

tunica 1633

[illegible]

De primis novum sacerdotis

Cum vero id accidit (et utinam frequentius hoc ad
accidat) nam nulla missis indiget operariis mentis.
Quod novus sacerdos primam oblationem hodie oblaturus
est deo omnipotenti, in laudem et gloriam nomini iniustissimo
et in utilitatem salutis, omnibus in unitate s. Ecclesiae Catholicae in
Spiritu S. congregati degentibus. Ideo dignum putavi Chari-
tatem posse meo, aliquid de dignitate sacerdotii et utili-
tate huius acceptissimae deo oblationis dicere.
Passim palam ea affirmant, sed hi qui seipsos ab unitate fi-
dei segregaverunt: omnes Christianos per aequi esse sacerdotes,
adducentes locum illum ex Exodo 19 cap. Qui et Petrus in
epistola sua prima citavit cap. 2. Ubi unus vel populus
Iudaicus, Petrus vero omnibus electis dicit Vos eritis mihi genus
electum, regale sacerdotium, et gens sancta. Sed falluntur
Non attendunt quod deus aliquando eligit populum Iudaicum unum ex
omnibus nationibus quae sub caelo erant peculiarem. Ex quibus tamen dele-
git filios Levi, quos tamquam ministri spirituales in tabernaculo
dei, ritu perpetuo deservirent, de quibus filiis Levi praeelegit Aaron
et filios eius in sacerdotes, quos non habuerant, nullam possessionem
terrenam tantum ex altari, ex sacrificiis vivebant. Et sacerdotes
precibus et oblationibus suis indignationem dei in populum eius pla-
carent. Praeeligebat autem illos cum mirae cerimoniis de quibus
nunc longum esset disserere. Ecce habemus modos eligendi s.
elegere, deligere, praeeligere. Cracoviae 1636 tres Maii
Hic videre est, quod unus deligit si ex omni populo sacerdotes, qui
orare debent pro se et pro populo eius si quid peccaverit. Levit. 5
Amam quae peccaverit quocumque peccato, primam agit de peccato suo, roga-
bitque pro illa sacerdos, et pro peccato eius, et dimittetur ei. Ad
Hoc enim officium erat offerre sacrificia et orare pro pullo
Sed quoniam (ut inquit Paulus 1 cor. 7) omnia in figura
contingebant illis, quid ergo hi figurabantur? Christum vesti-
am aliquando fore sacerdotem, quod seipsum agnum immaculatum
offerre debebat deo pro hostia placabilem pro peccatis omnium
populorum.

R. D.

IOAN. FERI,

MOGVNTINAE EC-
cleſiæ concionatoris, in ſanctorum
feſta quæ per totum annum in
catholica celebrantur ec-
cleſia Poſtillæ,

Nunc demùm per R. D. Ioannem à Via, ſacræ Theologiæ Doctorem, Latinitate donatæ.

LVGDVNI,
Apud hæredes Iacobi Iunctæ,
M. D. LIX.
Cum priuilegio Regis.

Extraict du Priuilege du Roy.

PAr grace & Priuilege du Roy, est permis à Arnould Brikman, heritiers de feu Iaques Iunte, & Guillaume Rouille, Libraires & imprimeurs, d'imprimer ou faire imprimer vn liure intitulé *Sermones Ioannis Feri De sanctis*, moyennent la certification qu'ilz ont fait apparoir des Docteurs de la saincte Theologie du College de la Sorbonne: laquelle est attachee à l'original du Priuilege, auec le contreseel du Roy: laquelle certification sera cy-apres declaree & imprimee de mot à mot. Et pource est deffendu depar ledict Seigneur à tous autres libraires & imprimeurs & autres personnes quelconques de ses païs, terres & seigneuries, de n'imprimer ledict liure, vendre ne distribuer d'autre impression que celle que feront lesdicts Brikman, Iuntes, & Rouille, sans leur vouloir & consentement: & ce iusques au temps & terme de dix ans, à commencer du iour & datte que sera paracheuee la premiere impression, & ce sur peine de confiscation desdicts liures, & d'amende arbitraire, applicable audict Seigneur & aux dictes parties. Et outre ce, le Roy veult & entend que moyennant l'extraict dudict Priuilege estant mis au commencement, ou à la fin de chacun desdictz liures, soit pour toute deuë signification, sans que lesdictz soyent tenus à en faire autre plus expresse: car ainsi luy plaist, non obstant oppositions ou appellations quelconques, comme plus à plain le tout est contenu par l'original desdictes lettres de Priuilege sur ce donnees à Saint Germain en Laye, le 28. iour de Decembre, 1558.

Par le Roy, Maistre Iean Nicot, maistre des Requestes de l'hostel, present.

Signees, Guillaudet.

Anno Domini millesimo quingentesimo quinquagesimo octauo, die verò decima quinta mensis Decembris, congregata fuit sacratissima Theologiæ Facultas apud collegium Sorbonæ super suis agendis. Audita relatione magistrorum Theologorum, qui visitauerunt librum intitulatum Sermones Feri De sanctis. Non impedit dicta Facultas Theologiæ Parisiensis quò minus prædictus liber imprimatur.

De mandato Dominorum Decani & magistrorum nostrorum sacratissimæ Facultatis Theologiæ Parisiensis.

N. Riuoti.

A4079
1931 b 1957

quia piæ matri nostræ Ecclesiæ non incognita est humanæ conditionis fragilitas, & exploratum habet, ne minimam quidem filiorum suorum partem ad eam, quæ in Christo est, perfectionem crescere & peruenire posse: vtiliter nobis Sanctorum quoque exempla proponit, vt qui vnà cum Christo metam perfectam non possit contingere, cum Paulo saltem & sanctis eius collegis dicere queat: Certamen bonum decertaui, cursum consummaui, fidem seruaui: quod superest, reposita est mihi iustitiæ corona. Ita & discipuli Christi nos docent. Paulus Corinthiis præcipit, vt imitatores sui sint, quemadmodum & ipse CHRISTI imitator est: & tamen adhuc alio loco infirmitatem suam deplorat. Item, hortatur Hebræos ne sint imbecilles,

2. Tim. 4.

1. Cor. 3

Roma. 7

sed imitatores eorum, qui per fidem ac patientiam hæreditatem accipiunt promissionis. Iisdem postea capite duodecimo Patriarchas proponit ad fidei, spei, & charitatis exemplum. Quamobrem Sanctorum etiam memoria in Ecclesia CHRISTI vnà cum doctrina Euangelij, ad imitationem meritò conseruanda est: vt quemadmodum ipsi Christum secuti sunt, ita nos illorum vestigiis insistentes, pariter cum iis Christo adhæreamus, & iucundum hoc melos SANCTVS SANCTVS, & cæt. absoluere conemur. Sic eos DEVS in omnem terram emisit, vt fructum afferant, & maneat fructus ipsorum. Ad eundem modum Paulus Philippensibus præcipit, vt in medio nationis prauæ ac tortuosæ luceant, tanquam luminaria in mundo. Porrò quid veteres

Ioan. 15.
Phil. 2.

Ecclesiæ scriptores de sanctis Dei & festis ipsorum senserint, doctis obscurum non est. Athanasius certè inter recentiores minimè numerandus, tanti facit Sanctorum festa, vt ex eorum obseruatione manifestè indicium sumat, num Spiritu sancto præditus quis sit, nécne. Ait certum & euidens signum sancti Spiritus esse in homine, si de festis Sanctorum vehementer lætetur, & hoc tempus, quo eorum celebratur memoria, simplicitate, deuotione & obedientia præcipuè transigat. Similia & maiora etiam apud alios extant testimonia, quæ omnia vt hoc loco recenseãtur pii necessum non habent, malis verò tædio ac fastidio futura essent: quemadmodum & Paulus Euangelij prædicationem aliis stultitiam, aliis scandalum, vocatis verò, 1.Cor.1.

Dei potentiam & Dei sapientiam esse asserit. Quæ ingeniorum disparitas & nostro seculo inuenitur, in iis etiam, qui Euangelij doctrinam, & sanctorum exempla præ cæteris meritò sequi deberent: vt vehementer admiranda sit Dei lenitas, qua hanc malitiam tam diu tolerare potest. Quod sanè ideo fit, quia, vt Prophe-
Ioel. 2. ta ait, Benignus & misericors est Dominus, patiens, & multæ misericordiæ, & præstabilis super malitia, nimirum vt ad pœnitentiam & emendationem conuertamur. Quemadmodum & Paulus testatur, Bonita-
Rom. 2. tem Dei ad pœnitentiam nos inuitare. Vtinam hanc nobis DEVS gratiam largiatur, vt his diligenter expensis, ita vitam & mores nostros instituamus, vt è peccatis ad iustitiam, è tenebris ad lucem, è menda-

IN DIE SANCTI ANDREÆ APOSTOLI, EVANGELIVM MATTH. IIII. CAP.

AMbulans autem Iesus iuxta mare Galileæ, vidit duos fratres, Simonẽ qui vocatur Petrus, & Andream fratrem eius, mittentes rete in mare (erant enim piscatores) & ait illis: Venite post me, & faciam vos piscatores hominum. At illi continuò relictis retibus, secuti sunt eum. Et procedens indè vidit alios duos fratres, Iacobum Zebedæi, & Ioannem fratrem eius in naui cum Zebedæo patre eorum, reficientes retia sua: & vocauit eos. illi autẽ statim relictis retibus, & patre, secuti sunt eum.

EODEM FESTO EPISTOLA PAVLI, ROM. IIII.

FRatres, Corde creditur ad iustitiam, ore autem fit confessio ad salutem. Dicit enim scriptura. Omnis qui credit in illum, non confundetur. Non enim est distinctio Iudæi & Græci: nam idem Dominus omnium, diues in omnes qui inuocant illum. Omnis enim qui inuocauerit nomen Domini, saluus erit. Quomodo ergo inuocabunt eum in quem non crediderunt? Aut quomodo credent ei quem non audierunt? Quomodo autem audient sine prædicante? Quomodo prædicabunt, nisi mittantur? Sicut scriptum est: Quàm speciosi pedes euangelizantium pacem, euangelizantium bona. Sed non omnes obediunt Euãgelio. Isaias enim ait: Domine, quis credidit auditui nostro? Ergo fides ex auditu est, auditus autem per verbum Dei. Sed dico: Nunquid non audierunt? Et quidem in omnem terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis verba eorum.

PRIMVS SERMO, QVOMODO Christus Euangelij negotium aggressus sit, quos in hoc selegerit, tum Andreæ prædicatio.

HODIERNA dies Apostolo sacra est, nec vlli vestrum ignotum arbitror, quid illius ordinis sanctis debeamus, quidue ab illis tenendum sit. Sit li-

cet non omnibus plenè cognitum nomen Apostoli, quia Græcum: quia tamen nos nuntios dicimus, fit perspicuum legatos siue veredarios intelligi, à Christo Domino missos ad nos: tales inquam, omnino legatos regios, qui non verbis & humanis rationibus, sed virtute & potentia diuina, non leui aliqua de causa, sed (quod maximi momenti est) salutis nostræ ratione apud nos suo fungantur officio. Hoc igitur quale sit, si quis secũ diligentius cogitauerit, nõ magno labore quid nõ dico Apostolis modò, verũetiã quãtum Deo & patri nostro, qui illos misit, debeamus, perspiciet. Porrò Euangeliũ hoc duo nobis considerãda loquitur. Primum, quod quorundam hîc apertè expressa sunt nomina, tum ex quo vitæ genere, quales ad eam dignitatem prouexerit. Estq; omninò eiusmodi historia, quæ meritò admirationem parit omnibus. Certè magnum quid Christus hac vice inter obambulandum iuxta mare Galileæ præmeditabatur: tale, inquam, quale nemo vnquam cogitauerit attentare, quantumlibet maxima non pauci magno nisu conati sint. Non enim parum quid est, quòd Adami soboles quiescentibus aquis diluuij, ad cœlum vsq; turrim ædificare ausa fuit, quòd Alexander ille magnus nec totum mundũ sui vnius legibus subiugare dubitabat. quòd Assyriæ Tyrannus abolitis diis, solus Deus agnosci & reuerêri voluit, quod simili audacia nonnulli deinde Cæsares magna ipsa etiam cogitatione impossibilia attentauêre, vt de Nerone & aliis in Suetonio est. Sed quid hæc omnia sunt respectu eorum quæ hic molitur Christus? Ipsum nempe Satanam impetere, regnóque suo huius mundi profligare principem: erroribus extirpatis Mosi legem Iudaicásq; ceremonias, & cultũ, duo magna profectò autoritate à Deo exhibita & commendata, immutare. Hæc, inquam, Christus illo secum ingenti cura versabat tempore, eáq; propter cœlestia sede in hunc mundum descenderat. At nunc porrò consideremus quo cõsilio, quáue ratione tantum opus aggreditur. Principiò triginta annis obscurus sine strepitu humilem vitam agens, nullius magni facinoris specimen edit, nec quicquam in eo à cuiuslibet Mechanici filio alienum consideratur. Deinde manum operi appositurus, cùm in templo honoratos, in prætorio sapientes & sciolos, in Cæsaris aula potentes viros seligere potuisset, deligit inopes, indoctos, simplices. Illos præterit, mari proximus quos videt piscatores, vocat, suscipit,

2. Cor. 5.

Gen. 12. Iudith. 3.

Luc. 3.

pit. Hos idoneos testes, & mysteriorũ Dei iãiam in lucem edendorum præcones iudicat. Per hos ipsos totus mundus concuti, moueri & conuerti debuit: per hos potentum vis infringi, omniúmque sapientum prudentia conuinci. Hos signa facere, miracula cunctis inaudita seculis edere proposítum est. Et quis tanti ponderis non miratur facinus? Quis expectasset, quòd ipsus ille abiectus Christus cum suis pauperculis despectísq; Apostolis, aliquod horum quæ moliebatur effecisset? Quæ Pharisæorum Scribarúmque dum hæc viderent, cogitatio? Haud dubiè lusum arbitrati, hæc intra se tacitis colloquuti sensibus: Quid fatuus iste per hosce suos efficiet rusticos? Quod damnum, quam cladem diabolo eiúsque regno importabit? Sed sic Deus huius mundi confundit sapientes. Quod illis abiectum, assumit: horúmque opera plus quàm mundus vel artibus suis vel potentia, conficit. Quin nihil hic mundus nisi per opulentos, doctos, & potentes, per prouidos ingeniosósque efficit, contrà Deus sua per ignobiles, imbelles, & humiles perficit opera. Et hoc quidem primum hodierna lectione considerandum venit. Secundum, quòd Andreæ quoque hîc fit mentio, paucissimis licet, minimum tamen in sacris Scripturis propositum à nemine prætereundum est. Vocatur ergo inter alios & Andreas in hac lectione Euangelica à Christo, qui etiam post hæc in Apostolum eligitur & confirmatur. Quæ autem vitæ ipsius in Apostolatu series, ex eo videre est, quòd statim à conuersione sua Simoni Petro fratri suo insinuat dicens: Inuenimus Messiam. Et quidem eius prima concio, qua satis quid illo tempore de Christo iudicauerit, quidue postea in totius mundi huius partibus prædicando docuerit, apparet. Quid excellentius, quid iucundius in omni materia prædicari potest, quàm inuenimus Messiam? Quicquid enim & egregium & pulchrum cùm in veteri tum in nouo Testamento traditum est, totum in hoc vno verbulo comprehensum est. Messias enim vnctus dicitur, quomodo olim Reges & Sacerdotes vngebantur. Qui ergo Messiam se inuenisse confitetur, Regem se inuenisse insinuat & ostendit, qui & redimere potis sit & defendere: & Sacerdotem, qui peccata auferre, & cum Deo reconciliare valeat. Tantum ergo Andreas vna illa, qua Christo conuixerat, die didicerat. atq; veinam vel hoc solùm toto vitæ nostræ tempore possemus

1. Cor. 1.

Matth. 10.

Ioan. 1.

addiscere. Equidem haud magno labore isthæc efferuntur verba, Inuenimus Messiam, eáque addiscere cuilibet facile. Quemadmodum videmus addictissimos quosq; carni homines nihil æquè in promptu habere, quàm quòd Christum & Messiam inuenerint, & agnouerint ore profiteri: sed certum est, non omnes eo modo Messiam inuenire, quo Andreas inuenerat. Hic labor multus est. Primùm enim Christus quæri, hoc est, desiderari vult: Deinde vult & teneri. Et hæc duo plenè considerare licet in Andræa nostro. Quo enim desiderio Messiam quæsierit, principiò ex hoc colligi potest, quòd statim Ioanne suum munus prædicandi auspicante, ipsi fit discipulus: vel ea intentione, vt quem suapte natura inuenire non poterat, Ioannis testimoniis addisceret. Secundò ex hoc videre est, q; statim monstrãte Ioanne Christum, sequitur ipsum. Pari autem cupiditate & diligentia Christum antè quæsiuit, & alios deinde ipsi adduxit. Hoc primũ in fratre ostẽdit, quem antè alios ad Christum perducit: nec requies, quin obuios quosq;, quibus adhuc Christus incognitus, in Messiæ agnitionem pertrahat. Postremò agnitum Messiã tenebat mordicus, nec vel secundis vel aduersis, nec morte nec vita, nec vel hominibus, vel impiis à Christo auelli & diuidi potuit spiritibus. Et hæ quidem, quas adhuc quotidie ab Apostolo hoc audimus, prædicationes. Verbis approperans cœlorũ regnũ vicinũ nobis esse denuntiat. Exẽplo suo quomodo, qua ratione quærendus Christus sit edocet: nempe ad salutem. Et denique passione sua, qua mentis constantia apud Christum persistendum, commonstrat. Et quid desideramus amplius? Quid cæteri Apostolorum suis vel Euangeliis vel Epistolis scriptum reliquerunt amplius his tribus partibus? Id quod eorum causa retuli, qui ea propter hunc nostrum Apostolum inferiorem iudicant, quod non vti Petrus, Paulus, Ioannes, & alij vel Euangelia vel Epistolas conscripserit. Audistis enim, quòd primùm hoc verbo, Inuenimus Messiam: deinde etiam suo exemplo satis docuerit. Agamus ergo Deo gratias, qui tales nobis dedit Apostolos, patres & doctores. Laudemus Deum, qui tam mirabilis in sancto suo Andræa perstitit. Rogemus Deum vt nos gratia sua imbuat quo Andreæ sequentes vestigia, tandem cum ipso omnibúsque electis in beatorum exultemus curia, Amen.

Ioan. 1.

SEC-

SECVNDVS SERMO DE PROcessione in die Palmarum, quæ continet Ecclesiæ ab Adam ad vltimum hominem, typum: tũ quomodo Andræas in hoc comitatu, quo loco, &c.

DOminica die proximè elapsa, sumpta occasione ex eius diei Euangelio audiuistis, quòd ab origine mundi in nostra hæc vsque tempora, hinc etiam ad finem mundi, hoc est, ab ipso Adam vsque ad vltimum credentem qui in fine mundi nasciturus erit, credentium deducta linea, ordo, & successio, nullibi rectius & clarius insinuatur, quàm illa processione, qua Christus in Palmarum die comitatus vrbem intrauit Hierosolymam. Aderant plurimi multorum ordinum homines: qui licet omnes vnà cum Christo vrbem intrarent, non tamen omnes simul: longè alij alios præcedebant sequebantúrque ordine, quidam medium tenenti Christo proximi: omnes tamen vno ore acclamabãt, ipsum confitentes veram Dauidis sobolem & Messiam. Vna, inquam fides omnibus, vna acclamatio, vna omnibus confessio, multis licet postremi primos, primíque vltimos sequerentur, præirémtque passibus, nec omnibus æqua videndi copia Domini. Viderunt enim sequentem præeuntes minimè: contenti, quòd certò sequebatur Christus, eóque cæteris laudando perstrepant nihilominus. Plus aliquid sequentibus priuilegij, quod licet præcedentis non faciem contueri datũ est, inter cæteros tamẽ eminẽtis caput, posterioráq; videre cõcessũ erat. At planè beati, quibus proximus apud Christũ locus contigit: his nimirũ auricomũ barba totáq; adeò facie intueri & admirari licuit. Ea igitur ratione, eóq; modo Christus in terris regnũ suũ instituerat, semper suis legibus obedientes sibíq; deuinctos habuit populos: qui licet non vno eodémq; viuerẽt tẽpore, per successionẽ tamẽ omnes in nemine, quàm in vno illo Christo salutẽ & crediderunt & sperauerunt. Præcesserunt Christũ homines, sequuti sunt ipsum homines, etiãnum sequuntur homines. Ille inter omnes medius, vt qui solus in potenti suo brachio è mũdi huius perditione eripit, & in cœlestẽ Hierosolymã in tẽplũ summi Dei pducit. Eorũ ergo q̃ Christũ pcesserũt, quosdã ꝓxima cõcione enumeraui, & ex propriis ipsorũ dictis indicaui, ꝙ oĩs eorũ fides, & sermo, & oratio nihil aliud fuerint, q̃ quedã cũ populo Hierosolymitano acclamatio, Hosiã-

Mat. 21.

na filio Dauid. Andreas porrò noster vicinior Christo fuit: imò eorum vnus ex numero, qui æquis passibus iuxtà Christum incesserunt; eóque non iam à tergo, sed coram faciem contemplari commodius potuerunt: ac cùm non parua exultatione dicere, vt in Ioanne est, Oculis nostris
1. Ioan. 1. vidimus, auribus nostris audiuimus, perspeximus, & manibus nostris attrectauimus. Qui certè non minimus ad
Luc. 10. salutem gradus est. Quemadmodum ipse etiam Christus attestatur cùm ait: Beati oculi qui vident quæ vos
Ioan. 17. videtis. Et iterum: Hæc est vita æterna, vt agnoscant te solum verum Deum, & quem misisti Iesum Christum. Hoc ergo præcipuũ, inter ea quæ in S. Andrea miratur, veneratur, & prædicat Ecclesia. Neq; enim quicquam melius in hac vita mortalibus cõtingit, quàm in Christi regno inter Dei annumerari filios, & amicus Christi esse & dicier. Mũdus licet hic stultus istum honorem nihili æstimet, tántùm ab hominibus honorem quærat & gloriolam: imò hono-
Ioan. 11. rem, quem Deus tribuit, despicit, contemnit, abiicit, eóque non immeritò eorum vnà cum hominibus ipsis gloria dispellitur, fugit, interit, sempiternáque subsequitur ignomi-
Psal. 108. nia. Voluit maledictionem, & veniet ei (inquit Psalmista de impiis:) noluit benedictionem, & elongabitur ab eo.

Qui ergo verè Christiano gaudet nomine, hodie & audiat & meditetur, quomodo Andreas primùm in huius processionis comitatum peruenerit, quam in ea vitæ sequutus rationem, quóque modo vitam postremò cum morte commutauerit. Cùm Christus primùm conspiceretur in mortalibus, nedum Andreas Baptistæ conuersationem reliquerat.
Ioan. 1. Sed quod quærebat apud Ioannem, peruestigare nõ potuit: ratus in Ioanne se habere Messiam: sed nen erat. Perhibente verò Ioanne testimonium Christo, in quem & commonstrabat digito: reliquit magistrũ, & Christum sequitur Dominum: non enim seruum, sed dominum: non hominem, sed Dei quæritabat sobolem. Hoc desiderium suum à Christo quem quæreret rogatus, verbis indicat: Rabbi, inquit, vbi habitas? ac si diceret: Agnosco me peccatorem, quæro reconciliatorem: confiteor me perditam ouem, & verũ inuestigo pastorẽ. Te ergo, quia talis mihi perhiberis, ipsum quærito: te, inquã, audire cupio: tuáque semper beata familiaritate frui desidero. Et hoc quidem initium Apostoli huius. Quid porrò de ipso sacra attestatur historia? Relicto aliquan

aliquantisper Domino, fratrē reperit Simonem: huic prior euangelizat: Inuenimus Messiam, inquit. Et adduxit eū ad Iesum. Quod autē tunc primū in fratre ostendit, hoc deinde omni vitæ suæ tempore perficit. Hæc prædicatio eius, Inuenimus Messiam: hic labor, hæc diligentia, hic eius conatus, vt omnes ad Christum adduceret. Et hæc quidem in regno Christi præcipua: Christum confiteri & prædicare, alios adducere, & indesinenter quoquo modo Christi regni fines extendere, & propagare. Quomodo vitæ concluſit ordinem? Et hoc accipe. Cum magno studio, maiore conatu, maximo etiam fructu, sancto in vinea Domini Sabaoth propagandæ fidei negotio incumberet ad Patras Achaiæ vrbem, Aegeas ecce proconsul, ab ipso Satana missus, nō solùm Apostoli prædicationibus obsistit, verumetiam minis à confessione deterrere nititur. Huic sese fortis Athleta opponens, ait: Nedum Aegea Romanis principibus cogitum, Deū nostræ salutis causa in hunc orbem proprium demisisse filium, &c. Et continuans sermonem, tanta in laudem crucifixi Domini, tanto cum affectu perorat, vt vix à quoquā pio sine mentis cōmotione legi queant. Ac deinde Aegea crucē minitante, Si, inquit, crucis pœnam timerem, gloriæ crucis Christi prædicator non essem. Verbum profectò dignum quod omnium mentibus inscriptum maneat. Nouimus enim gloriam crucis Christi, eóque nec ipsam formido losi timebimus crucē. Rapitur ergo cum gaudio ad crucē, & martytij loco appropinquans, cùm à longo crucem videret, salutat eam dicens: Salue crux sancta, decorem & pulchritudinem tuā de membris suscepisti Domini. O crux diu desiderata, sine intermissione quæsita suscipio te lætus, gaudens ad te venio: suscipe me discipulum eius qui pepēdit in te. His dictis, crucis Andreas subit martyriū, & iam cruci affixus, crucis mysterium prædicat: hócq; biduo cōtinuans eo auditores permouet, vt adorti Proconsulem, iustum iniquissimè cruci affixum postularēt reddi hominē: verū Dei amicū acclamarent. Cōmotus Procōsul populi postulatione, cruce iubet deponere: sed Apostolus Deū, vt animam susciperet, efflagitans, cælitus emisso lumine, statim Deo tradit spiritum. Hæc historia, hæc S. Apostoli vitæ series, quæ tria hæc *nobis* commendat: Christum quærere, confiteri, & tenere. Quæramus igitur Christum, non vt multi stulta curiositate: nec iniquitatis nostræ operculum, vt Pseudoeuan-

gelici: sed ad salutem, ad felicitatem, & ad beatitudinẽ. Inueneristi Christum? noli erubescere eum: confitere eum non verbis modò, verũ etiam factis: imò omni vita, omnibus actionibus tuis. Sed nec quid à Christo te diuellat, abstrahat, diuidat. Nullis enim opibus, nulla huius mundi fortuna
Rom. 8. damnum reparabit, si Christum perdideris. Neq; etiam cõdignæ sunt passiones & pericula huius vitæ, quæ comparari queant remunerationi, quæ est & expectatur in Christo Iesu. Eum nobis Dominus Deus æternus largiatur Spiritũ, qui sese in Andrea nobis manifestauit Apostolo, Amen.

TERTIVS SERMO VSVM ostendit gratiæ, maximè sub crucis insignijs.

Matt. 4. HOdiernæ diei lectio Euangelica Apostolorum vocationem nobis insinuat: & hodierna festiuitas vnũ nobis ex ipsis exhibet Apostolis: Andream dico, qui non solũ vt alij à Christo vocatus, verumetiam vocationi in omnibus respondit, neq; id modò initio, sed ad finem vsq; vitæ suæ. Et quidem hoc solũ meretur laudẽ. Quid enim vocatio proderit, nisi quis ad finẽ perseuerauerit? quid proderit habere gratiã, & abuti ea? quid pulcherrimarum rerum optimum, sine felici fine, initium? Nunquid & Saul, ipsúsq; adeò Iudas, vocati erant? nunquid gratiã cõsequuti? nunquid pulchris gaudebant rerũ initijs? Et quidẽ Scriptura testimoniũ
1. Reg. 9. reddente, melior Saulo in omni non erat Israël. Et Iudas
Matt. 10. ab ipso Christo, quẽadmodũ & alij, in Apostolum electus & vocatus erat. Sed quid vtriusq; profuit vocatio, cũ ipse Saul
Matt. 26. perditissimus hominum, & Iudas traditor simul & occisor Dei filij factus est? ipso Domino dicente, melius esse nõ natum esse hominem illum. Et quẽadmodũ Petrus de omni-
2. Petr. 2. bus loquitur in genere, satius esse non cognouisse viam salutis, quàm cognouisse, & conuerti ab ea. Id quod nos quoque cogitare debemus magno studio. Habemus enim ipsi initium salutis, vocati in regnũ filij Dei. Omnes enim filij
Gal. 3. Dei estis, per fidem in Christo. Quotquot enim in Christo baptizati estis, Christum induistis. Eóque studiosiores in accepta gratia pergere, ac in dies magis magisque in ea succrescere debemus, ne quod Saulo & Iudæ accidit, nobis quoque contingat. Et in hoc exemplum Andreæ seruit. In ipso enim coniuncta vidimus, Dei gratiam & genuinum eiusdem vsum: optimum initium, & huic finem non absimilem:

lem: vocationem Dei, & eiusdem exequutionem diligẽtem simul & perseuerantem. Nam cùm Ioannis primùm per desertùm rumor increbresceret, cùm, inquã, ipse anteambulo Messiam annuntiaret, regnúmque Dei esse prędicaret in propinquo, in primis quoque hic erat eorum qui Ioanni cõsentiebant, vt vel hac ratione citius manifestatum Messiam agnosceret. Deinde etiam cùm Ioannes neminem non à se ad Christum ablegaret, digitóque monstraret: quia hic est, primus quoque inter multos sese Christo associat Andreas. Vocatus denique è nauì cum fratre Petro, relictis retibus, vocantem sequitur Christum. Optimum profectò, præclari facinoris initium: neque tamen in hoc gradum sistit, pergit inde, séque ipso indies fit melior. Potuisset quidem alius apùd se cogitare, & cõsentiẽtibus tacitè colloqui affectibus: Ecce quæsitum diúque desideratum bonũ adeptus, Christum, ipsum Messiam, salutémque veram, quid est quo indigeas? Sed minimè priuata salute contentus, qui diuite thesauro opulentam gratiam consequutus fuerat, omnes ex eo ditescere cupiebat: omnibus Messiæ agnitionem & gratiam super infundi desiderabat. Hac mente primũ fratrem suum (vti in re naturali proximũ) ad Christum adduxit. Qui enim (Paulo teste) suis, maximè familiaribus, non prouidet, fidem abnegauit, & est infideli deterior. Prouidebat ergo Andreas fratri, vt & ipsum in agnitionẽ Messiæ pertraheret. Deinde porrò vna hæc illi solicitudo, omnes ad Christum pertrahere: omnes ad propriam salutem perducere. Nunquid non laudi hoc ipsum Apostolo nostro datur? Quid enim in hoc ipso videmus, nisi eã, qua & Paulus præditus erat, mentẽ? cùm ait: Testis est mihi Deus, quàm cupiã vos omnes in visceribus Iesu Christi. Et iterum ad Agrippã regem: Optarim à Deo non solùm modica ex parte, verum etiam magna, non te modò, sed omnes qui me audiunt hodie, tales esse, qualis ego sum: exceptis his vinculis. Simile, dicó, ingenium in Andrea videre est. Quod autem bene & pulchrè incepit, optimè pulcherriméque perfecit, ita planè, vt ne satis quidem admirari queat Ecclesia, nec vno modo ante oculos ponens, summè omnium Christianorum mentibus inscribere quicquid hic noster Apostolus ad crucis mortisque locum properans loquutus est, cupiat. Sunt enim dubio procul magni momẽti verba, quæ omnes

Luc. 3.

Ioan. 1.

Matt. 4.

1. Tit. 5.

Phili. 1.

Actor. 26.

nos meritò in sui rapiant admirationem. Non illa naturæ humanæ vis: non hoc carnis sanguinisq;, quod geritur, opus est: sed constantis pietate fidei, conscientiæ nullius mali sibi conscíæ, ipsiúsque Dei & Spiritus sancti gratiæ. Quia autē Andreas his omnibus imbutus erat: fide, inquam, animo optimè sibi conscio, & Spiritu diuino: hinc est quòd tam intrepidè, támque cupidè crucis subit periculum: salutat crucem, & à longe crucem intuendo, crucem prædicat: &, qui in cruce pro omnibus mortem obierat, Christum celebrat: intráque se exultat, quòd in cruce mori dignus sit habitus. Et ne cruce deponeretur viuus, Deum exorabat. Crux huic & pretiosissimus thesaurus erat, & ingens mentis gaudiū.

Hac igitur ratione Apostolus noster vitæ suæ finiit fabulam. Id quod tantoperè in ipso Ecclesia recolligit, miratur, prædicat, sequendum exemplum proponit. Nulli impossibile eam adipisci perfectionem videatur. Qui enim in Andrea erat & operabatur, in nobis quoque est & operatur, nisi nos ipsi obstiterimus. Si tamen etiam perfectionem, eúmque finem attingere non datur: quid obest quominus initium amplectamur? Non statim initiò ad suprema pertingitur. Non votis scalarum suprema arripiuntur & occupantur: scandendo eò peruenitur: ab inferiori gradu peruenitur ad summum. Ab initiis ergo & paruis sumetur perfectionis principium. Apponit tibi crucem Deus, fer patienter: maiora & graviora te commeritum esse cogita, & quòd duriora, & importabilia comminata sunt peccatoribus. Hic primus ad summa connitenti gradus est.

Rom. 8. Præterea & hoc rememora tecum, omni comparatione minora esse quæ hîc sustinemus, ad futuram gloriam, quæ aliquando reuelabitur in nobis. Hæc enim si probè & ex animo cogitaueris, non patienter modò, sed etiam lubens ac volens crucē baiulabis. Postremò & Christi crux in memoriam redeat, quæ præstabit augmentum, vt non solùm patienter ac volens iam, quin etiam summo de-

Ibidem. siderio crucem suscipias: quò ea tandem ratione conformis reddaris imagini filij Dei: imò vt olim in patria simul conregnes cum ipso, qui hîc compateris sub crucis gra-

1. Cor. 1. uamine. Et hic quidem perfectionis supremus gradus est. hanc scandens noster Apostolus Andreas, infima quæque reliquit, summa attigit. Commodus processus à paruis ad

vis ad magna, à minimis ad maxima, à timore ad spem, à spe denique in charitatem. Dominus Deus largiatur mentibus nostris gratiã, vt in sua quilibet pergat vocatione. Nam hæc (dolor) diſsidia, quæ Satan nostro excitauit tẽpore, hoc quoque subsequitur mali: vt omnes in primis hęreamus gradibus, nemo curat ascendere: imò non parua pars hominum reciproco gradu priora repetunt, fiúntq; quotidie posteriora peiora prioribus. Et nisi singularis gratiæ donum perceperimus, actum erit de Christianismo nostrarum partium. Quod tepidum, hoc est, neque frigidum neque calidum est, Deus expuit, atq; ex ore suo euomit: non quòd interiturum planè sit Christi regnum, sed quòd à nobis auferre potẽs est Deus, daréque alteri genti, quemadmodum in Iudæis exemplum datũ est. Si enim non fecerimus quæ decet filios Abrahæ, potẽs est Deus ex lapidibus filios excitare Abrahę, suáſq; in ipsis promissiones adimplere. Propositum ergo Andreæ exemplum sequamur, cuius vitam cogitemus & meditemur sedulò, Deúmque, vt & nobis de sua munificentia largiatur gratiam, rogitemus. Hi enim duo illi pedes quibus ascẽdendo vtimur, sunt: bona meditatio, & pia ad Deũ precatio. Meditatio nostram nobis indigentiam insinuat: precatio necessaria impetrat. illud viam ostendit: hoc ducit. Meditatione futura mala, imminentiáque pericula agnoscimus: per orationem omnia mala declinamus. Gratia Domini nostri Iesu Christi cum omnibus nobis, Amen.

Apoc. 3.

Matth. 3.

QVARTVS SERMO IN Euangelium vigiliæ Andreæ, Ioan. 1.

PVlchram sanè & iucundam præsens lectio complectitur historiam: in qua primùm videmus in genere, quo Christus modo Apostolos vocat, quibus rebus eos vt sibi adhęrescant attrahat. Deinde & præter ista, de Apostolo Andrea, cui hæc dies solennis est, aliquid in specie innuitur. Duo opposita, quæ multa piis cogitandi occasionem subministrant. Quatuor autem Apostolorum in hoc Euangelio fit mentio, quos omnes Christus diuisim vocat. Primus ordine Andreas, secundus frater illius Petrus, tertius Philippus, quartus deinde Nathanaël, quem Apostolum dico, licet hoc nomen eius (excepto semel in Ioannis Euangelio) nullibi scriptum offendatur. Quòd autem hic Nathanaël Apostolus fuerit, nonnulli etiam ante nos Ecclesiæ doctores tenuerunt,

Ioan. 22.

runt, in cuius comprobationem duo inducunt argumenta. Primum, quòd tanta Christus eum laude dignatur, verum Israëlitam vocans, in quo dolus non sit pronuntiátque plura visurum esse, vt Angelos descendere & ascendere supra Filium hominis. Hoc indicat, quòd postmodum inter Apostolos vixerit, alio fortè inscriptus nomine. Quinetiam quia Philippus hunc Christo adduxit Nathanaëlem, & quia aliàs vbicunque Apostolorum catalogus recitatur, Philippus & Bartholomæus coniunctim efferuntur, ipse Nathanaël alio nomine Bartholomæus dictus est. Sic ergo hoc loco intelligo, vt apertum sit, quemadmodum initiò dixi, quatuor nobis Apostolos suis propositos esse nominibus in hoc Euangelio. Quibusdam tamen placuit addere & quintum, arbitrantes eum, qui Christum vnà cum Andrea sequutus, Ioannem esse, qui hoc Euangelium conscripsit, sed humilitatis causa proprium suppressisse nomen, Andreæ hoc honoris concesso titulo. Quemadmodum & Lucas in suo Euangelio facit, vbi duorum meminit, quibus Christus se in Emaus manifestauit, alterius tantùm nomen indicans. Vnde quidam alterum hunc Lucam fuisse iudicant: quódque non ambitiosus, Cleophæ nomine tantùm expresso, suum proprium silentio præterierit. Simili ratione Ioannes aliàs quoque suum nomen celat, per hoc sese insinuans, quòd sit ipse discipulus ille, quẽ diligebat Iesus. Potuit ergo, vt quidam volunt, hic quoque nomen suum supprimere, tantum socium vitæ consortémque indicare. Sed vtut est, nõ magno periculo nomina præterimus, rẽ porrò aggrediamur ipsam. Quotquot ergo sunt Apostolorum, qui illo tempore vocati ad Christum venerunt: quisque tamen suę vocationis & conuersionis euidentes & magnas causas habet. Andreas enim eiúsq; collega ex Baptista didicerant, Christum esse agnum Dei, qui totius mundi peccata tolleret. Et hæc quidem res, vt Christum sequerentur, eorum pectora permouerat. Et quem hodie ad Christi imitationem hæc non inflammarent, si quis, vt omnes debemus, diuinæ gratiæ donum delictorúmque remissam desiderat? Alia deinde Petro fuit occasio. Intellexerat enim ex Andreá fratre, quòd inuenissent Messiam. Hoc eum trahebat: nec immeritò. Vna enim hæc cunctorum erat expectatio. Quis enim nõ accurreret quàm velocissimè, si quis nouus per acclamationes populi innotescceret, qui omnibus omnium hominum morbis mederi, omnia

Matth.10. *Luc.6.* *Mar.3.*

Ioan.13.19.& 21.

Ioan.1.

omnia omnium mala tollere posset? Alia etiam Philippo vt Christum sequeretur, fuit causa. Ipsum enim Philippum ipse Christus vocat: Sequere me. Vox imperantis & potestatiuè attrahens, cui Philippus cùm non potuit resistere, obsequitur, Christum imitatur: quemadmodum & Paulus vbi è cœlo vocantis vocē audit, oblitus propositi, suis quod dicat non habet, nisi: Domine quid vis me facere? Et hanc diuinæ vocis potentiam tam magnificam sacra Scriptura nō vno in loco attestatur & prædicat. Dabit Dominus, inquit Dauid, vocí suæ vocem virtutis. Et, Vox Domini cum virtute. Hæc igitur vox Philippum traxit. Quartus denique siue Nathanaël, siue ille Bartholomæus, suā quoque peculiarē sequendi rationem habuit. Dixerat enim Philippus: De quo scripsit Moyses in lege & Prophetæ, Inuenimus Messiam, Iesum, filium Ioseph Nazarenum. Et licet Nathanaël principiò impossibile arbitraretur à Galilæa aliquid boni & magni esse posse, ad primum tamen Christi verbum, maiori & excellentiori quàm cæteri ante omnes appellatione confitetur Dominū: Rabbi, inquit, tu es ille filius Dei, tu es ille Rex Israël. Ex his ergo, opinor, nō obscurè patet quid ad Christum attraxerit Apostolos. Non vana in his viris curiositas erat: nō, vt mūdus solet, incertos nouarū rerū sequebantur rumuscolos: sic nec leuitas in sanctis dominatur pectoribus, vt sicut nonnunquam fex populi certatim cōcurrens, anteſignanum suæ nequitię eligit, suos desereret, alios læderet: sed fides hos & æternæ salutis impellebat cupiditas. Atque ideo tam placidè Christus eos alloquitur: primos illos duos quid quærerent, interrogat, & hospitij sui cum ipsis iura communicat. Petro statim dicit in quem vsum vocatus, quod munus obiturus esset. Nathanaëli quoque insinuat, suæ intelligentiæ etiam aperta esse secreta quorumcunque corda. Postremò omnibus futura promittit prodigia læta illa & visu iucundissima, ipsósq; adeò Angelos, aperto cœlo descensuros super Filiū hominis. Ecce, igitur, hæc omnia in prima vocatione Apostolorū cōtigêre, quæ si quis penitius cōsideraret, multæ vtilissimæq; meditationis haberet materiā. Præterea, adhæc plenā de S. Andrea historiā habet: historiā, in quā, certam, firmam, cui consentire omnes, omnes approbare & confiteri cogentur. Hunc enim vides primum fuisse, qui sese Christo crederet, ipsúmque sequeretur. Magnum prófectò, magnæ fidei argumentū. Necdū enim aliquam sibi Christus

Act. 9.

Psal. 67.

Psal. 28.

Ioan. 1.

in po

in populo conciliauerat autoritatē: necdum miraculis clarus: nec vlli ex plebe Messias creditus: contrà Andreas Baptistæ familiaris (qui inter multos maximus habebatur) & tamen cū tanta ex Ioanne de Christo audit, obuiis manibus huius conuersationē amplectitur, & sequitur. Neq; verò spe fallitur. Quem enim credebat esse Christum, is ipsus erat. Quod in illo desiderabat, inueniebat: & quod inuenerat, mordicus deinde tenebat. Vnde hodie Ecclesia illius veras laudes canendo celebrat: *Andreas Christi famulus, dignus Deo Apostolus, germanus Petri, & in passione socius.* Quibus quatuor verbis summa laus Andreę celebratur. Primùm enim annon honoratissimus titulus est, Christi famulum esse? Mundi huius filij de herōum familiaritate, nonnunquam etiam seruitute superbiunt. Et quę inde salus? Aegyptus homo nō Deus
Esa.31. est, inquit Isaias: virtus eius caro, nō spiritus. Dauid, Nolite,
Psal.145. inquit, confidere in principibus in quibus non est salus. Sed Christi Andreas famulus, imò & Apostolus, nec id nomine tantū tenus, sed re, dignus Deo Apostolus. Adhæc Petri germanus & frater non naturâ modò, verumetiā & multò magis propter fidē: id quod in passione ostendit euidentissimé. Vterq; enim cruci adfixus. De his ergo quilibet piè Christianus denuo amplam meditandi occasionem sumere posset: & huic quidem hoc præsens seruit Euangeliū. Hæc ergo cogitemus fratres, quæ sint Christianismi exordia, quomodo primi in hoc albo docuerint, vixerint, & obierint. Hæ sunt viæ
Hiere.6. antiquæ, quarum Hieremias meminit. Si vllo vnquam tēpore opus fuit, certè nunc summè necessarium est: vt exeamus in vias, & de viis antiquis circūspiciamus, vt eodem incedentes, requiem inueniamus animarum nostrarum. Gratia Domini nobiscum, Amen.

QVINTVS SERMO DE duplici vocatione Apostolorum.

Matth.4. SAcra huius diei Euangelica lectio historiā vocationis S. Andreæ nobis insinuat, quam quidem Euangelista nudè proponit. Christus, inquit ille, vocauit Petrum & Andream: Illi autem relictis omnibus, secuti sunt eū. Et hæc *quidem* duo Matthæus indicat. Verùm si quis ea, quæ heri *in* Ecclesia ex Ioannis Euangelio lecta sunt superioribus *addiderit*, eaipsa inueniet duplicia: Duplicē, inquam, vocationē: dupli-
Ioan.1. cem item Apostolorū sequelā. Sic enim habet textus Ioānis:

Vidit

Vidit Ioannes Iesum venientẽ ad se, & ait: Ecce agnus Dei, qui tollit peccata mundi. Hæc verba Ioannis duorũ ex eius discipulis mẽtibus insedebãt, qui relicto Ioãne, sequebãtur Christum: quorũ alter hic noster Andreas erat. Et hæc quidem prima, sed interna vocatio fuit. Nondũ enim audierat Euãgelizãtẽ Christũ: sentiebat tantũ intus trahẽtẽ, vt vltro ipse sequutus, tandẽ etiã germanũ Christo adduceret: ambo deinde, cùm nondũ per omnia adhærerẽt Domino, ad piscationem reuertẽtes. Postea verò ambos simul Dominus vocat. Venite post me, faciã vos piscatores hominũ. Et hæc externa vocatio, cui obsequẽtes, relictis omnibus cõstanter in finem vsq; cum Christo perseuerabant. Et hæc quidẽ sunt quæ Euangelium hoc de Andrea nostro nobis refert. Vnde haud difficilè colligitur, quo modo Christo attrahamur, & quæ vera Domini sequela. Nemo, inquit Christus, venit ad me, nisi Pater meus attraxerit eũ. Duobus verò modis à Patre ad Christum attrahimur: vno modo internè per Spiritũ sanctum: deinde externè, per verbum suum. Pulchrè autem Paulus de externa in hodierna Epistola disserit: Non est (inquit) distinctio Iudæi vel Græci. Nam idẽ Dominus omniũ, diues in omnes inuocãtes se. Quisquis enim inuocauerit nomen Domini, saluus erit. Quomodo autem inuocabũt eũ, in quẽ nõ credidерũt? Quomodo autẽ credent ei, de quo nõ audierũt? Quomodo audiẽt absq; prædicãte? Ex his ergo Paulus cõcludit, fidem ex auditu esse, auditũ verò per verbũ Dei. Hæc igitur externa vocatio. Sed minimè isthæc sufficit, nisi interna quædã vocatio accedat. Non enim externus auditus ad omnia pertingit. Deus est qui mentes hominũ per Spiritũ suum consulit. Tollam (ipse ait) cor lapideũ à vobis, & dabo vobis cor carneũ, & effundã de Spiritu meo in mediũ vestri. Et in Hieremia: Dabo legẽ meam in visceribus eorũ, & erũt omnes theodidacti. Hęc ergo vbi externo verbo accesserint, plena fit & perfecta vocatio: ideóq; minimè satis est audire verbum Dei: rogandus Deus est, ita mẽtes nostras gratia sua & sancto Spiritu perfundat: vt animemur verbũ, quod audiuimus, in effectũ ducere. Hoc ergo primum est, quod in Andrea cõsiderandũ nobis proponitur. Quòd si de cæteris percõtaris, quæ vera sequela sit. Audi: ipse Paulus initio hodiernæ Epistolæ primo verbo hoc indicat, dicẽs: Corde creditur ad iustitiã, ore autẽ fit cõfessio ad salutẽ. Duas hîc audis partes, credere & cõfiteri. Ambas verò in nostro Andrea cõspicimus

Ioan.6.

Rom.10.

Ioël 2.

Exech.36.

Hiere.37.

Rom.10.

cimus: & in ipsis adeò verbis, quibus dixit, Inuenimus Messiam, fidem scilicet cordis, confessionem oris. Id quod verè est sequi Christum: Corde credere, ipsámque deinde interritè fidem palàm confiteri: non tamen vt hæc confessio ore fiat tãtùm, nec vita actúsque nostri respondeãt. In hunc enim sensum Paulus suiipsius interpres est, vbi conqueritur, nonnulos esse qui confiteantur quidem fidem ore, sed tamen abnegãt factis. Quibus sanè verbis quid aliud vult innuere: quàm sine factis confessionẽ oris minimè sufficere? Vtrunque in Andrea habes. De fide enim quã alta mẽte seruabat repositam, & de confessione oris modò audiuimus. Quomodo autem factis confessus est, Matthæus innuit: Relictis omnibus, sequuti sunt eum. Hoc est, Christum factis confessum esse: omnia relinquere, ipsúmq; solum pluris ęstimare quàm totius hanc orbis machinã. Hæc igitur omnia nobis de Sancto Andrea Euangelica recoligenda offert lectio. Et quidem hucusque initium historiæ leius audiuimus. Cui verò & reliquum vitæ mortísque illius audire animus gestit, quæ Ecclesia in laudem eius psallat, percipiat: Deus, in tua virtute Sanctus Andreas gaudet: & lætatur eadẽ comitatus. Piscatio nati tui ipse primum factus piscator populorum Mirmidones idololatras diu fluctiuagos rete cepit fidei. Is legibus Achaiam tuis Deus victor illius subiugauit: Et trophæum Christi tui fixit ibi, bonum se ostentans militem, miraculis, virtutibus, doctrinis, quæcunque quæsita spolia, tibi ô Rex attulit, atque suo cruore triũphi inscripsit titulos tui regum Domine, &c. In quibus verbis totam historiam habes, hoc est, vitam, & mortem Andreæ, breuiter simúlque festiuè descriptam. Fuit enim prima piscatio, id est, primus quẽ Christus verbi sui rete attraxit. Sed & primus cum fratre Petro hominũ factus piscator, vti modò ex Euangelio audiuimus. Qomodo autem piscationis suæ officio præfuerit, quid effecerit, subsequentia indicãt verba. Primũ Mirmidones Aeginæ insulæ habitatores, idololatras fluctiuagos sua prædicatione ad nostram religionem perduxit. Secũdò totam etiam Achaiam legibus & verbo Dei, fidei Christianę subiugauit, atque ibidem fortis athleta & victor signum crucis *triumphale* erexit. Tertiò, quicquid doctrina, vitę exemplo, & miraculis Satanę detraxit, non sibi, sed Christo obtulit. Postremò, quod maximum est, hęc omnia in sanguine suo obsignauit. Sed quicquid illud est, *in tua Deus virtute* semper sibi

Tit. 1.

Matth. 4.

assistente, consummauit, de qua etiamnum lætatur perenniter. Hæc igitur hodie de S. Andræa totum per orbem diffusa sacra canit Ecclesia. Sed nunquid tam paucis verbis multa & maxima comprehenduntur? Eos Christus habuit Euangelij sui Apostolos, eos Ecclesia habuit pastores & custodes. Eiusmodi ergo exempla præstaret semper ante oculos habere: ad eam normam, fidē, vitámque nostram iustificare summè prodesset, ne vel Christi gratia, vel Apostolorum actus fideles & opera incassum abirent nostra negligentia. Nondum eorum officium cessauit, necdum munus eorum consummatum est: ad mundi finem vsque spiritualis eorum piscatio permanet. Felices planè qui ita attrahuntur, vt olim, cùm mali segregantur, inter bonos pisces numerati, in vitam æternam assumantur. Gratia Domini nostri Iesu Christi cum omnibus nobis, Amen.

IN DIE SANCTI NICOLAI EPISCOPI, EVANGELIVM LVC. XII.

SInt ergo lumbi vestri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus vestris, & vos similes hominibus expectantibus Dominum suum, quando reuertatur à nuptiis: vt cùm venerit & pulsauerit, confestim aperiant ei. Beati serui illi, quos cùm venerit Dominus inuenerit vigilantes. Amen dico vobis, quòd præcinget se, & faciet illos discumbere, & transiens ministrabit illis. Et si in secunda vigilia, & si in tertia vigilia venerit, & ita inuenerit: beati sunt serui illi. Hoc autem scitote, quoniam si sciret paterfamilias qua hora fur veniret, vigilaret vtique, & non sineret perfodi domum suam. Et vos estote parati, quia qua hora non putatis, filius hominis veniet.

narobate
zprzimienne
mnie pla
cek y ze
smotay
posdi saiay

narani
zywiec zol
szyna mło
dociane
listki
wgarci wy
ciskac

wilia s Macieia
kopcisa

Hic Liber est Rndi Valeriani Sgnowski
Canci E. C. S. Nicolai

IN DIE S. NICOLAI, EODEM DIE EPISTOLA ECCLESIAST. XLIIII.

ENoch placuit Deo, & translatus est in paradisum, vt det gentibus sapientiam. Noe inuentus est perfectus & iustus, & in tempore iracundiæ factus est reconciliatio. Ideo dimissum est reliquum terræ, cùm factum est diluuium. Testamenta seculi posita sunt apud illum, ne deleri posset diluuio omnis caro. Abraham magnus pater multitudinis gentium, & non est inuentus similis illi in gloria, qui conseruauit legem excelsi, & fuit in testamento cum illo. In carne eius stare fecit testamentum, & in tentatione inuentus est fidelis. Ideo iureiurando dedit illi gloriam in gente sua, crescere illum quasi terræ cumulum, & vt stellas exaltare semen eius, & hæreditare illos à mari vsque ad mare, & à flumine, vsque ad terminos terræ. Et Isaac eodem modo fecit propter Abraham patrem eius. Benedictionem omnium gentium dedit illi Dominus. Et testamentum suum confirmauit super caput Iacob. Agnouit eum in benedictionibus suis, & dedit hæreditatem, & diuisit illi partem in tribubus duodecim.

PRIMVS SERMO.

Ioan. 1.

ECCE verus Israëlita, in quo dolus non est. Vetus & vsitatissimum prouerbium est, Haud difficile excusaueris quod inuitus feceris. Re ipsa comperimus, apud nonnullos hoc prouerbium locum habere Christianos: qui in quamcunque rem licitam, imò necessariam, allicere conaris, semper quod excusent inueniunt, nullâ profecto aliam ob causam, quàm q̃ non afficiantur ad pietatem: nullo religionis mouentur affectu: eáq; propter semper habent quod respondent. Adhortaris eos, vt bene agant? statim audis: Nõ tu nobis Euangelicus concionator, sed operum legislator es: quasi nihil aliud prædicandũ restet inter credẽtes, quàm quia Christus venerit, pro nobis satisfecerit, omnia nobis qui qualésque simus, largiatur. Si Sanctorum proposueris vitam, austeritatis & pœnitentiæ plenam, obiiciunt non esse Euangelium, dictis eiusmodi credere cogi posse neminem. Credere & negare nobis perinde est. Si ipsorum Apostolorum vitã exẽpláq; adduxeris: Putásne, inquiunt, nobis Apostolica præsto est perfectio? Quòd si veteris instrumenti Patres, qui sub lege fuêre, recensueris, valeat lex iã dudum (inquiunt) abolita. Euacuata est, ab ea liberati sumus. Exempla eorum

eorum qui ante legem fuerunt indicas? nec hoc placet. Vetustatem olet. Excusant semper, quærúntq; diuerticula: placet nihil quo possint ad pietatem instrui. Sed quis rerum finis quis effectus? Omnis pietatis in Ecclesia defectus, omnis iniquitatis quotidianus successus. Et hoc quibusdam piè Christianéque viuere est. Hoc tamen persuasum sit cuiq; Christiano: non solùm Christum & Euangelium, verùm etiam totam Scripturam docere secus, secus credidisse, secus vixisse, cuiusque temporis Dei filios. Huius ergo euidentissimum exemplum in S. Nicolao habemus, quem ita sua Deus imbuit repleuitq; gratia, vt videatur mihi peculiare in illo toto Christiano orbi exẽplum voluisse proponere. Ita planè, vt si nulla etiã supereſſet Scriptura, in vno illo Nicolao tamen quid faciendum, liceret animaduertere. Atq; vtinam nõ minus eius vitæ sequeremur exemplum, quàm omnes ferè vitæ modum habemus cognitũ. Verè vtiq; de eo, quod Christus de Nathanaële, dici potest: Ecce verus Israëlita, in quo dolus non est. Et quod de Mose dictum est: Dilectus Deo & hominibus, cuius memoria in benedictione est. Et quid amplius, quid honorificẽtius de vllo mortalium dici potest? Vtrunque in S. Nicolao conspicimus. Verus israëlita fuit non secundum carnem vel literam, sed secundum spiritum in veritate, sine dolo, eóq; Deo hominibúsq; dilectus. Pueritiam cum Patriarcha Iacob habuit non absimilem: simplex, innocens, rectus, non ad malũ procliuis. A parentibus ad omnem pietatem nõ impiè educatur, quibus hoc vnum in votis erat, vt filium quem diuina benedictione genuerant, non hæreditatis corporalis modò, verumetiam spiritualis, hoc est virtutũ & pietatis haberent, & possessorẽ & imitatorẽ. Quorum haud dubiè exaudiuit Dñs preces. Nec frustrarentur etiam num nostri parentes votis suis, si similia à Deo precarentur liberis. Iã verò in virili ætate Nicolaus alter nobis factus est Moses, hoc est, sanctus, timoratus, seruus Dei, amator boni, cõpatiens, contemptor temporalium. Sicut enim Moses fecit, eligens malis affici simul cum populo Dei, quàm temporariis peccati commodis frui, maiores arbitratus diuitias probrum Christi, quàm Aegyptiorum thesauros (respectum enim habebat remunerationis) sic & Nicolaus. Defuncto vtroque parente anxiè cogitabat, qua via diuitiarum laqueis expeditus posset liber effugere. Sciebat enim, neminẽ posse dominis simul inseruire duobus. Sciebat dixisse Chri-

Ioan. 1.
Eccl. 45.
Gen. 25.
Heb. 11.
Exod. 2.
Matth. 6.

Luc. 14. stum; Qui non renunciauerit omnibus iis quæ possidet, nō
Luc. 8. potest meus esse discipulus. Nec ignorabat, nō sine causa di-
2. Tim. 6. uitias à Christo spinis, à Paulo laqueis, & ab Abacuc luto cō-
Abac. 2. paratas esse. Proinde pleno affectu ad Deum, nunquam in-
teritura bona quærens, conuertitur, pauperibus clementi
manu, sine ambitione, sine retributione humana, tēporaria
dispensat. In Episcopali suo munere sine inuidia compara-
ri potest Simoni Oniæ filio, de quo Sapiens in hæc verba
scribit: Ecce sacerdos magnus qui in diebus suis suffulsit do
mum, & in vita sua corroborauit templum: qui curauit gen
tem suam, & liberauit eam à perditione. Nec hoc solùm: sed
Eccl. 50. & quasi stella matutina in medio nebulæ, & quasi luna ple-
na in diebus suis. Quasi sol refulgens in domo Dei, &c. Huic
se similem reddere exemplo Nicolaus studuit, maximè Epi
scopus factus. Nam cùm primū à Deo nec sine miraculo ad
eam dignitatem & officium electus esset: sic vixit, vt bonus
odor veræ pietatis & sanctitatis, non modò in omnes natio-
nes statim exiret, verumetiam non longè pòst, totum Chri-
stianum orbem impleret. Hinc ergo videre est, & ex ipsa
adeò pueritia & prima ætate Nicolai colligi potest, quæ vir
tutes iuuenes rectè deceant, homines ornent, nempe, casti-
tas, innocentia, simplicitas, modestia, pudor, obedientia, fu-
ga mali, ardor amórq; boni, &c. His ineuntis ætatis ornan
tur pueri, quibus (malum) in nostris pueris nihil rarius. Imò
his contraria vbiq; apud omnes obuia: impuritas, libido,
leuitas, procacitas, malignitas, insolentia, inobedientia, in
omne malum procliuitas, in omne bonum nausea, & deniq;
quicquid eius generis zizanię succrescentis est, ex quo certè
nihil boni sperare licet. Videmus præterea ex huius S.
Nicolai ætate virili, quę virtutes viros deceant, fides sibi per
omnia constans, spes erecta in Deum, vera & perfecta chari-
tas, religionis zelus, assidua & deuota precatio, in inopes
prompta liberalitas, patientia in afflictionibus, & in his o-
mnibus, profunda & perseuerans mentis humilitas. Et hæ
veræ virtutes proficientium, hæc ornamenta perfectorum
sunt: sed non minus hæc rara sunt apud vulgus hominum,
Matth. 24. quàm quę supra recensuimus in adolescentibus. Alget apud
Osee. 4. nos omnes charitas, abundauit iniquitas. Hei, nimis verè
prophetia Osee, imò querela in nostra infelicissima tempo-
ra competit; Nō est, inquit, veritas, & non est misericordia,
& non est scientia Dei in terra. Maledictum & mendacium,

&

& homicidium & furtum, & adulterium inundauerunt, & sanguis sanguinem tetigit. Et quid boni hinc sperabimus?

Tertiò in Episcopali munere S. Nicolai, quæ ornamenta Euangelici & Christiani pastoris sint, sine difficultate colligimus, mentis in Deum exultatio, cura, sollicitudo in commissas oues, labor in promouendo verbi Dei negotio, compatientia in pauperes & oppressos, pertinax in lupos cõstantia, sanctitas & grauitas vitæ. Et hę quoq; Episcopi virtutes, quas omnes & plenas in hoc nostro Nicolao comperimus. Primum ergo est, quod hodie nobis considerandum proponitur, nempe, quales olim Ecclesiã habuerit pastores & rectores. Nam quemadmodum peculiaris quædã diuini amoris significatio fuit in Israël, & non Tyrannum, non proprię rei studiosum hominem ipsi Deus præfecerit, sed Mosen iustum, qui omnium vtilitati, Deiq; honoribus studeret, adeò vt Scripturę testimonio illi tribuatur, non fuisse inuentũ simile eius, antè nec pòst, anteſignanũ in tota illa ex Aegypto emigratione: sic quoq; magnum argumentum, & piissimus pater Ecclesiæ suæ iamtum ab initio tales támque pios pastores dederit. Sint licet rarissimi hoc nostro tempore, in exordio tamen videbãtur, qui rẽ religionis pro affectu pio promouebant. Quin præpositio Mose Israëlitis, multos imò infinitos habuisse Ecclesiã enumerare licet, qui nõ modò legis Mosaicæ, sed multò magis Spiritu Christi imbuti fuêre. Et quomodo Christus Ecclesiã suã, quã ita dilexit, vt sese pro ea in mortem daret, hac parte desereret, præsertim cum multis retro seculis promiserat se secundum cor suum pastores daturũ esse? Habebant Israëlitæ in Mose virũ iustum, virum egregium, sed in successione non est inuentus similis illi: quin multi eum mali & impij, pauciſsimi recti sequebãtur. Verumenimuerò apud Christianos nos per longam successionem habebamus episcopos iustos, quorum maxima pars sanguinem pro Christi gloria fundere nõ dubitaret, quemadmodũ in S. Nicolao videre est, qui circiter trecentesimum post Christi natalem annum venerat, quo tempore & alij sanctissimi fuerũt Apostoli, vt in Niceno Cõcilio clarissimè vidimus. Nec hodie eorum laboramus penuria: obierint licet corpore, viuunt tamen exemplis, scriptis, memoria. Nihilo ſero quod excusemus est reliquũ. Quod si pietatem in nostri seculi Episcopis desideras, antiquorum memoriam repete sq; in recompensam vtere. In hoc verò elaboremus,

Deut. 34.

Ephes. 5.

Hier. 3.

vt ardentius ſequamur, quàm ſuos Iſraël. Habes S. Nicolaum, in quo quod deſideres non eſt. Vides optimum puerũ, Chriſtianum grauem, ſanctũ & pium Epiſcopum, vt meritò
1. Cor. 1. cum D. Paulo omnes nos & hodie inuitare poſſet: Imitatores mei eſtote, ſicut & ego Chriſti. Quiſquis igitur ſuam vitam examinet, ſcrutetur conſcientiam ſuam, conſideret, ſi vnquam illum zelum oſtenderet: inueniemus certè omnes nos adhuc in primis hærere elementis. Vt quid ergo aſsiduè gloriamur, quòd mundus nunquam & modò Chriſtum agnouerit, cùm tamen minimè vel vita, vel mores reſpon-
Iacob. 4. deant? Quid igitur agnitio proderit ſine imitatione? Nónne Scriptura ait: Qui nouerit rectè facere, nec facit, hic pec-
Luc. 12. cato tenetur? Nónne & Chriſtus dicit: Seruus ſciens voluntatem domini, non tamẽ eam facit, vapulabit plagis multis? Et iterum: Non omnis qui dicit Domine Domine, intrabit in regnum cœlorum, ſed qui facit voluntatẽ Dei? Sed dico, nónne patres noſtri æquè atq; nos magna de Chriſto loqui potuerunt? Attamen maior illis ſequendi Chriſtũ ardor, quã nobis. Vtrũq; ecce in Nicolao noſtro videmus: ſequamur eũ. Ecce enim verus Iſraëlita, in quo dolus non eſt. Gratia domini nobiſcum, Amen.

SECVNDVS SERMO QVOMODO honorificetur Deus, & quomodo ſuos glorificet Deus.

1. Reg. 2. QVicunq; honorificauerit me, honorificabo eũ, quondam per Prophetã Heli Deus dixit. Solent ideo Sanctorũ exempla quàm maximè proponi, vt per ipſos, inque ipſis quid ſit Deus, quid à nobis poſtulet, quid ab illo ſperãdum ſit, diſcamus. Quanquam autẽ hæc omnia in ſacra Scriptura nobis inſinuantur ſatis apertè & clarè: exempla tamẽ iuxtà ponuntur, vt non ſolũ audiamus, verumetiam videamus, quid Deus operetur in bonis ſimul & malis hominibus. Sic in Abrahã, in Iſaac, in Iacob, Moſe, Dauide & alijs, quid fidelis facere, quid à Deo debeat expectare. Contrà in Cain, in Pharaone, Saulo, Iuda, aliiſque, quæ malorũ à Deo merita. Id quod in ea quoq; ſententia cogitandum propoſitum, quã initio recitaui: Quicunq; honorificauerit me, honorificabo eũ, dicit dominus: qui autẽ contẽnunt me erunt ignobiles. Hæc ipſe dominus Deus loquutus, pro rea infallibilia. Quæ omnia in vno hoc noſtro Nicolao huius hodie

die festũ peragimus, si nulla alia nobis proponerẽtur exempla, satis euidẽter & clarè vera esse cõperiemus. Primùm, & vt in aliis omnibus, sic in his quoq; verax sit Deus. Deinde Deũ à nobis velle honorarier. Tertiò, & contra suos honoret ministros. Quicunq; honorificauerit me, inquit, glorificabo eũ. Ex hoc igitur videmus primùm, verum honorẽ à Deo esse: propria enim laus sordet, vt Christus ait: Si ego glorifico meipsum, gloria mea nihil est. Et Paulus: Qui seipsum commendat, ille probatus nõ est, sed quẽ Deus cõmẽdat. Et sapiens: Laudent te alieni & nõ os tuũ: à seipsa enim malitia fallitur. Qui videtur sibi aliquid esse, inquit Paulus, cùm sit in veritate nihil, seipsum fallit. Et Ioannes: Si dixerimus quia peccatũ non habemus, nosipsos seducimus, & veritas in nobis non est. Quin nec propria solũ laus nihil est, verumetiã mundi huius vana & incerta gloria est. quoniam nemo scit quid sit in homine, nisi spiritus hominis, qui est in homine, & Deus præcipuè, qui etiam corda renésque perscrutatur hominũ. Quem verò Deus commendat, honorificatus est: quem ille confundit, confusus est. Propterea & Dauid orabat: O Domine in te speraui, non confundar. Quid enim homo, vt vel addat quid gloriæ magnificentiæ tuæ, vel deroget? Tu solus verè dicere potes: Ego glorificabo. Sed cõsideremus appendicẽ: Honorificantes me, ego glorificabo. Nõ promittit Deus se oẽs homines glorificaturũ esse, sed se honorificantes. Et qui sunt hi? aut quid est honorificare Deum? Hoc circa cardo rei vertitur. Iudæi arbitrabantur, si sabbatũ cæteróſq; festos dies statutis temporibus obseruarẽt: si edicto legis hostias & holocausta offerrent: satisfactũ diuinis honoribus abũdè. Sed non ille verus Dei cultus, non ille quẽ Deus requirit, honos est. Quin nec voluit se coli hisce honoribus. Quo mihi multitudinẽ victimarũ vestrarum, dicit Dominus. Plenus sum. Holocausta arietũ, & adipem pinguiũ, & sanguinẽ vitulorũ & agnorũ, & hircorũ nolui: incensum abominatio mihi est. Neomeniã & sabbatũ, & festiuitates aliàs non ferã: iniqui sunt cœtus vestri. Calendas vestras & solẽnitates odiuit anima mea. Manus enim vestræ sanguine plenę sunt. Alij videbantur sibi pulchrè diuinis honoribus insistere, si assidui in tẽplo, laudes Deo labiis canerẽt. Sed nec hoc diuino placuit aspectui: Populus hic, inqt, labijs me honorat, cor autẽ eorũ longè est à me; frustra ergo me colũt. Vt eñ externo actu

Ioan. 8.
2. Cor. 10.
Prou. 27.
Gal. 6.
1. Ioan. 1.
Psal. 7.
Psal. 30.
Isai. 1.
Isai. 29.

Deus minimè coli vult, sic nec verborum strepitu honorari debet. Alij, q̃ sese ieiuniis assiduis macerarent, placere Deo (interim nihil meliores facti interno homine) putabãt. Sed
Isa. 58. & hoc reprobauit. Nũquid tale est ieiuniũ qd elegi? per diẽ affligere hominẽ ánimã suã? Ecce, in die ieiunij inuenitis voluntas vestra, & oẽs debitores vestros repetitis. Ecce ad lites & cõtentiones ieiunatis, & percutitis pugno impiè. Nec nostrũ hoc præsens seculũ ab eiuscemodi hominibus liberũ est, qui Dei cultũ in solo ritu externo ponũt. Falluntur in-
Ioan. 4. dubiè. Spiritus est Deus, & eos qui venerãtur & adorãt eũ, in spiritu & veritate oportet adorare. Quæris ergo quis sit verus cultus Dei? Externo id te docebo exẽplo. Nunquid si principi tuo assurgis, si caput nudas, si genua curuas, satisfactum eius honoribus arbitraris? Minimè. Non principis ille honos, sed tuus est. Quisquis enim id facientẽ te cõspexerit, collaudat te. Ecce, inquit, hominẽ obedientẽ, suæ que sibi cõditionis cognitũ. Cõtrà, si nõ eũ honorẽ Magistratui tuo impendis, cuius id sit dedecore? principis ne an tuo? Certè tuo. Nihil enim ex te in hoc derogatur principi, at de te clamitant oẽs: Ecce hominẽ superbũ suúmque erga Magistratũ inflatũ: quã suæ conditionis immemor: quàm debitæ obedientiæ oblitus. Tibi ergo nõ principi derogas. At quis verus Magistratuũ honos? Primũ si bonus, verus, iustus, misericors & benignus erga subditos: si stat promissis, si suo officio fungitur. Secũdò, si hæc omnia in illo cognita sunt, si creditur, si prædicãtur de eo. Hic verus honos principis est. Quòd si cõtrarium feceris, si malè de principe tuo sentis & loqueris, cũ sit optimus, vel nõ malus: iã inhonorasti & iniuria affecisti illũ. Cõtrà, si hæc nõ sunt in principe, quæ certè debẽt, si verè hæc de Magistratu dici nequeunt: ingens profectò & summũ dedecus est. Hinc videmus quis verus Magistratuũ honos. Ac mirũ, quosdã potentes ita stultos, ita cæcos esse, vt putent, satisfactũ esse suis honoribus, si assurgatur, si caput nudetur, si genu flectatur, etsi oẽs propter tyrannidẽ & iniustitiã malè de se sentiant, inuideant, malèdicant, imprecẽtur dira. Sed hæc missa facio, & ad institutũ redeo. Superiore exẽplo posito, existimo colligi *posse, quis* verus Dei cultus. Non enim ille in hoc cõsistit, vt *dictũ* est, vt prædicetur, illíque immoletur, vt ad appellatione nominis sui caput nudetur, genuáq; in terram vsq; incurrentur: sed hic genuinus cultus est, q̃ optimus, iustissimus, veracissimus,

ſmus, omnipotens, benigniſsimus eſt. Quicunq; ergo hæc in ipſo credit, fidit, & ſperat, atque ea fiducia eius opem imploraturus accedit, hic verè Deum honorificauit. De hoc honore Chriſtus *ait*: Pater, ego te clarificaui ſuper terram. Quomodo? Nomen tuum, hoc eſt, bonitatem, veritatem, miſericordiam, omnipotentiam tuam manifeſtaui hominibus. Hic *verus* & præcipuus Dei cultus eſt, cui innititur quicquid *aliàs* Deo externi honoris impenditur. Qui enim hæc de Deo ſentit & credit quòd optimus, iuſtiſsimus, miſericors *ſit*, verax ſit: haud dubiè amabit eum, vt piiſsimum *Deum*, timebit vt iuſtiſsimum, ei credet vt veraciſsimo, *obediet* vt omnipotenti. De hoc ergo honore *loquitur* Deus, vbi ait: Quicunque honorificauerit me, glorificabo eum. Ad hunc ipſum modum S. Nicolaus noſter Deum coluit & honorificauit, id quod tota vitæ ipſius hiſtoria indicat. Quòd ſemper præclarè magna de Deo ſenſerit, magna huius cauſa peregerit. Conſideret quicunque volet vitæ ordinem huius viri, inueniet & quomodo ipſe Deum, & qua ratione rurſus ipſum Deus honorificauerit & glorificauerit. Ac de hoc poſteriore videamus, quomodo Deus longè aliter ſuos glorificat, quàm hic mundus ſuos miniſtros exaltat. Neque enim ſecus poteſt exaltare ſuos mundus, quàm vt tranſeuntia, poſſeſsiones, honores, autoritatem, gaudia, voluptates, & id genus alia conferat. Nec enim præſtantius quid habet. Hoc modo Pharao Ioſeph, Aſſuerus Mardochæum, Balthaſar Danielem exaltauerunt. Pij verò iſthæc omnia non honores æſtimant, ſed onera & grauamina: quemadmodum nec per ſe veri honores ſunt, quòd plurimum in iniquos cadant. Non eſt honos, quo homines non redduntur meliores. Et quod genus honoris eſt, extrinſecus auro gemmiſque ornari, intus verò corpus multis morbis obnoxium, ad hæc animam habere peccatis ſordidam? Quis honos, aſſurgant tibi nudatis capitibus licet omnes, ac in animo pro iniuſtitiæ tuæ merito imprecentur omnia mala? Deus verò longè alio modo ſuos glorificat, imò & vera bona largitur, inſuper & nomen ſuum que cum ipſis honorem communicat. Et quid magnificentius, quid excellentius, quid præclarius, quàm habere nomen honorémque Dei? Hoc verò nomen honóſque Dei, quòd ſolus bonus, verax, ſapiens, fortis, & omnipotẽs ſit, eáque omnia ſummè & maximè. Hũc etiam

1. Reg. 2.

Gene. 46.
Heſter. 1. 6. 8.
Dan. 5.

suis impertitur honorem. Primùm, quia se bonũ credunt, & confitẽtur: credentes bonos, iustósque facit: non in hypocrisi, sed in veritate: non solùm foris coram hominibus, verùmetiam intus coram Deo. At certum, naturam nostram per peccatum corruptam esse: ita planè, vt omnes nostræ cogitationes ipsique adeò sensus in malum ab infantia
Gen.6. proni sint. Vnde sacræ scripturæ innumera ferè testimonia, semper magni fuisse negotij, in ipsis etiã sanctis, quousque vitiatã naturam cupiditatésque in sese mortificarent, & ob id vehementi ardore inenarrabilibúsque gemitibus
Psal.50. Deo supplicauisse. Vt Dauid: Cor mundũ crea in me Deus,
Psal.118. & spiritũ rectum innoua in visceribus meis. Et iterũ: Inclina Domine cor meum in testimonia tua, & non in auaritiã. Quid præstantius naturæ nostræ obtinget, quã vt reddatur melior? Tolle quicquid magnum habet & admiratur mundus, vni id omne confer homini, glorioſior & honoratior tamẽ erit is, qui innocentia, iustitia, probitate & sanctitate ornatus est. Hũc ergo honorẽ suis largitur Deus. Aufert ab illis peccatũ, largitur spiritum, per quem renouãtur & iusti
Osee.2. ficantur. Mũdus foris suos honoribus vestit. Sed Deus minatur per Prophetã, ꝙ huiusmodi homines hisce honoribus expoliare velit, spoliatósque nudos vt in die natiuitatis statuere. Non ergo verus ornatus, quẽ non seruare possumus, quem in mortis hora relinquere oportet. Quid iuuat paruo tẽpore corã mũdo honoribus cumulatè ornatũ esse, ac corã Dei aspectu nudũ apparere? verè ornatus est, qui probitate, iustitia & sanctitate imbutus est. Hæc solus Deus elargiri cũ potest semper: semper cõfert suis. Bonus em̃ est, & omnibus benè facit. Seruos suos bonos reddit, vt boni per se, omnib⁹ benè cupiãt. Secũdò, Et sapiẽs Deus est: imò ipse Sapientia est, quæ falli nequit, & quã nemo corripit. Et hanc
Matt.11. quoq; sapientiã suis cõfert, vt Christus ait: Cõfiteor tibi Pater, ꝙ hæc abscõdisti à sapientibus, & reuelasti ea paruulis.
Ioan.14. Et iterũ: Paracletus ducet vos in omnẽ veritatẽ. Et in Psal-
Psal.31. mista nostro: Intellectũ tibi dabo, & instruam te in via hac, qua gradieris: firmubo sup te oculos meos. At quis doctior, quis sapiẽtior illo, quẽ Dns erudit, suámq; sapiẽtiã cõmunicat? Beati, inquit Christus, oculi, quæ vidẽt quæ vos videtis.
Luc.10. Contrà, quã sudant, quã laborant, & tantùm nõ sese excruciant mũdi huius filij, vt sapientes, prudentes, doctiue euadãt, nihil præter nudum nomẽ referẽtes? Verã sapiẽtiam ne

attingunt

ttingunt quidem: imò in ſpiritualibus & diuinis cæci planè, in omnem lapidem offendunt vt corruant. At pius quiſq; intra ſe ſuũ doctorem habet, qui non permittit cadere. Nobis, inquit Paulus, Deus reuelauit per Spiritum ſuũ (ſapientiam puta) quam nemo principum ſeculi huius nouit. Et hęc quidem ſecundus honos quo Deus ſuos glorificat. Reddit ſapientes & doctos, non ſimulatione, ſed veré. Tertiò, in hoc quoq; honos noménque Dei cõſiſtit, quòd fortis, & omnipotens eſt: ita planè, vt eius poteſtati reſiſtat nemo, cui nihil impoſsibile. Et hanc etiã fortitudinem ſuis largitur, reddẽs eos fortiores ad perferẽda imminentia quæque pericula. Vt Paulus ait: Quotidie morti tradimur. Verũ in his omnibus ſuperamus, per eum qui dilexit nos. Et iterum: Malè audientes, benedicimus: perſecutionem patientes, ſuſtinemus. Et: Laboramus & ſuſtinemus, ſed non in deſperationẽ inducimur: perſecutionem patimur, ſed nõ deſolamur: morti addicimur, ſed nõ perimus. Sic Deus ſuos fortes, & in omne bonum paratos facit, vt in Paulo videmus: Plus omnibus laborauit: nõ autẽ ego, ſed gratia Dei mecum. Et: Omnia poſſum in eo qui me corroborat. Tertiò, fortiores ſuos reddit Deus contra peccatũ, mortem & Satanã. Ecce, do vobis, ait Chriſtus, poteſtatem calcandi ſuper ſerpentes, & ſcorpiones, & ſuper omnẽ virtutem inimici, & nihil vobis nocebit. Et Paulus: Benedictus Deus qui dedit nobis victoriã contra peccatum & mortem per Dominũ Ieſum Chriſtum. Quartò, eam quoque Deus ſuis fortitudinem largitur, vt ſeipſum Deum teneant. Sic Iacob Angelum tenuit, vt diceret: Dimitte me, quoniam aurora ſurgit. At Iacob cõtrà: Non dimittam te, niſi benedixeris mihi. Sic Moyſes Deũ tenuit, vt diceret: Dimitte me vt oſtendam iram meam in populũ iſtũ. Sic Abraham Deum retinuit, vt tandem promitteret: Si decẽ in Sodoma iuſti inuenti fuerint, parcã eis. Ecce piè credentis fortitudinẽ, qui ſua oratione Deum obtinere poſsit. Qui me honorificauerit, glorificabo eũ. Quintò, Non ſolùm fortes, ſed & omnipotentes Deus ſuos facit. Vt Chriſtus ait: Omnia poſſibilia credẽti. Qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipſe faciet, & maiora horũ faciet. Et: Si habueritis fidem, dicetis huic mõti: Tollere, & mittere in mare, fiet. Et hoc quicquid eſt, lõgo experimẽto didicimus cõfirmatũ. Moyſes percuſsit mare virga, quam in manu tenebat: diuiſum eſt mare, & Iſraëli ſiccũ trãſitũ præbuit. Loquutus eſt Ioſue, & ſtetit ſol in

1. Cor. 15.

Roma. 8.

1. Corin. 4.

2. Corint. 4.

Phil. 4.

Luc. 10.

1. Corinth. 15.

Gen. 32.

Exod. 32.

Gen. 18.

Matt. 17.

Ioan. 14.

Mar. 11.

Exod. 14.

Ioſue 10.

firma

firmamẽto, quousque hostiũ copias occideret omnes. Locu-
4. Reg. 6. tus est Helias, & cecidit ignis. Helizæus natare fecit ferrũ su-
per aquas. Aliá q; his similia recẽset Scriptura, quibus omni-
bus cõsiderare licet, quàm sint verè credẽtes fortes & poten-
Phil. 4. tes. Omnia (inquit Paulus) possum in eo qui me corroborat.
Et quid collata ad hæc hominũ valet potestas? Quàm opta-
rent mũdi huius filij pretio cõparare eam potestatẽ. Sed Dei
Act. 8. donum est, qd pecunia nõ venit. Simon Magus hanc potestã-
tem, hoc donũ nitebatur pecunia suum facere, sed Petri ma-
ledictione repellitur. Et quid multa? Honorificantibus se
Deus non hæc modò bona sua: sapientiã, veritatem, iustitiã
& fortitudinem largitur, verùm etiam semet iis impendit,
sese patrem, protectorem, conseruatorẽ, redemptorẽ, & sal-
uatorem offert. Et quid hoc optabilius? Quid totius huius
mundi honos erga hanc gloriã, quam Deus tribuit? Quàm
miseri ergo nos, quàm deplorãdi, quàm infelices sumus, qui
tantùm humanam citóq; perituram gloriã venamur: verã,
quam Deus donat gloriam negligimus? Honorificauit Ni-
colaus noster Deũ: honorificauit, inquam, fide, spe, charita-
te, obedientia, obseruantia mandatorũ eius, omnísq; pieta-
tis: corde, ore & opere, anima & corpore, & quicquid sum
possidebat. Eáq; propter ipsum quoq; Deus glorificauit, de-
dit illi iustitiã suam, manifestauit illi sapientiam suam, vir-
tutem, pariter potentiã suam contulit illi, vt nõ solùm pos-
set benè agere, aduersáque sustinere, verùm etiam miracula
edere, vt legenti eius vitæ historiam apertũ est. Veneremur,
& honorificemur ergo & nos Deũ secundum S. Nicolai no-
stri exemplum, vt vnà cum ipso hîc & alibi, in sempiternum
glorificemur. Gratia Domini nobiscum, Amen.

IN DIE CONCEPTIONIS MARIAE, EVANGELIVM

MATTH. I.

LIber generationis Iesu Christi, filij Dauid, filij Abraham. Abraham autem genuit Isaac. Isaac autem genuit Iacob. Iacob autem genuit Iudam & fratres eius. Iudas autem genuit Phares & Zaram de Thamar. Phares autem genuit Hesron. Hesron autem

autem genuit Aram. Aram autē genuit Aminadab. Aminadab autem genuit Naaſon. Naaſon autem genuit Salmon. Salmon autem genuit Booz de Rachab. Booz autem genuit Obed ex Ruth. Obed autem genuit Ieſſe. Ieſſe autem genuit Dauid regem. Dauid autem rex genuit Salomonem ex ea quæ fuit Vriæ, Salomon autem genuit Roboam. Roboam autem genuit Abiā. Abia autem genuit Aſa. Aſa autem genuit Ioſaphat. Ioſaphat autem genuit Ioram. Ioram autem genuit Oſia. Oſia autem genuit Ioathan. Ioathan autem genuit Achaz. Achaz autem genuit Ezechiam. Ezechias autem genuit Manaſſe. Manaſſe autem genuit Amon. Amon autem genuit Ioſiam. Ioſias autem genuit Iechoniam & fratres eius, in tranſmigratione Babylonis. Et poſt tranſmigrationem Babylonis Iechonias genuit Salathiel, Salathiel autem genuit Zorobabel. Zorobabel autem genuit Abiud. Abiud autem genuit Eliacim. Eliacim autem genuit Aſor. Aſor autem genuit Zadoc. Zadoc autem genuit Achin. Achin autem genuit Eliud. Eliud autem genuit Eleazar. Eleazar autem genuit Matthan. Matthan autem genuit Iacob. Iacob autem genuit Ioſeph virum Mariæ, de qua natus eſt Ieſus, qui vocatur Chriſtus.

EODEM FESTO EPISTOLA

PROVERBIORVM VIII.

Dominus poſſedit me in initio viarum ſuarum, antequam quicquam faceret à principio. ab æterno ordinata ſum & ex antiquis, antequam terra fieret. Nondum erant abyſſi, & ego iam concepta eram. Necdum fontes aquarum eruperant, necdum montes graui mole conſtitrant. Ante omnes colles ego parturiebar. Adhuc terram non fecerat & flumina, & cardines orbis terræ.

Quan

Quando præparabat cœlos aderam: quando certa lege & gyro vallabat abyssos. Quando æthera firmabat sursum, & librabat fontes aquarum. Quando circundabat mari terminum suum, & legem ponebat aquis, ne transirent fines suos. Quando appendebat fundamenta terræ, cum eo eram cuncta componens. Et delectabar per singulos dies, ludens coram eo omni tempore, & ludens in orbe terrarum, & deliciæ meæ esse cum filijs hominum. Nunc ergo filij audite me. Beati qui custodiunt vias meas. Audite disciplinam, & estote sapientes, & nolite abijcere eam. Beatus homo qui audit me, & qui vigilat ad fores meas quotidiè, & observat ad postes ostij mei. Qui me invenerit, inveniet vitam, & hauriet salutem à Domino.

PRIMVS SERMO.

Roma. 15. INITIO huius sermonis libet ea repetère, quæ Dominica proximè elapsa in Epistola ex Paulo audiuimus: Deus, inquit, patientiæ & solatij det vobis idipsum sapere in alterutrũ, secundum Iesum Christum, vt vnanimes vno ore honorificetis Deum & patrem Domini nostri Iesu Christi. Ex hac diui Pauli prece facilè colligimus, permultum interesse Ecclesiæ Christi, vt vbique & semper doctrinæ verbi & cultus seruetur vnanimitas & conformitas. Ad quid enim Apostolus hoc ipsum credentibus tanta cum diligentia, eáque verborum grauitate optaret, cùm alia potuisset precari? Sed & tum iam videbat quæ impedimenta Euangelio simul & Christiano nomini, Romanorum quorum alij ex Iudæorum familia, alij ex Gentium domo ad fidem Christi conuersi erant, allatura esset dissensio. videbat, inquam, hanc rem vniuersæ Ecclesiæ maximum damnum, ingentémque calamitatem vltimis hisce temporibus importaturam esse. Optat ergo fidelibus in primis vnanimitatem, & os vnum. Optimum profectò votum, necessariũ desiderium. Id quod non solùm in præsenti festiuitate, verumetiam quotidiana experientia ostendi posset. Nemo enim nescit, quòd scandalum tam variæ disputationes, contentionésque de virginis matris conceptione quondam pepererint. Sed nec necesse fuit vllis contentionibus in hac materia laborare. Licuisset enim esse Christianos, etiam non mota hac quæstione. Sed & contra apertam in hac re veritatem nõ decuit tot machinis pugnari. Nemo enim nescit, his cõtentionibus Christianæ re

ne religioni nihil commodi venire, magnam verò calamitatem accedere ex iis, quibus hodie nihil impugnatum manet. ita planè vt nisi tandem finis rei imponatur, extrema mala expectare, nihil boni liceat sperare. Ad pietatem vbique nos sancta Scriptura adhortatur, vti ad omnia vtilem, habētem huius & futuræ vitę promissiones. sed ecce eam & quicquid eius relinquimus, ac solùm contentionibus occupamur: nec libet attendere, Sacrarum Scripturarum autoritate ad charitatem, ad pacem, ad concordiam, & quicquid contentionibus contrarium est adhortari. Neque enim Christus vllum Apostolis suis præter charitatis præceptum dedit: nec quicquam ea grauitate discessurus, vt hoc concordię mandatum, commendauit: tum nec quicquam à patre tam ardētibus votis optauit, quàm credentes suos in dilectionem inducere, in eáque conseruare. Denique & Paulus patrē dicit non dissensionum, non contentionū, sed pacis, sed vnitatis, sed concordiæ dicit Deum. Ex cōtentionibus porrò multa oriri mala, vt sunt, liuor, ira, inuidia, odium, suspitio, blasphemia, & id genus innumera. Et Galatis dicit: Quòd si alium alius vicissim mordent & deuorant, videant ne vicissim alius ab alio consumantur. Necesse ergo haberemus, omnes ardentibus votis cum diuo Paulo precari Deū, vt tandē exoratus omnibus vnanimitatem largiretur, consensum in Religionis doctrinæque Christianę negotio piis pectoribus insereret. Sed hæc ne quidem cogitare malignus ille cōcedit spiritus. Ferre nequit vt in doctrina simus concordes, vtilioribúsq; occupemur negotiis, illius lucrum nostra dissensio est, qua horribiliorem calamitatem nullus vnquam tyrannus impiissimus Ecclesiæ Christianæ intulit: imò sæuientibus tyrannis credentes cōiungebantur arctius. At vbi ipsi inter sese Christiani disputationum, hoc est, contentionum pugnis confligere inciperent, vt Arrij aliorúmque hæreticorum temporibus, mox Ecclesia dissidij cladem excipit. Atque hæc maxima nostri fundi calamitas. Verùm enimuerò quod ad hodiernam festiuitatem, nullæ nunc rixæ. atque vtinam reliqua alia doctrinæ Christianæ dissidia ea ratione sedata essent. Quòd si cui disceptandi adhuc libido insedit maximè in hac materia, breuiter cum diuo Paulo respondeo: Nos talem consuetudinem non habemus. Hactenus hæc mea consuetudo: hanc eiúsque generis alias festiuitates proponere, vt simplicis ingenij hominibus emendationi sint: atque de-

Ioan. 13. *Ioan. 14.* *Ioan. 17.* *1. Corinth. 14.* *Gal. 5.* *1. Timot. 4.* *1. Corinth. 11.*

inceps

inceps porrò antiquum obtinebo. Et quidē in Eccleſiæ ſanctæ gremio poſitus, credo, Beatam hanc virginem matrem Mariam ſine peccato conceptam eſſe originali, eóque cum Eccleſia confidēter cano: Tota pulchra es amica Dei, & ma-
Can. 4. cula nō eſt in te. ſed enim vt lilium inter ſpinas, ſic tu inter cęteras fœminas. Ideóque vident te filiæ Sion, & beatam te prædicant. His Eccleſia hodie in virginis matris laudem vtitur verbis: nec dubitat hāc eſſe ipſam, de qua Salomom hæc ipſa verba propriè dictauerit. Quanquam enim libellus ille Canticorū præcipuè in vniuerſum de Eccleſia, deinde etiam de qualibet fideli in ſpecie animæ loquitur: certum tamē eſt in nullum hominem vel melius, vel rectius, vel denique perfectius competere, quàm in hanc ipſam virginem matrem. Id quod omnes confitebimur, ſi penitius iſthæc verba examinauerimus. Duo ſunt autem quæ de ea prædicantur: primùm, quod tota pulchra, ſecundò, quod amica Dei. Certè poſtremum hoc aliis quoque tribuitur ſanctis hominibus,
Ioan. 15. vt ſint amici Dei. Sic enim Apoſt. ſuos Chriſtus alloquitur. Porrò primum illud non ita facilè alicui competit. Neque enim parum eſt, totam pulchram eſſe. Multa enim comprehendit, Tota pulchra. Cōcludit enim in ſe corpus, animam omnéſque potentias hominis, intellectum, voluntatem, memoriam, concupiſcentiam, ſenſualitatem. Poſtea etiam cogitationes omnes, verba, opera, vitā, cōuerſationē, initium, mediū, & finem hominis. Poſtremò excludit etiā omnigena peccata, mortalia, quotidiana, imò ipſum quoque originale. Vbi verò horū aliquid deſideratur, ibi plenè & perfectè pulchra tota non eſt anima. Sed quis eſt hic? quis gloriari poteſt mundum ſe habere cor? Summo ſtudio in hoc quondam laborabant Gētes, vt Veneres, Proſerpinas, Iunones, Lucretias ſuas aliáſque exornarent, & toti mundo exempla proponerent. Sed nequicquam ſudabant. Quomodo enim hæc laus homini in infidelitate & idololatria poſito conueniet? Qomodo purus, qui in anima prēcipua hominis parte, peccatis atq; impietate impurus? Laudātur quidē nōnulli vtriuſq; ſexus homines, diuinarū Scripturarū eulogiis pro vera quæ in illis pulchritudine, & ornatu: vt Abel, Enoch, Noe, Abraham, Sara, Rebecca, & alij: ſed inter omnes, de quo dici poſſet, Tota pulchra es, nemo. Sēper aliquid in ſingulis ani-
3. Reg. 8. maduerſum eſt imperfectionis. Nec mirū, qñ ipſa ſacra Scri-
Pſal. 129. ptura teſtetur, nō eſſe hominē qui nō peccet. Et Dauid quo-

que

que dicat: Si Deus iniquitates obseruaueris, ꝙs sustinebit? Vnica est, quã hęc laus singulari diuinę gratiæ priuilegio decet, Maria beata virgo. Huic inquã soli post Christũ hęc laus cõpetit. Ipsa enim liliũ inter spinas, ex spinis quidẽ ortũ, sed à spinis illæsum. Nos spinetũ, nos peccati spina sumus cruẽtati: sed tu spinæ nescia, canit Ecclesia. Ipsa est, in qua singulare quid Deus operari voluit. Nã reliquos oẽs e puluere suscitat peccati, vt collocet eos cũ principibus populi sui. Hãc verò præseruauit gratia sua, ne in puluerẽ incideret. Et hoc ipsum vult Ecclesia, qñ canit: Tota pulchra es amica Dei, & macula non est in te. Magna laus, nec quid alienũ ab eo qđ primũ Angelus ad eam loquebatur: Inuenisti gratiã apud Deũ. Et deinde Elizabet: Benedicta tu inter mulieres. Super isto ergo opere non disputabo, nec sciolus quæstiones mouebo, nec præceps iudicabo, sed cũ ingenti admiratione recogitabo, qualis quantúsq; architectus Deus sit: atq; indubitatè credã, ipsum non solũ lapsos posse erigere, verùm etiã quoslibet, ne labantur, conseruare. Nunquid nõ hęc vtilitate commendabilis exercitatio est, si quis secum reputet, qua potentia, qua sapiẽtia, qua arte actus suos ordinet Deus, cuius certè excellẽs hodie ꝓpositũ habemus exẽplũ? Egregiũ Deus quõdã opus cõfecerat, pulcherrimũ vasculũ exornauerat, cuius vsum honorificũ, imò in quod thesaurũ suũ reponere prædestinauerat: hoc est, hominẽ creauerat, cui imaginẽ suã impresserat, ac postea eidẽ similitudinẽ sui donare, id est, gratiam & spiritũ sanctũ suũ infundere, pérq; seipsum in eo habitare volebat. Sed malus ille spiritus ita hoc opus perturbauerat, in puluerẽ lutúmq; pessundauerat, vt ipse homo fateri cogeretur ac dicere: Factus sum vas perditũ. Veruntamẽ Deus opus suũ hoc reformauit, atq; secundã manũ apponẽs ad integrũ instaurauit, hominẽ per Christũ redemit, omnibúsq; nuper amissis honoribus donauit. Potuisset vtiq; opus suũ ab ea perditione cõseruare, Satanæque malis artibus resistere: sed voluit pius Creator se & nouas rerũ formas creare, & collapsas deperditásq; rursus instaurare posse ostẽdere, nec posse nequã illũ cauillatorẽ tantũ cũctis suis artibus deformare, quãtũ diuina manus reformare potis sit.

Psal. 112.

Luc. 1.

Gen. 1.

Gen. 3.

Psal. 30.

Vt tamẽ veteratori illi suíq; cõplicibus innotesceret posse Deũ plasma suũ à lapsu perditionéq; integrũ conseruare pro sua volũtate: nouũ quid hodie Deus fecit, eóq; illud subuexit, tantáq; industria communiuit, vt ne quidẽ attingere

ausus sit malignus spiritus, ne dicã perdere & pessundare possit. Illud ergo Maria virgo est, quã Deus statim ab initio eius conceptionis ita suis gratiis circunuallauit, vt ne quidẽ appropinquare ille cauillator lethali sua potione ausus sit. Hoc opus quod hac nobis festiuitate proponitur, & profectò grande opus, in quo architectus Deus maiestatẽ suã, potentiam sapientiámq; magnificè exhibet & ostendit. Vides igitur qua ratione hoc festũ nos ad Deũ ínq; Deum respicere docet. Præterea in nos ipsos quoque respicere docet, principia nostra consideremus, cõmunia mala examinemus, quibus grauati fuimus: hoc est, in originale peccatũ oculos cõuertamus, per quod in irã Dei dãnationémq; dati eramus priusquã nati. Quæ sola meditatio omnẽ in nobis superbiã, omnẽ arrogantiã suffocare posset. Secundũ originale peccatũ omnes sacrarũ Scripturarũ dictis genimina viperarum appellamur. Quod enim ex parentibus cõtraximus primæuũ venenũ, porrò in nostrã sobolẽ diffundimus. Peccatũ illud à nostris nobis parentibus hæreditariũ est, illud ipsum quoq; nostris hæreditariũ relinquimus. Et quid efferimur? quid superbimus? Non nobis Dñe, non nobis, sed nomini tuo da gloriã. Tu enim solus nos, nostrãq; sobolẽ à pestifero hoc veneno liberas. Vide ergo nũ & hæc pulchra vtilísq; foret meditatio. Ad hęc vnũ adhuc discere ex hodierno festo licebit, nullũ tã enorme peccatum esse, quod tolli nõ possit diuina gratia. Quod enim malũ in nostra natura altiores radices egit, quàm peccatum originis, quod per omnes homines omnia mẽbra discurrit, ac inficit? Deus tamen potest, non solùm ab illo nos (quẽadmodum in baptismo fecit) liberare, verũetiam homines ab illo malo conseruare, id quod in beata virgine ostẽdit. Quòd si id potuit in originali, quod quodã naturali modo nobis insitũ est: quãto magis in aliis peccatis? Vide ergo nũ p̃sens festiuitas & hac parte cõsolationẽ nostris pectoribus adferat. Malis pœna perpetua est, mordens cõsciẽtias eorũ, pro perpetrato malo. Piis verò crux est, semper in acie stare, ne qua parte irrepat hostis, & nos ad peccatũ pertrahat. Sed quid loquitur hæc festiuitas? Ne desperes homo. Deus est, qui lapsum te eriget, qui etiã ne labaris cõseruat: exẽplũ cape ex me. Non parua cõsolatio est homini hæc cogitãti. Vides ergo hac festiua die plurimã nobis dari occasionẽ benè cogitãdi, rectè loquẽdi, piéq; faciẽdi? Primũ. Quę melior meditatio, q̃ in hoc lucidissimo Marię speculo,

Matth. 3.

culo, quã Deus ab omni macula, ab omnibus cicatricibus pu
rã seruauit, nostrã deformitatẽ conspicere & deflere? Nun-
quid bonũ cũ Dauide dicere: O Dñe crea in me cor mundum,
spiritúmq; rectũ innoua in visceribus meis? Nũquid necessa
riũ in hoc festo omnibus viribus incũbere, vt ipsũ à peccatis *Psal.50.*
liberi maneamus? Haud dubiè in hos vsus præsens festiuitas
instituta est. Non sufficit frater, si credas Mariã præter origi-
nale peccatũ cõceptã, & canas, Tota pulchra es amica Dei, *Eccle.15.*
si porrò in peccatis perseueraueris. Nõ est hæc speciosa laus
in ore peccatoris. Si esse sine peccato magnũ excellentis gra
tiæ donum arbitramur, vti profecto est, certè laborandũ est,
sine peccatis, quantum eius fieri potest, inueniamur. Nullũ
enim aliàs cõmodum erit, Mariã sine originali conceptam
esse peccato, si nihilominus nos & in conceptione, & omni
vita peccatis sordidi perseuerauerimus. Sine dubio fratres,
nostra quoq; hîc res agitur. Et nos Deus mundos cupit. Ideò
eñ Christus sanguinẽ propriũ fudit, vt Ecclesiã suã, hoc est, *Ephe.5.*
fideles suos lauaret & mũdaret, vt ipse sibi exhiberet glorio
sam sponsam, non habentẽ maculã aut rugã. Tum etiã certũ *Apoc.22.*
est, immundũ nihil in regnũ Dei procedere. Certũ q; in suã
nos Christus receperit amicitiã, atque in omnibus verum fi-
dúmq; amicũ exhibuerit. Nã, vt verbis Mosi vtar, fecit nos *Deut.32.*
creans, & quasi peculium suscepit nos. Secundũ corpus, ex
terræ luto fecit nos: secundũ animã ex nihilo creauit nos: *Gen.8.*
vtrunque & animã & corpus in suũ suscepit peculiũ. Insuper
in deserto, in peccatis & tenebris inuenit nos, sed eduxit nos,
docuit, & sicut pupillã oculi sui custodiuit nos. Postremò in
terrã opimã introduxit nos in sanctã Christianã Ecclesiã, vt
comederemus fructus terræ, & mel sugeremus de firmissi-
ma petra, qui est Christus. Hæc nobis Christus exhibuit, in
his se fidũ amicũ præstitit. Et cur tanto amico non respõde-
mus amicitia? O quanta deuotione, qua humilitate, qua obe-
dientia beata illa virgo sese Deo obtulit, vbi primũ hanc diui
ni fauoris gratiã sensit? Magnificat, inqt, anima mea Domi- *Luc.1.*
nũ, & exultauit spiritus, &c. Huius ergo sequamur exẽplũ,
gratiã & fauorẽ Dei magni æstimemus. Non enim talis est,
quales in mundo videmus, amicus, qui simul cũ fortuna mu
tãtur in horã: ille semper sui similis est, nũquã suos deserit,
deserti sint licet ab omnibus creaturis. Præterea quod à no-
bis exigit grãde non est, sed charitatẽ, gratitudinẽ, fidẽ postu
lat. Plura & multò maiora tibi faciẽda restãt vt hoim amici-

tiã cõserues, quid grauaris minimo si potes Dei fauorẽ in te fouere? Sequamur igitur beatæ virginis exẽplũ: annitamur placere illi, cui illa placuit: quæramus ibi gratiam, vbi illa inuenit gratiam: studeamus illi innocentiæ & pulchritudini, quam in illa laudamus & admiramur. Quod si fecerimus, haud frustra hodiernum nobis festum celebratum est. Gratia Domini sit cum omnibus nobis, Amen.

SECVNDVS SERMO DE IPSO FESTO.

Dicturus de hodierno festo, vnũ mihi timendũ est, nẽpe quòd nõnulli superuacaneũ arbitraturi sunt, multa diúq; de ea re loqui præsertim cũ eò mũdus ipsus deuenerit, nullos ferè festos dies obseruet: imò non obscurè intonet posse multos festos dies prætermitti. Sed & iniquũ reputet, cùm eiusmodi rebus nos occupari, quibus nihil vel decedit religioni nostræ, vel etiam accedit: & maximè cùm sint, quæ populo possunt proponi multa, quorum fundamentum in Scripturis est, quæq; ad salutem necessaria. Non eo inficias, nõ vsq; adeò displicere quod dicitur, si nõ sub herba lateret anguis, contẽptus ordinationũ Ecclesię. At verò negari potest minimè mundũ hũc in iis quæ diuina concernunt, tã negligẽtẽ, tã pigrũ esse, vt multis etiã nec audire libeat quæ nõ nescirẽt necessariò: & quid in nõ perinde necessariis? Multa quidẽ sunt in Ecclesia instituta, quæ nõ aliquis reprehendere, multis vsibus iisq; piis inseruire possent. Sed vt dixi, mũdus ea porrò cõtẽnit. Esset igitur operæ pretiũ, imò nec quicquã melius, postpositis aliis oĩbus, id vnũ vrgeremus, quod oẽs scire necessariũ est, ne qua in re stultus mũdus Ecclesiæ traditiones ita traduceret. Nihilominus tamẽ, nõ possum (vtut contra sese opponat mundus) quin vno verbo summã huius festi recẽseã. Et quidẽ hoc ipsum verbũ quod hodie inter cæterą cecinimus: Auctor mortis diabolus, genus ab exordio vitiauit humanũ. Sed aurũ fulgẽs reperitur in luto, Et ex pũgente spina pulchrè rubẽs oritur rosa. Ex radice vitiata sine vitio prodiit virga Iesse Maria. Eo mode hodiernũ festũ meditatur Ecclesia. & ipsa quidẽ *summa* est, Duo his verbis audis. Primò quid Satã per *peccatũ* in homine pfecerit, imò perdiderit. Secũdò, quid Deus *per* gratiã in hoſe instauraverit & renouauerit. Vtrobiq; magna sunt quæ cogitãda sunt. Magna perditio hoĩm, ingẽs Saluatoris gratia. id quod Apostolus pulchrè & *diserte* enarrat. Sicut

vnius

vnius delicto multi mortui sunt: ita gratia Dei & donum, & gratia vnius hoīs Iesu Christi in plures abundauit. Vtriusq; & delicti & gratiæ hodiernus dies nos cōmonefacit, ac iustè quidē cōiungūtur: neutrū enim sine altero posset verè intelligi. Nūquā enim magnitudinē diuinæ gratiæ dimetiri poteris, nisi prius enormitatē delicti perditionisq; in qua positi eramus, diligēti indagine ꝓscrutatus fueris. Ingratus hic cæcúsq; mundus audit Dei prędicati gratiā & per Christum annuntiari, sed nec cōmouetur, nec in minimo emendatur, eò ꝙ cogitat profunditatē perditionis, cui subiecti eramus. Vis scias quæ nostra perditio? discas ab Ecclesia. Auctor, inquit illa, mortis diabolus, genus ab exordio vitiauit humanū. Hei nimiū verè hæc. Experti quondā oēs, experimur hodie. Deplorarūt ea semper pij quiq;, vt in Dauide videre est: imò deperire oēs homines primū fuit, nisi diuina per Christum gratia subueniisset. Quæris quis fuerit tanti facinoris autor? Quis vel potuit alius præter dæmonē. Huic cōueniētissimū nomē, Mortis autor. Deus enim mortē nō fecit, sed inuidia diaboli intrauit in vniuersum genus humanum. Coërcet quidē ac punit Deus homines morte & dānatione, sed nō eius autor est. Quomodo autē hæc diabolus potuit? Per peccatū. Mors, inquit Paulus, stipēdiū peccati. Nunquā morte potuisset nostra corpora perimere, si nō prius anima peccato interēpta fuisset. Cogere hominē ad peccandū nō valuit, mēdacio allicere potuit. Et cōsequēter prima & radicalis mortis causa propria hoīs volūtas, corrupta volūtas Satanę. Ideò verè hoī dicit Deus: Perditio tua ex te, salus autē tua ego sum. De diabolo verò idē dicit, Ille homicida fuit ab initio. Quid ergo peregit? Vitiauit genus humanū. Benè ac prè dictum. Neq; enim hæc res vllis cōmodioribus verbis posset effari melius. Vitiauit genus humanum, perdidit, infecit, dedecorauit, sauciauit, imò peccatis omnigenisq; deformitatibus impleuit: nec solū primū hominē, non aliquos tantùm, sed totum genus in vniuersum; non aliqua ex parte sensibus, concupiscentiis, potentiis, corpore & anima. Et quando hæc fecit? ab exordio non modò tēporis, verumetiā radicis. Incepit nō ab ramis, sed à radice ipsa: eámq; ita vitiauit, vt nisi singulari gratiæ priuilegio, nihil ex ea nasci queat sanū: imò quicquid vnquā ex ea prodiit, id totū peccato subiectū fuit, ꝑter vnū Christū, in quo nihil habuit diabolus, & (quēadmodū hodie piè credimꝰ) Mariā virginē beatā.

Rom. 5.

Psal. 50.

Sapien. 1.

Rom. 16.

Osee. 8.

Ioan. 14.

Quod verò vitium, quod dānum, quo Satan humanū genus ſauciauit, vitiauit, atque eo modo radicitus deperdidit? Ipſum originale peccatum, id quod paucis quidem effertur verbis, nemo tamē vnquā tanti peccati damnū ſatis expreſſit, multi licet multa de eo conſcripſerint. Et quidem hoc ipſum experientia docti fatemur omnes. In baptiſmo quidem extirpatur quantū ad culpam: ſed tamen & poſt baptiſma tot peſsimorū fructuū in nobis relinquit ſemina, vt per oēm etiā vitā eradicādis iis defatigemur. Quæris quid hoc? Eſt interne mens impia, externè procliuitas in omne malū. Hoc remanet in nobis ex originali peccato, qđ aliud nihil eſt, niſi veræ originaliſque iuſtitiæ carētia, quæ iuſtitia propriè in gratia ac ſimilitudine Dei cōſiſtit. Vbi ergo ipſa originalis iuſtitia nō eſt, ibi carētia omnis boni eſt: ibi neq; fides, neq; ſpes, neq; charitas, neq; agnitio Dei eſt. Atq; hinc eſt, ꝙ adeò nihil in diuinis reb⁹ intelligim⁹, nec ea curamus. Deo nō credimus, nō illi fidē habem⁹, nec amamus: fugim⁹, odim⁹, mādatis ei⁹ reluctamur, nec vnquā nos illi⁹ legibus verè ſubmittim⁹. Hos ergo ſimileſq; fruct⁹ peſsimos poſt ſe in anima originale relinquit peccatū. In corpore itē externiſq; ſenſibus, haud illis abſimiles: vt ꝙ ad omnia peccata proni, ꝙ nunquā ſine peccato viuimus. Et quāquā per baptiſma, vt dixi, nobis auferatur culpa, ita vt non reputetur hæc procliuitas ad peccatum, ſi nō ſequimur ac cōſentimus illi, & hoc Chriſti merito (nā quēaumodū per vnū hominē *Rom.5.* multi ſunt cōſtituti peccatores: ita & per vnū hominē multi iuſtificantur:) nihilominus tamen poſt baptiſma hoc ſemē nequā in nobis manet, ſéque identidē patefacit, etiā in Sanctis, in alio atq; alio minus. Hinc ergò eſt, ꝙ precamur: Pa- *Matt.6.* ter, dimitte nobis debita noſtra. Ac cū Dauid dicimus: Ecce *Pſal.50.* in iniquitatibus cōceptus ſum, & in peccatis cōcepit me ma- *Pſal.87.* ter mea. Et iterū: Anima mea repleta eſt malis, & vita mea *Pſal.43.* appropinquat inferno. Et: Tota die, ſiue quotidie ignomi- *Epheſ.2.* nia mea cōtra me eſt, quoniā humiliata eſt anima mea vſq; *Rom.3.* ad puluerē. Huc ergo pertinet quod Paulus ait: Natura oēs *Thren.5.* filij iræ ſumus. Et: Omnes peccauerūt: & egent gloria Dei. Et quod Hieremias ait: Væ nobis quia peccauimus. Vide ergo, hoc modo per peccatū autor mortis Diabolus humanum genus vitiauit ac deperdidit. Nūquid autē miſera perditio, interne ſpoliatū eſſe omni bono, externè procliuum eſſe ad omne malum, ipſámq; adeò mali omnis radicē intra

ſe

se circũferre? Nũquid talis homo æternæ maledictionis dignus, nisi culpa per Christum cõdonaretur? Quid ex se ipso homo posset, qui naturâ peccator est? Qui posset amara atq; vitiata hęc radix bonos fructus proferre? Quomodo, inquit Christus, potestis bona loqui, quũ sitis mali? Et iterũ: Nunquid de spinis colligũt vuas? Quisquis ergo originalis peccati calamitatem hoc modo penes se cogitauerit, citius ad propriæ infirmitatis agnitionẽ perueniet, eóque celerius desiderium sortietur diuinæ gratiæ. Quin ex huius peccati consideratione quilibet videre potest melius, cur in Ecclesia credatur ac seruetur, Mariã peccato originali nõ esse subiectã. Audiuimus enim iamiam, & istud peccatum hominem non tantùm gratia Dei spoliat, atq; in irã Dei præcipitem dat, in maledictionem damnationémq; deiicit: verumetiamquòd totam naturã nostrã inficiat, ita planè, vt qui semel huic peccato subiectus fuerit, semper in se inueniat procliuitatẽ ad malum, acediam, id est, tædium ad bonũ, vt nunquã verè sese diuinis legibus subiiciat, nũquã etiã sine peccato viuat. Sed quis hoc de beata illa virgine speraret? Imò quis tanta audacia, vt non vereatur templũ Dei, primũ atque adeò vnicũ Christi hospitium isto luto aspergere? Satius tolerabiliúsque multò foret, dicere Mariã aliis peccatis maculatã esse, quã originali vitio deformatam asserere. Horribilius enim & grauius est originale peccatũ, quã vllũ aliud: imò causa & radix omniũ aliorũ peccatorũ est. Quisquis igitur iam pertinaciter asserit fuisse peccatũ originis in Maria, idẽ fateatur necesse est, ipsam virginẽ nũquã deinceps sine peccato, aut certè mala concupiscẽtia & ad peccata procliuitate fuisse. Sed vbi iã quod ad eã defert Angel⁹: Bũdicta tu inter mulieres? Vbi illud Sapientis dictũ: In maleuolam animã nõ intrabit spiritus Sapientiæ, nec habitabit in corpore subdito peccatis? Vbi etiã, quod Paulus ait: Lux & tenebræ, iustitia & iniustitia, Christus & Belial nõ inuicẽ cõueniũt. His aliisque causis, seruat ac credit Ecclesia, Mariam nõ fuisse peccato originali subiectã, sed gratia præseruatã, ne in illud incideret, vt decebat tẽplũ Dei in quo ipse Christus requiescere volebat, & quã sibi in matrẽ elegerat. Obseruat, inquã, ac credit Ecclesia, & Christus secundũ humanitatem in honoratius principiũ nõ habuerit ipso Adamo, qui de Virgine principiũ non habuerit, ipso Adamo, qui de virgine terra, priusquã in eam deuenisset maledictio, creatus

Matt. 12. Matt. 7.

Luc. 1. Sap. 1. 2. Cor. 6.

erat,& quòd Maria inhonoratiorem originẽ non habuerit ipsa Eua,quæ sine delicto de viro sumpta atq; creata fuit. Ac propterea hodie canimus: Ex radice vitiata sine vitio p̃diit virga Iesse Maria. Huc iam cõfer duo illa exẽpla auri & rosæ. Quid terra immũdi⁹?lutosi⁹?Fulgẽs splẽdes'q; tamen in ea reperietur aurũ. Quid incõueniẽtius,& quod magis lędit quã spinetũ? Rosas tamẽ profert nõ tantũ nõ pũgẽtes,verũ etiã oẽs forma gratóque odore delectãtes. Quod si hoc natura valet,quomodo ergo naturæ Autor nõ poterit,homo vt ex peccatorib⁹,& tñ sine peccatis nascatur p̃ficere? Quod si hoc De⁹ potest,vti nemo dubitare potest:certè in aliquibus hoc ostẽdit hoĩbus. At quis hoĩm dignior,cui hoc p̃staret De⁹,p̃ter Mariã? Hæc igitur toti⁹ hui⁹ festi summa est, q̃ nõ tantũ honoribus diuæ Virginis matris,verumetiã ac multò magis gloriæ maiestatíque Dei,& Dñi nostri Iesu Christi seruit:tum etiã consolationẽ adfert omnibus piis,in hoc opere Dei Opt. Max. gratiã videntibus & admirãtibus. Det Deus sua gratia hæc sedula mẽte cogitemus. Amen.

TERTIVS SERMO DE peccato originali.

QVanquã hodiernũ festũ à quibusdã traducitur:nobis tñ ob id erit cõmẽdabilius, q̃ in eo Opt. Max. Dei gratia tanta cũ dignitate,tam p̃spicue nobis exhibetur,quum nos peccati originalis commonefacit,in quo vniuersum genus humanũ submersum suffocatúmque,per Christũ sola gratia seruatũ est. Huius,inquã,hodie in primo limine admonemur. Optima cõpendiosíssimáque via Dei beneficia cogitandi. Nemo em̃ quid gratia Dei sit discet,qui nõ antè naturam proprietatémque peccati nouerit. Nemo rectè agnouerit,quãtum cõmodi Christus attulerit,& quã in ipso redẽptionẽ habeamus,nisi prius ac iuxtã quã calamitatẽ Adam intulerit,& quę dãnatio,cui obnoxij,cogitauerit. Quemadmodum in corpore nemo verè bonũ sanitatis agnoscit,qui nullas vnquàm imbecillitates sustinuit. Inde est q̃ Paul. primus præcipuúsque gratiæ declamator,non arbitrabatur se posse diuinæ miserationis maiestatẽ pro dignitate annũtiare ac palã facere,nisi prius peccati damno insinuato. Id quod præcipuè in ea,quã ad Romanos scripsit, Epistola facit:in qua principio Iudæis pariter atque Gẽtibus sua ipsorum peccata ostendit & ob oculos ponit,non alia ratione, quàm

Rom. 1. & 2.

quàm vt oblatam gratiam rectius agnoscerẽt. Maximè verò hoc agit quinto capite, facta collatione Adam & Christi: primùm enumerans inobedientiæ peccatũ in primo Adam, eiúsque demeritam ac iustã damnationem: ac statim deinde subnectẽs de obedientia, gratiã, donis, iustitia & redemptione Christi. Hæc, inquam, sibi inuicem pugnantia confert. gratiam verò per Christũ datam magnificentius commendat, affirmãs multis parasangis excedere quod Christus restituit, quàm quòd Adam deperdidit. Verũ enimuerò nõ *parum* horribile formidabiléue barathrũ, in quod primus Adam versutia malitiáque diabolica præcipitatus est: *nec* mediocris perditio, quæ inde sequuta est, & in omnes nõmines pertransijt. Certè Paulus eam describens, *multis* verbis vtitur: peccatũ vocat, transgressionem, maledictionem, ipsámque mortẽ. Vnde facilè colligi potest, redemptionẽ per Christum non parui esse momenti. Atque *ideo idem* Apostolus non paucioribus verbis in hac describenda vtitur quàm *in illa: donum* vocat, gratiam, redemptionem, iustitiam, & vitam æternam. Insuper vbicunque Christi eiúsque donorum mentionem facit, semper addit, vtitúrque hoc verbo, Multò magis: Dei gratiam in Christo multò maiorem esse, seséque latius diffundere, quàm peccatum, insinuans. Huius ergo hodiernum festũ nobis & exemplũ & indicium præbet: nempe, quòd Christus etiã priúsquã nasceretur in mundum, in sua matre voluit ostendere, Dei gratiam multò prævalere peccato. Christus, inquã, in sua matre ostendere voluit, quòd non solùm instaurare ac in integrum restituere collapsum Diabolique malitia deperditum: verumetiam maiora & excellentiora donare & elargiri posset. Proinde & nos non immeritò canimus: *Mariam sui genitricem sublimiori sanctificationis genere redemit*. At verò certum est, Christũ ab origine nobis suam exhibuisse gratiã, quòd post lapsum erexerit nos. Si ergo matrem suam virginem sanctam excellentiori & sublimiori sanctificationis modo redemit: sequitur quòd *ita* gratiis suis eam præuenerit, vt in nullũ *originis* peccatum inciderit. Quale verò hoc sit donum, quæ gratia, nemo rectè perspiciet, nisi prius cogitauerit quàm sit originale peccatum lethale venenum. Sed nec hoc quisquam verè agnoscet, qui non antè, quæ fuerit originalis iustitia Rom. 5.

agnouerit. Quapropter pio cuilibet multa cogitandi ex hoc festo materia venit, quomodo sit Homo creatus, in quã cladem & perditionem per peccatum lapsus sit, quomodo per Christum liberatus sit, quale priuilegium gratiæ suæ Virgini matri donauerit, quomodo illa sese in illo exercuerit, & quid ex his omnibus colligendum discendúmue sit. Quæ certè omnia eiusmodi sunt, vt dignè considerentur meritò, partim verò eius generis, vt de iis nostra ætate non minimæ oriantur disputationes intra doctos, maximè de originis peccato, de quo tamen antiqui illi Doctores, ante Augustini tempora nunquàm satis expressè scripserunt.

Sancti illi Ecclesiæ proceres simpliciter docebãt, quòd omnes in peccatis nascamur, quæ mala ex illo peccato nobis orta sint, & quòd in baptismo per Christũ ab illo ipso peccato manumittamur. His contenti erant. Vbi autem Pelagius & Celestius sua doctrina percrebuissent, nimiúmque humanis viribus tribuissent, contra gratiam Dei eleuarẽt, ipsúmque originale peccatum in totum abnegarent: grauissimis de causis Augustinus & alij, ipsum originale peccatum aliquantò latius & profundius declarabant. Post hos verò talibus conflictabatur contentionibus, vt docti ne hodie quidem in definitione illius peccati consentiant. Quidam inobedientiam primi hominis originale peccatum dicunt, & hanc omnibus nobis imputari. Alij malam concupiscentiam quam in nobis deprehendimus originale peccatum dicunt. Alij quod natura non tantùm non timemus vel amamus Deum, verumetiam fugimus, odimus, despicimus, nec ipsi sibimus, originale, peccatum dicunt, quæ tamẽ magis fructus & effecta illius peccati sunt, quàm ipsum peccatum. Propriè tamẽ originale peccatũ nihil aliud est, quàm quòd omnes originali iustitia vacui & spoliati nascimur, contrà eam naturam nobiscum in mundum inferẽtes, quæ in corpore & anima, mala concupiscentia infecta atque deperdita est. Id verò vt intelligatur rectius, animaduerte, q̃ Deus non solùm ad imaginem suã, hoc est, rationalẽ creauit hominem, verumetiam pro singulari dono ipsi ne quid inordinatũ sibi inesset, omnia verò ordine suo fungãtur munere, indidit. Superiores em illæ potentiæ obediebant Deo: inferiores porrò, vt est sensualitas hominis, rationi. Nulla hic omnino colluctatio. Qui em hominis imperio omnia

Originale peccatum quid.

cætera

cæterà animantia subiecerat Deus, idem & sensualitatẽ veræ rationi obedire dederat sine vllo cõflictu & pugna carnis & spiritus, quam nos hodie experimur, & Paulus in multis locis indicat. Hoc donũ siue mundum Adamo Deus donauerat pro se suáq; posteritate omni, vt ab ipso in omnes homines velut hæreditarium quid (ni cecidisset Adã) ista rectitudo & innocentia transcenderet, quam etiã omnes nobiscũ in hũc mundum intulissemus. Atque hac de causa originalis seu hæreditaria dicitur innocentia & iustitia, quòd primo homini data, nostra esset quodammodo hæreditas. Nec sola isthæc iustitia fuit in homine: omnes virtutes, omnia Dei dona secum habuit, vt sunt, agnitio & amor Dei, fides, spes. Tum, temperantia, iustitia, veritas, quibus in omne bonum promptus facilisq; fuit homo. Neque verò in hac originali iustitia confirmatus homo erat, quomodo nunc sunt Angeli, qui labi nesciunt: sed eò vsque hęc rectitudo & obedientia sensualitatis erga rationem, eò etiam vsq; hęc concordia inter carnem & spiritũ perduratura erat, quò vsque homo Deo obedientiã præstare perseueraret. Et huc pertinet quod Sapiens ait: Deus ab initio cõstituit hominem, & reliquit eũ in manu consilij sui. hanc rectitudinem aut nolle aut velle seruare, in hominis erat arbitrio. Si voluisset Deo obediens persistere, & ipse sensualitatis suæ erga rationẽ obedientiam experiretur, vt nulla luctа inter carnẽ & spiritũ sentiretur. Apposuit illi, inquit Syrach, malum & bonum, vitã & mortem, ignem & aquam: quod placuerit ei, dabitur illi. Vide ergo quid porrò cõtigerit, & quomodo Adã noster sua sit vsus libertate. Homo, inquit Dauid, cùm in honore esset, non intellexit: comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis. Nam suggerente diabolo, inobediens factus est in Deum: idcirco etiam sensualitatis suæ erga dominam rationem amisit obedientiam, ac mox repugnantiam in se carnis contra spiritum sensit, originalem iustitiam miserè perdidit. Sic ergo inobedientia alia aliam trahit: sic homo mundum suum amisit: sic diabolus eum innocentiæ habitu spoliauit, omnibus donis & gratiis diuinis, virtutibúsque priuauit, corpore & anima vulnerauit, vt semimortuus homo animæ vita perdita, ad momentum relicturus vitam tantùm seruaret corporis. Tum etiam in toto homine nihil præter miserandam inordinationem erat: mox enim in corpore mali dominabãtur affectus. Ratio ipsa ignorantiæ obscurabatur

Roma.7. Gal.5.

Ecclesi.15.

Psal.48.

nebu

nebula, quæ Dei diuinarúmque rerum agnitionem obfuſcabat: in voluntate inordinata oriebatur ad malum procliuitas, tædium in omne bonum creſcebat. Nihil ergo homo iam erat niſi amiſſo clauo nauis, quæ ventorum vi nunc huc nunc agitur illuc. Haud ſecus, atque indomitus equus, qui, deiecto ſeſſore, excuſſo fræno, quoquouerſus rapitur, ſéque ipſum vel fouea vel per abrupta petrarum præcipitans. Hinc
Roma.7. eſt quod Paulus dicit, Condelector legi Dei ſecũdũ interiorem hominem: video autem aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, & captiuantem me in lege peccati. Hinc etiã eſt, quod ratio quæ debebat domina eſſe, ſæpe carni & ſenſualitati ancilletur: contrà caro & ſenſualitas meritò ſerua dominetur, & regno in nobis potiatur. Atque ideo idem Apoſtolus ait: Non quod video bonũ hoc facio, ſed quod nolo malum hoc ago. Hinc igitur fructus illi infecti naſcũtur, quòd (niſi Dei gratia renouati) nec timemus, nec amamus Deum: ſed fugimus, odimus, obmurmuramus illi, veloces in malum, pigri in bonum. Duas ergo hîc partes audiuimus: quid Adam in creatione ſua à Deo acceperit, quid per peccatum amiſerit. Originalem iuſtitiam acceperat, hanc ipſam diabolus ab homine abſtulit: imò homo ipſe, imprudentia & incuria ſua amiſit, & perdidit. Quod ergo propria voluntate perdidit, ipſo carere deinde oportuit: imò quod amittendo non habuit, hoc poſteritati ſuæ hæreditarium poſt ſe relinquere non potuit. Vnde omnes in pec
Pſal.50. catis ac ira Dei naſcimur, ſpoliati carentes originali iuſtitia:
Epheſ.2. & huic contraria, omnia illa mala de quibus ſuprà diximus, nobiſcum circunferimus. Et quidem hoc originale peccatũ eſt. Ideo originale dictum, quòd à parentibus ab origine hucuſque in nos hæreditarium ſuſcipimus & trahimus: peccatum verò, quod nobis etiam imputetur, quum Adam illud non pro ſeipſo tantùm, ſed etiam pro poſteritate ſua ſuſcepit. Porrò in hac originalis iuſtitiæ carentia naſcimur omnes, atque ideo omnes iræ filij. Deus enim ſua dona cum fœnore & augmento eorum exigit. Quando ergo in nobis dum naſcimur, non inuenit, quod ante Adamo donauit pro omnibus: imò contrarium illi offendit, nempe, deſtructam ſuam imaginem eſſe, Satanæ peccatoris damnatique Adam imaginem erectam: certè in tali creatura beneplacitum habere nõ poteſt. Ac propterea natura filij iræ dicimur. Et quidem in hac ira in perpetuum permanſiſſemus, ni ſecundus

Adam

Adam ſuppetiatum veniſſet. Ille enim noſtri miſertus, pro nobis ſatisfecit: ſua gratia, noſtra peccata ſuſtulit: ſuis donis noſtram indigentiam recõpenſauit, ſua iuſtitia ignominiam noſtram cõtegit: ſua redemptione noſtram maledictionem abſtulit: ſua vita mortem noſtram fugauit. Et denique ſuo ſpiritu deperditam noſtram naturam ſauciámque ſanauit, extulit, ſicq; imaginem Dei rurſus in nobis erexit, vt Deus ſuos nos agnoſceret porrò filios. Illius ergo magnæ miſerationis hodierna die admonemur, quum eiuſmodi exemplum nobis proponit, in quo luce meridiana clarius videmus, multò magis prævalere ad noſtram ſalutẽ Chriſti gratiam, quàm diaboli malitiam ad noſtram perditionem. Malignus ille ſpiritus proſternere hominẽ potuit, at Chriſtus eundem non tantùm erigere, verumetiam cõfirmare, ne caderet, prævaluit. Quod ſi eo modo quem præſeruat, ne labatur in peccati lutum, ea profecto multò excellentior gratia eſt, quàm ſi quem lapſum iam erigat. At potuiſſe Chriſtum vtrunque dubitat nemo. Quod ſi potuit, haud dubiè vtrũq; etiam ipſo opere oſtendit & exhibuit. Et quidem primùm in nobis omnibus oſtendit, quos poſt lapſum erexit: quin ergo æquum fuit, dignũ ſuis honoribus factũ: alterum quoque vel in paucíſsimis oſtenderet, eóſque eo modo præſeruaret, quò gratiæ ſuę maieſtas eò melius appareret. At certum eſt, beatã Virginem illius gratię fuiſſe digniſsimam, atque ideo non dubitamus, hanc Deus ſingulari ſanctificationis modo præ cæteris dignatus ſit. Id quod maximè facit ad honores Dei, eiúſque gratiam prædicandam. Et hæc quidem tertia pars huius feſti, nempe quòd Chriſtus ſuæ matri, etiam in conceptione illius, gratiæ priuilegium contulerit. Reliquum eſt, vt etiam reliquas duas partes audiamus: nempe quomodo Maria ea gratia vſa ſit, & quid inde diſcere nobis neceſſe ſit. Nec hîc verbis neceſſe eſt multis agamus, quum in vnica illa cantione ſatis perſpicuum ſit, eo modo ipſam gratia diuina vſam fuiſſe, vt deinceps etiam maiori gratiarum priuilegio dignata ſit. Ex quo etiam hoc optimum eſt diſcere, primùm noſtram miſeriam cogitare, cui ſubiecti eramus, Id quod plurimum facit ad humiliationem noſmetipſorum. Secundò, vt cogitemus miſerationes Dei per Chriſtum, qui nos ex damnatione illa eripuit. Id quod nos ad gratitudinem incitabit. Tertiò, vt ſingularis gratiæ priuilegium meditemur: Id quod nos ad laudes Dei præparabit: Luc. 1.

rabit: tum etiam spem dabit, quòd etiam nobiscum Deus suam misericordiam facturus sit, vltra quam vel sperare, vel petere audeamus. Ideo enim in quibusdam gratiam suam *Hebr. 4.* magnificat, vt alij eò audacius ab ipso petant. Accedamus ergo, vt Paulus monet, ad gratiæ thronum, vt inueniamus gratiam in tempore opportuno, Amen.

QVARTVS SERMO, CVR maneat Sanctorum memoria in piorum Ecclesia.

PRincipio huius sermonis, vt quilibet pius hoc aliáque similia festa eò melius defendere possit, iisque facilius respondere, qui nullas Sanctorum in Ecclesia memorias sustinere volunt, nescio hac vice, quod firmius ponam fundamentum, quàm historiam, in qua sacra Scriptura ita propriè enu- *2. Reg. 23.* merat, quos Dauid in suo quondam regno viros fortes bellique peritos habuit, quémque proprio nomine quæque vniuscuiusque egregia facinora describens. Quam si quis examinauerit, is certè non arguet Ecclesiam, quòd Sanctorum ac præcipuè Virginis matris memorias toties & tam honorificè repetit: tum verò & aliis commodius respondebit hac de re secum quæstionem mouentibus. In ea enim ipsa historia videmus primùm, sacram Scripturam non tantùm Dauid ipsum, eiúsque regnum describere, verumetiam cuiuslibet & omnium, qui egregium quid in illo Dauidis regno perpetrarunt, laudes enumerari: nec hoc id tantùm *1. Paralip. 12. & 13.* loco, repetit idipsum postea, ac quibus de causis ad Dauid venerint, & quomodo illius se regno dediderint. Tui sumus ô Dauid, & tecum fili Isai. Pax tibi, & pax adiutoribus tuis: Tè enim adiuuet Deus tuus. Atque hæc quidé præcipua causa, cur eorum sacra Scriptura meminerit, quòd à Saulo deficientes, Dauidi adhæserint, atque cum ipso in periculis permanserint, quòd Dei voluntatem in Rege agnouerint, quòd totis viribus ad dilatandas regni fines incubuerint, semper contra hostes repugnauerint. Hoc, inquam, in his herôis laudatur, ab hoc celebrantur, atque apud omnes æterna memoria viuunt. Nec immeritò: si enim iis, qui sese Dauid opponebant, exterminatio denuntiabatur, æquum profectò fuit eos, qui Dauid suppetias tulerunt, iustis non defraudari honoribus. Vbicunq; enim hostium mentio fit, ibi amicorum

fides minimè obliuioni tradenda est. Omne enim hoc diuinis seruit honoribus, qui vtrobiq; operatur. Dei opus fuit, Dauidem tot hostium copias debellare, eorúmque vires infringere: sed & Dei opus fuit, tot Dauidem fortes heroas in suo regno habuisse. De his quidē omnibus dicitur, quòd fortes viri fuerint, *sed tamen non sine differentia.* Alij fortes, alij fortiores, nonnulli etiam fortissimi dicti sunt, quibus similes non fuerunt alij Sed tamen vtut egregia de iis prædicentur, Dauid tamen vbique supremum locum occupat, præfertur omnibus, vt cuius fortitudo omnium excelluerit virtutem. Et hic quidē catalogus Heroum fortissimorum, horúmque facinorum Dauidis demeritos honores minimè deprimit: quin verò æternum magis ipsius suique regni decus est. Et hoc quidem huius sermonis fundamentum sit positum. Nunc verò quibus rationibus festi nostri dies, manentésque memoriæ in Ecclesia Sanctorum hac ex historia defendi queant, porrò videamus. Primùm negari nō potest, Dauid fuisse Christi figuram: nec regnum Dauid aliud quicquam est, quàm sancta Christianorum Ecclesia. Et qui sunt illi fortissimi duces in regno Dauidico, nisi omnes electi Dei, mundum, *diabolum*, propriam concupiscentiam affectúsque vincentes? Hi sunt qui sese Christo dediderunt, tanquam altero Dauidi, vtut ille pauperculus despectúsq; in terris mundo habitus creditúsque sit. Hi sunt qui cum Christo *Luc. 22.* in tentationibus permanserunt: qui in dilatandis finibus Christiani regni Christo auxilio fuerunt: qui omnem vim suam, fortitudinem, omnémque virtutem cōtra Christi hostes exercuerunt. Fortissimi heroës omnes: nulla enim hic differentia est. In Christo nemo infirmus: in Christo neque mas neque fœmina: imò in Christi regno nōnunquam vnica tenella virguncula virtute contra Christi hostes tres adequauit fortissimos. Huius nobis hodierno festo exemplum proponitur. Quis enim mortalium plus ad ædificationem Christi regni contulit vnquam, atq; hæc beata Virgo? Nunquid angularem lapidem posuit Christum, cui domus Dei *Coloss. 2.* ipsáque Ecclesia Christianorum superædificata perstitit? Quis hostium vnquam regni Christi hostem magis comminuit? Nunquid hæc genuit eum, qui diabolum deuicit, ipsúmq; palam omnibus lusum posuit, de ipso triumphum ducens? Quid potuit ille hostium nequissimus omni sua potestate, *artibus* omnibus, *lethali*que veneno, contra hanc

beatam

1.Cor.11. beatã Virginem? Nonne isthæc illa est qua ipsi Diabolo sta-
Gen.3. tim à principio minitabatur? Verum quidẽ est, minationem ipsam propriè non mulierem, sed mulieris respicere semen, hoc est Christum, qui conteriturus erat serpẽtis caput: sed tamen & ipsius fœminæ fit mentio. Neque enim simpliciter Deus dixit: Ponam inimicitias inter semen tuum & semen mulieris: sed, Inter te & mulierem, inter tuum illiúsque semen. Audis ergo hanc quoq; mulierẽ Diabolo oppositã, victoria licet atq; triũphus Christo propriè assignetur. Vides opinor hoc exẽplo, in Christi regno, etiã qui in specie imbelles, magna fecisse atque adhuc facere in rẽ regni Christi, ad debellandum eius hostes. Omnes fortes duces, alius sit licet fortior alio: varię enim sunt donationes Spiritus. Alia atque alia dona aliis atque aliis donantur. Quod si Dauidis duces illi fortissimi nominis sui gloriã in Sacris libellis habent, eámque apud fideles omnes memoriã, vt heroica ipsorum virtus ad mundi vsque consummationẽ vbique prædicetur, nec vnquã, dum sancta Scriptura manet: obliuione sepeliantur: cur non & Christi duces fortissimi suam in Christiano orbe memoriam laudésque haberent? Num quid in his perinde atque in aliis illis Dei operatus est Spiritus? Nunquid æquè hæc nobis exempla ad consolationẽ, ad corroborationem, ad emendationẽ prosunt atque illa? aut decorũ magis cum Dauid esse, quàm cum Christo? Vtrùm maius est, cõtra homines, an verò contra malos spiritus pugnare? Nunquid vtrunque ad gloriã Dei est, quod per hos magnum fecit, & quod olim per illos? En verò Christo suęque Ecclesiæ & regno est dedecori, suorum militum non obliuisci? atque ipsorum egregia facta in Ecclesia laudare atque celebrare? Minimè gentium. Quemadmodũ & Dauid eiúsque regno nec dedecori nec dãno est, quòd sui enumerantur milites, vt vt enim illi magnificè laudãtur extolluntúrq;, Dauid tamen, hoc est Christus, semper primum locũ occupat. Dauid, inquit
2.Reg.23. Scriptura, sedet in Solio suo, est mánetq; rex, prudẽtissimus & pręcipuus inter omnes. Ipse ille est cui cõparari potest nemo: imò ipse est qui omnibus aliis virtutẽ fortitudinẽque præstat. Nunquid & aliud huius vis exẽplum, quod nostri milites in Christi regno, hoc est, sancti & electi omnes, quàm multa etiam vnquam de ipsorum factis dicantur, multò tamen, atque adeò nulla cõparatione Christo inferiores prædicãtur: imò quòd omnis eorum fortitudo, pręclarè gesta omnia

pia non ipsis, sed Christo ascribãtur? Quid hodie canamus, accipe: *Corde & animo Christo canamus gloriam, laudantes in conceptione Virginis magnalia diuinæ gratiæ.* Sic cecinimus hodie. atque ex his verbis facilè videmus, nos Christo omnem honorem ascribere, atque huc præcipuè hoc festum dirigi, vt diuinæ gratiæ laudentur in Maria magnalia. Quæris quæ sint magnalia? Quòd Christus fortior sit diabolo, & peccatum prævaleat gratiæ, excellat, ac multò præeat. Nunquid ea potestas diaboli, vt per vnum hominẽ peccatorem, *Rom. 5.* omnes in suam potestatem pertraxerit, nec tamen Deus per vnicum suum vnicè dilectum filium omnes rursus redimere potuerit? Absit. Quòd si peccatum tam est lethale, vt per vnum hominem pertransierit in omnes, imò in omnia membra hominis cuiuslibet deriuatum sit: est sine dubio & Dei gratia tam potens, vt per vnum hominem Christum in omnes, imò in omnia membra hominis cuiuslibet peruenerit. Quòd si vnius hominis inobedientia omnes peccatores cõstituit, in mortem damnationémq; pertulit: cur non & obedientia vnius hominis Christi, ipsiúsq; merita, omnes homines ad iustitiam, ad vitam, ad salutem perduceret? Hoc similibúsque argumentis in Epistola ad Romanos vtitur Paulus. Et hæc quidem diuinæ gratiæ magnalia. Sed vbi vel certius vel potentius hęc considerantur, quàm in hodierno festo? Quod euidentius signum, peccato prævalere gratiam, quàm est conceptio Mariæ? Ita enim venenũ suum per totam illam humanæ naturæ massam perfuderat, vt certissimum esset, neminẽ illius posse effugere manus. Sed quia hanc Deus ab illo præseruauit malo: nemo dubitet, gratiam prævalere peccato. Non ergo immeritò admonemur, magnalia diuinæ gratiæ in conceptione laudare virginis. Et hoc quidem iam rursus exempli loco pono: quòd, licet nonnullis Sanctorum selectissimorúmq; militum in Ecclesia facta præclara memorentur, quicquid tamen boni in ipsis cõsideratur, Deo omne assignatur. Hic in illis laudatur.

Atque hinc puto licebit videre, non immeritò in Ecclesia fortissimorum militum, quos Christus regni sui propugnatores habet, fieri mentiones, memoriásque honorificas, cùm omnium sanctorum, tum in primis beatæ Virginis matris festa celebrari: neque id Dauidis, Christi reputationi obesse, eiúsue nomem eleuare, verùm multò magis laudi eximiæ tribui. Quotquot enim sunt, omnes

d Amen

tamen dicunt: Tui sumus ó Dauid. Quicquid habemus, tibi acceptum ferimus: imò ecce quod te donante accepimus, grata mente reddimus. Tua omnis gloria, potestas, atque victoria. Quicquid vel sublime cælum, vel patens terra cõtinet, tuum. Tua virtute potestatem omnem superas: tuum
1.Par.92. regnum, diuitiæ, omnes omnium tibi subiectæ sunt. Tu thesauros omnes possides, tu dominaris omnium. Benedictus sis, & superexaltatum nomen tuum in secula seculorum. Hæc est illa confessio, quam Dauid quondam pro se suóque populo Deo tribuit. hoc ipsum semper omnes electi Deo tribuunt. Quare nulla diminutio Christi gloriæ est, memorias habere Sãctorũ, eorúmq; fortissimas pugnas recẽsere, quãdo ipse solus operatur in omnibus: eóq; omniũ honores omnes in ipsum diriguntur ab omnibus. Atq; hac ratione Ecclesia docet hanc præsentẽ celebrare festã diẽ eóq; minus rationis est eã contẽnere. Faxit Deus Opt. Max. suę gratiæ donis suíq; Spiritus imbuti muneribus, sua magnalia rectè cogitem⁹, atq; ab eius nũquã laude cessemus, Amẽ.

QVINTVS SERMO DE VERbis Psal. 45. Fluminis impetus lætificat ciuitatẽ Dei, sanctificauit tabernaculũ suũ Altissimus.

EVangelium Lucæ habet, ꝙ aliquando habente coram
Luc.11. multitudine concionem Christo, mulier quædã de turba extollens vocem suam, dixerit ad Iesum: Beatus venter qui te portauit, & vbera quę suxisti. Inducebatur mulier, mouebaturq; id facere ex magna admiratione diuinæ doctrinæ Christi. Verisimile est, hanc mulieris vocem, vel nõ placuisse omnibus, vel nõ vno modo susceptã esse ab omnibus. Placuit fortasse nonnullis, displicuit aliis pro cuiusq; in Christũ vel amoris, vel odij affectibus. Approbare mulieris sententiã diligentes Christũ, irasci atq; indignè ferre hunc clamorem fœminæ inuidentes ipsi. Probabile quosdam ita secum cogitasse: Insana ista hæc mulier est, quæ suis clamori-
Act.26. bus totum cœtum perturbat. Quemadmodũ ipse etiam Apostolus Portio Festo insanus videbatur, ꝙ imperterritus tanta cum constantia Christum prædicaret, tam multa etiam de futura resurrectione differeret. Sed Christus confirmat vocem fœminæ, addens vt & ipsi plurimique alij huic ipsi beatitudini studerent, audiendo & custodiendo verbũ Dei.

Quòd si apertis auribus, nec cæcis oculis attendere liber,

inuen

inueniemus & hodie simile quid. Ipsa enim Ecclesia hac festa die clamat: Beatus venter qui te portauit Christe, & vbera quæ tu suxisti. Hanc occlamationem nos quoque disparibus interpretamur animis. Sunt qui inertes negligentésq; in diuinis, nequicquã quid in Ecclesia agatur curant. Alij indignè ferunt toties tantáq; cũ laude beatæ Virginis matris memoriam celebrari in Ecclesia, indignũ rati, haud secus atq; olim Pharisæi indignabantur discipulos Christi domino suo acclamare: Benedictus qui venit in nomine Domini. Increpa, aiebant, discipulos tuos. Sed quid respondet? Dico vobis: ꝙ si hi tacuerint, mox lapides clamabunt. Idipsum & mihi hodie dicendum puto: Si tacuerimus nos, nec Dei magnalia in beata Virgine prædicauerimus, ipsi lapides cõtra nos clamabunt. Eáq; propter qui piè Christianus est, non auersatur in Ecclesia Dei laudes in Maria tanta cum diligentia rememorari atq; celebrari. Et maximè cùm videmus nõ hoc primũ facere Ecclesiam, nec solam. In veteri quoq; Testamento Spiritu sancto illuminati Prophetæ, hæc Dei magnalia in hac fœmina cum ingẽti admiratione & laude Dei meditauêre, quemadmodum id modò facit Ecclesia. Cuius quidem hoc ex Dauide damus exemplum, ita dicente: Fluminis impetus lætificat ciuitatem Dei, sanctificauit tabernaculum suum Altissimus. Deus in medio eius, non commouebitur. Adiuuabit eam Deus manè diluculo. Hæc sunt verba regij illius Prophetæ Dauid, quæ propriè quidem, vt alibi dixi, de Ecclesia interpretanda sunt. Illa enim Dei ciuitas est, atq; in ipsa omnia inueniuntur quæcunq; Dauid his verbis insinuauit. Sed quis non videt, ea ipsa verba etiam in hanc diuam Virginem omnino quadrare, vt quæ non modò membrum, verumetiam nobilissimum honoratissimúmq; membrum Ecclesiæ sub capite ipso Christo est? Primùm, quis mortalium ciuitas Dei, æquè vt Maria dici potest? & in quo homine vnquam Deus habitauit eo modo, quo in Maria? Quem vnquam ea donorũ cælestium perfudit atque impleuit abundantia qua beatam Virginem? Cæteris (antiqui illi proceres Ecclesiæ canebant) per partes gratia prestatur. In Mariam verè tota se infudit gratiæ plenitudo. Alij enim alio dedit minus maiúsq;, qui secundum suæ donationis mẽsuram omnia elargitur omnibus. Vnde si vnquam de aliquo homine dici potuit, ꝙ eum Deus fluminis gratiæ perfuderit impetu, certè hæc ipsa Virgo est. Iã verò sancta

Matth. 21. Luc. 19.

Psal. 49.

1. Cor. 12.

Luc.1. Scriptura dicit: & Ioānes Baptista adhuc in vtero matris repletus sit Spiritu sancto. Sed & Zachariam & Elizabeth ple-
Act.6. nos Spiritu sancto legimus. Tum etiam eadem autoritate D. Stephanum plenum fide & Spiritu sancto accepimus, ple-
Hier.1. num gratiæ & fortitudinis. Et de Hieremia, de quo ipse Deus loquitur. Priusquam formarem te in vtero matris, noui te, & antequàm exires de matre tua sanctificaui te, & Prophetam dedi te. Quantò magis hæc omnia de beata credenda sunt Virgine, cui & Angelus testimonium de plenitudine Spiritus sanctus dedit, dicens, Aue gratia plena: Benedicta tu inter mulieres. Inueniſti gratiam apud Deum. Et hoc
Luc.1. primū verbum huius Psal. Secundò, si vnquam Deus hominem aliquem sibi sanctificauit in templum & domū, hæc ipsa virgo est. Iam verò de omnibus Paulus dicit, & sunt tẽplum Dei, & Spiritus sanctus habitet in eis. Quantò magis de hac Virgine matre dici potest, quòd Deus in tẽplum ac domum suam eam elegerit. Et hoc secundū huius Psal. Tertiò, si vnquam de quodam dici potuit verè, Ecce hîc Deus, hîc Omnipotens habitat; de hac profecto Virgine id dicere debuit. Iam verò de iusto illo Simeone scribitur, & Spiritus sanctus erat in eo. Cur ergo non de beata Virgine hæc dicere licebit, & Deus in medio eius? Atque hoc huius loci tertium. Quartò, & si vnquam de homine dictum est verè, quia Deus ab eo non sit commotus, idipsum quoq; de hac dici potest Virgine. Quis est hominum, à quo Deus nunquam amotus fuerit, quíq; labi aliquādo permissus non sit? Hîc verò verè Propheta dicere potuit: Deus in medio eius non commouebitur. Postremò, de quonam homine ita propriè dici potuit, Adiuuauit eum Deus manè diluculò, vt illud potest de hac Virgine? Quod illud Manè? Ipsa nempè conceptio in materna aluo. Quem igitur præseruauit, vt non sit originali peccato maculatus, hunc verè adiuuauit
Psal.50. manè in diluculo. Ecce, inquit Dauid, in peccatis conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea. Et sanctus ille Paulus: Omnes, inquit, filij iræ nascimur. Et iterum: Per
Ephes.2. vnum hominem peccatum pertranſiit in omnes, & per pec-
Rom.5. catum mors: imò in vno illo peccauimus omnes. *Summa:* Nostrum manè diluculum, hoc est, nostra *conceptio* contaminata est peccato originis. Quod enim natū *est* de carne,
Ioan.3. caro est. Nobis verò si quod adiutorium est, *in* regenerationis lauacro est, quod Christus in aqua & Spiritu sancto

instit.

instituit. Hic nostra sordities ab Adamo hæreditaria nobis aufertur, priórq; ab originali peccato mundatur natiuitas.

Nihilominus tamen necesse est, sit aliquis in quo Deus gratiam suam manè diluculo, in cõceptione ostẽderit, quãdo certò constat, ipsum non solùm à peccatorum seruitute redimere, verùm etiam à peccatorum tyrannide posse custodire ac præseruare. Id verò de quo mortalium, quàm de beata hac Virgine, intelligitur & creditur rectius? Neq; enim est quisquam in hac nostra massa, quẽ Deus omnigenis gratiis perinde in sublime euexerit, atq; hanc ipsam Virginem matrem. Quare rectè creditur, ℘ Deus hac etiam parte præ cunctis eam manè diluculo adiuuerit, in conceptionis momento sua gratia præsto fuerit, ne in originis vitium incideret, sed stirpe peccatrice, vitiata radice, sine peccato, speciali priuilegio Deiq; processerit adiutorio. Vt autem simplicioris ingenij homines minus hoc mirentur, ℘ hæc tanta constantia Ecclesia credat, quòd matrem suam honoratissimam Christus hoc aliisq; priuilegiis honorauerit: aliud placet non absimile superiori exemplum in medium afferre. De Helisæo legitur, ℘ cùm ab Helia Dei mandato Propheta constitutus, post raptum Heliæ pro Prophetici muneris officio huc illúcque in ea terra circumiens prædicaret, sæpe Sunem transiret, acciderit. Hic notus fere cunctis: mulier quædam iuxtà opibus ac honestate clara, aliquando sua cum marito secretò confert consilia: Video de Helisæo loquens, quia hic vir Dei, sanctus est. præparemus illi cellulam & lectum: sellam, & candelabrum in eam ponamus, vt cùm hàc transit, ibi requiescat. Hanc mulieris humanitatem Propheta suscipit, eáque vtitur, non ingratus: quærit enim primùm occasiones, quibus gratias agat. Consideratà igitur sterilitate amborũ, & ℘ tædio inertis matrimonij nihil perinde ardẽter, atq; sobolẽ, quã heredẽ mortalibus relinquerẽt, à Deo efflagitarẽt, mox oratione ad Deũ conuertitur, atq; exauditus illo ipso anno mater pulcherrimi filij esset, obtinuit: eũdémq; puerũ post nõ multos annos mortuũ, ad vitã reuocat. Hoc Helisæus mulieri pstitit ignote. *Quid* ergo Christus dilectissime Virgini matri suæ non præstitisset? Quin hæc ipsa historia inducit nos, vt facilius eò cum Ecclesia credamus, Mariã esse, quã Deus manè diluculo in conceptionis suæ momento adiuuerit, & ab originã vitio custodierit. Quid eñ Helisæus nisi salus Dei. Et quis

3. *Reg.* 19.
4. *Reg.* 1. & 4.

Elisua Hebraicè, salus Dei.

Dei salus nisi Christus? Certè Simeon ille iustus ipsum salutare Dei vocat, quemadmodũ & Isaias: imò Deus ipse longo tempore antè salutem nominat, dicens: Dedi te in lucem
Luc. 2. Gentium, vt sis salus mea vsque ad extremum terræ. Et quæ
Isai. 49. isthæc mulier, quæ Helizæum Christũ, tum honorificè excepit, nisi virgo mater? Quicquid enim de ista dicitur, cumulatè in hac inuenitur. Si ergo isti laudi datur per tot secula, quòd Prophetã hospitio excepit: cur non & Virgini matri sempiternę laudi tribuitur, ꝙ Christum Prophetarũ omniũ dominum, imò Dei Patris vnigenitum hospitio susceperit, non materiali domo eũ complectens, sed sanctissimi vteri subter virginea præcordia, includens? Quòd si sacrę Scripturæ testimonijs approbatur, quomodo fidelis fœminæ deuotã in Prophetam obsequia, à Deo diuite retributione compensata sint (idque ad cõsolandum, ad incitandũ alios ad religiosam pietatem) cur in Ecclesia silentio prætermittemus, quid Deus in hac fœmina quæ Christũ peperit gratiæ contulit, quídque in ea stupendum admirandúmue impendit? Vtiq; Helizæo multo maior Christus est, tũ verò Christum concipere, quã solũ Prophetam hospitij iure dignare, longè præstãtius. Iste homo quõdã, hic Deus ipse & homo. Si ergo remuneratiõe nõ caret quicquid Prophetæ Dei impenditur: quomodo, dic oro, manebit irrepensum quod ipsi Deo est impẽsum? At quis vnquàm eiusmodi obsequia Deo impendit quæ Maria? Quæris quæ eius plena deuotiõis clientula? Hospitio, nõ iam spiritualiter per fidẽ tãtum, sed & corporaliter susceperit eũ. Et hoc præcipuum. Ecce, inquit, an-
Luc. 1. cilla Domini, fiat mihi secundũ verbũ tuum. Et qua hũc hohospitem liberalitate tractauit? Nouã cellulã cõclaue nullis aliis vsibus commodũ, hoc est, cor mundũ, ab omni huius mundi amore, concupiscẽtia & cura secretũ parauit illi. Hic lectulus pacatæ & trãquillæ conscientiæ, candelabrum illuminatæ fidei, sedes constantis contẽplationis rerũ cælestium diuinarúmque est. In hanc politè pulchréque exornatam domum excepit Dominũ. Quid ergo mirum illic morari huic fuisse delicię: Imo cur miramur, ibi abũdantiores gratiæ effudisse riuulos, quàm vsquã alibi? Sed, inquis, quæ
Ibidem. bñdictio? Respexit inquit illa, humilitatẽ ancillæ *suæ*, quinimò magna mihi fecit qui potens est, cuius nomen sanctum est. Iam ergo vide, num pulchra foret meditatio huius festi, cõparatis inuicẽ, qua deuotione hæc virgo Christum concepe-

perit,

perit, ipsíque ministrauerit, tum verò, & ecõtrario quomodo eã Deus honorauerit, quibus etiam benedictionibus impleuerit. Atque hæc huius festi summa est. Nobis verò cõmunis sortis hominibus gratũ est, imò Deo Opt. Max. acceptũ ferim⁹, ꝙ nõ omnino in luto desertos linquit, sed vespere & lapsu facto, nos erigit. Neque enim obligatus id facere, in æternum perituros potuisset deserere. Gratia saluat nos, atque de ea triumphãtes dicimus, Apparuit nobis benignitas & humanitas saluatoris nostri Iesu Christi, non ex operibus iustitiæ quæ fecimus nos, sed secundũ misericordiã suã saluos nos fecit. At in Maria excellentius quid prædicamus, ꝙ mane diluculo, in cõceptionis eius momẽto dexteram diuinæ miseratiõis suæ extẽderit, atque ne originali peccato fœdaretur preseruauerit. Ex quibus omnibus nemo nõ pius facile videt, nõ sine graui causa nos huius festæ diei sacra colere. Sed & piè credẽtibus piorũ meditationũ plurima potest esse occasio, vt aliquando dixisse me memini. Huius aliorúmque igitur festorum piam obseruantiã largiatur Dominus, Amen. *Tit. 3.*

SEXTVS SERMO DE IPSO festo.

QVod hodierna die agi solet, de immaculata atque beata virgine Maria, plurimã olim disputationem, aut, si mauis, quæstionẽ inter doctos mouit, sítne sacræ Scripturæ cõsentaneũ credere, Virginẽ matrem sine peccato originali cõceptã esse. Verisimile est necdũ omnino omniũ hac de re pacatas esse cõsciẽtias, quandoquidẽ de omnibus in genere Paulus dicat, Omnes peccauerũt, & egẽt gloria Dei. Et: Conclusit eos oẽs Scriptura sub peccatũ & infidelitatẽ, vt omniũ misereatur. Et iterũ: Oẽs nos filij iræ nascimur. Et Dauid: Omnes inutiles facti sunt, nõ est qui faciat bonũ, nõ est vlq; ad vnũ. Et Isaias: Oẽs aberrauimus, vnusquisq; in viã suam abijt. Hæc similiáque pronuntiata causam præbuerũt quæstioni, sítne Maria his sentẽtijs inclusa: sítne vna cum *aliis mortalibus* maledictioni subiecta, in peccatis concepta: an verò singularis gratiæ præseruata priuilegio, immaculata lethali veneno originalis peccati permanserit, etiamsi sancta Scriptura perhibeat, omnes esse peccatores, omnes in peccatis iræ diuinæ nasci filios. Cui quidem quæstioni vel vnico illo Danielis dicto responderi poterit, quòd ipse ma- *Rom. 3.* *Rom. 11.* *Ephes. 2.* *Psal. 31.* *Isai. 53.* *Dani. 2.*

gna pietate secretorũ Dei ac futurorũ doctus à Deo pleno mentis affectu dictauerat. Benedictũ & laudabile nomẽ Dñi in seculũ seculi: quoniã sunt omnis sapiẽtia & virtus. Transfert tẽpora & momẽta, creat reges & deponit: qui sapiẽtiam præstat prudẽtibus, & intelligẽtibus largitur intelligẽtiã. Hoc vnico inquã dicto Danielis, satisfieri posset illi quæstioni. Si enim apud Deũ potestas omnis est, ostenderit eam aliquãdo, necessum est. Si etiã apud eũdẽ omnis sapiẽtia est, prudentissimè æquissiméq; haud dubiè omnes actus suos disposuit. Id quod ipse etiã Dauid fatetur, vbi dicit: Omnia
Psal.103. in sapiẽtia tua fecisti Dñe. Sed minimè vti omnes nouimus, hanc potestatẽ suã in cœlis tantũ exercuit, quin etiã in his terris eã magnificauit, in corporalibus simul & spiritualibus. Daniel quidẽ illo in loco externa tantùm nominat, in quibus Deus suã potẽtiã ostendit, & vnde omnipotentiam Altissimi colligere licebit. Mutat tempora, inquit, &c. Magna profecto isthæc virtus est, sed non tamẽ omnis: plurima enim Deus & maiora potest, illa etenim externa sunt.

Maiora igitur sacra Scriptura indicat, quibus Dei potestas, non solũ temporaneis his, sed etiam in iis, quæ Spiritus sunt, manifestè ostenditur. Ipse in Osee loquitur, cùm dicit:
Osee.13. De manu mortis liberabo populum meũ, de morte redimã eũ. De hoc Michæas: Deponet iniquitates nostras, & proijciet in profundum maris omnia peccata nostra. Rursus ipse
Ezech.36. Deus in Ezechiele: Tollã vos, inquit, de Gentibus, & adducam vos in terrã vestrã: congregabo vos de vniuersis terris. Et effundã super vos aquã mundã, & mũdabimini ab omnibus iniquinamentis vestris. His similia alia plurima inuenimus, quibus Deus Opt. Max. suã potentiam in Satanæ regno magnificaturus à Prophetis perhibetur. Id quemad-
Col.1. modũ Prophetæ futurũ antè prophetarunt, sic Paulus iam completũ testatur: Redemit nos, inquit, de potestate tenebrarũ, & adduxit nos in regnũ Vnigeniti filij sui. Videmus ergo, & in spiritus negotio aduersus Diabolũ, omnem apud vnũ Deum potentiã esse, quãdo à peccato, à morte, à Diabolo deniq; ipso liberare potest. Atq; hîc nostra res maximè agitur, quibus necessaria isthæc potestas plurimũ est, vt de Satanæ regno, hoc est, à peccato, morte & damnatiõe nos liberet. Id quod per Christũ semel fecit, faciq; etiãnũ, sed diuersimodè. Quosdam enim ex hac Diaboli tyrannide eripuit, lõgo iam tẽpore in peccatis & perditione illa assuetos, vt

tos, vt in Matthæo, Zacchæo, Latrone illo & aliis multis videre est. At verò in nobis hanc ipsam potestatẽ ostendit iam recèns in mundũ natis, per baptismũ à potestate regnóque diaboli eruens, & in sanctã Christianorũ communionẽ filios & hæredes nos adoptans. In quibusdã etiã, sacris literis attestãtibus, adhuc materna aluo clausis, hãc magnificauit potentiã: vt in Hieremia, & Ioanne Baptista. Vnũ restabat, vt etiã hanc potentiã suam in quorundũ conceptione ostenderet, quos ita suis gratiis muniret, vt omni Satanæ intercluso aditu: nullo lethalis sibilus cõtingeret. Et hic magnæ illius diuinæ potestatis aduersus Diabolũ, in humanæ redẽptionis opere supremus gradus est. Vt ergo cũctis apertũ sit, omnẽ potestatẽ apud Deũ esse, imò suũ propriũ esse: igitur Ecclesia credit & obseruat, Deũ in hoc supremo gradu sũ potentiam exercuisse & ostendisse, & præcipuè atque in primis in beata Virgine, qua nemo hac gratia dignior, conseruasse eam, custodiuisset que, vt ne minimũ in ea habuerit Satã, vel vnico momẽto in suã potestatem importare potuerit. Hoc, inquã, sancta credit & obseruat Ecclesia. Sic etiã in Basiliensi concilio definiuit, nẽpe mundã & intaminatã Mariæ conceptionẽ, nõ solũ humanæ rationi, verũ etiã fidei nostræ, & sacris literis cõformẽ, & cõsonam esse. Vnde & hodie hæc inter alia modulatur: *De mundissima matre, mundissimus natus est filius, in cælo habens Patrẽ immortalẽ, æternum, & in terra matrẽ omni corruptione carentem.* Vt in cælis Pater est, sic & filius est: vt in terris mater est, sic & filius secundũ hominẽ est. Sed in cælis cũ Patre hic Filius omnipotens est, incõprehensibilis est, immensus est, & in terris cũ matre mundus & immaculatus est. Ecce, quomodo intaminata virginis Mariæ conceptio omnipotẽtia Dei præseruari potuit. Si enim apud eũ omnis potestas est, hoc potẽs fuit facere. Si potuit, igitur & voluit, inquit Anselmus: si voluit, certè factum est. Omnia enim quæcunq; voluit fecit, in cælo & in terra, in mari & in omnibus abyssis. Et hoc primũ. Id ipsum & incomprehensibilis ostẽdit Sapiẽtia. Si enim cætera omnia in summa creauit prudẽtia, nihil profectò hîc prætermisit, vbi filio suo selectã matrẽ. Spiritui sancto honorificũ templũ, sibíque ipsi beneplacitã ancillã creare proposuit. Sed nunquid decebat Dei Sapientiam, vt veritas responderet figuræ, & quemadmodum primus homo ex virgine terram, in quam necdũ *maledictio* venerat, creatus est: ita etiã Chri-

Hiere.1.
Luc.1.
Psal.134.
Gene.1.

stus secundus homo ex matre virgine, quæ nunquam peccato vel maledicto, nunquã Diaboli imperio subiecta fuisset, nasceretur? Nunquid dignũ fuit diuinæ prouidentiæ, suum ipsius templum quod tanquã domũ, corporaliter inhabitare elegerat, ab omni fœditate & impuritate purum præser-
Psal.92. uare, maxime quãdo multis retro seculis Dauid de hoc habitaculo prædixerat, quia domum Dei sanctitudo deceat?
1.Cor.6. Quid verò perinde pugnat cum sanctitate atque peccatũ? Neque enim hæc duo simul in vno subsistunt subiecto. Si ergo nihil præter sanctitatẽ domum Dei decet: nullus profectò peccato in Maria, quæ propriè domus templúmque Dei est, locus fuit. Ecce, quòd & incomprehensibili Dei prouidentia intaminata Mariæ conceptio, quemadmodũ & pij
Ephe.2. Patres nostri fecerunt, satis constanter asseritur. Quòd si cui libido est, in illis verbis Scripturæ pedem figere atque persistere, quæ dicit omnes filios iræ nasci, atque hinc cõcludere, Mariam ergo in peccatis conceptam fuisse, quod, Omnes, ibi neminem non includat, ne falsitatis arguatur Scriptura: possem & ego alios Scripturæ locos in medium producere, multò absurdiora in specie significantes. Vt: cõmunem omnibus maledictionem Deus mulieri denuntiauit, in
Gen.3. dolore filios pareret. ac ne vna quidẽ ab hac execratione excipitur: imò ipsa experiẽtia ostendit omnibus fœminis esse communẽ. Ergo etiam Maria, necesse erit, suã prolẽ in do-
Ibidem. lore pepererit. Aliud. Omnes homines tãgit seuera illa Dei sententia, quòd sint terra, & necessario in terrã reuertãtur: ergo & Mariæ corpus in terram redeat necesse est, quòd & ipsa homo humano corpore animam circũdata fuerit. Vide ergo, quæ consequentia, si in nudis verbis hæseris, sæpe expectanda foret. Sed quis isthæc loqui non verebitur? Quis eam sustineret blasphemiam? Si ergo cõpertum habemus, Mariam in tam multis priuilegiatã esse, vt quòd virgo conceperit, virgo pepererit, stupente etiam natura ipsa, quòd sine dolore pepererit, etiamsi in omnes communis sit maledictionis fœminas dictata sententia, quòd corpus ipsius non sit in terram solutum, etiamsi ipse Deus dictauerit, quemcunque hominem in terram reuersurum: si, inquam, hęc omnia vera esse cõsiteamur, necesse est, sine peccato originali cõceptã esse, licet Scriptura oẽs sub peccatũ includat:
Rom.11. neminẽ excipit, impossibile certè Deo non est. Autori legis semper dispẽsatio legis præseruata est. Qui in tam multis

Mariam

Mariam priuilegio donauit,& in hoc quoque excipere atq; immunem defendere potuit. huius omnis potestas & sapientia est. Id enim verbum quicquid vnquam in intaminatam Virginis huius conceptionem innecti poterit, totum dissoluit. Non immeritò pius quilibet hoc diuinæ gratiæ factum miratur, atque Dei magnificentiã laudans, ipsi omnem honorem, omnem gloriam cum ipso Daniele assignat: Benedictum nomen tuum Domine, & laudabile in seculum seculi. Et qua ratione vtilius hanc præsentem diem transigere possemus? Quid præterea hodie à nobis postulatur? *Lauda Ierusalem Dominum* (Ecclesia canit) *exultent Mariam diligentes. Nam eius conceptum fundauit Rex altissimus, gratia præuentum redemptúmque sublimius.* Nam quẽadmodum olim diluuium sustulit omnes homines sola arca Noë, & quæ in ea, saluata sunt: sic & hanc suam Deus à peccato immunem præseruauit arculam, à peccato, inquam, in quo ab origine omnes perierũt, pereúntq; quotidie homines. Vide qua ratione hodiernæ diei festum recolendum proponitur. Quę omnia in eum finem dirigũtur, vt eò commodius Dei opus, & redemptionis Christi virtus agnoscatur. Nec alia ratione hoc ipso festo vtamur. Id ergo vt præstemus, gratia Domini nostri Iesu Christi nos adiuuet, Amen. *Gen.7.*

SEPTIMVS SERMO.

NVlla alia historia maiori cum diligentia in Gene. lib. descripta est, quàm vbi rectus ille Noë diuino mandato arcam præparauit, vt in eo diluuij tempore aliqui seruarentur illæsi. Non ergo mirum, si, qua potest diligentia, Mariam nobis proponit Ecclesia, quæ & ipsa arca Dei, mirè & diligentissimè ædificata, in communi omnium diluuio peccati, quo omnes submersi sumus, præseruata est. Quamobrem etiam tantùm Dei Opt. Max. facinus minimè incogitanter præteribimus, vt alij, qui eò impietatis deuenerunt, vt neque festorum, neque Sanctorum deinceps reminiscantur. His, festa celebrare, inutile atque adeò superfluum est: Sanctorum recordari, eósque in Domino Deo honorari, Deum contumelia afficere est, quacunque id tandem ratione fiat. Verùm enimuerò si impiè magis quàm religiosè venerantur *Sancti*, si cum Dei obliuione obseruantur, si Deo debitus honos *iis attribuitur*, si ab ipsis postulamus & speramus, quę propriè à *Deo dantur, hoc certè diuino cultui contrarium, Deique honorum diminutio est.* Neque mihi ea excusandi *Gen.6.*

anim

animus est: attamen non possum nō mirari, cur hac sola parte diuino cultui timeamus tantopere, quum in cæteris illius honorem nō tantùm non promoueamus, verumetiā ipsum Deum, atq; reuerendū nomē eius indignissimè execramur, eāsq; blasphemias sine respectu vllius, sine correptione, sine animaduersione vlla ab aliis sustinemus ac toleramus. Sed & hoc demiror, q̄ hac sola parte tam anxie à peccatis timemus nobis, cùm aliàs, tum in aliis omnibus, nullo timore, nulla formidine, nullóue pudore impingimus, quasi apud Deū nullius alterius delicti pœna maneret, nihilq; peccatū esset, præter venerari Sāctos, interesse diuinis Missę officiis. Cōtra hæc enim duo hodie ex omnibus cācellis, in omnibus vociferatur sermonibus. Hęc nostra ætate sola atq; maxima peccata mūdi sunt. Hinc ergo plebs nullū præterea peccatū æstimat supersesse, cætera omnia perferantur vtut enormia, tātùm nullorū Sāctorū memineris, nulli Missæ interfueris. Sed nūquid nō Satanę dolos sentis? Quod per se minimè malū, plurimi causa boni est, quasi peccatū, quasi abominationē, quasi execrationē dissuadet, cōtrà, quod per se malū, veréque corā Deo abominatio est, vt dulcè & suauè incogitātibus nobis ingerit, ne delicti magnitudinē cōsideremus. Et hoc q̄dē ille laborat, vt à pietate deterreat, in impietatē pertrahat, illaqueatos detineat. Nō ignoramus cogitationes eius, inquit Paulus. At meritò nō nescimus isthæc. Filij hominū, nolite, inquit Christus, secūdū aspectū iudicare, sed iustū iudicate iudiciū. Quòd si tātus vobis erga cultū die zelus cordi est: incūbite illi, studete illi, sed & in aliis, nō in hac parte tātùm. Si tātùm vobis à peccatis timetis: si tātùm impietatē exhorrescitis, per omnē vitā vestrā ostēdite, vt verè id velle dignoscamini: neq; enim aliàs suspitione carebitis, quasi sub hoc operculo aliud, vt, innouationes, omniúmq; Christianarū ordinationū dissipationē moliētes. Sed de his alibi satis dictū est. Pius quisq; catholicus nō cōsentit, nullos Sanctos Dei in memoria habētibus, sed experiētia doctis, eiuscemodi diuorū memorias in multis prodesse, multò minus his astipulaī, qui vt malū reputāt Deū in Sāctis, Sāctósq; in Deo venerari: sed iis qui Deū in omnibus operibus, in omnibus eriā creaturis suis glorificare didicerūt. Ac tertiò q̄dē minimè in eorū opinione stat, q̄ grāde peccatū blasphemiámue æstimāt, si qs dicat, Sācta Maria pro nobis ora: sed in horū sentētiā manibus pedibúsq; it, qui propriæ infirmitatis minimè obliti,

2. *Corint.* 2. *Ioan.* 7.

insuffi

insufficientiæ suæ semper viuunt memores, eóque cum diuo Paulo, omnibúsq; piis aliis, omniũ ad Deum intercessiones expetunt. Quæ omnia ideo dico, vt minus hoc aliáq; per anni totius circulũ festa in Ecclesia fastidiamus. Certè nõ impiè ab Ecclesia, sed vt per ea ad pietatẽ adiutemur, nobis sunt proposita. Quòd verò ad hãc præsentis diei festiuitatẽ, multæ variæq; disputationes quondã motæ sunt, at porrò nũc sedatæ, quãdoquidẽ in Ecclesia receptũ est, ac creditur, ꝙ Deus ingens facinus ac peculiarem in virginis Mariæ cõceptione ostenderit gratiã. Cõcedendũ vtique, nos nmnes cõmuni lege naturæ nasci filios iræ. In Adam enim omnes peccauerũt, ab eoipso mortis dãnationisq; maledictũ in se tanquã hereditariũ quid recipiẽtes. Sic & Scriptura omnes homines sub peccatum includit, vt Deus solus inter omnes benedictus, ne quis glorietur. Sed tamen nõ ignoramus ꝙ Deo potestas est & æquitas quẽlibet eximere & libertate donare. Quis enim repugnabit illi, vt nõ quod vult faciat, nec vbi quãtũcũq; volet largiatur? Deinde & illud scimus, ꝙ aliàs quoq; hanc suã liberã potestatẽ in hac ipsa Virgine ostẽderit, quando repugnante naturę ductu, vt integra virginitate cõciperet, & sine omni dolore filiũ pareret, largitus est. Tertiò & illud nouimus, licet incarnationis Christi mysteriũ vltimis mũdi tẽporibus manifestatũ sit, apud Deũ tamen præcognitũ, prædestinatũ, ac definitũ, priusquã hic cõderetur orbis, vt Petrus ait, & à principio ꝙ Prophetarũ respõsa vaticinatũ fuit. Vnde sequitur, hanc quoq; personã fuisse præcognitã, prædestinatã, & in Vnigeniti Dei matrẽ electã, priusquã mundi huius fundamenta locarentur, tum etiã cõsequenter à Prophetis prædictam. Quartò etiã hoc scimus, ꝙ Adam & Euæ primis nostris parẽtibus statim ab initio singularis quædam fœmina, quæ in semine suo diabolo caput esset contritura, promissa fuerat. Quintò certum habemus, hãc ipsam beatã Virginẽ, eam esse fœminã. Ipsa enim nobis illud semen benedictũ illum fructum genuit, qui solus diabolo virtute potior, ipsum deuicit, tulitq; prædã ab origine mundi raptam. Sed & sextò Scripturis attestãtibus didicimus, in maleuolã animã nõ introire Spiritũ sapiẽtiæ, neq; habitare in corpore subdito peccatis. Tum etiã lucis & tenebrarũ, iustitiæ & iniustitiæ, Christi & Belial, tẽpli Dei & tẽpli dæmoniorũ nullã omnino esse communionem. Postremò & illud nouimus, quod in omne tempus templum seu domum Dei sanctitudo deceat. Ex his

Ephe.2. *Rom.5.* *Roma.11.* *1.Pet.1.* *Luc.1.* *Sap.1.* *2.Cor.6.* *Psal.91.*

ergo

ergo omnibus cõcludimus, Mariam in initio, ipsoque adeò conceptionis suæ momento, ab omni peccato, diuinę gratiæ & operationis priuilegio præseruatã esse, vt & esset, & fieret digna Dei vnigenito Christo mater. Credimus vtiq; in nullum aliũ hominem tantum honoris cõtulisse Christum, quàm in suam matrem. Nec immeritò. Honos enim matris decus filij, vt è contrario, decus filij honos matris est. Iam verò maius decus, maiórque honos est, præseruare quem ne prolapsus luto fœdetur, quàm post lapsum erigere & abstergere. At quis illo honore diua Virgine dignior? Deinde & hoc certò persuasum habemus, quòd diuinã suã maiestatem Christus præcipuè in hac Virgine ostenderit. Iam verò pro ea maiestate atq; omnipotentia sua ab omnibus hominibus diabolum fugauit. Quid ergo si maius quid matri exhibuerit, atq; diabolo, ne omnino accederet appropiarétue restiterit? Insuper credimus nõ inhonoratũ Christo ab Adã fuisse principium. Sed ille è terra nondum maledicta creatus fuit: quantò ergo equius de Christo id cõfidimus quòd ex matre, quæ nunquam vel peccato, vel maledicto subiecta fuerit, natus sit? Postremò etiam credimus Christi matri nõ inhonoratius fuisse principium, quàm ipsi Euæ matri mortis. Hæc verò sine peccato creata ex costa Adæ. cur ergo nõ magis credimus Mariam vitæ matrem sine peccato & cõceptam & genitam esse? Hoc ergo diuinę miserationis opus hodierna festiuitate celebrat Ecclesia. Sed & admonet nos, simus licet tantæ gratiæ indigni, pro suo tamen quisq; gratiæ acceptæ modulo grates Deo persoluat, instemus oratione ad Deum ardentius, vt in nos respiciat clementius, in sua tutela nos conseruet, & ab imminentibus peccatorum periculis defendat pius atque custodiat.

Gene. 3.

Gene. 3.

OCTAVVS SERMO.

IN corporeis fit, vt læta forma fructum aliquem visu gustúue percipiẽtes, admiremur: nec tantùm fructum ipsum, sed etiam terram vel arborem, in qua natus ille, imò & qui plantauit seu coluit, agricolam prædicamus: in primis verò Deum, qui virtutem naturæ incrementúmque dedit. Quòd si tantũ nobis in iis, quæ Spiritus sunt, rationis prudentiæq; esset, non nunc peculiaris aliquis hodiernæ diei requireretur sermo, quisque pro seipso, quid faciendum cogitaret optimé. Toto anni circulo benedictus ille fructus, admirabile

bile illud ac nobile frumẽti granum Christus Iesus ob oculos nobis ponitur, tanta etiã & tam multa de eo nobis prædicantur, vt sine miraculo quis terram illam atque agrum, vnde natum illud frumentum videre cupiat. Certissimum enim, bonam esse arborem, terrámq; fertilem, quæ tam nobilem fructum produxerit, maximè, quod non dubitatur nullibi, hunc oriri fructum præterquam in vbere ac bono agro. Iam verò hæc solennitas ipsum nobis agrum, in quo ille fructus Christus natus est, demonstrat, nec id simpliciter, sed cum ingenti laude, ita planè, vt si quis rectè cogitationes suas in hoc festum direxerit, non miretur porrò, eiusmodi agrum talem progenuisse fructum. Hic ager beatissima omnium Virgo mater est, qua in cunctis creaturis nil nobilius, nihil est sanctius. Hæc illa ipsa est, quam omnes homines à progenie in progeniem, qui fuerunt, sunt, atque aliquando erunt, beatam sanctámque dixerunt & prædicauerunt, beatam & sanctam in seculum vsque prædicant. Hæc illa quæ in omnibus & hominum & Angelorum creaturis, ipsíque Deo pro fructu, quem nobis genuit, sola vt benepla cita electa est, & dilecta Angelis quidem pro virginitatis puritate: Deo, pro fidei constantia, próque humilitate profundissima. Hic ille ager, qui præ vbertate sua, nulla humana cultura, sed tãtùm rore, pluuia, solisque operatione cœlitus, hoc est, gratia virtutéque Spiritus sancti necesse habuit. Hic ipse ager ita circũuallatus custodiáque munitus vndique, vt nulla patẽte parte infernalis ille serpẽs suo audeat positue accedere sibilo: sic diuinæ gratiæ splendoribus oppositus, vt nullis gelicidiis frigoribúsque esset locus. Hæc illa terra à Deo ita benedictionibus imbuta, vt nullũ omnino vel actuale, vel originale peccatum appropinquare posset. Non ergo immeritò hodie pedem hîc sistere tantámque formæ lætitiam huius contemplari iubemur agri: nec hoc solùm, verumetiam nostrã calamitatẽ deplorare, quòd tantæ inertiæ agri nil nisi immaturos malósque fructus, imò tribulos & spinas proferimus, lõgè à diuini amoris sole positi, nũc pruina immoto cœlo, nũc tẽpestatibus obrigemus facilimé. Collatis ergo ad inuicẽ his duobus, cũ admiratione, & gaudio licebit dicere: Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus vẽtris tui. Et cũ Salomone; Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te. Deinde & ad ipsum vsque Deum nostram meditationẽ dirigemus, à quo omne bonũ procedit. *Ioan. 12.* *Luc. 1.* *Cant. 4.*

Et hic

Et hic quidem optimus diuinorum humanorũque contemplationis ordo. Neque enim satis, nobile illud frumẽti granum Christũ laudibus prædicare, nec rursus sufficit agrum hunc latissimũ aspicere cum admiratione, hoc est, Mariam beatam matrem suspicere. Et illum etiam, qui vtriq; grano frumenti Christo tãtam virtutem, atque agro in quo natum
2. Cor. 1. est illud, Mariæ tantam formæ excellentiã dedit, cogitemus operæ pretium est. Hic verò solus Deus Optimus Maximus
Gal. 4. est, pater misericordiarum, & Deus totius cõsolationis. Hic filium vnigenitum suum nobis donauit, ac misit, ex Maria virgine natum, sub lege positum, vt eos qui sub lege erant redimeret, vt adoptionem, hoc est, honorem & hæreditatem filiorum reciperemus. Quæ autem huic apud Deum gratia, quis honos, qua dignitate fulgeat, ex hoc colligitur, q̃ in ea sola, plus quàm in aliis hominibus omnibus operatus est. Primò q̃ huius integritatem Virginis diuina potentia fœcundauerit, vt nihil magis virginitati partus obstiterit,
Exod. 3. quàm rubus ille in quo Mosi quondam Deus apparuit, ignis calore consumptus est, Secũdò, quòd ea ipsa ineffabili modo quodam in vnam personam vtranque diuinã humanámque naturam coniunxerit, vnde perpetua inter nos qui in terris, & iis qui in cælis sunt, pax, familiaritas, cõmunio se-
Genes. 28. quitur. Quẽadmodũ id quondam Iacob Patriarchę scala quę terram pedibus, cœlum summitate tangebat, in qua angeli ascendebãt descendebãtque: imò cuius ipse Deus summitati innitebatur, ostensum fuit. Tertiò, quòd eã insuper perfecta puritate atque sanctitate ornauerit, corpore pariter & anima, in cõceptione eius, natiuitate tótaq; vita. Et hoc quidẽ huic præsenti festiuitati seruit. In hoc ergo non tantùm contemplationem nostram, sed & laudes, gratiarũ actiones, orationésque dirigere decet hodie, vt in hanc sententiã aut non absimilẽ pro se quisque meditetur, loquatur, oret: O te ter felicẽ, Virgo beata, quã ipse Altissimus magnis gratiarum donis præuenit, à peccato originali præseruauit. Benedicta tu nõ inter fœmineũ sexũ modò, sed etiã inter mortales omnes. O quæ tua nũc in deitatis oculis dignitas, quæ hîc in terris positã te respexit piissimè? Quãtũ nũc in gloria omnes electos angelos excellis & homines, qui in terris Dei filios omnes præcessisti in gratia? Tibi ò piissime Domine Deus laus, tibi honos: qui hanc virginẽ tam cumulatè donorũ tuorũ gratiis beasti: qui gratiã pariter & misericordiam tuam

tuam tam manifestè in ea ostendisti. Da clementissime domine Deus, vt sicut illa ab originali macula munda præseruata est, vt dignum vnigeniti tui habitaculum efficeretur, ita & nos ab omni peccati labe mundi, dignam filio tuo domum in nobis præparemus. Huc ergo pius quisque hodie suas cogitationes, Dei laudes, orationes dirigat. Ita enim hoc festum piè collitur, si in aliud ex alio, ex inferioribus ad sublimiora transcenderimus, à Maria ad Christum, ab illo ad ipsum Deum patrem ascendentes. Hinc ergo optimi nascerentur fructus. Gratia Domini nostri Iesu Christi nobiscum, Amen.

IN DIE SANCTI THOMÆ APOSTOLI, EVANGELIVM IOAN. XX. CAP.

THomas autem vnus ex duodecim, qui dicitur Didymus, non erat cum eis quando venit Iesus. Dixerunt ergo ei alij discipuli: Vidimus Dominum. Ille autem dixit eis: Nisi videro in manibus eius fixuram clauorum, & mittam digitum meum in locum clauorum, & mittam manum meam in latus eius, non credam. Et post dies octo iterum erant discipuli eius intus, & Thomas cum eis. Venit Iesus ianuis clausis, & stetit in medio & dixit eis, Pax vobis. Deinde dicit Thomæ: Infer digitum tuum huc, & vide manus meas, & affer manum tuam, & mitte in latus: & noli esse incredulus, sed fidelis. Respondit Thomas & dixit: Dominus meus & Deus meus. Dicit ei Iesus: Quia vidisti me Thoma credidisti; beati qui non viderunt, & credi-

dere. At næ[illegible]

mas noster pari clamauit studio, licet cũctaretur. Serò enim attestãtibus licet Apostolis se vidisse Dñm, resurrexisse credidit. Nec potuit credere quod nõ didicerat visus tactúsque sensibus. Id quod singulari quadã Dei ordinatione factum

PRIMVS SERMO, COMPARATIO huius Apostoli cum Ioanne.

IN multis aliis quibus Ecclesia nos per aduentus Domini tempus, nocentissimum peccati somnũ, omnémq; impietatem vitæ nostræ deseramus, hortatur & admonet, seuerus ille Baptistæ clamor præcipuum est, eáq; propter duobus Dominicis diebus illius clamoribus, non sine causa, vt illo tempore dictũ est, occupati fuimus. Nunc porrò hac festiua die, appropinquãte natalis Domini festo, vt quæ præterito tempore audiuimus penitius animis nostris insideãt: alius quoq; concionator Ioanni adiungitur, ipse nempe Thomas Apostolus, cui ipse Christus prædicandi munus delegauit: intérq; eos annumerauit, qui suum suíq; regni Euangelium declamaturi erant omnibus. Eam igitur ipse Thomas (vt in hodierna lectione Euangelij audiuimus) clamauris vocem edidit, quæ meritò omnium piorum mentes in admirationem & deuotionem induceret. Quam & ipse Christus exclamationem vt piè rectéq; credentis vocem agnouit & approbauit. Quia, inquit, vidisti me Thoma, credidisti: beati qui non viderunt, & crediderunt. Collatis igitur ambobus Ioanne & Thoma, vnáq; eorum prædicationibus, quid nisi eas duas argenteas illas tubas, quibus populum suum quondã Moses conuocabat audimus? Sed vltrò hi duo nostri causa hodie conueniunt, Ioannes & Thomas: & quidem adhortationibus summoperè egemus. Primò enim iam tẽpus est à somno surgere, quando iam dudum ex Paulo, quòd nox præcesserit, diésq; appropinquauerit, audiuimus. Secundò, omnino opportunum est surgere, ac Christo non solùm appropinquanti, verumetiam in foribus & propè stanti obuiam procedere. Sic enim hodie nobis acclamatum est. Nolite timere: quinta enim die veniet ad vos Dominus Deus vester. Tertiò, iam necessarium maximè est, vt nos vndiquaque muniamus quàm diligentissimè, ne tantam nobis gratiam præripiat, vel tantis nos donis spoliet Satan, scientes nihil illi tam primum esse, quàm Christum nobis facere inutilem. Postremò & vrgẽs causa adest, vt præparemus corda nes electos angelos excellis & homines, qui in terris Dei filios omnes præcessisti in gratia? Tibi ò piissime Domine Deus laus, tibi honos: qui hanc virginẽ tam cumulatè donorũ tuorũ gratiis beasti: qui gratiã pariter & misericordiam tuam

Matth. 10. *Mar.* 16. *Ioan.* 20. *Num.* 10. *Rom.* 13.

vtimur. Ioannes & Thomas non dormiẽtes ſolùm, verũetiã demortuos, Ioannes in Iudæa, in India Thomas clãgore ſuſcitant. Id quod in nobis etiã præſtarẽt hodie, niſi ipſi aures noſtras obturantes à veritatis ſono auerteremus. Quẽ enim non commoueat, quod de Ioanne teſtatur Lucas? Erat Ioannes prædicãs baptiſmũ pœnitẽtiæ in remiſſionẽ peccatorũ. Sicut dixit Iſaias Propheta: Vox clamãtis in deſerto, parate viã Dñi. Sicut dixit Iſaias Propheta: Omnis vallis implebitur, & omnis mons & collis humiliabitur, & erunt praua in directa, & aſpera in vias planas, & videbit omnis caro ſalutare Dei. Hæc diui Ioannis totũ mundũ clãgore implẽs buccina. Clarè enim inſinuat neminẽ huius ſalutis fore participẽ, qui ſe nõ antè pœnitẽtiæ ſubmiſerit. Sed & docet, regnũ Chriſti omnino nouos mores nouãq; vitã in nobis requirere. Vt enim Chriſtus ſuo aduentu noua facit oĩa, mõtes prẽaltos, i deſt, Iudæos ſuperbos humiliat: valles profundas, id eſt Gentes humiles in agnitionem Dei extulit: prauã nodoſãmq; mundi doctrinã ſuo Euãgelio direxit: aſperã, iniquã peruerſãmq; impietate doctrinã Gentiũ æquã & planã fecit: ſic etiã neceſſe erit tota vita noſtra innouetur ita, vt qui antè mõs p ſuperbiæ tumorẽ extitit, deinde vallis, hoc eſt, per humilitatẽ efficiatur ſubmiſſus: & qui quondã per deſperationẽ ex peccatis vallis, in ſublimia cæleſtis gratię exurgat: & qui quondã prauæ volũtatis, iniquã viã ſectabatur, nunc porrò cõiuncta ſua cũ Dei volũtate, ſuã vitã diuinis legibus adęquet. Qui deniq; aſper, hoc eſt, in proximũ & fratrẽ inhumanus immitiſq;: nunc tandẽ per cõpaſsionẽ reddatur, & fiat mitior & benignior. Hæc ergo Ioannis cõcio, aut certè præcipua eius pars fuit, quã nos auidis auribus audire optimum procul dubio eſſet, quoniã tãgit oẽs, qui nulla præeunte pœnitẽtia, imò apertiſsima impietate tantũ Chriſtianũ nobis vendicamus nomẽ, déq; Chriſti benignitate plurimũ cõfidimus. At neutrũ horũ Ioannes cõcedit. Aut ergo Ioannes errauit, aut nos à veritate deuiamus. Sed Ioannes errare nequiuit, vt qui à Deo miſſus, à Spiritu ſancto agitat°, & ad quẽ ſermo Dei factus eſt. Sequitur ergo q; nos ipſos ſeducamus miſerè. At hæc ſufficiãt de Ioãnis dixiſſe buccina. Diuus Thomas noſter pari clamauit ſtudio, licet cũctaretur. Serò enim atteſtãtibus licet Apoſtolis ſe vidiſſe Dñm, reſurrexiſſe credidit. Nec potuit credere quod nõ didicerat viſus tactúſque ſenſibus. Id quod ſingulari quadã Dei ordinatione factum

1. Tim. 4.
Luc. 3.
Iſa. 40.
2. Cor. 5.
Luc. 1.

credimus, vt primò apparente Iesu, Thomas nõ adesset, nec postea crederet, vt vel sic per occasionem secundò appareret Iesus, tuæq; veritatem resurrectionis clarius demonstraret, ipsum cunctantem Apostolum ab errore & incredula men-
Luc.23. te conuerteret. Non enim suos in erroribus perire permittit pius Dominus. Quemadmodum ergo in ipsa passione sua Petrũ tertiò se negantem, respexit: ita etiam hunc incredulum Thomam nunc docet pius magister, vt Scripturæ sua
Psal.36. maneat veritas, quæ dicit, Iustus cùm ceciderit, non collidetur, quia Dominus supponit manum suam. Neque tamen e-uestigio Thomã ab incredulitate eximit, octiduo antè probat: tandem verò vbi iã de aduentu dẽsperare potuisset nunquam reuersurum esse Dominum, ecce in foribus adest: imò medius inter ipsos præsto est. Isthęc Deo in aliis quoque cõsuetudo est: vbi minimè speratur, adest præsentius. Interea tardat, suámque manum remoratur, probãs nos, nec tamen omnino emanet. Vnde nec immeritò Propheta nobis occi-
Abac.2. nit: Expecta Dominum si tardauerit: veniens enim veniet, & non tardabit. Quòd autem Christus non nisi peracto octiduo ad suos redit, indicium est, nos nunquam verè ac plenè Deum posse agnoscere, dum septem hi dies sunt, hoc est, quousque hæc vita manet: vbi autem octaua orta fuerit, hoc est, quando generalis omnium resurrectio venerit, tunc Deum, sicuti est, videbimus, ibi portò nullus dubietatis lo-
2.Cor.13. cus erit. Interea verò Apostolorum sequamur exemplum,
1.Ioan.3. qui vnà manebant congregati, experti semel charitatis mutuæ & concordiæ fructus. & q̃ Christus (vt charitatis amator) tunc maximè se ostendat, quando vnanimes in suo no-
Matth.18. mine nouit congregatos. Eam ob causam ergo Apostoli manent vnà congregati, sperantes se Dominum reuertentem visitaturum. Neque verò eos fefellit opinio, & hoc ipsum Thomam coniunctum illis seruabat. Semel sese à grege segregauerat, suo id dãno maximo: spoliauerat enim seipsum magno contẽplationis Dei bono. Congregatus igitur aliisque iunctus, cõmuni gaudio & consolatione participat. Mox enim se mediũ videndũ offert Iesus. Rursus clausis venit ianuis, se iã porrò clarificatũ & immortale corpus cui nihil obesset, habere insinuans. Medius interpõs stat: eũ enim locum post resurrectionẽ sibi suã elegerat. Ab illo vtiq; tẽpore nul-
Matth.18. li obscurus, credẽtibus suis oĩbus in finẽ vsq; mundi vult es-
Ioan.20. se prẽsentissimus. Adhęc rursus pacẽ precatur, vt bisvna illa

priore

priore apparitione fecerat, omnibus, ne quid dubitarent se pacem inter Deum fecisse & hominem, id quod aliàs perterritis tardisq; conscientiis credere difficilimum est. Secundò, vt scirēt pacem illā, quam Christus ipse daret, summum bonum esse. Tertiò, vt triplicem à Deo pacem petere discerent: internam, externam, & sempiternam. Verùm super hæc omnia ad Thomam, vt plus cæteris instructionis egentem Christus conuertitur, quem non nauseat, eò quòd non malitia, sed pusillanimitate peccasse non nescit. Atq; hoc ipso verū ostēdit quod Dauid cecinit: Sicut pater filiorū suorū, ita misertus est nostri. Ipse enim agnoscit facturā suā. Quod autē Thomę dicit: Infer digitū tuū huc, & vide manus meas, & affer manū tuā, & mitte in latus meū, & noli esse incredulus, sed fidelis: se nō nescire absente se Thomæ procacitatē linguæ, insinuat. Tū ꝙ attrectare eū iubet, fit vt eò facilius credat Apostolus, & per externā attrectationē Magistri, interna cordis vulnera sanarētur discipuli, tū etiā nostra cōfirmaretur fides & robur sumeret: imò vt si recusamus iis credere, qui post resurrectionē Christū viderūt, saltē fidē habeamus iis, qui & viderūt, & suis manibus attrectauerūt. Pòst enim de deitatis illa summæ triade fidē, pręcipua in Christi resurrectione solatia nostra cōstāt, vt Paulus atteſtatur. Si confessus fueris Christū (intellige, ꝙ patri Deo æqualis sit) & credideris in corde tuo, qm̄ Deus à mortuis eū excitauerit, saluus eris. Ideóq; Christus dicit: Noli esse incredulus, sed fidelis. de promissionibus & verbis meis ne dubita, etiā si impossibilia videātur, quādo iā nunc in me cernis & palpas, quod ante iniquū & impossibile arbitrabaris. Et hæc regula omnibus præscripta, ne sint increduli, sed fideles. Ecce quantum requirebatur, vt Thomas ad suam exclamationem induceretur, sed quò tardius eò perducitur, eò deindè audentius & honorificentius confitetur: Dominus meus & Deus meus, inquit. At hîc mihi mirificam Dei manum vide. Quis crederet ex tam pertinaci incredulitate tantam venire fidem, & tam citò? Sic nec quisquam latronem saluum, nec Saulum apostolum fore putauisset. vtrunq; tamen factum est. Nullius ergo hominis, quoad hîc vixerit, salutē in desperatis habebimus: Duo autē huic Apostolo prętер omnē spem & expectationem contigêre. Videbat & palpabat, ꝙ Christus verè resurrexisset. Adhæc audiebat ipsum quoque quæcunq; antè dixerat nouisse. Atque

Psal.102.

Rom.10.

Ioan.20.

Luc.23. Act.9.

ideo eum dominum suum confitetur & Deum. Dominũ, ꝙ mortem deuicisset: Deum, quòd omnia etiam abscondita nosset cordium. Et hæc vera perfectáque nostræ fidei confessio est, similis per omnia confessioni Petri, vbi dixerat: Matt. 16. Tu es Christus filius Dei viui. Quãquã Thomas apertius & clarius omnia, quòd Christum non dominum solùm, verũ etiam confitetur Deũ: nec hoc simpliciter, sed suum dominum suúmque Deũ. Et hic cardo rei vertitur. Neque enim satis est credere, ꝙ Christus sit dominus & Deus, nisi etiam quòd tuus dominus tuúsque Deus sit, tota mente confidas, hoc est, in ipsum speres, omniáque bona ab illo expectes.

Vide ergo, hæc Thomæ concio est, qua hodie exhortamur, nec immeritò. Vtut enim verbis breuissima, ea tamen omnia comprehendit, quæ nobis scitu sunt necessaria. Vt, quid de Christo credẽdũ, nempe quòd dominus sit & Deus: deinde, quid ab illo quærendum, nempe auxilia vti à Dño, salutem, quasi à Deo. Postremò, quod illi debeamus: nempe, obedientiam tanquam Domino, & fidem, cum spe & charitate, vt genuino Deo nostro. Animaduertis ergo, quanta & quàm multa Christus paucissimis his nos doceat verbis. Et hęc quidẽ maximè omnium necessaria. Audiamus igitur ambos hos buccinatores: audiamus diligenter Ioannis & Thomæ buccinas. Veneremur vt viros sanctissimos. Precemur Deum, vt cordium nostrorum referet abdita, hæc hísq; similia audiamus, cogitemus, & diligentissimè opere impleamus, Amen.

SECVNDVS SERMO DE fide S. Thomæ.

INter alia multa, quæ in nobis corripienda sunt meritò, nõ infimum locũ tenet, quòd tam tardè quæ nobis commoda essent, videmus: cõtrà tam oculati sumus, si qd vsquã, quod ad tegenda delicta nostra arbitramur facere. Id quod clarissimè videmus in præsentis diei Euangelica lectione, vbi leuissimi quíque Christiani non Christianè nil aliud vident vel obseruant, quã ꝙ ita serò resurrectionẽ Christi credidit Thomas: imò ꝙ quodãmodo pertinaciter contrà pugnat, certa licèt dent cæteri signa, & nõ ꝙ aliorum relatione obiter audierint, sed ꝙ viderint referrent. Hoc tantũ, inquã, inutiles illi homines ex hoc Euãgelio obseruant, arbitrantúrque se nihil oportere, hoc prætextu, nisi ꝙ videant, credere.

credere. Quod verò alibi Scriptura huic laudi tribuit, nolũt
discere: imò nec insequẽtia statim hac ipsa lectione nolunt
videre: nempe q̃ tam citò idem ille Thomas noster abiecta
incredulitate sua mox constantissimè fidem suã confitetur,
cùm clamat: Dominus meus & Deus meus: & q̃ ideo à Chri
sto laudatur. Quòd si in aliis etiam idẽ facere animus est, id
solum quod peccatorũ leuitatísque nostræ operculum arbi-
tramur, ex Euãgelicis lectionibus enucleare, alia omnia ne-
gligere: nunquam profectò Christiana religio pristinũ recu
perabit statum. Taceo interim minimè Christianum esse, ex
sacris Scripturis solùm si quid mali est, excerpere, cũ D. Pau *Rom. 16.*
lus prudentes in bono, simplices verò in malo velit esse: hoc
est, tales sumus, qui facilè quod bonũ est videant, malũ autẽ
videntes, quasi minimè videamus. Porrò bonũ & malum
in diuo Thoma habemus propositũ. Malum erat, quòd Apo
stolis credere recusabat resurrectionẽ Christi annuntianti-
bus: Bonum verò, quòd tam facilè ad fidẽ cõuertitur. Vtrũq;
describit Ioannes: vtrunq; audiamus. Et principiò quidẽ
non approbandum est. Thomas, referentibus ipsi Coapostо-
lis, nec vno solo sed omnibus simul, lætũ illud nuntium re-
surrectionis Domini, tam procaciter obganniit: Nisi vide-
ro in manibus pedibúsque illius fixuras clauorũ, & mittam
manũ meam in latus eius, nõ credam. Sed minimè mirandũ.
Nam & homo ipse, & nõ solus inter discipulos, in quo Chri
stus defectum aliquẽ comperit. Petrus ipse nõ absimilia lo-
quitur statim ante passionẽ, & quasi Christo veritatẽ dicen-
ti repugnat, cùm audiret modò: Non potes me sequi, sequẽ-
ris autem postea: recusat credere. Cur, inquit, non possum te
modò sequi? Animam meam pro te ponam. Et vbi Christus *Ioan. 13.*
ait, q̃ ter se negaturus esset, necdũ vera dicenti credidit, imò
loquitur audentius: Etsi, inquit, omnes scandalizati fuerint
in te, ego nũquàm scãdalizabor: imò si oportuerit me mori
tecum, nõ te negabo. Quod si id in Dñm ausus fuit Petrus, *Ioan. 20.*
cur non & in condiscipulos Thomas? Quin idipsum quod
Thomas, cæteri oẽs facturi erant Apostoli, si à solis hominі-
bus Christũ surrexisse audiuissent. Neq; enim mulieribus
Christi resurrectionem significantibus crediderunt. Sed &
Christo seipso manifestante, cum ipsis colloquente, vt vide- *Luc. 24.*
rent & palparent iubente, corámque comedente, dubitaue-
runt, vtantes se spectrum videre. Non ergo mirandũ illud
in solo Thoma. Nemo itaque siniſtrè iudicet de quopiam

homine,in tentationibus succũbente. Si enim tu idẽ sustineres,grauius fortè delinqueres. Quòd autem Ioannes incredulitatem Thomæ ita propriè depingit,non detrectãdi,aut aliis sua vitia obiiciendi id factum est libidine,quẽadmodum nec eo animo alij Euangelistæ Petri lapsum describere. Minimè. In lapsu Petri hoc solũ docere voluerũt, ne quid nimium quis sibi polliceatur de sese,vel in sua virtute confidat. Sic Ioannes in descriptione incredulitatis Thomæ,proprietatem naturæ nostræ insinuare voluit. Nudo verbo non credimus,nisi coràm videntes palpamus.

Ioan.4. Quemadmodum & Christus Regulum ea propter corripit: Nisi signa & prodigia videritis,non creditis. Quare
Luc.17. semper cùm Apostolis precemur necesse habemus: Domine
Matt.8. adauge nobis fidem. Et: Credo Domine,adiuua incredulitatem meã. Videmus ergo propriam nostram infirmitatem in Thoma. Videmus & iudicia Dei,qui nonnunquam sui labantur permittit,vt deinde vbi dextra cœlestis porrigitur, diuinam opem & miserationem agnoscant rectius,vt'que alij timidius cautiúsque ambulent. Sed hoc quoque cogita,Thomam hoc facto personam gessisse Iudaici populi: ij ab initio vsque modò idipsum,quod Thomas,faciũt. Vtut enim multa illis Apostoli annuntiarunt,& etiamnum hodie tota Ecclesia profiteatur Vidimus Dominum,in incredulitate tamen sua semper perseuerãt,nec vnquã crediturí,
2.Cor.3. quo vsque Deus velamen oculorum ipsorum tandem abstulerit,ipsum Christum ipsi videant. Atque hæc de incredulitate Thomæ dixisse sufficiant. Porro & fidem eiusdem audiamus,quam omnibus credentibus idem descripsit Apostolus. Dixerat quondam Dominus Iesus,ídque ipsum im-
Ioan.17. pleri necesse fuit. Pater,quos dedisti mihi,custodiui: & ne-
Ioan.10. mo ex eis periit,nisi filius perditionis. Et rursus: Nemo de ouibus meis peribit,& nemo eas de manu mea tollet. Pater,qui mihi dedit eas maior est omnibus,& nemo eas tollet de manu Patris mei. Propterea nec Thomas potuit perire in incredulitate sua. Christus eripuit. Huius gratia denuo Apostolis se manifestat, omnibus pacem precatur,at mox ad Thomam se vertit,iísque verbis alloquitur,vt exaltata voce prorũpat: Dominus meus & Deus meus. Cui etiã respõdit Dominus: Quia vidisti me Thoma,credidisti: Beati qui non viderunt & crediderunt. Tantum de fide Thomæ scripsit Ioãnes,omnia prægnantia verba,quæ ne illius

historiæ

historiæ veteris Testamenti admonent, vbi filij Iacob crescente fame in Aegyptum perrexissent, atque à fratre suo Ioseph, quem non agnouerant, frumenta emerêt. Iuniorem natu fratrem domi reliquerant, sed benè illius recordatur Ioseph: quærit de eo, nec requies donec coràm videat. Etsi autem protraheretur id longo tempore, suscipitur tamen in summa dilectione & amicitia à fratre Ioseph Beniamin, nec minus, imò cumulatius dimittitur. Nec secus hoc ipso Thomæ accidit. Christus frumenta inter Apostolos distribuit, cùm ait: Accipite Spiritũ sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis. Dedit eis cibum in viaticum, cùm ait: Pacem meam relinquo vobis. Habebant & sacculos ad summum impletos, quando Ioannes de illis dicit, Gauisi sunt discipuli viso Domino. Thomas autem non erat cum eis illo tempore. Pater eum domi seruauerat, hoc est, diuina Patris prouidentia factum est, vt nõ adesset cæteris Apostolis illo tempore Thomas, vt deinde euidentius doceretur, quòd verè à mortuis resurrexisset Christus. Neque enim propterea in obliuionem abiit, quia tunc abfuit: nec reiicitur quòd non cum aliis credidit, quòd serò ad fidem reuertitur. Imò illius gratia comparet denuo, peculiaríque eum donat priuilegio. Infer digitum tuum huc, & vide fixuram clauorum. Nihil ergo minus quàm cæteri etiam Apostoli inde retulit Thomas. Id quod his colligitur verbis, quum dicit, Dominus meus & Deus meus. Ostendunt enim primùm fidem eius, quibus quid de Christo credendum, insinuat manifestissimè. Deinde & obedientiam eius suscipimus, quòd Dominum confitetur Christum. Postremò & spem, quòd Christum confitetur Deũ. Ac demum dilectionem suã minimè vulgarem, quòd eundem Dominum suúmque Deum vocitat. Sed nónne pleno tibi gaudere videtur sacco, qui hæc quatuor in sese cõperiens, confitetur palàm, fidem, inquam, spem, charitatem, & Dei mandatorum obedientiam? Hæc omnia in vno Thoma, quæ non verbis modò, sed & factis, tota vita, atque adeò sua passione ostendit, vnde pro merito à Christo celebratur. Quia vidisti me Thoma, inquit, credidisti: beati qui non viderunt & crediderunt. Quasi diceret: Oculis tuis Thoma, vidisti me, manibus tuis attrectasti me, corde tuo agnouisti me, nec cæcus, nec piger, nec permansisti pertinax. In vita mea, in morte mea in

Gen. 42. & 43.

Ioan. 20.

resurrectione mea vidisti me. Vidisti docentem me populos, vidisti liberantem, vidisti triumphantem. Constanter credidisti corde, fideliter confessus es ore, perseueranter id ostendisti operibus. Beati omnes ita me confitentes, ita credentes, corporalibus licet me oculis nunquam viderint. Atque hoc quidem verbo, omnes nos ad imitationem Thomæ confessionis nos attrahit. Hoc, inquam, verbo consolatur nos, fore, vt æquè salutem consequamur nos, qui nunquam vidimus Dominum Iesum corporaliter, nec videbimus hîc, atque illi qui viderunt, modò crediderimus. Sed & incredulos his verbis præuenit Christus, ne arbitrentur sua causa Christum rursus, quemadmodum Thomæ sese manifestaturum. Tibi, inquit Christus, Thoma, datum est, rursum videndum me offeram: cæteris autem nõ sic, quibus verbo meo assentiri satis sit. Beati qui nõ viderunt, & tamẽ crediderũt. Illuminet & adaperiet omnium nostrûm oculos pius Dominus: in plenam sui agnitionem nos dirigat, Amen.

IN DIE S. STEPHANI EVANG. MATTH. XXIII.

DIxit Iesus Iudæis, Ecce ego mitto ad vos Prophetas & Sapientes & Scribas, & ex illis occidetis, & crucifigetis, & ex eis flagellabitis in Synagogis vestris, & persequemini de ciuitate in ciuitatẽ: vt veniat super vos omnis sanguis iustus, qui effusus est super terram, à sanguine Abel iusti, vsque ad sanguinem Zachariæ filium Barachiæ, quem occidistis inter templum & altare. Amen dico vobis: veniẽt hæc omnia super generationem istam. Hierusalem Hierusalem, quæ occidis Prophetas & lapidas eos qui ad te missi sunt: quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, & noluisti? Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta. Dico enim

co enim vobis, non me videbitis à modo, donec dicatis: Benedictus qui venit in nomine Domini.

EODEM FESTO EPISTOLA

ACT. VI. ET VII. CAP.

Stephanus autem plenus gratia & fortitudine, faciebat prodigia, & signa magna in populo. Surrexerunt autem quidam de Synagoga, quæ appellatur Libertinorum, & Cyrenensium, & Alexandrinorum, & eorum qui erant à Cilicia, & Asia, disputantes cum Stephano, & non poterant resistere sapientiæ & Spiritui qui loquebatur. (Tunc submiserunt viros, qui dicerent se audiuisse eum dicentem verba blasphemiæ in Mosen & Deum. Commouerunt itaque plebem, & Seniores, & Scribas: & concurrentes rapuerunt eum, & adduxerunt in Concilium, & statuerunt falsos testes, qui dicerent: Hic homo non cessat loqui verba aduersus locum sanctum & legem: audiuimus enim eum dicentem, quoniam Iesus Nazarenus hic destruet locum istum, & mutabit traditiones quas tradidit nobis Moses. Et intuentes eum omnes, qui sedebant in Concilio, Cap. 7. *viderunt faciem eius tanquam faciem Angeli.) Audientes autem hæc dissecabantur cordibus suis, & stridebant in eum dentibus. Cùm autem esset plenus Spiritu sancto, intendens in cœlum, vidit gloriam Dei, & Iesum stantem à dextris virtutis Dei. Et ait: Ecce video cœlos apertos, & Filium hominis stantem à dextris Dei virtutis. Exclamantes autem voce magna, continuerunt aures suas, & impetum fecerunt vnanimiter in eum. Et eiicientes eum extra ciuitatem, lapidabant: & testes deposuerunt vestimenta sua secus pedes adolescentis, qui vocabatur Saulus. Et lapidabant Stephanum, inuocantem & dicentem: Domine Iesu, accipe spiritum meum. Positis autem genibus, clamauit voce magna: Domine, ne statuas illis hoc peccatum. Et cùm hoc dixisset, obdormiuit.*

PRIMVS SERMO, QVOMODO hæ festiuitates natali Domini iungantur.

QVOD Ecclesia alia adhuc festa Natalis Domini solenniis coniungit, quibus corporalibus exercitiis, vanisq; mundi curis vacaremus, nemo quasi vacuũ ratione aspernet. Optimo enim id & Christiano planè fit proposito, cùm vt & melius

melius & diutius mentis nostræ perduret deuotio, tum etiam vt Dei mirabilia cogitandi temporis angustia non prohibeamur. Sed & penitius discamus, & agnoscatur nouus noster in mundum natus Rex, & fides nostra sumat inde augmentum. Nihil ergo his festis diebus præter laudem Dei, nostrámque salutem, quæritur. Nemo igitur paucis his diebus ab opere manuario solicitudinibúsque vacare, quo in sola Dei filij natali occupetur, difficilem se præbeat. Si enim mundi huius filij, totos menses, ne dicam integros annos sine difficultate nonnunquam impendunt, vt paululum lucelli faciant: cur nos pauculos dies iuxta Domini Iesu præsepe, vbi diuitias veras nulla etiam comparatione in infinitum cunctis mũdi huius opibus maiores inuenimus, morari grauamur? de qua diffusius heri dictum puto. Sed hinc difficultas illa, quòd non minima inter nos hominum pars his diebus ad otium, ad comessationes, ad ebrietates, ad lusum & iocos, ad peccandum miserè abutitur: vnde fit sæpenumero his diebus plus cæteris vbique peccetur. Sed non ea horum dierum instituendorum causa. Non hoc piorum Patrum nostrorum exemplo didicimus. Illis enim hi dies nihil aliud, quàm continuatio, & duratio, & perductio quædam deuotionis indefessa quædam diuini honoris diligentia, & constans sibi per omnia Dei Opt. Max. mirabilium admiratio erat. Non profectò vna diecula, nec duo, vel etiam tres tanti partus meditari magnalia sufficiunt: totius vitę nostræ huic rei tempus postulatur. Huius quidem nos commonefaciunt illi festi dies. Quanquam autem obiter intuenti, videntur non Christum, sed Sanctos respicere, quòd hodie Stephani, cras Ioannis fit memoria: propriè tamen eò tendunt vt simul vnáque cogitemus, quomodo se Christus per semetipsum, quo modo etiam in Sanctis suis se exhibuerit mundo. In persona Christi quatuor nobis Ecclesia proposuit heri, facta mirabilia, verba consolatoria, magnos fructus, exempla salutaria. Eadem nobis etiam in Sanctis suis Christus exhibet. Quæris quomodo? Sume tibi ad mãnus ipsum Stephanum. Sic enim de eo scriptũ legimus: *Stephanus plenus gratia & fortitudine, faciebat signa magna in populo.* Vide ergo & hìc tibi mirabilia. Insuper & alia in ipso consideramus, æquè mira atque illa, quòd tam patienter patiebatur, quòd tam lætus ac volens in mortem abiit, quòd in his omnibus magis pro persequentium, quàm pro

Act. 6.

propria

propria ſuiipſius ſalute rogauit. Atque hæc illa verè miracula, quæ non natura in nobis, ſed diuina perficit gratia. Adhæc certiſsima ſigna ſunt, Chriſtum cor hominis inhabitare. Id quod ipſe Stephanus teſtatur: Ecce, inquiens, video cœlos apertos, & Ieſum ſtantem à dextris virtutis Dei. Ex illo *Act.7.* fonte eiuſcemodi facta promanant. Quàm diu terram, quæque terræ ſunt, cogitationum intuemur oculis: nihil horum efficimus. Qui enim de terra eſt, de terra loquitur, ipſe ter- *Ioan.3.* ra. at oculos in cœlum ſubleuantes, Deúmque ſuſpicientes, tunc tandem iſtiuſmodi in nobis perficiuntur opera. Sic & in Maccabæis legimus, quòd quondam vbi Antiochus cre- *2.Mac.2.* dentes à Dei lege ad idololatriam tormentis cogere voluiſſet, conſtantis fidei matrona liberos ſuos admodum piè cœlum ſuſpicerent, Deúmque cogitarent, hinc nec tyrannum nec ipſam mortem etiam timerent, futurum fore, cohortata ſit. Idem & Apoſtolus ille Gentium de quibuſdam prædicat: *Hebr.10.* Direptionem, inquit, bonorum veſtrorum cum gaudio accepiſtis, ſcientes vos habere in vobis potiorem ſubſtantiam in cœlis ac manentem. Ecce ergo primum, nempe quòd Chriſtus etiam in beato Stephano magnalia operatus eſt. Sed & conſolatoria verba in diuo Stephano comperimus, quòd dicit: Ecce video cœlos apertos, & Ieſum ſtantem à dextris *Act.7.* virtutis Dei. Non impiis quidem perſecutoribus illis hæc verba vllam conſolationem adferebāt: imò & obturatis auribus audire recuſarunt. Terrenis tantùm inhiantes nulla animi afficiebantur lætitia, quòd cœlum apertum audirent: piis verò & fidelibus nihil amabilius, nihil eſt iucundius, quàm audire cœlum apertum eſſe ſibi, & quòd Ieſus à dextris Dei ſtet, ſe defendat: imò quòd à dextris diuinæ potentiæ adſtet paratus, in omnibus anguſtiis, in omnibus aduerſitatibus, ad eruendum & liberandum. Hoc ergo ſecundum ſignum, quod Chriſtus in diuo Stephano operatus eſt, quòd tam conſolatoria, verba loquutus eſt. Tertiò & magnos fructus, maxima dona in hoc Stephano videmus. Stephanus, *inquit* Scriptura, plenus gratia & fortitudine erat. Et, Stephanus plenus fide & Spiritu ſancto. Nónne autem hęc magna ſunt dona Dei? Vnde enim illa Stephano, niſi à Deo? Ecce ergo & tertiò hoc ſeſe Chriſtus in Stephano oſtendit.

Poſtremò nec deſunt in illo ſalutaria exempla, & quidem multæ conſolationis illa, maximè quòd non maledicebat, nec obganniebat, cùm maledicerētur, & quòd pro inimicis

ſuis

suis orabat, cùm lapidaretur. Id quod nemo præter vnum Christum in eo operatus est. Videmus ergo hoc ipsum Christum in Stephano operatum esse, quòd in seipso antè in natiuitate sua exhibuit: facta mirabilia, consolatoria verba, magna dona, seu fructus vberrimos, salutaria exempla. Quia ergo nihil in Stephano præter Christum, & sua facta, meritò & hæc festiuitas natali Domini subnectitur, in hoc nobis seruiens, vt rectius agnoscatur Christus. Restat ergo vt eo modo suscipiamus, & honorificentius tractemus eum, quàm vel Bethlehemitæ susceperunt eum in propria persona, vel Iudæi, vt hodiernum Euangelium docet, tractauerunt eum in membris suis. Magna enim certè diuinæ pietatis miseratio est, quòd Christus Prophetas suos in hunc mundum mittere non cessat. Contra ingens quoque ingratitudo est, quòd mundus hic nequissimus, eius generis à Deo missos Prophetas non tantùm non suscipit, verumetiam plerunque & maximè iniuria afficit, & persequitur, vt apertissimè in Stephano videre est, in quem persequutores sui dentibus stridebant, impetum in eum facientes, & extra portas eiicientes: & quem lapidabant qui pro ipsis orabat, annuntians illis cœlos esse apertos, & Iesum qui ab ipsis crucis pœna damnatus esset, in omnium auxilium paratum coram Deo stare, vt vnicus inter nos & Deum mediator. Certè horrendum iudicium futurum expectatur, si, vt verissimè expectatur, & hoc ipso Euangelio Christus prænuntiat, seruorum suorum sanguinem vindicabit Deus in mundo. Amen dico vobis, venient hæc omnia super generationem istam, omnis sanguis iustus à sanguine Abel iusti, vsque ad sanguinem Zachariæ filij Barachiæ, quem occidistis inter templum & altare. Fugiamus ergo è mundo, ne simul cum ipso damnemur. In eam concedamus partem, vbi Christus cum omnibus electis suis stat, vt ipsius gloria & sempiterno regno participemus, Amen.

Apoc. 18.

SECVNDVS SERMO, CVR peracto Natali Domini, statim de Sanctis habeatur memoria.

MIrabitur fortè quis, nec id sine causa, hodie: quandoquidem Ecclesia heri natalem Domini Iesu tanta celebrauerit lętitia, tantáque exultatione, tanta de eo, vti verò Messia,

Messia, indubitata Dei hominisque sobole, & cantando & prædicando per totum hunc Christianum orbem denuntiauerit: cur hodie tam repente ad alia, nempe à Christo ad Stephanum, hoc est, à domino ad seruum, à Deo ad creaturam, conuertatur. Quin huius ignorans causas, aut aliàs fastidiens quicquid in Ecclesia peragitur, occasionem inde calumniandi & detrectandi de Ecclesia, vt quæ à Christo nos ad Sanctos dirigat, aut Sanctos pari cum Christo honore dignetur, aut Christi honoribus detrahat; præter hunc aliam quandam salutis denotet viam, piscabitur. Sic enim quibusdam mos est Ecclesiæ interpretari ordinationes, vt Christo iniuriam fieri arbitrentur, si quando vel in minimo recordamur Sanctorum, vel quàm prudentissimè de iis verba faciamus. Vt ergo cesset eorum calumnia & in Ecclesiam detrectatio, initio huius sermonis, rationes reddere, cur statim peracto natali Domini quorundam Sanctorum in Ecclesia habeatur memoria, visum est operæpretium. Nemo ergo nesciat, non eum Ecclesiæ morem, vllius Sancti, quotquot vel hac septimana, vel alias suas habent memorias, festo nos à Christo abstrahat, quinimo rectà ad ipsum adducit. Nulla profectò hi festi dies alia sunt instituta ratione, quàm vt beneficium Christi, hoc est, gratia & effectus, intentio & fructus sanctæ natiuitatis illius apprehendatur & cognoscatur rectius. Neque enim vllo nostro commodo tot insignitus esset titulis, quòd Rex sit Christus, quòd omnium regum Rex, quòd dominantium dominus, & si qui sunt alij, quorum heri mentionem fecimus, nisi nostri commodi iis veteretur. Quanquam autem abundè id satis Scriptura passim demonstret: plurimum tamen ad rem facit, iuxta Scripturam proponantur alij, in quibus clarissimè videre liceat quid & Dominus Iesus Christus in nobis hominibus operetur. Imò totius sacræ Scripturæ auctoritas vilesceret nonnihil, si tantùm verbis consolari nos velit, non etiam aliquem exhibere, in quo promissiones suas compleuisset Christus, posit. Quemadmodum ergo Scriptura non modò promissiones Dei nobis denuntiat, sed etiam plurima exempla, in quibus non nuda verba aut inanes promissiones esse perspicimus: ita etiam facit Ecclesia. Heri Christum nobis vt fundamentum & angularem proposuit lapidem, cui tutò coagmentamur: qui & ipse fons est, vnde omnes omnis salutis promanant riuuli. Ne verò quis dubitet, omnes certò scia

mater ecclesia christi
Mater diuina gratiæ mater pietatis
Castissima ora pronos

tò sciamus vera & indubia esse, quæcunque vel angelici cœtus vel homines de hoc puero Christo magna prædicarunt, mox ecce proferuntur exempla, in quibus videmus, immobiles persistere, quicunque in Christum coædificantur, quibus gratiarum donis se sequentes ditet & remuneret. Huius rei causa tantùm, hodie sancti Stephani habetur memoria, eadem etiam aliorum Sanctorum per annũ, non vt per hæc à Christo seducamur: sed vt & Scripturis doceamur, & exterè ipsis oculis veluti videamus quid nobis à Christo sperandũ, quid in nobis operetur, & quales nos esse cupiat. Quicquid, inquã, his festiuitatibus peragitur, omne eò dirigendum est, vt eò Christus agnoscatur rectius, quæratur diligentius, diligatur vehementius, teneatur fortius. Hanc ergo esse Ecclesiæ voluntatem in his festiuis diebus, inde colligitur, quòd licet recordetur Sanctorum, quotidie tamen suis filiis acclamat verbis Dauidicis: Misit Dominus redemptionem populo suo, mandauit in æternum testamentum suum. Et iterum. Psal. 111. Lux orta est iustis, alleluiah, & rectis corde lætitia. Lux, inquam, miserator, & misericors & iustus Dominus. Et: Apud Dominum misericordia, & copiosa apud eum redemptio. Hæc ergo verba quotidie hoc tempore nobis Ecclesia præcinit, euidens profectò argumentum, quòd non abducat nos à Christo. Id quod breuiter indicare volui: partim, vt simpliciores festorum huius temporis causa non scandalizentur: partim etiam, vt tandem Ecclesiæ hostibus os obturetur, qui huius causa Ecclesiam condemnant, euulgantes mininimè Christianè Christianos facere, à Christo homines ad Sanctos detrahere: id quod apertissima calumnia, & iniqua, vt modò audiuimus, detrectatio est. Summa. Optimè Christus & Stephanus conueniunt, nec minus amborum festa congruunt, imò necesse est coniuncta sint, ita planè, vt nihil nobis prosit Christi vel natalis, vel etiam natiuitas, vtut per se magnifica & sacrosancta, nisi sanctorum festa sequantur. Id quod sic intelligas: Vtut multa de Christi persona nobis prædicet sacra Scriptura, nulla tamen nos lætitia afficeret, nisi ea sua bona nobis communicaret. Si quando autem magna de Christo prædicantur, & consideramus quòd ea ipsa nobis etiam elargiantur, totos nos gaudiis implet & lætitia. Et quid hæc festa natalem Christi subsequentia indicant, nisi quòd Christus non solùm vnigenitus velit esse Patris, verum

Psal. 110.

Psal. 129.

Rom. 8.

verumetiam quòd primogenitus in multis fratribus? Non qui solus regni illius hæreditatem possideat, sed qui multos cohæredes habeat. Hoc, inquam, præsentes sanctorum nobis indicant memoriæ, multò celebriorem, quàm alioqui esset, reddentes natalem Domini. In his enim festis, in multis, non in vno clarè videmus, quòd Altissimi Patris omnipotens filius, ideò de cælis in terras deuenerit, vt nos in cælos sustolleret. Ideò hominis factus filius est, vt nos Dei filios efficeret. Qua aliàs audacia sanctus Stephanus dixisset, Video cælos apertos? aut qua iam morti proximus confidentia petiisset, Domine Iesu, suscipe spiritum meum? Quis huic omnibúsque aliis piè credentibus cælos reserauit & aperuit, nisi Iesus Christus? Sed & vnde illi isthæc confidentia in capitis etiam periculo, nisi quod certò sibi persuaserat, Christum in se credentibus sua dona communicasse, omniáque velle cum ipsis habere communia? Huic ergo rei hæc festa seruiunt, ideóque coniuncta necessariò sunt. Neque enim scire debemus tantùm, quòd Christus venerit, quòd plurima dona secum attulerit, sed etiá, cui venerit. nobis vtiq;, & quales nos esse cupiat. Ideò ergo vt heri audiuimus, qualis Christus rex sit, quæ ornamenta eius: ita hodie videmus quos requirat seruulos, & quis horum ornatus sit. Heri, quòd ipse sanctus sit: hodie, quòd idem & alios sanctificet percipimus. Heri, quòd à Deo vnctus, plenus gratia & veritate sit, audiuimus: hodie, quòd illa vnctio etiam in alia omnia membra ab ipso tanquam capite diffluat, videmus. certum enim ab eius vnctione manauerit, quod de Stephano scriptum est: Stephanus plenus gratia & fortitudine, plenus fide & sancto Spiritu. Heri, quid in seipso possit habeátque Dominus, audiuimus: hodie, quid in piis operetur seruulis videmus. Et quid multa? Heri dictum est, quòd Christus fons veræ totiúsque etiam salutis sit: hodie ab ipso fonte profluentem demiramur riuulum. Quemadmodum enim naturali ebulitione fons multis humanis aquam largitur vsibus, vt lauetur, vt bibatur, vt aspergatur vel humectetur, vt coquatur: sic etiam à Christo promanãs gratia, credẽtibus in omne bonum commodat, vt clarè in S. Stephano videre est. De ipso enim scriptum est, quòd plenus gratia, fide, & Spiritu sancto fuerit. Atq; hæc quidẽ aqua, qua à peccatorum mũdamur sordibus. Sed vnde isthęc

Ioan. 1.

Bern. 9.

Act. 6.

Stephano? Per Christum per hũc gratiã, per hunc habemus redẽptionẽ per fidẽ in sanguine ipsius, ipsam dico peccatorũ remissam. Deinde & ꝙ fecerit signa & prodigia magna in populo, legimus: atq; hæc quidẽ aqua, qua nouellæ plãtationes irrigãtur. In hoc enim sanctis virtus edẽdorũ largita est miraculorũ, vt eò fortius imbecilliores crederent, & in fide cõfirmarẽtur. At vnde illi hæc virtus? Haud dubiè ab eodẽ Christo. Ego, inquit, dedi vobis omnẽ potestatẽ calcãdi super serpẽtes & scorpiones, & cõtra omnẽ vim diaboli cõterendã. Tertiò de ipso Stephano legimus, ꝙ prædicauerit, & cũ aduersariis disputauerit. Et hæc quidem aqua situm reprimens, aqua, inquam, sanæ doctrinæ & sapientiæ. Sed nec hoc ipsum Stephanus vllo aliquo nisi à Christo habuit. Ille enim solus est, qui suis os & sapientiam contra omnes aduersarios tribuit, cui nemo potest resistere. Quartò & hoc de sancto Stephano nouimus, quòd seuerè & duriter impios increpauerit. Duri ceruice & incircuncisi corde & auribus, inquit, vos semper Spiritui sancto resistitis: sicut patres vestri ita & vos. Atq; hæc quidem feruens aqua, qua cibus coquitur, aqua æmulationis. Sed vnde illi illa gratia, vt potentes & doctos corriperet, nisi à Christo? qui in Hieremia, Ecce, inquit, posui te vt diruas, vt destruas, vt eradices quod malum, vt erigas, vt ædifices, vt plantes quod bonum. Et in Ezechiele: Ecce dedi faciem tuam valentiorem faciebus eorum, & frontem tuam duriorẽ frontibus eorum, vt adamantem & vt silicẽ dedi faciem tuam. Ne timeas eos, neq; metuas à facie eorũ, quia domus exasperans est. Quintò de S. Stephano legimus, quòd dixerit: Ecce video cælos apertos, & Iesum stantem à dextris virtutis Dei. Et, Domine, ne statuas illis hoc peccatum, quia nesciunt quid faciunt. Et, Domine Iesu, suscipe spiritum meum. Et hęc aqua deuotionis, imò aqua vitæ æternæ: videre nempe Deum, & de eius gratiis gaudere. Et deniq; vnde Stephano hæc gratia nisi à Christo? qui dicit: Rursus veniam ad vos, & suscipiam vos ad me ipsum, vt vbi ego sum, illic & minister meus erit. Ecce ergo, quòd nihil in Stephano nisi Christum comperimus, audimus, & videmus, eóque minus admiremur, eius in hac septimana celebrari solennia. Rogemus ergo Deum, vt sua nos donet gratia, & vt Christus eo in nobis loquatur modo, & operetur, quo in illo: maximè vt ex cordibus nostris remittamus, & pro inimicis nostris, vt ille fecit, cuius hoc

Ephes.1. *Luc.1.* *Luc.21.* *Act.7.* *Hier.1.* *Ezech.3.* *Act.7.* *Ioan.14.*

hodie festa peragimus, oremus.

TERTIVS SERMO IN EVANgelium Matth. vicesimo tertio cap.

EVangelium quod hodie audiuimus, non solùm per se valde seuerum, verùm etiam omnino dispar ab illo quod heri nobis prælectum est. Tunc enim nobis præcinebatur ex Dauide: Speciosus forma præ filiis hominum, &c. Verùm in huius diei Euangelica lectione ita nos alloquitur Christus, vt meritò exhorrescant & timeant omnes. Heri dicebant Angeli: Natus est nobis hodie saluator mundi: hodie verò ipse Christus non nullis: Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta: imò auferetur à vobis regnũ Dei. Heri, Benedictus qui venit in nomine Domini, Deus dominus illuxit nobis: hodie verò: Nõ videbitis me amodò. Et quę causa, & multò alia ratione heri denuntiatur ab angelis, quàm hodie per seipsum prædicatur orbi? Quæ illa morphosis? aut nunquid falsum reputabitur quod heri de eo per angelos denunciatur? Quod heri de ipso in Ecclesia prædicatur? At verò idem ipse Christus est qui fuit semper. Verùm enimuerò hoc videndum, quibus hominibus familiariter loquatur Christus, quibus secus. Isaias quidem in persona Christi loquitur. Consolamini, consolamini: sed addit, Populę meus. Sic Angelus de ipso: Ipse liberabit, sed populum suum de peccatis suis. Et quis illius populus? Audi quid Dauid dicat: Populum humilem, saluum facies. Et iterum: Tibi derelictus est pauper, orphano tu eris adiutor. Ecce hic populus Domini Dei, qui in quem confidant non habent: sed in Domino Deo spes eius. Atq; his quidẽ Christus amicus est. Talem se pastoribus, talem ab Oriente Magis, talem Simeoni, Apostolis, Latroni in cruce, multisq; aliis infimæ sortis hominibus sese exhibuit. Ad quos verò sermo hodierni Euangelij venit, non erant eius populus. Et quid mirum, quia nec amicè nec familiariter eis loquitur? Vt vt tamen seuerus illis semet exhibet Christus hoc Euangelio: multa tamẽ sunt quæ amicũ ipsum ostẽdunt. Atq; hoc ipsum breuiter dicã, finẽ deinde facturus de sancto Stephano. Primũ itaq; duo cõsideremus in hac lectione Euangelica, nẽpe quo tẽpore & ad quos huius Euangelij sermo factus est. Atq; hinc illud primũ consideremus, & nõ suæ prædicationis initio, sed à fine statim his verbis vsus est. Et cur nõ

Psal. 44.
Luc. 21.
Matth. 22.
Psal. 117.
Isa. 40.
Matth. 1.
Psal. 17.
Psal. 9.

à principio? Arundinẽ quaſſatam ne corrumperet, & linum
Iſa. 42. fumigans nõ extingueret: hoc eſt, ne amplius homines perterrefaceret, vt puſillanimiores reddat, quos antè Ioannes obſtupefecerat diuini iudicij denuntiatione. Ideo, inquam, Chriſtus prædicationis ſuæ munus verbis conſolatoriis auſpicatus eſt, non niſi in fine ſeueris his ſermonibus vſus eſt, vt impij & impœnitentes, ſe non ſolùm ſaluatorem, ſed & iudicẽ eſſe: non agnũ tantùm, ſed & leonem: nec ſolùm gra-
Apo. 5. tiæ in ſe habere mel, ſed & iudicij aculeum, quemadmodum
Ioan. 5. & in alio dicit loco: Pater omne iudiciũ dedit filio. Sed quibus, audiamus obſecro, tam atrocibus verbis loquitur Dominus? Haud dubiè malis, &, qui mitè quid à Chriſto audirent, indigniſsimis. Sed nũquid publicanis, peccatoribus, tyrannis, idololatris, mœchis aut homicidis loquitur? Non: ſed Scribis, ſed Phariſæis. Et quis iſthęc non miratur? Quid, inquis, nũquid aliis tam atrociter atq; ſeuerè loqui potuit? Aut cur non adulteros, tyrannos, alióſq; eius farinæ homines tam inclementer alloquitur? An verò ſoli Phariſæi damnationem demeriti? Audi. Externa & omnibus manifeſta delicta Moyſi lex corripuit & dãnauit, ideóq; ſuperfluum ſi de nuò ea repetere velit Chriſtus. Maledictus omnis, qui non
Deut. 17. permanſerit in omnibus verbis iſtis, quę ſcripta ſunt in lege Moſi. Sed Phariſæi Iudæorum ſibi ipſis videbantur iuſti, vt
Rom. 11. lex, nec quiſquam alius eos argueret. Ideo ergo neceſſe erat Chriſtus eos argueret, vt ſe peccatores agnoſcerẽt, & nemo diceret, qa nullo ſaluãte indigeret. Oẽs enim Scriptura ſub peccatũ cõplectitur, vt omniũ miſereatur Deus. Et qd Chri-
Luc. 18. ſtus in Phariſæis offendit mali? Nõ erant ſicut cæteri homi-
Matth. 6. nũ, raptores, adulteri, iniuſti, ieiunabant & orabãt plurimũ: imò planè iuſti habebãtur coram hominibus. Nihilominus
Heb. 4. erat in eis quod argueret Chriſtus. Ipſius enim oculi etiã abſ-
Matth. 23. condita vident cordium. Sed quæ eorũ peccata fuerint, longo inuenies in Matthæo recitata catalogo. Quid ergo profuit, q̃ coram hominibus honeſtis gaudebant titulis, quòd neque raptores, neque adulteri, ſed in corde coram Deo ſuperbi, auari, impuri, inimici honorum Chriſti, veritatis perſequutores, & iuſtitiæ? Atque hîc quidem mentis ſuſpiciamus oculis. Nos enim hæc res tangit, necdum enim Phariſaicum illud fermentum à nobis abſterſum eſt, pleni interne omnigenis cupiditatibus & peccatis, ſimus licet foris in ſpecie iuſti, atque ideò meritò timemus ne

pari modo Christus contra nos clamet, Væ vobis hypocritæ, &cæt. Certissimè enim grande hoc peccatum formidanda sequitur pœna. Nam hac ipsa Euangelica lectione Christus triplicem pœnam eiusmodi minitatur hominibus. Temporaneam vnam, cùm dicit, Relinquetur domus vestra deserta. Spiritualem aliam, cùm ait: Amodo non videbitis me, donec dicatis: Benedictus qui venit in nomine Domini. Sempiternam denique, vbi ait: Væ vobis, &cæt. Et, veniet super vos omnis sanguis iustus, qui effusus est super terram, &cæt. Sit ergo nobis dictum, & timeamus semper. Sed sit licèt hoc præsens Euangelium durum & atrox in malos: habet tamen piorum causa verba consolationis plena, & quidem numero multa. Primum, quòd non nisi vel negligentibus vel aspernantibus immitis Deus est. Secundum, quòd suorum iniuriam non sinit inultam in malos. Demortui erant Abel & Zacharias aliquot annorum centenis, nihilominus Christus ait, fore vt eorum sanguis veniat super istam generationem. Tertium, quòd suos semper sub alas alliciendo collocet, hoc est, in suam fidem & defensionem suscipiat. Ea enim propter in præsepe pueriliter vagiens plorauit, ideo prædicans magna voce clamauit, ideo etiam cruci affixus, manus expandit. Et quid pio magis consolatorium?

Quartum, quòd non tantùm priscis seculis suos legatos, Prophetas, Sapientes, & Scribas miserit, verumetiam necdum desistat idipsum factitare: mittit quotidie homines, qui nobis præterita in memoriam reuocent, & iis quæ præsentia sunt, de futuris admoneant. Id porrò magna diuinæ pietatis miseratio est. Prophetæ sunt, qui futura prænuntiant. Sapientes & prudentes sunt, qui rectè præsentibus vtuntur, ideóque & villicus iniquitatis prudens: contrà diues de possessionum suarum magnitudine confidens, stultus, & lampades tenentes sine oleo virgines, fatuæ Scripturarum autoritate dictæ sunt. Scribę verò sunt, qui præterita nobis in memoriam reuocant. Talis scriba diuus Stephanus extitit, qui longo sermone magnalia Dei ipsorum parentibus exhibita Iudæis repetit & enumerat. Fuit idem & sapientum numero vnus, de quibus Christus loquitur. Primùm, quòd vera Dei dona, vt fidem, fortitudinem internam, gratiam Dei & Spiritum quæsiuit. Secundò, quòd in defensione eius, quæ in se erat, fidei, prudentem se per omnia exhibuit: quam etiam fidem constanter prædicans,

Luc. 19.
Matth. 25.
Act. 7.

nullo modo relinquere voluit. Tertio genuinam illam & inter multos raram sapientiam ostendit per omnem vitam. Inter bonos enim multa & maxima ædebat miracula, inter malos verò angelicè planè viuēs, angelicam ex sese ostendebat faciem. Quarto & maximè eam sapientiam in mortis suæ piisima ostendit præparatione. Suspexit enim in cœlum, remisit inimicis suis, orauitque pro eis. Animam suam Christo Iesu vero Saluatori commendauit. Hoc denique morti se præparare est. Hæc summa sapientia est, & præcipua ars est. Postremò & Propheta erat, cùm dicit: Ecce video cœlos apertos, & Iesum stātem à dextris virtutis Dei. Quasi diceret: Surrexit è solio paratus ad vindictam & pœnam: resipiscite ergo, & viā iniquæ vitæ vestræ relinquite. Securis enim ad radicem arboris posita est. Nō
Matt.3. effugietis iram Domini Dei, &c. Sed nobis id dictum arbitremur, quotidiè Prophetas similia denunciantes audimus. Videmus quotidie etiam sapientes, in quibus veram inuestigare licebit prudentiam. Sollicitè præuideamus, vt maiori cum vtilitate iis vtamur, quàm Iudæi vsi sunt Stephano & aliis. Gratia Dei nobiscum, Amen.

QVARTVS SERMO, CVR huic Festo hoc Euangelium sit deputatum, Matth. XXIII.

Matt.13. SIc Christus in hoc Euangelio minimè blandis sermonibus imò horrificis increpationibus intonat, vt mirari quis possit, sit ne idem ille Christus, quem Saluatorem mū-
Luc.2. di Angeli, quem sanctum sanctorum appellauit Daniel, de
Dan.9. quo omnes passim Prophetæ tam multa bona prædicant. Si enim ipse saluator, & redemptor orbis (dicet aliquis) cur tam horrenda minitatur hominibus, quod omnis sanguis iustus qui effusus est super terram, superuenturus sit in eos? Si, vt Angelus docuit, pro natiuitate eius gaudendū est: cur ita adoritur Iudæos, quibus primùm visus? Si sanctus sanctorum, cur non & hos, ne in eam impietatem prolaberentur, sanctificauit? His ergo similia cogitabit fortè quis.

Sed nemo pius propterea erroris sumat materiam. In externis enim videmus, quòd non vbique idem effectus solis est: mollificat ceram, indurat limum: vtrunque tamē vno splendore. Tum etiam quid Scriptura Deo attribuit, nō-
Psal.17. mus, quòd cùm sancto sit sanctus, & cū peruerso peruersus.

Adde, & ipse Christus dicat, se in mũdi venisse iudiciũ, vt qui cæci videãt, & videntes non videant. Prædixerat idẽ illud Daniel, quòd præteritis septuaginta hebdomadibus ad Messiæ aduentum præfinitis, consummaretur præuaricatio. Id doctiores interpretantur, & vbi Messias appareret, Iudæorum iniquitas maxima esset futura, implens mensuram ad summum, ideóque Christum nõ longius expectaturum, sed simul eos eradicaturum esse. Id verò pulchrè conuenit cum eo quòd statim ante initium huius Euangelij Iudæis Christus dixerat: Implete mensuram Patrum vestrorum. Quasi diceret: Ecce tẽpus adest, vt in vos deueniat à Daniele prædicta desolatiõis abominatio. Vos ergo nihil prætermittite: quin, quod Patres vestri in Prophetis, hoc ipsum in me perficite, vt consummetur mensura, eóque citius & celerius Dei iudicium in vos descendat. Manifestum est ergo, Prophetas vtrunque coniunxisse, nempe Christum credentibus, Saluatorem, infidelibus scandalum, Gentibus lucem, Iudæis excæcationem fore: credentibus perpetuam iustitiam allaturum, excæcatis verò Iudæis dignã factis pœnam irrogaturum. Minus ergo turbetur pius quicunque est, quòd seueriorem se Christus verbis huius Euãgelij exhibet, tam familiaris & amicus, cùm Angeli, tum vbique Scripturarum eulogiis denuntiatus. Luti, non solis defectus est: non æquè mollescit atque cera. Non Christi, sed Iudæorũ causa est, & nec salutaris domini aduẽtus, sermo & actus, passio, & mors, nec Euãgelium eos fructus in Iudæis protulit, quos in Gẽtibus. Hierusalẽ Hierusalẽ, inquit, quoties volui filios tuos cõgregare, quẽadmodũ gallina cõgregat pullos suos sub alas, & noluisti? Pulchrè igit hoc Euãgeliũ hodie legatur institutũ est. Primũ, ne quis arbitretur nihil esse Christũ, præter saluatorẽ: quasi nihil posset præter saluare, dare, tueri, misereri, qui necesse habeat omnia ab hominibus sufferre: qui nesciat irasci, quemadmodum id credere inductus est totus ferè mundus, persuadetúrque à quibus nescio, quotidie. At verè fallitur. Quòd enim irasci quoque possit, maximo suo damno, æternáque dãnatione sua didicère. Non omnia omniũ hominum acta approbat, qui & saluator esse potest, & Iudex. Atque id ipsum etiã atque etiam inculcetur hominibus oportet, iuxta ea quæ heri audiuimus, aliàs de iis quæ blandè de Christo sunt dicta, superbirent, atque sine vlla formidine in miserationes

Ioan. 9.

Dan. 9.

Matt. 23.

Matt. 23.

Dei peccarent. Atque hæc quidem vna ratio, cur Euangelium hoc ipso die in Ecclesia legatur. Secũda ratio, quòd haud dubiè Stephanus eorum numero Sapientum & Scribarum vnus, quos æterna Sapientia, substantialéque ipsum verbum Dei Iesus Christus ad Iudæos delegauit, imò quòd Protomartyr Christi, in cuius se sanguine asperserunt & fœdarunt. Potuisset quidem Stephanus in multis commodare Iudæis. ab ipsis enim ad nos deuenit. Quæris qui sic? Ecce videmus, & audimus, & officium, & vitam, & orationem, & passionem, denique & ipsam mortem eius. Omnia eiuscemodi, in quibus ad nos à Deo missus ab Ecclesia nobis proponitur. Fidelis in officio, verax & constans in doctrina, in vita sanctus & irreprehensibilis, in oratione deuotus, in passione mitis, in morte voluntate paratus. Et hæc quidem propriè hominis Christiani sunt. Eáque propter Christus, vt Apostolica tradit autoritas, in mundum venit, vt mundaret & acceptaret sibi populũ ac-
Tit. 2. ceptabilem, sectatorem bonorum operum. Atque ea causa tanta honorificentia statim à natali Domini nostri in memoriam reuocatur Stephanus, nempe quòd omnia quæ in Christiano homine maximè requiruntur, propriè & apertissimè in ipso considerantur. Id quod singulari est perpendendum diligentia. Si enim heri non obliquis oculis decôrem perspeximus Christi Regis nostri ad confirmationem fidei nostræ, ad consolationem conscientiæ nostræ: iam quoque consideremus quòd decus Christiani militis,
Dan. 9. ad vitæ nostræ institutionem. Sanctus, imò sanctus sanctorum Rex noster, vt Daniel. Idem & ministros suos sanctos desiderat. Sed de his alibi fusius dictum est. Redeo ad Euangelium de quo suprà dictum memini, quod ideo recitatur hodie, quia & Stephanus eorum numero vnus, quos ad nos Christi delegauit benignitas, & vt sciatur perinde inclementem fore Christum in iudicio contra incredulos, atque initio suæ incarnationis & gratiæ, piis sese exhibuit clementem. Ac hoc quidem nos cautiores reddat. Ita ô fratres Christum suscipiamus, vt ab Angelis annuntiatus est, vt à Stephano à dextris Dei in cœlis visus est, sic minimè talem experiemur, qualem hoc Euangelio Iudæi verbis, postea verò in virga experti sunt. Quæramus vt pastores, & inueniemus. Confiteamur eum cum verbo tum vita, vt Stephanus, & paratum expeditúmque in omnibus

aduersitatibus in ipsa morte ad auxiliandum sentiemus. Ecce, inquit Stephanus video cœlos apertos, & Iesum stantem à dextris virtutis Dei. Beatus planè qui eo modo Christum intueturr nam hic in morte confidere, atque cum fiducia dicere poterit: Domine Iesu suscipe spiritum meum, vt Stephanus in sua morte. Deus Opt. Max. largiatur nobis suam gratiam, vt Christus in æternum nobis omnibus maneat saluator: nec vertatur nobis in seuerum & inclementem iudicē, qualem Iudæi senserunt, & omnes impij experturi sunt. *Act. 7.*

QVINTVS SERMO, COLlatio Festi hodierni & Euangelij Matthæi vigesimo tertio capite, cum Festo Natalis Domini.

NOn videntur vel Euangeliū hoc, vel etiam ipsa isthæc festiuitas quicquam ad ea facere quæ heri peregimus, quæque non modo Angeli aut Prophetæ, sed ipse etiā Christus per Dauidem prædicauerunt. Illud enim omni lætitia & exultatione fœcundum: hoc contrà minitationibus formidandum. Verùm etiam atque etiam intuentes, duplicitter iis omnibus seruit: Primò per cōtrarium. Si quis enim ignorat, quantum consolationis adferat, quòd Christus homo in hunc mundum natus est: si cui ignotum quòd bonū, quia iam porrò populū nos suum vocat, séque nobis Deum fore promittit: Audi Israël, per Dauidem ait, & contestabor tibi: Deus ego tuus sum: si quis, inquam, ignorat nec intelligit quæ isthæc gratia, hodiernum Euangelium intueatur, & contrarium inueniet, nempe quòd malum eos maneat, qui nec populus Dei sunt, nec Christum siue Deum habent, nec natalem vllum, Saluatorem vllum agnoscunt, vel quòd Deus dominus illorum sit. Veniet, inquit Christus, super vos omnis sanguis iustus, qui effusus est super terram. Et: Relinquetur vobis domus vestra deserta. Et iterū: Amodo non me videbitis. Et quid his minis atrocius? quid formidabilius? Quis infelicior illo, cui Christus eo modo loquitur? Quid nisi sempiterna indignatio reliquum illi, qui eo modo à Christo deseritur? Hæc ergo quisque piè Christianus secum cogitet, & non multo labore videbit, quod bonum sit, quæ gratia, quam conscientiis *Psal. 49.* *Matt. 23.*

pacem adferat, quòd, se Christus, in sua natiuitate, Dominum nostrum fore pollicetur & conteſtatur. Seruit ergo hoc Euangelium natalitiis ſolenniis per contrarium. Vt ibi ſuos alloquitur blandè, ſic modò intonat contra hoſtes ſuos ſeuerè. Qui ergo natalem Chriſti negligit, vel blandiloquentiam Chriſti temnit, vel non ſuſcipit, nihil reliquum expectat, quàm quod hic Iudæis minitatur. Id ſi quis effugere cogitat, apud humile præſepe Chriſti incarnati perſiſtat. Nam quò illic durius hoſtes ſuos aggreditur, eò mitius hîc agit: accedere iubet, accipere mandat, & omnem petitionem omnémque expectationem excedentia
Pſal. 49. daturum ſe promittit. Congregate mihi ſanctos meos, inquit. Et mox: Audi populus meus, & loquar: Iſraël, & cõteſtabor tibi: Deus Deus tuus ego ſum. Huc pertinet, quicquid vbique Scripturarum de regno Chriſti conſolatorium dicitur: vt videremus quàm ſecurè ſub Chriſto habi-
Dan. 2. temus. Atque vnicus ille Daniel ſua inuitatione, omnes certatim concurrerent mouere poſſet. Deus, inquit, cœli ſuſcitabit regnum quod non diſsipabitur in æternum, & regnum eius alteri populo non tradetur. Comminuet autem & conſumet vniuerſa regna hæc, & ipſum ſtabit in æternũ.

His verbis, inquam, apertiſsimè videtur Chriſto adhærentium beatitudo. Primò enim, ſi quod regnum Chriſto
1. Cor. 9. eſt in terris, vtique qui in illud iurauerunt, ſunt. Neq; enim de bobus cura eſt Deo, nec cætera bruta eorum bonorum capacia ſunt. At Angeli cœleſtis regni ciues ſunt. Reſtat ergo homines Chriſti in terris regni incolæ ſint.

Secundò, ſi hic regnum Chriſtus habet, non vnus tantùm homo, ſed plures ſint incolæ neceſſe eſt. Vnus enim non conſtituit regnum, ſed magna hominum frequentia.

Tertiò, ſi regnum Chriſto in terris eſt, potentiam, maieſtatem, rerum copias, ſapientiam, leges, ſeruos habeat neceſſe eſt: his enim omnibus conſeruatur regnum vt ſit.

Quartò, ſi Chriſti regnum à Deo ſuſcitatũ eſt, vt ſit æternum, vt non diſsipetur: neceſſe ergo eſt, nihil in ſe habeat, præter diuina omnia: fortitudinem, potentiam, diuitias, ſapientiam, imò nihil præter Dei filios, amicos & ſeruulos. Quintò, ſi Chriſti hoc regnum nulli alteri populo tradetur, nec ab ipſo auferetur: ſequitur omnes huius regni ſubditos perituros minimè, vti nec ipſe rex periturus eſt vnquam. Et hoc quidem ipſe Chriſtus te-

ſtatur ſignantiſsimè : Oües meæ non peribunt in æternum, neq; rapiet eas quiſquam de manu mea. Pater meus qui dedit mihi eas, maior omnibus eſt : & nemo poteſt rapere de manu Patris mei. Et, Pater, quos dediſti mihi, cuſtodiui, & nemo ex eis periit, niſi filius ille perditus. Ecce omni æſtimatione maiorem certitudinis conſolationem iis qui Chriſti regno inſerti Chriſto adhærent. Eóque minus miramur tot mala minitari Deum aſpernantibus. Et hoc primum, in quo hodiernum Feſtum pro ratione Euangelij, natali Domini ſeruit. Secundum eſt exemplum, & quæ de S. Stephano dicuntur, quę alio quodammodo illi rei ſeruiunt, vbi Chriſtus alia ratione ſe Deum noſtrũ fore teſtatur, ſi modò ſe ſequuti fuerimus. In diuo Stephano id oſtendit. Primò, quòd ipſi nõ modò gratiam & fidem, verumetiam eam ſpiritus fortitudinem largitus eſt, vt miraculis clarus, nemo eſſet qui eius ſpiritui reſiſteret. Secundò, quòd perſequutionis tempore, tantis conſolationibus, tanta lætitia cor eius imbuit & impleuit, vt facies eius etiam externè in modum Angeli luceret. Inimici eius, vt Scriptura tradit, videbant faciem eius tanquam Angeli. Tertiò, quòd & cœlum patefecit, quòd gloriam ſuam oſtendit. Hoc igitur modo teſtificatus eſt Ieſus, quòd non modò diui Stephani, ſed & noſter Deus velit eſſe. Sed nunquid non certæ approbationes & teſtimonia? Annon verè eum animum meũ profiteor, proximum meum dico, qui mihi largitur, me conſolatur, & in neceſsitatibus meis præſto eſt? Eo autem modo Stephano Chriſtus adſtitit, nec huic ſoli, verùm etiam innumeris aliis. Eſt ergo oſtenſum denuo, teſtificatum, & approbatum, Chriſtum qui ab æterno Deus erat, nunc in humanitatis natiuitate noſtrum etiam Deum factum, noſtrum in æternum permanſurum eſſe. Id quidem quum merita noſtra longè excellit, difficile creditur, ita ſeſe Deum nobiſcum ſubmergere, & maximè, ſi quales ſimus nos, qui pœnis, nullis beneficiis dignandi ſint, cogitauerimus. Sed ſatis ſupérque confirmatum eſt, Chriſtum Deum noſtrum fore, ipſo in Dauide atteſtante. In natali ipſius heri id prædicatum eſt, videmus & audimus idipſum hodie in Stephano. Meritò igitur omnes in nobis animaduerterent quod tam ſplendidis verbis Iſaias quondam cecinit: Exultabunt ſicut qui lætantur in meſſe. exultabunt ſicut victores capta præda, quando diuidunt ſpolia. Meritò profectò in nobis exultationem conſpicerent, & quidem

Ioan. 10.

Ioan. 17.

Eſa. 9.

ſum-mus

ſummam. Si enim mundi huius filios in corporis vſus dimetiri fructus lætificat, quantò magis nos Dei filios gaudio imbuet, quòd Chriſtus ſemel omnia gratiarum dona, imò totum regnum, totámque hæreditatem ſuam, quam vt vnigenitus & naturalis Dei filius propriam habet, donare & tradere vult, imò donauit & tradidit? Quòd ſi mundi huius filios lætificat, vbi corporales hoſtes deuicerint, vbi prædam amplam ceperint? quantò magis nos lætabimur, quòd Chriſtus inuiſibiles hoſtes noſtros debellauit, & ſimul importabile iugum, & virgam humerorum noſtrorum, & actoris baculum à nobis abſtulit & confregit, hoc eſt, non ſolùm quòd noſtras conſcientias præmebat peccatum. non ſolùm virgam humerorum noſtrorum, maledictionem Legis, ſed etiam baculum & poteſtatem diaboli, qua nos omnes anguſtiabat, à nobis abſtulit. Profectò, qui Chriſtum verè nouit, nunquam ſpiritali carebit gaudio etiam in maximis neceſsitatibus & periculis. Id quod rurſus clariſsimè in diuo Stephano videmus. Hìc tantum gaudium minimè celare potuit, etiam cùm blaſphemator & Dei inimicus accuſatus
Act. 7. iudici ſiſteretur, cùm dentium hoſtilium fremitu, extra ciuitatem eiectus lapidaretur. In his omnibus, inquam, animi ſui lætitiam abſcondere non potuit, nihil motus vel fremitu hoſtium, vel mendacio, vel accuſatione, vel etiam lapidatione. Ecce, inquit, video cœlos apertos, & Ieſum ſtantem à dextris virtutis Dei. Et: Domine ne ſtatuas illis hoc peccatum. Et quid iſta verba, niſi plenum gaudij animum indicant? Sed vnde tantum gaudij hauſit fortiſsimus Athleta, niſi ex ipſo natali Domini, ex agnitione & conſideratione gratiæ, quam Chriſtus attulit, nobiſque in ſuo regno exhibet? Hoc igitur modo, quid natiuitas Domini in nobis operetur, fiet conſpicuum: ideóque ſtatim ab illa Stephanus nobis proponitur, quo quiſque eius exemplo monitus, ſemet cognoſcat, & recténe an ſecus natalem illum celebrauerit, iudicet. O pulchram & neceſſariam probam: ſed timeo multos comperturos in ea, admodum parum ſe de regno Chriſti noſſe. Summa hæc eſt, quandoquidem viuentes natalem Domini attigimus cum Stephano, ſemper cum ipſo in Domino nobis gaudendum eſt, eóque cum maiore diligentia gratiæ agendæ, qui nos replet conſolationibus: & gratiarum donis diligentius vtentes ipſe noſter in ſempiternum maneat, nec nos ab illius regno vllatenus excida-

mus, honestè ambulantes, viam mandatorum illius curramus. Hæc igitur cogitemus & meditemur hodie: in hoc enim nobis hodie diui Stephani inseruit memoria. Satis vbique occasionis ad deuotionē, ad pietatem, Deus Opt. Max. vt ea rectè vtamur largiatur gratiam, Amen.

SEXTVS SERMO, COLLATIO hodierni Euangelij & historiæ de sancto Stephano.

IN hac Euangelica lectione Christus de Iudæorum ingratitudine, quam in Prophetas pariter, & eos qui ad se missi erant, exercuerunt conqueritur. Id verò pulchrè natalitiis Domini congruit. Nam eam ipsam ingratitudinem à prima ortus sui die Christo, & maximè Bethlehemitę ostenderunt. Inter hos enim in sua natiuitate Christus pro hospitio stabulum, pro cunabulis præsępe tantùm reperit. Atque tum quidem statim impletum est quod de Christo narrauit Ioannes: In propria venit, & sui eum non receperunt. Et: In mundo erat, & mundus per ipsum factus est, & mundus eum non cognouit. Neque ergo mirum, idipsum legatis quoque ipsius factitare. Si enim patrem familiàs vocaueruut Beelzebub, quid non in seruis illius facerent? Quòd si mundus intelligeret, quæ & quanta ab his legatis susceperit, suscipiátque, si velit, etiamnum, non ea profectò ingratæ mentis signa exhibuisset. De Christo Ioannes loquitur, quòd omnibus in se credentibus potestatem dederit, filios Dei fieri, quod bonum omne desiderium, omne facilè votum in his terris superat. Nulla alia Deus Prophetas, Christus Apostolos suos causa in hunc mundum delegauit, nisi pro salute hominum. Quoties, inquit Christus, volui congregare filios tuos, quemadmodū gallina congregat pullos suos sub alas, & noluisti? Imò non tantùm noluit, verùm etiam Christum, & quicquid eius, persequutus est, nulla alia causa, quàm quod suis operibus sentiret oppugnatorē. Mala enim cùm essent eorum opera, oderunt lucem, aut certè magis dilexerunt tenebras suas, quàm lucem. Quòd si pomposus, magna satellitum caterua stipatus, in mundum venisset Christus, apparatus vbiq; locus fuisset inuentus, vbique obuiam famuli: sed quia pauper summa inopia pressus, summa humilitate submissus, ab omnibus excluditur, à nemine intromittitur. Idē Apostolis & legatis suis vsu venit. Si de mūdo fuissent, mundus

Ioan. 1.
Matth. 10.
Ioan. 1.
Matth. 23.
Sap. 2.
Ioan. 3.
Ioan. 15.

dus quod suum erat dilexisset: sed quia de mundo non sunt propterea odiuit eos mundus. De hac ergo ingratitudine Christus conqueritur in hoc Euangelio. Quod autem de omnibus suis in genere dixit, hoc totum in diuo Stephano o-
Act.6. stensum est apertissimé. De hoc enim Lucas testatur. Stephanus plenus gratia & fortitudine, faciebat signa & prodigia magna in populo. Surrexerunt autem quidam de Synagoga, quæ appellatur Libertinorum, & Cyrenensium, & Alexandrinorum & eorum qui erãt à Cilicia & Asia, disputantes cum Stephano: sed nemo poterat resistere sapientiæ & spiritui, qui loquebatur in illo. Tunc subornauerunt viros, qui dicerent, Audiuimus eum dicentem verba contumelioſa in Mosen & Deum. Et cõmouerunt plebem & Seniores & Scribas, atq; inuadentes corripuerunt eum, & adduxerunt in concilium, statuerúntque falsos testes, qui dicerent: Hic homo non cessat loqui verba contumelioſa, aduersus locum sanctum hunc & legem. Audiuimus enim eum dicentẽ: Iesus Nazarenus iste demolietur locum hunc, & mutabit traditio
Act.7. nes, quæ tradidit nobis Moses. At quum longo sermone Stephanus eos increparet, & non solùm Prophetas omnes, verùm etiam illo ipso tempore ipsum Dei filium, verúmq; suũ Messiam persequuti fuissent, & trucidassent, dissecabantur cordibus suis, & stridebant in eum dentibus suis: exclamantes voce magna, obturauerunt aures suas, & impetum fecerunt vnanimiter in eum, eiicientes eum extra ciuitatem, lapidabant, &c. Hæc de eo Lucas. Hæc mundi huius facta in hunc tantæ sanctitatis virum, & Dei legatum. Iudæi nihil
Ioan.15. ingratitudinis prætermiserunt. Quomodo persequuti fuerunt Dominum, eodem persequuntur & seruum. Sed dignè
Matth.23. retaliatum est iis. Ablatum est ab ipsis regnum Dei, ciuitatem & templum amiserunt, temporaneè puniuntur, æternùm cruciantur. Sed isthæc modò missa facio: non enim hîc de Iudæis, sed de sancto Stephano mihi institutus est sermo. In hoc ergo pulchrè videmus, quæ nobis ex natiuitate Christi bona, & quis iis bonis vtendis modus. Duo autem in eius historia audiuimus. Primò, quòd plenus gratia & fortitudine, plenus fide & Spiritu sancto fuerit. Et hæc quidem omnia ingentia bona, omnibus necessaria sunt. Primùm e-
Heb.11. nim impossibile est sine fide placere Deo. Tum apertè Pau-
Roma.8. lus, Qui non habet Spiritum Christi, inquit, hic nõ est eius. Insuper certum est, neminem sine Spiritu sancto quicquam

boni

boni perpetrare, quemadmodum & ipse Christus: Sine me, inquit, nihil potestis facere: multò minus poterimus in tentationibus persistere. Ideo ergo & ad Petrum Christus: Non potes me modò sequi. Ideo etiam discipulos in genere vetuit, ab Hierosolymis ne discederent, sed expectarent quousque acciperent virtutem ex Alto. hac enim sine tam non permansissent in persequutione cæteri, quàm in passione Christi Petrus. Stephanus omnia hæc in se vno complectitur, fidem & Spiritum, gratiam & fortitudinem. Sed hæc omnia à solo Christo. Videmus ergo in Stephano fructus natiuitatis & aduentus Christi. Paulus quatuor enumerat effectus, sapientiam, iustitiam, sanctificationem, redemptionem: hîc verò quatuor alios fructus inuenimus, fidem, Spiritum, gratiam, & fortitudinem. Et hac proculdubio causâ hodiernum festum natali Domini annexum est, nempe vt eò melius & rectius beneficia Christi agnoscerentur.

Ioan. 15. *Ioan.* 15. *Luc.* 24. 1. *Corint.* 1.

Secunda causa est, vt in Stephano diuinæ gratiæ donorum vsum addiscamus. At quæris quomodo iis Stephanus sit vsus? Primò constanter simul & apertè confitetur Christum. Secundò, etsi multis falsis testibus obrueretur, nihil tamen præter Angelicam faciem ipsi etiam hostes sui videre poterant in eo. Tertiò, quàm vehementissimè sæuientibus inimicis, ipse in cœlum sublatis oculis, sese consolatur, quòd cœlum apertum habebat, quòd valentem reconciliatorem, & defensorem pro Dei tribunali videret ipsum Iesum Christum iustum, qui & ipse est reconciliatio pro peccatis nostris. Quartò, cùm lapidaretur, patientissimè fert omnia, de nullo queritur, non maledicit: imò duobus tantummodo verbis vitam & sermonem finiit. Pro se alterum, alterum pro persequentibus se. Pro se quidem: Domino Iesu, inquit, suscipe Spiritum meum: pro se persequentibus: Domine, ne statuas illis hoc peccatum.

1. *Ioan.* 2.

Ecce hoc statim à natali Domini nobis ob oculos ponitur exemplum. Et eo modo nos quoque gratiarum donis vtamur. Primò imperterritè & apertè confiteamur coram mundo, nec pudeat nos Christi. Qui enim erubuerit Christum coram hominibus, hunc ipse etiam erubescet coram Angelis Dei. Secundò, vt Angelicum præferamus aspectum, & quemadmodum Petrus docet, bonâ conuersationem habeamus inter Gentes, vt qui detrectant de nobis, videant opera nostra bona, & glorificent patrem Deum, qui in cælis est.

Matth. 10. 1. *Pet.* 2.

Tertiò

Col.3. Tertiò, vt semper cælum suspiciamus, & quæ sursum sunt quæramus, vbi Christus sedet in dextera patris. Quartò, vt patientiam præstemus in tentationibus, & denique non tantùm pro nobismetipsis, sed etiam pro inimicis & persequutoribus nostris precemur. Hoc demum verè & rectè vti esset natalitiis Dei, Deus & dominus noster Iesus Christus gratiam suam & spiritum, fidem pariter fortitudinem largiatur nobis, eáq; omnia in nobis efficientia faciat, vt semper in omni tentatione perstantes, in fine vitæ nostræ cum Stephano dicamus confidenter: Domine Iesu, suscipe Spiritum meum, Amen.

IN DIE SANCTI IOANNIS EVANGELISTAE, EVANGELIVM IOAN. XXI.

DIxit Iesus Petro: Sequere me. Conuersus autem Petrus vidit alium discipulum, quem diligebat Iesus, sequentem, qui & in cœna supra pectus Domini recubuit, & dixit: Domine quis est qui te tradet? Hũc ergo cùm vidisset Petrus, dixit Iesu: Domine, hic autẽ quid? Respõdit Iesus. Si eum volo manere donec veniam, quid ad te? Tu me sequere. Exiit ergo sermo iste inter fratres, quòd discipulus ille non moritur. Et non dixit ei Iesus: Quia nõ moritur, sed: Si eum volo manere donec veniam, quid ad te? Hic est discipulus ille, qui testimonium perhibet de his, & scripsit hæc, & scimus quia verum est testimonium eius.

EODEM FESTO EPISTOLA ECCLESIASTICI XV.

Qui timet Dominum, faciet bona, & qui continens est iustitiæ, apprehendet illam: & obuiabit illi quasi mater honorificata: & quasi mulier à virginitate suscipiet illum. Cibabit illum pane vi-

tæ

tæ & intellectus: & aqua sapientiæ salutaris potabit illum. Et firmabitur in illo, & non flectetur, & continebit illum, & non confundetur, & exaltabit illum præproximis. Et in medio Ecclesiæ aperiet os eius, & implebit eum Spiritu sapientiæ & intellectus, stolã gloriæ induet eum. Iocunditatem & exultationem thesaurizabit super illum, & nomine æterno hæreditabit illum.

PRIMVS SERMO, CVR HÆC tria S. Stephani, Ioannis, & Innocentum festa, statim à natali Domini celebrentur.

HODIERNVS dies ordine à natali Domini tertius est, nomine quidem à Ioanne appellatus, at in hoc verè solẽnis edicto, vt eo diutius deuotioni & meditationi immoraremur sanctæ illius & lætabundæ natalis Christi: quandoquidem omnes fateri cogimur, hei nimis citò in nobis fidei deuotionísque deficere & absumi ignem, nisi assiduo vsu, piis & exhortationibus & exemplis foueatur. Sit licet semper festos dies agere, nullóque non tempore externis orationibus & ceremoniis inhærere impossibile, exhortatio tamen ideò cessabit minimè. sic quemadmodum & in lege veteris Testamenti, quamuis semper offerre, nunquam consueuerunt, singulari tamẽ edicto mãdatum erat, Leuitæ æternos ignes in tabernaculis fouerent, mane & vespere lignorum fomenta administrarent. Quis ergo vt iniquum vel poterit damnare, si Ecclesia qua potest industria & studio, apud nos insistit, ne diuini in nobis amoris ignis penitus suffocetur & extinguatur? Non quidem magni momenti res erat, illum Leuitæ fouerent ignem: potuisset enim extinctus nullo sumptu facilè, citóque incendi rursus. At secus hîc multò. Difficillimè enim & magno sudore semel deficiẽs aut extincta fides, charitas deuotióque incenditur. Id quod nimium, heu nimium verè nostra ætate videre est. Ita enim infernalis ille Draco flumine, quod contra Ecclesiam fœdissimo ore eructans euomit, omnem in eo ex hominũ mentibus pietatẽ extinxit, vtvix posit incendi rursus. Nec id mirũ. Si quando enim ipse per se ignis deficit, manẽt tamen carbones & cinis, & sine magno labore incendi potest: at aqua in eum effusa nihil quò incẽdi queat

Leuit. 6.

Apoc. 12.

remanet. Hinc ergo est, ꝙ suis filiis sine intermissione causas & occasiones deuotionis subministrat Ecclesia, ne in totum pereat pietas. Huius verò in his natalitiis exemplũ habemus. Vt enim dixi, hodie tertius ab illo dies est, nec tamẽ cessat illa eiuscemodi res contradicere nobis, quibus & augeri & conseruari potest pietas. Habent quidem nomina sua à diuis Stephano, Ioanne, & Innocentibus isti dies: sed verè huic rei seruiunt, vt Christus suæque in hunc orbem natiuitatis fructus agnoscantur rectius. Quid enim vel Stephanus, vel Ioannes, vel omnes illi sine Christo Innocentes? Vnde his tantæ pietatis gratia nisi à Christo? Ille enim Sanctum illud à quo, vt Angelus prædicauit, in humanum genus omnis defluit & emanat sanctitas. Quòd ergo hos dies
Luc. 1. festos edixit Ecclesia statim à natali Domini celebrandos, sic factum intelligimus, quasi velit dicere: Benedictus qui venit in nomine Domini, & benedictum nomen sanctitatis eius, quoniam sanctũ est: hoc est, ideò instituti sunt hi dies sacri, vt laudetur & glorificetur ille, qui non modò per sese sanctus est, verùm etiã aliis vt sanctitatẽ cõmunicaret, huc descendit: id quod hi dies clarissimè indicant. Et hæc quidem de tribus hisce festis dictum sit. Sed & præter hæc vnũquodq; singulare & priuatũ quid habet, quod natali illi inseruit: id ergo breuiter indicandum est. Incipiã à minimo, hoc est, nominibus ipsis. Primũ igitur festum nomẽ suum à Stephano habet: secundum à Ioanne: tertium ab Innocentibus sortitur. Stephanus verò, Latine dicitur vel corona, vel coronatus: Ioãnes verò, vel gratia, vel in quo est gratia, vel etiã gratiosus. Porrò quid innocentia sit, nemo non ignorat. Sed nunquid hæc nos nomina in Christũ respicere docẽt? Nónne Christus in Apocalypsi loquitur: Esto fidelis vsq; in mor-
Apoc. 2. tem, & dabo tibi coronã vitæ? Sic & de ipso scriptũ est: Gra-
Ioan. 1. tia & veritas per Iesum facta est. Tum etiam ꝙ in sanguine suo à peccatis nos lauerit. Ecce igitur huius nos tria nomina commonefaciunt. Stephanus quidem coronę, quam Christus se diligentibus promisit: Ioannes verò gratię, quam hic à Deo susc epimus: Innocentes verò nobis in memoriam reuocant, acceptã in baptismate innocẽtiã & iustitiã. *Sed nũ*quid non tibi omnia ad natalẽ Domini videntur pertinere? Certè Christus solus ille est, per quẽ in baptismatis lauacro mundamur, iustificamur, & innocentes reddimur, per quem postea omnis generis gratias acquirimus: per quem tãdẽ in illo

illo seculo æternæ vitę coronã expectamus. Ecce quid nobis horũ festorũ nuda nomina insinuant. Quòd si porrò & personas ipsas intueri libet, alia quoq; comperiemus ad natalem illumnon parum facientia: vt, q; Stephanus, Ioannes & Innocentes inæquali quidem modo hunc mundum liquerint, omnes tamen in Christi regnum asciti sint. Stephanus quidem à persequutorum manu lapidatus est: at volens mortem subiit. Ioannes in pace defunctus est: nihilominus passionis calicem & truculentæ mortis cum Christo amaritudinem paratus bibere. Sed Christus dicit: Si eum volo manere donec veniam. Præter voluntatem suam occiduntur Innocentes, sed tamen propter Christum. Omnes, ecce isti, inquit Bernardus, sancti sunt. Stephanus sanctus, Ioannes sanctus, Innocentes sancti sunt. Ideò etiam sequuntur Natalem Christi. Verùm enimuero triplex in his sanctitatis ostenditur differentia. Stephanus Martyr voluntate & opere, Ioannes Martyr voluntate tantùm. Innocentes Martyres opere tantùm, nondum voluntate prædiți. Sed omnes calicem Domini biberunt, omnes à Christo susceptì, omnes in regni illius ciues vocati sunt. Nunquid ergo non videtur tibi, sese magnificè Saluatoris nostri in his omnibus ostenderit gratia? Videmus quòd neminem quantumuis infirmum excludat. Quicunque venit ad me, non eiiciam foras. Exigit ille quidem in nobis & voluntatem & factum, vt in Euangelio dicit: Qui non accipit crucem suam, & sequitur me, non est me dignus. Et: Qui vult me sequi, & non odit patrem suum, & matrem, & fratrem & sororem, insuper & animam suam, nõ potest meus esse discipulus. Et hoc quidem in Stephano insinuatur, qui non modò moriendi cum Christo voluntatem habuit, sed & ipsum factum, lapidatus propter eum. Et hic profectò Christianæ perfectionis supremus gradus est, vbi voluntas simul & factum coincidunt. Atq; ideò in Natalitiis Christi Stephanus præcedit Ioannem. Verumenimuero vbi non datur, eam operis & facti metam attingere, vt pro Christi nomine trucidetur & moriatur, Deus Opt. Max. paratam voluntatem facti loco suscipit. Hoc ergo in Ioanne docetur: hic quidem calicem Domini bibere cupiuit, & vbi Christus Petrum ad crucem vocat, dicens: Sequere me, indicans ipsum quoque crucifigendum: sponte sequitur Ioannes, paratus & crucifigi cum Petro, sed Christus

Matth.20.
Ioan.31.
Ioan.6.
Matth.10.
Luc.14.
Matth.20.
Ioan.12.

dicit: Sic eum volo manere donec veniam. Consolamur ergo in Ioanne, quòd non solùm sanguinem suum pro Christi nomine effundentes, verumetiam licet nullum sufferentes mortis genus, in aliis tamen Christo seruiunt & ipsum sequuntur, in regni sui ius pertinere. Perfectius quidem illud est, eóque præit Stephanus. Sed hoc quoque Christo placuit, ideò Ioannes sequitur statim Stephanum. Vterque in Natalitiis Domini proponitur. Et quod maius quid est, In infantulis nostris, qui nullum vel intellectus vel voluntatis vsum habent, illud solùm opus, quod in fide Ecclesiæ in baptismate acceperunt, suscipit Deus. Id quod in innocentibus signatur, quos in suum regnum nullo proprio ipsorum opere Christus suscepit. Hinc ergo lucet, opinor, denuò, quomodo hæc festa nos in Christum respicere doceant, & quòd non sine longa præmeditatione in hanc septimanam instituta sunt. Sed & aliud quiddam in hoc ordine, quòd Ioannes Stephanum sequitur, hic illum præcedit, discendum restat: nempe quòd Christus se hominibus alio atque alio minus magisque insinuat. In natiuitate sese pastoribus manifestauit: sed hi humanitatem & humilitatem viderunt tantùm. Stephano sese in sua Deitate ostendit. Vidit enim eum in sublimi cælo à dextris Patris stantem. In vtraque & humana & diuina natura patefit Ioanni, humilem in horto, sublimen in monte clarificatum: Ioannes, inquam Christum vidit, vt
Ioan. 1. Ieonem, affirmans Verbum carnem factum. sed subdit: Et vidimus gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti à Patre. Et hæc quidem vera Christi agnitio est. Si enim videris eum tantùm in humilitate, scandalum patieris: si in diuinitatis maiestate, præterrefactus timebis & fugies. Verùm si & humilitatem & maiestatẽ cõtueris, nec ab humilitate scandalizaberis, sciens non modò hominem, sed & Deum esse: nec rursus ab eo fugies, credens quòd etiam homo sit, nõ Deus tantùm. Ecce, cur Ioannes postponatur Stephano. Iisdem ergo gradibus nobis etiam ascendendum est, vt Christi agnoscamus non tantùm humilitatem, vt Pastores, non tantùm maiestatem, vt Stephanus, sed vtranque naturam simul vt Ioannes. Sic verè agnoscitur Christus, sic eius natalis rectè celebratur & completur. Et hucusque de his festis in genere dictum est.

Nunc porrò & de Ioanne quid priuatim dicendum mihi

hi esset, sed eo modo spero, quæ de ipso dici possunt omnibus aperta & nota sunt, vt putem superuacaneum latius quid velle differere. Laudatur à nomine, ab officio, & scriptis suis post se relictis. Magnum profecto nomen eius. Ioannes enim interpretatur gratiosus. Minimè in illo fictitium. Apostolico muneri verbis & factis satisfecit, nec illo tempore præsentes tantùm, verùm etiam omnem posteritatem docuit, quibus nunc fidem, nunc charitatem inculcauit eo modo, vt de eo cantetur meritò: *In medio Ecclesiæ aperuit os suum, & impleuit eum Dominus Spiritu sapientiæ & intellectus: quin & pane intellectus & vitæ cibauit illum, & aqua salutaris sapientiæ potauit eum.*

Neque tamen vllo hic sese per totum Euangelij sui contextum alio dignatur nomine, nisi discipulum Christi. Sed & nomine & opere Christi fuit discipulus. Voluntatem sui agnouit Domini, voluntatem sui fecit Domini, voluntatem sui Domini confessus est, voluntatem sui alios fideliter docuit Domini. At nunquid hæc omnia Christi natalitiis seruiunt? Vtinam hunc Ioannem vtroque intueremur oculo & cogitaremus. Vtinam omnes illi similes Christi essemus discipuli. Vtinam vel huius solius scripta cordibus nostris inscriberemus, profectò salutarem celebrassemus natalem Domini.

SECVNDVS SERMO EODEM argumento occupatur.

DIxi hesterna die, quæ D. Stephani nomini sacra fuit, cur factum sit, quòd hac septimana, quæ rectè omnibus piis solius Christi beneficiis cogitandis adhiberetur, aliorum quoque Sanctorum festa plura celebrentur. Sed & Ecclesiam matrem nostram, ea calumnia liberare laboraui, quæ ipsi eiuscemodi festorum dierum ratione imputatur & attribuitur, quasi à Christo ad Sanctos nos detraheret, vti à minus sufficiente saluatore: quæ tamen minimè *Ecclesiæ* opinio aut voluntas vnquam est. Et hoc quidem ostendi & confirmaui illo ipso quod quotidie Ecclesia canit, quòd *his festis* nihil aliud velit & quærat Ecclesia, quàm vt videamus omnes diuersitatem gratiarum per Christum allatarum, quo *instituat* modo regnum suum in his terris, quos velit *huius ciues & domesticos.*

Videmus in mundi huius imperiis, huc omnes reges omnésque potentes laborare, vt ex sua voluntate & beneplacito instituantur omnia, atque in hoc quærant deligántque sibi conformes & habiles seruulos. Et cur Christus quidquam, quod ad sui regni ornamentum & decus facere videretur prætermitteret? aut qua ratione in eo inordinatum quid sufferret? Multa imperium huius mundi officia tenet, & multos habeat ministros necesse est, qui iis officiis præsint: vt sunt, à consiliis, belli duces, operarij, Præfecti, Iudices. Eodem fere modo Christus in suo regno per Spiritum suum varia gratiarũ dona elargitus est, multos etiam familiares, numerosam familiam instituit. Quosdam dedit Apostolos, quosdam Prophetas, alios Euangelistas, Pastores alios, nonnullos etiã doctores: & hæc omnia in ædificationem corporis sui mystici, quę est Ecclesia. At verò inter vtrunque regnum hæc differentia. Nil mundus præter temporanea omnia, diuitias, honores, potentiam, voluptatem & perituram citò quietem appetit. Ideóque summo studio exquirit Camillos & Catones, eiusmodi planè viros, qui vel ferro defendant, vel consilijs conseruent Rempublicam. At Christus nihil horum appetit, tantùm quæ Spiritus sunt quærit: ideóque nec Camillos nec Catones anxiè conquirit, nec belli miratur peritiã, nec fandi eloquẽtiam. Meros Stephanos, & Ioannes, hoc est, homines, qui pro se, quíque mundi huius aduersitates perferant æquo animo, quíque alios in veritatem & salutem possint inducere. Nam vibrare hastam, & gladio percutere, alios trucidare & occidere, nihil magni est: ipsæ enim feræ idem faciunt: sed contumeliam, persequutiones, martyria, mortẽ denique ipsam perferre patienter, hoc laudis opus Deo placet, hos regni sui vult consortes. Melior est patiens forte, inquit Sapiens: & qui dominari potest affectibus suis, maior est, quàm qui expugnat vrbes. Talis verò Stephanus fuit, qui in sua persequutione, non modò nullam impatientiæ significationem dedit, nullam iræ, sed etiam orauit pro inimicis suis. Sic nec laude magna dignum, artibus, prudentia, solertia, vel etiam eloquentia mundi regna, hoc est, pompas, potentiam, tyrãnidem, diuitias & id genus alia conseruare & augere. Id ipsum enim & mali possunt homines. Hoc verò laudis opus sana doctrina & piæ vitæ exẽplo, Christi regni fines extendere, multósque homines Deo in salutem adducere, ac talis

1. *Cor.* 12. *Ephe.* 4.

Act. 7.

Ioannes

Ioannes erat. Quemadmodum igitur heri in Stephano, veram virtutem & in omnis generis malis perferendis fortitudinem consideravimus: ita hodie in Ioanne genuinum Dei Spiritum & verum zelum Dei regno multos homines inferre cognoscimus. Et hæc quidem ratio, amborum memorias statim à natali Domini haberi. Summa vtique Ecclesiæ voluptas est, omnes habere Stephanos & Ioannes. Atque vtinam tales essemus. Vbique enim eiusce modi virorum magna in Ecclesia penuria est. Multa quidem de Christo prædicamus, de ipso summè gloriamur omnes: sed quid ille à nobis exigat, nemo cogitat. Inuenies verò multos, qui quantumlibet iniquissimam vitæ rationem instituentes, nihil obesse, tantùm si credant, sibi persuadentes. Sed intuens hæc duo festa, secus multò inueniet. Imò si nihil in vtroque Stephano & Ioanne, quàm credere inueneris: hoc ipsum credere, ad salutem sufficere concedam. Quod si contrarium videris, quòd non solùm crediderint, sed quòd in fide omni pietati studuerint (id quod verba ipsorum omnia, facta omnia, vita & mors satis indicant) omnino tibi persuadeas aliud quiddam à te postulari, quàm quòd dicas: Credo. Ecce igitur hoc modo hæc duo festa insinuant, non modo quid nobis præstiterit Christus, sed etiam quid à nobis exegerit. Atque id eò aliquantò diligentiùs hic noster Ioannes cogitandus est. Et quidem eius fama omnibus Christianis est notissima, quòd non solùm nomen ipsius, verùm etiam maior pars historiæ vitæ eius Euangelicis testificetur autoritatibus, imò & ipse eorũ numero, qui cõscripserũt Euangelia, nõ minimus: quin vel hac ratiõe facilè præcipuus, & præter Euangelij cõtextũ, etiã Epistolis Christi nomen euulgauerit. Sed hoc scire, ac Ioannem talem agnoscere sufficit neutiquam. Non enim in sciendo, sed in operando nostra res consistit. Breuiter ergo Ioannis vitæ capæ historiam. Ante vocationem piscator, nullius reprehensione victum quæsiuit. Post vocationem verò discipulus & indefatigatus Christi sequutor: id quod eò liquet, quia vsque sub crucem sequutus erat Dominum. Post Domini ascensum Apostolum se præbuit. Post exortis hæresibus contra diuinam naturam in Christo, etiam Euangelista factus est. Postremò & Martyr factus, quòd à Domitiano, in dolium olei feruentis plenum, pro sua in Christum

Ioan. 19.

fide impositus, tandem ab eodem in exiliũ missus, in Pathmos insulam profligatus est. Hæc vitæ ipsius descriptio. Et hic denuo gradus quosdam veræ perfectionis videmus.

Primus, iustum & inculpatæ vitæ coram mundo esse, quem etiam multi Iudæorum & Gentium populi gradum attigerunt, qui corã mũdo honestam & irreprehensibilem vitam duxerunt, cuius apud Romanos historicos multa exempla sunt. Sed hic gradus nobis qui Christo initiati sumus, minimè sufficit: imò si in hoc quieuerimus, haud absimiles Pharisæis, qui & ipsi sese coram multitudine iustificabant. Sed nec ipsis ad salutem satis erat. & Christus ait se recepisse mercedem suam. Ascendendum igitur altius. Est autem secundus gradus pietatis, iustum & irreprehensibilem apud Deum reputari, id quod per fidẽ in Christum
Heb.11. præstatur. Sine hac enim nemo placere potest Deo: nec vllus coram Deo iustus, nisi cui remissæ sunt iniquitates. Id verò solum Christus præstat, vt qui mediator noster, & interpellator coram Deo, sed & reconciliatio pro peccatis nostris. Sed nec hoc ad salutem satis est. Tertius gradus
1.Ioan.11. est, Christum fida mente sequi, eo planè modo, quem ipse
Matt.16. præmonstrauit: Qui vult me sequi, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me. Et quemadmodum
1.Ioan.2. ipse Ioãnes: Qui dicit se in Christo manere, debet sicut ipse
Ioan.13. ambulauit, ambulare. Et rursus ipse Christus: Exemplum dedi vobis, vt quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis.
Matt.11. Et iterum: Discite à me, quia mitis sum & humilis corde.

Quartus pietatis gradus est, alios quoque ad Deum perducere. Nòn enim quærere debemus solùm quod nostrum est, sed etiam quod aliorum hominum commodis seruit: quemadmodum Christus non suam, sed omnium nostrũm salutem quæsitum aduenit. Sed & omnibus mandato Dei
Eccle.17. cura proximi imposita est. Quintus pietatis gradus, est
Acto.5. patientem & tolerantem esse in tentationibus, imò gaudere in tribulatione, vt Apostoli. Et quidem hic supremus omnia concludit & consummat, quando in fide nostra non tantùm operamur quod bonum est, verùm etiam æquanimiter quod malum est sufferimus. Hæc omnia in Ioanne videmus. Sed facile est videre, quàm nihil horum cogitemus. Mundo sumus scandalum coram Deo & in conscientiis impij, in sequela Christi pigri, in propria salute negligentes, in alios incogitantes, in persequutionibus pusillanimes

nimes & impatientes, nihilominus tamen de Christianismo nostro gloriantes. Eò igitur diligentius hunc Ioannem contueamur. Satis vbique Euangelium eius quid de fide in Christum sentierit, tum & satis Epistolæ eius indicant, quid de charitate & Christiana vita. Sed vita eius pariter & mors, quòd illa non modò sciuerit, verùm etiã opere compleuerit testatur. In hoc enim consistit Christiana perfectio, vt cùm sciamus voluntatem Domini nostri Iesu Christi, tum opere etiam impleamus. Precemur ergo vagientem infantulum, imò Christum regem nostrum, vt nobis suam gratiam largiatur, quo hæc omnia meditemur sedul, faciamus semper.

TERTIVS SERMO DE collatione natalis Domini & Ioannis.

IN hac præsenti festiuitate non absurdè videmus, quàm inuito animo Ecclesia à Natalitiis cesset solenniis, quãdo iam in tertiam vsque hunc diem ab externis operibus quieuerit, haudalia ratione, quàm vt S. Petrus ait in clarificatione Christi: Domine, inquit, bonũ est nos hic esse. Cupiuisset enim cum ea voluptate semper ibi morari. Ea, inquam, ipsa, non alia ratione huic contraria, Ecclesia in his solenniis pertat, quòd tantum consolationis, tantum lætitiæ & gaudij hic apud præsepe Domini cõperit: eóque non parua cum voluptate videret filios secum suos ibi morari & pedem figere. Nam vbi verè agnoscitur Christi gratia & maiestas, vbi verè gratiæ verbum mentes imbuit hominum: miranum non erit, si homo externorum omnium oblitus, his tantùm occupetur. Nec vllum in nobis tam enorme vitium, quàm quod nunquam verè audiuimus vel vidimus Christum: hoc est, nunquam plenè magnitudinem donorum & remissionum Christi consideranimus. Si enim consideremus, nullo tædio, quinetiam cum voluptate aliqua in rebus diutius occuparemur. *Matt.17.*

Atque ideo quid nam sit, quod tanto nobis studio his diebus proponitur, cogitandum est diligentiùs: nam eò dirigitur omne, vt gaudium quod ex Domini natali concepimus, agnoscatur melius, & permaneat in nobis diutiùs.

Habetur quidem ipse Ioannes hodie in memoria, & non immeritò: quia inter Apostolorum primos numeratus atque ita in Ecclesiæ negotio laborauit, & docendo & viuendo, vt meritò æternum apud omnes Christianos celebretur. Sed tamen in illo nihil nisi ipsum Christum miratur & quærit Ecclesia. Omnia enim hæc festa, vt alibi etiam me dixisse memini, nihil aliud sunt, quàm testimonia & confirmationes, quòd Christus in hunc mundum è cœlo hominum causa delapsus venerit homo factus. Tum etiam exempla sunt & incitamenta, qua ratione erga tam amicum & beneficum seruatorem grati esse debemus. Quæ duo semper sunt cogitanda simul.

Iam verò vtrunque in Ioanne deprehendimus. Primùm enim, vnus omnium Euangelistarum iucundissimè nobis incarnationem Verbi denuntiauit. Totum eius Euangelij contextum à capite ad calcem vsque perlege, nihil ita magnificum, quàm omnibus oblatam Christi gratiam inuenies. In Ioanne, inquam, videmus manifestissimè, quòd totum se nobis donauerit Christus. Sic Deus dilexit mundum, vt filium suum daret vnigenitum. Nobis Christus *Ioan. 3.* natus, nobis vixit, & omnẽ suã nobis impendit vitã. Nobis mortuus est, hoc est, pro peccatorum nostrorum solutione & reconciliatione oblatus est. Omnium enim nostrûm peccata Deus posuit super eũ, vt Isaias capite quinquagesimo ter. loquitur. Et Petrus primæ cano. tertio Christus pro peccatis nostris mortuus est, iustus pro iniustis, vt nos offerret Deo, mortificatos quidẽ carne, viuificato autẽ spiritu. Nobis resurrexit, id est, propter nostrã iustificationẽ. No- *Hebr. 9.* bis à dextris Dei sedet, vt interpellet pro nobis, & in cõspectu Dei appareat. Et quid porrò Scriptura? Dilectus meus *Can. 2.* mihi, & ego illi. Verus amor in nullam declinat partem. Si Christus se ipsum nobis tradidit, & nos ipsos tradamus ipsi. Si ille nos prior dilexit, diligamus & nos ipsum. Proponitur ergo omnibus Ioannis exẽplũ, vt quiv runq; & verbis docuerit & opere. In Euangelio suo passim docet, quomodo nos dedamus illi per fidẽ: in Epistola verò, quomodo hoc ipsum per charitatẽ præstemus. Quod ver vtrobiq; verbis scriptísque docuit: vita moribúsq; cõpleuit in seipso. In Christũ credidit, Christũ dilexit, Christũ semper in ore & corde habuit: Christo adhæsit, Christũ sequutus est, Christum

prædica

prædicauit, pro Christo multa pertulit: in Christo denique obdormiuit. Ecce hoc ipsum dicitur: Dilectus meus mihi & ego illi. Idipsum & natiuitas Domini à nobis exigit. Minimè, ô frater, sufficit quod Christus se nobis impendit: illi respondeamus oportet, nec semel tantùm, sed omni tempore. Ideóque & Paulus ait: Christus pro omnibus mortuus est, vt qui viuunt, non sibi, sed Deo viuant. Summa: hic est & ille discipulus qui testimonium perhibet de his omnibus. Verbũ caro factum est, inquit Ioannes, & vidimus gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti à Patre, plenum gratia & veritate. Hoc ergo Christi natalem tangit, hoc de fide dictum est. Idem Ioannes alibi dicit: Si sic Deus dilexit nos, & nos debemus alterutrum diligere. Et iterum: Diligamus Deum, quoniam ille prior dilexit nos. Hoc vitam tangit, & verum gratiæ vsum notat. Erat lux illa, lux vera, inquit idem, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundũ. Hîc rursum tibi fides, & Christi natalis gratia insinuatur. Videte qualem charitatẽ dedit nobis Deus, quòd filij Dei nominamur & sumus: sed nõdum apparuit quid erimus. Scimus autem quoniã cùm apparuerit ille, similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est. Et omnis qui habet hanc spem, sanctificat se, sicut & ille sanctus est. Ecce hoc rursus vitam tangit, verúmque vsum gratiæ docet. Similiter & illud fidem, gratiam, & natalem Domini tangit, quod statim initio Epistolæ dicit: Quod fuit ab initio, quod audiuimus, quod vidimus oculis, & manus nostræ cõtrectauerunt de Verbo vitæ, & vita manifestata est: & vidimus & testamur & annuntiamus vobis vitam æternam, quæ erat apud Patrem, & apparuit nobis. Quod vidimus & audiuimus, annuntiamus vobis, vt gaudeatis & gaudium vestrum plenum sit. Mox addit: Hæc scribo vobis, vt non peccetis. Et: In hoc scimus quoniam cognouimus eum, si mandata eius seruamus. Hoc rursus vitam & vsum gratiæ tangit. Et quidem eius generis multa ex eius scriptis testimonia adferre liceret, vbi perspicuum, huc se sua scripta direxisse omnia, vt ex natali Christi, boni & ingenui enascantur Christiani: & eò magis pietas & deuotio diuinarum rerum in nobis augeantur, quò rectius Christi multiiuga gratia agnoscitur. Atque hac causa Ioannes præcipuè hac septimana proponitur, quòd tam perspicuè Christi gratiam prædicauit, insuper etiam tam clarè gratiæ vsum demonstrauit. Alia ratio est, quòd tam

Ioan.1.

Ioan.1.

1.Ioan.3.

1.Ioan.1.

mani

manifestè gratia isthæc ipsa in eo luceat. Nam præter communem in omnes homines effusam gratiam, nemo inter reliquos omnes Apostolos est, cui maiora & euidentiora suæ dilectionis signa exhibuerit, quàm huic ipso Ioanni.
Ioan.13. Verum quidem est, quòd Christus suos, quos in mundo habuit, in finem dilexit, & omnes pariter: sed nihilominus eò Ioannes hoc nominis obtinuit priuilegium, vt solus is dicatur, quem dilexit Iesus. Nec id nudum sine re nomen, ipso facto ostenditur. Quotiescunque enim aliquid singularis
Matth.10. gratiæ Christus suis exhiberet, hic semper eius fuit coràm particeps. Elegerat Apostolos duodecim: horum numero Ioannes non infimus. Inter duodecim hos, duos fecit Euan
Matth.17. gelistas: horum vnus Ioannes est. Clarificatus est Christus
Ioan.13. coram aliquot suis: & hic Ioannes. Insuper solus supra pectus Domini in cœna recubuit. Quando igitur ita apertè Christi in Ioanne perspicitur & gratia & dilectio: mirum non est, eius quoque statim à natali Christi memoriam celebrari, imò quod vel vltimo penè loco ponitur anni. Nam qui non ab hoc Christi dona & beneficia agnoscere didicerit, ex nullo alio facilè discet. Nemo enim tam clarè, tam dilucidè de his scripsit, vt ille. Id quod Euangelium ipsius testatur. Quicunque ergo per hunc ad fidem non fuerit perductus, à nemine perducetur: nemo enim perinde graphicè depingit fidem, quid sit, quid efficiat, atque ille ipse.
1.Ioan.5. Quodcunque natum est ex Deo vincit mundum: & hæc est victoria qua vincimus mundum, fides nostra. Quis est autem qui vincit mundum, nisi qui credit quòd Iesus est filius Dei? Qui etiam denique per hunc Ioannem ad dilectionem Dei & proximi, postea etiam ad vitæ innocentiam non pertrahitur, nunquam eò pertrahetur ab aliquo. Et quid multa? Vnus hic Apostolus, totius Christi natalis nobis initium, medium descripsit & finem. Initium eius gratia Dei est: hanc in Euangelij contextu descripsit Ioannes. Medium verò vita innocens: hanc idem in Epistola depingit. Finis
Apocal.22. erit beatitudo iustorum: hanc in Apocalypsi præuidit. Beati, inquit, qui lauerunt stolas suas in sanguine agni, vt sit potestas eorum in ligno vitæ, & per portas intrent ciuitatem. Ex hoc ergo quilibet facilè considerabit, non sine causa Ioanni in ipsa hac hebdomada locum attributum esse. Habentes ergo tantum testem in conclusione natalis festi, qui sua parte tam clarè Christum, Dei gratiam, & fidem

dem prædicat & tradit: ex alia verò parte tanto studio ad dilectionem ad quamlibet pietatem hortatur & inflammat: nos quoque nulla commodiore via hæc festa concludemus, nisi vt cogitemus hæc omnia, cum pastoribus in firma fide ad gratiæ thronum properemus, cum diuo Stephano & Ioanne acquisitam gratiam ad Dei Optimi Maximi laudem, ad vtilitatem proximi, & ad nostram propriam salutem impendamus. Neque enim superfluum reputabimus, tot festa coniungi simul. Vtinam nostros natales dies cum Ioanne, hoc est, cum gratia finiremus. Vtinam eo modo quo Ioannes gratiam Dei prædicando magnificaremus, ea etiam suo exemplo vteremur, in eadem succresceremus vt ipse, & vt ipse idem in finem vitæ conseruaremus. Sic profectò per omnia huic tempori & natali Christi satisfactum esset. Gratia Domini nostri Iesu Christi nobiscum, Amen.

QVARTVS SERMO, In Euangelium.

PRæcedentibus sermonibus dictum est, hæc duo festa, licet propria sua nomina, non à Christo, sed à Stephano & Ioanne habeant: propriè tamen in magnam illam natalis Domini solennitatem pertinere, nulla alia ratione in hanc septimanam instituta, quàm vt eiusmodi exemplis gratia & benignitas Saluatoris nostri Christi reddatur magis perspicua, & vt hac occasione illi meditationi immoraremur diutiùs. Atque ita fieri necesse est: hic scopus, in hunc finem, quicquid aliàs in Ecclesia peragitur, dirigendum est. Nunc porrò hoc sermone videamus qua ratione Euangelia sibi istorum festorum inuicem respondeant, & veluti vna in natalem directa sint. Id quod facilè peruidebitur, si penitius aliquantò introspexerimus. Primum enim in magna illa solennitate audimus, quòd Iesus Nazarenus, regnante Augusto Imperatore, in Bethlehem natus, iustus, atque adeò mundi seruator vnicus, qui simul Deo honorem suum, nobis verò pacem retulit: pacem, inquam, conscientiarum, remissionem delictorum, & in sempiternum permanentem iustitiam, completionem, quæ passim per Prophetas vaticinata sunt, omnium. Hoc ergo primum propositum est nobis, & meritò primum: fundamentum enim est, quod *Luc. 2.*

ante

ante omnia in spirituali structura nostra ponendum est necessariò, cui & innitendum est. Sit ergo illud primum. Ad hæc illud considerandum est, quòd licet talis seruator sit Christus, qui neminem cogat ad salutem, vehementer tamen indignatur, oblatam suam gratiam sperni & negligi. Ac quidem hac de re hesternum Euangelium loquitur, in quo satis declarauit, quæ sibi mentis sententia in ludæos, *Matth. 23.* quòd gratiam non modo per Prophetas, verùm etiam per semetipsum oblatam sibi præ omnibus mortalibus, impiissimè spreuerint. Neque verò hic vlla disputatione opus est, quandoquidem Scriptura vbique tanta de Christi benignitate prædicet, qui factum sit, eam non ita multum in Iudæis elucere. Non hæc in Christo culpa est, sed in Iudæis vitium est. Noluisti, inquit. Quemadmodum si cui lumen admotum oculorum dolorem suscitat, non luminis splendor, sed oculorum imbecillitas in causa est. Nihil enim corporalium rerum pulchrius lumine est. Hoc ergo secundum, eorum quæ de Christo scienda sunt: quòd gratiam suam nolit sperni. Sed non hoc solùm: vult etiam ea rectè vtamur. Atque hic nostra res agitur, non minus, imò magis, quàm superiori parte & maximè his temporibus. Possemus fortè induci, vt susciperemus oblatam gratiam. Quis enim tam stolidus, vt dauti sibi multum reluctetur, si norit? Sed hoc omnibus insipidum, vt rectè vtamur acceptis donis. Hoc opus, hic labor. Sed qua commodiore ratione iis vtemur, quàm vt secundum dantis voluntatem, & dignè pro cuiusque vocatione vtamur? Ecce, hoc ipsum nos præsens docet Euangelium. Videmus enim hic duorum exemplis Apostolorum Petri & Ioannis, non vnius omnes esse vocationis, & tamen quisque suæ respondeat necesse esse. Petro quidem ardua ad metam properandum erat via, qui Christum non solùm vita, sed ipsa etiam morte sequi de- *Ioan. 21.* buit, crucifigendus sicut & Christus. Sequere me, inquit Christus. Etpaulò antè: Cùm esses iunior, cingebas te, & ibas quocunque volebas: cùm autem senueris, alius cinget te, & ducet, quò tu non vis. Hoc autem dixit, inquit Euangelista, significans qua morte ipse clarificaturus esset Deum. Et hæc quidem Petri vocatio. Ioannis mitior est: hic ita permansurus, donec veniret Dominus: hoc est, tranquilla morte indormiscere debuit. Suam vterque vocationem placidè suscipit. Surgit ab instanti Petrus, & vti iussus erat,

erat, sequitur Dominum. Sed & Ioannes sequi paratus, sponte sequitur. sed huic aliud disposuerat Christus. Vt ergo paratus cum Christo crucem pertulit Petrus, post eum cruci affixus mortuus est: ita etiam paratus & sedulus Ioannes Deo, eiúsque Ecclesiæ in tranquillitate ministrauit. Vtrobique, in amborum mente, plena & perfecta propriæ voluntatis resignatio in Dei beneplacitum. Hoc igitur est rectè vti gratia, vbi eum in se quisque sentit animum, qui cum Dauide dicat: Paratum cor meum Deus: paratum cor meum. *Psal.107.* Et deinde etiam cum Paulo: Domine quid vis me facere? *Act.9.* Ac demum cum Christo ipso: Pater, non mea sed tua voluntas fiat. *Matth.26.* Ecce, quam ob causam hæc tria Euangelia aliud post aliud ordinata sint: vt in primo, Christum verum & vnicum humani generis redemptorem agnoscamus: in secundo, nolle ipsum ab vllo sua dona negligi: & in tertio, necesse esse rectè vtamur per Christum acceptis donis pro sua quisque vocatione. Hæc ergo tria si quis conjunxerit, simúlque didicerit, totum plenè celebrauit natalem Domini, huic profuerit Christus. Qui verò vel vnum horum negligit, non ille totum peregit natalem. Huic nec Christus proderit multum. Hoc ergo agamus: quòd si lætitia afficeris, si te recreat, tanta de Christo audire, noli hîc persistere, perge deinde: noli contemnere vt Iudæi, sed rectè vtere vt Petrus, & Ioannes: sic tibi hæc festa commodè peracta sint. Et hæc quidem de tribus his Euangeliis dicta sint.

Sancta maria ora pro nobis
Sancta dei genitrix ora

Restat, vt de Ioanne etiam ex hodierno Euangelio audiamus aliquid. Hic de seipso præsentem lectionem scribit ita planè, vt rogare quis sit ipse, & quomodo eius nomini inscripta festiuitas nobis in his natalitiis commodet, omninò superfluum sit. Ille discipulus, quem diligebat Iesus, qui *Ioan.21.* & in cœna supra pectus Domini recubuit: qui & testificatur de omnibus his, quæ vel fecit Iesus, vel passus est, vel docuit. Tria sunt profectò, quæ natalem Christi denuò nobis insinuant. Primùm enim nos omnes charitatis admonet, qua motus Christus, nostram cœlo elapsus naturã assumpsit. Di- *Apocal.* lexit nos, & in sanguine suo à peccatis nostris lauit nos. Nihil eum cœlo descẽdere mouit, præter de parentis protoplasti, fraude facta cõdolens, vt Fortunatus cecinit, in terras deuenit. Cuius te admoneat quandocunq; audis Christi amorem in Ioannem peculiarem: hic enim amor in omnes dilectionis

1.Ioan.3. ctionis Dei signum est. Et hæc prima pars ad Christi natalem faciens. Videte qualem charitatem dedit nobis Deus, vt filij Dei nominemur & simus. Sed vnde nobis tantum bonum, nisi à Christo? Nemo ex nobis Dei factus fuisset filius, nisi prius Christus hominis factus fuisset filius. Quemadmodum ergo dilectio ipsum hominis fecit filium, ita humanitas illius nos in Dei filios adoptauit. Ex alio aliud defluit, quorum omnium principium & origo charitas est.

Deinde etiam de Ioanne, quòd in cœna supra pectus Domini requieuerit dicitur, id quod reciprocam in Christo & Ioanne ostendit dilectionem, inter vtrunque gradientem, nec minus affectu discipulum Christo adhæsisse, quàm capite suo pectus eius perhibetur attigisse. Id iam rursus nos commonefacit, qua dilectione, deuotionisque vehementia Christo adhærendum sit: nihil enim aliàs vtilitatis adfert, Ioannem in cœna supra pectus recubuisse Domini. In nobis implendum idem est. Qui si Dei in Christo experti charitatem, nos reliquã exequamur necesse est. Diligamus Deum,
1.Ioan.4. inquit Ioannes, quoniam ille prior dilexit nos. Et hoc quidem secundum, quod ad natalem Christi pertinet. Postremò illud quoque additur, quòd Ioannes is fuerit, qui testificetur de his, quæ & fecerit & docuerit. Id quod rursus nos monet de gratiis agendis Deo pro humili demissione, qua natus in mundum sese demisit. Nam & hoc ad Natalem pertinet. Neque enim sufficit, si in nobis ipsis magnificauerimus Dei dilectionem, si in vera fide, omnibus animæ potentiis Christo dederimus. externis etiam laude & gratiarum actione, vita, moribus confirmandum & testificandum est, vt de quolibet nostrûm dici possit: Hic est ille discipulus qui testimonium perhibuit. Hic populus, quem non solùm Christus dilexit, qui etiam non modò ipsi in toto corde & fide adhæsit, sed etiam id ipsum verbis, factis, omníque vita testificatus est. Sic ritè Domini natalis peragitur, sic Christus verè in nobis nascitur. Sic & nos rectè ille populus, cui dicit: Audi populo meus, loquar: Ego Dominus Deus tuus. His ergo dictis puto non magno labore quilibet videbit, quomodo non solùm Ioannes, verùm etiam ipsum hoc Euangeliũ ad natalitia gaudia nobis seruiat. Hoc agendum, vt deinceps de his meditemur, his occupemur. Sic nos Deus Optimus Maximus largiatur natalem Christi his

in

in terris celebrare, vt olim aliquando cum omnibus electis & angelis in cælesti curia videamus, Amen.

QVINTVS SERMO.

OMni animanti à natura insitum est, vt quærant quæ naturalem vitam conseruent, quæ contrà lædunt, fugiant: id quod in minutissimis animalculis videmus, sed & in nobismeipsis. Sed hominem Christianum nō naturalem tantùm, sed etiam spiritualem & supernaturalem vitam habere nouimus: imò præcipuè spirituali vitæ creatus est. Sic enim Deus ait: Faciamus hominem ad imaginem & similitudinē nostrā. Non in hoc creati, vt hac tātùm temporanea vita viuamus, verùm etiam vt æterna fruamur. Nō ergo minori cura quæ ad spiritualem vitam conseruandam faciunt quærenda, quàm quæ in sustentationem naturalis conducunt. Hac causa tot festi in Ecclesia dies instituti, in quibus non modò sacra Scriptura, verumetiam externa nobis proponuntur exempla, quæ omnia ad conseruationem spiritalis vitæ commodare possint. Caue igitur, ne ea quę corporis cures tantùm, animæ verò rationem habere obliuiscaris. Nemo tam deses, qui non, si thesaurum quo reliquum vitæ tempus pro voluntate iucundam transigat exhibeas, exurgat. At nobis thesaurus & offertur & proponitur, cuius nulla in omnibus terræ diuitiis cōparatio est, qui inexhaustus est, quo nū modò hanc vitam pacificè conseruare, verùm etiam futuram, in sempiternum permanentem consequi possumus. Hic thesaurus sacræ Scripturæ. Scriptura est liber vitæ, vitæ continens verba, quibus cùm indoctus doctior, tum pusillanimis redditur fortior. Id confirmandum ex hodierna lectione sumamus indiciū, vbi & multimodam instructionem, exempla, & consolationem habemus. Primùm enim duplex nobis vita in eo per Petri & Ioannis personas describitur: operosam aliam: alteram verò meditatiuam, quam alij actiuam & contemplatiuam dixêre. Vtraque alibi in Martha & Maria significata, cùm Martha occupatur externis, Domino ministrans, Maria sedens secus pedes Domini audit verbum eius. Petrus vocatur ad laborem, ad crucem, ad ærumnas, & ad mortem: Ioannes verò, vt sic maneat, donec Dominus veniat. Ad operosam vitam pertinet quod Christus ait; Qui vult me sequi,

Luc. 10.

Ioan. 21.

Matth.16. abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur
Matth.25. me. Et quod in iudicij die dicturum se promisit: Esurijui, & non dedistis mihi cibum: sitiui, & non potauistis me, &c.
Matth.17. Ad meditationem verò, quòd Petrus in clarificatione ait:
Psal.72. Bonum est nos hic esse. Et quod Dauid: Melius est sperare in Deo, & adhærere illi. Ab operosa sumatur initium: quousque enim hic viuimus, operi insistendum est. Meditatiua porrò finis sit, vtpotè quæ perseuerabit in æternum. Maria enim optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea. Hoc primum quod præsens offert Euangelium: duplex vocatio. Sed quia maxima parte in actiua consistendum nobis hic est, hoc etiam idem Euangelium docet, quomodo rectè ambulemus, quisque in sua vocatione, in ea. Aut enim Magistratus es, & plurimis præes, aut priuatam vitam ducis. Magistratus duplex, spiritualis & secularis (vt vocant.) Vtraque nobis opus est, quando & internum & externum hominem circunferimus. Ad internum
Ioan.20. spiritualis Magistratus pertinet. Et hęc potestas, cuius Christus meminit: Sicut misit me Pater, & ego mitto vos. Accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, &c. Et iterum: Quodcunque solueritis super ter-
Matth.18. ram, erit solutũ & in cælis &c. De hoc & Paulus: Potestatem
2.Cor.13. dedit mihi Dominus in extructionem, non in destructio-
1.Cor.4. nem. Et: Sic nos existimet homo, vt seruos Christi, & dispensatores mysteriorum Dei. Quod ergo illius potestatis siue Magistratus officium? Sequere me, ait Christus Petro, quando iam tertiò oues illi suas demandasset, atque Pastorem Ecclesiæ constituisset. Sequere me, intellige in dilectione & in mortis genere. Hæc enim duo antè, licet ob-
Ioan.21. scurius, significauerat illi. Diligis me: pasce agnos meos. Atq; his quidem apertissimè quid spiritalis potestas ab homine postulet significatum est. Pasce agnos meos, quasi dicat: Non dominum sed pastorem te agnosce, cura & labor officium tuum est, non honos & pompa. Pascere oues non
Exech.34. deglubere tibi incumbit meas: sed tritico non paleis pasces. Bonam vbertate doctrinæ pascuam non pessundabis: sanam doctrinam mala conuersatione non reddes inutilem. Meas oues pasces in genere, sine personarum respectu, non vbi maximi prouentus respicies, sed vbi maius periculum imminet. Cogita oues esse, facilè posse seduci, ideóque in eis patientiam habe. Cogita meritò te pascere, qui lac &

lanam

lanam consumis ouium. Cogita meas esse oues, vt quas meo redemerim sanguine. His ergo quantum me diligis impendas. Meæ sunt, ideóque tua merces: meæ sunt, ideóq; de tuis manibus, quotquot ex iis tua culpa perierint, requiram. Sequere me Petre: ego pastor bonus, qui meam pro meis ouibus deposui animam. Quemadmodum ego feci, sic tu quoque facias. Ecce hæc spiritali dicta Magistratui sunt. Sed & externo, quem secularem vocant, Magistratui Christus dicit: Sequere me. Quasi diceret: In forma Dei cùm essem, non superbiui, sed memet inter vos humiliaui seruulum. Cùm mihi pro mea iustitia omnes vos perdere æquum erat, ecce primùm gratiam meam, & misericordiam offero. Contritis & corde compunctis, qui me quærunt, in defensionem veni, siue diuites illi sint, siue pauperes. Nihil aliis demandaui, quod non ipse primùm peregerim: sed & animã meam pro ouibus meis impendi. Sic & tu fac. Ciuili Magistratui Christus ait: Sequere me. Eadem ipsa voce Christus omnes nos alloquitur: Sequere, vti pastorem ouis. Vocem meam audi, mandata mea serua: non cur vel hoc vel illud demandarim interroga. Ego intellectum dabo tibi, & instruã te.

Ioan. 20.

Phil. 2.

Psal. 31.

Ecce hac ratione nos vnica hæc vox omnes cuiusq; conditionis docet. Quantum ergo doctrinæ ex hoc toto Euangelio hauriret, si quis singula examinaret verba, vt quod Petrus diuino edicto certus mori, & crucifigi, atq; certo modo Christum sequuturus, tanta cum diligentia quærit, quid de Ioanne futurum esset. Domine, inquit, hic autem quid? Quasi diceret: Agnosco tuam Domine in me gratiam, qua non solùm ad fidei consortium: sed etiam ad mortis consortis sequelã me vocare dignaris, cuius profecto gratia summè lætor & gaudeo: hic autẽ quid? Vísne & illum illud gratiæ fastigium conscendere? Atq; hoc modo isthæc Petri verba iustorum in tribulatione gaudiũ insinuare videntur. Gloriamur, inquit Paulus, in tribulationibus nostris. Et: Vobis datum est pro Christo, non solùm vt in eum credatis, verùm etiam vt pro illo patiamini idem certamen habentes, quale vidistis, & nunc auditis in me. Sic & Iacobus hortatur, vt omne gaudium existimemus, cùm in varias tentationes inciderimus. In hanc ergo sententiam quidam illa Petri verba exponunt: vt intelligant Petrum, iis mentis suæ lætitiam insinuasse, quòd pro Christo esset crucifigendus, eundémque honorem fratri Ioanni optauisse. Id quod

Rom. 5.
Phil. 1.
Iacob. 1.

multò aliter in nobis conſpicitur. Non enim nos in tribulationibus gloriamur, ſed fugimus: gloriam & lætitiam in externis, nonnunquam etiam in peccatis quærimus. Atque hinc huiuſcemodi Diuorum exemplis licet videre, quàtum diſtemus à vera pietate. Quòd autem nullo reſponſo Petrum dignatur Chriſtus, niſi quòd ait: Si eum volo manere donec veniam, quid ad te: tu me ſequere, nobis parænesis data eſt, vt nimiam illam curam abiiciamus, qua quidam in alios, ſui obliti, reſpiciunt. Hic reſpondet Chriſtus: Quid ad te, in quod ego vel hunc illúmue vocauerim: tu me ſequere. Iſthæc tua vocatio eſt. Quàm præſtaret omnibus iſthæc inſideret ſententia penitus, ne tanta curioſitate de aliorum ſciſcitaremur rebus, ſed in noſipſos oculos conuer-
Act. 1. teremur & animos. Non eſt veſtrum, inquit Chriſtus, noſſe
Eccl. 3. tempora vel momenta quæ poſuit Pater in ſua ipſius poteſtate. Ideóque & Sapiens pulchrè monet & ſapienter: Altiora te ne quæſieris: & fortiora te ne ſcrutatus fueris, ſed quæ præcepit tibi Deus, illa cogita ſemper. Ecce hoc modo ex hac lectione diſcere licebit, quod ad pietatem faciet plurimùm. Sed hic cardo rei vertitur, vt in his operemur, eóque modo in operoſa vita procedamus, quo tãdem aliquando in diuinæ maieſtatis contemplationem ſempiternam perueniamus, Amen.

SEXTVS SERMO.

Pſal. 64. BEatus quem elegiſti, & aſſumpſiſti, inhabitabit in atriis tuis. De Ioanne, cuius hodie feſtum celebramus ſuperfluum arbitror fuſius, quis fuerit, enarrare: quandoquidem, & depicta eius laus eſt in Euangeliis, & ſua ipſius ſcripta Chriſtianum & planè pium animum eius teſtantur. Neque
Matth. 12. enim fallunt prouerbia: Ex abundantia cordis os loquitur:
Luc. 6. Et, Vbi theſaurus, ibi & cor tuum. Bonus homo de bono theſauro cordis expromit bona: & malus homo de malo theſauro profert mala. D. Ioannes tantæ vbique pietatis tam ignitis verbis vtitur, vt nefas ſit dubitare, diuini ignem amoris eius cor poſſediſſe. Et qui ita apertè, quis ſit, in proprio ſermone deprehenditur, hedera non eget aliena.

Ioan. 21. Vnum tamen de eo quod ex ſuis ipſius ſcriptis enarrem habeo, nẽpe ipſus ille diſcipulus fuerit, quẽ dilexerit Chriſtus, qui & in cœna ſupra pectus recubuerit Domini, nõ tamẽ qua id ratione, præ aliis ſit meritus, ſed quia planè nihil de

ſuis

suis meritis refert, non meriti hoc præmium, sed meram fuisse testatur gratiam. Id quod ex hodiernæ diei Euangelica lectione hodie nobis cogitandũ proponitur. Summa profectò, Deóque pergrata virtus est, acceptam confiteri cũ humilitate gratiam. Tribus è numero discipulorum (vt legimus) Dominus permutauit nomina. Petrus antè dicebatur Simon, sed à Christo nomen vel Petri vel Cephæ accepit. Sed & duobus Zebedæi filiis immutauit nomina: vt filij tonitrui dicerentur. Atq; hos eosdẽ Petrum, Iacobum, & Ioannem, familiariores præter cæteros habens, maioribus & secretioribus imbuit mysteriis. Nam & Iairi filiolam à mortuis suscitans, & clarificatus in monte, & prę angustia sanguineum sudans humorem, hos tantùm tres testes habuit secum & comites. Et licet nullibi legatur quo id facto sint demeriti: nomina tamen eorum indicant clarissimè, quando Petrus Petra, Iacobus supplantator, Ioannes eum sonat, in quo est gratia. Quo quidem non absurdè significata tria hominum genera arbitror, quibus sua Deus præcipuè reuelet arcana. Primùm ij qui simul cum Petro fidem verbis factisq; profitentes, Christo lapidi insistunt. Secundò, qui assidua pugna contra Diabolum & peccata certant. Tertiò, qui Dei confitẽtur gratiam. Id quod Ioannes noster præstat: atq; ideò minimè mirãdum, ꝙ eum Christus singulari ditauerit gratia, eo plane modo, vt non immeritò de eo dicatur: Beatus quem elegisti & assumpsisti, inhabitabit in atriis tuis. Quanquam autem de quolibet piè Christiano id dicat Psalmista: propriè tamen huic nostro competit Apostolo. Tria autem iisdem verbis Dauid insinuat. Primò. quæ vera felicitas sit. Secundò, vnde sit. Tertiò, qui ad eam gradus sint. Primò. felicitatem, hoc est bene beatéque viuere volunt omnes: sed pauci, qui rectè quæ sit illa, norint. quin & multis annis magno sudore hac de re disceptauerunt Philosophi. Ille mundi huius filiis beatus dicitur, cui omnium rerum suppetit copia, quemadmodum & Dauid: Beatus, inquit, dixerunt populum, cui hæc sunt. Sed falsum. quicquid enim corporeis percipitur oculis, temporaneum & transitorium est. Sed quæ illa beatitatis perfectio, quæ breui finitur tempore? Quin externa sæpe & oculis subiecta corporeis, à vera felicitate hominem auocant, & in profundissimum dãnationis æternæ detrudunt barathrũ: vt in Euangelico videre est epulone, qui rerum abundantia, luxu, & voluptatibus in sem-

Ioan. 1. *Marc. 3.* *Matth. 9.* *Matth 17. & 26.* *Psal. 64.* *Psal. 143.* *2. Cor. 4.* *Luc. 16.*

piternos ignes demergitur. Eáque de causa longè aliter de
Psal.143. beatitudine Scriptura sacra loquitur. Beatus, illa inquit, cu-
Psal.64. ius Dominus Deus eius. Et: Beatus quē tu elegisti & assum-
pisti, vt in atriis tuis habitet. Solus Deus omnibus hominibus beatitudo summa est. Neque vllam aliā præter semet-
Gene.15. ipsum mercedem Abrahamo promiserat. Ego, inquit, mer-
Psal.102. ces tua magna nimis. Ille est qui desiderium hominum bonis replet, non aliquo tempore tantū, sed semper. Atque hæc causa, quòd iam inde ab initio mundi, pij quiq; non ita magni æstimarunt temporanea, solùm quæritantes Deum. Sic
Gen.12. Abraham relictis, quæ possidebat, omnibus, paternos exiit lares: arbitrabatur, satis abundè factū sibi, & haberet Domi
num. Sic & nostri Apostoli, relictis omnibus, solū sequebā-
Ioan.6. tur Christū. Domine, inquiūt, quò ibimus? Verba vitæ æternæ habes. Nec alio affectu Dominū hic noster Ioannes ad crucē vsq; sequitur. Ecce, quæ vera beatitudo sit audiuimus: ipse Deus. Quā nec natura, nec pro meritis habemus felici-
Ephes.1. tatē. Non profectò. Deus nos in eam per Christū elegit gra-
Psal.64. tiam. Beatus, inquit Psalmista, quem tu elegisti. Electio & prædestinatio Dei, huius beatitudinis origo sunt: quæ hīc in terris incipit, quando in tabernaculū suum nos Deus suscipit: crescit, quando nos in atrium suū intromittit: perficitur, quādo in æternam Dei domū ingredimur. Hæc enim quam modo viuimus vitam, comparatur tabernaculis. Vt enim admodum parum sub pellibus siue tentoriis bellorum gaudij est, plurimū verò & laboris & periculi, propter hostium incursus: vt etiam tentoria supra caput licet tegantur, fundamento tamen carent, ac sæpe mouentur loco: ita & piorum hīc conditio est: sub pellibus habitant: semper timent hostem, nunquā securi. Lætentur licèt nonnihil, quòd protectorem Deum habeāt, quòd in magnam Ecclesiæ domum intromissi sint: tuti tamen per omnia nunquam sunt. At peracta huius vitæ fabula, in atrium intromittūtur Dei. Proximum domui est atrium, portis & arce munitum, patens latitudine præter tentorij angustias, fundamentum habens, nullo præter tectum caret. Sic & Beatorum animæ post hanc vitam, sint licèt nondum plenè beatæ, requiescentibus in terra corporibus: propius tamen accedunt beatitudinem, sibique dici percipiunt: Requiescant paululum,
Apoc.5. donec fratrum impleatur numerus. Tum & ab hostium securi incursionibus, quibus nec mors nec dolor, hoc tantùm deest,

deest, quòd necdum beatitudo perfecta est, sed media: animabus felices, corpora nõdum excitata expectantes. At vbi etiam corpora à somno surrexerint, tunc demum plena ac perfecta beatitudo est. Est ergo beatus quem in Ecclesiæ suæ tentoria Deus susçipit: beatior quem in atria sua recipit: beatissimus verò, qui æternùm domum Dei inhabitabit. Sed quod bonum in æternam Dei domum receptis maneat, Ioannes noster pulchrè in Apocalypsi refert, idque ex ipsius Dei persona. Qui vicerit, siue, vincenti, dabo edere de ligno vitæ, quod est in medio paradisi. Et iterũ: Qui vicerit, non lædetur à morte secũda. Et: Vincenti dabo manna absconditum, & dabo illi calculum candidum, & in calculo nomen nouum scriptum, quod nemo scit, nisi qui accipit. Et: Qui vicerit, & custodierit vsque in finẽ opera mea, dabo illi potestatem super gentes, & reget eas virga ferrea, & tanquam vasa figuli confringentur. *Apoc. 2.* Et iterum: Qui vicerit, faciam illum columnam in templo Dei mei, & foras non egredietur amplius. Et scribam super eum nomẽ Dei mei, & nomen ciuitatis Dei mei nouæ Hierusalem, & nomen meum nouum. Et: Qui vicerit, sic vestietur vestimentis albis, & non delebo nomen eius de libro vitæ, & confitebor nomen eius coram Patre meo. Et: Qui vicerit, dabo ei sedere mecum in throno meo, sicut & ego vici, & consedi cum Patre meo in throno eius. *Apoc. 3.* Hæc sunt bona, quibus abundat Dei domus, quibus in æternum satiantur electi. Gustare licet, non saturari iis bonis in hac vita. Gustauit Ioannes in hoc mundo: de ligno vitæ, qui est Christus, accepit. Columna in Ecclesia factus, in libro vitæ inscriptum nomen eius: memoria sempiterna coram Deo simul & hominibus memoratur. Beatus quem Deus eligit & assumit. Hæc ergo nos Deo viciniores reddant, apud quem cuncta nobis manent bona.

IN DIE INNOCENTVM EVANgelium, etiam infantes pertinere ad Christũ. Atque ideo mirandum est minimè, eorum quoque in hac septimana fieri memoriam.

In his ergo sat occasionis cuilibet pio meditandi quæ sit ineffabilis Dei bonitas, in cuius admiratione meritò cum Dauide exclamamus: Domine, quid est homo quòd memor es eius? aut filius hominis, quoniam visitas eũ? *Psal. 8.*

cam tibi. Futurum est enim vt Herodes quærat puerum ad perdendum eum. Qui consurgens, accepit puerum & matrẽ eius nocte: & secessit in Aegyptum. Et erat ibi vsque ad obitum Herodis: vt adimpleretur quod dictum est à Domino per Prophetam dicentem: Ex Aegypto vocaui filium meũ. Tunc Herodes videns quoniam illusus esset à Magis, iratus est valde: & mittens occidit omnes pueros qui erant in Bethlehem, & in omnibus finibus eius, à bimatu & infra: secundum tempus quod exquisierat à Magis. Tunc impletum est, quod dictum est per Hieremiam Prophetam dicentem: Vox in ramah audita est, ploratus & vlulatus multus: Rachel plorans filios suos, & noluit consolari, quia non sunt.

EODEM FESTO EPISTOLA APOCALYP. XIIII.

ET vidi: & ecce agnus supra montẽ Sion, & cũ eo centũ quadraginta quatuor millia habentes nomẽ eius, & nomẽ patris eius scriptũ in frontibus suis. Et audiui vocem de cœlo, tanquã vocem aquarum multarum, & tanquam vocem tonitrui magni: & vocem quam audiui sicut citharœdorum citharizantium in citharis suis. Et cantabant quasi canticum nouum ante sedem, & ante quatuor animalia, & seniores: & nemo poterat dicere canticum nisi illa centum quadraginta quatuor millia, qui empti sunt de terra. Hi sunt qui cum mulieribus non sunt coinquinati: virgines enim sunt. Hi sequuntur agnum quocunque ierit. Hi empti sunt ex omnibus primitiæ Deo & agno: & in ore eorum non est inuentum mendacium. Sine macula enim sunt ante thronum Dei.

habens, nullo præter tectum caret. Sic & Beatorum animæ post hanc vitam, sint licèt nondum plenè beatæ, requiescentibus in terra corporibus: propius tamen accedunt beatitudinem, sibique dici percipiunt: Requiescant paululum donec fratrum impleatur numerus. Tum & ab hostium securi incursionibus, quibus nec mors nec dolor, hoc tantùm deest,

Apoc. 5.

PRIMVS SERMO, CVR INnocentium memoria in hac hebdomada fiat.

PRAECEDENTIBVS D. Stephani & Ioannis festiuitatibus rationes ostendi, cur hæc festa hac hebdomada celebret, & quid horum dierum & institutione & obseruatione velit Ecclesia: restat igitur de hodierna festiuitate nonnihil loqui, & cur hac octaua celebretur. Sed nullam hîc huius diei peculiarem rationem reddo, præter eam quæ in præcedentibus posita est. Nempe, quòd Christus primogenitus esse voluerit in multis fratribus, nec minus lucri adferre mortalibus, quàm dãni importauerit Adam. At certum est, omnes homines in Adã vitiatos, etiam ipsos infantulos, vt Paulus testatur. Ideóque gratiã suã secundus Adã effundere in omnes voluit. Quando ergo infantes maledictionis in Adam non sunt vacui: cur non & benedictionis in Christo essent capaces? Quando ipse Deus ait: Omnis anima mea est. Vt anima patris, ita etiam anima filij mea est. Nec ad Abraham dicit tantùm: Ego Deus tuus, sed addit etiam: & seminis tui, hoc est, posteritatis tuæ. Idem etiam per Ioëlem promisit. Et erit, inquit, in nouissimis diebus effundam de spiritu meo super omnem carnẽ, & prophetabunt filij vestri & filiæ vestræ, &c. Sed, & Paulus testatur, quòd Deus omnes homines velit saluos fieri. Quin ipse Saluator, Omne (inquit Ioan. 6.) quod venit ad me, non eiiciam foras. Id quod non tantùm intelligendum est de iis qui sponte veniunt ad Christum: sed etiam de his qui ab aliis quoquo modo ad Christum perducuntur. Hos etiam non vult aspernari, vt alio loco dicit: Sinite illos venire ad me. &, Nolite prohibere eos: quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Eodem loco dicitur, quòd Christus infantes complexus sit, imposuerit manus super eos, & benedixerit eis. Euidens certè indicium, etiam infantes pertinere ad Christũ. Atque ideo mirandum est minimè, eorum quoque in hac septimana fieri memoriam. In his ergo sat occasionis cuilibet pio meditandi quæ sit ineffabilis Dei bonitas, in cuius admiratione meritò cum Dauide exclamamus: Domine, quid est homo quòd memor es eius? aut filius hominis, quoniam visitas eũ?

Rom. 8.
Rom. 5.
Ezech. 18.
Gene. 17.
Ioel. 2.
1. Tim. 2.
Marc. 10.
Psal. 8.

Quin hoc festum non solũ ad laudandum Deum te incitabit, verùm etiam vt liberos tuos quàm cõmodissimè Christo adducas, qui plurimam illorum curam gerit, & apud quem nulla inuenitur malitia, præter quem nulla præsto est
Ioan.8.10.14. bonitas. Ille lux, salus ille, via, veritas & vita est: eum quicunque sequitur, in tenebris nõ ambulat: &, Qui in eo manet, nõ peribit in æternum. Et hæc ratio sufficiat, cur hac Octaua natalis quoque Innocentium celebretur. Nulli profectò pio obscurum erit, iustam huius festi rationẽ esse. Nec quisquam miretur, hanc præsentem lectionẽ Euangelij non perinde lætis sonare voculis, vti præcedentium dierũ Euãgelia. Nam omne illud quod inde hucusque audiuimus ab angelis, à pastoribus, à Stephano, ipsóque Ioanne, plenum
Matt.2. gaudij est. Quibus omnibus Christus gaudium lætitiámque attulit. At hæc præsens lectio, nõnihil tragicum habet. Videntur enim nobis hi Innocentes non modò nullũ ex Christi incarnatione commodum, verùmetiam plurimum dãni habere, quòd sine culpa tam truculenter sine omni misericordia interimuntur. Sed nemo scandalizetur. Nam quicquid sæuiens Tyrannus in illis hostile prosequutus est, nõ ad perditionem, sed ad salutem iis seruiuit. Compẽdiosissi-
Matt.5. ma enim ad Deum via est, pro Christi mori nomine. Beati, inquit Christus, qui persequutionem patiũtur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Plus hostis ille truculentus sua profuit illis Tyrannide, quàm si voluisset, omnibus suis diuitiis, maiestate, honoribus, potuisset commodare.

In summa, quicquid Euangelij hæc lectio tristius propo-
Apoc.14. nit, ipsum Epistolæ vice decantata lectio rependit. Ecce, inquit Ioannes, vidi agnum supra montem Sion, & cum eo centum quadraginta quatuor millia, habentes nomẽ eius, & nomen Patris eius scriptum in frontibus suis. Scripta quidem isthæc visio est de omnibus credentibus in genere, nec quicquam peculiare de nostris innocentibus refert: sed non incongruè eis applicatur, quòd quædam in ea verba, nulli præter nostris infantibus conueniunt melius. Vt cũ dicit Ioannes: Hi sunt, qui cũ mulieribus nõ sunt coinquinati. Virgines enim sunt. Et iterum: Hi empti sunt ex omnibus primitiæ Deo & agno: & in ore eorum non est inuentum mẽdacium. Sine macula enim sunt ante thronum Dei: nemo negauerit hæc verba perappositè infantibus conuenire

conuenire. Si ergo miserandum arbitraris quod de iis in Euangelio lectum est, sume ad manus lectionem Epistolæ, & cõpensatum videbis totum. Primò enim licet Matthæus testetur, Herodem occidisse eos in Bethlehem, & in omnibus finibus eius: Ioannes tamen dicit se eos in monte Sion vidisse, qui mons sempiternæ beatitatis imaginem gerit. Quid igitur mors nocuit, quæ illis corporalis tantùm, vitæ æternæ ianua fuit & introitus? Secundò, idem Ioannes testatur, quòd eos cum agno, hoc est, cum Christo viderit. Id certè illis beatius fuit quàm sub isthoc Tyranno in terris morari diutiùs, qui nec propria vxore, suisque ex seipso genitis liberis nefarias manus abstinuit. Tertiò idem Ioannes refert, quòd Christi nomen scriptum habuerint in frontibus suis, id quoque maiore commodo & honore, quàm si cum sui generis hominibus in sacrosancto se Christi sanguine coinquinassent, cum iisdem vociferati fuissent: Sanguis eius super nos & super filios nostros. Id quod potuisset euenire, si ad Christi passionis tẽpora vixissent. Profuit ergo eis infensissimus Tyrannus hoc ipso, quod à truculentissimo nefandissimoque facinore eos præseruauit. Rapti sunt, ne malitia mutaret mentem eorum. Quartò, etiam nomen Dei ipsos in frontibus habuisse vidit, Dei inquam, qui genuinus parens est, super omne quod Deus dicitur in cœlis & in terra. Nullum ergo, aut certè perexiguum damnum, quòd externis orbi sunt parentibus. Quid enim si superfuissent, ipsorum parentes eis commodassent? At Deus verè pater est, qui hîc & in sempiternum commodare potest, vt Christus ait: Noli timere pusillus grex, quia complacitum est Patri vestro dare vobis regnum. Quintò, Ioannes testatur se audiuisse eos canentes nouum carmen: & hoc rursus maius quid est, quod ipsis hîc in terris potuisset contingere, vbi nec fari, ne dicam cantare potuissent. Postremò, nec ambulare pedum officio potuerunt, quia bimi: at Ioannes eos vidit sequentes agnum quocunque iret. Quid igitur beatius, quam à terra in montem Sion, hoc est, in æternam felicitatem sublimari? Quid lætius quàm esse cum Christo, qui & vita & resurrectio est? Quid tutius, quàm Christi Deique nomen in fronte scriptum gerere? Quis enim huiuscemodi homini aliquod inferet damnum? Turris fortis & arx munita est nomen Domini omnibus in eum sperantibus. Tum etiam in *Apocalypsi traditur*, hos tantum à seuera iusti iudicis

Matth.2.

Matth.21.

Sap.4.

Ephe.3.

Luc.12.

Ioan.11.

Prouerb.10.

Apoc.7.

dicis seruari sententia, quibus Dei signum in frontibus in-
Apocal.7. scriptum est. Demum, quid sublimius, quid fidelis optaret melius, præter cum Christo omnibúsque electis nouum canticum decantare, quod nemo potest, nisi electi tantùm? Hoc autem totum hi Innocentes consequuti sunt. Quid ergo Tyrannus nocuit? Quin maximè profuit, quum ad cœlos misit, ad Christum, ad Deum, ad Angelorum electorúmque hominum cõsortia præmisit. Hac ergo ratione perspicuum, arbitror, fit, natiuitatem Christi, non solùm nihil obfuisse his innocentibus, verùm etiam plurimùm profuisse. Cõstan-
Ioan.1. ti ergo veritate durat quod Ioannes scribit: Vidimus gloriã eius, gloriam quasi vnigeniti à Patre, plenum gratia & veritate: ita planè, vt omnes de eius plenitudine accepimus, gratiam pro gratia. Per Mosen enim lex data est, gratia autem & veritas per Iesum Christum. Confiteamur ergo hodie Deo, qui talem nobis proposuit Principem. Sub huius mili-
Ioan.8. temus signis, qui neutiquam seducet. Qui sequitur me, non ambulat in tenebris: sed habebit lumẽ vitæ, dicit Dominus. Hæc dicta sint, vt videamus hanc festã diem vtut lugubrem teneat historiam, non sine causa, imò magnis rationibus lætæ Christi natalis festiuitati subnexam esse. Deus Opt. Max. omnibus nobis gratiam suam largiatur, vt salutifera Christi natiuitate participemus omnes, Amen.

SECVNDVS SERMO, QVID vel in Herode vel Infantibus cogitandum.

DVo hominum genera in hac Euangelica lectione nobis proponuntur admodum inter se disparia, sed multam cogitandi materiam subministrant. Illic Herodes Tyrannus sæuissimus: hic Innocentes pro Christi gloria mortem perpessi paruuli. Vtrunque genus pius quisque cogitabit sedulò, id quod non paruo fiet commodo. In Herode non tantùm sæuissimum quod perpetrauit facinus cogitandum est, verumetiam & maximè infensissima Satanæ, qui hunc infelicem hominem illum pertraxit, cogitanda ira est. Diabolus, inquam, verus huius latrocinij autor est. Timebat enim
Gen.3. suæ potestati, quem in homines iniquissimè susceperat. Nouerat quoque interminationem in se edictam, quòd tan-
Esa.15. dem aliquando caput suum esset pessundandum, baculum quo

quo populos cædebat, conterendum, vim qua totum mundum sibi subegerat, auferendam per Christum, insuper seipsum quoque ad inferni abyssum detrahendum. Hæc timuit, atque ideo eam excitauit tragœdiam, ratus inter cæteros se Christum quoque interempturum, à quo solo sibi timuit. Id quod deinceps obsessos relinquens vel inuitus fateri coactus est. Quid tibi & nobis, exclamabant, Iesu Dei soboles? Venisti ante tempus perdere nos? Præuenire igitur voluit nequissimus. In hoc Herodem in tantam crudelitatem in horribilem immanitatē excitauit. Sed ne quicquam sudat, frustráque laborat. Per Christum Deus humano generi opitulari proposuerat, hoc nemo impedire valebat. Iam in via erat, in itinere pergebat pius Pastor perditam ouem quærere. Hoc primum quod in hac historia cogitandum proponitur: nempe, Satanam verum esse huius rei autorem, qui semper operatur in filiis diffidentiæ. Nunc porrò huius instrumentum examinemus Herodem. Atque hîc mox considerabimus, quæ mundi huius liberorum natura sit. Statim enim nato Christo, contra eum mundus sæuire incipit. Odio habuerunt me gratis, inquit Saluator. Primus contra Christum sæuientium Herodes est. Timebat regno suo, quod non iustitia, sed mera obtinebat tyrannide. Seipsum in illud vi intruserat: sic habenas regni moderabatur, vt nemo amicus, hostes omnes. nec quicquam quàm exurgente alio Rege, omnium à se desciscionem sperare ausus fuit. Nō ergo sibi fabula lusus, alium Iudæis nasci Regem. Hoc primum, aut Christum occidere, aut omnes infantes vnà interimere. Exclamat amens nuntio, inquit Prudentius, Successor instat, pellimur, satelles in ferrum rape, perfunde cunas sanguine. Quia Regem nescit, multorum occisione quærit. At quid expediuit? Idipsum quod Pharao quondam, qui vt Hebræorum vires diminueret, omnes recèns natos volebat mersos. Vtut autem plurimos merserat, Moses tamen elabitur, qui Tyranno regnum simul & vitam eriperet. Imò videret oportuit, & enutriri in aula eum, & à filia in filium adoptari. Idem effecit Herodes, qui Martyres facere, fugentes perfodere, non Christum inuenire quem quæritabat, potuit. Quanquam autem plus Innocentibus commodi quàm incommodi attulerit, qui nec potuisset omnibus suis diuitiarum copiis tantum bonum adferre, quantum immana illa tyrannide attulit. Temporaneam vitam sustulit, ad

Mac.1.
Luc.4.
Luc.15.
Ephes.2.
Ioan.5.
Exo.1.
Exod.2.

æter

æternam multisque parasangis meliorem transmisit: imò de terra ad cœlos, ex Satanæ tyrannide, ad Christi regnum transtulit. Sibiipsi nocuit, licet serius experiretur tandem. Sed quò suspensa erat vindicta Dei longius, hòc superuenit pòst horribilius. Nam iusta Dei dictante sententia, in eam deueniebat mentis insaniam, vt propriam vxorem trucidaret & liberos proprios, seipsum quoque cruenta manu occisurus, ni parricidalem alij cohibuissent conatum. Nihilominus tandem, quod tyrannide ad se rapuerat, quod multorum cruore obtinuerat, perdidit, amisit, quin & maiora perdidit, non temporaneum tantùm regnum, verùm etiam æternum, ac demum magno cruciatu summa infelicitate regni sui deponens gubernacula. Dignus profectò tyrannorum finis, dignum pro meritis præmium, innocentem sanguinem effundentium. Iustus es Domine, inquit Ioannes, quia hæc iudicasti: quia sanguinem Sanctorum & Prophetarum effuderunt, & sanguinem dedisti eis bibere.

Apocal.16.

O insanum, O impium hostem te, Christum venire quid times? Non accepit mortalia, qui regna dat cœlestia. Non eripere aliis sua, sed pius elargiri venit propria. Non venit ministrari sed ministrare, & dare animam suam redemptionem pro multis. Spineam, non auream sibi in terris coronam quæsiuit. Non eburneo vehi lectulo, sed crucis suspendi & exaltari voluit patibulo. Sed hæc mundus non cogitat, curat temporanea solùm: quæ Spiritus sunt, atque ob id sempiterna sunt, negligit. Vnde necesse est, vtroque careat. Nobis verò hæc historia plurima cogitandi submi-

Prouerb.21.

nistrat materiam. Primò nihil contra Dominum perficere vllum consilium, vllam prudentiam, vllámue fortitudinem. Herodes quibus potuit contra Christum vsus est, consilio, dolis, potentia. Sed ne quicquam laborat. Secundò videmus in Herode, quàm sit miserè deperdita in nobis nostra natura, quàm sit in malum prona, vt nihil tam impium quod non attentarent & auderent homines, nisi formido pœnæ, vel aliud quid huiusmodi retraheret. Non enim mentitur sacra Scriptura, quæ cunctas humani cordis cogitationes ad malum omni tempore intentas esse testatur. Et iterum: Prauum est cor hominis & inscrutabile. Et quid boni ex radice eo modo infecta enasci poterit? Ex corde, inquit Christus ipse, exeunt cuncta mala: adulteria, homicidia, furta, & id genus alia. Id quod clarè in Herode

Gen.6.

Hiere.17.

Matth.15.

vide

videtur, qui ne quidem erubuit tantum infanticidium committere, quoslibet ausus suos sequutus, cùm auderet omnia. Timeamus ergo semper, humilitatis memores, nemo sibi quicquam boni ascribat, sed illi, qui & velle & perficere in nobis operatur. Nemo se alteri præferat. Nullum enim tam enorme delictum perpetratum ab aliquo, quin idem faciat alter, si benignus conditor manum suam subtraxerit. Atque ideo meritò cum Daniele exclamamus omnes: Tibi ô Domine iustitia, nobis verò ignominia. *Philip.1.* *Dan.9.*

Tertiò, in Herode considerandus, quanam in miseria & cæcitate impij quique sint positi: discurrunt huc illuc sæuientes, nihil efficientes: quos haud dubiè puderet, suique ipsorum misererentur, si cæcitatem ac insaniam suam possent conspicere. Nihil quidem Tyrannus ille efficit, nisi quòd se inutili labore cruciat, & eneruat, haud secus, atque illi, qui in somnis arduis plurimum occupantur negotiis, expergefacti, nihil præter lassos se factos, compe- *Isai.29.* riunt effectum. Id quod omnes impij tandem aliquando fatebuntur & dicent: Lassati sumus in via iniquitatis: quid *Sap.5.* profuit nobis superbia nostra & diuitiæ? &c. Omnia vt vmbra præterière. Hos bene Apostolica alloquitur autoritas: Exurge qui dormis: exurge à morte, & illumina- *Ephes.5.* bit te Christus. Et iterum: Nunc tempus à somno surge- *Rom.13.* re. Nox enim præteriit, dies autem appropinquauit.

Quartò, in eodem Herode videre licet radicem ac fontem omnis mali esse philautian, id est, inordinatum sui ipsius amorem. Quid enim eum ad tantæ sæuitiæ tam horrendum facinus perpetrandum mouit, præter ambitionem & dominandi libidinem? Qua quidem ex causa non solùm, verùm etiam aliàs plurimum effudit sanguinis. Vt vitæ scilicet suæ foueret splendorem per fásque nefásque. Vn- *Psal.50.* de seriò & instanter orandus Deus cum Dauide: Cor mundum crea in me Deus, & spiritum rectum innoua in visceribus meis. Et: Inclina cor meum in testimonia tua Domine, & non in auaritiam. *Psal.18.* Quintò, in Herode considerare licet, quam calamitatem & perditionem prouinciis regnísque impius Magistratus importet. Vide enim quàm facilè incandescat qui ex vnica causa, eáque admodum leui, & propè nulla, quòd non, vt iussi, redierint Magi, horrendum infanticidium exequitur. Quoties nonnulli in-

sani

sani maléq; compti principes facili de causa eiuscemodi illicita bella mouent, quibus Prouinciq perduntur & homines, ac terra humano Christianóque sanguine perfunditur, cuius vel soli ipsi sunt occasio. Hæc ergo multáque alia pius in Herode cogitare poterit. Contrà verò in Innocentibus considerandum est, nihil esse felicius, nihil beatius, quàm pro Christi subire mortem nomine, vtut malesanus miserandum arbitratur mundus. Primùm enim certũ est, ex benigna Dei voluntate fieri, quicquid piè credentibus aduersi contigerit. Quia autem ex bona Dei voluntate venit, inducbiè hominum saluti inseruit. Diligentibus enim Deum omnia cooperantur in bonum. At ex bona Dei voluntate ea venire, apertissimè Paulus in ea quam ad Hebræos scripsit epistola, testatur. Quin ipse Deus asserit: Si filij eius (de Christo loquitur) dereliquerunt legem meam, in virga corripiam eos, misericordiam autem meam non amouebo ab eis. Ideo & Dauid de maledicente sibi Semei loquitur: Maledicat simnite: Dominus mandauit illi maledicere Dauid. Et Iob: Dominus dedit, Dominus abstulit: sit nomẽ Domini benedictũ. Sicut Domino placuit, ita factũ est. Et iterum: Si bona suscepimus de manu Domini, mala autem cur non sustineamus? Immittit ergo nonnunquam Deus multa aduersa suis, sed pro sua bona voluntate, & eorum quibus ea immittit commodo, aut vt commissa puniantur, aut iis probentur, & crescant merita. Neque tamen impij, qui iustam Dei sententiam exequuntur, hoc excusantur. Quod enim pro bona sua voluntate Deus facit, hi faciunt contrà pessima. Id quod hîc in Herode videmus perspicuè. Concessit Deus pro bona sua voluntate occidi infantulos, maximo ipsorum commodo, nempe vt æternùm viuerent. At Herodes exequutor impio id facit animo. Proinde etiam non his, sed sibi cladem intulit. Credentem enim verè, nulla lædit creatura, at à seipso læditur. Quid enim nisi temporanea auferre poterit creatura? Sed dum ea auferunt, credentis commodis seruiunt, quòd vel delicta eius contegunt & abluunt, aut meritis incrementum tribuũt. Qui verò peccata abluit, qui merita tua multiplicat, non profectò incommodat, sed vehementer commodat. Quid his infantulis Herodes damni intulit? Nihil planè. Quid Satan Iob nocuit? Quid Saul Dauid? Quid Nabuchodonosor tribus, qui cum Daniele erant,

Rom.8.
Hebr.12.
Psal.88.
2.Reg.16.
Iob.1.
Iob.2.
Dan.3.

erant, collegis? Quid Diocletianus innumeris Martyribus? Nihil omnino: nisi quòd selectissimos Dei amicos, Deo chariores, totíque mundo honoratiores reddiderunt. Quid ergo est, quo tibi quoque tuus sua tyrannide nocebit hostis? Erit fortè quod corpori tuo noceat, at plus propriæ nocet animæ. Qui enim peccat, & iniquitatem amat, animam suam odio habet. Quin quælibet anima peccans, morte morietur. Nullus ergo contra hostes tuos tibi querelæ locus relictus est, qui sibimetipsis plus quàm tibi incommodant: condolere autem magis decet, quemadmodum Christus, cùm ait: Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt. Nemo ergo te lædet verè, nisi lædas teipsum. Nemo tibi incommodat, nisi qui tibi Deum præripit, aut eum tibi reddit infensum. Sed hoc nulla creatura facere potis est. Solum peccatum tibi alienum Deum facit & infensum. Tibi ergo ipsi plurimùm si peccaueris incommodas. Videri posset aliquo Herodes innocentibus obfuisse, qui profuit maximè. Nihil superesse piorum post rogum, mundi est opinio: cùm tamen tum demum verè incipiant viuere. Iustorum enim animæ in manu Dei sunt, & non tanget illos tormentum malitiæ. Visi sunt insipientium oculis mori, illi autem sunt in pace. Deus Optimus Maximus, & viuendo, & moriendo, gratiam suam largiatur. Amen.

Psal.10. *Ezec.18.* *Luc.13.*

IN DIE PVRIFICATIONIS MARIAE, EVANGELIVM DE CHRISTO IESV, LVC. II.

POstquàm impleti sunt dies purgationis Mariæ secundum legem Mosi: tulerunt Iesum in Ierusalē, vt sisterent eū Domino, sicut scriptū est in lege Domini: quia omne masculinū adaperiens vuluam, sanctum vocabitur Domino. Et vt darent hostiam, secundum quod dictum est in lege Domini, par turturum, aut duos pullos columbarum. Et ecce homo erat in Ierusalem, cui nomen Simeon. Et homo

Leui.12. *Exod.13.*

iſte iuſtus & timoratus, expectans conſolationem Iſraël: & Spiritus ſanctus erat in eo. Et reſponſum acceperat à Spiritu ſancto, non viſurum ſe mortem, niſi prius videret Chriſtum Domini. Et venit in Spiritu in templum. Et cùm inducerent puerum Ieſum parentes eius, vt facerent ſecundum conſuetudinem legis pro eo, & ipſe accepit eum in vlnas ſuas, & benedixit eum, & dixit: Nunc dimittis ſeruum tuum Domine, ſecundum verbum tuum in pace. Quia viderunt oculi mei ſalutare tuum, quod paraſti ante faciem omnium populorum. Lumen ad reuelationem Gentium, & gloriam plebis tuæ Iſraël.

EODEM FESTO EPISTOLA MALACHIAE CAP. III.

ECce ego mitto angelum meum, & præparabit viam ante faciem meam: & ſtatim veniet ad templum ſanctum ſuum dominator quem vos quæritis, & angelus teſtamenti quem vos vultis. Ecce venit, dicit Dominus exercituum. Et quis poterit cogitare diẽ aduentus eius? & quis ſtabit ad videndũ eũ? Ipſe enim quaſi ignis conflans, & quaſi herba fullonũ. Et ſedebit conflans & emundans argentum, & purgabit filios Leui, & colabit eos quaſi aurum, & quaſi argentum: & erunt Domino offerentes ſacrificia in iuſtitia, & placebit Domino ſacrificium Iuda & Ieruſalem ſicut dies ſeculi, & ſicut anni antiqui.

PRIMVS SERMO.

SI quis huius diei ſacroſanctam Euangelij lectionem penitius aliquantò ſecum examinauerit, haud dubiè facilè conſiderabit, quia Eccleſia totum diffuſa per orbem, non ſine pregnanti & iuſta cauſa, tanta cum ſolennitate, támque egregiis laudibus, nec ſine cæremoniis hodiernam feſtam diem celebrat. Tanta enim in hac lectione nobis ob oculos ponuntur, vt meritò iis ſolis, nullo præterea accedente, & ad diligendum, & ad celebrandum Deum incit

incitaremur. Quanquam autem secundum ea quæ exterior litera præ se fert, nihil peculiare, nihil arduum aut nouum esse videatur, quòd Dei mater Maria elapsis diebus lustralibus, templum ingreditur, quòd se secundum legem sacerdoti ostendit, quod vnigenitum suum sistit: imò quòd iustus ille Simeon (qui responsum acceperat non se visurum mortem, nisi prius vidisset Christum Domini:) primo quoque intuitu huius infantuli, tanta lætitia afficitur. In Mose enim omnibus mulieribus præceptum erat eius gentis, vt peracto partus tempore, Deo sacrificia offerrent lustrationis: nempe, agnum anniculum pro holocausto, pullum columbarum in victimam pro peccatis. Tum etiam Dei mandatum erat, vt omne primogenitum tam in animalibus, quàm in hominibus vuluam matris adaperiens, Domino sanctum vocaretur. Taceo interim senes, qualis hic noster Simeon, naturali quodam affectu & mentis quadam lætitia erga infantes affici: quod tamen hoc loco peculiarem suam habet interpretationem. Posset inquam, verborum contextus huius Euangelij, nihil magni pollicere, si obiter tantum perlegas: at si altius inuestigaueris, maxima & multa plena admiratione inuenias, & quod dici solet, nuce fracta suauissimum nucleum habeas obuium. Inuenies sanctam Dei genitricem, ante, póstque partum virginem immaculatam conseruatam esse. Inuenies hanc nouam sobolem non solùm primogenitum hominis, puta Mariæ, verùm etiam ac multò magis primogenitum omnium creaturarum, hoc est, ante omnes creaturas. Quandoquidem per verbum, qui est Dei filius, omnia quæ in cælo quæ que in terris facta sunt, imò quòd ipse vnigenitus Dei altissimi. Tum Simeon quoque, non vti hominis alicuius natum apprehendit, sed diuino quodam zelo eum vt Dei filium, vt mundi redemptorem, & quemadmodum ipse canit, salutare omnium pupulorum cõplectitur. Hunc nucleum qui inuenerit, & secum in cogitationum mola ruminauerit, inueniet non modo magna, sed noua planè, & inaudita hominibus miracula hodie toti mundo illuxisse, atque nobis hac festa die ab Ecclesia in exemplum ob oculos poni. Certum est enim nec venisse antè, nec venturam esse aliquando in templum honoratiorem puerperam. Tum nunquam aliquis excellentior infantulus Deo Optimo Maximo præsentatus: nullum valentius vel acceptius

Leuit.12.

Exod.13.

sacrificium Deo oblatum est hodierno. Cui igitur mirum, aut cui indignum vel alienum à pietate videbitur, quòd Ecclesia Catholica hoc festo tãto tripudio, cum tanta puerpera, ac Dei matre, cum tantæ benedictionis fructu, Dei filio, cum proiectæ ætatis sene Simeone, qui per Spiritum in has solennitates adductus, cum mentis iubilo Deo canit: Nunc dimittis seruum tuum Domine, secundum verbum tuum in pace. Quia viderunt oculi nostri salutare tuum. Quis hanc solennitatem argueret, maximè cùm sciamus certò quicquid vel factum vel conscriptum est, ad nostram doctrinam & factum & scriptum esse: vt per patientiam & *Rom.15.* consolationem gratiæ Dei operum, & per scripturarum testimonia tandem ali quando nostram in Deum fiduciam ponere discamus? Quis non vel cum ingenti animi lætitia eorum interesset consortio, vbi tanta confiunt, vbi tam diuitis thesauri porriguntur & suspiciuntur dona, tam bona auditur nuntiatio? Truncus sit, & quoquo adamante durior, necesse est, qui tantis miraculis non tangitur, tantis donis non mitigatur, tanto & tam bono nuntio non lætatur. Ter te felicem Simeon, cui hæc omnia coràm videre, tantum infantulum benedictis manibus suscipere, imò toto affectu complecti datum est. Sed & beati illi, qui licet hæc non viderunt, annuntiant tamen, audiunt, piáque mente *Ioan.20.* credunt. Vnde nemo desperet, aut fiat tristior, quòd non viderit isthæc cum Simeone, quòd non illis interfuerit sacris, nec puerum externis vlnis susceperit. Iesus Christus *Heb.13.* heri & hodie, idem est etiam in secula, inquit Paulus. Quo- *Act.17.* tidie hominibus se, vti dilectis filiis suis, offert, sed & quotidie cum vera fide comprehenditur. Quod ergo Simeon ille senex externis vlnis accepit, aut quod interius in mente sensit: hoc plenè atq; perfectè nos quoque habere licebit, tantùm ardenti fide huic festiuitati præparauerimus, & in vnum conuenerimus. Et quid lætius, quid excellentius, quid magis salutiferum obtingeret, quàm Christum puerulum habere in manibus, huius diuinam gratiam & consolationem in scrinio pectoris sentire interius? O vtinam vel semel tantùm id experti essemus, quàm in omne porrò opus bonum paratos nos exhiberemus! quàm fortes nos in omni afflictione exhiberemus, quàm imperterriti in mortis etiam extremo periculo! Dicere cum Paulo, semper *Phil.1* primum esset: Mihi viuere Christus, & mori lucrum est.

Hæc

Hæc igitur Ecclesia cogitat, atque ideò anniuersaria die proponit, vt eo firmior nostra à Deo petendi auxilij confidentia. Quòd si cui hanc diem decentibus atque dignis sanctificare laudibus voluptas est: omnia illa, quæ tunc cùm hæc fierent in templo, agebantur, quasi coram videre & audire se arbitretur. Mox lumen in manus accipiat fidei, nec vllo modo vel de virginitate matris, vel multò minus de Deitate hæsitet filij: sed gratias agat Deo & Patri, quòd se eousque in diuinæ gratiæ agnitione educauerit & conseruauerit. & cum Dauide, imò cum vniuersa Ecclesia decantet: Suscepimus Deus misericordiam tuam, in medio templi tui: sicut audiuimus, sic vidimus in ciuitate Domini: ideóque ô Domine Deus, sicut nomen tuum, ita & laus tua in fines terræ. *Psal. 47.* Hæc nobis offeruntur hodie, huiusmodi magnalia hac festa die nobis tradit S. Ecclesia. Sed ô Deus, ô Pater, quàm pauci, quibus illa nunc cordi sunt. Omnes feriari, omnes otiari volunt, sed Dei in totum obliuiscimur. In dictos dies pro more & ex consuetudine obseruamus tantùm: paucissimi, qui vno Spiritu, recta fide, veráque deuotione cum Simeone Deum in Ecclesia complectimur. Vnde fit, vt festi nostri dies contrariæ parti in risum abeant. Verùm vt nos, quos Dei huc in vnum congregauit bonitas, vberiorem aliquem fructum ex Euangelica historia, vt quæ plena doctrinæ & consolationis, hauriamus: placuit simplicioris ingenij causa hominum, breuiter quid hodierno festo agat Ecclesia in genere, vt hoc discant, qua ratione sanctificanda dies hæc, quidue in ea agere conueniat. Tria autem salutaria Ecclesia hodie peragit. Primò Deo & patri Domini nostri Iesu Christi gratias agit, quòd vnigenitum suum, saluatorem nostrum in hunc mundum miserit. Secundò filios suos, quomodo laborandum sit, Dominum Iesum in interiora mentium intromittere atque suscipere, edocet, instruit, magnáque cum diligentia erudit. Tertiò orat Ecclesia, vt filij sui credentes, per sanctum hoc Domini Iesu Christi sacrificium, pura mente in sempiternum templum, in sanctum sanctorum vocentur & suscipiantur. In his tribus hæc præsens constitit solennitas, hìc Ecclesia eiúsq; filij occupantur hodie. vnumquodq; plurima cogitandi subministrat materiam: singula igitur examinemus. Primùm gratias agit Deo, quòd vnicum suum filium in has terras peccata mun-

di tollere, miserit. Gratias agit Deo filio, quòd cùm in forma Dei esset, in humana natura, & pro nostris delictis offerri sese demiserit, & humiliauerit. Gratias agit Deo Spiritui sancto, quod non solum per Prophetas, verũ etiam lucidissimè hodie per Simeonem, verum Messiam Christum Domini agnoscere se doceat. Sed huiuscemodi hæc sunt omnia, quę meritò vt Dei magnalia omnes in admirationem inducant, omnes ad grates referẽdas incitent. Sed nõ omnes hæc cogitãt (dolor) ferè inter nos hodie euenit, quod quondam cùm hæc agerentur, quæ Euangelium retulit. Plurimi illo tempore videbant Christum in templum deferri, Deóque sisti: at pauci, qui ea propter gratias agerent Deo, illique confiterentur, visi sunt. Nam ex omni illa Iudæorum turba, duo tantum decrepiti, Simeon & Anna, qui Deo laudem darent & honorẽ, inuenti sunt. Hi haud dubiè amplius quid in hoc infantulo conspexerunt cęteris. Credebãt vtiq; hunc verũ mundi redemptorem, Dei sobolem, verum sacerdotem, & vnicum pro hominum peccatis sacrificium. Pro-
Agg.2. phetarum dicta, maxime Aggæi & Malachiæ de aduentu
Malach.3. Christi in templum memoria tenuerunt. Sciebant adesse, quibus Prophetarum de Christo oracula implerentur, tempora: & quod maius est, Spiritu sancto dictante, hunc ipsum puerulum verum Messiam esse didicerant & redemptorẽ. Id enim ipsa eorum verba insinuant. Statim enim Simeon salutare Dei, lumen Gentium, & gloriam plebis Israël vo-
Lucæ 2. cat. Similiter & Anna Phanuelis filia de eo vaticinatur omnibus, qui expectabant redẽptionem Israël. Sic etiam Ecclesia hodie sibi natum & datum læta exultatione ijsdẽ ver-
Psal.47. bis, quibus olim Dauid cecinit, laudat infantulum: Magnus Dominus & laudabilis nimis. Sicut nomen tuum ita & laus tua. hodie misericordiam tuam suscepimus, non in vno facto, nec in vno loco tantùm, sed in templo, in Ecclesia, imò in templi medio, hoc est, in illo loco, vbi omnes homines non Iudæi solùm, verùm etiam Gentes, pauperes, diuites, conueniunt. Quanta autem isthæc Dei benignitas sit, facilè colligitur, si horribilẽ lapsum humanæ massæ, inuidia pesti feri serpentis in paradiso factum in memoriam reuocaue-
Gene.3. rimus. Quocunque enim faciem conuersi fuerimus, nihil Adæ posteritati tam necessarium inuenimus, quàm Dei misericordiam fuisse. Propterea quoq; veteres illi Iudæorum Patriarchæ simul & Prophetæ, nihil æquè ardenter à miseri-

cordia

ricordiarum & totius consolationis Patre efflagitarunt, atque beneficam miserationis diuinæ dextram. Sic Dauid: Ostende nobis ô Domine misericordiam tuam, & salutare tuum da nobis. Et alio loco: O Domine, visita nos in salutari tuo. Sic & Daniel. O Domine, inquit, non in nostris iustificationibus preces nostras effundimus, sed in magna tua misericordia. Semper enim post lapsum timere magis sibi homo à prouidentia, à iustitia, ab omnipotentia, quàm ea expetere debuit. Prouidentia enim Dei, patefacit hominis peccatum, iustitia eius iudicat, omnipotentia damnat. Habuit ergo homo quod semper timeret, obsistétibus sibi perpetuò his tribus. Id quod etiã Diuus Iob conqueritur: Scio, inquit, quia nemo iustificatur in conspectu Dei: & si voluerit disceptare cum eo, non respondebit ei in millibus. Si autem perquisierit penitius, quid respondebit ei? Et: Ab omnibus factis meis timui, sciens quia peccatoribus non parces. Et Dauid: Ne intres in iudicium cum seruo tuo Domine: quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens. Videmus ergo ex his, quàm fuerit misericordia Dei filiis Adæ necessaria, qua sola à vulneribus suis sanantur, quæ vnica in gratiam Dei eos inferre potuit. Hanc ergo hodie non solùm vidimus, verũ etiam in Christo Iesu Dei filio, in medio templi Saluatoris nostri susc epimus. Cur igitur nõ lætabimur, & simul cum Simeone nostro Deo nostro laudes cantabimus? dicentes: Nunc dimittis seruum tuum Domine, secundum verbum tuum in pace. Quia viderunt oculi nostri salutare tuum, quod parasti ante faciem omnium populorum. Lumen ad reuelationem Gentium, & gloriam plebis tuæ Israël. Et hæ quidem causæ, quòd Ecclesia tanta hodie lætitia Deo patri, & Filio, & Spiritui sancto gratias agit. Ad hęc & secundò docet nos, quomodo cũ Simeone Deo Opt. Max. obuiam procedere, in vlnas susc ipere, tum etiam maximè in mentis nostræ templum introducere & conseruare debemus, aliàs profectò admodum parum profuerit Ecclesiam eum hodie apprehendere & complecti in genere. Huc ergo pertinet quod personat Ecclesia: *Aderna thalamũ tuum Sion, id est præpara cor tuum, & susc ipe regem Christum.* Iusta profectò & necessaria admonitio. Non enim exterioris templi gratia venit Rex ille, nec desiderat templum ex lapidibus manu factum ingredi. Nã quia, vt Paulus refert, ipse Dominus cæli & terræ est, non in templis manu factis

Psal. 84.
Psal. 105.
Dan. 9.
Iob. 9.
Psal. 142.
Luc. 2.
Act. 17.
Heb. 9.

habitat. sed ait: Præbe fili mi cor tuum mihi, & oculi tui
Prou.23. vias meas custodiant. Sic & in Euangelio: Qui diligit me,
Ioan.14. sermonem meum seruabit, & Pater meus diliget eum, &
ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus. Et in
Apo.3. Apocalypsi: Ecce ego sto ad ostium, & pulso, si quis vocem
meam audierit, & mihi aperuerit: cum eo cœnabo, & ipse
mecum. Id quod D. Paulus aliquantò apertius ostendit, cùm
1.Cor.3.6. ait: Templum Dei sanctum est, quod estis vos. In hoc ergo
2.Cor.6. templum Christus suscipiendus, si tamē cohæredes eius esse
Rom.8. voluerimus. Sed multa ad hanc rem requiruntur: magna di-
ligentia enitendum est, vt ipsi dignè hoc templum præpare-
mus & ornemus, vt nobiscum habitet. Principiò quidem
& ante omnia curandum, vt fidei lumen in nobis ardeat,
igne amoris incensum, catena spei depēdeat. hoc modo do-
mus, cuius Deus inhabitator, ornanda est. Fide, charitate
& spe, fundamenta locanda sunt. Claudendæ deinde exte-
riorum sensuum fenestræ, ne ventus aliquis perflans lumen
extingat fidei. Illis enim non benè occlusis, non modo ven-
tus, sed ipsa etiam mors ad nos intrat. Posthæc etiam alta-
Hier.9. re bonæ voluntatis erga Deum simul & homines in eo eri-
gendum est, in quo perpetuò, eleemosynæ, ieiunia cōfessio-
nes, preces, & id genus alia spiritualia sacrificia immolen-
tur, corámque Deo fument. Quatuor item parietes politi,
& omnium piè credentium exemplis depicti & ornati sint.
Postremo iis omnibus peractis, videndum, vt soli Deo tem-
plum nostrum & sanctificetur & dedicetur, sanctificatum
dedicatúmque maneat: ementes & videntes, canes & porci,
hoc est, omnes carnales, inuidæ impuræ'que cogitationes
eiiciantur. His ita ordine præparatis, haud dubiè, non lon-
gè à nobis Christus aberit. Et quidem hæc omnia rectè ac
pulchrè in his quatuor personis, qui huic sacrificio interfue-
runt significatum fuit. Maria gestans puerum fidem signi-
ficat, quæ Dei nobis misericordiam adfert. Iustus enim ex
Abac.2. fide viuit. Et: Qui credit non iudicatur. Ioseph verò, qui co-
Ioan.3. mitatur matrem, iustitiam denotat, quæ necessariò fidem
Iacob.2. sequitur, illique innititur. Sine operibus enim bonis fides
est mortua. Simeon obedientiam refert, quæ Christum &
Dei suscipit misericordiam. Obedientibus enim præstatur
gratia & misericordia: vt in Noe & Lot videre est, quo-
Gen.6. rum alter à diluuio, alter à Sodomitico liberatur incen-
Gen.19. dio. Contrà autem ira Dei manet super filios inobedien-

tiæ:

tiæ:vt in vxore Lot videre est, quæ statim pro sua inobedientia in statuam salis versa est. Anna verò quarta in his numero persona est,ornamentúmque domus huius est,perseuerantiam in fide denotat,quam misericordia Dei in potentia sustentat ac nutrit.Qui enim vsque in finem perseuerauerit,hic saluus erit.*His* igitur quatuor personis in Christiano homine conuenientibus,fide,iustitia, obedientia & perseuerantia,hic vere & cum lætitia dicere poterit:Suscepimus,Deus misericordiam tuam in medio templi tui. Et quid beatius illo homine? Miserandum ergo & dolendum, tam paucos esse,qui hæc dignè,& verè cogitant:contrà tot esse,qui vltro oblatam sibi spernant & reiiciant misericordiam. Ideóque merito in illis impletur quod de quolibet impio Dauid ait:Dilexit maledictionem & veniet ei: noluit benedictionem,& elongabitur ab eo.Quicunque enim Christum excludit, ianuas Diabolo aperit:hunc iniquum Spiritum,imò nocentissimum hostem introducit infidelitas,suscipit inobedientia,pertinacia,siue impœnitentia seruat. Et quemadmodum Christus vbicunque intrauerit, omnia bona secum omnémque salutem adfert:sic contrà semel templum ingrediens Satan,omne malum,omnémque importat infelicitatem:nempe,superbiam,qua semper effe runtur homines.at pòst grauiore lapsu ruunt in auaritiam (quæ semper humana pectora discruciat) iram,inuidiam, gulam,libidinem,per quæ homo irrationali non absimilis fit bestiæ.Super hæc omnia ne omnino suam homo sentiat cognoscátque miseriam, hypocrisis toga eum circundat, vt sibi videatur aliquid esse,cùm in veritate nihil sit.Ortinam ergo vel cogitare possemus huiusmodi hominis infelicitatem, haud dubiè perterriti maiori cum diligentia susciperemus quod hodie admonet Ecclesia: *Adorna thalamum tuum, Sion, & suscipe regem Christum*, non modò vt infantulum,sed vt regem & tuum regem,vt qui optimus & gratissimus hospes,qui & in hac lachrymosa valle, & in perpetuum tibi suauis adiutor esse poterit. Ecce horum nos hodie commonefacit Ecclesia,hæc docet, huc etiam statio *sancta* pertinet,lumina incensa, & quicquid tale hodie fit: quibus monemur,vt externum hoc sequentes exemplum, etiam fidei lumen nostrum incendamus, in Deum sursum dirigamus,in manibus deferamus:hoc est, externè lucere curemus, non solùm Christum confitentes, verùm etiam

Matth.24.

Psal.108.

simplices incitemus, vt videntes opera nostra bona, glorificent Deum & Patrem qui in cœlis est. Sed & tertiò labo-
Matt.3. rat Ecclesia (vt tandē hoc concludam) hac festa die: oratione simul & prece instat, vt nos quoque in summum templū, vbi Deus cum suis agminibus cœlestibus perpetuò sedet, afferri & inferri possimus. Id quod meritò apud ipsum quærimus & petimus, quia ex nobis ipsis non possumus, tot peccatorum grauati oneribus, attestante Scriptura, quòd nihil immundum in Dei templum ingrediatur. foris ca-
Apoc.2. nes, venefici, & impudici, & idolis seruientes, & omnis qui
Apoc.22. amat & facit mendacium: hi enim regnū Dei possidere non possunt. Neque tamen desperare eo debemus. Nam & ho-
1.Cor.6. die in templo suo Christus sedet, purgans & mundans eam, purificans filios Leui, diuidit eos vt aurum ab argento. Mū-
Matt.3. dat, inquam, baptismate aliis'que Sacramentis, oleo S. Spiritus, probat nos igne tribulationis. Quemadmodum in veteri quoque lege alia igne, alia aqua, alia etiam oleo, nōnulla sanguine & purgabantur & sanctificabantur. Hoc restat, vt manum Domini purgare volentis nos placidè tole-
Ioan.13. remus, ac cum Petro dicamus: Domine, non tantum pedes, sed & manus & caput. His enim omnibus indigem⁹ omnes. Accedamus ergo ad Deum, & pro hac emundatione precemur, Amen.

SECVNDVS SERMO.

HVcusque Ecclesia de recens nato lætata paruulo, de natiuitate Christi quosdam festos dies instituit & obseruauit. Hodie verò quartum & ordine postremum de infantuli pueritia festum celebrat, sed huiusmodi omninò festum, quod verè tandem & perfectè nobis Christum proponit, conscientiásque nostras ritè munit & consolatur. Sunt quidam & illa non parua quæ præteritis diebus festis de Saluatore recens nato audiuimus: at hodie præcipuè videmus nos quoque eorum bonorum esse participes. Hodie enim Simeon ille iustus lætum illud attulit nuntium: Christum Iesum in hominum salutem missum & datū *esse: nec* tantùm in salutem Iudæorum, verùmetiam omnium populorum: nec in honorem & gloriam plebis Israël, sed & in lumen ad reuelationem Gentium. Sed ne vel ex de-

ment

mentia, vel ex auaritia & humana cupiditate Simeon loquutus videatur isthæc : Euangelista antè testatur, Spiritum sanctum cor eius inhabitasse, cuius etiam instinctu sub huius oblationis tempus in templum venit. Procul ergo dubiò, hæc Spiritu sancto dictante loquutus est: nec solùm hoc nobis attulit Euangelium, verùm etiam suo exemplo quid audito verbo faciendum, quomodo natalis Domini concludenda solennitas admonuit. Quicquid enim ille vel fecit, vel loquutus est, vel credidit: quicquid in seipso sensit, hoc ipsum nobis faciendum, loquendum, credendum & sequendum est. *Si* quis ergo hodie non transformatur cum Simeone, alienámque quasi personam induit: nec Christum verè agnouisse se, nec Natalitia hucusque festa dignè celebrasse glorietur. Ille enim cùm multo tempore redemptionem Israël & sperando expectaret, & expectando speraret, certus iam venisse desideratum Redemptorem, sine mora expeditè templum, Deo laudes decantaturus ingreditur, ingressus templum, quê solicitè cupiebat infantulum Iesum, & in eo tantam omnis consolationis copiam comperit, vt siue affectum siue mentis inspicias gaudium, non sibi temperaret, quin visum in vlnas lætabundus susciperet infantulum. Mox Deum benedicit, atque exultans canit, palàm testificans se porrò nihil in orbe vel desiderare, vel timere. Eo modo senex hic noster hanc festam diem celebrauit, hanc ex primo intuitu & præsentia huius infantuli hausit consolationem. Sed nunquid non tibi videtur, pie frater in Christo, erectam, ardentem, lucentem, odoriferámque manibus gestasse ceream? Nunquid non vera isthęc fides, quæ sic apertè atque expresè de Christo confitetur, quicquid de eo confitendum est, vt nec in minimo hæsitet? Nunquid non ardens ea fides, quę tam ignitis verbis loquitur? Nunquid non lucens fides, quæ hodie etiamnum quicquid de Christo sperandum, instruit? Sed & nunquid non odorifera fides, tam sancta, támque pia, ornata vita? Quid ergo tali decentius in nobis fide? Quid, inquam, hi ipsi quos portamus hodie incensi postulant cerei, nisi fidem in corde ardentem indesinenter, in verbis lucentem, externis factis odoriferam, & denique sine nodis erectam? Hanc ob causam hodie ardentes in manibus circumferimus cereos, eósque non fœtido seuo, sed pura benéque olente cera, vt ex iis quæ extrinsecus facimus, quales esse debeamus admoneamur interius. Hoc

enim

enim requirit in nobis Ecclesia, quæ tales nos erga Christum cupit, qualis erat Simeon. Sed quia Christum corporaliter & visibiliter amplectendum exhibere nequit: ideo ardentes cereos porrigit, in signum eaipsa credenda, speranda, confitenda, & concupiscenda, quæ Simeon tunc credidit, sperauit, confessus est, & concupiuit. Quòd si quis non hæc crediderit, sperauerit, confiteatur & concupiuerit, ne quicquam, & sibi ad ignominiam perpetuam, cereum in manibus portauerit. Operæpretium ergo videtur illud ipsum Simeonis exemplum aliquanto fusius cogitandum proponere. Esset quidem non indignum, copiosius aliquid de Virgine matre, vt cuius hoc Euangelium meminit, & cui hæc dies sacra est, me loqui: sed quia eius laudes præteritis sæpe annis declamaui, nec vlla pręterea per totum annum Simeonis in Ecclesia habetur memoria: visum est vna vice integrè ac plenè eius vobis exemplum proponere. Quin tamen quilibet piè Christianus ex hoc Simeonis exemplo facilè colliget, qua deuotione, quáue mentis lætitia virgineum pectus dum Filium in templo sistit, impletum fuerit. Si enim vel vna diuinæ consolationis guttula, & Christum vidisse tantum vel vnius momenti spatio, tanta humanum pectus replet lætitia, vt obliuiscatur omnium: quid tandem plenitudo diuinæ voluptatis faceret? Certum est, quòd si ea quæ Simeon in se sensit & fecit, iis quæ in beata Virgine matre facta sunt, conferas: haud secus esse, quàm si vnicam aquæ guttam, ingenti alicui flumini comparaueris. Semel Simeon infantulum & vidit & complexus est: Maria quotidie, non ergo dubium, omnia quæ in Simeone, & perfectius, & plenius fuisse in Virgine. Id quod in illius laudibus perspicuum fit, quibus æquè magnificè & piè de Deo Deique mirabilibus confitetur Domino, atque hic noster Simeon, imò quod hodie tandem percepit Simeon, illa iam dudum percepit, atque sensit. Non ergo minus illa Simeone Spiritualis gaudij & consolationis in se considerauit. Quicquid ergo de Simeone dixero, non aliter accipite, quàm quod perfectius aliquanto intelligi queat de Virgine. Sed quid de Si-

Lucæ 2. meone testatur Scriptura? Accepit (inquit Euangelista) eum (puerum) in vlnas suas, & benedixit Deum dicens: Nunc dimittis seruum tuum Domine, secundum verbum tuum in pace. Quia viderunt oculi mei salutare tuum. Hîc mihi primùm considera, senem hunc, vt primùm Christum intuetur,

tur, ſuſpicere, oculóſque in Deum dirigere, quaſi iam certum, Deum Optimum Maximum omnia nobis per hunc Vnigenitum ſuum Chriſtum daturum & donaturum eſſe. Nec ſolùm Deum ſuum, Dominum confitetur, verùm etiam illius ſe ſeruum teſtatur. Atque ita confieri neceſſum eſt. Neque enim ſatis eſt, ſi ſcias quod Deus Dominus noſter, niſi & ſeruos eſſe illius laborauerimus. Multi ſunt Deũ Dominum agnoſcentes & confitentes, quos tamen Dominus non agnoſcit ſeruos. Matth. 7. & 25. Luc. 6. Quod maius quid eſt, inuenias nonnullos in Dei miniſterio, qui tamen minimè ſeruos ſe Dei dicere queant, cùm non Deo, ſed mammonæ ſeruientes quæ ſua quærunt, nonnunquam etiam aliena. Orant quidem & ieiunant vt hypocritæ, ſed propter humanam gloriolam. Miniſtrant in Eccleſia prædicando verbo, adminiſtrandis Sacramentis, & cæremoniis, ſed propter externum commodum & lucrum. Quinetiam aliquando crucem in mundo ferunt, perſequutionem patiuntur, ſed non propter Deũ. nec ex fide, ſed propter reditus. A peccatis abſtinent, formidine pœnæ, non Dei amore. Ecce hi omnes in Dei miniſterio, nec tamen vllus horũ verè quòd Dei ſeruus ſit, poterit dicere. Quandoquidem alium ſibi præter Dei voluntatem finem conſtituunt, cùm tamen in Deum omnia dirigenda ſint. At verè Simeon ſe Dei ſeruum potuit dicere: fide dictante quòd Deus Dominus ſuus, & propria ipſius conſcientia teſtante, quòd ipſe ſeruus eius. His in homine coniunctis, fide & bona conſcientia, cõfidenter licet Deum precari. Sic enim Ioannes: Chariſsimi, inquit, ſi cor noſtrum nõ condemnat nos, fiduciam habemus erga Deum: & quicquid petierimus accipimus ab eo. Nõ quòd benefacta noſtra eam confidentiam tribuant, ſed quia talis duplicia tenet teſtimonia: fidei & bonæ conſcientiæ. tum quòd duplici promiſsione gaudeat: vna quæ credentibus facta: altera quę in mandatis Dei ſedulis promiſſa. Et quidem promiſsiones à Deo iis, qui credunt & ſola miſerarione diuina ſperant, factæ, per ſe ipſæ omninò certæ ſunt: fit tamen ſæpenumero, vt quis impia vita ſua ſeipſum iis indignum miniméque capacem reddat. At conuenientibus fide & bona conſcientia, hic duplici gaudet promiſsione. Atque hinc eſt quòd Simeon ſe quoq; domini ſeruum, nõ tantùm Deum Dominũ vocat, quibus & fidem ſuam, & conſcientiam bonam ſimul teſtatur. Sic dicit: Nunc dimittis ſeruum tuum Domine, ſecundum verbum

Matth. 6.

1. Ioan. 3.

tuum

tuum in pace. Hic ergo fructus non vnus, ſed plurimus conſpicitur fidei. Sed hi fructus ſunt. Primùm, quòd Simeon ſe totum Dei voluntati tradit. Secundò, quòd temporanea porrò nihil æſtimat, nec in his delectatur. Tertiò, quòd nihil in terris timet amplius. Sed nónne hi pretioſi fructus videntur? Singulatim peruideamus omnia. Primò non inanis nec vacua gloriatio, quòd Simeon ſe ſeruum Dei dicit. Nam quòd verbis ſignificauit, factis oſtendit: quum ſe totum Dei voluntati committit, paratus non ſolùm facere & pati quod vellet, ſed etiam mori, quando vellet Deus. Nunc dimittis, inquit, nunc porrò ego ſeruus tuus, tu mihi Dominus: ſola enim tua voluntas, veluti appenſum quid ante oculos erit. Videmus ergo veram obedientiam, plenam ſuæ propriæ voluntatis abdicationem. Perfecta enim hîc ſui ipſius abnegatio, vbi corde ſimul & ore dicere poteſt homo: Tua voluntas
Matth.6. fiat. Et cum Pſalmiſta: Paratum cor meum Deus, paratum
Pſal.107. cor meum. Pſallam tibi, laudem dicam nomini tuo. Ecce cor meum & pati & mori paratum. Hanc obedientiam etiã Pau
Act.21. lus oſtendit: Paratus ſum non ſolùm alligari, verùm etiam mori pro nomine Chriſti. Et aliquanto expreſsius in Euan-
Matth.26. gelio Chriſtus: Pater non ſicut ego, ſed ſicut tu vis. Et ad diſcipulos: Ecce appropinquat qui me tradet: ſurgite, eamus,
Gen.22. ſubaudi, obuiam hoſtibus. Hanc denique & Abraham olim in oblatione filij exhibuit obedientiã. Et hic noſter Simeon. Hanc ergo à nobis Paulus exigit, ſcribẽs Corinthiis his ver-
2.Cor.6. bis: Commendemus noſmetipſos in omnibus vt Dei miniſtri, in tolerantia multa, in afflictionibus, in neceſsitatibus, per arma iuſtitiæ, per gloriam & ignominiam, per conuitia & laudes. Hic primus fidei fructus eſt, qui in Simeone conſpicuus: ſed tamen nõ eſt ſolus aut vacuus. Vt enim primùm agnoſcit Chriſtum, non iam in mundo quærere illum, ſed omnia quæ in mundo negligere, non affici mundi amore, temnere diuitias, honores, ſpernere voluptates, & ſi quid his annexum: quin ipſa hæc præſens vita tanquam carcer erat, quo liberari optabat. Solus illi Chriſtus vita erat, voluptas & gaudium. Atque hic ſecũdus fidei fructus eſt, qui omnium terrenarum nauſeam pio mouet, Dei verò cœleſtiúmque amorem excitat. Mundus circa multa anxiè occupatur, & fæ-
Eccleſ.1. penumero fruſtra. Nã quicquid ſub cœlo, vanitas eſt: timens Deum, in ſolo Deo quieſcit: hic illius ſaturitas. Et hoc quidẽ vnum illud, cuius Chriſtus meminit: Vnum eſt neceſſarium.

Hoc

Hoc vnum inuenit Christus, ideóque reliqua omnia negligit. Neque verò Simeon iam nulla creatura mouetur, aut à Deo diuellitur: sed palàm confitetur, se nihil omnium timere, porrò in pace viuere. Nunc dimittis, inquit, seruum tuũ secundum verbum tuum in pace. quasi diceret, Nunc pax & securitas, nũc pacem video, pacem sentio, vnde nec mundũ, nec diabolum nec mortem timeo. Hic mihi Simeonis inspice fiduciam. Neque enim secus loquitur, ac si iam tum posset videret & inhabitaret cœlum, cùm tamen ratione temporis in medio hostium viueret. Sed vnde isthæc fiducia homini, nisi ex certa fide mentis? Eiuscemodi validam mentem in Paulo etiam conspicimus. Scimus, inquit, quia diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum. Et mox: Si Deus pro nobis, quis contra nos? Et iterum: Certus sum, quòd nec mors nec vita, nec angelus, nec principatus, nec potestas, nec vlla alia creatura nos separabit à charitate Dei, quæ est in Christo Iesu Domino nostro. Videmus ergo triplicem fidei fructum. Sed quid beatius quàm hos ipsos fructus in nobis habere? Consideremus autem quantum nobis ab illa fide deficiat. Pauci enim, proculdubiò, qui eo modo suam voluntatem Dei voluntati committant: pauciores verò ita ab amore terrenorum liberi: pauciſsimi, qui ita imperterritè pericula & aduersitates sustinent. Quin contrarium in nobis videre licet: propriam nostram voluntatem sequimur, terrenis incumbimus, in aduersitate succũbimus, & relabimur. Tantùm ergo in hoc stadio Simeon nos præcucurrit. Sed quia nonnihil de fructibus percepimus, ipsam arborem vnde illi fructus sunt, aliquantò contueamur diligentius. Quia, inquit Simeon, viderunt oculi mei salutare tuum. Hic fidem suam confitetur senex, hic aperit quod alto sub corde latebat. vbi quid de Christo crediderit, vides clariſsimè. Non eum Saluatorem aut Redemptorem solùm, verùm etiam ipsum salutare: tum nec hominum solùm, sed Dei salutare, quod ipse Deus dat, nominat. Sed nunquid imperfectum quid à Deo proficiscitur? Atque hinc patet, Simeonem non de corporalibus loqui oculis (his enim Spirituale illud & Deitatis salutare videre nequiuit) sed de fidei oculis loquitur. Hoc interiore visu Christum vidit salutare Dei. Hoc ipsum salutare & Iacob & Dauid expectarũt. In hoc Isa. exultauit, sicut & omnes verè credẽtes. Est ergo fides radix, vnde tot in Simeone fructus succreuerũt. Hãc qui nõ habet, nunquam

Luc. 10.

Rom. 8.

Gen. 49.
Psal. 118.
Isa. 35.

quam seſe plenè Deo committet, ſemper & vbique creaturis adhærebit, nec denique in aduerſitate perſiſtet. Sed reliquum de Simeone audiamus. *Viderunt*, inquit, oculi mei ſalutare tuum, quod paraſti ante faciem omnium populorũ: Lumen ad reuelationem Gentium, & gloriam plebis tuę Iſraël. His enim duobus populis habendũ erat vnum ſalutare. Gentibus quidem lux neceſſaria, quòd in tenebris peccatorum & Idololatriæ altum ſepulti eſſent. Hæc lux Chriſtus ipſe eſt, in cuius ſplendore differentiam boni & mali videre poſſunt. Primùm enim peccata, & ęgeſtatem eorum detexit, deinde gratiam regnúmque ſuum Euangelizauit his. Sed & Iſraëli ingens gloria Chriſtus ex eorum natus ſanguine, in terra eorum educatus, in eorundem lege circunciſus. Quæ omnia in infantulo iſto per fidem peruidit Simeon, ideóque mirandum minimè, tantùm lætari ſenem. Sed nos hoc illo pauperiores, quòd his caremus oculis, nec conſideramus quę bona accepimus. Vnde nec Dei nos voluntati tradimus. Spiritalem Domini conſolationem non guſtauimus, ideo creaturis etiamnum inhæremus. Quòd omnia nobis in Chriſto non credimus, ideo in periculis & aduerſitatibus timidi ſuccumbimus. Complectamur ergo Simeonis exemplum, ſuſcipiamus Chriſtum: vt nos ſua gratia illuminet, precemur: vt fides noſtra ardens luceat, laboremus. Diligentius in hoc incumbamus, ne à Deo Opt. Max. oblata dona noſtra negligentia perdamus.

TERTIVS SERMO.

SI hodiernum, Chariſsimi, Euangelium dignè, vt res poſtulat, cogitare poſſemus, ſuperuacaneum eſſet multis, cur Eccleſia hodiernam feſtiuitatem tanta cum ſolennitate & inſuetis cęremoniis celebrat, oſtendere: nec interrogaret quis qua ratione eam dignè perageret. Duo enim hæc, cauſam ſcilicet & originem huius feſti, & vſum tam apertè Euangelium indicat, vt quilibet diligentius conſiderans fateri cogatur, Eccleſiam iuſtis hodie de cauſis admodum lætari: imò etiam videre licet, quid faciundum hodie. Vnde neceſſariò Euangelium hoc diligentius conſideratur, & perpendi tur. Non enim ritè huiuſcemodi feſta obſeruamus, ſi vel cauſam cur inſtituta ſint, vel quid à nobis exigant ignoramus. Negligens ergo hæc, feſtos noſtros dies non Chriſtianè,

ſed

sed vel Iudaico vel Ethnico obseruat more. Iustum & æquum profectò nobisque pernecessarium, vt fidei confessione à Iudæis & Gentibus diuisi sumus, ita etiam festa nostra piè non illis conformi modo peragere. Sed, dolor, si inspicias penitius, contrarium inuenias: nempe impiè magis & abusiuè, Iudaico vel Pagano more, quàm religiosè quosdam dies obseruari. Nunquid enim hæc Iudaica superstitio, nudis cæremoniis, neglecta earum significatione, insistere? Sed & nunquid non Paganismus festa nostra inertiotio, intemperantia, alea, aliisque id genus voluptatibus consumere & perdere? Sed quis tam cæcus, quin videat hæc apud nos vsu venire maximè? Proinde iterum atque iterum moneo & hortor, hoc diligenter consideremus Euangelium, quod rectum verúmque festorum nostrorum vsum doceat, quemadmodum id quoque breuiter ostendam. Complectitur ergo hæc Euangelica lectio tria, in quibus totum hoc festum consistit. Primum, purgatio est Mariæ. Secundum, oblatio Christi. Tertium, testificatio Simeonis. Tria profectò egregia spectacula, quæ non solùm transformationem quandam, verùm etiam multam consolationem adferunt. Si ergo cui noua miracula audire voluptas est, huc accedat hoc auditurus Euangelium. Si te mundi sequi ludos vexat ardor, vbi nullum commodum: multò magis religio nostra ad optima & salutaria diuinitatísque plena spectacula te incitabit. Vt autem intelligatis melius, considerate duas hîc Leges Iudaicas induci, alteram de purgandis fœminis, alteram de primogenitis: vt Leuit. 12. & Exod. 13. videre est. Hæ duæ leges communes Iudæis omnibúsque hominibus. Vnde mirandum non erat Virginem Mariam post partum purgandi se & offerendi filij gratia templum ingredi. Nihil illis temporibus nouum, cùm idem facerent omnes: sed nobis qui Christi censemur nomine, & magnum quid & mirabile ostenditur. Hîc enim tandem in agnitionem & Mariæ & filij eius peruenimus, scientes non subiici legi purgationis puerperam Mariam, quæ virgo ante partum, in partu & post partum permansit, sic nec Christum indubitatũ Dei vnigenitũ legi huic subiectũ, sed legis autorẽ & dominũ. Nihilominus & mater & filius spõte sese Legi subiecerũt, eandémq; vt alij impleuerunt. Hæc autẽ cogitemus seduli: magna enim subsunt mysteria. Si ægrotus medicum,

impurus purgationem, peccator pœnitens satisfactionem sustinet, nemo miratur. Quòd si sanus, purus, & iustus ea perinde ac si ægrotus, impurus & peccator esset, faceret, nemo non miratur. Sic & in hodierno Euangelio. Stupenda & ingens humilitas, virginem Dei genitricem, tot gratiis, tot ornatam virtutibus, non se cæteris prætulisse mulieribus, sed magis vt immundam aliis comparauisse se. Potuisset enim optimo iure se excusans, in hâc sententiâ dicere: Quid mihi cũ vestris, immundæ lauacris, quæ nec concipiens, nec sum fœdata pariens. Quæ fontẽ ego virguncula & originem puritatis in mundũ peperi: qui idẽ ecce præsens est, purgationẽ instituês criminũ. Cur hoc tẽplum ingrederer, quæ dominũ veri tẽpli pariens, hoc ipso in templũ sancti Spiritus sanctificata sum? Hęc, inquâ, hisq; similia Virgo mater respodere potuisset: sed nihil horũ ne cogitauit quidẽ, nedũ dixerit. Sed ô Deum immortalẽ, quàm hîc tantę virginis tanta humilitate nostra retunditur superbia? Primò, quòd omnes pudet medicinæ & peccatorũ ablutionis, cùm nemini non notissima nostra sit impuritas. Deindè etiam quòd tanta pertinacia Dei præceptis repugnamus, tam leuibus de causis ea contumelioſè pessundamus, cùm tamen ea sit naturæ nostrę imbecillitas, vt nõ solùm nihil boni operemur sine legibus, verùm etiã in omne malũ incideremus. Neq; verò alligari his, sed liberi esse omnes volumus. Necesse haberem de omnibus hîc Legibus loqui, sed temporis breuitate prohibeor. Tantùm ergo vnũ exemplũ nostrę leuitatis in lege de purgatione adducere sufficiat. Quot nostra ætate leues mulierculæ, quæ nullo vel honestatis, vel decoris respectu, mox à partu sese in hominũ immiscent frequentiam? Rursus quot inhumani viri, qui infirmas & propè perpessis exantlatisq; cruciatibus semiuiuas puerperas ante tẽpus eiiciunt: taceo interim, statuto tẽpore ab iis abstineant. Sed dicit quis: Quid nobis cũ lege Mosi? Quid ad me quẽ Christus ab ea liberauit? Verũ idquidẽ, sed nunquid ideò pecuino more viuendũ, omnisq; honestas & ordinatio bona pessundanda est, ꝙ à Lege Christus nos liberauit? Nunquid non Pauli præcepto in medio impuri mundi peruersorũmq; hominũ vt luminaria lucere debemus? Nõ nunc quidẽ subiecti sumus legi, sed quid ergo? Neq; enim & virgo hęc subiecta erat, nihilominus sese illi submisit. Sed nunquid peccauit, quæ legẽ impleuit à lege libera? Minimè gentiũ. Nec tibi id

vitio

vitio verteretur si antiquitate & honestate commendabiles observationes diligentius observares. Non te Lex Mosi cogit ac ligat ad ea, sed honestas, sed natura, sed necessitas, ordinatio, obedientia sedula, charitas proximi, & euitandum scandalum ea à nobis exigunt. Quòd si veri Christiani sumus cum Maria nobis Ecclesiæ cæremoniæ vnanimiter observandæ sunt, quæ publicæ ordinationi commodant, nomen nostrum commendant, cultum Dei in nobis excitant, pacem conseruant, scandala propulsant, carnis petulantiam infringunt, & ad laudandum celebrandúmque Deum inflammant. *Vides* ergo Mariæ purgationem nouum quid & magnum esse, si nostram vitam comparaueris. Nec admirandum solùm, verùm etiam plurimum consolationis & fiduciæ confert. Primùm, mulieribus, deinde nobis omnibus. Mulieres quidem hæreditariam habent maledictionẽ à prima matre Eua, ideò purgari necesse habent: sed hæc virgo illa maledictione libera, sed tamen vt alias puerperas consolaretur & exemplo doceret, lustranda se obtulit. Hæc ergo mulieres tristitia induræ recogitate, nõ vobis Dei matrem deesse, nec nauseare vos, Sic haud dubiè consolationẽ & resurrectionem animabus vestris inuenietis. Sed quid de mulieribus sermonem instituo, cùm nemini non consolatoria hæc Virginis est humilitas? Si te lex grauat, in Christum eiúsq; matrem respice, qui se sponte illi, nec semel, submisse runt. Quid grauaris, aut recusas obedire Legi, cui ipse Dei filius vnáq; cum illo mater selectissima obediuêre. Quotidie vt Dei voluntas fiat precamur: sed non illa fit, nisi prius *Matth. 6.* nostra voluntate mortificata aut fracta. Frangitur autẽ per leges & statura Magistratus. Caueamus ergo ne id facto impediamus, quod petimus ore. Sed non modo admiranda nobis Virginis matris est purgatio, verùm etiã vehementer ad piam vitam vtilis, si secundum Spiritũ interpretari licet sine quo parũ profuerit isthoc spectaculũ. Id quoque audiamus. Triplex Iudæis de purificationibus lex erat. Prima, vt puerpera septẽ diebus à partu à conuersatione separaretur hominum. Secunda vt colloquendi & conuersandi cũ familia tantùm cõcessa licentia, ab egressu domus, & ingressu tẽpli arceretur, tamẽ vsq; ad triceſimũ diem. Tertia, triginta quoq; peractis diebus, templũ ingrediens, offerret agnum aut par turturũ, aut duos pullos colũbarũ. Hæc omnia ad nostrã eruditionẽ faciunt. Primũ enim hinc discimus, ne quis

immundus aut peccator ad Deũ accedere, aut illius regnum ingredi pręsumat, niſi prius ſeptem capitalibus peccatis per ſeptiformẽ virtutẽ ablutis, vt ſuperbiã per patientiã: auaritiã per eleemoſynã: luxuriã per Dei timorẽ: gulã temperantia, irã manſuetudine, odium dilectione, deſidiam fortitudine recõpenſes. His ſeptem diebus, alios tres adde, hoc eſt, tres cardinales virtutes, fidẽ, ſpem, charitatẽ, aut trinitatis fidẽ. Poſtea etiam tribus & triginta annis quibus Chriſtus in mundo vixit, & crucis mortem paſſus eſt, additis: plenum noſtræ emundationis tẽpus inuenies. Ingreſſurus ergo tẽplum, primùm agnũ Deo offer, hoc eſt ipſum Chriſtũ, ſemel pro omnibus nobis occiſum & immolatũ. Deinde ſi matrimonio copulatus, & turturem aut columbam offer. Turtur amiſſo vitæ ſocio, reliquum tempus viuit ſolitarius: ſic & tu coniugi fidẽ præſta, & quẽadmodum columbus fœmellam in incubandis ouis & educandis pullis adiuuat, ita tu quoq; pro educandis ritè liberis mutuã operã præſta. Non hoc mulieribus ſolùm, ſed & maribus dictum eſt. Si enim vxorem tibi vis eſſe turturem, filiis tuis columbã: neceſſe eſt tu quoque vxori turtur, & liberis tuis columbus ſis. Sic & ſuper te veniet benedictio iuſti, de qua Dauid: Vxor tua ſicut vitis
Pſal.127. abundans in lateribus domus tuæ, filij tui ſicut nouellæ oliuarum, in circuitu menſæ tuæ. De his verò ſatis hoc loco. Nunc porrò oblationem Chriſti audiamus non minus ipſa Virginis matris purgatione mirandam, qua etiam non minus illa ambitio & ſuperbia arguitur noſtra. Sed nec miranda ſolùm, verùm etiã conſolationis plena. Bis enim Chriſtus noſtri cauſa oblatus. Primò in templo tanquam ſacerdos, vti modo audiuimus. Secundò in ara crucis, vti hoſtia. Quid ergo deſperamus, aut mœrore afficimur, & pontificem talem ſine peccato, & hoſtiam Deo Opt. Max. gratiſ-
Pſal.27. ſimam habentes? Meritò igitur cum Dauide Eccleſia canit: Suſcepimus Deus miſericordiam tuam in medio templi tui. Verè miſericordia & bonitas. Triplici enim circundati miſeria eramus. Cæci, ægri, captiui. At contra Chriſtus attulit ſapientiam, fortitudinem & redemptionem. Hac nos
1.Cor.1. Chriſti oblatio conſolatione reficit. Ad hæc docet *nos, vt*
Rom.12. noſmetipſos offeramus. Viuam enim deinceps Deus non emortuã requirit hoſtiam. Tertiũ quod hodie cogitandum & meditandũ eſt, teſtimoniũ ſenioris huius de Chriſto eſt. Neq; enim miraculo caret, tãta & tam multa in hoc humili infant

infantulo ſenem conſpicere, vnde illi tam egregia attribuit epitheta. Sed hoc etiam & mirandum & conſolationis plenum eſt. Salutare, lumen mundi, & gloriam plebis Iſraël, nominat. Iam id certam eximiámque conſolationem adfert nobis, præſertim morituris. Si enim credidero q̃ Chriſtum ſalutare, lumen, & gloria ſuorum credentium eſt, neutiquam mortis horrore concutiar. Sed ne quis de hoc Simeone noſtro, eiúſque teſtimonio dubitet, ſatis Euangeliſta oſtendit, mereri eum fidem. Primò enim iuſtus fuit. Secundò, non ex ſeipſo, ſed ex Spiritu ſancto loquutus eſt. Tertiò, non ſeipſum ad hoc ingeſsit, ſed à Spiritu ſancto adactus eſt. Et denique quòd Chriſto non in angulo aliquo paraſiti more, ſed in publico, in templo, quo omnes confluebant, hoc teſtimonium perhibuit. Hinc ergo diſcamus fidem noſtram confirmare, & ad exemplum Simeonis vitam inſtituere, tum rectè ad Deum orare, eius verbum diligenter audire, illi fidem habere, illíque intendere, ſedulò ſacras ædes viſitare, Chriſtum & vlnis complecti, confiteri, & menti includere. Sic in pace hinc emigrabimus.

Hæc ergo ſignificant cerei noſtri, ipſáq; proceſsio. Cereus enim, qui ceram habet, lychnum & ignem, triplicem in Chriſto naturam deſignat. Cera enim, quòd puriſsimam carnẽ verúmq; ſanguinẽ ex Virgine matre ſumpſerit, lychnus verò ſanctiſsimã animam, ignis diuinitatẽ. Quæ tres naturæ nõ ſeparentur. Non enim ſufficit harũ hãc vel illam credere & confiteri, ſed ſimul tres cõfiteri neceſſe eſt. Et hæc quidẽ fides in mẽtibus noſtris ardere debet, & foris in manibus ferri, hoc eſt, corã hominibus palã confiteri, tũ etiã in bonis operibus lucere, vt Chriſtus in Luca admonet: Lucernę ardẽtes in manibus veſtris. Nequicquã enim fides ſine bonis operibus prodeſt, vt Iacobus teſtatur: imò cereus ſine igne, ſine lumine eſt. Sedulò ergo & diligẽtius incũbẽdũ, vt ſemel in nobis fidei accenſo lumine, perpetuò ardeat & luceat, extinguatur nunquã. Hoc ipſum præſtet Deus Opt. Max. Amẽ. *Luc.12.*

QVARTVS SERMO.

NEmo in Euangelium hoc attentè cogitans, quàm fuerit lætum, ſanctum, & per omnia pium ſpectaculum, vbi dominus noſter Ieſus Chriſtus à parentibus in tẽplum delatus, à iuſto Simeone cũ ingenti animi ſui lætitia, cũ interna mẽtis affectione ſuſceptus eſt perpẽdẽs, mirabitur, nos

Christianos sepositis hodie seculi negotiis hoc ipso spectaculo solùm occupari: sed nec inane quid vel inutile arbitrabitur, nos tam conuenientibus externis cæremoniis hanc festam diem celebrare, & quasi coram fieret repræsentare, quod olim completum credimus. Certum est enim, quia hodie primum benedictum ventris sui fructum Maria in templo omnibus conspicuũ obtulit & exhibuit. Et quis in Christianis sibi temperabit accurrere, hunc pretiosissimum thesaurum contueri: & maximè, quando nobis hoc ipso plurimum commodatum est? Deinde etiam quando constat, hodie primùm dominum Iesum templum vt sacerdotem & mediatorem nostrum intrauisse, quam culpam & quod inexpiabile facinus incurrimus, si non vel saltem affectu obuiam illi nos exhibebimus gratósque nos sui aduentus declarauerimus? Insuper, cùm commune gaudium senex ille Simeon omnibus Iudæis simul & Gentilibus annuntiat, cur non & nos participes tantæ lætitiæ tantique gaudij efficimus? Nunquid non & nos homines æquè atque illi vel Iudæi vel Gentes, qui hæc illo tempore coram viderunt? Nunquid non & nos indigemus Dei gratia perinde atque illi? Quin etiam quod maius est, cùm Christus singulari quodam modo edictus èst, lumen ad reuelationem Gentiũ, non dedecent nos nostri in manibus ardentes cerei, si tamen per hæc significare voluerimus, nos credere & confiteri, quòd Christus Iesus verum lumen & salutare nostrum sit. Et quid multa? Si enim patres nostri tantũ scire Christum templum suum, Catholicam Ecclesiam futuri tunc seculi ingressurum esse, gauisi sunt: cur non peracto iam & completo quòd illi futurum esse gaudebant lætabimur? Ad hæc duos propheticos testes habemus, qui tam clarè de hoc festo vaticinati sunt, vt meritò videantur expressis nominibus annuntiare, & digito voluisse monstrare. Alter horum Aggæus, alter Malachias, qui ambo illo ipso tempore viuebant, cũ post captiuitatẽ Babylonicã, hoc illud templũ ædificaretur, in quod salutare nostrum Christus delatus & à parentibus suis oblatus est. Iam verò architectus huius tẽpli, quidã præfecti erãt, qui ad operam incitarent, consolãdóq; ingentẽ honorẽ, egregiũ decus quod huic templo ex aduentu Messiæ aliquãdo debebat accedere, annuntiarent: pergerẽt in cœpto opere, ne vel laboris vel impẽsę pœniteret, quæ

omnia

omnia expectatus Messias esset recompensaturus. Nec moueat q̃ non possent tantũ decoris illi tẽplo tribuere, quãtum Salomon olim suo attribuisset; quod Messias satis illi decoris & honoris esset allaturus. Hæc dicit Deus Sebaoth, inquit Aggæus, adhuc modicum, & ego commouebo cœlum & terrã, & mare & aridam, & mouebo omnes Gẽtes, & veniet desideratus cunctis gentibus. Et in Malachia: Ecce ego mitto Angelum meum, & præparabit viã ante faciẽ meam. Et statim veniet ad templum suum Dominator, quem vos quæritis; & Angelus testamenti quem vos vultis. Videtis ne ergo, quàm clarè & euidenter hi duo Prophetæ hoc festum prædixerunt? Vterque enim Christum in aliud templum venturũ esse his verbis promisit. Id quod hodie factũ est. Si ergo antiquioribus gaudium fuit, quòd Christum in templum ingressurum audiebant credebántque: cur non etiam nos lætitia afficeret, quòd venisse iam olim & audiuimus & nouimus? Multo enim melius est, bonũ aliquid habere, videre, possidere, eóque vti: quàm illud in expectatione futuri temporis præstolari. Quod enim quis iam habet: certò possidet, nec sperare necesse habet. Omnis autem incerta spes est, fallítque sæpenumero. Quinetiam certã spem esse concedam: interea tamen carentia desiderati expectantem cruciat. Cùm ergo hæc ita sint, nemo nostrũ sine fructu hanc diem prætereat, multóque minus inutiliter consumat, sed contrà cum diligentia, quid singula huius Euangelij velint & significent consideret & cogitet. Et quidem necessariò id agimus omnes. Neque enim hodiernæ diei cæremoniæ sufficiunt, vt iis tantùm tanti festi solennia piè & Christianè compleamus: vt interim taceam, otio, crapula, vt gastrimargi solent, transigi non posse. Minimè. Hoc enim festum eos requirit, qui & credant, & loquantur, & faciant, quicquid hæ quatuor personæ, Maria, Ioseph, Simeon & Anna, primi obseruatores illius crediderũt, loquuti sunt & fecerunt. Proinde & mihi aliquid de tribus hisce rebus dicendum arbitror. Tria inquam hæc à nobis exigit festiuitas, si modò piè eam celebrare animus est: ita credere, loqui, & facere, quomodo quatuor hæ personæ fecerunt. Fidem requirit, vt quemadmodum illa in omnibus, ita in hoc quoque fundamentum sit & primas teneat. Nam qui non crediderit verè, hanc facile prætereibit historiam, & sciens negliget, dicétque: Vt quid moror, & frustra tem-

Agg. 2. *Heb.* 12. *Malach.* 3.

pus perdo? Nulla enim hîc me reficit nouitas. Commu-
Leui. 12. Exod. 34. nis Iudæorum lex erat, mulieres post partũ munera sua & dona offerrẽt in templo, tum in primo partu infantulos suos, si masculi, domino offerrẽt & sisterent. Sed nec nostris quoque temporibus rarum, senes aspectu infantiũ refici & exhilarari. Quid ergo si Simeon etiam in hoc infantulo lætatur & exultat? Hæc ergo quilibet secum cogitabit, qui sine fide superficialiter hanc viderit historiã. Sed quid contrà canit Ecclesia? Senex puerum portabat, puer autem senem regebat. Vides ergo multo aliter sese rẽ haberẽ cum hoc puero quã cum aliis pueris. Senes portare pueros, rarum non est: at senem regi à puero, certè rarum simul est & mirabile. Sed enim hoc nemo præter hunc vnũ puerum Christum saluatorem nostrum potest. Iam quid eadem Ecclesia de matre infantuli cantet, accipe: Ecce, inquit illa, miraculũ nobis propositũ: *Vt virgo cõcepit mater Domini, viri cõmixtionẽ nesciens. Stat onerata nobili onere, confessa se matrẽ, viri nescia. Vt virgo concepit, vt virgo peperit, virgo post partum permansit.* Auditis ergo etiã in matre Maria multo secus sese rẽ habere quàm in aliis fœminis. Magis ergo quod in hac audimus historia, quàm quod in ea videmus cogitandum est. Quicquic enim hîc videtur, extra miraculũ est: sed quod auribus percipitur, rarum & mirandũ est, imò consolatione plenum est. Nam oculis corporalibus nemo hanc Christi matrẽ virginem adhuc esse, imò & Dei quoque matrem cognouit, multòque minus hunc infantem Messiam credit, cùm non corporeis oculis id datur percipi, sed per solam fidem intelligi. Tecum, quid Angelus huic virgini dixerit, quid Simeon de hoc infantulo credidit, reputa, & inuenies multo maiora in hac recondita esse mysteria, quàm possit oculis concipi. Audiamus ergo & propheticum vaticinium, & seniores huius de Christo testimonium, vt fiat perspicuum
Agg. 2 quid hoc festum de Christo doceat credendũ. Sed prophetæ Aggæi verba audiuimus. Hęc dicit Dominus: Adhuc modicum & ego cõmouebo cœlum & terram. Et iterum: Et veniet cunctis desideratus Gentibus, siue: Qui omnibus Gentibus in expectatione fuit. Quanquã autem Latina *translatio* non per omnia concordet cum Hebræo, & pro *Desideratus veniet*, legat, *Electa venient*, & desiderabilia Gentiũ: certum tamen est iam inde ab origine omnes in Christum speraſſe. Tum etiam minimè obscurum Prophetam his

Christo

Christo loqui,& de donis per eum hominibus communicandis vaticinari. Quanquam enim Iudæi de diuitiarum copiis,quibus hoc templum Gentes honorarant,intelligere videantur,non tamen hoc secundum Propheticum spiritum sufficit.Negari quidem non debet hoc templum in maiori reuerentia & veneratione, priore illo fuisse: multi enim de longinquis partibus Gentes Hierosolymam visendi illud gratia proficiscebantur,& in eo adoraturi,quemadmodum id testantur qui,vt Christum viderent,eò venerãt, & Eunuchus præfectus Reginæ Candacis Aethiopum. Adhæc hoc ipsum templum multis donis & priuilegiis honoratum,vt à Regibus Cyro & Dario,Magno Alexãdro, tum à multis aliis Syriæ Regibus & Aegypti,præcipuè Herode,deinde etiam à multis Romanis principibus potentissimis.Negari,inquam,non potest,hoc modo templum hoc honoratum fuisse. Sed nunquid Deus ita requirit Gentium argentum & aurum? Minimè. Non illi de auro vel argento cura,sed de redimendo populo suo à peccati tyrannide magna cogitatio. Quid enim consolationis fuisset illo tempore piis,si temporanea solùm,diues & politum templum à Deo fuisset promissum? Non hæc sperabant,sed promissum Messiam expectabant,huius dona desiderabant & spiritalia & sempiterna. Hinc ergo Prophetæ sententia & mens est,venturum in hoc templum Messiam, in hoc etiam pacem suam per Euangelium omnibus annuntiaturũ esse, ideóque fore vt Gentes non solùm dona sua, verùm etiam seipsos Deo in hoc templo offerrent, contrà & Deum suis hos honoribus cœlestibus,inquã,& spiritalibus bonis exaltaturum esse. Atque hæc omnia non clàm nec in abscondito,sed palam,& commotione omnium elementorum futura esse. Ecce,inquit Deus per os Prophetæ, commouebo cælum & terram,&c. Id quod factum est. Quemadmodum enim olim Deus legem promulgaturus omnia commouebat elementa:erant enim tonitrum & fulgura in cœlo,concutiebatur terra,exultabant colles vt agni,pluit manna,petræ conuertebantur in aquarum flumina,Iordanis conuertebatur retrorsum:sic etiam hic cœlum & terram commouit,nouam humanis in Scripturus legem pectoribus. Nato enim in mundum Christo,ecce mox Angeli aderant è cœlo pastores,vt Christũ quærerent,admonentes:deinde etiã accelerãt tres ab oriente magi. Sic & Christus,cùm à paren-

Ioan.12.

Actor.8.

Psal.113.

tibus in templum offerretur, per Spiritum sanctum mouebat fidelium mentes, vt accurrerent: sed maximè cum iam prędicare auspicaretur. Tandem etiam eiuscemodi commotio fiebat in Domini passione, dum sol obscuraretur, terra concuteretur, petræ scinderentur, mortui qui in monumentis erant resurgerent: tum etiã in ascensione, dum cœlũ aperiretur, & nubes sese ad suscipiendum Creatorem inclinarẽt. Post ea quod præcipuum huius erat: dum Spiritus sanctus, Apostolorum & mentes & linguas accẽdens, vt diutius à testificatione cohiberi non possent, descendebat. Hæc ergo Propheta vidit, & credentibus annuntiare voluit. Hæc igitur, piè Christianus cogitet, & mox apparebit quam fidem præsens requirat festiuitas: nempe vt credamus hũc ipsum esse, in quem omnes, quotquot vnquã fuerunt, sunt, & erũt, crediderunt & sperauerunt. Cuius fidei causam in calce huius Euangelij audituri sumus. Sit ergo hucusque satis dictũ, quid nã Aggæus de hodierna festiuitate prædixerit. Audiamus deinceps quid Malachias vaticinetur de eadem. Hic verò apertius agit illo priore. Non enim venturum in templum suum tantùm, verùm etiam nomina eius & epitheta pronunciat. Deinde etiam quod officium illius, & cur venturus sit. Primò Messiam hunc dominatorem dominum dicit, nec simpliciter dominum, sed huiusmodi, qui cunctis sit desideratus hominibus, qui in omni mãsuetudine omnipotens sit, ita planè, vt neminem pro sua terreat potẽtia, sed
Psal. 44. qui omnes alliceat bonitate, vt speciosus præ filiis hominũ, in cuius labiis gratia diffusa sit. Secundò etiam angelũ dicit Messiam, siue pacis nuntium & testamenti: ostendens non modo Deum illum, verùm etiam hominem esse, in hoc in mundum missum, vt pactum seu fœdus quod Deus, cum hominibus pepigerat, annuntiaret, suóque sanguine confirmaret. Sed nunquid non præcipui & egregij tituli sunt? Et quis non tantum non exultaret hæc audiens?

Adde quòd & sacerdotem vocat, sed non apertis id verbis, cùm dicit eum venturum in suum templum, vt quem solum sacerdotii decet dignitas, & qui solus sacerdotale munus compleat perfectè, hoc est, Deum pro *nostris peccatis* placare, illique satisfacere possit.

Nec tacet Propheta, quid in templo facturus sit Christus. Ipse, inquit, quasi ignis conflans, & quasi herba fullonum. Hæc enim duo fecit in templo, facitque etiam-

num.

num. Sedet conflans, emundans & purgans. Igne vtitur & aqua: igne ad conflandum, aqua ad purgandum. Per verbi sui ignem probat omnium sapientiam, iustitiam & vitam. Hoc igne omnem carnalium cęremoniarum Pharisaicæ que superstitionis immunditiam & impuritatem à lege arrodit & consumpsit, probans humanam nec sapientiam nec iustitiam coram Deo persistere. Quin, quod magis est, ostendit, mundi huius prudentiam ad Dei collatam sapientiam, meram esse stultitiam, & humanam iustitiam nil esse nisi superstitionem inanem. Sed hęc faciens, vehementer mundum lædit, qui sua indemnata vult omnia. Hinc ergo Propheta noster ait: *Quis* stabit ad videndum eum? Sit sui mundus *Malach.3.* semper similis, non ideo ab officio suo cessabit Christus: multo verò magis quicquid mali vsquam est, sui verbi igne consumet: mundabitque interea suos à peccatis, vt offerant Deo in iustitia, fiátque illi acceptabile sacrificium eorum, sicut à principio, & à diebus anti quis: id quod fit, vbi se per fidem in Christum sine operibus legis iustificari credunt, quemadmodum & illi qui præcesserunt Legem iustificati *Gen.15.* sunt. Ecce audiuimus à Malachia etiam aduentum Christi prædictum esse. Et quanquam illa omnia non vna die expleta sunt: hodie tamen impleri inceptum est, quòd hodie primum in templum Christus venerit. Vides ergo quæ de Christo exigatur fides, imò etiam quæ per Christum oblata gratia, quæ nec hodie recusatur, vt & nos in vnico hoc Christo habeamus dominum, & saluatorem, doctorem & sacerdotem, imò reconciliatorem inter patrem Deum & nos: qui nec cessat nos purgare & emundare verbo & Spiritu suo, vt in omni bona actione, & diuinorum exercitio plenè & perfectè placeamus Deo. Sed dicet quis: Agnosco quidem hæc magni aliquid esse, quæ duorum Prophetarum dicta sunt testimoniis: sed quis ea omnia memoriæ commendabit? Breuiter ergo quid de Christo credendum sit accipe, & quam fidem præsens dies postulet. Simeon senex noster tria Christo epitheta attribuit. Primùm salutare eum dicit ante faciem omnium populorum paratum. Deinde etiam lumen ad reuelationem gentium. Tertiò & gloriam plebis Israël. Nec hoc sine causa, nec immeritò. Vt enim per primum parentem nostrum pacem, salutem, Dei agnitionem, sed & propriam gloriam perdidimus, ita eadem hęc in *Christo recuperauimus*. Et quidē hęc fides, quam

præsens

præsens dies à nobis exigit. Hæc fides eorum, qui hanc festam diem primi celebrarunt. Hæc etiam fides, quam ardens cereus in manibus tuis hodie denotat. Hac fide non ardente intrinsecus, frustra quicquid extrinsecus agimus: imò quod amplius est, si hanc fidem in nobis non habuerimus, coram Deo mendaces arguimur, ac ipsum illudimus, qui lumen in manibus ad significandam internam fidem gerimus, planè nihilominus diuina luce fidei vacui. Solicitè ergo ô fratres laboremus, ne tantùm vmbram huius festi apprehendamus, & quod significatur amittamus, atque his nostris cæremoniis reos nos Deo constituamus, damnantes nosmetipsos. Ad hæc sciamus etiam minimè sufficere, si internè fides tantùm ardeat, cùm externè verbis & factis luceat necessum est. Ergo igitur à primis huius festi obseruatoribus non solùm quid credendum, sed & quid faciendum sit discamus. Recedant vetera de ore nostro, dicebat quondam Samuelis mater Anna. Seipsum enim commendare vetus cantilena est, quam nemo non didicit. Noua præsens dies exigit eloquia: nempè vt Christo Messiah nostro agnito, Deum celebremus & magnificemus, tum etiam Christum coram toto mundo palàm confiteamur. Verùm tum demum confitebere, vbi certus, quòd tibi Redemptor, tibi lumen, tibi gloria sit, idque in omni populo prædicas. Iam verò ipsa, quæ hæc dies exigit, multifaria sunt opera, quando quæque persona ex his quatuor peculiare quid nobis insinuat. Quum autem præcedentibus annis abundè satis de Virginis matris actis dictum est, nunc quid Simeon suo nos exemplo doceat inspiciamus, & examinemus. Hæc Simeonis facta sunt: Ad Christum properare, Christum fidei suscipere brachiis, atque in corpore portare. Hunc vnum omnibus mundi huius thesauris præferre, pluríque facere. Hoc agnito nihil porrò in mundo appetere, sese totum diuinæ voluntatis pietati submittere.

Ecce quæ hæc festiuitas à nobis facta exigat, si eam piè & Christianè obseruare voluerimus. Deum immortalē, quàm felices nos, qua cum voluptate Christus inter nos viueret: quanta animorum nostrorum exultatione nostrum, Nunc dimittis, personaremus, imò quàm confidenter, quàm sine omni omnis periculi formidine nosmet in mortem daremus, si eo modo crederemus, loqueremur, ac denique manibus operaremur, quo hi omnes fecêre. Contrà: Væ omnibus qui hæc vel insolenter ridēt, vel pertinaciter temnunt.

Quib

Quibus haud dubiè post hanc ærumnosam vitam infelicissimè transactam æterni ignis manet cruciatus. Firma enim manet sententia: Quod qui Christum non diligit, sit maledictioni obnoxius. Quam Deus Optimus Max. clementer auertat ab omnibus, Amen.

QVINTVS SERMO
Prophetiam Aggæi explicat.

SI quis recta hanc Euangelicam lectionem intentione examinauerit, facilè (si modò vel scintillam Christianæ pietatis in corde suo fouerit) quòd Christiani hac ipsa festa die nõ immeritò spiritalibus exultamus lætitiis videbit: nec peculiari aliquo opus esset sermone, si secundum Deum idem sentiremus omnes. Quia autem (heu dolor) nonnulli nulla curant Euangelia: alij pro simplicitate, licet audiant, & quamlibet laboriosa diligentia intendant, nihil tamen inde frugiferum addiscant: alij etiam tam rudes, vt licet intelligant Euangelia, tamen obliuioni tradunt: ideo non abs re quædam in Ecclesiis cantilenę summas rerum continentes, vsumque festorũ indicantes ea breuitate, vt nemo adeò simplex qui non intelligat: nemo tam insanus quin memoria contineat, audiuntur. Id ergo vt verum credamus, quasdam eius generis cantiones proponamus. Sic nempe heri hora Vesperarum cecinimus: *Hæc dicit Dominus: Ecce ego mitto Angelum meum, qui præparabit viam ante faciem meam, & statim veniet ad templum sanctum suum dominator quem vos quæritis, & Angelus testamenti, quem vos vultis.* In matutinis horis hodie item cecinimus: *Ecce Dominus & dominator venit ad templum sanctum suum: lætare & exulta filia Sion, & vade in occursum Domino tuo.* Sed & in Missæ introitu exultantes diximus: *Suscepimus Deus misericordiam tuam in medio templi tui, secundum nomen tuum ita & laus tua in fines terræ: iustitia plena est dextera tua.* Ac demum in Vesperis horis audituri sumus, *Hodie Maria in templum obtulit puerum, quem Simeon iustus in vlnas suas suscipiens, Deum benedixit in æternum.* Ecce tibi his Ecclesiæ cantionibus non semel huius magnæ festiuitatis causam propositam, idque breuibus quidem, sed apertis verbis, ne quis latere se causas huius festi tergiuersetur: maximè cùm isthæc omnia hodiernum Euangelium in se contineat copiosius. Primò enim Euangelium hoc testatur,

Malach. 3.

Psal. 47.

Mariam

Mariam proprium filium & ſupernaturalem in templum hodie obtuliſſe, quæ poſt partum virgo permanens, & matris habuit gaudium, & virginitatis non amiſit pudorem. Secundò, & eximium profundæ humilitatis exemplum in Maria videmus. Tertiò, tanta & tam multa à Simeone & Anna de Ieſu adhuc puero audimus vaticinata. Quartò, hodie primùm ſe Chriſtum in templo publicè omnibus conſpicuum exhibuiſſe intelligimus: imò quòd ipſe hodie primùm ſacerdotale ſuum munus expleuerit, non obſcurè animaduertimus. Hæc omnia Euangelica atteſtante hiſtoria hodie contigêre. Cur igitur hodie non exultabimus, feſtóſque dies non celebrabimus? Mirum profectò ſpectaculum, & tale omnino, quale nunquam viſum vel auditum eſt mundo: virginem in templo infantem, eúmque ex ſeipſo natum verè, ſiſtere Domino. Et cur properamus ad videndum omnes in vnum? Non minus mirandum, hanc ipſam virginem in tam ſublime præ omnibus aliis à Deo exaltatam, ſeſe in tantam humilitatis profunditatem demittere, vt ad morem cæterarum mulierum purificandi in ſe reciperet legem. Et quis hæc laude digna non æſtimaret? At verò quid amabilius viſu, quàm quòd ipſe Dei filius noſtram in ſe naturam aſſumpſerit? Et quis non propterea gratias referret Deo? Sic & cætera grata ſunt, quòd Simeon omnibus commune quoddam annuntiat gaudium. Et quis iſthæc audire non geſtiret? Quin ergo certiſsimum cùm eſt, hanc huius diei oblationem nõ ſolùm omnibus ſeculis ab omnibus hominibus ſumma cum pietate, ſumma cum animorum lætitia eſſe rememoratam, verùm etiam ab ipſo Luca, tum etiam ab aliis Prophetis antiquioribus magna diligentia eſſe conſcriptam, omnes pœnam incurreremus atrociſsimam, ſi incogitanter eiuſcemodi res tranſiremus. Neque enim dubitandum magni momenti rem aliquam latere, quam Deus tot antè ſeculis ad omnium exultationem prædici voluerit. Sed nec Lucam hæc ſine cauſa tanta diligentia ſcripſiſſe puta. Tum haud dubium hos quorum in hoc Euangelio mentio fit, homines peculiarem quandam conſolationem & lætitiam ſenſiſſe, quando tam ſeriò omnia agere videntur. Atque vtinam omnibus nobis ea mens, ille ſpiritus qui in Simeone: profectò eandem & nos experiremur in nobis lætitiam. Hic, inquam, Simeon verè intellexit Aggæum. Et ea quidem propter de ipſo, quòd expectauerit redem

redemptionem Israël, dictum est. Nam quia mens illi fuit antè per Scripturarum alloquia excitata & inflammata, melius præsentia Messiæ frui potuit. Ah quàm felices nos, si vel guttulam talis in nobis deuotionis conspicere liceret? Et quidem quotidie Prophetam illum legimus. Sed in hoc deficimus, quod minus verè cogitemus & minus mente concipimus, quæ legimus & audimus. Quia autem Aggæus hanc nostram festiuam lætitiam tam multis retro seculis prædixit, in illius Prophetia hac vice tantùm maneamus. Hic ergo satis indicabit quare toties repetamus, Christum in templum esse præsentatum. Accipe igitur Dei verba per Prophetam. Hæc dicit Dominus Deus exercituum: Adhuc modicum & ego cœlum & terram commouebo, mare quoque & aridam. Et veniet desideratus cunctis gentibus & populis. Et implebo domum istam gloria. Magna erit gloria domus huius nouissimæ plus quàm primæ. Nam in loco isto dabo pacem, dicit Dominus exercituum. Ecce audis clarissimam Dei ipsius promissionem: nempe, venturum Christum verum illum Messiah in templum, post manumissionem Israëlis è Babylone instauratum, & fore vt pro Christi præsentia hoc ipsum templum glorioſius illo fiet, quod extruxerat Salomon. Vnde hæc Aggæi non infima in præcipuis argumentis ad conuincendos sui erroris Iudæos, tum ad defendendum & confirmandum nostram fidem. Estque ergo hic locus vnus in præcipuis, quos Iudæi corrumpere vehementer laborant. Et magis propterea hoc ipso aduersus eos vti decet. Neque enim alia ratione euidentiori Ecclesia toties nobis proponit Christum in templum esse præsentatum. Quod si inuitis id Iudæi auribus audiunt, eoipso nobis erit gratius. Quòd si eos non piget magno labore Scripturas corrumpere, quod sibi aduersari eas intelligunt: nec nos pigeat contra eorum mendacia veritatem profiteri. Vt autem omnes quid hæc Prophetia, eiúsque impletio piis mentibus lætitiæ adferat, videamus: primùm discamus quomodo eum locum Iudæi deprauarint. Deinde & veritatem eius meditemur. Primò autem quod dicit Deus: Adhuc modicum, & ego commouebo cœlum & terram, &c. ostendit mox futurum quod promittit: id quod considerare nolunt Iudæi, transilientes quasi nihil egregium in his verbis absconsum, timéntque ne mendacij

Agg. 2.

arguan

arguantur & conuincantur. Agnoſcunt enim non iam modicum temporis, ſed ferè bis mille trāſiſſe annos, ab eo quo
Pſal.89. hæc Aggęus prædixit tempore. Neque enim bis mille anni modicum temporis dici poſſunt. Verum enimuero ſi cōtradicere Dauidicis dictis præſumpſerint: quia mille anni ſicut dies heſterna quæ præteriit: ecce additum eſt & aliud quiddam: venturum ſcilicet Meſsiam adhuc ſarto actecto illo templo, quod poſt Babylonicam captiuitatem Aggæo viuente inſtauratum fuit. At illius tēpli iam ferè ſeſqui mille annis euerſio facta eſt, nec lapidi lapis adhæſit. Propterea igitur hæc Iudæi tranſiliunt, quòd his conuincantur, atque ideo etiam cætera verba quæ ſequuntur deprauare ſtudent. Et cùm ait, vti noſter textus habet: Veniet deſideratus cunctis Gentibus, ipſi legunt: Veniet deſiderium Gentium. Id quidem cum noſtra Verſione facilè conueniret. Eſt enim Chriſtus verè omnium Gentium, omnium ſibi credentium gaudium, ſumma voluptas & deſiderium. Sed ipſi hoc Gentium deſiderium tantum de concupiſcentia quadam mala habendi neſcio quas ingentes diuitiarum theſauros intelligunt. Id arbitrantes ſummum deſiderium Gentium: ita ſubſequentia deprauant, vt theſauros magnos illos & diuites illius templi Gentes ſint pro cupiditate habendi direpturi. Sed falſum id eſt, & dolus effugij ne in mendacio quod contexunt deprehendātur. Nam principiò quidem ipſi ex illis Rabbini hūc Prophetæ locum de Meſsiah interpretati ſunt. Tum nullo Scripturæ teſtimonio vnquam comprobauerint deſiderium Gentium merū eſſe æs & meras diuitias. Neque enim minus ipſi Gentibus hac philargiria laborant: quinetiam aliquanto magis. Præterea Gentes nō ſolùm diuitias & aurum, verùm etiam honores, poteſtatem, voluptates, & ſanitatem deſiderant. Cur ergo illud deſiderium Gētium de ſolis diuitiis interpretari nituntur? Adde vt verum ſit quod nemo noſtrùm negauerit, Gentes magnam facultatis & ęris ſummam in templum hoc contuliſſe: cur non etiam vident Iudæi quanta ex eo ipſo templo Gentes Antiochi temporibus, tum etiam ſub Romanorum poteſtate acceperint?

Tertiò quod ſubdit Propheta, Magna erit gloria *huius* nouiſsimi templi quàm prioris: ita exponunt, *quaſi* nouiſsimum illud decem annos perdurarit amplius priore. Sed nequicquam laborant, fruſtra prætexunt. Quæ enim gloria mendico ſi diuitem ſuperuixerit decem annos? At nullo

modo

modo postremum illud templum pri ori illo potuit comparari. Prius enim illud omnia auro contexta habebat purissimo. Vnde patres quibus visum erat ante prius illud templum, lacrimis, cùm secundum illud instauraretur, abstinere non poterant: facilè enim considerabant nulla via hoc illo comparari posse. Quin etiam si hoc templum illo pretiosius auro aliisq; rebus, imò si merum aurum fuisset, illud tamen verum ornatum pretiosioráq; habuisset monilia: vt Dei Archam, Cherubim, Sellam propitiatoriam, aliáq; id genus, quibus omnibus hoc posterius caruit. Et quid demũ Iudæi iactant exteriorẽ huius templi ornatum, cùm constet ipsum sæpissimè non ab idololatris modò, verùm etiam ab ipsis Iudæis, (id quod ipse Christus eis exprobrat, quòd domum Dei, domum feciſſent negotiationis, imò ſpeluncam latronum,) fuisse conscleratum? Certissimum ergo de alio quodam ornatu loqui Prophetam. Sed iste nullus alius fuit præter Christum in hoc ipsum templum venturũ. Hæc, inquam, maxima huius templi gloria, & hac parte multò illo fuit pretiosius, quod in propria Christus verus Messiah intrauit persona. Hæc ergo Propheta ad consolandũ lapsos illius Gentis prædixit, adhuc nempe stante tẽplo venturum Messiam ad erigendos eos. Sed enim neminem præter hunc vnum ostendere nobis possunt, quæ adhuc stante illo ædificio venerit. At nos ipsum habemus Iesum Nazarenum, qui adhuc stante templo illo, puer in illo præsentatus est, vir in illo docuit, miracula multa & magna ædidit. Hic ergo verè nostrum, hoc est, Gentiũ desiderium, hunc exoptant, & desiderant omnes populi. In illius tempore cælum commouebatur, quando in Oriente Magis nouum sydus emicuit, quod præcedens eos in Bethleem perduxit, quando Sol in eius passione obscuratus est. In illius tempore etiam, terra & mare commota sunt, non in passione solùm, quando petræ scissæ sunt, nec solùm in ipsius resurrectione, nec cùm tempestatem maris cohibuit, vẽtisque imperitauit, siccisq; pedibus super mare ambulauit: verùm etiam & multo magis, cùm Euangelium prædicari demandasset omnibus creaturis. Tunc inquam, terra commouebatur & mare, vt homines cateruatim ad fidẽ conuersi, errores & idololatriam deponebant. Insuper ipse Christus in hoc templo pacem attulit. Si quis, inquit, sitit, veniat ad me. Ecce tibi omnia in Christo impleta, quæ prædixerat Propheta. Huius ergo

3. Reg. 6. & 7.
1. Esr. 3.
Ioan. 2.
Matth. 21.
Matth. 2.
Matth. 27.
Matth. 28.
Matth. 14.
Ioan. 7.

hodie admonemur his verbis, Ecce Dominus & dominator venit ad templum sanctum suum. Et: Suscepimus Deus misericordiam tuam in medio templi tui. Hæc ergo nostra hodiernæ diei læta festiuitas, illum ipsum, quē omnes Gentes desiderant venisse, nobisque sempiternam salutem præordinasse. Reſtat nunc vt Simeonis sequamur exemplum. Hoc salutare vlnis complectamur fidei, Deo gratias agentes ipsum confiteamur, coram ipso in iustitia & timore Dei appareamus & viuamus, vt de Simeone dictum est. Tunc fiet vt ipsius consolationem in nobis experiamur, & in vera pace hanc vitam concludamus. Id ergo Deus Optimus Maximus omnibus nobis præstet, Amen.

Psal.47.

SEXTVS SERMO DE CÆremoniis & Processione loquitur.

QVatuor magnas festiuitates hucusq; Christi Iesu seruatoris nostri obtulit humanitas. Natiuitatis suæ primam, Circuncisionis alteram, Apparitionis siue adorationis per Magos Orientales tertiam, quartam hodie Præsentationis suæ in templum. Et quemadmodum hæ omnes externè alia post aliam succedunt, ita quæque earum in quolibet verè Christiano conspiciuntur. Primò enim Christus in nobis nascitur, idque per fidem: quo prima notatur solennitas. Ex fide autem spiritualis procedit circuncisio: per fidem emundantur mentes nostræ: imò per fidem iustificamur, vt peccata nostra præcedentia non imputentur nobis ad damnationem. Et hæc secunda festiuitas. Iam verò agnito Christo ac vbi remissæ nobis sunt iniquitates: necessariò sequitur, vt cum Magis omne nostrum desiderium ad Christum conuertamus, ipsum adoremus, illi offeramus, & quantum sumus dedamus, ipsius voluntatem & mandata sequamur, atque ita per secunda, pérq; aduersa, per contumelias & opprobria annittentes, ad veram patriam festinemus. Et hoc tertium festum. His omnibus quadraginta huius vitæ diebus expletis, ecce & quarta festiuitas incipit: vt nempe & nos vnà cum Christo in sempiternum suum templum offeramur & suscipiamur. Ecce hæc docemur his quatuor festiuitatibus. Quartum ergo quod hodie celebramus festū, aliquantò diligentius examinemus. Inueniemus enim hodie verè impletum esse quod de Deo olim Dauid prædixerat. Recordatus est, inquit, misericordiæ suæ & veritatis suæ domui

2. Cor. 6.

Psal. 97.

domui Israël. Interpretanda quidem de omni reliquo etiam humanæ redemptionis opere sunt, quemadmodum & illud Mariæ facit, cùm ait: Suscepit Israël puerum suum, recordatus misericordiæ suæ, sicut loquutus est ad patres nostros, Abraham & semini eius in sæcula. Quo modo etiam Zacharias cecinit, Visitauit, *inquit*, & fecit redemptionem plebis suæ. Et erexit cornu salutis nobis in domo Dauid pueri sui. Sicut locutus *est* per os sanctorum, qui à sæculo sunt, Prophetarum eius. Salutem ex inimicis nostris, & de manu omnium qui oderunt nos, ad faciendam misericordiam cum patribus *nostris*, & memorari Testamenti tui sancti. Hoc, inquam, modo illud Dauidicum, reliquum omne nostræ redemptionis opus tangit, in quo maximè sese Dei misericordia patefecit & veritas, vt modò ex ambobus Mariæ & Zachariæ hymnis intelleximus. Verùm peculiari quadam ratione vtrunque & misericordia & veritas in hac solennitate ostensum est euidentius. Vnde etiam lætis hodie vocibus nobis acclamatum est: Suscepimus Deus misericordiam tuam in medio templi tui. Nónne enim magna diuinæ pietatis miseratio est, quòd se Deus ipse in nostræ carnis infirmitate omnibus conspicuum exhibuit? Nónne & veritas Dei sese manifestauit hodie, cùm certo modo ea impleta sunt quæ vterque, & Aggæus & Malachias prædixerunt? Maximè. Cur non ergo lætis inuicem acclamamus ad Deum vocibus: Suscepimus Deus misericordiam tuam in medio templi tui? Imò quò minus Iudæi hæc considerare laborant, eò magis & gloriosius nos ea confiteri debemus. Hac ratione iustus ille Simeon hodie confessus est: Nunc, inquit, dimittis seruum tuum Domine, secundum verbum tuum in pace. Quia viderunt oculi mei salutare tuum, quod parasti ante faciem omnium populorum: Lumen ad reuelationem Gentium & gloriam plebis tuæ Israël. Haud dubiè simile & Anna cecinit. Hi ergo primi huius festi cultores fuêre, horum insistendum est vestigiis. Atque huc pertinet, quod hodie decantatum est: *Ecce dominator Dominus venit in templum sanctum suum: gaude & lætare Sion, & vade in occursum Domino Deo tuo.* Et iterum: *Adorna thalamum tuum Sion, & suscipe regem Christum.* In his ergo duobus tota huius solennitatis cõsistit obseruatio: nempe, vt Christo obuiam procedamus, eúmque suscipiamus: quia en coràm adest. *Ecce*, canit Ecclesia, *venit.* Venit non ad tribunal iudicij

Luc.1.

Psal.47.

Luc.2.

sui, sed ad templum suum. Et quare non ad tribunal? Nempe aderat tempus acceptabile, aderat illa dies salutis, de
2. Cor. 6. qua olim ipse Deus in Isaia: In tempore acceptabili exaudiui te, & in die salutis auxiliatus sum tibi. Venit ergo
Isa. 49. non vti Iudex, sed vti saluator. Venit autem in templum suum, Primò, tanquam mediator inter Deum & nos, quem
1. Ioan. 2. ipsum Ioannes vocat. Aduocatum, inquit, habemus apud Patrem Iesum Christum iustum. & ipse propitiatio pro peccatis nostris, Deinde ad templum suum venit, tanquam verus sacerdos & Pontifex noster, vt eum Paulus dicit. Ta-
Heb. 8. lem, inquit, habemus Pontificem, qui consedit ad dexteram throni maiestatis in excelsis, administrator sanctorum, ac veri tabernaculi, quod fixit Deus & non homo. Tertiò, veniet in templum suum, tanquam victima. Sic enim
Ioan. 17. de seipso dicit: Pro eis sanctifico me ipsum, vt sint & ipsi sanctificati per veritatem. Hoc modo Christus hodie ad templum suum venit: imò eo ipso modo etiamnum in spirituali suo templo est. Quid ergo nos faciemus? Gaude & lætare filia Sion, Sed nunquid sufficit, si lætamur, exultamúsque pro Christi præsentia? Minimè. Vade in occur-
Bernar. sum Deo tuo. Id verò qua ratione fiat, Ecclesia hodierna docet processione. Primò, bini & bini coniuncti procedant, qua fraterna insinuatur charitas, quæ omnino ad nostrum profectum necessaria est. Quisquis Christianam sperneus dilectionem solus incedit, priuatum quid molitur, totam processionem dehonestat, sibi ipsi incommodat,
In Epist. Iud. aliis quoque oneri est. Et hi quidem sunt, qui seipsos à Christianorum communitate segregant, irrationales & carnales homines, non habentes Spiritum, non curantes seruare vnitatem Spiritus in vinculo pacis, vt Paulus monet.
Eph. 4. Si ergo verè Christo obuiam procedere vis: ne solus obambules, sed adiuncto fratre procedas, quemadmodum Chri-
Luc. 10. stus discipulos suos legatos fecit: hoc est, teipsum contine in vnitate Sanctæ Christianorum Ecclesiæ vniuersalis: deinde etiam in vera charitate erga quencumque Christianum in priuato. Hoc enim est binos & binos procedere. Et hoc primum quod ad nostram processionem pertinet. Secundò, in processione minimè conuenit otiosos, & va-
Eccl. 4. cuis manibus incedere. Quemadmodum enim solum esse & incedere, vt modo audiuimus, satis non est: ita etiam

Deus

Deus ne vacuus in suo conspectu appareat prohibet: Si enim otium in iis, quos ad laborandum nemo conduxit, reprehenditur, quanto magis reprehensione digni, qui iam in vineam vocati, otiamur? Proinde lucentes cereos, nec hos occultè: sed palàm & apertè, nullo tamen nisi qui sanctificatus in templo perpetuo seruatur igne accensos. Cereus noster fides nostra est, quem non solùm corde comprehendere, verùm etiam manibus, hoc est, operibus ostendere debemus. Sine operibus enim mortua fides est. In corde ardeat, externè in operibus eluceat fides necesse est, quemadmodum & ipse Christus docet: Lucernæ ardentes sint in manibus vestris. Et sic luceat lux nostra coram hominibus, vt videant opera nostra bona, & glorificent Patrem qui in cœlis est, vt simus exemplum bonorum operum. Non quolibet igne accendi debent hi cerei, quia & diabolus suos focos fouet: nempe ignes carnalium desideriorum, ambitionis, inuidiæ, & liuoris. Hos Christus in suo ministerio ignes respuit. Alienus ille focus est, & quæcunque inde accenduntur opera, Deo displicent: quin etiam in impietate sua morietur, quicunque hos peregrinos ignes coram Deo obtulerit, etiamsi patre natus Aaron. Sit ergo cereus noster altero igne, hoc est, sancto accensus, hoc fides nostra ardeat, nempe vero & genuino charitatis affectu erga Deum & homines. Hic ergo ignis ille, quē Christus in terris vt ardeat, accendit. Ignitus noster erit amor: si enim tepidus fuerit, ex ore suo Deus euomet. Hoc ergo, secundum quòd ad nostram processionem pertinet: nempe recta, intima, operosaque fides. Tertiò, tacere minimè conuenit in processione: canere & Deo psallere æquum est. Hilarem enim datorem diligit Deus. Tum genuinus charitatis fructus, gaudium est in Spiritu sancto. Sed & propterea vocati in admirabile lumen Dei, vt annuntiemus & confiteamur virtutem & operationem eius qui nos vocauit. Psallere autem decet non mundo, sed Domino, & nouum canticum, quia mirabilia fecit nobis: Psallere inquam, in viis Domini, quoniam magna est gloria Domini: Psallere, quia magnus cùm sit Dominus, humilia tamen respicit, & alta à longè cognoscit.

Exod.23. *Matth.20.* *Iaco.2.* *Luc.12.* *Matth.5.* *Leuit.10.* *Luc.12.* *Apoc.3.* *2.Cor.9.* *1.Pet.2.* *Psal.97.* *Psal.137.*

Quartò, nec subsistendum erit eundo, pergendum porrò de virtute in virtutem, quousque perueniamus ad montem sanctum Sion, vbi in sempiternum Deus Deorum

Psal.8.3.

videbitur. Neque enim existimabimus nos cõsequutos esse, sed cum D. Paulo enitendum ad ea quæ à fronte sunt, nec cessandum donec propositum apprehendamus brabeum. Ecce hæc docemur hodierna processione, isque Deo obuiam procedendi modus optimus. Hoc modo Maria, & Ioseph, Simeon & Anna, obuiam processerunt. Hoc ipso modo postea quotquot vnquam fuerunt pij, obuiam Deo processerunt. Quin etiam si rectis oculis libet intendere, hæc ipsa processio nihil aliud erit, quàm repræsentatio quædã fidei nostræ, gaudij nostri, & ordinatæ Charitatis & concordiæ, quam Christiani iam inde ab origine redemptionis exhibuerunt semper. Nobis quidem vestigium eiusce modi processionis mansit, sed ipsum significatum aliquando rarò in nobis inuenitur. Portamus lumina, sed nihilominus corda nostra tenebræ sunt. Cõiuncti bini atque bini incedimus, sed mentes nostræ disiunctæ sunt. Canimus ore, & cor nostrum longè est à Deo Corporibus & pedum passibus procedimus, sed nullum ferè virtutum sentimus incrementum: nec solùm subsistimus, verumetiam sæpenumero relabimur. Sed longè alia à nobis requirit Ecclesiam: nempe non vmbram externam, sed rei veritatem, hoc est, sic conueniamus affectibus, vt bini incedimus corporibus. Sic ardeat in mente Fides, vt lumen lucet in manibus: sic luceat in operibus, vt cereus in omniũ oculis: sic mẽte in Deũ ascendamus, vt ore laudes psallimus: sic pergamus in virtutibus, quomodo eũdo procedimus. Id hac processione in Ecclesia hodie docemur. Neque verò sufficit si Christo obuiã processeris, nisi etiam in ornatissimam domum susceperis. Sed quem in nobis postulet ornatum, quatuor huius Euangelij personis docemur. In Maria disce humilitatẽ. Ecce, inquit, ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum. Et iterum: Respexit humilitatem ancillæ suæ. In Ioseph discamus constantiam fidei, qui probatus constans inuentus est. In Simeone timoris Dei exemplum suscipimus. Sic enim Simeon describitur, quòd iustus fuerit & timoratus. In Anna perseuerantiam in bono colligimus. De ea enim dictum est, quòd vidua permanserit ad octogesimum & quartum annum, seruiens Deo nocte ac die, ieiuniis & orationibus. Hæc ergo vera ornamẽta, quæ Christus in nobis desiderat: Humilitas, Fides, Timor Dei, & in bono vsque ad finẽ constans perseuerantia. His si quis domum suam exornauerit, rectè

Phil. 3. *1. Cor. 9.* *Isa. 29.* *Luc. 1.*

rectè & dignè Christũ suscipiet. Sunt ergo illa, quibus hodie occupati fuimus. Eia ergo sedulo cogitemus hodie Christum venisse ad templum sanctum suum, verum dominatorem & dominum, sacerdotem & mediatorem nostrũ. Nec hoc solùm, verùm etiam adhuc inter nos esse, séque omnibus offerre præsentem. Hæc nos summa Dei misericordia ad gratias agendas moueat. Occurramus illi, suscipiamus illum. Sic sic fiet vt aliquando nos cum Simeone illo iusto secum in sempiternum regnum suum in pace assumat. Et hac via natalitia festa Christiani concludimus.

SEPTIMVS SERMO.

NEmo, qui hoc Euãgelium perscrutatur, cur Christiani hac ipsa die fidem simul & deuotionem nostram aliquanto, quàm aliàs per anni circulum apertius non modò lætis acclamationibus & laudibus diuinis, sed & externis, aliis signis ardentibúsque cereis declaramus admirabitur. Causam enim huius habemus & exempla. Causa autem harum cæremoniarum est, quòd hodie primùm se Christus palàm in templo videndum exposuit omnibus, vbi etiam publicè omnium populorum lumen & salutare proclamatus est. Exempla verò Maria & Simeon nobis exhibent, qui fidem suam in Christum verbis simul & factis testificati sunt. Atque vtinam eiusmodi exempla vel in minimo & à longè sequeremur. An verò non est fidem suam palàm, mirè, & cum maiestate quadam confiteri, quòd Simeon talis vir, in tali loco, omnibus aspicientibus puerum Iesum in suas seniles vlnas accipit, gratia agens Deo, quòd ad eum diem superstitem seruauerit, tanta de puero edicit, quòd saluratore sit à Deo cunctis donatum populis, Gentium lumen & gloria plebis Israël: iam porrò nihil præterea desiderans quicquid hic mundus possidet, certus & paratus mori, quòd hũc coràm aspexerit, quem semper & solum desiderauerit? Annon admiratione raptos ab his tam insuetis verbis & factis, plurimos credibile est? Alij haud dubiè rem seriò agi, alij, & fortè maior pars lusum dixêre, & (vt sunt diuersa multorum iudicia) alij Deo gratias egêre, alij risêre. Id quod ipsa Simeonis verba declarant, cùm ait: Ecce positus est hic in ruinam & in resurrectionem multorum in Israël, & in signum cui contradicetur. Quæ vtique satis indicant, non

Luc. 2.

Ibidem.

omniũ idem iudiciũ, in ea quę de puero dixerat verba, fuisse. Cur enim in hæc verba prorupisset, si eam de puero fidem, quam in se ipso sentiebat, cõsideraſſet in omnibus? De nulla profectò ruina, de nulla contradictione, sed de salute déq; resurrectione tantum prophetaſſet. Sed ex iis quæ tum coram videbat, futura prædicebat. An verò ideo confessionem suam prætermittebat, quòd non omnibus seriò rẽ agere videbatur? Minimè. Pergit porrò Deo deuotus, inque multis lusum arbitrantibus, Annã inuenit credulam. Hoc ecce nobis seruit Simeon exemplo, hoc modo hodie fidẽ suam, nil reliquorũ veritus iudicia, testificatus est. Nõ Dauid ideo ante arcam cithara ludere cessauit, quòd vxori lusum agere, 2. Reg. 6. & Rege indignũ quid facere videretur. Non ideo Anna Sa- 1. Reg. 1. muelis mater ab oratione destitit, quod Heli sacerdos ebriã Act. 2. mustóque plenam dicebat. Non ideo Apostoli Dei magnalia prædicare cessant, quòd à Iudæis musto pleni dicerentur. Non Paulus ideo prædicationẽ Euangelij abrũpit, quòd à Philosophis Athenis Spermologus, à Festo diceretur insa- Act. 17. nus. Cur ergo Christianum coram Deo honesti pudet? cur Acto. 26. fidelis, quod bonum est, omittit, propterea quòd ab aliis leuiter ridetur? Annon honestũ, annon pium, annon Christiano dignum, postquã audis Simeonẽ tanta cũ maiestate fidẽ suã professum, tu quoque pietate accensus ipsum imiteris, nec solũ intra temetipsum, sed & palã, accepto in manus ardente cereo, publicè te in ipsius Simeonis fidẽ iurare: nempe quòd Christus verè saluator, ipsúmque adeo salutare, verum ad illuminandos omnes omnium nationũ populos lu- Ioan. 1. men; consitearis? Non ob pueriles lusus, ô fratres, à maioribus institutum est, quòd hodie accensis luminibus ordine procedimus, si cor adsit. Verè enim puerilis lusus est, si corde fide vacuo, externo tãtum ritu lumen in pompa feras. Eiusmodi homines meritò ridentur. Non illa priorum sententia fuit Simeonis exemplum, verba, atque facta cogitantiũ, qui vt pueris simplicioribúsque eò tenaciùs inhæreret: has instituêre cæremonias, vt nemo non hos externos cereos videns, illud lumen cogitaret, quod prædicauit Simeon, nempe Christũ: omnes hunc apprehendere, in hoc & viuere & adiusti Simeonis exemplũ, in ipso mori studerent. Hæc ergo causa hodiernæ pompæ est. Ac facilè hinc colligere licebit, ad quid nobis Simeonis exemplũ seruiat. Sit ergo illud primum exemplũ. Secundum sublimius quid indicat. Si enim

Simeon

Simeon tantam fidem, tantam etiã pietatem ostendit, tam multum gaudij & consolationis inuenit, qui semel tantùm, idque exiguo admodum tempore, Christum vnis susceptũ portauit: quis tandem eloqui potis est gaudij illius maiestatem, quod habuit illa, quæ virgo intacta viris, aluo aliquot mensibus ipsum tulit grauida, ac deinde peperit? Quis vel cogitare sufficit, qua illa fide, qua pietate, quibus laudibus, qua gratiarum actione suum, imò & Dei naturalem filium ipsũ Deo in templo obtulerit? Quod gaudium habuerit & exhibuerit adhuc gerula clausi legimus: Magnificat, inquit, anima mea Dominum, & exultauit spiritus meus in Deo salutari meo. quantum ergo gaudij habuit, quando iam natum vidit, attrectauit, in templum portauit, Deóque obtulit? Nulla profectò alia causa id conscribere Euangelistæ prætermisêre, quòd nemo id dignè dictare potuit, & ꝙ sit exemplum nemini facilè consequendũ. Sint ergo hęc de causa & exemplo hodiernæ põpæ dicta breuiter. Quod reliquum est huius sermonis: ipsum Prophetam, qui hodie recitatus est, audiam⁹. Hic nõ solũ seruiet nobis ad hãc festiuitatẽ dignè celebrandam, verùmetiã quid præsentatus in tẽplo Christus effecerit efficiátque etiãmnũ maximè in sacerdotibus & Leuitis. Ipsius ergo Malachiæ verba attendamus. Ecce ego, inquit, mittam angelum meum, qui præparabit viam ante faciem meam, & statim veniet ad templum sanctum suum dominator, quem vos vultis: & angelus testamenti, quẽ vos quæritis. Ecce venit, dicit Dominus exercituũ. Et quis potest cogitare diẽ aduentus eius, & quis stabit ad videndũ eum? Ipse enim quasi ignis conflans, & quasi herba fullonum. Et sedebit conflans & emundans, &c. Hęc prophetia propriè Christum respicit atque in ipso completa est, ita planè vt nec in minimo fefellerit. Ioannes ipse angelus siue nuntius, qui præiens, viam illi præparauit in hominibus. In matris erat vtero Christus, cùm Ioannes nasceretur, sic statim sequutus est præcursorem suum. Quin etiã dum Ioannes prædicare incipit, Christus (illo etiam testante) in populi stetit medio. Id quod Propheta indicare vult cùm ait: Statim veniet, hoc est, quum primum Angelus visus fuerit. Et hoc primum. Secundò, magna diuersitate vtrũque angelum seperat. Ioannem quidem angelum, id est nũtium siue missum dicit, sed simpliciter. at vero Christum testamenti angelum vocat, quem omnes velint, omnes quęrãt.

Luc. 1.

Malach. 3.

Matt. 11.

Ioan. 1.

Quin etiam dominum & dominatorē appellat. His duobus titulis Christum insignit. Talem mundus expectabat, talem omnes quæritabāt pii. Talis omnibus necessarius. Dispersi vti oues errantes in medio luporū. Pastorem ergo desiderabant. Animaduertebant Mosen suis vel lege vel sacerdotibus, nec peccatum, nec mortem, nec etiā Diuinā iram tollere posse. Propterea indigebant alio, qui melius aliquod testamentum erigeret priore illo. Hic ipse Christus est. Ac ideo & dominator & angelus testamenti dicitur. Tertio: Veniet, inquit, ad templum sanctum suum, quod eo tempore instaurabatur, quo Malachias, alio nomine (vt quibusdā placet) Esdras dictus, cum Aggæo & Zacharia ad instaurationem templi hortabantur & impellebant. Id quod in Christo impletum est. Nam hic in idem illud templum præsentatus est, in eodem prædicauit, & miracula edidit, quod & ipsum Iudæi dicere non metuunt. Iam verò illud tēplū mille ccccc. ann. dirutū iacet, nec vllum aliud instauratū aut ædificatum est, licet id sæpè attentarint Iudei, sed confusi semper ab incepto desistere coacti. Quando igitur Malachias & Aggæus tam clarè scribunt: Messiam in illud ipsum tēplū quod tūc ædificabatur, venturū esse, atq; idē templū iam quindecies cētū annis dirutū iacet: sequitur irrefragabiliter, Messiam ante tot annos venisse. Vnde & adhuc venturū Messiá Iudæi expectant, vanū & falsum est. Si adhuc staret templū, aliquā ipsorū expectatio speciē certi haberet. Quia autē iacet euersum, nihil est quod futurū adhuc expectēt. Imò propterea Deus illud euerti voluit, vt omnes cognoscerent hāc prophetiā esse cōpletam, venisséq;, iamolim Messiā: Quod si videre occæcati Iudæi nolunt, in suo errore sine nobis pereant. Certi nos, hoc vaticinium in Christo Iesu domino impletum esse. Quarto addit, Ecce venit. Et quis stabit ad videndum eū? Quibus hoc prædicitur: Certò quidem venturum Messiam, sed non secundum mundi opinionem, vel omnium sensus & voluntates. Non omnibus innotescit aduentus eius, quia pauper & humilis venturus est. Deinde non omnes de eius aduentu lætabuntur, non omnibus laudabitur. Multi ab eo fugient odio ducti, pauci stabunt ad videndum eum, multis erit aduersus. Erit enim quasi ignis conflans, &c. hoc est, non ad cuiuslibet voluntatem vel loquetur, vel operabitur. Nulli blandietur, malum

1. Petr. 2. Ezech. 34.

malum & iniquum non feret: nec hypocrisi, nec errori, nec
vllí impietati patrocinabitur. Sedebit conflans, quasi aurum
igne purgans, & quasi fullo lixiuio, smegmate & herbis ve-
stium maculas emundans. Non obiter, sed rerum intima tan
get, corda hominum velint nolint, purificabit. Huc pertinet *Matth.3.*
quòd Ioannes dicit: *Ventilabrum in manu sua, & purgabit*
aream suam. Hoc ergo Christi in templo suo, hoc est, in *Ioan.16.*
Ecclesia officium. Per verbum suum & spiritum, mũdum de
peccatis, de iustitia, déque iudicio arguit, hoc est non tantùm
nos peccato subdit, verùm etiam ostendit omnẽ nostram iu-
stitiam (in quantum homines sumus) nihil esse. Id quod om-
nibus arrogantibus nimiúmque de seipsis præsumentibus
in sua iustitia vel sapientia confidentibus, quasi ardens &
vrens ignis. Neque enim qui in peccatis sedet, arguí amat: & *Ioan.3.*
qui male agit, lucem odit, tum confidens, de sua iustitia & sa
pientia, reiici non facilè patitur. Propterea ait: Quis stabit
ad videndum eum? Quo ostendit pauciss imos secum conue-
nire. Id quod apertissimè in Pharisæis videre est. Iis enim
minimè cum illo conuenit, nulla eis à sermonibus eius volu
ptas. Et cur id? Contrarius erat factis illorum, ignem senti-
runt adurentem, & acre lixiuium. Conscientias eorum pene
trabat, arguens superbiã, auaritiam, hypocrisim & id genus
alia vitia. Contra hunc ignem persistere cùm non possent, ce
cidére, perierunt, conflati sunt, ad nihilum redacti sunt: nec
solùm ipsi, verùm etiã templum ipsorum & ciuitas. Hoc er-
go præuidens Malachias ait: Quis dies aduentus illius cogi-
tabit, & quis stabit ad videndum eum? Quanquam & de ex-
tremo iudicio hæc verba interpretari possunt: præcedit ta-
men illud. Conflat & purgat modò per verbum suum, qui
gehennæ igne olim conflare veniet. Quintò addit: Et pur-
gabit filios Leui. Id quod vt singulari quadã ratione additũ
est, ita etiam præcipue considerari debet. Cùm illis enim ho-
minibus Christo plurimum fuit negotij, quos maximè pur-
gatos vult. Ipsis enim immundis, alij quoq; ab eorũ doctrina
& vita impuritatẽ quandã attrahunt. An ergo nõ doleret Iu
dæorum Pharisæi, quod Propheta ait, Christũ, vbi venerit, fi-
lios Leui purgaturũ, imò conflaturum, emundaturũ, & quasi
aurum ab argẽto in igne, ita bonum à malo separaturũ esse?
Si purgandi, certè impuri. Neque enim quod purum est, pur
gari adhuc necesse habet. Iam verò de Christo vaticinatum
erat, quòd esset purgaturus filios Leui, ac tum demũ purifica

torum

torum placitura illi sacrificia. Vbi ergo ipsorum iactantia?
Ioan.9. Nunquid & nos cæci sumus? Et: Nos Mosi discipuli sumus.
Lucæ 11. Et iterum: Magister: hæc dicens nos etiam afficis contumelia. Noluerunt defæcari, sibi ipsis iustitiam simulantes. At Christus ignis est nemini parcens, omnia, quæcunque attingit, cõsumens. Sic enim hic de eo Propheta prædixit: Et purgabit & colabit filios Leui. Sed hæc primùm de ipsis personis, pòst verò etiam de ipsorum officio intelligenda sunt, ac tertiò quidem de sacrificiis. Impura erant omnia, personæ, officium, & sacrificia. Omnia purgatione & emundatione necesse habebant. Dei olim mandato Moses tribum Leui
Leuit.21. in sacerdotium & Dei ministerium ordinabat, non tamen quosuis in ea admisit. Quicunq; aliquo vitio laborabãt, qui vel cæci, vel claudi, vel lusci, vel gibbosi, vel scabiosi, vel rupti, aut aliàs monstrosum quid habebant, nasum, manus, aut pedes, excludebantur. Sed quales in tẽplo offendit Christus?
Ioan.7. Tales omnino, quibus verè potuit dicere: Moses dedit vobis
Matth.15. Legem, sed nemo ex vobis factis præstat Legem. Et: Sinite
Matth.23. illos: Cæci sunt, & duces cæcorum. Et: Væ vobis Pharisæi & Scribæ, quia similes estis sepulchris dealbatis, quæ foris quidem apparent speciosa, intus verò plena sunt ossibus mortuorũ, omníque spurcitia. Tales offendit, quos flagello tem-
Matth.21. plo eiectis, postea etiam patria terra expulit. Hoc modo filios Leui, in personis purgauit. Par ratio officij fuit. Optimè Moses ordinauerat, quo quisque fungi deberet munere, quomodo Reipub. præesse conueniret, quòd ab omnibus in sui sustentationem ex decimis, aliisq; oblationibus alimenta sufficientia accipiebant. De quo multa in quarto & quin-
2. Parali.24. to pentateuchi. Melius porrò Dauid instituit omnia, diuidés Leuitas in quatuor partes. Primum locum tenebat summus Sacerdos: huius munus semel in anno in Sanctum sanctorũ
Heb.9. intrare, ibique cum Deo populum reconciliare. Post hunc viginti & quatuor alios sacerdotes, qui ex ordine alius post alium fungerentur officio in templo. Horum officium erat oblationes & thurificationes facere, tum populum docere, & benedicere. Et hi quidem omnes ex tribu Aaron. Alios deinde Leuitas in tres turmas diuisit. Quosdam ordinabat Cantores, qui Psalmos decantarent, Deóque laudes dicerent dum alij offerebant. Quosdam Ianitores fecit, aliis templi vtensilia custodire demandauit. Atq; is quidem modus optimus. Sed quomodo Christus hęc offendit? Quomodo quíque

suo

suo instabant officio? Nempe vt diceret: sustuliſſe Dei mandatum, vt suum constituerent; quòd templum domum negotiationis feciſſent, & speluncam latronum. Ecce iterum hic Christo conflandi & purgandi laborem. Sed & sacrificia immunda erant. Quod in iis optimum, patrum fides erat. Idipsum etiam aurum hoc. Quod reliquum acceſſerat, vti immolatio animantium & combustio, & sanguinis eorum in templo asperſio, thuríſque incenſio: non verè aurum, nec in eo Deo complacuit. Omnibus igitur Christus in fornacem iniectis, fidem quæ est aurum, approbauit, reiectis cæremoniis, tanquam scoriis quibusdam. Idipsum Propheta vult cùm dicit, Purgabit filios Leui. Nec hoc Christus Iudæis horúmque sacrificiis tantum fecit, facit etiam hodie. Et quidem arbitror, quòd verè purget, conflet & cribret nos his temporibus: quòd si attendere renuimus, certè pertinaciter occæcati sumus. Et quis iniuria se affici, conqueri potest? Situe enim personas, siue officia siue sacrificia inſpiciamus nostra, Deum immortalem, quàm sumus inæquales iis, qui ante nos fuerunt? Quàm nihil omninò facimus eorum, quæ illi fecerunt sedulò? Quàm nihil aut certè quàm exiguum feruoris in nobis, quem in officio suo illi ostenderunt. Idem vitium in plebe: nullus status sibi respondet. Expectauit & aspexit longo tempore Deus, admonuit, prædixit: sed nemo verè cogitauit, nemo vitæ emendationem iniit. Aquæ nullus in nobis effectus est. Apparauit ergo fornacem, imposuit ignem: efficiet malum, quod non potuit bonum. Omnino enim purganda Dei domus est. Si nosmetipsos diiudicaremus, non corriperemur à Domino. Quando ergo nos negligimus, supplet ille. Quin si hæc fornax non omne aurum expurgauerit, expectat nos alia formidabilior multò. Ecce inquit, in iudicium veniam vobiscum, & ero testis velox aduersus omnes, qui operantur malum. Ecce hæc de Christo prædixit Malachias. Hæc ipsa hodie lecta & audita, eadem quotidie experimur omnes, expectamus vehementiora. Quare ô fratres, decenter ambulemus in domo Dei. Simeonis imitemur exemplum. Sic planè viuamus, vt olim fornacem hanc non timeamus. Neque enim quod tergiuersemur est. Omnino necesse est, hinc satisfiat vaticinio: Purgabit filios Leui. Si non hic, certè alibi immitius. Gratia Dei Optimi Maximi nobiscum, Amen.

Matth.15. *Ioan.2.* *Matth.21.* *1.Cor.11.* *Malach.3.*

OCTA

OCTAVVS SERMO.

INitio huius sermonis libet cũ D. Bernardo præfari, quòd tria in assumẽda carnis nostræ natura diuina maiestas perfecerit, omnia tam grãdia, tam noua, tam insueta, tam rara, támque admiranda, vt æqualia nec habuerint, nec habitura vnquam. Hîc enim in vna eadémque persona Deus & homo inuenti sunt. Hîc in vna persona virgo & mater est. Hîc fides & humanum cor in vna persona est. Tres profectò coniunctiones, omne miraculũ omnia signa excedentes. Nemo vel cogitare sufficit, quomodo fieri potuerit tam inæqualia, tam longè latéq; distãtia in vnũ cõiungi potuerint. Quid distantius Deo & homine? Quid naturæ impossibilius, quàm virginẽ simul esse & matrẽ? Quid dissidet magis, quàm fides & humana ratio? Omnia tamen inuenire licet in hoc Euangelio. Tres psonę hîc nominãtur: Christus, Maria, & Simeõ. In Christo prima coniunctio: in ipso enim Deus & homo adunitι sunt. In Maria secũda: illa enim & virgo & mater perstitit. Tertia coniunctio in Simeone est, qui vtrunq;, etiã elu ctante natura, firmissimè credidit: Nunc dimittis seruũ tuũ Domine: quia viderunt oculi mei salutare tuum. Vide ergo quæ piis in his tribus meditandi copia, quæ etiã admirationis causa. Quid Deus, nisi summũ bonum, lumen incomprehensibile, inuestigabilis essentia? Quid homo nisi terra & cinis? Quis verò cogitasset posse hæc duo in vnam personam coire? Quid enim sublimius Deo? quid adiectius terra? At verò sic sese Deus cum terra, hoc est, cum homine, aduniuit, vt etiam humanitati Christi attribuatur quicquid in ea gesit Deitas, & rursus Deitati assignetur quicquid in eo humanitas passa est. Quemadmodum enim verè dicimus: Iesus Mariæ filius à Nazaret à morte excitauit Lazarum: ita verè dici potest: Iesus Dei filius crucifixus est. Certũ nihilominus est, Christum in quantum homo, nullum edidisse miraculũ, & in quantum Deus, pati non potuisse. Non. Deitas in Christo latens fecit magnalia, non verò humanitas passa fuit, nõ Deitas Sed quia indissolubili quodam nexu Deus & homo coniuncta sunt, alterutri naturæ adscribitur, quod habuit & potuit alia. Ecce ergo puerum Iesum, in quo solo hæc duo, & nullo alio secundo, inueniuntur. Exclamat igitur sanctus Bernardus: Memento, inquit, ô homo, quòd limus sis & terra, ne quid superbias. Deo te coũnitum cogita, eóque gratias

gratias age. Vide enim quàm erga terræ globulos dilectionem ostenderit, quo eos honore induerit. Primò enim spiritum illi vitæ inflauit, vt Moses testis est. Addidit sensualitatem, tum rationem donauit, ac denique seipsum adunuit. Hæc ergo meditanda sunt hodie. Quòd si quis verè hæc perpendere posset: Deus bone, quæ in illo pietas, quod gaudium, quæ admiratio, quæ denique gratiarum exurgeret actio? Hoc ergo primum quod cogitandum hodie proponitur. Post hæc in Mariam conuerte oculos, inuenies admirandam vnionem, nunquam in vllo hominum simul repertam. Ab exordio mundi nunquam auditum est, matrem esse virginem, aut virginem esse matrem. Nam secundum naturam nullum fœcunditas virginitati locum dat, nec fœcunditati virginitas. At verò sola hæc beatissima persona est in qua ineffabili fœcunditati virginitas, & virginitati coniuncta est fœcunditas. Quod semel in ea fieri datum est, nec vnquam prius, nec factum est pòst, nec futurum est vnquam. Hæc ergo in Maria & virgine beatissima & matre felicissima cogitanda sunt. In Simeone verò non minus quàm superiora admiranda inuenimus. Omne, inquam, miraculum excedit, in talibus fidem conueniſſe cum ratione. Iterum dico: admirandum est, quomodo humana mens duo hæc, puerum hunc Deum esse & hominem, Mariam verò matrem eius & virginem esse possit credere. Vt ferrum & terra minimè conflantur & vniuntur: ita nisi Deus per Spiritum suum coniunxerit, nec fides rationi, nec ratio conuenit fidei. Non enim in se habet ratio, Deum esse eum qui se in præsepio poni permittit, qui esurit & sitit, cæterámque humanam infirmitatem experitur: imò qui flagellari, conspui, crucifigi, & sepulchro includi se permittit. Sic nec in se habet ratio, virginem esse quæ desponsata viro semper præsenti, & coràm: qui deduxit in Aegyptum & reduxit, qui solus tantum viæ cum sola peragrauit, quæ filium lactat quem peperit. Omne, iam tertiò dico, miraculum excedit, quomodo persuaderi potuerint hæc tam contra naturam, mundo. Licet enim aliàs ratio nihil nisi quod ipsa apprehendit, possibile putat: tamen firmiter, indubitatè, ac certò psuasum est mũdo, hũc puerũ esse Deũ, eiúsq; matrẽ esse virginẽ. Ergo tot Martyrũ myriades omnis ætatis, vtriusque sexus, omnis generis torméta ipsámque adeò mortẽ citius perpeti voluerũt, quàm vel minimũ ab hac fide recederẽ.

Id er

Id ergo iam ſtatim ab initio exemplo Simeonis oſtenſum eſt. Ecce enim quàm ſine vlla hæſitatione tam conſtanter loquitur: Viderunt Domine oculi mei ſalutare tuum, quod paraſti ante faciem omnium populorum. Video hunc infantulum lumen eſſe Gentium, & gloriam plebis tuæ Iſraël. Video in eo maieſtatem tuam. Video completa eſſe quæ expectauimus & deſiderauimus. Nulla nunc mihi viuendi hîc voluntas eſt: nunc ergo dimitte ſeruum tuum Domine, ſecundum verbum tuum in pace. Nullum nunc mihi ab ira tua periculum eſt, quia ecce ſalutare tuum, hoc eſt, ille ipſe per quem gratiam tuam, dona tua, ipſámque ſalutem impertiri vis, ante oculos meos eſt. Nunquid non hoc eſt conſtanter de magnis rebus loqui? Quid ergo in his præcipuũ fides. Si enim ſecundum rationem loquutus fuiſſet, certè aliis id verbis feciſſet. Sed reſtitit ratio, ceſsítque loco fidei. Eſt ergo miraculum, vt dixi, ſupra miraculum omne; rationem in his, quæ non apprehendit, quæ impoſsibília ducit, *Luc. 1.* locum dare fidei. verè Dei ſolius opus hoc. Propterea hoc ipſum Euangelium de Simeone loquitur, quòd reſponſum acceperit à Spiritu ſancto, nõ viſurum ſe mortem, niſi prius videret Chriſtũ Domini. Deinde quòd idem in Spiritu ſancto hac ipſa hora in templum ſuperuenerit. Hîc ergo Spiritus ſanctus haud dubiè in ipſo rationem humanóſque cogitatus retudit, & fidem excitauit, cõfirmauit, vt certò de hoc puero pronuntiaret quod ſecundum naturam nemo alius in puero videret. Sufficeret autem hæc cogitare hodie cuique Chriſtiano, etiáſi nulla reſtaret adhortatio. Sed neceſſe habeo porrò aliquid dicere, & quod Deus iam inde ab initio in humanæ redemptionis opere ſemper inuito & repugnante Diabolo, mirè proceſſerit, oſtendere. Id quod primum ex hoc Euangelio, deinde etiã ex aliis Scripturæ locis apparet, tum etiã à cõtrario docetur. Vt enim verè Deus ab exordio rerum, omnia opera ſua, omnes figuras, totam Legem, omnia ſacrificia, omnes Prophetas in hunc finem direxit, vt omnes intelligerent, venturum eſſe aliquãdo eum, qui vno ſacrificio totã humanæ maſſæ naturã cũ Deo recõciliaret: ita etiã Satã ab initio in hoc laborauit, vt hoc Deitatis opus & propoſitũ, quo poſſet modo impediret, *homines* in deuia ſeduceret. Id ergo vtrinq; probare libet *exemplis*.

Ac primò videmus hîc ſcriptũ, quòd Chriſtus quadrageſimo die à natiuitate ſua in Hieruſalẽ in tẽplũ *latus* ſit, vt ibi

secundum legem Domini sisteretur Domino. Quibus profecto verbis reducere nos Euangelista vult, in legem de primogenitis masculis latam: vult, inquam, hãc legem propriè Christum respicere, Christi causa latam, vt & aliæ: vt cùm præcipit ne crucifixorum corpora maneant in ligno, sed eadem die ponantur & sepeliantur. Quæ certè & propriè Christum respiciebat, qui statim depositus sepeliendus erat, vt tertia die resurgens Ionæ figuram impleret. Huius ergo legis priuilegio alij gaudebant. Quid enim Deus curat, quo quisque tempore affixus maneat ligno? Eadem & hic ratio est, cur Deus magis vellet primogenitos, quàm secundo vel tertio. An non ille Dominus, an non creator, an non seruator? cur ergo primogenita vult? nempe quia venturus erat primogenitus quidam omnium creaturarum, primogenitus virginis. Hunc certo modo lex de primogenitis masculini sexus respiciebat, hunc Deus requirebat, hic præsentandus & offerẽdus erat. Vt Malachias dixit: Statim veniet ad templum sanctum suum dominator, quem vos quæritis. In hoc implendum quod in eodem Propheta additur: Et placebit Domino sacrificium Iuda. Et hoc primum. Secundò: Certum est, quòd Deus in paradiso adhuc viuenti homini promiserit, fore, vt quemadmodum mulier decepta erat à serpente, ita etiam ex muliere veniret, qui serpentis caput contereret. Tum omnibus persuasum, renouatam hanc promissionem esse sæpenumerò ad Abraham. In semine, inquit Deus, tuo, benedicentur omnes gentes. Sed ne gloriarentur Iudæi, quod ipsi essent semen Abrahæ, & nos quasi ab illis salutem consequuti essemus, Paulus occurrit, dicens: Nõ in seminibus, quasi in multis, sed in vno semine qui est Christus. Simili modo & subsequentibus temporibus hanc seminis promissionem renouat, sed clarius. Vt autẽ eo melius in hac fide conseruarentur homines, nunc hanc, nunc illã exhibet futurã figurã. Hic Abrahæ mãdat, vt proprium mactaret & offerret filium, indicans Dei filium offerendum pro salute omnium. Illic Ioseph à fratribus venditur: deinde dominum illum statuens, indicans necesse esse Christum primùm pati, & sic postea exaltari. Iam agnum mactare, & postes domorum illius aspergere sanguine Israëlitis mandat, communi eos hoc ipso Aegyptiorum clade conseruans: indicans venturum esse, qui suo sanguine communi hosti resisteret & occideret, suósque

Exod. 13. Deut. 21.

Ionæ. 1. Matth. 12.

Malac. 3.

Gen. 3.

Gen. 22.

Gal. 3.

Gen. 37.

Exod. 12. Exod. 14.

potenter eriperet. Has aliásque eius generis figuras aliam post aliam ostendit Deus, vt conseruaretur in venturi Messiæ fide populus. Adde, quando iam aliquot centenis annis in Aegypto fuerant, multam variámq; idololatriam cõspexerant: insuper in aliam regionem ingressuri, vbi idolorum cultus omnis, inq; idololatrarum habitaturi medio, vt ab hoc etiam conseruarentur: ideo leges fert, qua ratione
Exod.29. inter Gentes viuerent, præscribens cultum diuinum, quomodo ministrarent sibi, victimarum signans genera, ea numerositate augens, quo minor desciscẽdi supereſſet occasio. Si quando sacerdotes consecrandi, peculiaria ordinata erãt sacrificia: si quis peccator reconciliandus: si qua mulier post
Leuit.4. puerperium purificanda, suum cuique munus præscriptum erat. Leuit. 12. Sed & si mundandus esset leprosus,
Exod.29. suum quoque habebat munus. Tum certa sacrificia in festis, & nouiluniis incidentibus prẽmõstrata erant. Quòd si quis inopia non posset grandia ex præscripto legis offerre, potuit minora. Et super hæc omnia aliud erat iuge sacrificiũ, quotidianum quod mane & vespere peragebatur. Quæ omnia instituta erant, non quòd Deus eiuscemodi rebus delectatus fuerit, sed vt populus in obedientia & ministerio conseruaretur, nec occasione otij data, peregrina requirerent sacrificia. Maximè verò vt futuri & magni sacrificij admonerentur, quod in & per Christum erat complendum. Ideóq; pleraque omnia per sanguinem fiebant, vt hoc ipso sanguinolentum Christi inculcaretur sacrificium, in cruce perficiendum. Hoc ergo est, quod superius dicere instituí, Deum facta sua hoc modo, per figuras, sacrificia, & legẽ perfeciſſe, vt scirent omnes venturum eum, qui suo proprio sanguine reconciliaret omnia. Contrà verò non sibi deesse voluit Satan, in hoc incumbit totus, cælum & terram commiscet, vt hãc ipsam fidem, quam Deus saluam & integram voluit radicitus extirpet. Primò enim cùm iam Aegyptum
Exod.32. reliquissent, Mose in monte cum Deo loquente, vt legẽ deferret, eò Satan suum apud Israëlẽ negotiũ permouit, vt ex auro conflatũ vitulũ, erectũ adorarent, quẽadmodum in Aegyptovsu receptum viderant. Quãquam autem illo tempore artes illæ Satanæ dissiparentur, obstante Mose & aliis, eò tamen res deuenit, vt nunc in hanc, nunc in aliam atque aliam idololatriam inciderent: tandem etiam duos aureos vitulos erigentes, nouum cultum instituentes, à Dei templo

defic

deficeret. Id quod omne eò tẽdebat, vt populus veri atq; vni ci Christi sacrificij oblitus, in Satanę perseueraret & periret tyrannide. Sed quid tum postea? An ideo ab instituto cessauit Deus, quia tanta pertinacia obstabat Satan? Minimè. Impleta est Dei promissio, confusus Satan. *Ecce* (hodie ceci nimus) *Dominus & Dominator ad tẽplum sanctum suum venit.* Verùm vnicum illud sacrificium in ara crucis immolatũ, ho die in templo est oblatum. Id quod in matutinali sacrificio præfiguratum est, quemadmodum illud quod in cruce perfecit Christus, in vespertino significatum fuit. Vtrinque tamen impletum quod per Isaiam vaticinatum est. Oblatus est, inquit ille, quia voluit. Quòd enim hodie in templo oblatus est, non ideò factum est, quòd oportuit pro necessitate, sed quia voluit, pro bona voluntate. Et quòd postea cruci affigitur, non ideò factum est, quasi crucem sit meritus, aut vi Iudæorum superatus sit: sed quia voluit. Volens sacrificabo tibi, dicens Patrem alloquitur. Et iterum: Sacrificium & oblationem noluisti, tunc dixi: Ecce venio. In capite libri scriptum est de me, vt facerem voluntatem tuam, Deus meus, volui. Quando ergo hodie matutinum suum sacrificium perfecit Christus in templo suo, vti verus & vnicus sacerdos: benè institutum est à maioribus nostris, hodie cum Dauid canimus: Suscepimus Deus misericordiam tuam in medio templi tui. Nec inconueniens, cereos ardentes circumferre faculas. sed vtinam intus quoque in mente arderent, illique nos totos committeremus, qui semetipsum volens pro nobis obtulit. Mortua erant quæ Iudæi offerebant sacrificia. Nondum enim Christus mortem subierat. Quia autem à morte resurrexit, viuens viuentia requirit sacrificia. Nolo, inquit, mortem peccatoris, sed magis vt conuertatur & viuat. Quando ergo mortem nostram non appetit, cur illi vitam nostram offerre renuimus? Hic ergo verisimus huius festæ diei fructus erit. Transcendendum omnia ab alio in aliud, nec tantùm in Christi sacrificium respiciendum, sed in hoc incumbendum, vt & ipsi fiamus sacrificium. Melius & honorificentius profectò, vt nos Deo dedamus, quàm vt nos ipsis nos permittamus. Nam qui se Deo committit, non peribit. Qui verò sibi ipsi relinquitur, non subsistet. Gratia Dei Optimi Maximi cum omnibus nobis, Amen.

Isa. 53.

Psal. 39.

Psal. 47.

Ezech. 18.

NONVS SERNO.

QVòd si præsentem festiuitatem, modò recitatum Euangelium, processionem siue supplicationem, cum reliquis cæremoniis omnibus, & gratiarum actionibus in vnum quasi fasciculum colligere, omniúmque causas & rationes ostendere debuero, quid his Ecclesia fidelium quæsierit: nihil profectò, mea quidem sententia, aliud sunt, quàm epilogus quidam Natalitij gaudij, quo omnibus in memoriam reuocetur, quod iam sex septimanis decantauimus: *Ecce Maria genuit nobis saluatorem, quem Ioannes videns exclamabat dicens: Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi, Alleluia.* Hæc, inquam, hodie rursus inculcantur. Huc etiam omnia, festum, Euangelium, Epistola, processio, cæremoniæ, oratio & gratiarum actio tendunt. Læta festiuitas, plenum consolationis Euangelium, processio celebris, cæremoniæ, orationes, & gratiarum actiones deuotionis plenæ. Hoc solum exigunt omnia, vt eò melius & rectius agnoscatur Christus Iesus ex Maria genitus, verus vnicúsq; saluator, qui non tantùm hîc, verùm etiam in perpetuum saluare potest: imò qui saluum facit populum suum à peccatis eorum: & vt ille ipse credatur, suscipiatur, enuntietur, confiteatur, seruetur & magnificetur. Hæc summa est omnium. Nec sine causa huius hodie denuò, & tanta cum diligentia admonemur. Quin vehementer necessarium etiam, si tamen idem gaudium, eadem deuotio, fides & confessio, iidem fructus & effectus in nobis erunt, vti modo in Simeone audiuimus. Sic omnino, fratres, natalis festiuitas cõcludenda est, vt in mente gaudium & deuotio, in ore fides & confessio, fructus & pietas conspiciatur in opere. Vbi verò hæc desunt, ibi certè natalis Christi verè agnitus non est, nequicquam inutiliter magísq; Iudaicè quàm Christianè omnia peracta sunt. Magnum igitur aliquid esse, tibi persuadeas pie auditor, quod hodie in oblatione Christi *in templo* audis. Ecce Maria genuit nobis saluatorem, quem Ioannes videns exclamabat dicens: Agnus ecce Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Hoc enim modo Christus *aspici debet* in oblatione, hoc fundamentum huius festiuitatis *sit*, si modò inde fructus expectamus bonos. Hoc *modo fecit* Simeon. Vis autem scire vnde huic seni tantum venerit gaudium, ea deuotio, quorum neutrum inuenerunt alij: adeò,

vt

vt haud parum admirati sint de eo? Viderunt, inquit, oculi mei salutare tuum. Non hoc viderunt alij, propterea nec gaudium, nec deuotionem huiuscemodi inuenerunt, sit licet viderint puerum Iesum corporeis oculis non minus apertè quàm ipse Simeon. *Alij* ad Dei salutare videndum requiruntur oculi. Mei, *inquit*, oculi viderunt salutare tuum. Sed quomodo amplius quid Simeon quàm alij homines vidit? Audi Lucam: *Responsum*, inquit, accepit à Spiritu sancto. Sed & per eundem Spiritum venit in templum. Hic ergo purificat corda & largitur posse videre salutare Dei. Ille testimonium perhibet de Christo in mentibus hominum. Hoc ergo in Simeone initium omnis boni. Mox vt vidit in hoc puero salutare Dei, vero gaudio, vera intus impletur pietate. Hinc ergo gratias agit & benedicit primò: deinde orat, tertiò nihil præterea appetit in terris: quartò sese in diuinâ voluntatem committit. Postremò hoc ipsum quod cognouerat, aliis quoque hominibus annuntiat. Ecce omnes hi fructus inde sunt quod ait: Oculi mei viderunt salutare tuum. Quòd si verè cogitare possemus quid sibi velit: Ecce Maria genuit nobis saluatorem, qui hodie vt verus Dei filius in templo, ac postea vti Dei agnus in cruce oblatus, suo sanguine & sacrificio peccata sustulit mundi: si hæc, inquam, verè cogitare & credere possemus, idipsum quod in Simeone videmus, in nobis quoq; sequeretur. Mentes nostræ imbuerentur gaudio, os personaret laude & oratione, tederet mundi & omnium quæ non sunt Deus, placeret nihil, præter vnum Deum & Christum. Peteremus nihil, quàm purificatis mentibus in cæleste templum suscipi. Hoc vnum ageremus, vt cum Simeone caneremus: Nunc dimittis Domine seruos tuos secundũ verbũ tuũ in pace: quia viderunt oculi nostri salutare tuũ. Hoc esset Christi natalitia cõ clusisse, tũ ardẽtes nostras faculas verè nulla hypocrisi posse mus ferre. Totus mũdus nostrã in nobis fidẽ agnosceret viuere, & q̃ Christũ verè agnouerimus. Et qd deinde nobis felicius, si hæc Simeonis exẽpla, spiritus, fides, deuotio & pietas in nobis eodẽ modo conspicerentur? Et certè hoc ipsum pręcipuũ est, quod hodie cogitare cõuenit. Oẽs Simeones simus necesse est, si cũ ipso in pace ęterna obdormiscere voluerimus. Et hęc q̃dẽ in genere de hodiernis festo & Euãgelio dicta sint. Idipsum iã cõferamus cũ oratione, quã tres pueri, Ananias, Azarias & Misael socij Danielis in fornace habue-

Luc. 2.

Ioan. 16.

Dan.3. runt. Quod maximè conquerebãtur erat: Et nunc Domine Deus in omni confusione & opprobrio hoc tempore nõ est Princeps, non est dux, non est Propheta, neque holocaustũ, neque sacrificium, neque oblatio, neque incẽsum, neque locus primitiarum coram te, vt possimus misericordiã tuam inuenire. Hoc vehementer vrgebat hos tres: hoc conquerebantur omnes. Verè enim nemo tam fortis, qui vel seipsum vel alios sua virtute è Satanæ captiuitate potuisset eripere.
1. Reg.17. Vni Dauid Christo hæc reseruata victoria erat. Non Saül cum omni exercitu suo: nõ Adam cum omni posteritate sua effecissent aliquid. Id quod in historia Dauid & Goliath præsignificatum est. Secundò: Nemo qui verè cõsolaretur homines erat. Tentarunt quidẽ sæpe Prophetæ, prænũtiantes multa, sed expectanda adhuc. Certam etiã salutem, certã pacem promittebant, sed quã nemo videbat: ideóque à multis nõ habebatur fides dictis. Vnde pacis nuntij sancti Pro-
Isai.33. phetæ amarè illachrymabãtur, suspiriis dolentes, quòd suis verbis fides denegaretur. Quare indicibili diligentia & deuotione vehementi supplicarunt Deo, vt promissionẽ suam impleret, & plenam liberationẽ mitteret. Mitte, Domine,
Exod.4. inquit Moses, quem missurus es. Et: Si inueni gratiã apud
Exod.33. te, ostende mihi faciem tuam, id est, filium tuum. Et Isaias:
Isai.64. Vtinam cœlos dirumperes, & descẽderes. Et Dauid: Ostende nobis faciem tuam & salui erimus. Tertiò, nullũ ipsis
Psal.79. erat Deo placens scrificiũ. Quæ enim illi delectatio in sanguine vitulorum & taurorum? Non, inquit, accipiam de do-
Psal.49. mo tua vitulos, neque de gregibus tuis hircum, in Dauid loquens. Quartò, nec sacerdotem habebãt, qui se cũ Deo recõciliare potuisset. Omnes enim ipsimet peccatores erãt,
Heb.5. necesse habentes non minus pro seipsis quam pro aliis orare. Sed quomodo leprosus immundum purificabit, aut quomodo inimicus inimicos reconciliabit? Ecce de his conquerebantur pro omni populo Danielis socij. At nos hodie *lætis* personamus vocibus: Ecce aduenit dominator dominus ad templum sanctum suũ. Lætare ergo & exulta filia Sion;
Col.1. & vade in occursum illi. Hic verò dominator dominus, Christus est, qui nos potestate sua diuina eripuit *de pote-*
Ioan.16. *state* tenebrarum. Hic solus qui in verbo Euangelij sui cõ-
Matt.11. solatur nos. In me, inquit, pacem habetis. Et *Ego* reficiam
Heb.9. vos. Ille verus pontifex noster, qui nos *patri* Deo reconci-
Ioan.17. liauit. Ille oblatio pro peccatis nostris. *Pro* his, inquit, sanctifico

ctifico meipsum. Ipse etiam verum templum, in quo plenitudo habitauit deitatis, & in quo solo nostram exaudiuit precem. Vide ergo, num hæc conueniens præsenti festiuitati esset meditatio, querelam sociorum Danielis cum hoc festo conferre. Nemo nõ profectò nostram lætitiam & laudes approbaret, nemo ardentes cereos, quibus fidē nostram declaramus, quòd Christum solum, lumen nostrum, vitam nostram, salutem nostram, Regem etiam & pontificem credamus & confiteamur nostrum, videret. Hoc ergo modo primò hæc festiuitas historiæ Danielis confertur. *Ioan. 16.*

Iam secundò etiam in eadem historia indicatur, quã humilitatem tres illi Danielis socij in sua oratione ostendãt. Omnia, inquiunt, quæcunque fecisti nobis Domine, in vero iudicio fecisti, quia peccauimus tibi. Sese etiã iis annumerant, qui præuaricatione legis diuinæ, Dei iustam iram demeriti erant. Quanquàm ipsi veri & Deo dilecti ministri, & serui. Egregium profectò humilitatis exemplum. Sed maius aliud videmus, quòd Maria virgo purissima, se impuris annumerãs mulierib. vt aliæ legem de purificatione adimplet. Et cùm post etiam quàm peperisset, virgo esset immaculata, non de huiusmodi gloriatur gratia, nec in minimo suum ostentans priuilegium. Hoc ergo perfectum humilitatis exemplum. Si ergo admiratione dignũ. Danielis socios in tantis gratiarum donis constitutos tam humiliter de se sentire: maior ecce hodie nobis admiratiõis offertur causa, quod Maria, quam Deus super omnes creaturas quæ in cœlo, quæque in terra honorificauit, præ angelis & hominibus selegit, aliis sese æquiparat fœminis. *Dan. 3.*

Egregia hæc exempla, sed parum à nobis cogitantur, multò minus opere implentur. Contrarium vbique in nobis obuium est, qui præcedere alios ante omnes volumus, atque in minutis donis efferimur: imò qui cum peccatis enormibus, de quibus nostra nosmet conscientia accusat, coram hominibus probi & sancti videri volumus. Vide ergo, num & hæc pulchra & conueniens huic diei foret meditatio, vtrinque humilitatis exempla conferre. Necesse est enim hîc consideremus, quàm nos dedeceat tam incedere tumidos, tam egenos omnibus gratiæ diuinæ donis: contrà, in nobis circumferre, quæ meritò nos humilitatis admoneant. Sit ergo hoc secundum, quo hodiernum festum Danielis comparatur historiæ. Tertiò, hoc quoque in ea

historia signatum est, egregiam tres illos laudem Deo mutuis vocibus decantasse, propterea quòd illæsos se seruatos in fornace conspicerent. Benedictus es Domine Deus Patrũ nostrorum, & laudabilis & glorioſus in secula. Benedicant te omnes creaturæ tuæ, Cœlum, terra, mare, & omnia quæ in eis sunt. Ecce quod gaudium in illis, etiam in medio fornacis & ignis constitutis, in quam laudem prorumpunt, & id quidem ob vnum gratiæ diuinæ beneficium, & temporaneum illud. In Euangelio Simeon quidem non tam mutus est verbis, sed huiusmodi laudem adornat, vt non minus quotidie in Ecclesia sua decantẽtur verba, quàm illa in Danielis historia. Et hic quidem veram operum Dei meditationẽ ostendit, cùm angelos & cœlos aliáque omnia præterit, de hoc solo loquitur, qui cum Deo patre & Spiritu sancto creauerat omnia. Hunc salutare omnium populorum, lumen Gentium, & gloriam plebis Israël dicit. Eáque propter gratias agens Deo, nil, se omne id consecutum, dubitat, quicquid concupiuerit vnquam. Tum nihil in mundo appetit, pertæsus vitæ, nec mortem timet, nec diabolum. Nunc, inquit, dimittis seruum tuum Domine, secundũ verbum tuum in pace. Vide ergo & hic tibi conueniẽtis meditationis materiam collatis vtrinque in vnum gratiarum actionibus. Nec mihi dubium fore, vt & nos recogitantes in nos distributa dona huius & futuræ vitæ, in eiusdem generis laudes prorumperemus. Hoc ergo secundum, in quo hodiernum Euangelium cum Danielis sociorum oratione conuenit. Restat ergo vt apertis oculis eiusmodi res cogitemus, imò & lingua & manu idem factitantes imitemur præeuntes maximè in Euangelio, & assumentes in manus, ardentes cereos: Christo obuiam procedamus, eum lumen nostrum, salutare, gloriam, imò & pontificem nostrum, sacrificium nostrum & templum confiteamur. Deinde etiam cum Simeone Deum ex mentium nostrarum intimis celebremus, qui id temporis vixisse tribuit, quo ea in Christo impleta cernimus, quæ quondam præcinerũt Prophetæ futura. Sed &, secundum hanc fidem, cum Maria in omni charitate & humilitate viuamus, non mundi vel honores vel gloriam appetentes, sed eo honore, eáque contenti laude, quæ nobis apud Deum manent in sempiternum. Hæc sunt exempla quæ præsens nobis proponit festiuitas & Euangelium. Ergo quæ hucusque cogitauimus, nunc porrò sequamur.

Dan. 3.

sequamur. Gratia Dei Opti. Maxi. cum omnibus nobis, Amen.

DECIMVS SERMO.

QVòd Euangelij simul & festi huius historia non nunc verbis solùm nudis, vt aliæ, verũetiam externis quibusdam factis & processione ceu coràm agerentur, nobis repræsentatur: sine magnis & peculiaribus rationibus non fit. Hoc agitur, vt facilius percipiant, & tenacius retineant simplices, quicquid in hoc Euangelio recitatum est. Rex profectò magni momenti, magna & multa denuntians. Iudæis quidẽ rarum nõ erat, venire puerpuram iusto tempore expleto ad templum, offerre ibi. Nec verò & primogenitos offerre mirum. Quotidie enim & iuxta præscriptũ Legis fiebat. Proinde Mariam quoque primogenitum suum Domino sistere, nihil illius gentis hominibus nouum erat. Nec etiam inde vel lætitia vel pietate afficiebantur. Ratio, quòd nec matrem agnouerunt nec primogenitum, nihil de iis iudicantes, præterea quæ oculis videbantur. Verùm aliis Simeon omnia lustratur oculis: hic vidit quod aliis inuisum erat. Accessit ergo ocius, puerum in vlnas suscipit, Deum pro eo vsque prorogata vita benedicit, benedicens & matri, futura de paruulo omnibus prædicat, salutare Dei cunctis populis obuium, & lumen vocat Gentium. Hæc inquã, vidit Simeon: sed hoc ipsum nõ ex se, sed per Spiritum sanctum. Fidei oculis hęc contuenda sunt, si qua non maior in nobis quàm in Iudæis fructus hinc nascitur. Si verò cogitare libet, quis ille puer, quomodo conceptus, & natus, quid de eo, non solùm hodie Simeon, verùm etiam omnes retrò Prophetæ, maximè verò Aggæus & Malachias iam nunc futurum præcinerũt: in admirationem simul & animorum nostrorum rapiemur lætitiam, Homo hic paruulus est & Deus. Mater hunc virgo concepit & peperit. Tum hi duo Prophetæ venturum eum in templum, quod post Babylonica captiuitatem extructum erat, prædixerant. Quæ omnia hodie primùm impleta sunt. Hodie Christus vt vnicus & verus ille inter Deum & nos mediator, vt vnicum & sufficiens pro totius mundi delictis expiandis sacrificium primùm in templo suo visus est. Vnde meritò cùm Dauid dicimus: Suscepimus Deus misericordiam tuam in medio templi tui. Id ipsum ergo hodie non modo verbis per-

Leui.12. *Exod.3.* *Agg.2.* *Malach.3.* *Psal.47.*

ſuadetur, verùm etiam externis quibuſdam ſignis inculcatur: vt nempe per hanc noſtram proceſsionem admoneremur illius itineris quod hodie Maria virgo & Mater beatiſsima confecit in Hieruſalem. Tum etiam per ardentes cereos ea nos credere omnia, quæcunque duo illi Prophetæ ſimul & Simeon de puero prædicauerunt. Hæc, iterum dico, hodie nobis perſuadentur & inculcantur. Nec immeritò: neque enim huic ſimilis templũ vnquàm intrauit puerpera. Nullum vnquam munus tale in templo oblatum eſt. Omnes profectò ſpectatum accurriſſent ciues, ſi hanc puerperam talem theſaurum offerre ſciuiſſent. Sed abſcondita hæc, vti & alia, ab oculis eorum erant. Nobis ergo diligentiùs hæc, & quaſi iam coràm fierent, meditanda ſunt. Admiranda Virginis matris humilitas, quæ immaculata maculatarum ſe ſubdit Legi. Lætari decet, quòd coràm in templo & ſacerdotem & ſacrificium videre liceat, cũ Simeone credula mente confitendum eſt, Chriſtum verè eſſe, quẽ Deus nobis ſalutem & propitiatorem dedit. vlnis ergo fidei complectendus & conſeruandus, in eóque conſolationem noſtram quærere, per eum omnia læta ſperare, in ipſo etiam ſolo viuere & mori.

Hi ſunt quos hodie deferimus cerei, qui tunc verè deferuntur quando, vt dixi, verè in nobis hæc fides ardet & lucet. Fides enim in Chriſtum lumen eſt lucens in tenebris: lumen quod errare nos non permittit: lumen, in quo æternum lumen videmus. Qui hoc lumen habet, non timet tenebras. Hoc in mente ardẽte, & in vita lucente, Deum poſſidemus & omnia: hoc vero deficiente pauperes, egeni, cæci
Apo. 3. & nudi relinquimur. Tantum ergo refert, vt ardentes cereos feramus, hoc eſt, fidem conſtantia firmam, rectam & putam, non ſolùm ab omni erroris admiſtione ver[illegible] etiam ab omni puſillanimitate, erga Deum, omni ter[illegible]ore, in omni perturbationis corporis & animæ periculo, in vita & in morte conſeruemus. Id fiet ſi Deũ dominũ noſtrũ, & vero ſeruos eius crediderimus, ſi Chriſtum ſalutare noſtr[illegible] ſuſceperimus, ac cum Simeone corde ſimul & ore dixerimus: Nunc dimittis ſeruũ tuum Domine, ſecundũ verbum tuum in pace: quia viderũt oculi mei ſalutare tuũ. Hæc ergo & feſtum hoc & proceſsio & cerei poſtulãt. Non ergo luſus eſt, ſi rẽ penitius introſpiciamus. Hoc enim reſpicit in quo omnis noſtra ſalus ſita eſt: nempe fidẽ, ne illa erecte ſolùm feratur,

feratur, sed & diligenter conseruetur & custodiatur, ne vllo vento extinguatur. Quò enim maioris momenti res est fides, eò vehementiores flatus tentationũ ad eam extinguendam solicitat Satan. Huc ergo reliquum huius sermonis referam, cùm vt doceam quomodo Satan fidem nostram impetat, tum quibus modis eam custodiamus ne extinguat. Commodissimè autem vtrunque & apertè significabo ex ea historia, in qua Sennacherib impius Assyriorum Rex Ierusalem obsidione vallans, iustũ Ezechiam iam per Legatos, iam per blasphema scripta à fiducia sua in Deum auertere, & in desperationem conabatur impellere. Quicquid enim ibi Sennacherib contra Ezechiam tentabat, idem nunc contra nos machinatur diabolus. Quicquid ergo Ezechias ad conseruandum fidei suæ lumen egit, hoc ipsum nobis faciendum erit. Historiam ipsam quære, & perlege quarti Regum nono decimo, & secundi Paralip. 32. tum Isaiæ 36. & 37. capitibus, inuenies quàm multis modis Ezechias sit impetitus pro sua in Deum fide: sed impetere non extinguere hostis potuit. Historia certè non inconueniens huic & festo & Euangelio, & maximè ad significandam nostram processionem. Primò enim vt erectè Simeon, sic & Ezechias fidei suæ lumen portauit. Ille omnem fidem suam in Christum, hic in Deum habebat. Hoc solum differt, vehementius Ezechiæ fidem impetitam, Simeonis non item. Quanquam & Simeoni non leuis impetus suæ fidei, quòd tam pauperem & humilem videbat Christum. A Spiritu sancto responsum acceperat, non visurum se mortem, nisi prius videret Christum Domini. Atque visurum se eum in maiestate quadam cogitare potuit: sed veniens in templum, ecce vagientem videt infantulum, cum matre paupercula, sine fastu & pompa cum summa humilitate. Alij fortè hæc videntes, delusos se arbitrati fuissent, dixissentque: An hic ille Messias, de quo tanta prædixerunt Prophetæ? An ea in paupertate Christum Regem Iudæorum à Deo mitti conuenit? Sed fortè & Simeon non absimiles tentationes sensit, quibus tantùm fides sua probata fuit. Sed mens immota manet, plus tribuens dictatori Spiritui sancto, quàm quod foris tantum conspexit in infantulo. Quòd si secundũ aspectum iudicasset, non hunc in ea humilitate Christũ dixisset. Sed quia fidei sequebatur iudiciũ, confidenter dicere potuit hunc verè esse Christũ, vtut inops appareat & humilis. Et hoc quidem nõ fefellit iudiciũ. Fuit

2. Paralip. 32.

Luc. 2.

ergo

ergo flatus, qui fidei ſuæ lumen extinguere potuiſſet. Deinde & illud impetus eſſe potuiſſet, tam paucis hominibus hũc puerum tanquam Chriſtũ fuiſſe agnitum, quin ſoli tantùm viduæ. Hac ratione poſſem forte & alia oſtendere, quibus Deus fidem Simeonis tentauit & probauit. Omnia in Ezechia vehementiora. Simeonem enim tentauit, Deus intentator malorum. At Ezechiæ ipſe Satan ſeſe oppoſuit, & quidem vi, ventorúmque impetus concitans, ea de cauſa, vt lumen eius extingueret, à fide in deſperationem auerteret, & tandem in perditionem præcipitem daret. Multos variósq; impetus experiebatur Ezechias. Principiò nõ leuis, qui adoriebatur, hoſtis erat, Rex Aſſyriorũ, illo tempore omnium Regũ facilè princeps. Deinde copioſum ſecũ habebat exercitum, quem Iſaias apum examinibus & motis aquarũ comparat fluctibus, ac virgam diuinæ iræ vocat. Quæ omnia ad indicandam potentiam huius hoſtis valent. Tertiò, hic ipſe minis ſeuerus, ſuperbus ac pertinax, nẽpe dulci ſua patrúmq; ſuorum fortuna ebrius. Pater decem tribus Iſraël ſibi ſubegerat. Sennacherib prouincias multas, innumerabiléſq; populos debellauerat, omnia refugia omnes munitiones Iuda occuparat, iam Ieruſalẽ oppugnaturus. Hic ergo multorum fides vacillauit, ſecũ cogitantiũ: An nõ hæc iræ Dei, noſtræque perditionis ſigna? Vtiq; ſi benignus nobis eſſet, hanc à nobis perditionem auerteret, nõ tantùm fæuiſſimis impij Tyranni conatibus tribueret. Quin eaſdem & Ezechiæ ſubingeſsit cogitationes. Quid ergo ſolus tu? Ante ſolũ maiori curæ Deo putas? Annon alij cõplures in decẽ tribubus Iſraël iuſtos fuiſſe arbitraris? Nec tamen eos vel fides, vel probitas ab Aſſyriis cuſtodiuit. Vt ergo illos abiecit Deus, ſic te quoque omni auxilio deſertum linquet. fruſtra in eo cõfidis, ne quicquam ſperas. Has inquam cogitationũ procellas haud dubiè Ezechias perſenſit, his Satan extinctã fidem mergere, imò omnes promiſsiones Dei extirpare radicitus voluit, ne quid ſperaret, ne quid fideret, ne quid peteret. Iiſdem cõtra nos quoque peſtifer vtitur machinis. Arma noſtra in omni tentatione optima, ſunt fides in Deum, & ex fide procedens oratio. De fide enim Ioannes clarè, hoc ipſum eſſe, *quo vincimus mundum*. tum de oratione Ioſaphat dicit, *quãdo quid facere debeamus ignoramus, hoc ſolũ reſtat, vt in humilitate mentiũ noſtrarum preces noſtras Deo dicamus*. His ergo fide & oratione abſentibus, actũ eſt nobiſcum. In hoc igitur

Iacobi 1.

Eſa. 7.

Eſa. 8.

1. *Ioan.* 5.

2. *Paral.* 20.

prim

primum incumbit hostis noster, vt fidem aut imbellē faciat & eneruet, aut penitus tollat. At pereunte fide, perit & oratio. Quomodo enim inuocabunt, in quem non crediderunt. Roma. 10. Hanc verò Satanæ esse cupiditatem, porrò in historia hac Ezechiæ & Sennacherib elucet. Atq; hic demum veri impetunt fluctus, veri insurgūt impetus, adeò vt admirari liceat, quomodo Ezechias lumen suum fidem suam conseruauerit. Nihil enim Sennacherib prætermisit, quod optimū Regem lumine extincto, à fide in Deum auersum in desperationis barathrum præcipitare posset. Id quod primū per legatos, deinde etiā scriptis molitur. Rabsaces impius homo. Hoc ipso Sennacherib aduersum Ezechiam vsus est, qui ea nō solùm quæ mandauerat Rex, verùm etiā ab ipso diabolo subinspirata viget. In quibus Ezechias sperabat & cōsolabatur, ille cōfundebat omnia: nec verbum vllū loquitur, quo non pius Rex veluti malleo tunditur in fide. Primò enim Rabsaces se videndum præbet insolens in eo loco, vbi ab omnibus videri potuit, vt eò magis Ezechiam & suos in terrorē raperet. Deinde tanto apparatu orationem instituit, vt nō ab homine, sed ab ipso Deo missus credi potuerit. Hæc dicit magnus Assyriorum Rex: Regem nō simpliciter, sed magnum ostentans, idque ea propter etiam vt in timorem Ezechiam duceret. Tertiò nō iam vi & potentia, verùm etiam dolis vtitur: consulens Ezechiæ ne in se confidat. Et quidē amicè & beneuolè loqui eū dixisses. Quæ tua spes? An nescis, inquit, quid sis, si conferaris cum Rege meo Sennacherib? Præsta quod potes, nihil tamen contra Regem meum effeceris. At quidem per se malum non erat, quod admonebat, ne in sua virtute confideret. Minimè enim hoc faciendum vlli hominum. Sed nō hoc agebat legatus: in desperationem inducere Ezechiam volebat. Quartò, omnem illi spem, quam fortè de hominibus suscipere potuit, aufert. Ad hæc etiam fiduciam in Deum surripere conatur, peccatorem & Dei inimicum constituens: & quod in omni vita fecerat optimū, impietatē interpretatur. Postremò se Dei mandato hoc inire certamen asserit. Et vt summatim dicam: Ezechiæ persuadere laborat, quòd nec ipse sibi auxilio esse, & quòd frustra aliorum speraret auxilia, tum etiam vanè expectare à Deo præsidia. At quis his verbis nō induceretur in desperationem? Quid nisi impetus sunt validissimi? Quàm ergo fortem constantia esse decet, qui contra hæc omnia niti vult? Sed ad nostram hæc

admo

admonitionem scripta sunt. Quemadmodum enim Sennacherib, per Rabsacen legatū suum non vi tantum, sed & dolis vtitur: ita erga nos quoque Satan. Vnde si cui ignotæ artes Satanæ, ex hac ipsa historia licebit addiscere. Leo est, & serpens. Vi simul & dolis vtitur. Fortis est, & aspectu terribilis; sed nihil nisi quod à Deo sibi concessum est, potest. Deinde ministros suos habet, malos homines, malósque spiritus, quorum opera pios præcipitare nititur. Tertiò, hoc maximè hominibus persuadere laborat, quòd inimicū habeas Deum. Et hæc maxima circa fidem tentatio. Hoc enim persuasus homo, nihil boni à Deo sperare audet: nulla recreatur consolatione, vbique desperatio. Hoc quærit & cupit Satan, siue ad hæc vi, siue dolis, siue vtatur vtroque. Hoc modo nobis lumen nostræ extinguit fidei. Solicitè ergo magis laborandum, vt hoc lumen custodiamus & seruemus. At contra huiusmodi Satanæ tela, hoc optimum, vt cum Ezechia obturemus aures nostras, nec illius suggestionibus locum demus: sed ad Deum festinemus, huic nostra negotia committamus, vt idem Ezechias. Ante omnia autem, vt cum Simeone Christum apprehendamus. Huic adhærentes, nihil in nobis potestatis habebit malignus spiritus, tentet, licèt, omnémq; moueat lapidem, ac ipsa etiam peccata nostra repetens, Dei iram inculcet. Ille enim abstulit peccata nostra, nósque reconciliauit Deo. Meritò ergo cum Simeone lætamur & exultamus, hunc nos superstites vidisse diem, in quo Deus Pater talem demisit saluatorem. Præstet igitur in nobis diuina gratia, vt hoc Saluatore piè vtentes cum Simeone æternam percipiamus salutem, Amen.

DE SANCTO MATTHIA APOSTOLO, EVANGELIVM MATTH. XI.

IN illo tempore respondens Iesus, dixit: Confiteor tibi Pater Domine cœli & terræ, quia abscondisti hæc à sapientibus & prudentibus, & reuelasti ea paruulis. Ita Pater, quoniam sic placitum fuit ante te. Omnia mihi tradita sunt à Patre meo. Et nemo nouit Filium, nisi Pater: neque Patrem nouit quis nisi Filius,

Filius, & cui voluerit Filius reuelare. Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati estis: & ego reficiam vos. Tollite iugum meum super vos, & discite à me quia mitis sum & humilis corde, & inuenietis requiem animabus vestris. Iugum enim meum suaue est, & onus meum leue.

EODEM FESTO EPISTOLA

ACTO. I.

IN diebus illis exurgens Petrus in medio fratrum dixit: (erat autem turba hominum simul ferè centum viginti) Viri fratres, oportet impleri Scripturam quam prædixit Spiritus sanctus per os Dauid, de Iuda, qui dux fuit eorum, qui comprehenderunt Iesum, qui connumeratus erat in nobis: & sortitus erat sortem ministerij huius. Et hic quidem possedit agrum de mercede iniquitatis, & suspensus crepuit medius, & diffusa sunt omnia viscera eius. Et notum factum est omnibus habitantibus Hierosolymis, vt appellaretur ager ille, lingua eorum, Haceldema, hoc est, ager sanguinis. Scriptum est enim in libro Psalmorum: Fiat commoratio eorum deserta, & non sit qui inhabitet in ea. Et episcopatū eius accipiat alter. Oportet ergo ex his qui nobiscum sunt, cōgregati in omni tēpore, quo intrauit & exiuit inter nos Dominus Iesus, incipiens à baptismate Ioannis vsq; ad diem, qua assumptus est à nobis, testē resurrectionis eius nobiscum fieri vnū ex istis. Et statuerunt duos, Ioseph qui vocatur Barsabas, qui cognominatus est Iustus, & Matthiā. Et orantes dixerunt: Tu Domine qui corda nosti omniū, ostende quem elegeris ex his duobus vnū, accipere locū ministerij huius & Apostolatus, de quo præuaricatus est Iudas, vt abiret in locū suū. Et dederūt sortes eis, & cecidit sors super Matthiam, & annumeratus est cum vndecim Apostolis.

DE SANCTO MATTHIA PRIMVS sermo. Habet collationem Euangelij & Epistolæ, deinde annexam sancti Matthiæ Historiam.

NON incongruè factum reor, vt hoc festo in Ecclesia de electione Matthiæ historia huiusmodi consequatur Euangelium. In ea enim historia, quam Epistolæ vice legimus, Matthias nobis exhibetur Apostolus. Primùm tanq

tanquam discipulus Christi, deinde etiam vt Apostolus eiusdem. Tum etiam quod reliquum est de vitæ illius historia, ostendit martyrem seu testem fuisse Christi: talis omnino testis, qui pro Christi testimonio sanguinem suum non dubitauerit effundere. In quibus tribus nostra omnis constat perfectio. Altius enim, quandiu hic reptamus, non datur ascendere. Beatum planè, discipulum Christi esse: beatius, discipulum & Apostolum: beatissimum verò, & discipulum & Apostolum & martyrem esse. Talis ergo Matthias erat: in his tribus ille nobis proponitur hodie, eáque omnia de eo ostendi & testificari possunt. Quod enim ab exordio discipulus fuerit, Petrus ostendit, cùm ait Iudam ab Apostolatu præuaricatum fuisse, ideóque alium eligẽdum, sed ex iis viris, qui cum Christo fuissent à baptismate Ioannis, vsque dum assumptus esset in cœlum. Hæc ergo clarissimè testantur, Matthiam ab initio fuisse discipulum Christi: eiuscemodi enim non alium Petrus in Iudæ locum subrogari voluit. Nec immeritò. Quia enim Apostoli constituti erant, vt testificarentur de omnibus quæ Christus in terris loquutus esset, feciſſétque (Et vos testes mei eritis in Iudæa, & in Hierusalem, vsque ad vltimum terræ) Ideo necessum erat ab initio illi adfuissent. Necesse enim est, testis certò sciat ea quæ testatur, talisque omnino sit, qui minimè possit reiici, qui iustus & æqui bonique amicus sit. Quæ omnia indicãt, iam non nouum Matthiã Christi fuisse discipulum, sed iam tum ab initio cum aliis Domini discipulis & Apostolis conuersatum. Quod verò Apostolus ipsa ostẽdit electio, magna deuotione per Apostolos cæteróque discipulos facta. Tum vitæ suæ historia testatur fuisse & martyrem, eiusmodi qui non verbis solùm, verum etiam sanguine suo Christo testimoniũ perhibuerit. Tria quibus vtiliter quilibet Christianus occupari possit hodie. Danda profectò opera, vt vel infimum gradum tantùm, si nõ datur vltrà, attingamus: & si nõ Apostolus, si non martyr, genuinus tamẽ Christi Domini sit discipulus. In hoc, inquam, quisque fidelis incumbat quàm poterit diligẽtissimè vt is sit verè qui dicitur, verus discipulus Christi. Quòd si necdum es, fac sis. Non enim hæc vita nostra perfecta iustitia est, sed magis quotidiana iustificatio & ad veram iustitiam conatus quidam. Non ipsa perfectio, sed perfectionis labor & studium. Id quod Paulus de seipso testatur:

tur: Nondum, inquit, fratres, me assequutũ arbitror. Vnum autem illud ago, ea quæ à tergo sunt, obliuiscens: ad ea verò, quæ à fronte sunt, enitens. Hæc ergo diligentia, hic conatus in omnibus nobis conspicuus considerari debet: ridiculum aliàs Christianum dici, & vel Christi doctrinam nescire, aut illi ipsi doctrinæ vita repugnare. Nemo enim est, quem non puderet vel Platonis, vel Mosi dicier discipulum, & ea ignorare quæ vel Plato vel Moses scripserint, multóque minus iis reluctari vita. Si ergo tanto nisu mundi huius filij perquirunt Sapientum illius gentis scripta & paradoxa, quæ sæpenumero stultitia sunt coram Deo: si tanta pertinacia Iudæi Mosi legi inhærent, quæ tamen vmbra tantùm futurorum erat: quid nobis faciendum, qui in luce & veritate ipsa sumus? Sed tria sunt quæ rectè discipulum Christi deceant: Christum nosse, huius mandata implere, eáque ipsa alios docere. Quæ tria etiam in Dauid videmus, cùm dicit: Occulta & abscondita Sapientiæ tuæ manifestasti mihi. Deinde: Domine, doce me facere voluntatem tuam. Et iterum: Viam mandatorum tuorum cucurri. Tertiò: Domine, labia mea aperies, & os meum annunciabit laudem tuam. Docebo iniquos vias tuas, & impij ad te conuertentur. Primùm dixi, Christianum decere agnitionem Dei & Christi Iesu: & hæc quidem agnitio non solùm initium, verùm etiam finis est, & perfectio nostræ Religionis, ipso Christo attestante: Hæc est vita æterna, vt agnoscant te solum, & quem misisti Iesum Christum. Sic enim in Hieremia etiam loquitur Deus: Non glorietur sapiens in sapientia sua, & non glorietur fortis in fortitudine sua, & non glorietur diues in diuitiis suis: sed in hoc glorietur qui gloriatur, scire & nosse me, quia ego Dominus, qui facio misericordiam & iudicium & iustitiam in terra. Iam verò Deum nemo nisi in & per Filium agnouerit. Quemadmodum ipse Christus ait: Nemo nouit Patrem nisi Filius, & cui voluerit Filius reuelare. Et: Pater, manifestaui nomen tuum hominibus. Et iterum: Qui videt me, videt & Patrem meum: quia ego in Patre, & Pater in me est. Nemo Deum vidit vnquam: Vnigenitus nobis manifestauit. Hinc ergo Christus facies Dei dicitur: Vt Dauid: Ostende nobis faciem tuam, id est, Christum promissum, & salui erimus. Hac ipsa ratione & Paulus Christum splendorem gloriæ, & expressam imaginem

Phil. 3. *Heb. 10.* *Psal. 50.* *Psal. 42.* *Psal. 118.* *Psal. 50.* *Ioan. 17.* *Hier. 5.* *Matth. 11.* *Ioan. 7.* *Ioan. 14.* *Ioan. 1.* *Psal. 79.* *Heb. 1.*

substantiæ Dei nominat. Qui ergo Deum videre & agnoscere vult, ad Christum properet. At nostris temporibus non nisi per verbum suum agnoscitur Christus: nec verbum intelligimus nisi per Spiritum sanctum. Ideóque
Ioan.16. discipulis suis dicit: Adhuc multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modo: Paraclêtus autem Spiritus sanctus quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit
Ezech.36. omnia. Et hoc quidem Deus in veteri Testamento pro-
Hier.31. miserat, quod constituto tempore Spiritum suum velit effundere super omnem carnem, vt se agnoscerent à minimo vsque ad maximum, & omnes essent à Deo docti. Hæc ergo agnitio fides nostra est, qua dicimus, Credo in Deum patrem, & in Iesum Christum, & in Spiritum sanctum. Hæc fides nostra fundamentum salutis nostræ est. Quomodo
Rom.10. enim inuocabimus Deum, in quem non credimus? Et hoc quidem primum, quod discipulum Christi deceat. Se-
1.Ioan.1. cundum, Christi mandata implere seu obseruare. Sic enim Ioannes ait: Si dixerimus quòd societatem habemus cum eo, & in tenebris ambulamus, mentimur, & veritatem non facimus. Quòd si in luce ambulamus, sicut ipse in luce
1.Ioan.2. est, societatem habemus. Et per hoc scimus quòd cognoui-
1.Ioan.3 mus Deum, si mandata eius obseruamus. Et mox: Qui dicit se in Christo manere, debet sicut ille ambulauit, &
Ioan.15. ipse ambulare. Et iterum: Omnis qui peccat (puta perti-
Luc.6. naciter) non vidit eum, nec cognouit eum, Et Christus ipse: Vos amici mei eritis, si feceritis quæ præcipio vobis. Et rursus ad quosdam: Quid me dicitis Domine Domine, & non facitis ea quæ dico vobis? Vides ergo his similibúsque dictis, quòd non sufficiat in Christi discipulo, Christum agnoscat, verùm etiam vt illius obseruet iussa, Et hoc quidem secundum. Tertium quod Domini Iesu discipulum decet, est, vt alios etiam doceat, ad Christum pertrahat, si non verbis, tamen factis, vitæque piæ exemplo. Nam Deus de
Eccl.17. proximi cura præcepit, tum ipse Christus tanta hominibus contulit suę gratiæ dona, vt nos ea faciamus proximis simul & nobis salutaria, communicemus inter fratres, quousque
1.Cor.12. succrescamus omnes in virum perfectum in Christo. Horum
Ephe.4. ergo in Matthia exemplum habemus propositum. Hic eiusmodi Christi fuit discipulus: agnouit Christum, sequutus est Christum, alios etiam verbo, exemplo, doctrina & vita ad Christum pertraxit, Sed Matthias non solùm discipulus,

pulus, verùm etiam Apostolus Christi fuit. At hic rursus duo considerandа nobis sunt. Primò, quòd non ab homine, sed à Deo in Apostolatum vocatus & selectus est. Petrus quidem curat negotium sedulò, conuocat credentium multitudinem, admonet Iudæ præuaricationis miserrimæ, quòd desciscens ab Apostolis, cum Christi hostibus fœdus inierit, factus dux eorum qui comprehenderunt Iesum, at demum infelicissima morte perierit: sed tamen addit hæc omnia olim per Prophetam Dauid vaticinata esse: nec id solùm, sed etiam quòd alius proditoris locum & Apostolatum acceptурus esset. Hortatur ergo omnes, vt aliquos ex omnibus, quos dignos huic muneri, de quo præuaricator excideràt, arbitrarentur, in medium statuerent. Sed eiusmodi volebat Petrus, vti suprà etiam me dixisse memini, qui ab initio cum Christo ad finem vsque perseuerasset, vt eò melius & rectius de Christo testificari posset. Tantum ergo Petrus in hoc confecit negotio: non pro suo captu, quem eligere volebat, tum nec alij id audebant. duos quidem quos omnium iudicia ad hoc idoneos iudicarant, in medium adducunt & statuunt: sed neutrum edicebant Apostolum, soli Deo relinquentes iudicium. Tu Domine, inquit os eorum, qui corda nosti omnium, ostende quem elegeris ex his duobus vnum accipere locum ministerij huius & Apostolatus, de quo præuaricatus est Iudas, vt abiret in locum suum. Hac præmissa oratione miserunt sortes super eos, certi hunc velit Deus, quem sors missa tangeret: & cecidit sors super Matthiam, qui ab illa hora vndecim annumerabatur, vt quem Deus certò in Apostolatum elegisset. Vnde etiam hic ipse Matthias verè dicere potuit cum Paulo: Apostolum se Iesu Christi, non per hominem neque ab homine, sed per Iesum Christum Deum & patrem huc vocatum.

Act. 1.

Psal. 117.

Gal. 1.

Hoc ergo primum quod in Matthia considerandum venit. Secundum, quòd non solùm ab omni hac multitudine credentium dignus Apostolatui iudicatur, verùm etiam quòd Iosepho illi præfertur, qui ab omnibus dicebatur Iustus. Id quod peculiaris laus in Matthia est, quòd non tantùm omnibus, sed etiam præcipuo nomine & re iusto præferebatur. Quanquam & aliud quid significatum esse possit per hoc ipsum. Non enim Deus secundum externum hominem iudicat, vti solent homines. Non sunt illius cogitationes, hominum opiniones, sed quod mundus quasi igno

Act. 1.

Ioan. 2.

Isa. 55.

1.Cor.2. bile arbitratur, Deus eligit, & confundit quæ coram illo fortia sunt. Ad hæc vtriusque nomen suam propriam habet significationem. Matthias enim quasi donum Dei est: hic ergo meritò præfertur illi, qui ab hominibus reputatur iustus. Qui enim Dei gratiam & dona agnoscit & confitetur, Apostolica functione dignus. Neque tamen Matthias de hoc superbiebat, quòd præferebatur Iusto. Tum nec indignatur Iustus, quòd electus non sit. Vterque enim Dei voluntatem nouerat. Quæ omnia in admirationem inducent nos, deinde etiam ad Dei laudem accendent, vt simul dicamus ex Euangelio hodierno cum Christo: Confiteor tibi Pater, Domine cæli & terræ, quia abscondisti hæc à sapientibus & prudentibus & reuelasti ea paruulis. Ita Pater, quoniam sic placitum fuit ante te. Secundò, etiam ad peculiarem amorem & affectum incitabimur erga Matthiam, si in eum oculos & cogitationem, non vt in discipulum solùm, sed vt in Apostolum etiam direxerimus. Id quod multò magis est, quàm solùm discipulum esse Christi. Fuerunt quidem Apostoli Domini homines, non ex omni parte beati, quemadmodum in Euangeliis videre est, sed priusquam in Apostolico munere essent confirmati. Sed postea etiam plus quàm homines, cum potentibus auderent dicere: Oportet Deo magis obedire quàm hominibus: & cùm gauderent quòd digni habiti essent, pro nomine Iesu Christi contumelia affici: hoc enim præstare humanas vires excellit. Sunt ergo quantum ad seipsos, homines, quantum ad Dei dona, plus quàm homines. Et hoc quidem vtrunque in illis cogitandum est. Eo modo enim perspicuum fiet, quid nos erga eos deceat. Paulus enim dicit: Cui honorem, honorem. Sunt igitur gratiæ agendæ Deo, quòd sese tam mirabilem in suis exhibet, deinde Apostoli etiam honore digni sunt, vt Dei amici, quod sese tam citò, tam perseueranter Deo submiserunt, ac permanserunt. Nihilominus tamen semper cum Dauide dicendum est: Quis in milibus æquabitur Domino? Magni quidem Apostoli sunt, sed ineffabiliter maior est qui hos sanctificauit, & fecit Apostolos. Non ergo minus gratum erit quod Deus per sanctos suos nobis largitur, quàm quod per seipsum donat: ita tamen vt illi omnis tribuatur honos. Vndenignum est, præscribere Deo metam, & quodammodo cogere illum, vt omnia per semetipsum largiatur sine vllo medio.

Matth.11.

Matth. 8. & 20.

Act.5.

Rom.13.

Psal.88.

medio. Hac indignitate & insolentia inuenias nonnullos, qui Dei voluntatem ex Dei verbo, vel Christi Euangelio nolint addiscere: quasi necessariò Deus per nouas significationes & apparitiones doceat. Eadem contumacia quidam etiam Sacramenta respuunt, rati cogi Deum, suam gratiam cuilibet nullo medio elargiatur. Sic, in quam, inuenias qui nolint per sanctos à Deo porrecta suscipere, daturus nimirum Deus quasi coactus, per sese sit omnia: cùm certum sit, quòd multa iam inde ab origine per sanctos suos, non modò hîc viuos, verùm etiam terra defunctos & dederit & fecerit. Quemadmodum in Helisæo videre est, non modò per viuum adhuc illum mirabilis, verùm etiam per iam defuncti corpus, emortuum hominem resuscitãs. Quic quid autem illo tempore potuit Deus, id ipsum poterit & nostro. Contumacia ergo est Deo præscribere leges suorum operum, quibus modis largiri & facere debeat omnia. Nobis nullius medij tenendi cura est: aut enim nimium in idolatriam, aut ad indignam declinamus insolentiam. Hoc dignum nobis medium, Deum reuereri vt Deum, Apostolos verò aliósque Sanctos vt seruos, amicos & filios Dei. Et hæc de Apostolica functione Matthiæ dicta sint. Sed quid hinc colligendum sit, quòd non solùm discipulus & Apostolus, verùm etiam martyr Christi fuerit, ob Christi nomen mortem passus sit, breuiter Paulus docet: Cùm tanta septi simus nube testium, qui per fidem operati sunt magna, magna per fidem perpessi sunt: ideo per tolerantiam curramus in proposito nobis certamine, ne fatigemini, animis defecti. Nondum enim vsque ad sanguinem restitistis. Hoc ergo ex tertia hac parte discendum est, nempe tollerantiam in persequutione, cruce, & aduersitate præstare, recogitantes non solùm Sanctos Dei, sed & Christum ipsum multa magnáque perpessum, & quòd Scriptura tantum vbique consolationis porrigat, tum etiam ipsam vitam æternam promittat. Quemadmodum ipse Saluator ait: Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum cælorum. Beati & vos, cùm maledixerint vobis homines propter me. Gaudete & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cælis. Hæc igitur hodie cogitemus sedulò, sic non inutiliter hæc festa dies transacta fuerit. Deus Optimus Maximus suam nobis elargiatur gratiam, Amen.

4. Reg. 2. 3. 4. 5. & 6.

4. Reg. 13.

Heb. 12.

Matth. 5.

SECVNDVS SERMO, DOcet Euangelij in hanc festam diem vsum.

Eccle.1. SAlomon ille Sapiens de seipso loquens testatur, seipsum Regem in Hierusalem aliquando in animo suo proposuisse, sapienter quærere & inuestigare de omnibus quæ sub sole fiũt, si forte boni & stabili quid posset inuenire. sed fatetur nihil esse sub sole firmum, sed vniuersa esse vanitatem, ideòque in iis minimè confidendũ esse. Neque etiam propterea creaturas factas à Deo, vt in eas spem suam poneret homo. maiora his promittit, nẽpe quòd seipsum nobis daturus sit, qui est summum bonũ. Et hinc minimè miramur Apostolos nostros tam innumeros alios tam promptè reliquisse & neglexisse omnia, omnem fiduciam & spem in vnum posuisse Christum In quorũ numero non infimus Matthias noster, cui hanc diem festam peragimus. De quo præcedenti sermone dixi, quo modo in Ecclesia nobis proponatur, nempe discipulus, Apostolus, & martyr Christi: nec subticui, qua via huiusmodi exemplum nostræ vtilitati possit inseruire. Id iam rursus hodiernum Euãgelium nos docet, nempe vt primũ omnium patrẽ Deũ cum Christo confiteamur, qui abscondit hæc à sapiẽtibus, & reuelauit ea paruulis. Postea perscrutemur qua via ad nos etiã hãc gratiam inferre possimus. De primo dictum est, nũc quod reliquum est audiamus. Hodiernum Euangeliũ demonstrabit viam, ipsis'que adeò postremis illius verbis, vbi Christus ait: Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati estis, ego reficiã vos. His verbis vult, vt se accedamus Christus, iugum suum in nos suscipiamus, & à se discamus, id'que facientibus promittit requiem animarũ, imò ex seipso refectionem. Et hæc quidem verissima media, quibus consequetur gratia. Ea ergo ex ordine audiamus. Et primò quidẽ, quando certissimus mẽtis index sermo cuiusque est, quilibet ex primo dicto facilè intelliget, quæ fuerit in Christo de nostra miseria & ægestate condolescentia siue commiseratio, quę satis declarauit his verbis, Laboratis, & onerati estis, ita vt ad laborem quæ extrinsecus, ad onus quæ intrinsecus in cõscientia nos premunt, referantur. Laborare enim in S. Scripturis sępenumero anxiũ & solicitudine pressum, mœrore affectum esse significat, sicut in Isaia de Christo legimus: laborauit, id est, tristitia, anxietate pressus est, intellige in passiõe suacùm ait:

cum ait: Tristis est anima mea vsque ad mortem. Id quod satis in sanguineo sudore, tum etiã in valido illo clamore demonstratum est. Hic ergo labor, de quo Isaias loquebatur. Sic & Dauid de seipso, Laboraui clamans, id est, anxius fui. *Matt.26. Luc.22.*

Sic ergo per laborem, quicquid extrinsecus premit & grauat, intellige, siue illud paupertas, infirmitas, siue senectus, siue inimicitia, siue persecutio, & mundi dolus, siue etiã ira, inuidia, auaritia, siue inordinatus amor, vel vlciscendi libido. In summa, quicquid huiuscemodi est, hominem extrinsecus grauans, sub hoc Laboris vocabulo cõprehenditur. At per onus, quicquid conscientiã deprimit, intelligimus. Et hic quidem primùm Lex intelligitur, quæ hominũ animos grauat, maledicto, in non obseruantes legẽ, edicto. Secũdò etiam hic peccata intelliguntur, de quibus Dauid, quòd sicut graue onus super se grauatæ sint, conqueritur. Vtroq; nos liberare potest Christus & labore & onere, quicquid interne externè grauat. Ideo etiam omnes ad se vocat, excipit neminẽ, respuit neminem, nulla differentia vel viri vel fœminæ, iuuenis senis, diuitis pauperis, &c. Nõ est enim acceptatio personarum apud Deũ. venite omnes quotquot qualésue estis, quicquid vos vel in anima vel in corpore grauat. Si sanitatem petitis, ad me medicum properate. Atq; hoc dicto omnẽ à nobis pusillanimitatem adimit. Quia enim paulò antè dixerat: Omnia mihi tradita sunt à patre meo: timere sibi quis à tanta maiestate potuisset, & humanũ quid cogitare, fore eũ mundi huius potestatibus simile; quæ potentia turgidæ, neminem deterioris sortis agnoscunt. Nõ ea mihi mens est, inquit Christus: Omnes ad me venite: quã acceptam à Patre potestatem possideo, cõmodis non incommodis vestris seruiet. Quò enim maiora à patre accepi, eò plus prodesse vobis potis sum. *Deut.27. Psal.37. Act.10. Matt.11.*

Deinde etiã ideo omnes ad se vocat, quod nemo mortalium quin aliquo prematur grauamine. Homo enim, inquit Iob, natus de muliere, breui viuens tempore, repletur multis miseriis. Presi ergo omnes & egentes, auxiliũ desiderator ab omnibus, ergo igitur Christus dicit: Venite ad me omnes. Sit igitur hoc primum quod ex Christi verbis colligimus. Non tamen hoc satis, nec in hoc sistit pedem Christus: addit insuper, Tollite iugum meum super vos: per iugum quo boues colligantur, seruitutem Scriptura intelligit. *Sic enim ad Israelem Moses: Si non feceris quæ scri-* *Iob.14. Deut.28.*

pta sunt in lege hac, imponet tibi Dominus iugũ ferreum. Aperit deinde quale iugum intellexerit: Inimicis tuis, inquiens, seruies. Sic etiam decem tribus Israel ad Roboam? Pater tuus graui nos iugo onerauit, hoc est, graui seruitute subegit nos. Sic & Hieremias fore testatur, vt omne regnum collum suum sub iugum regis Babylon incuruet.

2. Reg 12.

Hier. 27.

Eo modo & Christus hic loquitur, Tollite iugum meum super vos, seruite mihi, in meam vos seruitutẽ subdite. Me dominum agnoscite vestrum, suscipite doctrinam meam, facite quod mando. Et hoc secũdum est, quod à nobis Christus exigit. Non enim satis est in afflictione eum quærere, nisi etiam sub iugum illius submittamus nos, si modò requiem animabus nostris petimus. Sed ne quis à nomine illo, Iugo, abhorreat: mox addit, Iugum meum suaue est, & onus meum leue. Quasi diceret: Grauis quidem omnis seruitus est, nec minus homini contraria, quàm bobus suum iugum est: sed non huiusmodi meum iugum, quod omninò leue est. Non est ergo quòd ab illo abhorreatis. Et quidem dictis his adest veritas. Cuicunque enim creaturæ te seruum dedas, laboris vbique inuenies plurimum, consolationis & vtilitatis parum. Id ergo non difficile exemplis comprobatur. Primùm: Quantum laboris, solicitudinis, nonnunquàm etiam periculi postuletur, si hominibus inseruias: nulli, opinor, incognitum erit, aliquando frustra, ne dicam, indignationem mereri quicquid impendas hominibus. Communi etenim prouerbio dicitur: Heroes magna polliceri, in paucis stare promissis, quod agas, si seruias, habebis plurimum, mercedis propè nihil. Tum etiam sacra Scriptura dicit, Aegyptus homo, non Deus est, hoc est, potestas mundi vana, incerta & mendax est. Propterea & Dauid monet: Nolite cõfidere in Principibus, in filiis hominum. Non hic dicam homines, nõnunquam etiam Principes, malè pro benefactis respondere, id quod plurimis exemplis ex Scripturæ & mundi historiis ostendi posset. Sed sit, homines agnoscant officia tua, magna dictis factis præstent, quid, si cuncta elargiantur, tribuunt? Equi eorum, inquit Isaias, caro sunt, non spiritus, hoc est, auxilia mercésque eorum parua aut nulla sunt. Quòd si tantum laboris postulatur vt homini in externis famuleris, quantum putas requiri, si homini contra tuam ipsius conscientiam, hoc est, in huiusmodi rebus obsequaris, quibus Deum offendas, & cõscientiam

Matt. 11.

Isai. 30.

Psal. 145.

Isa. 30.

tiam tuam lædas? Quin nec in externis homines sæpè nos possunt adiutare, velint licèt maximè. Quid ergo in iis quę spiritus sunt, adiutare & largiri possunt? Age ergo, non sine causa Christus clamat: Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis. Non meum laboriosum iugum est, sed nihil eo minus summum fructum adfert. inuenietis requiem animabus vestris, inquit. Ille enim verè tutus & quietus viuit, qui se Domino tradidit, quemadmodum id Dauid nonagesimo Psalmo latius refert. Sed Christus rex est Dei regni. Quoniam illi Deus omne iudicium dedit, & potestatem omnis carnis, vt in Ioanne: imò etiam omnem potestatem in cœlo & in terra. Hinc ergo est, quòd Prophetæ tam multa, tam præclara de magna pace, securitate, & lætitia eorum qui Christi regni consortes futuri essent, prædixerunt. De quo lege Isa. 32. Hiere. 33. Mich. 4. Et hæc dicta sint de hominum principúmque seruitute. Aliud nunc afferamus exemplum, de peccati seruitute. Nunquid non grauissimũ, & propè importabile iugum, auaritiæ seruire? Illa eiusce modi tyrannis est, vt nunquàm sibi subactos permittat quiescere, semper alia aliis grauiora imponat. Et quis fructus, si diu auaritiæ famuleris? Nullus omninò. Nam vt dicimus, Non minor est virtus, quàm quærere, parta tueri: sic etiam dicere ausim: Non minor est labor, quàm quærere, parta tueri. Taceo interim quòd Crescat amor nummi, quantum ipsa pecunia crescit. Non pax, nec requies rebus confertur opimis. Contrà autem Christus promittit suum iugum suscipientes, inuenturos requiem animabus nostris. Deo enim seruiens, & hunc sibi vicinum habens, diues satis est, abundat omnibus, etiamsi nihil externum possideat. Inquirentes Dominum, inquit Dauid, non deficient omni bono. Id confirmans Paulus, de se aliisque credentibus dicit: Tanquàm nihil habentes, & omnia possidentes: quasi pauperes, multos tamẽ ditantes, puta se sequẽtes & credentes. Quod autem de auaris & Mammonæ seruientibus dixi, de iis intelligi etiam volo, qui vel superbiæ, vel voluptati seruiunt. Pluribus & maioribus occupantur oneribus, quàm si in Dei persisterent seruitute: nec quicquam mercedis, nonnunquàm & æternam hinc reportant ignominiã. Aliud adhuc exemplum videamus, de Lege, quæ ipsa etiam grauissimum iugũ, & eiusmodi planè, vt ipse Petrus ad fidei consortes diceret: nec se, nec patres suos le-

Matt. 11.

Ioan. 5.

Ioan. 17.

Matt. 28.

Psal. 33.

2. Cor. 6.

Actor. 15.

gis iugum potuisse portare. Et cùm graue onus lex esset, parum commodi contulit sibi subiectis. At studio dico, sibi subiectis. Nam alioqui seruantibus mãdata Dei vitam pol-
Matt. 19. licetur Christus. Magna differentia est, seruare legem, & legi subiectum esse. Seruat Legem qui sponte & spiritu legem implet: subiectus legi est, qui tædio & nausea, imò solo timore pœnæ, aut spe mercedis vel facit, vel omittit edicta legis. Eiusmodi verò qui seruus tantùm est, nõ venit in con-
Ioan. 8. sortium hæreditatis cum liberis. Id quod ipse Christus ait: Seruus non manet in domo in æternum, filius autem manet. Hinc ergo, vt arbitror, quilibet videre potest, omnem seruitutem laboriosam esse, non autem fructiferam, sola Christi seruitute excepta. Propterea dicit, Venite ad me omnes: &, Meum iugum super vos tollite, ibi inuenietis requiem animabus vestris. Meum enim iugum suaue est, & onus meum leue. Sed vide quid addat: Discite à me, quia mitis sum & humilis corde. Hoc Christi exemplum ante omnia suscipiendum est ad robur fidei nostræ. Quia enim mitis & humilis corde est, audentius timore sepositio acce-
Zach. 9. demus eum. Vnde & Zacharias in magnum consolationis argumentum, venturum dicit mansuetum, pauperem, & humilem. Deinde etiam hoc Christi exemplum sequemur ad imitationem. Mansuetudo enim & humilitas, plurimum ad pacem & quietem faciunt: vnde etiam Christus mox addit, quasi vbi hæc à se didicerimus, inuenturos requiem animabus nostris. Mitis enim mens omnis tranquillitatis fons est: sicut contrà animus contumax & sæuiens fons est omnis perturbationis. Non ergo Christus immeritò dicit: Discite à me quia mitis sum & humilis corde. quasi dicat: Ecce ego Dei soboles indubitata, vt ex me facta testantur miracula, vnde meus omnis honos: nec tamen vel honorem, vel rerum copias quæro: perfisto mansuetus, neminem contemno, vtut ille humilis & abiectus sit. Adde, licèt plurimam ignominiam & iniquas contumelias ab hominibus perferam, non tamen malum malo rependo, non talionem reddo, sed omnia iusto committo iudici, qui
1. Pet. 2. bonis bona, iniquis reddet pro meritis mala. Huic omnia dedo: hoc solùm ago, vt omnibus benefaciam, neminem lædam. Hæc si vos ex me didiceritis, si in hoc meũ exẽplum sequuti fueritis, requiem comparabitis animabus vestris. Hæc Christus his verbis exigit: nẽpe Deo omnia cõmittamus,

mittamus, omnem curam nostram in illum reiiciamus, & cum Paulo per arma iustitiæ à dextra & à siniſtra, per honores & opprobria pergamus, ad ea quæ ante nos sunt tantùm cogitantes. Hæc facientes requiem animarum nostrarũ adepturos. Summa: Si nos Christo in suam seruitutem submiserimus, requiem inueniemus conscientiarũ, eius exemplum in mansuetudine & mentis humilitate sequentes, externa etiam magis gaudemus pace. Hic cardo rei vertitur, vt ad exemplum Matthiæ ad Christum properemus, eius in nos suscipientes iugum, ipsum sequamur. Id ergo in nobis præstet Deus Opt. Max. Amen. 2. Cor. 6. Philip. 3.

IN DIE ANNVNTIATIONIS MARIAE EVANGELIVM, LVCAE I.

IN mense autem sexto missus Angelus Gabriel à Deo in ciuitatem Galileæ, cui nomen Nazaret, ad virginem desponsatam viro cui nomen Ioseph, de domo Dauid, & nomen virginis Maria. Et ingressus angelus ad eam, dixit: Aue gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu inter mulieres. Quæ cùm audisset, turbata est in sermone angeli, & cogitabat qualis esset ista salutatio. Et ait angelus ei: Ne timeas Maria, inuenisti enim gratiam apud Deum. Ecce concipies in vtero, & paries filium, & vocabis nomen eius Iesum: hic erit magnus, & filius Altissimi vocabitur. Et dabit illi Dominus Deus sedem patris eius Dauid, & regnabit in æternum, & regni eius non erit finis. Dixit autem Maria ad angelum: Quomodo fiet istud: quoniam virum non cognosco? Et respondens angelus dixit: Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi, ideóque quod nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei. Et ecce Elizabet cognata tua, & ipsa

conce

concepit filium in senectute sua: & hic mensis, sextus est illi, quæ vocatur sterilis, quia non erit impossibile apud Deum omne verbum. Dixit autem Maria: Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum, & discessit ab ea angelus.

EODEM FESTO EPISTOLA, ISAIAE VII.

ET adiecit Dominus loqui ad Achaz dicens: Pete tibi signum à Domino Deo tuo in profundum inferni, siue in excelsum supra. Et dixit Achaz: Non petam, & non tentabo Dominum. Et dixit: Audite ergo domus Dauid: Nunquid parum vobis est molestos esse hominibus: quia molesti estis & Deo meo? Propter hoc dabit Dominus vobis signum: Ecce virgo concipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen eius Emanuel. Butyrum & mel comedet: vt sciat reprobare malum & eligere bonum.

PRIMVS SERMO.

4. Reg. 7. HAEC dies boni nuntij est, si tacuerimus & noluerimus nũtiare, sceleris arguemur. Non incommodè his verbis hodie inque hoc Euangelium vtemur. Vere enim hodie illa dies est, qua nobis omnium lætissimum annuntiatum est gaudium. Primò quidem Mariæ virgini beatissimæ, post etiam nobis, omnibúsque mortalibus. Et quod magis, eiusmodi nuntium è cœlis per angelum Gabrielem nobis allatum est. Sic S. Lucas refert: Missus est angelus Gabriel à Deo in ciuitatẽ Galileæ, cui nomen Nazaret, ad virginẽ desponsatam viro cui nomen Ioseph, de domo Dauid, & nomen virginis Maria. Ingressus autem ad eam angelus dixit: Aue gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus. Ecce qualis isthæc salutatio sit, cui similis nullis vnquã audita fuit seculis. De nobis Scriptura dicit: Eramus omnes filij iræ. Nunc autem ad Mariam angelus, quòd gratiam inuenerit apud Deum testatur, quòd sit gratia plena, Deóq; omnium gratissima. De nobis dictum est: Peccata vestra diuiserũt inter vos & Deum. hic autem ad virginem dicitur, Dominus tecum. De nobis dicitur: Maledictus omnis qui non permanet in omnibus mandatis huius legis. Hic autẽ ad virginem

Luc. 1.

Ephe. 2.

Esa. 59.

dicã

dicitur, quod inter omnes sit benedicta mulieres. Ante hæc tempora dicebatur ad Dominũ: Terribilis es, & quis resistet tibi? Propterea nõ solùm Adam pręuaricator timuit cùm dixit: Domine audiui auditũ tuũ & timui: sed etiam pij quíq; sibi à Deo timuerunt, vt Iob ait: Aufer Domine manum bra chij tui à me, & ne timor tuus terreat me. Et Dauid: Domine, ne in furore tuo arguas me, neq; in ira tua corripias me. Hodie autem virgini dicitur: Ne timeas. Annon hoc gaudij plenum nuntium? Quid felix illa virgo optare potuisset votis melius, quid petere beatius? Sed dicis: Audio quidem, hãc mirabilem & intellectum excellens humanũ fuisse salutationem, atq; huiusmodi personam, cui hæc cœlitus venit salutatio, meritò laudãdam & ab omnibus beatã prædicandam iudico. Sed qua in re me eadem consolatur, aut quid cõmodi mihi affert? Perge ergo, in Christo frater, & lege consequentia: inuenies haud dubiè tuas etiam res agi, nec solùm tuas, verùm etiam mortalium omnium. Quæris quî sic? Ecce, inquit, concipies in vtero & paries filium, & vocabis nomen eius Iesus. Hic erit magnus, & filius Altissimi vocabitur, & dabit illi Dominus Deus sedem patris eius Dauid, & regnabit in domo Iacob in æternũ, & regni eius nõ erit finis. Hæc est illa nuntiatio, quæ nos etiam tangit. Non hic Iesus Christus, vnicus ille hominum saluator promittitur tantùm, sed & datur. Iam, inquit nuntius, concipietur, & nascetur. Quicquid in veteri Testamento figuris & propheticis dictis de Messia prædictum est, iam implebitur: iam quod olim expectabatur, coram videbitur. Cessabunt figuræ, succedet rebus aperta veritas. Quid lætius nobis annuntiari potuisset? Vidit Iacob scalam, cuius summa cœlum, ima tãgebant terram: vidit non solùm angelos per eam ascendentes descendentes, verùm etiam ipsum Deum innixum scalæ. Hæc scala humanitatem præfigurauit Christi. Per hanc & nos in cœlum imus, & angeli ad nos in terram redeunt. Per hanc nos Deus videt. Christus enim est qui sua humana natura, & quicquid in ea gessit & passus est, conciliauit omnia ea, quæ in cœlis & in terra sunt, hoc est, Deum & hominem, angelicam humanámque creaturam. Et hæc quidem hodie primùm erecta scala est. Eodem modo aliæ nonnullæ figuræ in Christi incarnatione impletæ sunt. Hodie Patriarcha Deus, filio suo Ioseph, hoc est, Christo per Ioseph figurato polimitam vestem, humana carne scilicet, induit, mittens

Iob 13.
Psal. 6.

eum

eum visitare fratres suos. Hodie verus Moses, & Israëlitici populi Dux in Aegyptum introiit, veros Israëlitas liberare.
Exod.41. Hodie verus de monte ad nos descendit Moses, Dei iussa doceret. Eiusmodi plures aliæ figuræ in incarnatione Christi completæ sunt hodie. Id quod etiam angeli verba innuunt: Ecce concipies & paries filium, & vocabis nomen eius Iesum. Vide autem quàm pulchrè hîc describat Christum. Primò, quod nomen eius Iesus sit, id quod saluatorem significat. Quo ostendit hunc esse eum, quem Dauid olim pronun-
Psal.11. tiauit, dicens: Propter miseriam inopum & gemitum pauperum, nunc exurgam dicit Dominus, ponam salutare, fiducialiter agam in eo. Deinde etiam Dei filium dicit, innuens Deum ab illo tempore nobiscum reconciliatum, quòd filium suum nobis in reconciliationis signum donauerit. Dederat
Gen.9. quidem olim etiam Noë reconciliationis seu fœderis signũ, quòd non esset deinde vnquam terram diluuio dissipaturus. Huius ergo pacti signum arcus erat. Nobis verò multò perfectius signum diuinæ promissionis in Christo datum est.
Rom.8. Qui enim proprium filium in nostram naturam dedit, quomodo non etiam cum illo dabit omnia? quomodo negabit minora qui dedit maiora? Quomodo potest non diligere nos? Quomodo abiiciet nos? Verisimè non abdicat nos, nisi
Ioan.8. nos illum deseruerimus. Ideo ipse Christus ait: Si filius vos
Roma.8. liberat, verè liberi eritis. Nam quis nos condemnet, quos
1.Ioan.2. Christus iustificat? Quinetiam si peccauerimus, aduocatum habemus apud Deum, iustum Iesum Christum, qui & ipse est propitiatio pro peccatis nostris. Et quid nõ filius, & quidem talis, apud talem patrem non obtinebit? Ecce hoc primum est inter ea quæ hodie proponuntur nobis. Tertiò angelus Christum regem vocat, nec simpliciter regem, sed eiusmodi qui super solium Dauid sedeat. Quo significare
1.Reg.17. voluit modum & regendi & redimendi populum Israël, nempe quo & Dauid olim populum suum à Philistæorum turmis, & à manu Goliath redemit, qui totũ Israëli maledicebat: prouocabat omnes in arenam, sed nemo qui congredi auderet reperiebatur, quousque Dauid non in hoc à patre inermis missus, Gigantem illum lapide prosterneret, *quem* in funda habebat. Hoc ergo in Christo implendum erat. Israël credentem populum signat, Goliath Satanam, Philistæi regni diabolici imaginem gerunt. Gloriatur Satan de suo robore, calumniatur Dei populum, quasi nemo sibi conferri

possit.

posit. At verè nemo cum illo audebat congredi. Nemo enim sine peccato: tum Satan captiuos tenebat omnes: neque etiamnum est, qui proprio Marte secum audeat contendere ferro, ne dicam vincere. Si enim id possemus, sine causa Christus fuisset mortuus. Hæc summa est: fortis erat Goliath, nec quisquam erat qui huic comparari æquè posset: contra hunc fortem Gigantem credentium populus in castris erat. Prophetæ bella ciebant, ad certamen & conflictum verbo Dei adhortabantur populum, sed operiri aduentum Dauid, hoc est, Christi necesse habebat, sine hoc incassum laborabant. Neminem horum formidabat Goliath, soli Christo oppugnandus & prosternendus erat. Et hic quidem primùm in castra nostra venit hodie, hodie loricam indutus, in qua cum hoste congredi voluit, quæ est sancta illius humanitas. Hodie arma & scutum in manus sumpsit, quibus debellare hostem debuit: sed non externa illa arma, spiritalia omnia, humilitatem, paupertatem, patientiam. *Iob 41.*

His armis prosterni & succumbere hostis debuit, præcipuè autem gladio verbi Dei. Eo modo Christus hostem adortus est, vicit & prostrauit, non sibi sed nobis. Vnde angelus addit, Et regnabit in domo Iacob in æternum. Hæc domus rursus credentem nobis insinuat populum, ad quem Deus: Noli timere serue meus Iacob, quia elegi te, nec repellam te. Tecum ero Dominus Deus tuus, adiutor tuus fortis, dextera iusti mei susciptet te. Confundentur omnes qui pugnant contra te. Ex his patet, omnes in Iacob numerari, quos dextera iusti, hoc est, Christus susciptt. Ideo nobis mortem, peccatum & diabolum, à quibus semper nobis timuimus, deuicit: vt nunc liberati, alacri mente Deo gratias agere, alter alterius curas leuare ac possemus dicere: Ne timeas Christi redempte sanguine, nemo est qui nunc denique posit nos expugnare: peccatum ablatum est remissúmque, mors deuicta iacet, ira omnis & indignatio sepositа, gratia & pax parata est. Satan occubuit, huius funditus euersum regnum est. Christus Dei filius Altissimi, Rex & Dominus est, indutus & decôrem & fortitudinem, de quo omnis terra & insulæ lætentur. In hanc sententiam etiam Paulus scribit: O mors ero mors tua. Vbi est mors victoria tua: vbi mors stimulus tuus? Stimulus autem mortis, peccatum est. Certum enim est, vbi peccatum non est, nullam morti in homi *Esa. 48.* *Psal. 92.* *Psal. 96.* *1. Corint. 15.*

hominem potestatem nullúmque ius esse: quin nec stimulus illi est, quo hominem adoriatur. Christus enim confregit eum. Propterea etiam Paulus ad agendas gratias Deo hortatur: Deo, inquam, qui dedit nobis victoriam per Dominum Iesum Christum. Id ipsum etiam angelus vult cùm ait: Et dabit illi Deus sedem patris eius quasi dicat, Quemadmodum Dauid olim, licet minor natu inter fratres, fortem deuicit Goliath, suúmque hoc facto populum liberauit, ita etiam hic Iesus solus ille futurus est, qui Satanam esset deuicturus. Hunc Dauidem denuntiat angelus, iam in propinquo esse intimat, foréque vt hominem indutus cum hoste pugnaturus in arenam descendat. Optima profectò nuntiatio. Cur enim nunc porrò nobis à gigante illo Goliath, à maligno spiritu timebimus, Christum verum Dauid nobiscum & à nostra parte habentes? Timeant illi, quibus Iesus præsto non est. Huic enim nihil potest resistere: confidite, inquit, ego vici mundum. Hæc ergo nobis hodie cogitanda sunt, his occupari, de his loqui & conferre, pro his gratias Deo agere debemus semper. Si enim de hac gratia tacuerimus, sceleris arguemur. Propterea enim venit Christus, in hoc vocati sumus, vt ipsi Deum magnificantes, aliis etiam eius manifestemus magnalia, vt Dauid quõdam ait: Dominus de cœlo in terram aspexit, vt audiret gemitus compeditorum, & solueret filios interemptorum. Et iterum: Vt annuntient in Sion nomen eius, & laudem eius in Hierusalem. Sic & Petrus, in hoc nos vocatos dicit, vt virtutes illius prædicemus, qui è tenebris vocauit nos in admirabile lumen. Sic etiam Isaias prædixit fore, vt credentes noui Testamenti, cùm Christus venerit, lætentur exulténtque sicut qui lætantur in messe, sicut lætantur & exultant victores capta præda, quando diuidunt spolia. Et sine dubio omnes lætantur, quibus Christus nascitur. Sed & certissimum verè credentis signum est, in huiusmodi rebus exultare. Mundi enim filij de aliis gaudent, sæpissimè friuolis & vanis. Hic verò vera ratio est plenæ & perfectæ lætitiæ in Deo. Adde quòd piè Christianus ex Euangelio & festo hoc petendi & orendi occasionem sumet, vt sibi peculiari quodam modo in salutem & consolationem veniat, sibique saluator maneat in perpetuum. Deus Opt. Max. suam nobis largiatur gratiam. Amen.

Ibidem.

Luc. 1.

4. Reg. 7.

Psal. 101.

1. Petr. 2.

Isaie. 9.

SE

SECVNDVS SERMO.

SI quem later, cur noui Testamenti doctrina, dicatur Euangelium, hoc est, lætum nuntium, ex hac festiuitate facile addiscet. Prima enim verba, quibus annũtiatus est Christus, fuit Euangelium, quod Christus incarnatione, vita, morte, & resurrectione, tum verbo suo & miraculis ita auxit, & per Apostolorum suorum prædicationes in totum orbem diuisit, vt meritò hæc, quam dixi, noui Testamenti doctrina vocetur Euangelium. Habet quidem & mandata sua, nonnunquam etiam interminationes, Christi doctrina, sed plerunq; & plurimũm læta & voluptatis plena est: bonum enim, & quod voluptatem aliquã habet nuntium, vincit & penetrat, vt mentes nostræ magis alicui rei afficiantur. id quod pulchrè in hoc Euangelio videre est, quod est initium omnis Christianæ doctrinæ. Nihil enim hic vel de Deo, vel angelo, vel de hominibus annuntiatur, præter bonum. Omnia læta & grata. Sed non ea in omnibus locis ratio est. De Deo quidem Dauid grata loquitur, cùm dicit: Benedicite Domino, quoniã bonus, quoniam in æternum misericordia eius. *Psal.117.* Sed nihilominus interdum eiusmodi de eodem etiam leguntur, quæ formidabilia, vt idem Propheta exclamat: Terribilis es, & quis stabit contra te quando irasceris? *Psal.75.* Sic Dauid etiam testatur, & certò Deus mandauerit de nobis angelis, vt custodiant nos in omnibus viis nostris, ne forte offendamus ad lapidem pedem nostrũ. *Psal.90.* Interim tamen de iisdem legimus, quàm sint seueri & vrgentes diuinæ iustitiæ contra homines executores. Sic duo eorum euertentes Sodomam, omnes inhabitatores eius perdiderunt. *Gen.19.* Sic vnus ex illis percussit primogenita Aegypti omnia, alius quoq; in castris Assyriorum centum octoginta quinque virorum millia deleuit. *Gen.12. 4.Reg.19.* Sic sex illis in Ezechiele præceptum erat, vt omnes, iuuenes & senes, virgines, pueros, & mulieres, qui non haberent signum Thau in frontibus suis, occiderẽt. *Exech.9.* Simile in Apoc. Ioan. legimus quatuor angelos stãtes super quatuor angulos terræ: tenentes ventos, ne flaret ventus super terrã, neq; super mare, neq; in vllam arborẽ, vt nocerent terræ & mari. Ad quos quintus alius magna voce clamabat dicẽs: Nolite nocere terræ, neq; mari, neq; arboribus, quoadusq; signemus seruos Dei nostri in frontibus suis. *Apoc.7.* Eadem ratione nonnũquã de hominibus bona & pia legimus,

sed de paucis, plerunq; tamen de omnibus ferè nihil præter
Gen.6. malũ & impiũ, vt ipse Deus testatur: Non permanebit spiri-
Psal.13. tus meus in homine in æternũ, quia caro est. Et Dauid Pro-
pheta: Omnes declinauerunt, & inutiles facti sunt, non est
qui faciat bonũ, nõ est vsq; ad vnum. Et: Vani sunt filij homi
Psal.61. nũ, mendaces filij hominũ in stateris, vt decipiãt ipsi de vani
Psal.115. tate ipsorũ. Et iterũ: Omnis homo mendax. Et Isaias: Immũ
Isa. 64. di omes, & omnes iustitiæ nostræ tanquã pannus mẽstruatę.

Patet ergo, sæpe in Scripturis terribilia & tristia, cùm de Deo & angelis, tum de hominibus inueniri: at hodiernum Euangeliũ omnia habet læta, omnia iucunda. In hoc enim Deus nouũ Testamentũ à veteri discernere voluit, vt verè di
2.Cor.5. ci posset: Vetera trãsierũt, & ecce noua facta sunt omnia, vt omnia eò essent iucundiora, quò præterita fuerunt magis lugubria. Et quidẽ ita factũ est; & quia ita factũ esse indubiè credimus, ideo lętamur & exultamus, tã enim beneuolũ seDeus hodie exhibuit, quàm se olim ostẽdit seuerum. Sic enim in
Isa.54. Isaia ex Spiritu sancto dictũ est: Ad punctum in momento
Zach.1. dereliqui te, & in miserationibus magnis congregabo te. Et in Zacharia: Zelatus sum Hierusalẽ & Sion zelo magno, sed reuertar ad Hierusalẽ in misericordiis. Similis angelorũ & omniũ creaturarum ratio est, quibus Deus, vt olim seuerè ad correptionẽ & euersionem hominum, ita nunc benefice
Ioan.1. vtitur ad defensionẽ & tutelã earundem. Amen amen dico vobis, inquit Iesus ad Nathanaẽlẽ, amodò videbitis cælos
Luc.15. apertos, & angelos Dei descẽdentes super filium hominis. Et alio loco: gaudium erit angelis Dei, super vno peccatore
Isa.11.32. pœnitẽtiam agẽte. Huc pertinet, quod quõdam per Prophe
Osee.2. tã Isaiã de pace & quiete in Christum credẽtium, prædixit. Hinc in Osee dicit: In illa die percutiã eis fœdus cum bestia agri, & cũ volucre cæli, &c. Et: Exaudiã cælos, & illi exaudiẽt terrã, hoc est, erunt omnia pacata quæ in cælo, & quæ in terra. Quò autem pauperior & carnalior per primi parẽtis peccatũ homo factus erat, eò cumulatius & superabundantius
Ioel 2. suum Deus Spiritum super eum effudit, quemadmodum id se facturum promiserat: Effundam de Spiritu meo super omnem carnem, & prophetabunt filij vestri & filiæ vestræ, senes vestri somnia somniabunt, & iuuenes vestri visiones
Isa.35. videbunt. Et in Isaia: Lætabitur deserta & inuia, & exultabit solitudo, & florebit quasi lilium. Et quidem hæc omnia Da-
Psal.76. uid in spiritu præuidebat, cum ait: Nunquid in æternũ proiiciet

liciet Deus, & non apponet vt complacitior sit amplius? aut in finem misericordiam suã abscindet, cessauit verbum eius à generatione in generationem? Aut obliuiscetur misereri Deus, aut continebit in ira misericordias suas? Sélah. Quasi diceret: Minimè illa rerum conditio, meliora & iucundiora speranda sunt. Hæc ergo dies initiũ lætitiæ est. Neq; enim ab exordio mũdi vnquã se Deus tã amicũ homini exhibuit. Tũ nec angeli vnquã ea reuerentia, eáue beneuolentia erga hominẽ vsi sunt, qua se hodie ostendunt. Nemo hominũ à condito mundo tantæ gratiæ mensura perfusus est, quanta Maria virgo beata. Si nosse cupis quàm bonus, quàm pius Deus pater hodie nobis factus sit, audi Euangelistã dicentẽ: Missus est angelus Gabriel à Deo in ciuitatem Galileæ, cui nomen Nazaret, ad virginẽ desponsatã viro, cui nomen Ioseph, de domo Dauid, & nomẽ virginis, Maria, &c. At quis hunc misit? Ipse Dominus Deus. Quò? In hunc terrarũ orbẽ, præcipuè tamẽ in Israël. Ad quẽ? Ad virginẽ. Cur? Ad annuntiandũ Christi Dei vnigeniti aduentũ. Is verò quomodo venire voluit? Incarnari, hoc est, carnem in se assumere voluit, eámq; ex virgine. Ad quid ipsum? Vt totũ humanũ genus à peccatis, à perditione, à morte redimeret, & redẽptos in regnum Dei perduceret. Ecce, quæ & quanta hodie de Deo Lucas nobis Euangelizat, quæ si comparaueris aliàs de Deo manifestis, multis parasanguis præcellere videbis. Magna quidẽ & præclara sunt, quæ Deus quondã Scriptura testante, Noe, Abrahæ, Mosi, Dauid, & Israëlitis in genere exhibuit, sed ea vni tantũ populo, priuatis quibusdã personis exhibita. Verũ quæ hodie à Deo perfecta sunt, omnes in vniuersum homines tangunt, non vnũ solùm. Nemo hic secluditur, omnibus sese patrẽ Deus exhibet. Sed nõne hoc vnũ ingẽtis fidei, spei, deuotioni sq; oĩbus erẽdẽtibus causa est? Sed & sequẽtia videamus: Nõnne angelorũ erga homines reuerẽtiã vis? Audi quid Lucas dicat: Ingressus ad eã angelus, dixit: Aue gratia plena, Dominus tecũ, benedicta tu inter mulieres. Et mox: Ne timeas Maria, inueniſti enim gratiã apud Deũ. Vbi eiusce modi præcedẽtibus seculis facta legis? Et quidẽ ab origine rerũ multa hominibus præstiterũt angeli, sæpe periculis eximerũt, sæpius verbis cõsolati sunt: sed nihil ad hæc nostra. Maioris ponderis hæc, omnia summa & excellentia. Iã tẽpus erat, quo pace coniungerẽtur quæ in cælis, & quæ in terris, inter angelos simul & hoĩes. Sed

qua fronte angeli seueritatē aliquā erga nos præ se ferrēt? cū ipse Deus faciē suā in nos direxit? Vide ergo num hinc etiā & fides & deuotio nostra incrementū sumat? Vis diuitias effusæ gratiæ Dei in noui Testaméti homines agnoscere? Qua ratione, quibus verbis hanc primā nouę legis personam Lucas depinxerit, videas. Quæ cū audisset salutantē angelum, turbata est, inquit, in sermone angeli, & cogitabat qualis esset ista salutatio. Quærit dein: Quomodo fiet istud? Tertiò, sese liberè ac beneuolè Dei Opt. Max. voluntati contradidit, dicēs: Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbū tuū. Denique magna voce clamat: Magnificat anima mea Dominum, & exultauit spiritus meus in Deo salutari meo. Ecce quàm pulchrè, quàm cōmodè isthęc virgo Dei gratiæ respondeat. Quò abundantiorē gratiā audit, hòc magis magisq; sese humiliat. Humiliter eā angelus visitat, at illa verò eius turbatur aspectu. Laudatur ab angelo, sed illa respexit, inquit, humilitatē ancillę suæ. Angelus loquitur, Dominus tecū: illa, Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundū verbū tuū. Angelus rursus: Benedicta tu inter mulieres, at illa: Magnificat anima mea Dominū. sanctū eius nomē est: quia fecit mihi magna qui potēs est. Angelus: Inuenisti gratiam apud Deū. at illa: Suscepit Israël puerū suū, recordatus misericordiæ suæ. Non mihi tātùm nec meo merito hoc factum est, sed ob omniū salutē, & ex gratia & virtute Dei. Vide qualē se erga Dei dona exhibuit. Et quomodo Deus protā profunda humilitate, quę in illa erat, suā gratiā porrò non auxisset? Quomodo huic cohabitare ipsos etiā angelos non reficeret? Sed hic quæritur. Vnde hæc beneficentia nobis obtigerit, q̄ Deus se magis propitiū, angeli magis amicos, & deniq; Dei gratia abundantius in oēs nos hoc tēpore, quàm vnquā ante, manifestet & offerat. Verū id nemo præter Christum Iesum Dei filiū, qui hodie homo factus est, & quarta in hac Euangelica lectione persona inducitur, confecit. Hunc enim habentes, & patrē, & angelos, & reliquas omnes creaturas habemus. Ecce hæc sunt, quæ præsens denuntiat festiuitas, atq; inde iā robur sumat fides nostra, quæ eiusdem nobis donanda à Deo & angelis promittit. Si enim Deus olim hominibus benefecit propter filiū adhuc tunc nascendum, quid denegabit modò eiusdem filij iam nati, & fratris nōstri facti respectu? Si tanta cum maiestate Dauid homines ante natum filiū cōsolabatur, haud dubiè idipsum nūc fieri

potest

potest meritò. Sed quid Dauid addit: Qui habitat in adiutorio Altissimi, in protectione Dei cæli commorabitur: dicet Domino: Susceptor meus es tu & refugium meum Deus meus sperabo in eum. *Psal. 90.*

TERTIVS SERMO, VSVM HAbet & festi & Euangelij huius diei.

SI succinctè vnóque verbo dicendum mihi esset, quid mater nostra sancta Ecclesia hac festa die, hac Euangelica lectione velit, quid nobis inculcare studeat: non video quòd id agam commodius, quàm quod magnus ille Nabuchodonosor olim, iusto Dei iudicio aliquo tempore regno pulsus, tandem reuocatus, in omnes terras personabat scribens: Signa, inquit, & mirabilia fecit apud me Deus excelsus: placuit ergo mihi prædicare eius signa, quia magna sunt, & mirabilia eius & fortia, & regnum eius regnum sempiternum, & potestas eius in generatione & generationem. Hęc ille. Sed quis tam ignarus rerum, qui non etiam Ecclesiam videat hodie simile quid facere? Dei signa & mirabilia cogitat, prædicat & laudat. Quid enim isthæc festiuitas est aliud nisi lęta quędam mirabiliũ Dei meditatio? Quid hodiernum Euangelium, nisi aperta miraculorũ Dei denuntiatio. Quid hodiernæ Ecclesiæ cantiones, quàm meræ pro mirabilibus Dei gratiarum actiones? Quòd si vnquàm aliquis hominũ, taceo interim de Ethnico Rege verè dicere potuit, Quia signa & mirabilia apud me fecit Deus excelsus: certè nos qui Christo nomina dedimus, idem hodie dicere poterimus. Moses quidem multis enumerat magnalia Dei populo Israëli exhibita, cùm per desertum ad terram promissam eos duceret. Cõcludit tandem his verbis: Non est alia natio tam grandis, quæ habeat Deos appropinquantes sibi, sicut Deus noster adest nobis. Dauid omnem mouet lapidem, vt pro dignitate exornet miraculum, quo Deus olim Israëlem in deserto pane cælesti cibauit. Nubibus, inquit, mandauit desuper, & ianuas cæli aperuit, & pluit illis manna ad manducandum, & panem cæli dedit eis. Panem angelorum manducauit homo, cibaria eis misit in abundantia. Quæ Deus ostenderat, Nabuchodonosor laudat & prædicat magnalia & signa: etenim erant mirabilia. Verùm etsi coniungas omnia quę Moses de peregrinãtibus per deserta Israëlitis facta esse testatur, quæ Dauid de manna

Deut. 4.

Psal. 77.

Dan. 4.

Dan. 3.

Dan. 4.

loquitur, quę'que Nabuchodonosor de sui deiectione, & restitutione prædicat, parua & propè nulla sunt collatione eorum, quæ hodierna nobis festiuitas mirabilia ostēdit & denuntiat. Illa enim externa tantùm & corporea dona erant & Dei opera, hæc verò omninò cœlestia, diuina, spiritalia. Illa tantum figura & vmbra huius excellentioris erant: hæc veritas & plenitudo est. Si magnum arbitramur quòd Deus quondam miseriam Israëlis conspexit, & misertus est, mis-
Luc.1. sóque Mose eos iade redimeret: multò præstātius est, Deum mera misericordia motum, hodie in mundū misisse filium vnigenitum, per hunc visitasse plebem suam, erectóque salutis cornu, ex peccato, morte, inferno, damnatione, & æterna maledictione eripuisse. Si magnū est, quòd cœlum, imò
Psal.77. nec cœlum, sed nubes aperuit Deus, & pluit manna, quòd
Ioan.6. insufficiens erat conseruare vitam hominis perpetuò, quin
Exod.16. magis ipsum putrefactum nauseam prębuit, in mane seruatum, excepto sabbato: maius profectò est, quòd hodie non nubes solùm, sed ipsum cœlum verè aperuit, indéque demi-
Isa.40. sit verum & vnicum panem, verum suum & viuificum ver-
Ioan.6. bum, quod per se nunquam putrefit, sed in æternum manet, & participantes in sempiternum viuos conseruat. Tertiò, tandem si magnum ingentis gratiæ argumentum est, quòd Deus Ethnicum Regem, quem nuper iusto iudicio, horrendo impetu humiliauerat, vt omni honore, autoritate, opibus, imò etiam ratione ipsa priuatus, non iam homini, sed irrationali creaturæ simili esset, tanta pietate clemēter erigit, in integrum restituit, excellentioris benignitatis certissimum indicium fuit, omníque laude & prædicatione dignum, q̄ Deus totū genus humanū, q̄ per originale peccatum omnia in creatione accepta bona perdiderat, insuper omni malo obnoxiū, in exilio positum, demū lumen diuinæ
Psal.48. agnitionis ipsámq; veritatē amiserat, eáq; propter comparabatur iumentis insipientibus, vt Dauid testatur, tam piè & paternè per Christum ex omni malo ereptum, eximiis donis & gratiis decorat, nec solùm in hominem rursus commutat, verùm etiam sanctis angelis cœlestibúsque ciuibus
Psal.101. æquiparat. Hæc verò omnia hodie facta sunt: hodie Deus è cœlo in terram despexit, vt audiret gemitus *compeditorum*, & solueret vincula interemptorum. Hodie *felix terra*, beata virgo cœli panem concepit, quo postea *totus* mūdus cibatur, atque etiamnū sustētatur. Hodie *Deus lapsum* hominem

minē ſumma gloria & honore coronauit, dum ipſe in filio vnigenito, humanam aſſumit naturam factus homo.

Magna, fratres, hodie ſigna & mirabilia facta ſunt, quæ ſolus Deus fecit, & ille quidem, cuius regnum ſempiternum *Pſal.* 147. eſt, cuius poteſtas in generationem & generationem: apud nos fecit, apud nullam enim aliam gentem ſimilia fecit. Sed & nobis datū eſt, noſſe myſteria regni cœleſtis. Nobis ma- *Luc.* 8. nifeſtauit Deus per Spiritū ſuum, ſeculi huius ſapientibus incognita. Quid ergo reſtat, niſi vt cum Nabuchodono- *1. Cor.* 2. ſor eiuſmodi Dei ſigna & mirabilia cogitemus ſedulo, eáq; aliis prædicemus, imò exordium noſtræ redemptionis cum deuotione, vt Eccleſia canit, & gratiarū actione recolamus, dicentes: *Gloria tibi Domine.* Hoc ergo Eccleſia non hodie tantùm agit, ſed aliàs etiam ſemper, quotieſcunque ſanctam Chriſti incarnationem recolere contingit, ſummum illud & pretioſum nomē repetit; Et homo factus eſt. Hoc, inquā, nomen Eccleſia pretioſum æſtimat, in cuius meditatione pius quiſque principiò inæſtimabilem deitatis in nos charitatem, qua mota filium demiſit, cogitat. Deinde etiam paratam filij obedientiam, qui cùm eſſet in forma Dei, for- *Rom.* 5. mam ſerui induit. Nec pudet Eccleſiam in genere vel etiam pium quemlibet humi proſterni, in eius honorem, qui non *Phil.* 2. dubitauit de cœlis in terras deſcendere, & à gloria Dei in profundiſsimum exilium humanæ maſſæ ſeſe exinanire.

Hac ratione catholica Eccleſia præſentem feſtiuitatē celebrat, hoc modo incarnationē Chriſti Ieſu veneratur toto anni circulo. Et quid decentius? Quis non hæc gratię mirabilia adorat? Pſeudochriſtiani & impij homines ſint neceſſum eſt, hæc negligentia prætereuntes. Si enim afficerētur, & gratū eſſet, filium Dei Deum noſtri cauſa hominem factum: procul dubio flexis in terram genibus, in cœlū manibus oculiſque ſublatis, Chriſto pro incarnatione ſua grates perſoluerent. Agite ô fratres, ſi non præter æquitatem, ſi non indignum, diuinam maieſtatem carnis infirmitate & humana natura commutari, imò permittere crucifigi, amaros mortis dolores perpeti, vt nos ab æterno cruciatu liberaret, & in ſempiterna gaudia exaltaret: cur ergo nobis indignum videtur eius rei gratia flectere genua? Ergo igitur exordia noſtræ redemptionis cum deuotione recolamus: vnáque cum Eccleſia cantemus: *Gloria tibi Domine Ieſu Chriſte.* Et hæc quidem in genere de hac feſta die dicta ſint.

Nunc porrò historiam huius Euangelij aliquantò fusiùs tractare licet, quia & ipsa profundioris meditationis occasio erit. Multæ enim in ea introducuntur personæ, quæque etiam earũ singulare quid significat. Prima igitur ipse Deus est, qui meritò primũ tenet locum. Ab ipso enim omne descendit bonum datum, & perfectum donum. Ille visitat terram & inebriat eam, multúmque ditat eam. Ille nisi ædificauerit domum, in vanum laborant qui ædificant eam: & vt summatim perstringã omnia, ex ipso, per ipsum, & in ipso sunt omnia, ipsi honor & gloria in secula seculorum. Hic ergo est, qui Gabrielem misit angelum: hic beatam elegit, Virginem sanctificauit, fœcundauit. Hic etiam vnigenitum suum in mundum in humanam naturam demisit. Et quis adeò cæcus est, quin videat hîc multa pio meditanda relinqui? Magnum profectò aliquid est, quod Deus in nostrum ministeriũ angelos demittit, vt Paulus testatur, quin etiam demandans illis, vt custodiant nos in omnibus viis nostris. Iam verò D. Paulus quàm laborat in benedicendo Deum, quòd omnes nos in genere elegit: quãtò ergo virginis matris electio maior est? Tertium Christus ipse prædicat: Sic, inquit: Deus dilexit mundum vt filium suum daret vnigenitum. Et Ioannes: In hoc, inquit, apparuit charitas Dei, quòd filium suum vnigenitum misit in hunc mundum vt per eum viuamus. In hoc consistit charitas Dei, inquit, non quòd nos dilexerimus Deum, sed ipse prior dilexit nos, & dedit filium suum in reconciliationem pro peccatis nostris. At hæc quidem piè Christianus in prima illa persona, quæ Deus est, cogitare potest.

Iacob.1. *Psal.64.* *Ephes.126.* *Rom.11.* *Hebr.1.* *Psal.90.* *Ephes.1.* *Ioan.3.* *1.Ioan.4.*

Luc.2. Secunda persona, angelus Gabriel est. Hic mittenti Deo obedit. Honestè & reuerenter salutat virginẽ, fideliter iussa voluntatémque Dei exequitur: piè, turbatam consolatur: diligenter in fide sterilis Elizabet exemplo confirmat. Et tantum hodiernum Euangelium de angelo cogitanda offert? omnia eiuscemodi, quæ ad multa eáque bona nos adhortari possent. Si enim Angeli non solùm eam obedientiã præstant Deo, verumetiam nobis mortalibus gnauiter ministrant, quam labem nobis ipsi inurimus, si vermes nos mortisque mancipia nec Deo debitam obedientiam *præstamus*, nec alter alteri inuicem dilectionem exhibemus?

Tertia persona, ipse Christus est, quem vt æquum est, Lucas summa cum diligentia, omnibus enumeratis conditionibus,

nibus, describit. Quarum quidem ex hac ipsa lectione plurimæ sumi possunt: primum, quòd Mariæ sit filius, vnde verum hominem esse sequitur. Secundum, quòd filius solius Virginis, quando angelus testatur, Altissimum & Spiritum eius solum in hac conceptione operari. Vnde sequitur, Christum sine originali peccato natum, omni delicto liberum. Atque hinc certiores reddimur, pro nostris tantùm peccatis laborauisse & passum esse, cùm proprium non haberet quod expiaret delictum.

Tertiò, quòd Iesus dicatur, id est, saluator, eo quòd, quēadmodum & angelus in Matthęo dicit, populum sit saluum facturus à peccatis eorum. *Matt.1.* Quartò, quòd Rex dicitur, id quod sine populi alicuius proprietate non potest intelligi. Neque enim sine regno Rex erit. Quintò, quòd in perpetuum rerū sit summa potiturus. Id quod ostendit, nō de hoc mundo eius regnū esse, sed spiritale & cœleste planè. Nulla enim in terris est potentia Perpetua, nullum hîc regnum sempiternum. Solum Dei regnum, cui Christus præsidet, æternum est. *Ioan.8.* *Dan.7.* Sextò, quòd non solùm sanctus verùm etiam ipsum sanctum vocatur, id quod certò ostendit, se nos quoque posse sanctificare. Postremò, quòd etiam filius Altissimi, imò Dei filius vocatur, vnde spes nobis venit, fore vt nos etiam bonorum Dei quorum ipse naturalis hæres est, participes efficiat. Ecce, omnia ista Euangelium de Christo proponit meditanda. Vbi etiam quilibet videre potest, quis sit Christus, & quæ nobis de ipso spes, quæ debeat esse expectatio. Quarta persona, cuius hic fit mentio, beata Virgo est, de qua multa prædicantur. Primū enim ipsa corpore & mente virgo fuit, quemadmodum illud ex propriis ipsius verbis colligere licet. Secundò, quòd ab hominibus separata fuerit, iuxta Hieremiæ doctrinam, qui bonum esse testatur, cùm silentio præstolari salutare Dei. *Thren.3.* Tertiò, quò maiora ex angelo audit, eò magis sese deprimit. Quartò, cum diligentia annuntiationi angelicæ intendit. Quintò, summa cùm constantia modum rei perquirit. Postremò, se totam diuinæ voluntati subdit. Ecce, inquit, ancilla Domini, fiat mihi secundùm verbum tuum. Quo dicto Christū concepit, quem postea totius mundi gaudio & consolatione peperit. Hæc ergo sunt, quæ meditanda hodie hæc Euangelij proponit historia. Iam quēadmodū hæ quatuor personæ in incarnatione Christi conuenêre, ita etiam adhuc simul con-

ueniant, vbi Christus spiritaliter in homine nasci debet, ne cessum est. Principium Deus largitur: nihil enim ex nobis ipsis possumus. Ipse bonam volũtatem indit, & largitur perficere. Tum nemo ad Filium venit nisi Pater traxerit eum. Sed quomodo Deus saluat nos? per Christum. Ecce secunda persona. Sed vbi inuenitur Christus? In verbo angeli, intellige, prædicantis. Hæc tertia, quæ ad iustificationem pertinet, persona est. Fides enim ex auditu verbi Dei est. Sed nemo audit sine prædicante. Quarta persona, quisque Christianus est: huic Mariæ sequendum est exemplũ. Segregari à mundo, humilitatem cum obedientia præstare, audire, fidem dictis habere, credere, sequi. Sic futurũ est, vt per Spiritum Christus conceptus, tandem per omnis generis bona opera exterius nascatur in lucẽ Deus Opt. Max. hæc & sentire & perficere sua gratia largiatur, Amen.

Ioan.15.
Phil.1.
Ioan.6.
Rom.10.

QVARTVS SERMO COMparationẽ habet incarnationis & conceptionis cum Templi ædificatione.

MAGNA erit, quam edificabo, domus: magnus enim Dominus Deus noster præ omnibus diis, dixit quondam templum ædificaturus Salomon. Verba, quæ non parũ huic festo cõueniũt: id quod breuibus indicabo, vobis altioris meditationis occasionem ministrans. Primũ quidẽ, in mundi negotiis videmus pulchrũ & egregium opus multa requirere. Nẽpe: Principiò artifex industrius, materia pretiosa sit necesse est, tum etiã instrumenta requiruntur commoda. Denique illũ insipidum Christus dicit, quem rideant omnes, qui ædificaturus egregium quid, non prius secũ cõputat, si sumptus perficiendi suppetat. Salomon ergo prudenter, vti Regem decet, iussus à patre, Deo templum extruere, cũ multa quæ ad eam rem pertinere videbantur, aurum, argentũ, ferrum, metalla, & alia id genus, ad manum essent: nõ tamẽ hoc opus auspicatur, nisi omnibus abundãter paratis. Et quidẽ multa de longinquis terris aduexerat. Id quod Scriptura testatur, cũ refert, misisse Salomonem in Tyrũ ad regem Hiram, indicasse, quomodo in animum induxerit suum, ædificare templum, illúdque magnificum, vt Deo Opt. Max. dignũ est: rogasse igitur vt prudentem magnæq; industriæ virũ, qui nosset auro, argẽto metallis, ferro atq; aliis cælata opera exsculpere: tum etiam ligna cedri, aliásque

2.Par.2.
Luc.14.
2.Par.29.
2.Paral.1.

aliâsque arbores de Libano mitteret, &c. Quæ omnia Salomon magno sumptu per mare versus Ioppē aduexit, vt postea iis vteretur in ædificando templo. Atque hæc quidem nuda historia, huic festo non parum inseruiens. Templum igitur quod ædificauit Salomon, in quo prece inuocari & hostiis honorari Deus voluit, figura est sanctissimi corporis humanitatis Christi, in quo Deitatis plenitudo habitauit. Et hoc quidem ipse Christus insinuat, cùm corpus suum templum quoddam dicit: Destruite templum hoc, inquit, & in tribus diebus erigam illud. Hoc autem de templo corporis sui dixit, Ioannes addit. Quin idem ipse Ioannes in Apocalypsi de mystico templo Ierusalem loquens dicit: Et templum in ea non vidi. Dominus enim Deus omnipotens templū illius est, & agnus. Hoc ergo verum Dei templum est: in quo solo, Deo Patri grata est nostra oratio, & oblatio. Per Christum enim accessum habemus ad Patrem, & in huius nomine exaudit nos, cùm quid postulauerimus à se. Imò etiā propitiatio pro peccatis nostris ipse est. Ea propter multa requirebantur præparatoria, priusquam isthæc domus ædificaretur. Quid enim aliud in veteri Instrumento egit Deus, quàm vt omnia ad hanc rem necessaria præpararet? Ecce prima etiam creaturarū creatio quid, nisi quædam præparatio huius structuræ fuit, de quibus Paulus certè apertè pronuntiat, omnia propter Christum facta esse, omnia decori huius structuræ inseruire. Ipse enim Deus Pater cùm hunc vnigenitum suum in pectoris sui arcano habebat, manifestaturus eum certo tempore, iam tum thesauros illi congregat auri, argēti, margaritarum, & omnis generis vtensilium, palatium quoq; illo dignū ædificare cogitat, tum quicquid ad institutionē & cōseruationē Regię aulę & Maiestatis pertinere videri posit, vt aulicos plurimos, populi numerosam multitudinem, huicq; præfectos, duces, antesignanos, & alios præparat & curat. Qui omnes diuersimodè ornati in cōspectu Regis supra solium suū sedentis apparerent. In hunc ergo finē Deus omnia creauit: Cœlū ministratoriis spiritibus impleuit, terrā tam multis támq; variis creaturis, vt eo modo vnicum suū natum opulentissimo honorificentissimóq; regno præficeret, & in eam habitationē introduceret, quæ nullo careret. Sic ergo prima rerum creatio nihil aliud fuit, quàm ad humanitatem Christi quidam apparatus. Eadem etiam ratione hominem ab initio Deus benedixit, imò ad suā ipsius

Col. ij. 2.

Ioan. 2.

Apocal. 21.

Ioan. 16.

1. Ioan. 2.

Gen. 1.

ima

Gen.3. imaginem & similitudinem formauit. Eadem post lapsum
Gene.9 ipsi benedictum semen promisit. Eadem non omnem car-
Gene.12. nem diluuij aquis deleuit. Eadem Abraham eiúsque poste-
ritatem elegit, & huius populi causa tanta & tam multa fe-
cit, magnis Regibus horum causa profligatis & deletis. Ea-
Psal.104. dem, inquam, causa promissum mulieris semen toties in
Prophetis renouat. Et quid illa omnia nisi præparatoria
quædam illius domus, quam filio suo Deus ædificaturus e-
rat? ipsius, inquam, incarnationis Christi? Si enim quæsieris,
cur ea omnia Deus fecit, respondebit tibi: Magna erit, quam
ædificabo, domus. Cùm ergo templum illud Salomonis fi-
gura corporis Christi est, illúdque idem corpus hac die per
Spiritum sanctum, in castæ virginis formatum est aluo, pe-
nitius aliquantò circunspiciamus hoc templum Salomo-
nis, atque inde nostri templi, hoc est, sanctissimi corporis
Christi discamus dignitatem. Et primo quidem, fuerit li-
cet magnum & honorificum Salomonis templum, nullus
3.Reg.6. tamen (testante Scriptura) in eius ædificatione vel mallei vel
ferri sonitus auditus est. Id ergo in incarnatione Christi im-
Luc.1. pletum est, & satis quidem aperte Euangelista indicat: Mis-
sus est angelus Gabriel à Deo ad virginem, cui nomen Ma-
ria. Ecce tibi officinam, in qua corpus Christi formatum est.
Quæ extrinsecus quidem nihil admirandum, nihil habet
excellens: intrinsecus verò ornata decentissimè omnis ge-
neris gratiis. Sic nec malleus vllus in formatione Christi au
ditus est, nullum humanum accesit opus, sed, vt angelus
ipse ait, Spiritus sanctus desuper cœlitus venit, & sola Altis-
simi virtus operata est. Vt ergo insolens quiddam præ se
ferre videtur, quod meritò quis miretur, Salomonem suum
templum sine malleis ædificasse, ita etiamnum mirantur in-
creduli, quomodo virgo inuiolata virginitate potuerit con-
cipere & parere filium. Quibus solum hoc responsi damus:
Luc.1. Quia apud Deum non est impossibile omne verbum. Et
hæc quidem prima huius domus dignitas est. Sanctum Iesu
Christi corpus, domus est, in qua ipse Deus essentialiter ha-
bitare voluit, vnde necesse fuit, eiuscemodi corpus differen-
tia quadam discerni ab aliis corporibus. Nostra corpora na-
turali quodam modo formantur, eóque mortalia, imò &
impura, & ad peccata prona. Christi autem corpus non ita,
sed per Spiritum sanctum formatum, eóque persistens &
mundum. Atque ita fieri nobis necesse erat. Quomodo

enim

enim immundus mundum faciet immundum? quomodo peccatorem iustificabit peccator ipse? quomodo ditabit alios ipse pauper? qua ratione viuificabit alios ipse mortuus? qua via saluabit alios qui ipse salutis expers? Ideóque Paulus: Talis decebat vt nobis esset Pontifex, pius, innocens, impolutus, segregatus à peccatoribus, & sublimior cœlis factus, cui non sit quotidie necesse, quemadmodum illis Pontificibus, prius pro propriis peccatis victimas offerre, deinde pro peccatis populi. In hoc primùm Salomonis templum figura Christi fuit. Secundò, idem templum orationi & religioni dedicatum fuit, habebátque promissiones suas, quòd Deus exaudire preces & sacrificia susceptare velit in eo, qua totus vbique mundus promissione carebat. Hinc Daniel in seruitute Babylonis, quotidie versus Ierusalem apertis fenestris orabat. Sed melius hæc omnia & perfectius in Christo impleta sunt. Principio hoc sanctissimi illius corporis templum propriè orationi dedicatum est. Est enim oratio mentis in Deum ascensio. Quis verò hominum ad Deum ascendere, aut coram Dei maiestate sine mediatore apparere audebit? At Christus verò mediator noster apud Deum est. Qui si igitur cum fructu orare, si ad Deum ascendere, corámque illo apparere vis, accede Christum. Deinde, in hoc templo, in Christo, inquam, certam promissionem habemus, quòd in illo, & per illum nos exaudire velit Deus. Ipse Pater amat vos, inquit, quòd vos me amastis. Et: Quicquid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis. Sic & Paulus Christum, cùm pro nobis precationes & supplicationes offerret, exauditum pro sua reuerentia testatur. Est enim ipse Filius ille dilectus, in quo sibi bene complacuit. Atque ea propter ipse Christus dicit: Pater, gratias ago tibi, quoniam exaudisti me. Ego autem sciebam quòd semper me audis. In nullo igitur tam certas promissiones comperies, ideóque sancta Christianorum Ecclesia preces suas omnes nulla alia via Deo offert, nisi per Iesum Christum Dominum nostrum. Et hoc secundum, quo Salomonis templum præfigurauit Christum. Tertiò in hunc etiam finem illud templum ædificabatur, vt in eo sacrificaretur. Neque enim sine expresso Dei mandato alibi sacrificari licuit. Vnde in Babylone conqueruntur, quòd exusto templo, omnis sacrificandi sublata videretur occasio. Quin si quando alibi, vt in montibus, sacrificare nitebantur, abominatio coram

Hebr.7.

2. Paralip.7.

Dan.6.

Oratio quid.

2.Ioan.2.

Ioan.16.

Hebr.5.

Matth.17.

Ioan.11.

2.Paral.2.

Dan.3.

ram Deo erat. Et id quoque in Christo nostro templo perfectum est. Ille locus sacrificij nostri est, in illo inuenies quæ ad sacrificandum requiruntur omnia, veros sacerdotes, altaria, & victimas. Sine illo inualida & imperfecta
Esa.64. sunt nostra sacrificia, & quemadmodum Isaias ait, præter illum omnes iustitiæ nostræ sunt sicut pannus menstruatæ.
Rom.12. Paulus quidem docet, vt nos totos offeramus Deo, sed licet id faciamus, insufficiens tamen est. Si ergo vis Deo acceptum sit sacrificium tuum, in hoc templum adfer, huic altari impone, huic sacerdoti trade, Christi meritis & victimæ iunge, & certò acceptum id ferre Deum videbis. Non alibi sacrificabis, in nemine fiduciam tuam pones, præter Christum, eiúsque merita. Quicquid enim Christi meritis incluſum non est, Deo acceptum non est. Id quod in Iudæorum Pharisæis videre licet, qui cùm multa & magna factitarent, frustra sudabant, non agnito & apprehenso filio: arbitrantes præter Christum suo proprio facto posse
Ioan.8. placere Deo. Sed quid ad eos Christus? Nisi crediderit is
Ioan.3. quòd ego sum, moriemini in peccatis vestris. Qui enim non crediderit in Filium, nec per eum gratiam consequitur, iam iudicatus est. Et nemo ad Deum venire potest, ni-
Ioan.14. si per Christum. Qua in re etiamnum multi sese ipsos decipiunt & seducunt, seduli ipsi quidem in operando, sed in seipsos & in sua propria opera spem ponunt, vt olim fecerunt Iudæi. Atque ideo cùm omnia rectè peracta arbitrantur, audiunt: Quis hæc de manibus vestris requisiuit?
Isai.1. Ecce igitur nobis domum, quam Deus Optimus Maximus in incarnati Verbi mysterio ædificauit. Vnde cuilibet apertum est, quanta nobis gratiarum agendarum Deo, sit occasio. Omnis ergo hodie piè Christianus cùm Dauide dicat ad Dominum: Introibo in domum tuam, adorabo in templo
Psal.5. sancto tuo in timore tuo. Et iterum: Introibo ad altare Dei,
Psal.42. ad Deum qui lætificat iuuentutem meam. Et: Emitte lucem tuam & veritatem tuam Domine: ipsa enim deducunt me ad montem tabernaculi tui. Hac via intrantes templum hoc nostrum, omnia inueniemus spiritaliter, quæ dies illud templum Salomonis habuit olim corporaliter. Et primo in ingressu obuia statim habebit varia auri & argenti vtensilia, videbit varia gratiarum dona. Plenus enim Chri-
Ioan.1. stus gratia & veritate, ita planè, vt de eius plenitudine accipiamus omnes. Tum etiam in illo vno omnes thesauri

diuinæ

diuinæ sapientiæ & scientiæ sunt absconditi, teste Paulo. *Coloss.2.*
Pergis porrò: Et ecce tibi mare æneum, viuúmque, de quo
Zacharias loquitur, fontem. Sed & magnum illud diuinæ *Zach.13.*
gratiæ flumen, cuius Ezechiel meminit, inuenies. Hinc *Ezech.47.*
transiens, duo tibi coram sunt Cherubim, id est, duo testi-
monia: Legis, inquam, & Prophetarum, veteris & noui Te-
stamenti, quæ omnia in Christo conueniunt. Postremò o-
mnium, si perrexeris, ipsum quoque Sanctum Sanctorum
videbis, quod Christus summus sacerdos primùm ingressus, *Ioan.14.*
nobis mansionem parat, vt nos accipiat ad se, vt & nos si-
mus vbi ipse est. Et quid pio homini vel iucundius, vel vti-
lius spectaculum esse possit? Hæc igitur quisque sibi dicta
hodie cogitet. Gratia Domini nobiscum, Amen.

QVINTVS SERMO, CVR hoc festum plerunque Martij & ieiunij tempore celebretur.

QVòd in Ecclesia hanc festam diem, hoc est, ipsam su-
pernaturalem & sanctissimam conceptionem, incar-
nationémque quoquo anno hoc ipso tempore celebramus,
principiò, naturali sua ratione quadam non caret. Habet
enim illud tempus, quod est fine Martij vsque ad finem
Decembris, menses nouem: quod tempus conceptionem
& natiuitatem natura hominum diuidit. Cùm igitur nati-
uitatem Christi Decembris fine celebramus, naturalis tem-
poris decursus postulat, in Martio conceptum esse. Habet
tamen & alias rationes, cur semper in Martio & ieiunij
tempore celebretur. Primò enim, quemadmodum Mar-
tius primus mensis est, in quo veluti reuiuiscunt quæ bru-
mali tempore quasi demortua videbantur: ita Christi no-
bis incarnatio initium fuit salutaris æstatis, grati solis, &
veris. Antè enim nil nisi bruma fuit, quod sanctus ille
Dauid Psalmo centesimo quadragesimo septimo conqueri-
tur, vbi temporis sui meminit: Qui, inquit, dat niuem sicut
lanam, pruinam sicut cinerem spargit. Mittit gelu suum si-
cut bucellas: ante faciem frigoris eius quis sustinebit? Is an-
te *incarnatum* Verbum rerum status, & ea temporis facies,
Nec vlla spes erat, nisi quod sequitur, sperabãt omnes: Emit-

tet ver

tet verbũ ſuũ,& liquefaciet ea,flabit ſpiritus eius,& fluent aquæ. Et id quidem verè factum eſt ab illo tempore quo Chriſtus caro factus,natus eſt in mundum.Ab illo tempore dicere licuit:Hyems tranſiit,æſtas aduenit,flores apparuerunt in terra noſtra.Et cũ Paulo:Nox præceſsit,dies autem appropinquauit.Eius ergo admonemur,cùm hanc feſtiuitatẽ in Martio celebramus.Quod autem & in ieiunij tempore:ideo fit,vt qui relicta Aegypto deſerta ingreſsi ſunt, conſolentur magis.Idem enim ferè nobiſcum agitur quod *Nume.*1. Iſraëli contigit.Exierunt Aegypto eius gentis viri ſexies centena millia:ſed ex omnibus ne vnus quidem mare ru- *Exod.*14. brum tranſire auſus fuiſſet, niſi Moſes tanta vehementia verbo Dei inſtitiſſet.Sed & nemo ſe Iordani commiſiſſet,niſi ſacerdotes Arcam deferentes præceſsiſſent. Ita etiam nemo noſtrũm facilè contra Satanam in arenam deſcenderet:ſed & ſi fortè quis id auderet,citò pedem retraheret, niſi aſsiduè Chriſtus eiúſque promiſsiones inculcarẽtur. Vide ergo,hac ratione pœnitentium bono hæc feſtiuitas hoc ipſo ieiunij celebratur tempore. Quanquam eò res deuenit,vt pauci admodum, quæ nobis ex huiuſmodi feſtiuitatibus conſolationes veniant,cogitent: ne dicam quid de iis qui omnia rident ac temnunt.Vnde eſt,quòd tam pauci ſeſe in deſertum,id eſt pœnitentiæ dedant,qui malunt cum Aegyptiis temporaneis perire,luxu & gaudiis,quàm exiguũ temporis moleſtias,in cœleſtis patriæ via ſufferre. Verumtamen vt meum perſequar inſtitutum:quando præſens feſtiuitas initium noſtræ ſalutis eſt, ad hæc etiam ſummam pœnitentibus conſolationem adfert: meritò vbique & ab omnibus Chriſtianis prædicatur & recolitur. Sed nec vllus ad dignè de his prædicandum ſufficiat,imò vnicum hac die verbulum in Eccleſia auditum eſt,quod nec Tullius,nec Demoſthenes in omni ſua dicendi facultate & eloquentia, qua ante alios celebres fuêre, pro dignitate eloqui poſſunt, Quale verò? Hodie, inquam, Deus homo factus eſt.Quid ſublimius Deo? Quid abiectius homine? In vna tamen hæc duo conuenêre perſona. Vide ergo quàm dicendi fuſius hæc miniſtrare poſſent materiam. Sed nos in præſentiarum nuda Euangelij proſequamur verba. Et ipſum quidem eiuſmodi habet hiſtoriam,in qua enarranda mirabiliter ſeſe Patres noſtri Eccleſiæ proceres exer

exercuerunt olim. Vnde non obscurè colligitur, eos magna in hanc rem religione ductos fuisse, & peculiari quadam suauitate & consolatione refectos. Neque enim fallit verbum quod dicitur: Vbi thesaurus tuus, ibi est & cor tuum, imò & oculus tuus & manus. Nec vlla alia causa, nos minus erga hoc & festum & Euangelium afficimur, quàm quòd absconditam consolationem & suauitatem in ea ignoramus. Præcipua igitur capita rerum vobis placuit breuiter proponere. Primò igitur hæc lectio nos in Deum dirigit, vt eius meditemur ineffabilem miserationem, vnde hoc totum opus emanauit & defluxit. Et quidem in multis Deus charitatem suam nobis ostendit aliàs: vt quod ea nos nobilitate creauit homines, quòd omnes creaturas nobis subiecerit: maximè tamen in hoc non totos post lapsum nos damnauit, sed tanto tempore iniquitatem nostram & impietatem sustinuerit. Sed vnum est, quòd omnia illius dilectionis signa excedit, quòd vnicum vnicè sibi dilectum filium suum non miserit solùm, verùm etiam quantus quantus est donauerit: nec id simpliciter, sed in ignominiosissimam & accerbissimam mortem tradidit. Et quæ causa? quid eum mouit? Nostra merita? Minimè. Nullius enim hoc Euangelium memínit meriti. Tum apertè Ioannes, Deus, ait, prior dilexit nos, non nos ipsum. Et Paulus, dilexisse nos Deum in tantum, vt cùm adhuc inimici eius essemus, filiũ suum miserit. Adhæc nullibi hic inuenies debitorem nobis fuisse Deum, vt filium mitteret, nisi quòd sese pro suæ miserationis pietate promissionibus nobis quasi debitorem exhibuit. Quia igitur neque meritum neque debitum est, sequitur, meram esse charitatem & misericordiam. Id quod apertè Christus insinuat, cùm ait: Sic Deus dilexit mundum vt filium suum daret vnigenitum, vt omnis qui credit in illum, non pereat, sed habeat vitam æternam. Et quis non videt quæ nobis ex hoc vno consolationis offeratur copia? Semel tantùm, idq; in somnis, Iacob Deum vidit sibi amicè colloquentem, suámq; sibi operã promittentẽ, &c. sed ita hac visione consolationibus afficitur, vt euigilans à somno, voto se obstringeret, per omnem vitam suam Deo seruire, eúmq; solum Deum habere. Vnde postea semper vbi quid aduersi accidisset, in hac somnij sui visione auxiliũ quærebat & consolationem. Sic cùm à fratre persequeretur, in hoc solo refugium quærit: Domine

Matth. 6.

Ioan. 3.

1. Ioan. 4. Rom. 5.

Ioan. 3.

Gen. 28.

Deus, inquit, minor sum cunctis miserationibus, & veritate tua, quam expleuisti seruo tuo. Quia autem loquutus es, quòd benefaceres mihi: erue me de manu fratris mei Esau, *Gen.32.* quia valde eum timeo. Sic iustus ille Iacob afficitur, quòd semel per somnum Deum vidisset, in omni vita sua hæc meditatur & cogitat. Nos verò multò maiora & vidimus & audiuimus, nec hoc in somniis, sed ipso facto, & aperta veritate: neque tamen nos Deo committimus vel quicquam consolationis inde haurimus. O infelices nos & modicæ fidei homines! Si enim Deus vnigenito filio suo non pepercit, sed *Rom.8.* pro nobis omnibus tradidit illum, quomodo non omnia simul cum illo donauit? audi, precor, quam diuus Paulus ex *Ibidem.* hoc facto consolationem hausit: Si Deus, inquit, pro nobis, quis contra nos? Deus est qui iustificat nos, quis nos condemnet? Christus est qui mortuus est, imò qui & resurrexit, qui & est ad dexteram Dei, qui & intercedit pro nobis. Quis nos accusabit? quis nos separabit à charitate Dei? Certus ego, quòd neque mors, neq; vita, neque angeli, neq; principatus, neque potestates, neque instantia, neque futura, neque altitudo, neque vlla creatura alia poterit nos separare à dilectione Dei, quæ est in Christo Iesu domino nostro. Ecce hanc tantam spem Paulus concepit, quòd Deus hominum causa filium suum demiserit in mundum. Et hoc principiò cogitari potest ex hac Euangelica lectione. Secundò, in nos ipsos etiam oculos conuertere præsens lectio docet, vt cogitemus miseriam & pericula, quibus subiecti eramus ali quando. Certum enim ingens malum fuisse, quod sanare nemo, nisi ipse Deus potuit. Vrgens necessitas, horrendus lapsus fuerit oportet, qui Dei filium è cælo è paterno sinu in hanc terram detraxit. Fuit autem peccatum illud, & insequens maledictio, & damnatio. Certè maxima & horroris pleniſsima, quæ vnquam hominibus contingere possunt, vtut pauci admodum ea modò sentiant, experturi aliquan- *Luc. 23.* do ea cum anxietate, vt optent montibus & collibus *decidentibus* sese à iudicio Dei irati obtegi. Et hæc omnia *Ephes.2.* Diuus Paulus multis locis indicat, vt cùm ait: Eramus omnes natura filij iræ, mortui in peccatis, sed viuificauit nos Deus per filium suum, & transtulit nos *de potestate* tenebrarum in regnum filij sui dilecti, in quo & redem- *Col.1.* ptionem & remissionem habemus.

Tertiò, hoc ipsum Euangelium *ostendit*, quòd Deus Optim

Optimus Maximus creaturas suas homines simul & angelos gloria & honore coronet. Non enim satis fuit summæ illi maiestati, creauisse homines & angelos, sed ducit etiam in dies magis magísque ad honores & prouehit. At summus honor est rationali creaturæ, in vsum ad diuinitatis opera adhiberi. Potuisset enim opus suum sine creaturis explere: sed placuit ipsi, eo modo creaturas suas honore afficere. Quemadmodum incarnationem filij sui sine angelorum ministerio explere potuit, veruntamen eos in hoc adhibuit. Quin & ex nihilo corpus sibi humanum formare potuit, nostrámque naturam induere, vt nullus Virginis huius fuisset vsus: sed etiam hanc adhibuit, ad sempiternum & summum illius decus. Id ipsum etiam Diuus Paulus refert, in magna domo non tantùm 2. Tim. 2. sunt vasa aurea & argentea, verùm etiam lignea ac testacea: & alia quidem ad honorem, alia verò in contumeliam. Ita etiam Deus in sua domo vasa habet alia misericordiæ suæ, alia iræ. In primis gratiam suam ostendit, his Rom. 9. ad honorem suum, qui & ipsorum honos est, vtitur: in aliis verò iram suam exequitur & iustitiam. Si ergo vel vnica Christiani sanguinis guttula in nobis esset, quæ cogitare velit posítque, ad quæ opera Deus hac virgine matre vsus est, non etiam à lacrymis cohiberetur noster affectus. Si rursus cogitaremus, antehac nihil nos præter iræ fuisse vasa, quibus Deus in indignis vsus sit, haud dubiè ad orationem conuerteremur, petentes & orantes vt aliquis etiam nostri vsus fiat ad honorem. At Deus quidem sua non desistit in nobis perficere opera. Semel nos per baptismum mundauit & sanctificauit, vt essemus vasa ipsius misericordiæ, quibus vteretur ad honorem. Sed & necdum cessat purificare nos per Pœnitentiæ remedium, aliáque id genus sacramenta, nihil non facit, quo nobis ad suum nostrúmq; honorem vtatur: sed nolumus, refugimus. Nostra isthæc culpa est. Propterea & Paulus sermonem continuans, dicit: 2. Tim. 2. Si quis igitur expurgarit seipsum ab his (pura malis) erit vas in honorem sanctificatum, accommodum vsibus Domini, ad omne opus bonum præparatum. Quartò & maximè hîc summum honorem eximium decus huius videmus virginis: id quod summa cum diligentia animaduertendum est, præcipuè hac tempestate, qua non contenti sumus contra mortales impiè, verùm etiam con-

tra Sanctos Dei abominabiliter pergimus agere: quasi Euangelicum sit, Sanctos Dei ridere, cùm per omnia Euangelio sit contrarium. Quos ipse etiam Christus honorificè appellat, dicens: Non iam seruos vos meos, sed amicos dixi. Et: Vade ad fratres meos & dic eis: Ascendo ad Patrem meum & patrem vestrum, Deum meum & Deum vestrum. Tum etiam quoslibet credentes Paulus sanctos dicit in hoc mundo, propter sanguinem sanctum, quo loti & tincti sunt. Insuper nos docet, vt alter alterum præueniamus honoribus, & vt per humilitatem alius alium se præstantiorem existimet. Si ergo Christiano cuilibet, qui in mundo viuens, peccator est, honorem exhibere teneor, ore, habitu externo, & subministratione: nemo non videre potest, quàm agant dignè nostra fide & religione, qui etiam blasphemiis & contumeliis Sanctos iam cæli incolas insequuntur. Inspiciamus vel hoc saltem Euangelium, & videamus angelum tam nobilem támque sublimen creaturam, tanta humanitate (si modò id dicere de Angelica natura licet) tantáque reuerentia, non sine admiratione, hanc tam vilem & pauperculam virgunculam alloqui, & tu iniquissimè hominum rides ac ludis eam? Aue, inquit, gratia plena, Dominus tecum, Benedicta tu inter mulieres. Quæ quidem omnia cum admiratione quadam fatur. Et certè eiusmodi verba sunt, quæ hodie etiam quemque rectè ea intuentem, ad admirationem, ad laudem Dei inducere, & ad honorandum hanc beatam virginem incitare possent. Quintò, hîc videmus, quæ vera bona Dei ornent filios: nempe, gratia & pietas seu fauor Dei, præsentia & benedictio Dei. Et verè hæc, optima quæ in mundo haberi possunt, bona. Quid enim deerit illi, quem diligit & amplectitur Deus? Quis maledicet benedictum Deo? Et ea quidem omnia Virgo hæc summè obtinuit. Nemo illa sublimiori modo omnis generis gratiarum *donis* imbuta fuit: nemo viciniorem sibi Deum habuit: *nemi*nem tam copiosa abundantia benedictionis suæ Deus perfudit, atq; hanc ipsam virginem. Quam ergo ipse Deus hoc modo honore affecit, minimè temni ac sperni vult *ab* aliis, sed honore præueniri magis. Quem Deus hono*rat, vtique* omni honore dignus est. Vide ergo quid *agas*. Væ illusori, inquit Isaias, quoniam illudetur & ipse. *Tum* ipse Deus de electis suis dicit: Qui vos tãgit, oculi *mei* pupillam tetigit.

Ioan.15. *Ioan.20.* *Rom.12.* *Phil.2.* *Luc.2.* *Isa.33.* *Zach.2.*

Sextò

Sextò atque postremò, in quo summa rei vertitur, videmus hìc veram Domini nostri Iesu Christi proprietatem, quòd Iesus dicitur, & magnus, imò filius Altissimi, Dominus & Rex omnium credentium, in domo Iacob & Dauid, id est, in catholica Christianorum Ecclesia, cuius regni non erit finis. Hæ inquam, Christi proprietates veræ, quibus summa spes nostra nititur. Quemadmodum hac de re aliàs dixisse me memini. Quæ, aliáque omnia vt possimus cum diligentia meditari. Deus suam omnibus nobis largiatur gratiam, Amen.

SEXTVS SERMO QVOMODO hæc festa dies pœnitentiæ nos admoneat.

NOn abs re in hac festa die Dauidicum illum Psalmum, quem ipse olim cùm ab inimicis & hostibus, maximè de manu Saul liberauisset eum Deus, fecit & cecinit, dicens: Diligam te Domine fortitudo mea: Dominus rupes mea & refugium meum, & liberator meus, cum diligentia cogitaremus. Quemadmodum enim eo Psalmo Dauid, in qua fuerit anxietate, in quo positus periculo nuper, recolligit, eóque Deo gratias agit, qui inde eripuit: ita omnes in vniuersum nos hodie communem ab origine vniuersæ humanæ naturæ miseriam in memoriam reuocamus, gratias agẽtes Deo, qui inde nos Vnigeniti sui incarnatione liberauit & vindicauit. Quòd si quis probè animaduertere voluerit, inueniet verba ferè omnia quæ Dauid in illo Psalmo posuit, huic conuenire diei, eáque (si modò ritè hanc diem festam esse voluerimus) omninò cogitanda esse. Tria autem in hoc Psalmo Dauid agit: enumerat principiò pericula, quibus septus fuerat: gratiam & virtutem Dei prædicat, qui liberasset. vtroque se alióque ad gratias agẽdas Deo incitat. Et hæc quidem huic optimè festæ diei conueniunt. Quis vnquam rectius & verius dicere potuit: Circundederunt me dolores mortis, & inferni, præter Adam cum omni sua posteritate, ab illo, quo è paradiso repulsam passus est tempore? Quando vnquã ardentius Deo Opt. Max. supplicatum est, quàm in illa ipsa calamitate? Quando vnquam Deus apertius suam ostendit gratiam, quàm vbi, ge mitus audiuit cõpeditorum, & misso saluatore liberauit à peccatis, morte, & inferno? Quid ergo decentius nisi vt omnes, quisq; apud se dicat: Diligam te Domine, fortitudo

2. Reg. 22.

Psal. 17.

Psal. 101.

mea? Hoc, inquam, præsens exigit festiuitas, maximè à nobis. Hæc enim illa dies, in qua primùm læta nobis obuenit
Psal. 117. nuntiatio. Hæc illa dies, quam singulari modo fecit Dominus. Hodie nostra aspexit *Dominus* miseriam, & liberatorem misit in nos. Eia igitur si verè Christiani, si mente id volumus quod profitemur ore: exordia hodie nostræ redemptionis recolamus, nec quid minus exhibeamus in generali omniũ redemptione, quàm Dauid olim in priuata suiipsius ostendit. Maximè cùm Dauid non modò exemplo suo id faciamus hortatur, verùm etiam verborũ seriẽ monstrat, quibus vtamur, in quibus etiam (vti modò audiuimus) totam hanc festiuitatem incluſam nouimus. Habemus quidẽ præter ea aliàs quoque in hanc festiuitatem dignè celebrãdam Scripturarum alia dicta. Commoda profectò quæ hodie ex Propheta legitur historia, qua fusè Propheta hanc solennitatem descripsit, dicens: Ecce, Virgo concipiet & pariet fi-
Hebr. immanuel. lium, & vocabitur nomen eius Emanuel, hoc est, nobiscum Deus. Sed & hodierni lectione Euangelij clarè quid hac festa die meditandum sit proponitur. Sed & Ecclesia sua non deest exhortatione, ita planè vt nemo pius se exhortationis ad pietatem inedia laborare, possit conqueri. id quod aliis præcedentibus satis supérque ostensum est. Hunc verò sermonem exhortationis Christianæ vices subire volo, quando hoc ieiunij tempus multis ad pœnitentiam exhortationibus eget, & hæc festiuitas omninò adhortationibus piis seruit, ita planè, vt si quẽ præsens solennitas ad pietatẽ non commouet: si quem præsens Euangelium non excitat: si quẽ tot támque consolatoria verba non inflámant & recreant: si quẽ tam ineffabilis diuinæ pietatis charitas ad meliorem vitam non trahit: hunc certè nemo innouauerit. Propterea
Can. 2. hunc, vt dixi, sermonem exhortationis vice proponã. Atq; huc facient, quæ Christus in Canticis ad dilectionis suæ loquitur animã: Surge amica mea, formosa mea, & veni. Ecce em̃ hyems transijt, imber abiit & recessit, flores apparuerũt in terra nostra. Turtur audita est in terra nostra, ficus protulit grossos suos, vineæ florentes odorem dederunt, tempus putationis aduenit. Surge igitur & propera amica mea. His omnibus Christus quemlibet hodie affatur *Christianum*. Et quidem omnia hodie impleta sunt. Exhortatur ergo nos Christus, vt à peccatis excitemur, ad se verò *veniamus*: multas insuper addit rationes quibus possemus ad hoc incitari. Et

ri. Et primò quidem nostras animas, suas dicit amicas, quas pro merito potuit vocare adulteras, auersatrices, contaminatas, vt in Hieremia fecit. At quis tam stipes, qui tanta blandiloquentia non moueretur? Hoc enim vno verbo, *Hier. 3.* se semper nos amare indicat, etiamsi nos auersemur se, nec recordemur sui. Tum etiam certissimum suæ in nos misericordiæ indicium: quod ad pœnitentiam, & per hãc ad suæ gratiæ dona vocat, quos iusto iudicio condẽnare posset. Sed ad quid vocat? Vt surgamus & ad se veniamus. Vnde surgendum? A peccatis. Quomodo id confiet? Per pœnitentiam. Hæc nobis primã confert resurrectionem, vt de hac Ioãnes loquitur, ipsam peccatorum remissionem. Sed quomodo ad Christũ veniemus? Per fidem, & quæ illam sequitur Christianam piámque vitam. Ecce adhæc nos Christus vocat. Sed qua de re adhæc commouemur? Primò omnium, quod iam iniuriæ plena hyems transierit. Est enim bruma graue tristéque tempus: lucis parum, pluuiæ, tempestatis, frigoríque plurimum habens. Annon talis hyems ante aduentum Christi in mundo fuisse tibi videtur? Quàm exigua lux erat in mundo, quando domus Israël sola agnoscebat Deũ? Vbi *Psal. 75.* vero lux nõ est, ibi tenebræ, peccatum, error, infidelitas, occæcatio, omníq; impietas sequatur necessum est. Qui enim in nocte ambulat, offendit facillimè, quòd mundi huius lumen non videat. Adhæc multæ tẽpestates per totum orbem nondum nato Christo. Inuadebat enim nunc alius atq; alius homines flagellæ Dei turbo: idque præter expectationem omnẽ, & horridissimè. Sic Nadab & Abin propter vnicam *Num. 12.* illam transgressionem, quòd peregrinũ ignem in thuribula posuissent, illo ipso igne consumpti sunt statim. Maria *Num. 16.* Mosi soror, quòd semel tantùm murmurasset, lepra statim percutitur. Dathan & Abyrom pro vnica inobedientiæ culpa, terra dehiscente conglutiũtur. Ossa subitanea perit mor- *2. Reg. 16.* te, tantùm & manu tetigerat Domini arcam. Taceo interim de ea tempestate quæ per diluuiũ, tum in Sodoma & Aegypto, totúmque mundum inuasit. Et vt summatim perstringam omnia, plena tempestatibus hyems illa veteris Testamenti fuit, prius quã aduenirent Christus. At nunc transijt hyems. Cuius illud euidens testimonium est, quòd Christus verus ille Sol iustitiæ ad terram accessit propius, séque ad nos inclinauit, quemadmodum aliàs quoque naturali du- *Mala. 2.* ctu, cùm Sol propius nos accedit, scimus æstatem instare.

Et hæc prima causa qua moueri debemus citissimè surgere, & ad Christum accurrere: quòd, scilicet, diuinæ indignationis & iræ hyems transierit. Quandoquidē nemo tam socors, qui certò aduentantem hyemem sciens, in æstate nō laboret & colligat, ne fame brumali tempore laboret & periclitetur. Ita quidem & nos æternam hyemem expectamus, nisi gratiæ tempore laborauerimus, si obuiam gratiā neglexerimus. Hac ergo causa à peccatis surgentes,
Psal.67. ad Christum accurrimus. Alia causa: quòd imber abierit. Duplicem autem in sacris Scripturis inuenimus pluuiam.
Matt.16. Primò salutarem, serenā, & volūtariam, qua m pro sua Deus liberalitate & munificentia elargitur. Hæc nunquam cessauit, sed enim in nouo Testamento initium sumpsit, & creuit
Ioel.2. magis magisque, quando Christus missis Apostolis suis suū omni creaturæ Euangeliū prædicari demandauit, suúmque
Dan.9. Spiritum super omnem carnem effundit. Secūdò est, & alia pluuia diuinæ iræ & maledictionis, de qua Daniel loquitur: Stillauit super nos, & inundauit maledictio. Hæc pluuia in-
Gene.3. & 4. cepit, cùm Deus in Paradiso Adam, deinde extra Paradisum
Deut.27. Cain, postea etiam per Mosen omnes Legi suæ inobedientes maledixit. Cessauit modò. Quando enim benedictio venit per Christum, nulla iis esse poterit maledictio, qui sese Christo dediderunt. Et hæc alia quędam causa, qua nos moti, per pœnitentiam ad Christum properabimus.

Gen.3. Tertia causa est, quòd flores apparuerunt in terra nostra. Primæ maledictioni additum fuit: Terra tibi tribulos & spinas germinabit. Id quod non extrinsecus solùm, sed & in nobis ipsis compertum fuit: germinante nimirum nostra
Psal.84. natura fructus deprauatos, fructus malos, fructus amaros,
Isa.11. At nunc terra nostra Maria, quæ nostra est natura, bonū fructum, nobilem florem protulit, in quo & super quem Spiritus almus, cum plenitudine gratiarum requieuit. Christus flos ille est, nec vnicus solū, sed plurimus propter nos, qui illi fidē habemus, illi adhæremus, illi insiti sumus, mēbra illius facti & rami, & pro fertilitate quam ex ipso cōcipimus, ipsi quoque fructiferi. Et hoc iam rursus nos ad pœnitentiam mouere posset, cùm intelligimus, nihil nobis deesse in gratiarum donis, vt operemur bonum. Quarta, quæ ad pœnitentiam nos ducet, causa est, Vox turturis audita in terra nostra. In veteri enim Testamento, nihil præter Legē audiuimus, vocem Leonis: at nunc quando Christus venit, turturis

turis audimus vocem, vocem Euangelij, quòd consolatur, non terrefacit. Et eam quidem in terra nostra. Trans mare currere nõ habemus necesse. Cur ergo non ocyus ad Christũ properamus? Quinta causa est, quòd ficus protulit grossos suos. Ficus prçfertur omnibus arboribus pro fructus sui suauitate, eóque non incongruè virginem nobis significat Mariam. Perscrutare enim totius humani generis syluam, ipsum etiam paradisum Dei, hoc est, Christianorum Ecclesiam, nullam inuenies arborem, nullum hominem, quæ talem nobis producat fructum qualé edidit Maria. Vis, quàm isthæc fructifera arbor, cognoscere? audi Angelũ: Aue gratia plena. Dominꝰ tecũ, benedicta tu inter mulieres. Et iterum: Ne timeas Maria: Inuenisti enim gratiã apud Deum. Vis fructum quem edidit cõtemplari? vide & reliqua. Ecce, inquit Angelus, concipies & paries filium, & vocabis nomẽ eius Iesum: hic erit magnus, & filius Altissimi vocabitur.

Et quis istiusmodi non trahitur? imò quem non puderet suorum pessimorum fructuum? quis sibi non timeret pro sua bonorum sterilitate fructuum, si hæc quis diligentius cogitare cœperit? Sextum quod non vrget est, quòd Scriptura perhibet: Vineæ florentes odorem dederunt, Nihil vineis hyeme iniucundius, nihil illis, æstate amœnius. Vinea Dei Christianorum Ecclesia est, hæc quidem olim inculta & deserta fuit, in incredulitate parentibus nostris perseuerantibus. At post incarnatum Verbum multis illa floribus claruit, multis sanctis hominibus in bonis operibus viguit. Quorum omnium exempla non immeritò ad melioris vitæ rationem ineundam nos adhortarẽtur, Aliàs enim eò damnatio nostra maior, quò pie viuentium exẽplis abundamus magis. Quæ huc pertinent, vt in impietatibus viuẽtes ad pietatem attrahant. *Matt.* 20.

Septimũ quod nos ducet est: quia tẽpus putationis aduenit. Id'que verũ cõperimus, quocũque modo intelligere voluerimus. Et primò nunc tẽpus gratiæ, vt congregemus nobis thesauros, in vitam sempiternam. Tum etiam extremi iudicij appropinquat tempus. Nemo scit quando paterfamilias seruo suo dicturus est: Mitte falcem tuã, & mete messem terræ. Si enim peccata nostra respexerimus, inuenie- *Apo.* 14.
mus iam olim mensuram Patrum nostrorum impletã fuis- *Matt.* 23.
se. Messis venit, vuæ maturuerunt, impleta est omnis iniquitas, ascenderunt vsque ad summum. Quòd ergo signa *Gen.* 19.

quæ extremũ præcessura sunt iudicium aspicere libet, ecce
Luc.12. aduenisse tempus putationis cõperimus. Et quid Christus ait? Surge amica mea, propera, nescis enim qua hora filius hominis veniet. Veni per fidẽ, sonet vox tua per delicti confessionem in auribus meis, audiam laudem oris tui. Ostende mihi faciẽ tuam, nõ enim sufficit mihi, ꝙ intrinsecus te peccatis exoneraueris, nisi & externè piè vixeris. Ecce hæc omnia hodie nobis cogitanda veniunt, & hac ratione, hæc festiuitas ad pœnitentiã ineundã commodaret. Et quid melius, quid vtilius, quid decentius agere possemus, quã omnibus viribus, quæ nobis bona per Christũ obtigerint, cogitare: & ipsam incarnationẽ quasi ducẽ ad omne bonum sequi? Id ipsum ergo nobis largiatur, & altis mẽtibus inuestigandũ inserat qui viuit & regnat per omne æuum. Amen.

SEPTIMVS SERMO DOCET quid nobis piè cogitandum hac festa die sit.

MAGNA huius diei festiuitas est, digna profectò vt in eam cogitationes nostras conuertamus omnes. Et quidem præcipua illius intentio est, cui innititur, ꝙ hodie nuntiũ, non solùm bonũ, verũ etiã omnium lætissimũ allatum est, & omnino eiusmodi, quæ silentio à nobis, nisi in Deũ ingrati, inuidi in homines, tum etiam coram Deo & mundo reprehẽsibiles esse voluerimus, præteriri nõ debet. Hæc (vt breuibus dicã) totius huius festiuitatis intentio est. Primò apertum est, cœlitus mundo hodie per omnia lætissimum aduectum esse nuntiũ. Tum etiã proculdubio omnes in vniuersum homines concernit. Vnde supprimi debet nullo modo, sed palã prędicari omnibus hominibus, ad Dei Opt. Max. laudem, & consolationem electorum omnium.

Luc.1. Quòd si igitur intentioni huius diei respondere vis, primùm quid factum sit hodie, & quid contrà præstandum sit, pia mente recogita. Hodie Deus homo factus est, canit Ecclesia. Ecce quam annunciationem Gabriel Angelus hodie de cœlo attulit, & Virgini sanctæ quã diligentissimè exposuit. Et quis vel cogitare sufficit, facti huius magnitudinẽ, quòd Deus humanam in se naturam assumpsit? Quis vel Ciceronis eloquentia, Demosthenisue facundia clarus ad dignè enarrandum, quod bonum inde defluxerit, valet? Quis satis admirari beneficentiam simul & sapientiam Dei, qua hoc factum est, vt tanti hominem redimeret, potest?

test? Nam firmiter fide tenemus, Deum posse omnia, eiúsque omnipotentem virtutem in nullo etiamnum debilitatam vel mutatam. Tum & Scripturæ testantur, quòd omnia Deus in sapientia, & in potentia pro omnibus omnium commodis faciat & instituat. Nec secus res se habet, vti sua Deus potentia in traductorē illum humani generis, & perditam, imò furto prędáque abreptam ouiculam è faucibus infernalis illius lupi eripere potuit. Sed humilitate & cum amicitia quadam hoc opus perficere voluit. Et quare illud? vt nempe significaret, non solùm quid contra Satanam posset potentia, sed etiam quid erga homines velit beneficentia. Hominum causa beneuolentia, non potentia vti voluit sua. Neque enim maligno illi spiritui tantum tribuisset vnquam. Vt ergo sanaret nos infirmos, non acerbo aliquo vsus est antidoto, sed leniter, vti naturæ nostræ conuenire cōsiderabat, nobiscum egit, nostri enim causa infirmus factus est, vt suo nos sanaret liuore. Quomodo & naturam nostram in se assumpsit, vt per suam mortem mortalitate nostra deuicta, nos ad immortalitatem suam perduceret. Quanquam enim ad nostram se naturam demisit, suæ tamen deitati nihil detrimenti attulit. Quemadmodum sol ille nihil de virtute sui caloris deperdit: etsi quotidie humores à terra sibi attrahat, & sicut ignis omnia in se mutat, ipse tamen non immutatur à virtute sua. Meritò igitur hodie & admiramur & lætamur. Nam quemadmodum medicos non vno modo omnes morbos tollere, sed nunc per contraria pharmaca, nunc simile simili, vt venenum veneno, vt theriaca quæ venenum habet, temperatum tamen, omnis generis venena pelluntur, videmus: ita & Christus medicus noster fecit, cum sua egestate ditauit nos, sua humilitate euexit nos, suis vulneribus sanauit nos, sua morte viuificauit nos. Hoc est contraria curare contrariis. Tum denique sua morte mortem nostram tanquam veneno venenum depulit. Verè enim mors nostra, infernalis illius serpentis venenosus erat sibilus. Fuit quidem Christi mors quantum in se non venenum, sed potius balsamum pretiosissimum: sed veneni tantum speciem habuit, quod morti nostræ extrinsecus non absimilis. Hoc ergo Christus modo venenum veneno, mortem morte, sed tamen demeritam peccati mortem, sua innocenti morte sustulit. Ecce omnia hæc in illo comprehensa sunt, quod canimus, Hodie *Deus homo factus*. Horum omnium hodierna dies

Esa. 59.

Esa. 53.

1. Corint. 8.

Sap. 2.

est ini

est initium. Et quid mirum, si hæc scientes Christiani, præcipua tamen die aliqua isthæc cogitamus? Atque vtinam ea deuotione, ea fide, eo desiderio, quo beata virgo, cui hæc primùm facta est nuntiatio, hęc audiuit & cogitauit, audiremus ipsi & cogitaremus omnes. Certò enim sequeretur Magnificat illud, hoc est, gaudium mentis, laus Dei nostri oris. Imò
Esa.26. & impręgnaremur, & concipientes salutis spiritum, postea etiam fructum pareremus pietatis omnis. Et his quidem omnibus hodie conspicui esse deberemus, hoc etiam Christo Dei filio obuiam procedere est, eiúsque sanctam humanitatem honorare est. Sic nec vnquam deficeremus diuinis gratiis & cœlestibus consolationibus. Sed necesse est fundamentum cogitemus ardentiùs, si eos fructus desideramus. Propterea vnum adhuc verbum in medium hodie proponam, quod omnia in incarnatione Christi cogitãdo vobis in memoriam reuocabit quàm compendiosissimé. Id quidem in
Cant.6. Canticis Salomonis scriptum legimus hoc modo: Dilectus meus descendit in hortum suum, ad areolam aromatum, vt pascatur in hortis, & lilia colligat. His paucis in verbis quicquid hac festiuitate pius quisque cogitare possit, commodè comprehensum est, quin vnumquodque verbum singulare quid in se complecticur. Primum ineffabilis deitatis est dilectio in nos, qua sola factum est, vt filium suum mitteret
Ioan.3. vnigenitum, ipso testante Christo. Et Paulus: Apparuit, in-
Tit.3. quit, nobis benignitas & humanitas Dei nostri, non ex operibus iustitię quę fecimus nos, sed secundum misericordiam suam magnam saluos nos fecit. Et iterum: Deus qui diues est in misericordia, cùm essemus mortui per delicta, conuiuificauit nos vnà cum Christo. Gratia, inquit, seruati estis per fi-
Ephe.2. dem, non ex operibus, ne quis glorietur. Et hæc dilectio nobis insinuatur primo etiam verbo, quo dilectione ardens anima dicit: Dilectus meus. Meritò hoc nomen apud omnes
1.Ioan.4. Deo tribuitur. Ille noster dilectus fuit, éstque etiamnum, & meritò noster dilectus. Charissimi, inquit Ioannes, diligamus Deum, quoniam ipse dilexit nos. Secundum quod hodie cogitandum venit, est Christi in incarnatione obedientia humilis: Dilectus meus descendit. Cùm enim in
Philip.2. forma Dei esset, vt Paulus inquit, non rapinam arbitratus esse se æqualem Deo, sed exinaniuit semetipsum, formam serui accipiens, factus est nobis similis. Sed & humiliauit semetipsum obediens Deo factus vsque ad mortem, mortem autem

autem crucis. Hæc illius fuit descensio. Id quod nobis consolationi est, Dei filium sese huc inclinasse, ita planè, vt etiam nostram naturam assumpserit, homo & frater noster factus. Ideo ergo nobis confidenter dicere licebit in omni etiam perturbatione, Deus pro nobis, imò & nobiscum, quis cõtra nos? Christus mediator noster ante Dei Patris faciem, quis nos accusabit? Deinde etiam & nos discamus humilitatem. Discite, Christus ait, à me, quia mitis ego sum & humilis corde. Sed & seruus non est supra dominum suum: Si ego dominus & magister vestros laui pedes, & vos alter alterius lauate pedes. Quicunque enim se exaltauerit humiliabitur, & qui se humiliat exaltabitur. Tertium est, clemens illa & pia visitatio, qua nos Christus visitauit. Dilectus meus, inquit fidelis anima, descendit in hortum suum. Hic autẽ hortus solùm Ecclesia Christianorum, congregatio, inquam, fidelium est, quam ipse Deus iam inde ab initio sepe muniuit. Quemadmodum ipse ait: Ero eis murus ignis in circuitu. Et in Isaia: Super muros tuos Ierusalem constitui custodes, tota die & nocte non tacebunt. Custodes verò hi, sancti angeli sunt. Et quomodo Deus hunc hortum suum melius custodire potuisset, quàm per semetipsum & angelos suos sanctos? Hunc etiam hortum nullo non tempore suo labore coluit, semine pretiosissimo seminauit, rore gratiæ suæ, ac imbre saluifici verbi sui irrigauit, sed & torrente consolationis suæ perfudit. Hunc ab origine rerum plantatum, sed deinde pro peccato feris deuastatum hortum hodie visitauit Christus, vt reficeret. Quẽadmodũ Dauid olim precabatur dicens: Deus exercituum conuertere, respice de cœlo & vide, & visita vineam istam quam plantauit dextera tua, & perfice eam, incensam igni & excisam. Hoc ergo opus hodie aggreditur Dei filius. Hodie per viscera misericordiæ suæ visitauit nos Oriẽs ex alto, illuminare hos qui in tenebris, & in vmbra mortis sedent, ad dirigendos pedes nostros in viam pacis. Discamus ergo hinc gratias agere Deo. Deinde & vigilemus, ne nostra incuria disipetur, quam Christus tanto sudore erexit. Quartum est ipsa persona, in qua Christus humanam assumpsit naturam, ipsa nempe Virgo beata: Dilectus meus, inquit sponsa, descẽdit in hortum suum ad areolam aromatũ. Id quod propriè hanc beatam Virginem tangit. Ipsa enim aromatum areola. Licet enim totum Ecclesiæ fidelium visitauerit hortum Christus, plantauerítque eam,

Roma.8.

Matth.11.

Ioan.13.

Luc.14.

Zacha.2.

Esa.61.

Psal.35.

Luc.1.

Cant.6.

fruct

fructibus gratisque floribus, imò omnigenis Spiritus donis ornauerit, in specie tamen ac præcipuo quodam modo hanc virginem misericorditer respexit, visitauit, ac beauit. Tum etiam præ aliis omnibus non solùm odorifera, sed & fructifera, nempe fructum illum ventris sui mundi protulit saluatorem. Hanc aromatum areolam hodie irradiauit sol ille iu-
Luc.1. stitiæ, Dei filius. Propterea & angelus ad eam: Ne timeas Maria, inuenisti enim gratiam apud Deum. Ecce concipies & paries filium, & vocabis nomen eius Iesum, &c. Quintum est ipsa causa, quapropter Dei filius factus homo est. Et ha-
Cant.6. rum quidem duas dilecta sponsa indicat: Dilectus, inquit, meus descendit in hortum suum, ad areolam aromatum, vt pascatur in hortis, & colligat lilia. Prima, quæ traxit: vt pascatur, quia deliciæ illi esse cum filiis hominum. Secunda, vt colligat lilia. Hoc est: vt nos olim spinis similes speciosos & fructuosos reddat. Crescũt quidem & terra nascuntur lilia, sed colore simul & odore flores excedunt omnes. Eam ex sese Christianus edat naturam, vt sit boni odoris, & fructus edat bonos. Hæc lilia, has Christus quærit colligere rosas. Propterea etiam in hunc deuenit mundum. Hæc est, inquit,
1.Thes.4. Paulus, voluntas Dei, sanctificatio vestra. Non enim ad immunditiam vocauit nos, sed ad sanctificationem. Ecce hæc omnia nobis hodie cogitanda proponuntur. In his se quisque exerceat, & maximè hodie. Si enim hanc diem nobis attulisse salutem credimus, agamus hodie gratias, hanc ipsam quæramus salutem. Si non nescimus hanc diem nobis, frigoris niuisque plenam, imò & tempestam hyemen diuinæ iræ abstulisse, lætam amœnámque diuinę benignitatis attulisse æstatem: illud expleamus, quod Christus à sua sponsa expetit: Surge, inquit, amica mea, propera & veni. Surgamus à peccatis, properemus ne prætereat inconsiderantibus nobis tempus. Accedamus Christum vera fide & spe. Væ enim nobis si & hac æstate hoc gratiæ tempore stertimus, nostram ipsi silentio prætereuntes & negligentes salutem. Gratia Dei cum omnibus nobis, Amen.

OCTAVVS SERMO, QVANDO hoc festum post Iudica venit, fit huius festi & Passionis Christi collatio.

NOn benè in externis conueniunt lætitia & tristitia, vnde natum prouerbium: Musica in luctu. Propterea etiam

N

etiam videri posset, hanc festam diem, quæ per se plena gaudij, imò fons & origo omnis gaudij est, melius tempori illi, quod est post Phase, quàm huic ieiunij & maximè passionis Christi, conuenire potius, quando quadragesima per se tristis, at passionis tempore redditur tristior. Animaduertimus enim, toto hoc tempore quadragesimali Ecclesiã suorum filiorum nullo tempore non lugere mortem spiritus, sed & proximè præterita die Dominica Christi Domini nostri sanctam passionem & mortem lugere incepit, vtrunque meritò, nec sine iustis causis. Neq; enim satis lugere possumus vel nostra delicta, vel Christi passionẽ. De primo enim Hieremias ait: Quis dabit capiti meo aquã & in oculis meis fontem lacrymarum, & plorabo die ac nocte filiæ populi mei interfectos? De secundo Zacharias ait: Et aspicient ad me, quem confixerunt, & plangent eum planctu quasi super vnigenitum, & dolebunt super eum, sicut doleri solet super mortem vnigeniti. Quando ergo duplici hoc lamentationis genere his diebus simul occupatur, videtur nulli lætitiæ vacare locus. Equidem si de mundi huius gaudio dixerimus, nullo modo conuenient huic tempori, imò procul id genus absit lætitiæ, vbi vel nostra deflemus peccata, vel Christi passionem plangimus. Sed spiritalis lætitiæ multò alia ratio est, quæ necessariò adest, vbi spiritaliter lamentatur: sine hac enim certa subsequitur lamentatio. Id quod in Iuda videre est, qui contristatus, miserè peccatum suum deplorat: sed quia nullo spiritali reficitur gaudio, in desperationem deiicitur. Sic & lamentabãtur in passione Domini, maximè cùm educeretur è ciuitate, mulieres: sed quia ignorabãt, qui fructus, quæ lætitia esset ex passione eadem ventura, ideo ad eas qui educebatur dixit, Nolite flere super me, sed super vos ipsas. Vt enim summatim perstringam, vbi pœnitentiam consolatio conscientiarum nulla ex Euangelio accedit, vbi passioni nullum gaudium iungitur ex eiusdem passionis fructibus, tota perit tristitia. Seruit ergo per omnia quadragesimæ huic hæc præsens festiuitas, nec solùm quadragesimæ, verùm etiam passionis recordationi multum cõmodat. Abundanter enim & cumulatim spiritalis lætitiæ copiã ministrat, cùm nobis Deũ hominẽ factũ hodie denuntiat. O admirabile, omnísq; laudis dignissimũ factũ. O lętam annunciationẽ. O festã niueóq; signãdã lapillo diẽ. Magnis olim triumphis Iudæi Phase diẽ solennẽ agebãt, ꝙ eo die ab

Hiere.69.

Zacha.12.

Matth.27.

Luc.23.

Aegy

2. Reg. 23. Aegyptiis liberati essent. Et amplius lętabantur in Iubilęo,
Leuit. 25. quòd manumittebantur, qui vel seruì vel alieno ære obera-
ti essent. Sed quãtulum illud omne erga hæc illa, quæ hodie
toti mundo, omni carni humanę contigerunt? Quid verò de
Iudæorum festis & Iubilæo dico? Ab origine creati mundi
nunquam vno modo tantum gratiæ exhibuit, atque modo.
Nam primò, quando auditum est, siue mundi huius, siue di-
uinarum rerum inspicias historias, eiusmodi legationem
cœlitus factam ad homines? Et quidem non ita rarum in ve-
teri Testamento, angelos à Deo missos ad homines. Vt tres
Gen. 18. ad Abraham venêre, annuntiantes filij in sua ipsius senecta
Gen. 19. donum. Duo qui Lot cum sua familia ab incendio libera-
rent, venerunt Sodomam. Alter Iacob patriarchæ apparuit,
Gen. 31. ex Mesopotamia patrios lares reuisere iubens, & in itine-
re à fraterna Esau iniuria eum vindicans. Alter Mosen &
Exod. 14. Israëlitas in deserto præcedebat, viam die ac nocte in colu-
mna nubis & ignis ostendens. Has aliásque angelorũ appa-
ritiones in illo Testamento legimus. Sed plerunque omnes
externæ Dei beneficentiæ signa erant, & in specie quosdam
tantùm homines concernebant; nunquã autẽ istiusmodi à
Deo facta est legatio, quę sempiternã salutẽ & spiritalia do-
na omnibus hominibus ita annuntiauit apertè, vti hodie. Et
hoc primum. Deinde, nulli vnquã virgini talis in toto orbe
facta est salutatio, qualis hodie beatæ Virgini. Salutantur
quidem in Scripturis sacris alij, idque honorificè: vt ad Ge-
Iudicum. 6. deon angelus, Salue fortissime virûm. Ad Iudith etiã Osias
Iudit. 13. sacerdos: Benedicta tu, inquit, à Deo, qui hostes nostros per
Ioan. 20. te redegit in nihilũ. Ad Apostolos Christus ipse: Pax vobis,
ait. Tum per omnes Epistolas suas Paulus fideles quosq; his
Rom. 1. verbis salutat: Gratia & pax à Deo cũ omnibus vobis. Sunt
quidem hæ omnes salutationes & imprecationes magnifi-
cæ, sed nulla comparẽdæ ratione huic Angelicę salutationi.
Quicquid enim illis, quos exempli vice enumeraui, partim
imprecatũ est, id totum vna vice à Gabriele Virgini nostræ
denuntiatũ est. Quòd enim dicit, Aue gratia plena, illi quod
in Epistolis Paulus habet, comparatur. Quòd secundò ait,
Leuit. 1. Dominus tecum, salutationi factæ Gedeoni comparatur.
Quòd tertiò deinde, Benedicta tu inter mulieres, salutā-
tionis ad Iudith formam habet. Postremò quòd dicit, Ne
timeas Maria, illi comparatur quod Christus precatur Apo-
stolis. Ecce ergo hoc modo hac angelica comprehensum
est

est salutatione quicquid vnquam piis credentibúsue optatum est. Tertiò nunquam aliàs se Deus hominibus tam amicè cõspicuum reddidit, quàm hodie. Mosi enim in rubo ardentis ignis apparuit, id quod timorẽ pariter illi incutiebat & admirationem. Israëlitis in nebula, igne, fumo, coruscationibus & tonitru apparebat. Isaiæ quidem in maiestatis suæ sede, ita vt non solùm ipse Deus ab angelis circunseptus, verùm etiam tota domus ipsa impleta maiestate esset. Danieli porrò in forma decrepiti, omnem sub se creaturam habentis. At hodie in similitudine vt homo, imò in forma serui apparuit. Ecce, inquit angelus, concipies in vtero & paries filium. Et quis huius facti vel magnitudinem non miratur, vel beneficentiam non extollit? In hoc, inquit Ioannes apparuit charitas Dei, quòd filium suum misit vnigenitum vt viuamus per eum. Postremò nunquam ea, atque hac die, magnificentia potentiam suam ostendit. Sunt quidem magna opera & indubitata diuinæ omnipotentiæ indicia, quod omnia solo verbo creauit ex nihilo, quòd suæ potentiæ verbo conseruat & regit vniuersa, quòd tanta virtute ab Aegyptiorum tyrannide vindicauit Israëlem, sed longè latéque excedit, quòd ipse carnem humanam assumpsit. Si igitur vel munificentiam, vel potentiam Dei intueri libet, ad hanc præsentem festiuitatem oculos conuerte, & quòd animum tuum lætitia expleat, inuenies. Prima omnium beata id experta est virgo. O' quanto affectu eius spiritus in Deo exultauit? Quàm ardenter Deum magnificauit? Quibus suspiriis eum adorauit, illíq; supplicauit? Sine dubiò hodie & anima & spiritus eius maiori exultatione affectus est, quàm antè vnquã per omnẽ vitam. Quomodo enim non afficeretur vehementiori quadã lætitia, quæ & foris angelũ videbat & audiebat, intus verò Dei præsentiã sentiebat? vnde quàm sibi propitiũ haberet Deum agnoscebat. Vtinã vel vnicam tantæ lætitiæ guttulam in nobis considaremus. Qua mentis exultatione Deum Dominũ nostrum confiteremur? Hoc ipsum autẽ Ecclesia Christianorũ præsenti festiuitate quærit. Proindè si verum Christi membrũ, si ingenuus Ecclesiæ Christi filius, admonitionem ne temne matris. Rideant, dũlibet alij, dúmq; permittitur à Deo subsannent: tu pietati stude nunquam pœnitendæ, & ad dignè præsentẽ festiuitatẽ celebrandã, hoc ipsum Euangeliũ ad manus accipe. Ac primò mentis sursum attol-

Exod.3.
Exod.19.
Isa.6.
Dan.7.
Phil.2.
1.Ioan.4.
Gen.1.
Heb.1.
Exod.14.

le cogitationes, ad cogitandam diuinæ gratiæ & misericor
diæ, hodie nobis exhibitæ, magnitudinem, & quàm eius in
diguerimus meditare. Neq; id sine causa loquor: Nemo e-
nim nescit Deũ hominem factum: sed non omnibus notum
est, aut certè non omnes cogitant cur necesse fuerit, vt Deus
Psal.84. homo nasceretur, Optimè Dauid hæc omnia considerabat:
cũ ait: *Vt inhabitet gloria in terra nostra: misericordia & ve-*
Bernardus. *ritas obuiauerũt sibi: iustitia & pax osculatæ sunt.* Certũ est
autẽ his quatuor virtutibus hominẽ in prima sui origine or
natũ fuisse, quibus etiã defensus fuit: vt idẽ Dauid testatur:
Psal.58. Deus, inquiẽs, meus, misericordia eius præueniet me. Et ali-
Psal.25. bi: Misericordia tua ante oculos meos est. Et: Misericordia
Psal.22. tua subsequetur me, omnibus diebus vitę meę. Et quomodo
nõ persisteret securus, quẽ Dei misericordia firmat & munit?
Deinde: Quia inscia homo creatura erat, pædagogum illi
Deus addidit, nec hũc imbellẽ: sed eũ qui tandẽ ad supremæ
veritatis fastigiũ duceretur, ipsam veritatẽ nẽpe & scientiã.
Tertiò, ne misericordiam acceptam perderet, siue amitte-
ret, nec scientia ad peccatum vteretur, si boni nihil operare-
tur: susceptit qua regeretur iustitiam. Postremò, ne in vllo
deficeret, & pacem accepit, qua recrearetur: pacem, in quam,
triplicem, pacem ad Deum, ad seipsum, & ad omnes creatu-
ras. Vide in quo honore creatus sit homo, & quid desiderare
potuisset, si ita perstitisset? Fuisset enim illi misericordia mu
rus igneus, ne quo lęderetur: veritas, lux ne erraret: iustitia,
Psal.48. per quam ad salutem perrexisset, via: pax in assidua seruas-
set tutela. Sed homo cùm in eo honore esset, non intellexit,
Luc.10. comparatus est iumentis insipientibus. Ab Ierusalem descẽ-
dit in Hierico, & incidit inter latrones, qui eum his bonis
spoliauerunt. Imò etiam ipse à se proiecit veritatem, cùm
Satanę plus haberet fidei quàm ipsi Deo. Iustitiam à se pro-
fligauit, cùm Dei præcepta transcendit. Tum etiam pacem
Isa.48. seruare non potuit. Nõ enim impiis est pax, inquit in Isaia.
Sic ergo demum à misericordia Dei excluditur. Quid au
tem sub sole isto infelicius homine misericordia, veritate,
iustitia & pace vacuo, iisque omnibus carente bonis? Vbi e-
nim nulla veritas, nulla iustitia, nullá q; pax est, ibi profectò
merũ mendaciũ, peccatũ, & inquietudo sempiterna, timor,
terror & tremor. Vbi autem & misericordia hominẽ desti-
tuit, eum certa expectat dãnatiõ. In hac ergo miseria positus
erat homo, nec potuit erigi rursus, nisi misericordia & ve-
ritas

ritas obuiassent ipsi, Iustitia & pax se osculatæ fuissent. At verò id impossibile videbatur. Compatiebatur quidem homini misericordia, dicens: Nunquid in æternum proiiciet Deus, aut non apponet vt complacitior sit amplius? Aut obliuiscetur misereri Deus? Aut continebit in ira sua miseri cordiam suam? At contra pugnabat veritas, quæ hominem damnabat. Nec inueniri aut cogitari potuit modus, vt integra manente diuina veritate & iustitia, misericordia porrigeretur homini. Et vt summatim dicam omnia, eò res deuenerat, vt aut homo in æternum periret, aut pro illo quis subiret mortem, qui tamen à morte non absorberetur, & cuius obedientia Deo magis placeret, quàm prima hominis præuaricatio & inobedientia offendisset. Verùm nemo in omnibus, qui non mortis tenebatur reus, homo. Tum nec angelus aliquis ita acceptus Deo, cuius obedientia plus gratiæ apud Deum obtineret, quàm prima hominis præuaricatio promerita erat indignationis. Solus ergo hoc potuit vnigenitus Dei filius. Hic morti nihil debebat, & Deo patri acceptissimus erat. Quòd si ergo hic hominem adiutare renuisset, si mortem subire recusasset, in perditis & desperatis homo positus fuisset. Vides ergo quãtis periculis res nostræ subactæ fuerint. At gratia Deo Opt. Max. solus ille Dei vnigenitus nostri misertus, sese pro nobis in mortem tradidit, quò diuinæ veritati & iustitiæ satisfieret, nobis verò misericordia & pax obtingeret. Hoc igitur modo misericordia & veritas obuiauerũt sibi, iustitia & pax osculatæ sunt, in incarnatione Verbi. Huc igitur homo diernũ facit Euãgeliũ, in quo hoc negotiũ apparatur & per angelũ annũtiatur. Primò igitur illa cogitemus necesse est. Quandiu enim, quàm desperatæ res nostræ fuerint, ignoramus, verè gratias agere Deo non possumus. Verùm dextrè ea perpendens, haud dubiè cum Dauid dicit, O Domine quid est homo, quòd memor es eius: aut filius hominis, quòd visitas eum? Et iterum: O Domine, quis ego sum, vt hucusq; me perduceres? Cùm ergo temet homo satis in his exercueris, cùm Dei gratiam, misericordiã, & dilectionẽ satis admiratus fueris, illíq; propterea dignas grates persolueris, tum deniq; etiam secundum recollige: eximiam virginis matris prærogatiuam, imò magnam ipsi à Deo factam gratiam meditare, tum vti te quoque in sempiternum benignè respiciat, ora. Tertiò ad Christum eiúsq;

Psal. 76.

Luc. 1.

Psal. 8.

2. Reg. 7.

sanctam incarnationem conuerte oculos, hunc cupida men
te suscipe, dic cum palmifera plebe: Osianna fili Dauid,
Matth.21. Benedictus tu qui venisti in nomine Domini. Quartò in te
ipsum descende, ingratitudinem in hæc tam ingentia facta
incusa, ac pectus tuum percutiens, dicito: Deus propitius
esto mihi peccatori. In his quatuor hodie te exerceas, &
Luc.18. Deo Christo & Mariæ acceptum, tibíque vtilissimum opus
peregeris. Deus Optimus Maximus suam nobis largia-
tur gratiam omnibus, Amen.

NONVS SERMO QVANDO hoc festum in Vigilias Palmarum occurrit, ambo eius diei Euangelia confert.

Luc.1. HOdie (vti hoc anno conuenit) vna vice & initium &
finis nostræ salutis nobis proponuntur. Initium eius,
id est, Christi incarnatio, hac Euangelica lectione per fami-
liare illud Angeli & Mariæ colloquium nobis proposita est,
finis verò, id est, Christi passio, vnà cum fructibus inde profi
Ioan.17. ciscentibus, in Euangelio hodierni sabbati per vehementem
illam orationem, quam Christus post Cœnam habuit, innui-
tur. Ideóq; cũ mecum, quid in vtroq; Euangelio doceamur,
recogito: placet iisdem vos affari verbis, quibus olim Isaias
Isa.40. populum Israëlem alloquutus est. Cõsolamini, consolamini
(ille inquit) popule meus, dicit Deus vester: cõpleta est mali-
tia eius, dimissa est iniquitas illius. Suscepit de manu Domi-
ni duplicia pro omnibus peccatis suis. Id ergo hodie compe-
rimus verum esse in nobis. Duplicem consolationem, dupli-
cia bona, duplicem hodie de remissione peccatorum promis
sionem, & duplicia signa diuini fauoris conspicimus. Pri-
mum signum est sancta Christi incarnatio: secundum, ora-
tio, quã ante passionẽ suã ad Patrẽ orauit. Cũ ergo & mihi
bis dicere licebit, Consolamini cõsolamini popule meus: V-
trobiq; enim immensa cõsolatio est. Et quia festi huius Eu-
angeliũ audiuimus, etiã sabbati diei lectionem accipiamus.
Vtrobiq; enim salus nostra recogitatur, vtrobiq; nostrę vti-
litati consulitur. Neutrum ergo silentio præteribo. Neque
enim malè Angeli annunciatio & Christi oratio conue-
nient. Quæris ergo quid orauerit Christus? *Audi Euan-*
Ioan.17. gelistã dicentẽ: Sublatis Iesus oculis in cælum, *dixit:* Pater,
venit hora clarifica filiũ tuũ, vt & filius tuus clarificet te, &
quæ sequuntur per reliquũ capituli illius. Hæc ergo oratio
Christi,

Christi, quam post nouissimam cœnam orauit, quam si hodiernæ festiuitati & angelicæ ad Mariam nuntiationi contuleris, videbis vtrobiq; nostrã salutem recogitari. Si enim nescis quàm Deus in nos sit beneuolus, hanc festã diem, vnáque eius Euangelium contuere. Si deinde ignoras, qua fide negotium salutis executus sit, in hanc orationem aspice. Sic Deus dilexit mundum, inquit Ioannes, vt filium suum da ret vnigenitum. Christus dilexit nos, inquit Paulus & trã didit semetipsum pro nobis. Vtrobiq; lætari, vtrobiq; agere gratias decet. Loquitur quidem in illa lectione ad solã Virginem illam angelus, quòd sola in matrem vnigeniti Dei esset electa, videtúrq; quasi solam virginem respicere illius annuntiatio. sed à fine clarissimè colligitur omnium nostrûm rem agi, quando puer, de quo fit sermo, nomine Iesus appellandus est, sessurus super sedem Dauid patris eius, & regnaturus in domo Dei in sempiternum. Ex his (inquam) colligi licet, hanc omnes nos respicere legationem. Nos enim domus Dauid & Iacob. nos Seruatoris egemus, qui nos à peccatis liberet: desideramus Regem, qui ab iniqui Spiritus tyrannide liberet: optamus Dominum, qui nos regat, cuius regnum sempiternum sit. Hunc igitur in præsenti lectione Euangelica nobis annunciat angelus, hunc cælitus mittit Deus, concipit parítque virgo. Quid ergo decentius à nobis fieri potest, nisi vt cum magna mentium nostrarum exultatione prorũpamus iis vocibus, quibus olim quatuor illi leprosi sunt: Hæc dies bonæ nuntiationis, siue boni nuntij est. Venite eamus & nuntiemus in aula Regis. Si enim tacuerimus & noluerimus nũtiare sceleris arguemur. Sic & nos loquamur ad inuicẽ. Si enim obsidione angustatis Israëlitis lętũ admodũ nũrium fuit, fugã hostiũ audire, si fame periclitãtibus gaudiũ fuit, castra hostium plena diuitiis inuadere: quãto magis nos lætari & exultare decet, quibus cælitus à Deo demissus Angelus eũ præsentẽ annuntiat, qui interna & spiritalem famẽ nostrã tollat, & ab animarũ hostibus liberet, nec hoc solùm, verũ etiã æterna securitate beet, & omnibus omniũ diuitiarũ copiis ditet? Si leprosis scelus visum, est, tacere, tantúmq; gaudiũ apud se continere, nõ etiam aliis annuntiare, maius profectò scelus est, & tantũ nõ particidium quoddam tacere, & tantæ gratiæ nobis à Deo per Christũ, eiúsque sanctam incarnationem exhibitæ magnitudinem non annuntiare omnibus. Quid enim mundo iu-

Ioan. 3. Gal. 2. 2. Reg. 7.

cundius accidit vnquã? Hodie Deus adimplere incipit quic-
quid vnquã de hominũ ſalute hominib. promiſerat. Hodie
verus nobis non de monte, ſed è celo deſcendit Moſes: qui
Exod.32. & ſcriptam, non iam in lapideis tabulis, ſed in ſuo ipſius,
quod de nobis in ſe aſſumpſerat corpore, Dei volũtatẽ attu-
1 Ioan.6. lit. Hæc eſt, inquit, voluntas qui miſit me, Patris, vt omnis
qui videt Filium & credit in eum, habeat vitam æternam.
Iudith.14. Hodie verus ille Samſon, Chriſtus, in Philiſthęorũ terrã, hoc
eſt, in hũc mundũ, in quo regnabat Satan, venit, ſibiq; inde
ſponſam accipere. Hodie verus Dauid præ fratribus ſuis o-
mnibus oleo vnctus eſt lætitiæ, hoc eſt, Spiritu ſancto in Re
1.Reg 16. gem credentis populi à Deo conſtitutus eſt. Hodie idẽ ille
Pſal.44. Dauid Chriſtus noſter lorica ſe induit, hoc eſt, humanã na-
turã aſſumpſit, in qua contra Goliath, ipſum Satanam pu-
1.Reg.17. gnaret. Eia ergo exordiũ noſtræ redemptionis deuotè no-
biſcũ recolamus, & apud omnes enũtiemus. Hoc igitur hu-
ius feſtiuitatis proprium eſt. Væ nobis, ſi tantis gratiarũ do-
nis ingrati fuerimus inuenti, ſi tam lætã annuntiationẽ ſi-
lentio præterierimus. Sit exemplo beata Virgo, qua mentis
gratitudine hæ gratiæ ſuſcipiendæ ſint. Miratur illa primũ
ab inſueta & noua ſalutatione Angeli, indignam ſe tantæ
gratiæ reputans. Poſt verò quàm benignitatem diuinæ vo-
luntatis erga ſe vniuerſamque hominum naturã intelligit,
admirationi ſuccedit gaudium, quod poſtea in pleni laudis
prorumpit canticũ: Magnificat anima mea Dominũ, & exul
tauit ſpiritus meus in Deo ſalutari meo. Quia fecit mihi
magna qui potens eſt, & ſanctũ nomen eius. Nec tantùm re-
ſpexit meã ancillæ ſuæ humilitatẽ, verũ etiam Iſraëlẽ puerũ
ſuũ ſuſcepit, recordatus miſericordiæ ſuæ, ſicut loquutus eſt
ad patres noſtros Abrahã & ſemini eius in ſecula. Ecce er-
go, ꝙ licet ſolam virginẽ alloquitur Angelus, ipſum tamen
quod loquitur, omnes etiam nos tangit. Eandẽ rationem
aliud quoq; Euãgeliũ habet. Licet enim ab initio eius ora-
tionis pro ſua clarificatione oret, tamẽ mox addit oratione
pro ſuis Apoſtolis & diſcipulis, imò etiã pro omnibus cre-
dentibus, vſque ad conſummationẽ mundi, quibus nos etiã
annumeramur. Primũ nos in manus Dei patris ſui commẽ-
Io.vii.17. dans, ꝙ dicit: Pro eis rogo. Et hoc verbo ſeſe mediatorẽ in-
ter Deũ & hominẽ cõſtituit. Pro eis rogo, quaſi dicat: Hacte-
nus multis quidẽ tuã, Pater, opem imploraruntſed fruſtra.
Neque enim vllius hominis oratio te placare potuit. Ora-

uerunt

uerunt & Iudæorum Pontifices pro ſuo populo: ſed quia & ipſi peccatores erant, iram & indignationem tuam perfectè auertere non poterant. At ego, qui in innocẽtia & ſanctitate in cõſpectu tuo appareo, ipſe filius, quẽ nihil negans ſemper exaudis, rogo te: atq; vt id facerẽ cõmodiùs, formã in me ſerui ſuſcepi, in ſimilitudinem factus, vt homo. Quia igitur ego à parte eorũ ſto, mea cauſa impetrent quod propria dignitate non meruerant. Nõ pro mũdo rogo (addit) ſed pro eis, quos dediſti mihi de mundo. Tui enim ſunt. Ac his quidem verbis clarè indicat, non omnibus ſine delectu hominibus ſuam orationẽ ſuámque paſsionem commodare, quẽadmodũ olim quoq; agni ſanguis nemini præterquã Iſraëli profuit. Deinde etiã, qui ſint innuit, qui tanto bono priuẽtur, imò qui ſeipſos illo ſpoliant: nempe mundi huius amatores. Quanquã illud bonũ à mundi amore debuit abripere. Tertiò, ſignificat ijſdem verbis nõ paucos fore numero, quib. oratio & paſsio Chriſti nihil profutura ſit, quando eos mundũ vocat. Poſtremò iis profutura dicit, quos Pater ab æterno prædeſtinauerit & elegerit; ipſe verò vocauerit & iuſtificauerit: imò qui ad ſe conuerſi, ipſi adhærent, qui & vita & moribus mundo eſſe diſsimiles ſtudent. Nõ pro mũdo rogo, ait, ſed pro iis quos de mũdo dediſti mihi. Tui eñ ſunt, intellige, non ſolũ creatione, verùm etiam q̃ te agnoſcunt, te quærunt, te honorificant. Nam creatione totus etiã mundus Dei eſt, ſed non agnoſcit eum, hos autem Chriſtus de mundo non eſſe affirmans, tui ſunt, inquit. Tu eos pater creaſti, elegiſti, mihique cõmendatos voluiſti, & verbũ tuũ audiuerunt & ſuſceperunt. Tui ſunt: Quo etiam verbo nos quàm maximè Deo patri commendauit. Nec quicquam ita Deũ ad cõmiſerationẽ mouet, quàm quòd ipſius ſumus peculium. Vnde & ſapiens dicit. Si peccauerimus, tui ſumus, & ſi non peccauerimus, ſcimus, quoniam apud te ſumus cõputati. Ecce igitur, pro quibus Chriſtus orauit & paſſus eſt.

Heb.5.

Phil.2.

Exod.12.

Rom.8.

Ioan.1.

Sap.15.

Nunc porrò quid orauerit videamus. Inuenic autẽ quatuor pro quib. orauit: quæ etiam, noſtro bono impetrauit. Exauditus enim eſt pro ſua reuerẽtia apud Deũ. Primũ eſt, quod dicit: Sancte pater, cõſerua eos in nomine tuo. Eſt autẽ nomẽ Dei, verbũ eius, poteſtas & miſericordia eius. Quẽadmodũ eñ quęque res per propriũ ſibi inditũ nomẽ agnoſcitur: ita etiam Deus per verbũ ſuũ, per potentiam & miſeri-

Heb.5.

cordiam suam agnoscitur. Orat ergo Christus, vt Deus pater in nomine suo, id est, per verbum suum per potentiam & misericordiam suam nos conseruet, non, ne quid externæ aduersitatis aduersum non insurgat. Nõ oro, vt eos de mũ-
Gen.5. do tollas, quemadmodum Enoch & Heliam. Sunt enim ad-
4.Reg.2. huc mũdo necessarij, sed & munus eorum postulat, vt in toto mundo Euangelium meum prædicent. Tunc etiam non oro, vt omnis iam ab eis auferatur tentatio, persecutio, languor, mors, etsi quid eius generis aduersitatis est: sunt enim illa magni boni materia, & probationi & humilitati seruiunt. Sed hoc oro: Conserua eos à malo, hoc est, à peccato, ab infidelitate, à defectione: conserua eos in bono, ne resiliant: cõserua eos à malo, ne in aduersis succumbant, ne in
Psal.36. tentationẽ incidant, ne dominetur eis peccatum. Conserua eos iam lapsos etiam, ne desperent, suppone illis manum tuam (vt Dauid ait) ne collidantur, sed surgant citiùs.

Hoc ergo primum, quod Christus nostri causa orat: Deinde addit: Sanctifica eos in veritate. Sanctificare non vno modo significat in Scripturis. Est aliquando purificare, vt ad
Exod.19. Mosen Deus ait: Sanctifica populũ, id est, purifica. Est etiam segregare, aut diuinis ministeriis mancipare, vt Sanctifica
Exod.13. mihi primogenitos fructus hominum & iumẽtorum, id est, segrega mihi. Aliquando etiam sanctitatem tribuere, san-
Exod.31. ctum facere. Sic Deus ad Israëlem: Ego Deus sanctificãs vos, hoc est, qui vos sanctos, probos, & iustos efficio. atque secũdum hæc Christus hic orat, vt Deus nos etiam atque etiam purificet à peccati in nobis inhærentibus maculis, imò ab ipso peccato, quod quotidiè perpetramus. Secundò, vt nos à mundo segreget, vt simus maneamúsq; vasa in honorem.
2.Tim.2. Tertiò, vt per suum Spiritum sanctitatem corporis & animæ, hoc est, interne, externè corã Deo & mundo nobis largiatur & infundat. Propterea enim addit: In veritate. Aliàs enim falsa & confícta sanctitas est, quæ in facie coram hominibus pietatis formam habet, longè à corde posita.

Tertiò, pro omnibus hominibus orat, vt sint vnum. *Primò*, ne qua deinceps sit diuersitas inter Iudæum & Græcũ, sed ex duobus populis, vnus fiat. Secundò, vt simus vnanimes, in doctrina, in fide, in spiritu, & pietate omnimoda. Tertiò, vt vnum simus in charitate & vnanimitate, quæ so-
Prou.18. la fortes facit & inuincibiles, vt Salomon ait: *Frater qui adiuuatur à fratre, est quasi ciuitas firma.* Quartò, vt vnũ corpus simus,

pus simus, & quam quisque habet gratiam, in cõmune vtatur commodum, quemadmodum in naturalis corporis membris videmus fieri. Postremò orat, vt cum ipso simus in æternum. Pater, inquit, volo, vt ibi ego sum, illic sint & ipsi, quos mihi dedisti, vt videant claritatem meam, quam habui apud te priusquàm mundus fieret. Hoc ergo maximum est, quod Christus apud se in patria, in regno suo, in consolatione, lætitia, maiestate suos vult habere, quos secum constantes habuit in via, in exilio, in miseria, tribulatione, contumeliis & ignominia. Ecce hæc sunt, quæ Christus in sabbati huius Euangelio pro omnibus nobis orauit patrem, & exaudi tus est, vt Paulus ait. Et quis hac oratione non afficitur? Aut quid ipse Christus illa persona à Deo non obtineret? Agè ergo in Christo fratre, si Christus eo modo orauit Patrẽ pro nobis, quid ab indignatione Dei timemus? Si nos in ipsius Dei patris manus tradidit, si ipsius tutelæ commendauit, quæ nobis hostilitas nocebit? Si nos lætitiæ consortes vult esse in regno suo, quis impedire poterit? Ecce igitur tantorum bonorum & gaudiorum materiam ex vtroque huius diei Euangelio horire licebit. Quisque ergo piè Christianus hæc sibi dicta arbitretur, & in his sese exerceat. Gratia Dei Opti. Maxi. cum omnibus nobis, Amen.

Ioan. 17.

Luc. 22.

Heb. 5.

DECIMVS SERMO DICIT de cantionibus huius festi, deinde habet introductiunculam ad passionem Christi.

FAcile est cuilibet, in hanc Euangelicam lectionem attendenti, quid sibi præsens velit festiuitas cognoscere, id quod oẽs cũ diligentiæ cogitare æquũ est. Neq; eñ vana res est, cogitare, quomodo nobis Adami posteritati, adhuc in extrema miseria positæ, primũ vita salúsque apparuerit & obtigerit. Res planè eiuscemodi, quæ pro sua dignitate omnium mentibus infixa hæreat, pro qua etiã meritas laudes Deo dicimus. Multa autẽ ad cogitandum nostræ salutis exordium Scripturæ nos adhortantur dicta. Primum est Prophetica Isaiæ lectio, in qua Propheta exordium nostræ salutis annuntiat clarissimè. Ecce, inquit, virgo concipiet & pariet filium, & vocabit nomen eius Emanuel. Secundũ est iam iam prælecta Euãgelij lectio, in qua veluti ante oculos initium nostræ redemptionis depingitur. Tertium est

Isai. 9.

Luc. 1.

antiphona hodie in Ecclesia decantata: Hæc est dies quam fecit dominus. Hodie tribulationē nostram aspexit Dominus, & redemptionem misit. Hodie mortem fugauit fœmina, quam intulit fœmina, Hodie Deus homo factus, & quod erat, permansit, & quod non erat, assumpsit. Ergo exordium nostræ redemptionis cum deuotione recolentes dicamus: Gloria tibi Domine, laus & honor in secula. In hac ergo antiphona quatuor Ecclesia exclamationibus vtitur, iis'que ex sacris Scripturis sumptis, vnde meritò nos adhortantur. Prima ex Psalmista desumpta est: Hæc est dies, quam fecit Dominus, exultemus & lætemur in ea. His verbis Ecclesia nos in Psalmum ducit: insinuans quicquid ibi positum est, hodie sumpsisse initium. Est autem Psalmus ille vnus ex præcipuis illis, qui de regno Christi loquuntur. Vnde & Dauid ipse post longam diuinæ miserationis commendationem ad ipsum Christum conuertitur, dicens: O Domine saluum me fac. O Domine benè prosperare: Benedictus qui venit in nomine Domini: Deus meus es tu, & cōfitebor tibi: Deus meus es tu, & exaltabo te. Secunda exclamatio desumpta est ex secundo Pentateuchi. Hodie, inquit Deus, vidi afflictionem populi mei in Aegypto. Quibus profectò admonemur, non minorem fuisse afflictionem humani generis, priusquàm veniret Christus in mundum, quàm illa, qua afflicti erant Israelitæ in Aegypto. Subditi enim erant Tyranno immanissimo, quo sine omni misericordia vexabantur & persequebantur. Talem nos quoque sustinuimus, imò & immitiorem. Ille enim corpus tantū vexabat & torquebat: noster verò animam simul & corpus nostrum perdere studebat. Quemadmodum ergo illis felix erat dies, in qua ad liberandum eos ex Aegypto Moſen misit, ita nobis etiam sperata dies fuit, qua nostras miserias Deus respiciēs, filium demisit vnigenitum. Hoc ergo inculcatur hodie, vt gratiores simus. Nam si quis præterita mala sua, vt carceres, infirmitates, egestatem & alia memoria recollegerit: multò se gratiorem erga redemptorem suum exhibebit.

Psal.117.

Exod.3.

Tertia exclamatio ex primo Pentateuchi desumpta est. Hodie mortem fugauit fœmina, quam intulit fœmina. Quo lapsus primorum parentum admonemur. Et hoc partim eo, vt videamus non esse Deum peccati nostri causam: Fœmina, inquit, mortem intulit, & homo suæ ipse dānationis causa & origo fuit. Tentare enim Satan potuit, cogere

Gen.3.

cogere non potuit. Tentauit & Deus hominem, non vt caderet, sed vt probaretur. Vnde ipsum illud mandatum latum fuit, cum denuntiatione periculi. Quin ita eum suæ gratiæ donis muniit, vt facilè quibusuis tentationibus potuisset resistere. Et in quem homo culpam reiicere potuit, præter in se vnum? Huc ergo pertinet quod Paulus ait: Adam non fuit seductus, sed mulier seducta erat in præuaricatione. Quasi diceret: Adam non ignoranter, sed volens peccauit, à nemine in hoc impulsus, sed propria peruersitate motus, vt verum fit propheticum illud dictum: Perditio tua ex te Israël, salus autem tua ego sum. Deinde etiam hæc festiuitas nostri lapsus admonet, vt consideremus quid nobis præ omnibus aliis creaturis fecerit: nempè quod hominem etiam post lapsum & execrandam inobedientiam non penitus à se abiecit, sed piè quod fractum erat, instaurauit, imò statim post lapsum diuini sui auxilij opem promisit: quam nulli præterea creaturæ exhibuit. Fuit quidem Lucifer nobilissima Dei creatura, sed quia semel à Deo auersus, irreuocabili sententia in æternam damnationem præcipitatus, sine vlla spe recuperandæ salutis. Hinc ergo videmus, quantum Deo & patri nostro debeamus, qui miseris nobis terræ vermiculis ea exhibuit, quæ nec supremę creaturæ ostendit, imò & recusauit. Quid verò exhibuisse olim dico? etiamnum exhibet hodie. Quoties enim Deum offendamus nouimus omnes, nihilominus tamen nos ad se vocat, dicens: Cõuertere ad me, & suscipiam te. Et iterum: Si peccata vestra fuerint rubicunda, erunt vt nix alba: & si erunt rubra, quasi vermiculus, velut lana alba erunt. Huius ergo lapsus admonemur, per primi parentis lapsum. Quare autem festos dies non celebrabimus? cur Deo gratias non agemus, qui tantum benignitatis suæ copiam in nos effudit? Postremò etiam ideo huius lapsus admonemur, vt agnoscamus quomodo Deus non modò gratia sua, verùm etiam sapientia in instaurando homine vsus sit. Quemadmodum serpens ille etiam non solùm malitia & odio, verùm etiam dolo, vt hominem falleret, vsus est.

1. Timot. 2.

Osee 13.

Hiere. 33.

Esa. 1.

Fuit tamen Dei honos palàm, declarans se non minus sua sapientia posse quod lapsum erigere, quàm diabolum suis artibus quod integrum erat posse infringere. Iisdem igitur Deus vsus est mediis in recuperando homine, quibus antè diabolus in illo vsus erat fallendo. Inuenerat diabolus angelum nequam, qui suam ad hominem legationem expedi-

rej.

Gen. 3. ret. Inuenerat serpentem, qui seruiebat, inuenerat mulierem quæ fidem habebat dicenti. Contrà, Deus bonũ Angelum inueniebat, qui sanctum Spiritũ mediatorẽ annũtiabat. Inueniebat virginem Mariam, quæ in suã voluntatẽ consentiebat. Iam verò si Gabrielem diabolo, sanctum Spiritum serpenti, Mariam Euæ contuleris: videbis non minus Deum vsum fuisse sapientia, quàm diabolum vsum fraude. Horum ergo omnium nos tertia hæc admonet exclamatio: Hodie mortem fugauit fœmina, quam intulit fœmina. Quarta & præcipua exclamatio est: Hodie Deus homo factus. Hæc ex hodiernæ diei desumpta est Euangelio, in quo dicitur: Ecce concipies & paries filium, & vocabis nomen eius Iesum. Vides ergo quæ hodie facta sint magnalia. Quid ergo restat nisi vt redemptionis nostræ exordium deuotè recolamus, erumpamus & exclamemus, Gloria tibi Domine.

Ecce hoc modo isthæc antiphona docet, quid præsens à nobis exigat solennitas, ita planè, vt non sit necesse aliunde quid addere. Quod si cui placet suam exercere deuotionem, sumat sibi hoc Euangelium, singula verba examinet, & miram haud dubiè percipiet in eis dulcedinem. Atque vtinam tempus sineret, quasi superfluum etiam de Euangelio aliquid dicere: Sed cogor ad alia me conuertere. Adest in propinquo passionis redemptoris nostri Christi tempus, quod silentio transgredi nec possum, nec debeo. Vt enim de hoc
Psal. 117. festo verè dicere possum: Hæc est dies quam fecit Dominus,
2. Corint. 6. ita etiam de sequenti hebdomada dicere licebit: Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis.

Deus Optimus Maximus sua gratia donet ita hanc festiuitatem cæteróſque dies passionis Christi peragamus, vt ad Dei laudem, nostram conducat laudem, Amen.

SEQVI

SEQVITVR IN PASSIONEM DOMINI

PRAEFATIO.

HVCVSQVE per totius Quadrageſimę tempus ad pœnitentiam qua potui diligentia vos adhortatus ſum his verbis, quibus ipſe Chriſtus in prædicationis ſuæ vſus fuit exordio: Pœnitentiam agite, & credite Euangelio, *Mar.1.* Nunc porro ita temporis poſtulante decurſu hoc etiam admoneo, vt paſsionem Domini & ſeruatoris noſtri Ieſu Chriſti cogitemus ſedulò, & noſmet ad ſacroſancti Sacramenti corporis & ſanguinis eiuſdem Chriſti communionem præparemus. Vtrunque autem iiſdem verbis, quibus hucuſque vſus ſum, faciendum puto. Neque enim vel ad cogitandam paſsionem Domini, vel ad ſumendum ſacramentum illud minus conueniunt, quàm ad pœnitentiam ſuſcipiendam commodarunt. Quemadmodum enim nemo peccatorum remiſsionem ſine pœnitentia conſequitur & fide: ita nec paſsionem Domini verè cogitare poterimus, nec Sacramentum corporis & ſanguinis Domini dignè ſumere: niſi pœnitentiam ſimul & fidem eò adferamus, id quod initio paſsionis Chriſti placet oſtendere. Sit ergo initium: Pœnitentiam agite, & credite Euangelio. Si cum vtilitate paſsionem placet audire Domini: hæc duo pœnitentiam, inquam, & fidem habeatis neceſſe eſt. Hoc eſt: vt vtroque oculo aperto in paſsionem Domini reſpiciatis neceſſe eſt, haud ſecus id, quàm in ſpeculum & noſtræ nimium, hei, nimium diræ miſeriæ, & diuinæ pietatis miſericordiæ. Ita planè vt vno oculo nos reſpiciamus ipſos, & ex paſsione Domini diſcamus quæ noſtra natura fuerit, & quid meriti. Altero verò in Deum & Chriſtum reſpiciamus, & ex eadem paſsione diſcamus quid confidenter à Deo ſperare debeamus. His oculis ſi quis rectè vſus fuerit, magnam vtilitatem ex paſsione Chriſti reportauerit. Verùm huc præcipuè fides requiritur. Accedentem enim ad Deum oportet credere. Imò qui ad paſsionem Domini accedit, neceſſe eſt credat non ſolùm nudam hiſtoriam, verùm etiam totum illud quod de ea paſsione Scriptura teſtatur. Sed de nulla alia re tanta & tam ſublimia Scriptura, atq; de paſsione Chriſti loquitur. Quid hoc ſit queris? Primò, clariſsimè confirmant & teſtantur quatuor Euangeliſtæ, *Hebr. 13.*

listæ, imò & Paulus & Isaias, Christum passum esse. Secundò, palam Scriptura testatur, quòd nostri causa passus sit.

Rom.4. Christus inquit Paulus, pro nobis in mortẽ est traditus. Et:
Gal.1. Tradidit semetipsum pro peccatis nostris. Et iterum: Deus
2.Cor.5. eum qui non nouerat peccatum, pro nobis fecit peccatum, vt nos efficeremur iustitia Dei in illo. Et ipse Christus in
Esa.43 Propheta: Seruire me fecisti (ad populum loquitur omnem) in peccatis tuis præbuisti mihi laborẽ in iniquitatibus tuis.
Psal.68. Et in Psalmis: Quæ non rapui, exolui. Tertiò, testatur Scri-
Luc.24. ptura, quòd oportuerit Christum pati, quòd nemo alius auxilio nobis esse potuit, non angelus, non homo, non creatura, nulla lex, nulla victima. Huc ergo pertinet, quod in
Esa.51. Isaia de Ierusalem scriptum est, Bibisti de manu Domini calicem iræ eius. Non est qui sustentet eam ex omnibus filiis eius, quos genuit, & non est qui apprehendat manu eius ex
1.Reg.17. omnibus filiis quos enutriuit. Huc etiam figura Gigantis illius, quem nemo nisi Dauid prostrare potuit. Huc Prophetí-
Esa.42. cus Isaiæ sermo. Hæc dicit Dominus, redemptor tuus. Ego
Esa.43. ego sum, qui deleo iniquitates tuas propter me, & vsque in
Esa.45. sempiternum non recordabor iniustitiæ tuę. Et iterum: Ego Dominus, & non est alius præter me. Id quod non ignora-
Hiere.17. bat Hieremias, ideóque exclamat, O Domine sana me, & sanabor: adiuua me, & saluus ero, quoniam laus mea & gloria
Ioan.8. mea tu es. Vnde & ipse Christus ait, Si filius vos liberat, verè liberi eritis. Quartò etiam Scripturæ testimonio, ipse
Ioan.3. Deus filium suum in mundum tradidisse perhibetur. Sic Deus dilexit mundum, vt filiũ daret vnigenitum, vt omnis qui credit in illum non pereat, sed habeat vitam æternam.
Ioan.14. Qui proprio Filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus
Rom.8. tradidit illum. Et Christus ipse: Iam non multa loquar vobiscum. Venit enim princeps huius mundi, & in me nõ habet quicquam: sed vt cognoscat mundus, quia ego diligo Pa-
Ioan.18. trem, & sicut mandatum dedit mihi Pater, sic facio. Et: An-
Ioan.19. non bibam calicem, quem dedit mihi Pater? Et iterum: Non haberes in me potestatem vllam, nisi datum esset tibi desuper. Quintò, Scriptura attestatur, quòd salus nostra ex ipsa
Ephes.1. Christi passione prouenerit. Per ipsum habemus, inquit Paulus redemptionem, per sanguinem ipsius, remissionẽ pecca-
Hebr.9. torum, secundũ diuitias gratiæ suæ. Et iterũ: Sanguis Christi emundat cõscientias nostras ab operibus mortuis, ad ser-
Apoc.1. uiendũ Deo viuenti. Et: Christus lauit nos à peccatis nostris

in san

in sanguine suo, & fecit nos Reges, & Sacerdotes Deo & Patri suo. Sextò, Petrus testatur quòd passio Christi nobis in exemplum sit facta. Christus, inquit, passus est pro nobis, vobis relinquens exemplũ, vt sequamini vestigia eius, qui peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius: Et iterũ: Quando igitur Christus passus est in carne pro nobis, vos quoque iuxta eandem cogitationem armemini. Et Paulus: Per patientiam curramus in proposito nobis certamine, respicientes ad fidei ducem & cõsummatorem Iesum, qui pro proposito sibi gaudio pertulit crucem, ignominia contempta, & ad dexterã throni Dei consedit. Et ipse Christus: Qui vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur. Hæc ergo hisque similia Scriptura de passione Domini testatur. Vnde quid de eadem credendum, & quòd passionem Domini cogitanti fides necessaria sit, facilè videmus: Quare pœnitentiam agite, & credite Euangelio. Credite quòd Christus verè passus sit, hoc enim admirationem simul & intentionem admodum necessariam pariet. Non enim negligenter & interna sine deuotione quadam passio Christi audienda est. Secundò, sine vlla hæsitatione credẽdum, nostri causa Christum passum. Hinc ineffabilem ipsius charitatem in nos considerabimus, & quid cõtrà præstandum intelligemus. Postea verò quàm execranda res sit peccatum, vt quæ Dei filium cruci affixerit, agnoscemus. Tertiò, credendum est necesse fuisse, vt Christus pateretur, & quòd oportuerit ita fieri. Hinc magnitudinem & grauitatem peccati nostri considerabimus: hinc timor, contritio, lacrymæ, & maior prouidentia aduersus ingruens peccatum nascetur. Quartò, Christum pro voluntate Dei passum, credendum est. Et hinc quoque immensam Dei erga nos misericordiam videbimus. Quintò credendum est, quòd Christi passione salus, ipsáque vita æterna data sit. Atq; hinc cõscientiæ nostræ aduersum desperationem confirmabuntur. Ipse enim Christus in sua passione omnibus loquitur: Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis, ego reficiam vos. Et iterum: Ego sum qui deleo iniquitates tuas propter me, vsque in sempiternũ nõ recordabor iniustitiæ tuæ. Ac sextò quidem & postremò, quòd Christus nobis in exemplum passus sit, credendum est. Discamus ergo ex his Deo primùm quid sit præstandum, deinde etiam quomodo pati & sufferre debeamus. In summa ex passione Christi discamus humilita

1. Pet. 2.

1. Pet. 4.

Hebr. 12.

Matth. 16.

Matth. 11.

& Esa. 43.

militatem, obedientiam & charitatem. Discamus cum tolerantia sufferre pericula & aduersitates, tum etiam antidotum sume tibi & consolationes contra ingruentes tribulationes. Credite ergo Euangelio, & cum fructu passionem audietis Christi.

IN DIE SANCTORVM PHILIPPI ET IACOBI APOSTOLORVM EVANG. IOAN. XIIII.

ET ait discipulis suis: Nō turbetur cor vestrum. Creditis in Deum? & in me credite. In domo Patris mei, mansiones multæ sunt. Si quo minus, dixissem vobis, quia vado parare vobis locum. & si abiero, & præparauero vobis locum, iterū veniо, & accipiam vos ad meipsum, vt vbi sum ego, & vos sitis. & quò ego vado, scitis, & viam scitis. Dicit ei Thomas: Domine, nescimus quò vadis, & quomodò possumus viam scire? Dicit ei Iesus: Ego sum via, veritas & vita. Nemo venit ad Patrem nisi per me. Si cognouissetis me, & Patrem meum vtique cognouissetis. Et amodo cognoscetis eum, & vidistis eum. Dicit ei Philippus: Domine, ostende nobis Patrem, & sufficit nobis. Dicit ei Iesus: Tanto tempore vobiscum sum, & non cognouistis me? Philippe, qui videt me, videt & Patrem. Quomodo tu dicis, ostende nobis Patrem? Non credis quia ego in Patre, & Pater in me est? Verba quæ ego loquor vobis, à meipso non loquor. Pater autem in me manens, ipse facit opera. Non creditis, quia ego in Patre, & Pater in me est? Alioquin propter opera ipsa credite. Amen amen dico vobis, qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipse faciet, & maiora horum faciet. Quia ego ad Patrem vado, & quodcunque petieritis Patrem in nomine meo, hoc faciam.

EOD

EODEM FESTO EPISTOLA
SAPIEN. V. CAP.

STabunt iusti in magna constantia aduersus eos qui se angustiauerunt, & qui abstulerunt labores eorum, videntes turbabuntur timore horribili, & mirabuntur in subitatione insperatæ salutis, gementes præ angustia spiritus, dicentes intra se, pœnitentiam agentes, & præ angustia spiritus, gementes: Hi sunt quos habuimus aliquando in derisum, & in similitudinem improperij. Nos insensati vitam illorum æstimabamus insaniam, & finem illorum sine honore. Ecce quomodo computati sunt inter filios Dei, & inter sanctos sors illorum est.

SERMO PRIMVS.

SI quis ignoraret quę Apostolorum apud Deum æstimatio sit, quid nos de ipsis credere æquum sit, tum quæ eorundem dignitas, quæ maiestas, quæ beatitudo: hoc vnum si legeret Euangelium, facilè consideraret. In eo enim tanta dicendi suauitate, tam blandis verbis loquitur Christus, vt mirum sit, si non omnes cum Regina Saba non iam ad Salomonem, sed ad ipsum Regum Principem Christum cum admiratione dixerimus: Beati viri tui, & beati serui tui, ij, qui stant coram te semper, & audiunt sapientiam tuam. Si, inquam, cum diligentia hanc Euangelij lectionem cogitauerimus, verè dixisse Ieremiam Prophetam inueniemus. Bonus est Dominus, inquit, ille omnibus sperantibus in eum, animæ quærenti eum. Vis autem quæ Apostolorum sit dignitas scire? Cuius ipsi sint Apostoli cogita. Vis quæ ipsorũ priuilegia sint discere? Quid præsentibus his lectione tribuatur, animaduerte, ipsa nimirum Domini verba perpende. Non turbetur cor vestrũ neque formidet. Creditis in Deum? & in me credite. Et: quo vado, scitis, & viam scitis. Sic porrò maiestatem ipsorum ex eiusdem Domini verbis colligere licet. Qui in me credit, opera quæ ego facio, & ipse faciet, & maiora horum faciet. Et quicquid petieritis Patrem in nomine meo, hoc faciam. Sed & beatitudinem eorum cognoscimus, quod ait: Accipiam vos ad meipsum, vt vbi ego sum & vos sitis. Et quomodo conuenientius eorum vel dignitas, vel maiestas, vel beatitudo quàm hoc Euangelio, ostenditur? Ea ergo propter in Apostolorum festis illo vtimur in Ecclesia, vt si cui minus satisfecerint vitæ eorum hi-

Thren. 3.

Quæ Apostolorum dignitas sit.

Quæ ipsorum Maiestas.

Quæ beatitudo.

ſtoriæ, hinc hauriat, quod piè, dignóque cum fructu ſecum cogitet. Quanquam & priuatæ Apoſtolorum hiſtoriæ minimè ſint reſpuendæ, vt quæ multa & egregia de ipſis, planéq; eiuſcemodi teſtantur, quibus non immeritò ad amādū & ſuſpiciendum eos, tanquā ſummi Dei eximios amicos, commoueremur. Nec hoc ſolùm, verùm etiam vt ſermones prædicationéſq; ipſorum diligētius audiamus, vt à Deo Legatos eos ſtudioſius ſequamur, vt datos nobis duces ad præ-
2. Cor. 5. cedendum in via ſalutis. Et deniq;, vt beatitudinē ipſorum,
Luc. 6. & 10. quos toties Dominus beatos pronuntiauit, appetamus. His meditationibus præſens occaſionem miniſtrat lectio: imò verò dextrè, vt æquum eſt, examinata oſtendit, vnde tam illuminatum diuinarū rerū intellectū, tantā in omni pietate ſedulitatem, tāmq; admirandam in perſecutionibus patientiam conceperint Apoſtoli: in quibus omnibus cùm excellentes, tum etiam laudatiſsimi fuerunt. nec mirùm, quando doctori tam fido tam cupidas ac diligentes aures præbuēre, eāq; vt verba vitæ æternæ animis repoſuēre. Facilè autem conſiderare licet, nihil in hoc Euangelio à Chriſto præter-
Ioan. 6. miſſum eſſe, quod fidum doctorem deceat, maximè earū re-
Doctrina Chriſti perfecta. rum quæ Chriſtianiſmus noſter exigit, vt doctrinæ puritatem, vitæ pietatem, & in perſecutione conſtantem patientiam. Hæc enim omnia Chriſtus quàm perfectiſsimè tradit,
Ioan. 14. Principiò enim ipſam Chriſtianæ Philoſophiæ ſummā vno verbo complectitur, cùm ait: Ego ſum via, veritas, & vita. Nemo venit ad Patrem niſi per me. Quo verbo, in quā, ipſa Chriſtianæ ac Euangelicæ doctrinæ ſumma cōprehenſa eſt. Ipſum enim ſe atq; adeò ſolum noſtræ ſalutis principium, medium finémq; apertè pronuntiat. Id quod ita eſſe, multa demonſtratione non eget. Eſt enim ſalutis noſtræ principium, à peccato ad iuſtitiam, ex ira Dei in ipſius tranſire gratiam: medium, veritatem agnoſcere: finis, vitam æternam apprehendere. Quæ quidem omnia per vnum Chriſtum conſequimur. qui vnū & eſſentiale verbum Dei, apprehenſus ad Deū ipſum, hoc eſt, à peccato ad iuſtitiam, à mendacio & errore ad veritatē, à morte tandē ad vitam, à damnatione ad ſalutem ducit. Præter Chriſtum, quicquid vſquam eſt, peccatū eſt, error eſt, mors & perditio eſt. Propriè ergo *ipſe dixit*: Ego ſum via, veritas, & vita. Via incipientiū, *veritas* proficiētiū, vita ſum ego perfectorū. Sū via quę ducit, *veritas* quæ lucet, vita quæ nutrit. Via ego ſum vitæ, *veritas* doctrinæ, vi-

tãq; salutis æternæ. Via ego sum exẽplo, veritas promissione, vita remuneratione. Via sum ego, quæ non seducit: veritas, quæ non fallit, finem non habens vita. Ego via, quæ credentem duco: ego veritas, quę confidentem me veracẽ facio: vita ego, quæ credentem & confitentem me saluo. Et quid multa? Nemo venit ad Patrẽ nisi per me. Hæc summa Christianæ philosophiæ est. Christus enim fundamentũ est, in quo superædificandum est. Christus lapis angularis est, qui nos in spirituali structura conseruat. Et quidẽ in nullo alio salus, nec vllum aliud nomen datũ sub cælo hominibus, in quo saluari possumus. Hic est, inquit Pater, filius meus dilectus, in quo mihi bene cõplacuit: ipsum audite. An non hoc est totã Christianæ doctrinæ summã breuibus cõprehendere? Simili cõpendio hic Christianæ vitæ summã perstringit, dicens: Quò ego vado scitis, & viã scitis: ac si dicat, Quòd ad Patrẽ ego vadã, & ad regnũ sempiternũ properẽ, scitis. Vidistis exẽplum meũ: ꝙ si salutẽ vultis, sequimini. Qui enim me sequitur, in tenebris nõ ambulat. Hoc verò dicere, summã Christianæ vitæ cõplecti est: vt non quæ super terrã, sed quæ sursum in cælo sunt, quęramus, vbi Christus est in dextra Dei sedens. Tũ vt eadẽ via, qua Christus præcessit, nos sequamur. In his enim duobus vniuersa Christianorũ vita cõsistit. Hoc ergo secundum, quod Christus hic docet. Iam tertiò tollerantiã in aduersis suadet. Et hac parte pluribus vtitur, quandoquidẽ carni nihil insuauius, imò nec difficilius quicquam videtur, quàm patienter aduersa perferre. di uersis igitur consolationibus hic nos erigit. Primùm cùm ait: Creditis in Deum? & in me credite. Vt enim nulla Deum potestas aut vis deiicit, ita nec me nec meos in me credentes vlla franget aduersitas. Non ergo cruce aut tentatione inuadente deseri vos à Deo arbitremini: ecce enim ipse ego crucem baiulo, filius ille dilectus Dei nihilominus permanens. Hoc solum cauete, ne quis vestrum tanquam homicida, aut maleficij conuictus patiatur. Si verò prẽter meritum vestrum quid, aut propter iustitiam patimini, beati estis. In Deum ergo creditis? & in me credite. Deum munificum & benevolum patrem habetis, talem me quoq; habebitis, ne quid addubitetis. Agite ergo cum Paulo glorianres dicamus: Si Deus pro nobis, quis contra nos? Deus est qui iustificat, qui est qui condemnet? Christus est qui etiam interpellat pro nobis, quis accusabit aduersus nos? Secundum, quo

1. Cor. 3. *Matth. 21.* *Act. 4.* *Matth. 17.* *Ioan. 8.* *Col. 3.* *1. Pet. 4.* *Rom. 8.*

nos consolatur, est quod ait: In domo patris mei, man-
Luc.11. siones multæ sunt: ac si diceret, Ne persecutionem formi-
Rom.8. detis: pro vita æterna certamen subitis. Complacuit patri
2.Cor.4. vestro, dare vobis regnum suum. Et non sunt condignæ pas-
siones huius vitæ, si conferantur ad illius regni gloriam.
Tum & momentanea huius temporis est tribulatio: parat
sempiternam & omni comparatione maiorem gloriam.
Non est ergo quod desperetis. In domo Patris mei man-
siones multæ sunt, vbi abundè omnia vobis refundentur,
Matth.15. vobis, inquam, quibus regnum illud paternum iam inde ab
Ephe.1. origine mundi præparatum est, quique ad illud ab æterno
prædestinati estis. Nihil igitur vobis timendum est. Nemo
Ioan.10. enim vos de manu Patris mei potest rapere. Iam verò quo
tertio nos consolatur, est: Iterum autem veniam ad vos, &
accipiam vos ad meipsum, vt vbi ego sum, & vos sitis. An
Isa.54. non ingens hæc consolatio est? Cui non absimile est quod
in Isaia Dominus loquitur: Ad punctum, & in momento
dereliqui te, & in magnis miserationibus congregabo te.
In momento indignationis abscondi faciem meam à te, &
in misericordia sempiterna misertus sum tui. Hoc modo &
hîc loquitur: Accipiam vos ad me ipsum: hîc in gratiam &
tutelam meam, illic in æternam gloriam. Ita planè vt con-
fidenter cum Paulo liceat dicere: Siue viuimus, siue mori-
mur, Domini sumus. Quòd si cum Christo sumus, quod nos
malum solicitabit? quod bonum desiderabimus? imò quid
boni sine Christo, aut quid omnino mali cum Christo erit?
Quartò quo nos afflictos consolatur est: Qui credit in me,
opera quæ ego facio, & ipse faciet, & maiora horum fa-
ciet. Quibus sanè verbis ineffabilis virtus ac maiestas fidei
describitur: fidei, nimirum, quæ omnibus fortior, mundo,
1.Ioan.5. morte, ipsoque adeò Diabolo deuicto, se ex omni perscu-
Marc.17. tionum genere eripit: Christo attestante, cùm ait, omnia
Matth.21. possibilia esse credenti. Sicut & alibi discipulis loquitur:
Si habueritis fidem, dicetis huic monti, tollere & mittere
in mare, & fiet. Vnde & Paulus constantissimè loquitur:
Phil 4. Omnia possum in eo qui me confortat. Et: In his omnibus
Rom.8. superamus propter eum qui dilexit nos. Et quid mirum,
si tam multa ac tanta credenti in Christum possibilia sint?
Per fidem enim Christo vnimur & incorporamur. Vni-
tus Christo Spiritum ipsius concipit, qui omnipotens
est ipse, & hominem, in quo est, fortem ac potentem fa-

cit,

cit. Id quod clarè in Apostolis videre est, quos idem ille Spiritus tam fortes atque magnanimos effecit, vt gaudentes à Iudæorum concilio discederent, ac pro voluptate ducerent, pro nomine Iesu contumeliam pati. Eadem fortitudine & Martyres fuêre induti, qui in maximis etiam ac vehementissimis cruciatibus, præter laudem & gratiarum actiones vix quicquam sonabant. Nimirum hoc illud est, quod Dauid cecinit: *Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo, Domine, consolationes tuæ lætificauerunt animam meam.* Cùm ergo tantum fortitudinis robur in se credentibus promittit Deus, nemo fidelis à persecutionis facie timeat. Postremò & quintam consolationem addit, dicens: Quicquid petieritis Patrem in nomine meo, hoc faciam. Et quæ homini in angustiis posito validior esse queat consolatio? Scire preces suas exaudiri, nec vlla se omnino petitione fruſtrarier? Ex quibus omnibus considerare licet, quanta cum diligentia Christus docuerit, quàm nihil quod ad spiritualem & æternam salutem nostram facit, prætermiserit. Vnde non immeritò in Ioele Iustitiæ doctor dicitur. Pari ergo diligentia ipsum Apostoli audiuêre, ab eius ore, tanquam à Deo dati doctoris, pendentes, sicubi minus dicta perciperent, interrogauêre. Vt hîc in Thoma prmùm, deinde etiam in Philippo videre est. Et quid miramur eos in omni spirituali sapientia, scientia & cognitione tantum profeciſſe? Ecce quomodo planum fit, par illud Apostolorum Philippum & Iacobum edoctos fuisse tribus iis partibus, quarum memini: nec nouisse solùm quid credendum, quomodo viuendum, quo affectu in persecutionibus perstandum fit, verùm etiam eadem alios docuisse. Iacobus quidem id præstitit Hierosolymis, vbi primus Episcopatum tenebat: Philippus verò in Syriæ & Asiæ partibus. Vterque piè vixit, hic inter Gentes, ille in Iudæis: vterque fortissimè succubuit, cùm hic præcipitatur à Templo, ille crucis ignominiam sustinet. Et hæc illa sunt, quæ credentes hodie admiramur atq; prædicamus: laudanda profecto, & pro meritis extollenda. Verùm quò excellentior eorum laus est, eò pudor noster maior est, qui eodem licet, quo ipsi docemur magistro, nihil tamē proficimus. Inuenias enim, qui ne norint quidem ad religionem pertinentia: & si qui norunt, quod norunt faciunt minimè. Norunt alij (concedam)

Psal. 93.

Ioel. 2.

& faciunt quod æquum & iustũ iudicant: sed hi tum in persecutione infirmi tolerantiæ atque fortitudinis laborãt penuria. Minima pars restat, quæ quid credere, quomodo viuere, qua æquanimitate aduersa perferre deceat, noriut. Eò igitur diligentius hoc Euãgelium cogitemus, eò etiam studiosius horum duorum exempla imitemur. Nam si porrò in ignorãtia perrexerimus, à Deo ipsi ignorabimur. Et qui vo lũtatem Domini sui nouit, non autem fecerit, vapulabit plagis multis. Gratia Dei nobiscum, Amen.

1. Cor. 14.
Luc. 12.

SECVNDVS SERMO

EVangelium hoc non solùm duorum Apostolorũ, Philippi, inquam, & Iacobi festiuitati, verùm etiam hisce nostris Paschæ solenniis conuenit. Primùm enim nouissimi illius sermonis Christi quo ad Apostolos vsus est, nõ infima pars est. Deinde à capite vsque ad calcem lætis personat vocibus, quibus libenter, nec incongruè iis solenniis vti cõsueuimus. Postremò peculiaris in eo quædam Philippi Apostoli fit mentio. Vnde singulari quadam prudentia antiquitus in hanc illud festiuitatem ordinatum esse intelligimus. Simul enim hæc tria proponuntur. Si quem ergo vel de Apostolorum dignitate in genere, vel de Philippo priuatim, vel denique lætum & magnæ illi solẽnitati dignum sermonem audire iuuat: hoc ipsum in manus sumat Euãgelium, & triplici dignam desiderio delectationem sentiet. De Apostolorum dignitate alibi dixi, quando eorum in Ecclesia frequens habetur memoria. Scriptura enim vbique eorum honorificam mentionem facit. Apostolos siue Dei legatos vocat, & pastores, & patres, & principes, & iudices, & dispensatores mysteriorum Dei. Et hæ quidem egregiæ atque honorificæ appellationes sunt. Est tamen vnicum quid in hoc Euangelio, quod omnia cætera excellit, nempe quòd amici Christi intimi fuerint ac sint modò: & tales, quibus cùm arcana sua omnia manifestauit, tum seipsum etiam impertiit. Et hæc maxima hominis dignitas, excellẽs omnia alia. Fallere enim possunt reliqua nomina, cũ impiis etiam sunt obuia. Vt in proditore Iuda, in Caipha, Pilato & aliis videre est. Iudas enim Apostolus, Caiphas pastor, Pilatus iudex erant: nihilominus tamen Dei hostes, atque maledictionis mancipia fuerunt. Dei autem amicitia nõ fallit: neque enim in impium aliquem potest cadere. In Apostolos igitur, vt amicos

Matt. 10. 19.
Psal. 44.
1. Cor. 4.
Amicitia christi, dignitas Apostolorum maxima.

amicos Dei hodie respice: quæ dignitas quisque hónos sit, Dei amicum esse, cogita. Vide vt tanquam Dei amicos existimes, ac reuerere eos, atque imprimis hoc age, vt ipse quoque amicus Christi sis atque permaneas. Id quod fiet si ipsi arctissimè per fidem cõiunctus, strenuè sequaris. Et hoc iam primò circa Apostolos cogitandum venit in genere. De Philippo priuatim innuitur, quod subito præter omniũ expectationem dicit: Domine, ostende nobis Patrem & sufficit nobis. Magni hæc ponderis quæstio. At nunc dicere, quo animo hæc Philippus quæsierit, supersedeo, eò quòd in Ioannem abundè satis hac de re conscripserim. Nunc verò id dico, nullam in hoc orbe meliorem esse orationem, quàm qua Christum precamur, vt Patrẽ nobis ostendat. Et tamen nihil rarius hac petitione auditur. Multi quidem vt pacem, vt sanitatem, vt diuitias largiatur orant: sed vt Patrem nobis ostendat, perpauci. Ita peruersè omnia agimus, & quod postremò debuimus, primo loco dignamur: quod primum merebatur, totum obliuioni tradimus. At Philippus ordine procedit digno, qui cùm temporaneum quid potuisset petere, æternum & spirituale cogitat: Domine, inquit, ostende nobis Patrem, & sufficit nobis. Hunc tu quoque precandi modum imitare, & in nullo deficies. Fons enim omnis boni Deus est, quem qui videt & agnoscit, quicquid vsquam boni est, possidet. Per ipsum em̃, & in ipso sunt omnia. Hoc iam secundum est huius Euangelij membrum. Deinde, quòd ad Paschæ solennitatem attinet, peculiare quid considerãdum hoc Euãgelium offert, cùm effectus illos lætæ resurrectionis Christi indicat. In his autẽ primus est, pax & gaudium. Propterea credentibus suis ait: Non turbetur cor vestrum, neque formidet. Creditis in Deum? & in me credite. Secundus est, futuræ salutis spes. Propterea ait: Quò ego vado scitis, & viam scitis. Quartus est, cœlestis auxilij præsentia. Propterea ait: Ego sum via, veritas, & vita. Quintus, amicitia cũ Deo est. Propterea ait: Qui videt me, videt & Patrem meum. Sextus est, virtus in afflictione & cruce. Propterea ait: Qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipse faciet, & maiora horum faciet. Sextus est, exauditio precũ. Propterea ait: Quodcunque petieritis Patrem in nomine meo, hoc faciam. Hos omnes fructus sua Christus passione nobis meruit, suáque resurrectione cõtulit. cur ergo miramur omniũ credentium in his diebus gaudium? Vtinam autem hæc di-

Ioan. 16.

Ioan. 14.

Resurrectionis fructus.

Rom. 11.

Ioan. 14.

gnè cogitaremus, profectò & alacriores in labore, & æquanimiores persisteremus in afflictione. Id quod cùm in his duobus, tum etiam in omnibus Apostolis videmus, qui ideo gaudentes exultarunt, quòd pro nomine Christi contumeliam pati, essent digni habiti. Et hæc in genere de hac festiuitate atque hoc ipso Euangelio dixisse sufficiat. Illud nunc porrò quod sermonis huius exordio dictum est, altius inuestigemus. Permultum enim commodi adferet. Principio, cùm non eadem morbo rum causa est, non vna eadémq; medicina medetur omnibus, ipsa experientia docente. Sua quisque medicamenta requirit morbus. Idem autē de ægrotationibus animorum dicere licet, in quibus inordinatum gaudium & lætitia annumeratur, cōfidentia, inquam, & pusillanimitas, Aegrotationes nimirum planè contrariæ, eáque propter vna aliqua medela curari nequeunt. Dissolutis enim & insolentibus amara & tristia propinanda sunt, vt est humana imbecillitas, & peccatum, & mors, & Dei iudicium. Deiectis verò & humilibus mitiora & suauia porrigenda sunt, quibus erigantur, ne in desperationum barathrum incidant. Id ipsum enim & Salomon monens, date, inquit, siceram mœrentibus, & vinum *his* qui amaro sunt animo. Bibant & obliuiscantur egestatis suæ, & doloris sui non recordentur amplius. Quomodo ipse etiam Christus, verus animarum medicus, Iudæis quidem nimium sibi confidentibus & tumidis, tristia denuntiauit, quòd excæcati, à Deo derelicti, à regno Dei excluſi, adhuc etiam in mundi partes disperdendi forent: discipulis verò & electis suis vt humilibus ac pusillanimibus, læta atque Euangelica prædicauit. Id quod cùm alibi, tum hîc etiam considerare licet, maximè quod ait: in domo Patris mei mansiones multæ sunt. tria nimirum innuens cognitu perneceſſaria. Primò, quæ huius vitæ sit miseria: deinde, quò anhelādum: ac tertiò, qua via pergēdum sit. Et hæc ipsa plenissimè in hîc duobus Philippo atque Iacobo Apostolis videmus. Primò igitur miseriam huius vitæ insinuat, cùm ait, in Patris sui domo mansiones plures esse. Nempe hoc vult dicere: In terreno hoc incolatu firma sedes nulla est, non manens locus: nihil certum, aut stabile. An autem nō est misera, sine vlla stabilitate vita? Nulla id eget demōstratione, quando ipsi videmus, ac quotidiè, quæ sit omniū rerum, etiā quæ sit spiritualiū hîc vicissitudo, experimur. Quis enim tā sanctus aut perfectus est, qui

Act. 5.

Diuersitas morborum, diuersitatē medelæ exigit.

Prou. 31.

Matt. 21.

Luc. 19.

Heb. 13.

est,qui certò sciat,se non aliquando casurũ? Et quid nobis tribuimus?Quid in operibus quæ fecimus nos,confidimus? Infirmum fundamentum est,ruinosa commoratio est,cum Pharisæo illo dicere non esse nos:sicut cæteri sunt,sanctiores puriorésque omnibus aliis velle videri,diuites nulliúsq; egentes,cum re vera miseri simus. Nam quod in nobis est bonum,admodum vile,perexiguúmq; est:& (is nisi conseruet in nobis,qui dedit) citò perditur. Ne igitur securum te dixeris,quando non in mansione,sed in tugurio moraris: magis verò qui fide stas,Paulo monitore,ne fortè cadas,time:& illi soli innitere,qui solus refugium nostrum & susceptor est omnium. Ille conseruare stantes,ille potest erigere lapsos. Si quando igitur tentationum procellas imminẽtes præuideris,huc accurrere,huius refugij auxilia quærito:sin verò illa iam obruit te,si deiecit,si labi fecit:idem facito,huc suppetias petitum aduola. Hoc ipso enim pij ab impiis differunt. Vterque iustus & iniquus labitur,prostratur,cadit:hic surgere non curat. Aut enim peccato excusationem prætendit,aut pertinax frontem perfricat,nec Deũ veritus nec hominem. Ille verò etsi cecidetit,non tamẽ collidetur:quia Dominus supponit manum suam,vt etiam ipsa peccata ipséque lapsus illi cooperentur in bonum. Humiliatur enim lapsus,ac magis timet. Sic Dauid de seipso loquens ait:Impulsus euersus sum vt caderem,inquit,& Dominus suscepit me. Ex his ergo omnibus manifestũ fit,nihil in terris firmum esse,nihil stabile. Verumenimuero in domo Patris mei,inquit Christus,mansiones multæ sunt. Huc ergo tandem aliquando conuertamur,vbi vera atque tuta nobis est habitatio. Et benè mansiones,hoc est,domus manentes dicuntur:illic enim verè liberéque ab hostiũ incursibus cum securitate viuemus:illic tentoria & vmbracula ad auertendos turbines & æstum tentationũ. Vbi autem securitas,illic gaudium. Sapiens ille noster expectationem iustorũ lætitiam esse asserit. At quæ lætitia quódue gaudiũ erit,vbi fruemur tandem quod hic expectamus? Non oculus vidit,non auris audiuit,quæ præparauit Deus electis suis, teste Isaia. Illic ergo in domo Patris nostri,sempiterna vita erit. Quam enim modo viuimus vitam, conuenientius mortem dixerimus quàm vitam,quòd quotidiè magis magísque iam inde ab incunabulis in mortẽ inclinamur. Adde,hos dies & breues & malos esse,illic contra in domo Pa-

Luc.18.
Luc.3.
Rom.11.
Psal.90.
Psal.36.
Rom.8.
Psal.117.
Isa.64.

tris nostri æternos atque bonos. Et hoc ipso adhuc Dei bonitatem considerabamus apertius, qui illic breuē vitā esse voluit, vbi dies mali sunt. In illā ergo domum Dauid Propheta
Psal.54. aspirabat, cùm diceret: Quis dabit mihi pennas sicut colūbæ, &
Psal.26. volabo & requiescam? Et: Vnam petij à Domino, hāc requiram, vt inhabitē in domo tua Domine. Et Iob: Omni-
Iob.14. bus diebus vitæ meę expectabo, inquit, donec veniat immutatio mea. Illuc verò non nisi per medios hostes transire licet. Hoc ergò tertio ex Christi verbis considerare licet, via qua pergendū est. Hæc via semita crucis est, tentationū obi-
Acto.14. cibus structa est. Per multas enim tribulationes, Paulo teste,
Luc.24. oportet nos intrare in regnū Dei. Per passionē Christ⁹ hinc in suā transijt gloriā, per medios hostes nobis etiā sequendus est. A leua enim dextráque densissimas cōspicimus hostium turmas, eiusmodi nimirū, qui vndique nos & anima atque corpore infestant. Impij enim homines corpus, nequā verò spiritus animam conantur occidere. Et quid hic facto opus est? Qui in mūdo militiā exercent, scuta sinistra gestāt: & hunc morē plurima Christianorū turba imitatur: cū, qua ratione corpus & quæ corporis sunt, nulla dextræ, hoc est, animæ, cura tacti, tueri possint cogitant. At longè diuersa
2.Tim.2. Paulus nos monet. Nemo militās Deo implicat se negotiis secularibus. Idem'que alibi iustitiæ armatura, per gloriam
1.Cor.6. & ignobilitatē, per infamiā & bonā famā, per mortē & vitā, per diuitias & egestatē iubet perrūpere. Sed vtraque parte conuenientibus armis instructis opus est. Quòd si corporis vita in periculū adducitur, vtendū est patientia, non malum pro malo rependendū est. Ast à dextris nostris contra animā si insurrexerit hostis: hic armis opus est, repugnandū atque certandū est. In primis verò serpentina vtamur prudētia: summā rei, ipsum caput, mentē, inquā, atque fidē galea salu-
Psal.15. tis muniamus, Dauid sequentes, qui ait: Prouidebam Dominum in conspectu meo semper, quoniam à dextris est mihi ne commouear. Quæ autem & quid tandem à sinistris, in secularibus, nocebit aduersiras, si Dominus ipse à dextris vitam animæ contegens, conseruet? Via igitur ad paternam sedem, crucis & afflictionum est semita. Hoc est quod dicit: In domo Patris mei, mansiones multæ sunt: ac si diceret: In tribulationibus afflictionibúsque fluctuantes, spei vestræ anchoram in cælestis patriæ littus proiicite. Tumidum hoc mundi mare sæuiat licet, spes tamen

tamen futuræ gloriæ omnia mitigabit aduersa: sedatisque fluctibus cuncta tranquilla videbitis. Qua certè Domini sui promissione Paulus Apostolus ita recreatus fuit, vt gloriari etiam in ipsis tribulationibus, iisque vehementissimis, potuerit. Non ergo quę ante oculos modo sunt, sed futura prospiciamus. Id quod idem Paulus vult, cùm vt Deum glorificemus, eúmq; corpore atque adeò in hac mortali carne portemus, monet: non irrationabilium animantium in morem, quasi impositum cõtra voluntatẽ nostram portemus iugum, sed spõtaneè, Dei nostri in ipsa tribulatione agnoscentes voluntatem, illi obsequamur. Hac voluntate Philippus ait: Domine ostende nobis Patrem & sufficit nobis. Sic Iacobus Apostolus suader: Omne, inquit, gaudiũ existimate fratres, cùm in varias tentationes incideritis, scientes quod probatio fidei vestræ patientiam operetur.

1. Corinth. 6.

Matth. 27.

Ioan. 14.

Iacobi 1.

IN DIE SANCTÆ CRVCIS EVANGELIVM, IOAN. III.

ERat homo ex Pharisæis Nicodemus nomine, princeps Iudæorum. Hic venit ad Iesum nocte, & dixit ei: Rabbi, scimus quia à Deo venisti magister. Nemo enim potest hæc signa facere quæ tu facis, nisi fuerit Deus cum eo. Respondit Iesus, & dixit ei: Amen amen dico tibi, nisi quis renatus fuerit denuo, non potest videre regnum Dei. Dicit ad eũ Nicodemus: Quomodo potest homo nasci, cùm sit senex? Nunquid potest in ventrem matris suæ iteratò introire, & renasci? Respondit Iesus: Amen amen dico tibi, nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei. Quod natum est ex carne, caro est: & quod natum est ex Spiritu, spiritus est. Non mireris quia dixi tibi, oportet vos nasci denuo. Spiritus vbi vult spirat, & vocem eius audis, sed nescis vnde veniat, aut quò vadat. Sic est omnis qui natus est ex Spiritu. Respondit Nicodemus, & dixit ei: Quomodo possunt hæc fieri? Respon

spondit Iesus,& dixit ei: Tu es magister in Israël,& hæc ignoras? Amen amen dico tibi, quia quod scimus, loquimur, & quod vidimus testamur, & testimonium nostrum non accipitis. Si terrena dixi vobis, & non creditis: quomodo si dixero vobis cœlestia, credetis? Et nemo ascendit in cœlum, nisi qui descendit de cœlo, Filius hominis qui est in cœlo. Et sicut Moses exaltauit serpentem in deserto, ita exaltari oportet Filium hominis, vt omnis qui credit in ipso, non pereat, sed habeat vitam æternam.

EODEM FESTO EPISTOLA, PHILIP. II.

HOc enim sentite in vobis, quod & in Christo Iesu: qui cùm in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo, sed semetipsum exinanivit, formam serui accipiens, in similitudinem hominum factus, & habitu inuentus vt homo: humiliauit semetipsum, factus obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis. Propter quod & Deus exaltauit illum & donauit illi nomen, quod est super omne nomen, vt in nomine Iesu omne genu flectatur, cœlestium, terrestium & infernorum: & omnis lingua confiteatur, quia Dominus Iesus Christus in gloria Dei est Patris.

PRIMVS SERMO.

IVDAEI signa petunt, Gentes sapientiam quærunt: nos autem prædicamus Christum crucifixum, Iudæis quidem scandalum, Gentibus autem stultitiam: ipsis autem vocatis Iudæis atque Græcis, Christum, Dei virtutem & Dei sapientiam. Testantur Acta Apostolorum, quòd Paulo aliquando suæ ac doctrinæ rationem coram Agrippa Rege reddenti, magnâque spiritus vehementia de Christo Iesu differenti, Portius quidam Festus Syriæ procurator incontinens suorum affectuum, coram omni multitudine ac Rege magna voce insaniam obiecerit. Insanis ô Paule, multæ te literæ ad insaniam conuertunt. Eam Paulus à mundi amatoribus laudem consecutus est, vt insaniæ argueretur. Idem nobis etiam vsu venit. Neq; enim aliud Iudæi, Gentes, Turcæque

1. Corint. 1.

Act. 26.

cæque si (quod hodie fit) nos Crucis festa celebrare, Crucis laudes personare, Crucem visitare ac sequi conspicerent, de nobis iudicarent, quàm quod de Paulo clamauit Festus: dementiæ nos omnes arguerent, qui in re contẽptibili, omnibúsque formidabili triũphamus. Nec id mirum, si ita de hoc festo increduli iudicant, quando, vt nunc sunt tempora, & in nobis inuenias non pauços, qui hæc subsannent, ac rideant. Sed quam Paulus defensionem adfert? Non, inquit, insanio, optime Feste, sed veritatis atq; sobrietatis verba loquor. Et mox ad Agrippam conuerso sermone: Opto, inquit, apud Deum, non tantùm te, sed omnes etiam qui audiunt hodie, fieri tales, qualis ego sum, exceptis his vinculis meis. Iisdem verbis hunc Crucis triumphũ ridentibus respondeo: Non hæc insania est, quod gerimus. Crucis virtutem nouimus. Sit licet Iudęis scandalum, Gentibus autem stultitia: nos tamen crucem Christi Iesu erubescimus minimé. Nec vlla id ratione possumus. Verùm enimuero constanter atque intrepidè, Christum crucifixum prædicamus, & gloriamur in cruce Domini nostri Iesu Christi: vtique electis hoc Dei virtutem atque sapientiam esse didicimus. Atque ô vtinam omnibus hominibus ea crucis esset cognitio. Summa enim atq; extrema hæc cæcitas nostra est, tam citò crucem Christi obliuioni tradere. Neque verò tot erroribus fides Christianorum, nec tot detestandis criminibus vita nostra fuisset labefactata, si non à Christi cruce auertissemus oculos. Hæc vt cauerent Apostoli, quacunque potuerunt ratione, Christi crucis mysteria nobis inculcarunt. Monstrant id omnes eorũ Epistolæ, sermones, actus. Quid enim Petrus duobus prioribus aliud laborat sermonibus, quàm vt crucẽ hanc doceat? Apertè Paulus præter Christum, eúmque crucifixum nihil se scire iudicat. Idem etiam pseudoprophetis omni virtute resistit, ne crux Christi euacuetur. Alibi etiam quosdam crucis huius inimicos defleuit. Nec vult, nisi in Christi Iesu cruce gloriari. Quæ certè omnia magnum aliquod in hac cruce mysterium latere cõuincunt. Id quod non ignorantes ij qui ante nos fuêre Patres nostri, tot signa vbique erexère, tot festos dies memoriásque instituerunt, ac celebrauerunt. Certè quod ad externos ritus, etiamnum videas obseruari. Cæterùm, fides, deuotio, pietas, dignáque memoria maxima ex parte à multis euanuerunt. Proinde amplius mihi nunc quid de cruce dicendum est. Nulla huius festiuitatis vtilitas præ-

Ibidem.

1. *Cor.* 2. *Gal.* 6.

Act. 2. & 3.

1. *Corinth.* 2.

1. *Cor.* 1. *Phil.* 3.

ter emendationem noſtram eſt. Tria autem, ne nos longiore mora teneam, indicabo tantùm. Primò, quid ſit ipſa crux, quam tanta gloria Chriſtianus orbis celebrat. Secundò, qua ratione poſsit fide apprehendi ac teneri. Poſtremò, quomodo ea ad vitæ emendationem vti conueniat: quæ tria neceſſariò cognoſcimus, ſi tamen hoc crucis feſtũ dignè celebrare volumus. Principiò, inquam, quid ſit illa crux (neque enim id pauci ignorant) quæramus. Vulgus quidem hominum, cùm Crucis appellationẽ audit, ſolùm illud lignum, in quo Dominus ſuſpenſus eſt, aut (ſi quid prꝛterea) alia quædam ſigna, quæ forma illa Crucis repræſentantur, cogitat. At longè diuerſa Pauli eſt ſententia. Nam vbique crucis mentionem faciens, non lignum illud, ſed eum qui pependit in ligno, imò totam illam actionem crucis intelligit. Et ita quidem nos de ea & cogitare & dicere conuenit. Quando ergo crucis imaginem vides, aut crucis eulogia audis, Chriſtum cruci affixum cogita, ſitque is tibi tanquam ob oculos poſitus crucifixus. Hoc faciens, ſanctam crucem *in qua Chriſtiani gloriamur & triumphamus, certiſsimè tenes. Sed hîc dupliciter laboramus.* Primò, quò *externarum* in Eccleſia cæremoniarum inſtitutum pertineat, *cogitandum erat*: & ecce in his externis inhæremus tantùm. Deinde etiam qui hos ritus circa externum ſignũ crucis ſimpliciter idololatriam dicant, inuenies. Vtrobique error. Proculdubio enim quicquid hodie circa hanc crucem fit in Eccleſia, quaſi digito in Chriſtum in ea paſſum & mortuum commonſtrat. Et hoc ipſum intelligere licet ex prima ſtatim acclamatione: Nos
Gal. 6. autem gloriari oportet in cruce Domini noſtri Ieſu Chriſti, in quo eſt ſalus, vita, & reſurrectio noſtra, per quem ſaluati & liberati ſumus. Attendite quid verba velint. Non dicimus, in qua, vel per quam; ſed in quo, & per quem, ſcilicet Chriſtum. Ecce quomodo credentes non crucis lignum, ſed crucifixum Ieſum veneramur ac colimus. Et rectè id quidem. Neque enim lignum viuificare, aut ſaluare poteſt. Poteſt autem Chriſtus Ieſus: eóque merito illi ſalus noſtra attribuitur. Nullus igitur hac parte idolorum cultus in Eccleſia cernitur. Nemo igitur quod non intelligit, iudicet: aut tanquam reprehenſione dignum condemnet. Sumus enim, neſcio quo fato, hoc ſeculo ad iudicandum damnandúmque propenſiores. Vnde fit, vt nonnulla quæ antè noſtra ſententia damnauimus, poſtea pœnitentia ducti reuocemus: quod

eiuſmo

eiusmodi res ad virtutē & eruditionem hominum necessaria esse ferò agnoscamus. De qua re alibi sæpe multa. Hoc nunc ago, vt credentes circa crucem hanc nihil præter Christum eiúsq; passionem cogitemus. Sitq; hoc primum & fundamentum negotij Nunc porrò quid de eadem S. Cruce sentiendum, hoc est, quid de crucifixo Iesu credendū sit. Et primò quidem ipsa fide apprehendenda est. Neq; enim, si in pa. rietem depingas, aut collo appensum circunferas: nisi etiam fide apprehenderis & pectori tuo inclusum serues, imò ipsi tota mēte adhęseris, satis est. In cruce enim ac passione Chri 1. *Corint. 5.*
sti, salus nostra & vita est: imò crux & passio Christi, Dei vir- *Figuræ sanctæ*
tus & sapientia nobis est. Id quod in veteri etiam Testamen- *Crucis.*
to figuris multis adumbratum fuit. Est enim crux ac Christi *Gene. 2. & 3.*
passio, ipsum vitæ lignum, quod Deus in medio orbis Christiani, tanquam in Paradiso plantauit. Et in ipso præsentissima nobis vita est. Tantùm ne vitæ lignum aspernati, ad boni malique scientiæ arborem infausto nimium pede curramus, vt Adam: hoc est, ne necessarium negligamus, ac sciolos sequamur. Deinde & arca Noë ipsa est, in qua sola turbi- *Gene. 7.*
dum huius mundi Oceanum tranare, cui etiam nos, nostrásque animas rectè ac tuto credere possumus. Iudæi propriæ iustitiæ trabe tranare volebant. Græci sapientiæ & scientiæ remigio vti volebant: sed vterque populus submersus est. At in cruce ac Christi passione liberè, sepositio omni metu, omnia pericula possumus euadere. Est tertiò crux nostra, scala Iacob, per quam angelos ascendere atque descendere, imò *Gen. 28.*
cuius summitati ipsum Deum innixum in somnis sanctus Patriarcha vidit. Per crucem enim ac Christi passionem, cœlum nobis reseratū est, Deus ipse recōciliatus est, angeli confœderati sunt. Est quartò & baculus ille, in quo idē ille Iacob *Gen. 22.*
Iordanē transiit. Christi enim passio hîc in itinere cōfirmat nos, ne defatigemur: reficit nos, ne succūbamus. Est quintò Mosi virga, miraculorū, inquā, instrumentū est, & causa. Est *Exod. 7.*
deniq; baculus, siue funda Dauid & gladius, quo Philistæum 1. *Reg. 17.*
percussit. Vnde Christus passionis suæ tēpore ait: Nunc iudi *Ioan. 12.*
cium mundi huius incipit: nūc princeps huius mundi eiicietur foras. Et: Consummatum est. Est sextò lignū, quo Moses *Ioan. 19.*
amaras aquas dulces fecit. Passionis enim Christi dextra me *Exo. 15.*
ditatio, omnem cuiuscunque persecutionis amaritudinem suauem ac leuem reddit. Simili ratione Christi hanc crucem ligna dicimus, quæ vidua in Sareptha, vt ignem cōstrueret, 3. Reg. 2. *Cor. 2.*

collegit. Per iugē enim passionis Christi meditationē diui-
Nume.21. ni in nobis amoris ignē accendimus. Ad hæc eadē & æneus
Ioan.3. ille serpens est, quem Moses in deserto erexit, vel ipso Chri-
sto testante, qui ait: Sicut Moses exaltauit serpentem in de-
serto, ita exaltari oportet filiū hominis, vt omnis qui credit
in eum, non pereat, sed habeat vitam æternam. Facit enim
sedula Christi crucifixi cōsideratio, vt omne in nobis peccati
Ezec.9. venenum pellatur. Postremò crux Christi signum illud est,
Apoc.7. quod scriptum in frontibus hominum, à perditione conser-
uat. Et quid multa? crux Christi tegmē est sub quod omnes
Psal.35. verè credentes confugiunt, vt Dauid ait: Filij hominum sub
tegmine alarum tuarum sperabunt. Et: Custodi me Domine
sub vmbra alarum tuarum. Quisquis enim sub his alis con-
Pal.16. sederit, ab impetu Satanæ securus habitabit. Et vt in sum-
ma dicā, est crux sancta signum, quo reuocantur errātes, re-
conciliantur peccatores, docentur ignorentes, custodiuntur
morientes. Videte ergo quàm conuenienter Paulus Dei eam
1.Cor.1. nobis virtutem atque sapientiam esse dixerit. Hanc igitur
fide & spirituali animositate apprehēdamus, & *sic fortiores*
nos omnibus hostibus nostris, *sapientiores toto hoc* mundo
intelligemus. Hoc Isaias volebat *dicens*, Leuabit Dominus
Isai.11. signum in nationes, & congregabit profugos Israël. In die
illa erit radix Iessæ, qui stat in signum populorū, ipsum Gen-
Isai.66. tes deprecabuntur. Et iterum: Venient Gentes & videbunt
gloriam meam: & ponam in eis signum, & mittam ex eis,
qui saluati fuerint, ad Gentes. Et hic quidem sanctæ Crucis
primus vsus est: vt eā fide apprehendamus. Sed minus suffi-
ciēs, nisi & in humeros nostros susceperimus. Hinc est quod
Matt.10. Christus ait: Qui non accipit crucem suam, & sequitur me,
nō est me dignus. Et iterū: Qui vult me sequi, tollat crucem
Mat.16. suā & sequatur me. Et Petrus: Christus passus est pro nobis,
1.Pier.2. nobis relinquēs exēplum vt sequamur vestigia ejus. Et Pau-
lus: Si Christo cōpatimur, & cōregnabimus. Nec hic necesse
2.Tim.2. est longè quęsitā crucem tibi cōpares. Apud temetipsum, ac
intra domus tuæ parietes abundè satis erit. Quis enim sine
cruce erit, aut quis diuersitatis eius numerādæ sufficit? Pri-
uata crux menti cuique est: habet & suam corpus quodlibet:
latent & in externis sæpe rebus, quarū quæ cuique nostrum
portanda porrigitur, cum æquanimitate ferenda est. Dicen-
Matth.6. dum est: Domine, fiat voluntas tua. Et cum Iob: Si bona
suscepimus de manu Domini, mala autem quare non susti-
neamus?

neamus? Et cum Michæa: Iram Domini portabo, quoniam peccaui ei. Et cum Machabæis: E cælo ista posside o: sed propter leges Dei, nunc hæc ipsa despicio. Et mox: Et si nobis propter increpationem & correptionem Dominus Deus non modicum iratus est, sed iterum reconciliabitur seruis suis. Et denique cum Dauid: Ecce ego: quod bonum videtur Domino, faciat. Paratum cor meum Deus, paratum cor. meum. Hoc esset crucem post Christum portare. Quan. quam nec hoc satis est: laborandum est adhuc, vt vetus ille homo in nobis crucifigatur, vt non nos, sed Christus viuat in nobis. Quemadmodum de seipso Paulus testatur: Ego, inquit, cum Christo crucifixus sum, propterea viuo iam non ego, sed in me Christus. Ita ergo peccata cæteráque vitia in nobis mortificabimus, si eas per contrarias ipsis virtutes diluerimus. Hoc est, dexteram tuam clauo iustitiæ cruci affigas, ne quid iniquè agas, sed vnicuique quod suum est reddas. Sinistram verò eidem cruci clauo temperantiæ annectas, vt à carnalibus vitiis abstractus, sobrietatem modestiámq; apprehendas. Dextrum pedem clauo prudentiæ cruci affigas, vt futura porrò præuideas atq; cogites. Sinistrum verò cruci configas clauo fortitudinis, quo in finem vsque perseueres. Hoc si feceris, tum demum dicere licebit; Viuo iam non ego, sed in me Christus. Hic ergo conuenientissimus sanctæ crucis vsus esset, eam cordi penitus infigere, patientérque ferre, atque peccatum in nobis ipsis crucifigere ac conficere, sicque crucifixum Christum spe gloriæ futuræ à tergo sequi.

Mich.7. *2.Mach.7.* *2.Reg.17.* *Psal.107.* *Gal.2.*

SERMO SECVNDVS.

TAntam dicendi vbertatem hodiernum mihi cùm Euangelium tum festum ministrant, vt vnde exordiri hunc debeam sermonẽ, vix sciã. Neutrũ enim volẽs prætermittere, vtrunq; (vt video) vna vice nõ possum expedire. Euangeliũ per se excellẽs est, præcipuũ doctrinę nostrę continẽs articulũ: sed breui aliqua enarratione elucidari non po test. Festũ etiã ipsum, quod tot tantísq; acclamationibus nobis loquitur, nullo modo credentibus nobis prætermittẽdũ est. Vbiq; enim hortamur Pauli verbis: Gloriari oportet in cruce Domini nostri Iesu Christi, in quo est salus, vita & resurrectio nostra, per quẽ saluati & liberati sumus. Sed ad hęc quis idoneus, inquit Paulus, qui pro dignitate propositi lo-

Gal.6. *2.Cor.2.*

qui aliquid sufficit? Imò verò quis est, qui de his dicentẽ patienter audire nõ grauatur? Hæc enim illa tempora sunt, in quibus pro multorum impietate ita Dei diuinarũmq; simul rerum refriguit ardor, vt nullius nos penè rei præter Euangelij sermonẽ tædeat. Quicquid aliàs agimus, tempus deficit, in solis animæ negotiis nos tempori deficimus. Et
Exod.32. quidem de Iudæis, quos tamen Scriptura ab initio malos duræq; ceruicis fuisse testatur, legimus, & ipsi, mulieres atq; liberi ipsorum vnà dimidiatos dies Esdram audierint, Legis, inquam, alioqui per se plurimis in locis inamœnę, interpre-
Nehem.8. tem immitem. Licet enim huius vitæ promissionẽ habeat, maxima tamen ex parte grauia mandata, hísq; additas comminationes continet. Audierunt tamen, & longo tempore. Verùm longè melior nobis conditio est, quorum Euangelium, pauculis mandatis, maximis verò cùm huius, tùm futuræ vitæ promissionibus grauidum est. At quî fit, vt ille spiritus ardor, quem Esdras in suo populo vidit, in nobis considerari non possit? Sed hæc volens *transeo. Neq; enim* hîc lõgo sermone vestras grauare *aures animus est, qui hoc* summis votis oro, vt vel breuissimum sermonem memoriæ possimus commendare: hoc Deum Opt. Max. precor, vt vel ex quoquo aliquid possimus discere, & in dies magis magísq; infantium more proficere in iis, quæ ad Religionis nostræ negotium pertinent. Profectò id si vno tãtum anno assuesceremus, haud contemnendum thesaurum coaceruaremus, quo in multos annos deinde possemus vti. Breuibus igitur de vtroque, primò de Euangelio, deinde etiam de festo conferentes sermonem concludamus. Non me nunc Euangelium hoc diu remorabitur, quando nuper quinto ab hinc aut certè sexto Dominico die in omnibus parrochiis illud personuit. Summatim verò quędam perstringamus tantùm. Quod reliquum suo quisq; tempore perficiet. Pulcherrimus autem, nec parum prolixus in eo Christi & Nicodemi Iudæorũ principis habetur dialogus, qui ea in re versatur, in qua minimè Iudæis cũ Christianis cõuenit. Est enim de iustificatione hominis articulus. Et Iudæi quidem certissimè sibi persuadent, sufficere legem ad iustificationem, vt præterea nullius indigeãt rei. Nec quicquã à Messia prętер corporalẽ redẽptionẽ expectãt, vt restituat in Palæstinã, dominẽtur populis. Nullũ prętер hũc Messiæ vsum norunt: iustitiã & cæli beatas sedes pro sua opinione Legis obseruationi

tioni tribuētes. Hęc illorū hac in re fides est: hæc firma stat mēti sentētia. Qua quidē opinione & Nicodemus hic noster ductus est. Sed ex deprauato legis atq; Scripturæ intellectu, hic error ortus est, vt alibi solidis argumentis ostensum est. Propterea Christus in hoc dialogo, illi opinioni contrariū defendit summo studio, nactus nimirū illius rei defensorē, Scribā & Pharisæū. Est autē verborū Christi hæc summa: Turbari te ō Nicodeme, meis sermonibus nunc nō obscurè in obscuro licet veneris, intelligo: cupidū te veritatis almę, qua tandē ratione iustificetur homo, cōsidero: hactenus hæc firma tibi stetit sententia mētis, idémq; tuos edocuisti discipulos, circuncisionē ac legē iustos ac beatos Deóq; adeò gratos facere. Huius ex me contrariū audiuisti, ac defendo etiānum. Ratio est: quia omnes vos ex carne estis, hoc est, ex peccatore dānationiq; obnoxio Adam procreati: natura est caro, hoc est, dānationis & maledictionis rea creatura. Et quæ Deo *vel* in vobisipsis, vel in operibus vestris voluntas erit? Nullo igitur modo Deo placere aut iustitiā consequi poteris, nisi denuo nouus homo renascaris. Quodcunq; enim ex Adam est, Deus propter peccatū dānationi subiecit. Deinde nouus homo esse nequis, nisi denuo renatus fueris. Postremò renascentia illa non carnis aut sanguinis est (nihil enim à priore diuersa esset) sed aquæ & spiritus. Iam verò nec Spiritum sanctū suscipies, nisi Deo donante. Sed nulli eū largitur ille, nisi mea prius morte impetrauero. Secus ergo atq; vos Pharisæi, de hominis iustificatione loquor. Nec cōcedo per legē vos, ac opera propria iustificari, qui ecce ipse venio, vt adiutē vos ad verā iustificationē consequendam, hæc mei vel maxima causa aduentus. Sicut Moses exaltauit serpentē in deserto, ita exaltari oportet filiū hominis, vt omnis qui credit in illū, nō pereat. sed habeat vitam æternā. Imò sic Deus dilexit mundū, vt filiū suū daret vnigenitū, vt mundus saluetur per ipsum. Hic tibi iustificatio quærenda est. In me vnigenitū Dei, qui pro te omniq; populo mori paratus adsum, credas. Per ipsam enim fidē, Spiritū sanctū cōcipies, qui te in baptismi lauacro in nouū hominē trāsformet. & quod ex Adā mali est abluet, & deniq; omniū meritorū meorum participē faciet. Sic Deo & notus, & gratus & iustificatus, legē cōmodius adimplebis. Et hæc plura atq; vera de hominis iustificatione doctrina est. Vnica hæc ad salutē via est. Ecce hic Christi verborū in hoc Euāgelio sensus est: Quod reli-

Num. 21.

Ioan. 3.

quũ est, nunc prætermitto. Quisquis enim quæ modò dicta sunt didicerit, summam huius negotij tenebit. Quod verò ad festiuitatem hanc, quã vnanimi consensu frequentamus attinet, licet crucis nomen gerat, quod Iudæis scandalum, Gentibus autem stultitia est: vnicus tamẽ ille Paulus noster satis magnam eius occasionẽ offert suis verbis, quibus hodie (quãquã mutatis nonnullis) in introitu Missæ vsi sumus. Sic enim ait: Mihi autẽ absit gloriari, nisi in cruce domini nostri Iesu Christi, per quẽ mihi mundus crucifixus est, & ego mundo. Hoc modo Paulus pro semetipso de cruce domini loquitur: & certè vix integro sermone Pauli in his verbis sensum explicare possem. Ecclesia verò succinctius aliquãtò atq; apertius, cùm omnes in vniuersum credentes affatur. Nos, inquit, gloriari oportet in cruce domini nostri Iesu Christi, in quo est salus, vita & resurrectio nostra, per quem saluati & liberati sumus. His verbis summã festiuitatis huius comprehensam vides: nẽpe quid sit, quid illa velit, & quis eius fructus sit. Principiò quidẽ hæc solennitas Crucis nomine designatur, sed tamen non cuiuslibet crucis, sed sanctæ, imò Christi crucis. Ist hæc enim crux sola est sancta. Reliquę cruces omnes maledictæ sunt, quæ nõ per Christi crucẽ sanctificantur. Ait enim lex: Maledictus omnis qui pẽdet in ligno. Hoc iudiciũ est mũdi huius: Crucis ignominia affectũ, aduersitatibus pressum, iniquũ & à Deo spretũ putamus. Exemplũ eius Iob est, cui vxor ait: Maledic Deo & morere. ac si diceret: Nil tibi iustitiæ proderunt tuæ, nescit te, qui tamen hæc mala mittit in te. Est & Christus exẽplo, quẽ cruce suspensum à Deo percussum & maledictũ clamabãt dicentes: Confidit in Deo, liberet eum nunc si vult. ac si dicerent: Dei filio non cõuenit suspensum esse patibulo. Quin & in afflictionibus positos, quibus idẽ videatur inuenias, qui se cùm patiũtur à Deo derelictos ac dãnatos clamitẽt. Hęc est nimirũ aqua illa amara, in deserto à filiis Israël inuẽta, quę tamẽ missio in eã per Mosen ligno, quod Deus mõstrauerat, amaritudinẽ suã linquit, redditúrq; suauior. Et hæc differẽtia est Christi crucis atq; nostræ. Amara aqua, & natura promouẽs nauseam, nulliq; potabilis crux nostra est. Vnde ad Petrum Christus loquitur: Nõ potes me modò sequi. At vbi Christi lignũ in nostrã aquã mittitur, fit suauior: ita vt cũ Paulo dicere libeat: Sicut abundãt passiones Christi in nobis, ita etiã per Christũ abũdat cõsolatio nostra. Et iterũ: Tribulationẽ, inquit,

Galat.6.

Deut.21.

Iob.2.

Matt.27.

Exod.15

Ioan.3.

2.Cor.1.

2.Cor.4.

inquit, patimur, sed nō angustamur: aporiamur, sed nō desti
tuimur: persecutionē patimur, sed non derelinquimur: deii-
cimur, sed non perimus. Semper mortificationē Iesu in cor-
pore nostro circūferētes, & vt vita Iesu manifestetur in cor-
poribus nostris. Et iterū. Tota die mortificamur propter te, *Rom. 8.*
æstimati sumus sicut oues occisionis: sed in his omnibus su-
peramus propter eū qui dilexit nos. Et iterum: Aestimati su *2. Cor. 6.*
mus vt seductores, & veraces, sicut qui incogniti, & cogniti.
Quasi moriētes, & ecce viuimus: vt castigati, & non mortifi-
cati: quasi tristes, semper autē gaudētes: sicut egētes, multos
autē locupletātes: tanquā nihil habētes, & omnia possiden-
tes. Et iterū: Gloriamur in tribulationibus, scientes ꝙ tribu *Rom. 5.*
latio patientiā operatur, patiētia autē probationē, probatio
verò spē, spes autē nō cōfundit. Ecce quomodo Christi crux,
nostræ aquę & crucis amaritudinē vertat in suauitatē. Cū au
tē crucē nomino, nō lignū illud in quo Christus est passus, in
telligo. Neq; etiā Paulus illud vult. Est enim externū quid,
vita, sensūq; carēs: eóq; ex se nec vitā nec salutē dare potest:
& hac sola ratione nobis honori est, ꝙ Christi sanctissimo
corpore attactū, illiúsq; S. sanguine consperfum fuit. Illa ve
rò crux, in qua nimirū & Paulus & Ecclesia triumphamus,
tota Christi domini passio est, hæc salutē nobis, vitā atq; re-
surrectionē contulit, hac redēpti atq; saluati sumus. In hanc
ergo cōmodè respiciendū est. Nos autem, inquit Ecclesia, *1. Cor. 1.*
gloriari oportet in cruce domini nostri Iesu Christi. Et hoc
quidem principio docemur, ne quem crucis Christi pudeat.
Sit licet Iudæis scandalum, atque stultitia Græcis: nobis ta-
men, & virtus & sapientia Dei manet. Et cur nos eius pu-
deat, maximè quia non pro se, sed pro nobis in ea passus est
dominus? Quòd si culpa sua tantam sustinuisset pœnam, nec
ipsi nec nobis vlla hinc veniisset honos. Quia autem inno-
cens ipse passus est, profectò est cur non pudeat eius. Imò
quia tantus pro nostris delictis tantas exoluit pœnas, nemo
quid magnum suæ crucis ignominia effecerit, dubitare po-
test. Quod cùm ita sit, indubitatò creditur. Ex virtute enim
passionis Christi redempti ac saluati sumus, non vnus ali-
quis nostrūm, sed omnes: non ab vno aliquo delicto, sed ab *1. Ioan. 1.*
omnibus in vniuersum. Ex virtute passionis Christi per ba-
ptismum ab originali peccato mundamur, ab actuali etiam
per pœnitentiam manumittimur, ita planè sanguis Chri-
sti emundat nos à peccatis nostris, vt ipso testāte, omne pec- *Matth. 12.*

catum dimittatur, etiam in ipsam Christi personã factum, sicut ipse quoq; pro persecutoribus suis atque crucifixoribus orauit: solo in Spiritũ sanctũ excepto delicto, q̃ nec hic
Luc.23. nec in futuro seculo dimittitur: quod fit, quando agnita veritas blasphematur, à misericordia Dei desperatur, & in peccatis impœnitente atque obdurato corde pertinaciter perseueratur. Hæc enim sunt in Spiritum sanctũ irremissibilia peccata: non quòd insufficiens sit Christi sanguis ea delere, sed quòd talia rarò agnoscũtur, imò etiã quod iusto Dei iudicio ne possint agnoscere homines, excæcantur. Quòd si agnoscerẽtur, certè Christi sanguis ad delenda ea sufficeret. Ecce hæc nobis ex Christi cruce consolatio manat, hæc hodierni instituti causa est, propterea ergo ad nos ist hæc accla-
Gal.6. matio pertinet: nos autem gloriari oportet in cruce domini nostri Iesu Christi. Huc crucis processiones, etúsq; in omni loco, maximè verò in templis obuia imago pertinet. nempe
Rom.8. vnica hæc nostra fiducia est, cum Paulo dicere: Deus proprio filio suo nõ pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum. Quomodo non etiã cum illo omnia nobis donauit? Si Christus pro nobis mortuus est, & interpellat pro nobis, quis est qui nos condemnet? Hæc summa est, nulla tam grauis tentatio est, quin cruci huic cedat, quandoquidẽ hic per crucem suam mundum cum̃ suo principe deuicit. Confidite, inquit, ego vici mundũ. Nec vlla tam dura egestas est, quæ ex huius Crucis thesauro diuite non soluatur, quandoquidẽ per illã Christus omne bonum impetrauit. Agite ergo in omni tentatiõe nostra, in omni miseria atque tristitia ad ipsum Deũ precemur dicentes: O Domine Deus, O pater misericordiarũ, respice in nos filios tuos familiámque tuam, pro qua dominus noster Iesus Christus filius tuus non dubitauit manibus tradi nocentũ & crucis subire tormentum. Hoc vnum si didicerimus precari, pie sanè ac vtilissimè hanc festã diem peregimus. Gratia Domini nobiscum, Amen.

TERTIVS SERMO.

1.Cor.1. VErbum Crucis pereuntibus quidem stultitia, iis autẽ qui salui facti sunt, id est, nobis Dei virtus & sapientia est. Quod hodiernum & præclarum Euangelium his explicare supersedeo, ideo fit, quod non nunc tantũ in Ecclesia
Ioan.3. legitur, & quod alibi ipsum verbo tenus explicui, maximè verò ea Christi verba, quæ huius festiuitatis instituto seruiunt:

uiunt: Sicut Moses exaltauit serpentẽ in deserto, ita exaltari oportet Filiũ hominis, vt omnis qui credit in illũ nõ pereat, sed habeat vitam æternam. Hoc solum verbũ causa fuit, vt hodiè totus iste dialogus legeretur. Seruit enim huic festo quàm maximè, admonens nos crucis Christi, & quid sit illa, quisq; eius vsus ostendit. Quę res Christianis scitu sunt perneccessariæ. Cũ enim omnis nostra salus, vita, resurrectio in Christi cruce est posita, vtiq; semper eã ob oculos versari, in'que memoria habere necesse est. At cũ hodie eius peculiaris quædã habetur per oẽs Ecclesias mentio, vulgus verò hominũ, cũ crucis vocabulũ audiunt, præter lignum, in quo exaltatus fuit Dominus, nihil cogitant: necessariò quid ipsa sit nunc ostẽditur. Et quãdo toties per anni circulum S. Crucis recordamur, pauci verò admodũ conuenientẽ eius vsum norunt, id quoque docebitur necessariò, quod ad vsum eius pertinet. Hæc ergo hodierni instituti causa est. Ideóque huc cõuenimus. Huc Christi verba de exaltato serpẽte æneo pertinẽt. Quã historiã cũ alibi latius explicauimus, nũc circa Pauli verba, huius sermonis exordio posita explicemus. Verbũ crucis, inquit ille, pereuntibus quidẽ stultitia, nobis autẽ, imò credentibus omnibus Dei virtus & sapientia est. De his, inquam, verbis paucula dicam. Ac principio quidem (quod nemo rectè ignorat) Paulus hîc nõ de eo, in quo Christus pependit, ligno loquitur. Quanquã & illud sanctum lignum, arbórque sancta dicitur, Christi nimirum sancti sanctorum attactum corpore, & consperſum cruore, meritóque ac respectu huius à nobis veneratur: nõ tamen illa crux est, quæ Dei nobis virtus & sapientia est. Deinde nec de illa Apostolus loquitur, quæ in tẽplis posita videtur, aut alibi sequentes antefertur: multóque minus, quas collo aut precariis nodis pensiles ornatus causa circunferimus. Signa hæc sunt illius S. Crucis, quòd crucifixũ Christum repręsentent nobis, eiúsque passionis admoneant, non res ipsæ, nec in iis aut spes, aut salus nostra consistit. Verum enim vero Paulus atque alij verè credentes si quando crucis mentionẽ faciũt, passionẽ, mortem adeóque crucifixum Iesum intelligũt. In hoc enim verè est quod Paulus ait: Verbũ Crucis pereuntibus quidẽ esse stultitiam: electis verò, Dei virtutẽ ac sapientiam. Id iam demonstretur, maximè quod postremò dixit. Nã quod prius posuit, demonstratione nõ eget, eò quod experientia doceat, Iudæis simul & Græcis hanc esse stultitiã, 1. Cor. 1.

quum in cruce Christi gloriantes nos insipiētiæ arguunt, q̄ Crucifixū diuino honore dignamur. Conniuendū hoc illis est. Quid enim nobis illorū illusio incōmodat? tantū vt per se infallibili veritate Christi crux, virtus & sapiētia Dei est, ita nobis virtutē & sapientiā conferat, studeamus. Quod eñ esse possit, clarissimè cōprobatur. Sed quod huius rei argumentū adferā, quæris? Hoc igitur paucis indicemus, eóq; libētius, quod his infaustis nimiū tēporibus nō minima hinc proficiscitur fiducia: sepositáq; impatientia & desperatione cōfidentius ad Deū properemus. Principiò igitur certū est, oēs homines siue bonos siue malos, in Christi cruce habere posse, quod suæ cuiq; saluti seruiat. Boni, consolationē inueniunt: mali, (vt merētur) terrorē: nescij, eruditionem: infirmi, virtutē. Viuus enim liber, Christi crux est: in quo nō solùm legitur, verū etiā tanquā in tabula depictū videtur, quę mundi sæuientis contra iustitiā, veritatē, & innocentiā pugnā sit. Tum quid Satā moliatur, quidue quærat, in Christi cruce ostenditur: nēpe, quātū in ipso est, Dei, & quicquid diuinū est, semel vnoq; momēto extirpare. Ac tertiò quidem, quid sit peccatū in eadē cognoscimus, res nimirū tam grauis, adeóq; inuisa Deo, vt ne vnigenito, quidē vnicè sibi dilecto filio manumisisset peccatores, nisi ipse nostras vices pœnásque subiēs, immanissima turpissimæ mortis tormenta solus pro omnibus sustinuisset. Quartò deniq; quid nos simus, & quid, sine cruce hac Christi, in æternū mansuri eramus: nimirū, inopes, maledicti, à Deo omnibúsq; creaturis derelicti, haud secus atque Christus in passione sua omniū erat ludibrio expositꝰ. Sed in primis cōsiderare licet in passione Christi philātropiam, & pietate propensissimum Dei in nos homunculos affectū. Sic enim Deus dilexit mundū, vt filiū suū daret vnigenitum. Et quomodo nō omnia simul cū ipso donauit? Qui quod clarissimū habuit, dedit: quomodo, quæ viliora sunt, negabit? Hoc ergo primū & præcipuū quod in cruce Christi discendū est: atq; idē illud perneccessarium, præsertim hac tempestate. Cùm enim in toto mundi huius theatro nihil præter miserias exiliique ærumnas, atque extremam perditionem videmus, nullum verò consilium, nullum auxilium, consolationem nullam, ab vllo homine aut creatura speramus: nihilque tandē superest, quàm oculos nostros cum Iosaphat ad vnū Deū attollamus: qua id audacia faciemus, aut qua fiducia ad eū accedamus, nisi ante

Rom. 8.

Matt. 27.

Ioan. 3.

Rom. 8.

2. Par. 20.

reconci

reconciliatũ illum nobis certò sciuerimus? Quod verò firmius reconciliati nobis Dei argumentum est, ipsa passione Christi? Huius ergo ô homo crucẽ, huius passionem respice, nec vnquã de Dei patris in te charitate dubitabis. Vade, inquit ipse Christus, & dic fratribus meis, ascendo ad Patrem meũ, & patrẽ vestrũ, Deum meũ & Deũ vestrũ. Ac si diceret: Vade annuntia illis, ne posthac vnquã de charitate Dei dubitẽt: quòd pro ipsis mortẽ subierim, filius ecce ego vnicus patris Dei, argumentũ sit, eũ qui hactenus mihi soli pater & Deus fuit, idque natura: etiã ipsorũ iam patrẽ & Deũ esse, & id gratia. Et quid hinc expectandũ erit? nẽpe cũ Dauid deinceps in omnibus tentationibus gloriari ac dicere: Dominus refugiũ nostrũ & virtus in omni aduersitate: propterea non timebimus dũ turbabitur terra, & transferentur montes in cor matris. Et iterũ: Non recedimus à te, viuificabis nos, & nomen tuum inuocabimus. Ecce hæc omnia licet ex Christi passione addiscere. An verò non magnũ quid esset, tantũ cõsolationis, tantũ fidei, fiduciæ'que hinc domũ referre? Quod periculum, quæ aduersitas solicitare nos posset, si isthæc Dauidis verba, Dauidica fiducia loqui hinc didicissemus? Eadẽ fiducia Paulus dicit: Deus pro nobis, quis contra nos? Aut: Quis separabit nos à charitate Dei? Certus sum quòd neq; mors, neq; vita, neq; angeli, neq; principatus, neq; præsentia, neq; futura, neq; altitudo, neq; profundũ, neq; creatura alia poterit nos separare à charitate Dei, quæ est in Christo Iesu domino nostro. Sed vnde hæc Paulo confidentia, vnde hæc illi certitudo, quòd ita seposita omni trepidatiõe, Deũ secum esse, eúmque sibi nullius posse creaturæ vim surripere? Illinc nimirum, quod paulò ante dixerat, Iesum Christũ pro nobis mortuum, pro nobis eundẽ apud Patrẽ interpellare. Intelligitis, opinor, vnde hanc Paulus fiduciã concepe rit, nimirũ ex cruce, passione, ac morte Christi, eiusdémque resurrectione hæc omnia defluxerũt. Quòd si nos quoq; eo modo Christi hanc crucẽ cõtueri possemus, profectò nõ solùm cũ Paulo, verũ etiã cũ Dauid gloriaremur dicẽtes: Deus refugiũ nostrũ & virtus, propterea non timebimus dũ turbabitur terra, & transferẽtur montes in cor maris. Et quid nobis beatius? Intẽdat animũ quicũq; pius, oro, quid isthæc verba velint examinet: haud dubiè mecum confirmabit, his temporibus maiorem certiorémque spem dari nobis non posse. Et id quidẽ ita esse, fusiore tractatione declarabimus.

Ioan. 20.

Psal. 45.

Psal. 79.

Rom. 8.

Ac principiò quidē inconsideranter prætereundum non est, quod Dei nomen exordio Psalmi posuerit. Nō leuitatis hoc Psalmistę indiciū est, vt seculi huius solēt filij, qui nihil fere dicūt sine nominis diuini attestatione, omnia sine causa, cōtemptus ratione, & frustra. Dauid verò sicubi nominis huius appellatione vtitur (vtitur autē sæpissimè) fidem, dilectionē, pietatémque suā ostendit. Memor, inquit, fui Dei, & delectatus sum. Et iterum: Quid mihi est à te, aut quid volui super terrā? Deus pars mea in æternū. Certè piis omnibus singularis quædā dulcedo in hoc nomine propinatur. Nostra, id est, Germanica lingua, Deus à bono nomē habet, quia ipse solus bonus, ac fons omni scatēs bonitate. An verò nō ingēs gaudiū parit summi boni cogitatio? maximè verò quando ipsum bonum corā videtur, imò possidetur? Et quæ egestas erit illi, qui ipsum videt ac possidet? Vis hominis Deū habētis videre diuitias? Deus nostrū refugiū & virtus. Nos ita legimus: Deꝰ noster refugiū, & vera virtus est. Id quod maiorē habet emphasin. Solēt enim & Gētes in idolis suis cōfidere, eosdémq; virtutis ac refugij dignari appellationib. Quē admodū in Ochosia Rege videre est, cui Beelzebub refugium erat. Sic Hieroboam vituli aurei, sic Moabitis Moloch, sic Ammonitis Chamos, sic Philisthæis Dagon, 1. Reg. 5. Sic Achab Regi Baal, sic Sidoniis Assertes, 3. Reg. 11. Sic Babyloniis Bel. Sic porrò cuique genti suū refugium & virtus, idolon erat. Omnes dicere poterant: Ille atque ille, refugiū nostrū, Deus est: sed nulla gens dicere potuit, Hic aut ille Deus vera virtus, refugiū nostrum certum est. Ita enim illa dictio (noster) intelligēda est, si spem & fiduciam adferet. Nam & homo hominē virtutē & refugiū suum aliàs dicere potest. at, hic mihi certa virtus, verúmque refugium est, nō potest, Fallit enim sæpe humana virtus: & vt Dauid ait, vana salus hominis. Nolite confidere in principibus, in filiis hominū, in quibus non est salus. Quale enim refugium homo erit alteri, qui sibiipsi non constat, auxilióue esse poterit? Aegyptus homo, non Deus est. & equi eius caro sunt, non spiritus, vt Isaias testatur. Et maledictus homo qui confidit in homine. At beatus homo ille, cuius Deus est dominus eius, spes eius in domino Deo ipsius. In hunc enim solū omnis fiducia humana reponēda est. Fidelis est enim in veritate sua, & veritas eius in æternum manet: adiutor eorū qui oppressi sunt fortis: dat escam esurientibus, soluit vinctos, illuminat cæcos,

4. Reg. 1.
3. Reg. 3. 11.
4. Reg. 23.
Psal. 66.
Psal. 72.
Psal. 107.
Psal. 145.
Isa. 31.
Hier. 17.
Psal. 145.

cæcos, erigit ab elisos, diligit iustos, custodit aduenas, pupillum & viduã susci-
pit. Hoc ergo Dauid vult cùm dicit: Deus noster refugium, & virtus vera est. Sed hîc considerandũ est, quòd tria epitheta Dauid Deo attribuat, eósq; honorificos Deo, piis verò omnibus plena consolationum. Refugium nostrum, virtutem nostram, & adiutorem nostrũ dicit. Et quidem talis omnino nobis necessarius erat Deus. Væ autem omnibus est, qui eiuscemodi Deum vel nõ habent, vel nõ norunt. Semper enim diabolus nos insequitur, vt aut planè deuincat, aut fatiget, aut labefactet. Aduersarius noster (ait Petrus) tanquam Leo rugiens circuit, quærens quem deuoret. Qua in re multis vtitur artibus. Potest quidem per se, tum etiam per impios homines tentat. Sic Israëlem persequebatur per manum Pharaonis in Aegypto, vt destituti æquitate in terris, cogerentur Deo supplicare in cœlis, eóq; res deduxerat, vt Domino tardante, Mosen conuenientes dicerent: Videat Dominus & iudicet, quoniam fœtere fecisti odorem nostrum coram Pharaone. Eadem vi Dauid inuasit Prophetam, vt loquente sibi Ionatha, dicere cogeretur: Viuit Dominus, & viuit anima mea, quia vno tantùm (vt ita dicam) gradu, ego & mors diuidimur. Sic & Eliam Prophetam per Iezabel angustauit, vt tandem precaretur Dominum auferre animam suam, eò quòd melior patribus suis non esset. Sic Iob persecutus est, eóque modo tractauit, iam per amicos, iam per propriam etiam coniugem, vt tandem vitæ pertæsus diceret: Tædet animam meam vitæ meæ. Similiter & Hieremiam Prophetam solicitauit, vt tandem natiuitatis suæ maledicens diei, in hæc verba prorumperet: Væ mihi mater mea, vt quid me peperisti. Plena est sacra Scriptura huiusmodi exemplis, sunt vbique obuia. Quæ igitur piis mentibus spes reliqua est, quando hostis ille tot tãm que diuersis machinis contra eos insurgit, mentem atque corpus impugnat? Illa nempe, quæ Dauid dicenti: Deus noster refugium & virtus, adiutor in tribulationibus, quę inuenerunt nos nimis. Id quod non in hoc solùm Psalmo, verùm etiam multis aliis cecinit. Exemplo sunt 17. 30. 35. & 90. Psalmi, quibus mãgna fiducia Deum suum refugium atq; virtutem dicit. Hæc igitur piis mentibus consolatio restat, scire quòd tale ipsis superfit refugium, vtut solicitentur & coangustẽtur. An autem non est consolationis plenum verbum, quod nihil nos vanè laborasse ostendit, qui illi Deo ac virtuti, refugióque

1. Pet. 5.

Exo. 2.

Exo. 5.

1. Reg. 10.

3. Reg. 19.

Iob 10.

Hiere. 15.

nostro

nostro toties supplicauimus? Annon incitamẽto erit desidiosis, vt ea apud Deum iam nunc iterum quærant, quæ prius neglexerunt? Sed nemo nouit, quanta sit consolatio habere refugium, nisi qui aliquando multo discrimine coangustatus & exercitatus fuit. Nouerunt Dauid, Moses, Elias, Paulus, & alij quidam, quod sit solatium afflictæ menti vbique & semper ad Deum recurrere, apud ipsum certum asylum inuenire, refugio tuto atque virtute inuicta frui, in illius fortitudine ac adiutorio quiescere. Hos enim titulos idem Dauid Deo tribuit, vt sit fortitudo atque adiutorium nostrum, non in vna aliqua tribulatione, sed in omnibus, quę inuenerunt nos nimis: cùm hîc corporis, illic vitæ, liberorum, facultatisque periculis solicitamur, omnibus malis expositi ingemiscimus: quibus internæ illæ sępenumero accedunt pericli tationes, quibus anima & cõscientia coangustantur, illis certè multò grauiores. Tamen in his omnibus certissimum nobis restat refugium, solus nimirũ omnipotẽs. Noster Deus, inquit Dauid, certissima virtus est, firmum refugium, & adiutor omnipotens. Quid ergo timebimus, etiamsi turbabitur terra, & transferentur montes in cor maris? Et horum quidem omnium Christi passio ac crux certissimum argumentum & pignus est. hoc ipsò enim quòd Filium dedit Pater, etiam solatium, spem, adiutorium & tutelam promisit. Crucifixum ergo Iesum tenentes, inq; eum intuẽtes, de Dei in nos amore, vt dubitare nec possumus, ita nec debemus. Conuenienter ergo Paulus Christi crucem credentibus nobis Dei esse virtutem & sapientiam scripsit. Rectè etiam atque opportunè Ecclesia, vt in sola cruce Christi gloriemur monet. Hoc restat vt verum ipsius vsum teneamus. Gratia Dei nobiscum, Amen.

IN DIE ASCENSIONIS CHRISTI EVANGELIVM, MARCI XV.

NOuissimè autẽ recumbentibus illis vndecim appatuit, & exprobrauit incredulitatem eorũ & duritiam cordis, quia iis qui viderant eum, resurrexisse non crediderunt. Et dixit eis: Euntes in mundum vniuersum, prædicate Euangelium omni creaturæ.

turæ. Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit: qui verò non crediderit, condemnabitur. Signa autem eos qui crediderint, hæc sequentur: In nomine meo dæmonia eiicient, linguis loquentur nouis, serpentes tollent. Et si mortiferum quid biberint, non eis nocebit. Super ægros manus imponent & benè habebunt. Et Dominus quidem Iesus postquam locutus est eis, assumptus est in cœlum, & sedet à dextris Dei. Illi autem profecti prædicauerunt vbique, Domino cooperante, & sermonem confirmante, sequentibus signis.

EODEM FESTO EPISTOLA,

ACTORVM I.

PRimum quidem sermonem feci de omnibus ô Theophile, quæ cœpit Iesus facere & docere, vsque in diem qua præcipiens Apostolis, per Spiritum sanctum quos elegit, assumptus est. Quibus & præbuit seipsum viuum post passionem suam in multis argumentis, per dies quadraginta apparens eis, & loquens de regno Dei. Et conuescens, præcepit eis ab Hierosolymis ne discederent, sed expectarẽt promissionem Patris, quam audistis, inquit, per os meum: quia Ioannes quidem baptizauit aqua, vos autẽ baptizabimini Spiritu sancto nõ post multos hos dies. Igitur qui conuenerant, interrogabant eum dicentes: Domine si in tempore hoc restitues regnum Israël? Dixit autem eis: Non est vestrum nosse tempora vel momenta, quæ Pater posuit in sua potestate: sed accipietis virtutem superuenientis Spiritus sancti in vos, & eritis mihi testes in Ierusalem, & in omni Iudæa, & in omni Samaria, & vsque ad vltimum terræ. Et cùm hæc dixisset, videntibus illis elevatus est, & nubes suscepit eum ab oculis eorum. Cúmque intuerentur in cœlum euntem illum, ecce duo viri astiterunt iuxta illos in vestibus albis, qui & dixerunt: Viri Galilæi, quid statis aspicientes in cœlum? Hic Iesus, qui assumptus est à vobis in cœlum, sic veniet quẽadmodum vidistis eũ euntẽ in cœlum.

PRIMVS SERMO.

ADEST rursus dierum magnæ solennitatis præteritæ vltimus, hodie enim quadraginta illi dies, quibus manifestus post passionem suam discipulos suos consolatus est, consummantur. Faxit Deus

Opt.

Opt. Max. vt quemadmodum temporis & causæ commoditas data fuit: ita cum fructu transegisse id tẽpus exultemus. Apostolorum suorum infirmitati necessariò consuluit Christus, quòd viuum se & manifestum, postquam resurrexisset à morte, ipsis aliquot diebus exhibuit: nempe vt quos præcedens passio ac crux penè in desperationem adegerat, corporea præsentia erigeret denuo ac cõfirmaret. Quæ vna ascensionis Domini in quadragesimum vsque diem dilatæ causa est. Interea verò toties totque modis apparuit, quo omnem dubitationem penitus è suorum mentibus eximeret. Et certè conatui respondit effectus. Ita enim multiplici apparitione animis confirmati sunt, vt planè prioris, quod ex cruce hauserant, scandali obliti, indubitatò Christum resurrexisse, verúmque ipsum Dei filium esse crederent. Vnde ascendente eo, nullo (vt antea) timore perterriti, flexis genibus, vt
Act. 1. Lucas habet, adorauerunt eum: reuersique in Ierusalem gaudentes, & assidui mox in templo Deum laudauerunt. Illud nimirum Apostoli per quadraginta hos dies didicerant: quo certè factum est etiam, vt ascensionem Domini maiori pietate & feruentiores celebrarent. Iam verò & nos quadraginta numero dies à resurrectione hucusque transegimus, vnáque cum Apostolis easdem de resurrectione Domini consolationes audiuimus, cùm præterea ferè nihil aliud Ecclesia nobis illo tempore proposuerit. Quòd si eadem ratione isthæc omnia exemplo Apostolorum mentibus nostris inhærent, nulla nunc demum admonitione opus erit: sed quod in ipsis videmus, idem nos, pro se quisque ascendente Domino factitabit: hoc est, genibus flexis, oculis manibúsque in cœlum sublatis in Christi ascendentis gloria exultabimus, præuolantémque seruuli Dominum, vnanimi voce sequemur: O Rex gloriæ, Domine virtutum, qui triumphator hodie super omnes cœlos ascendisti, ne derelinquas nos orphanos: sed mitte promissum Patris in nos Spiritum veritatis, Hallelu-iah. Hoc modo Apostoli ascensionem Domini celebrarunt, eodem etiam, qui eos secuti sunt Christiani, vti in eorum monumentis & historiis traditum legimus. Idem & hodie Christiana facit Ecclesia: & quid in his terris degens homo fructuosius ageret? Quantum verò temporis postulatur, si omnia quæ in hac ascensionis festiuitate contigerunt, rimari voluerimus, quo honore regnum suum Christus ingressus est, quanto triumpho à cœli ciuibus exceptus, qua

gloria

gloria cœlum omne fulserit? Non hæc humana ratione intelligi, nedum nostro sermone dici possunt. Neque enim vllus ea perscribere Euangelista ausus fuit. Intuebantur quidem cœlum Apostoli, & Christum ascendentem oculis secuti sunt: nec dubium, finem tanti videre spectaculi desiderasse omnes: sed nubes eum ab oculis ipsorum susceptit, ac duo angelici ordinis viri iuxta stantes responderunt: Viri, inquiũt, Galilæi, quid statis aspicientes in cœlum? ac si dicerent: Vidistis in cœlum ascendentem, quid porrò desideratis? quid vultis? Quod vidistis, memoria tenete, hoc credite: cætera carnalibus non sunt obiecta obtutibus, maximè hoc tempore. alia verò expectatur dies, quando immortalibus vobis hæc cuncta parebunt. Hic enim Iesus, qui nunc assumptus est à vobis, iterum veniet ad vos, susciptétq; vos in regnũ suũ, vt videtes cognoscatis honorem quem ab initio habuit. Interea hac spe & fiducia viuite, vt veniens vos agnoscat suos. Ecce his duorũ verbis, quæ hîc credentes meditatio deceat, satis significatur aperté. Tenendum est fide, Christum cœlos ascendisse, eundémque ad iudicium suum reuersurum esse. Agite ergo in ipso capite nostro, quòd cœlos ascendit, exultemus, vt membra ipsius facti, capiti nostro inhæreamus, studiosè inuigilemus. Hæc enim duo præsens festiuitas postulat. Equidem non possum non fusius aliquid de hoc festo dicere. Licet enim superioribus annis docuerim quid Christus de ascensione sua dixerit, quid Euangelistę de ea conscripserint, quid passim Apostoli de ipsa etiam docuerint: tam multi tamen, támq; præclari Psalmi, qui Christi ascẽdentis gloriam ac honorem prædicant, hodie decantantur, vt grande existimem piaculum, si nihil inde de Christi glorificatione in medium adduxero. Et ne quis hoc quasi nouum contẽnat, quomodo ipse Christus in Psalmis de se scriptum esse testetur, agnoscite. Nam & quosdam signatè dicit de se scriptos: vt, 8. 10. 109, aliosq; plures id genus Psalmos. Id quod & Paulus non vno in loco consueuit facere, vt in ea quam ad Romanos scripsit Epistola, cap. 15. ad Hebr. 1. 2. 3. 4. 5. cap. Denique. & in Actis idem 15. cap. Et quid multis? Nihil tam exiguum de Christo testantur Euangelistæ, quin idem in Psalmis longo tempore antè sit vaticinatum. Sed hæc nunc omittamus, quando in sola ascensione & glorificatione Christi occupari nos magis decet. Quòd si diligenter perue-

Ioan. 17.

Luc. 24.

Matth. 21. & 22.

stigare Psalmos libet, inueniemus non vnum aliquem,

sed

sed multos Christi gloriam prædicare, idque tam manifestè, vt ne Apostolis quidem apertius facere licuerit facilè. Quòd siquis hæc in cõtrouersiam vocare voluerit, 20. 44. 46. 67. 88. 92. 96. 98. 109. 117. 131. Psalmos legat: & Dauid Regem non tam Prophetam, quàm Euangelistam, fatebitur. Quanquam autem omnes hi Psalmi ascendẽtis Christi gloriam & honorem personent: sunt tamẽ in eo aceruo tres (meo iudicio) præcipui, qui manifestè quid potius hodiè meditandũ siet, proponunt. Sunt autem 92. 96. & 98. quorum etiam exordium idem est, & quisq; tamen peculiare aliquid in hac Domini solennitate pensandũ porrigit. Primus enim simpliciter gloriã & honorem Christi, vti per se est, enarrat. In secundo verò, ad pios sermone conuerso, quis ascensionis vsus atque fructus sit ostendit. Tertius verò contra impios dirigitur: prænuntians, quæ mala ipsis Christi ascensio minitetur. Et hæc omnia digna consideratione pensanda sunt hodie. Propterea enim ter dicit Psalmista, Dominus regnauit: semper tamẽ noua additione. Primò enim cùm dixisset, Dominus regnauit, addit, Decorem indutus est. In secundo verò postquã posuisset, Dominus regnauit, subdit, Exultet terra, lætentur insulæ multæ. Sed & in tertio, cùm dixisset: Dominus regnauit, subiũgit, Irascantur populi. De vnoquoque ergo sigillatim mihi nonnihil dicendum est. Principiò igitur considerandum est, quòd sæpius Psalmista posuit, Dominus regnauit. Longè enim diuersum est ab eo, quòd passim in Regum libris legimus, hic vel ille Rex tot annis præfuit regno: nimirum potiti sunt illi rerum in præterito, regnúmque ipsorum finem habet, Christi verò imperium manet in æternum. Potestas eius æterna, inquit Daniel, quę non auferetur, & regnum eius, quod non corrumpetur. Et Gabriel: Regnabit, ait, in domo Iacob in æternum, & regni eius non erit finis. Quod enim hîc præteriti temporis positum est, Regnauit non ita intelligendum est, quasi iam præterierit Christi regnum: sed hoc potius intelligit propheta: Dominus suscepit regnũ, incœpit regnare, aut designatus est rex, hoc est regni gubernacula illi tradita sunt. Nam cùm cœlos, quos descenderat, ascenderet: morte, cui se volens subiecerat, deuicta: maiestatem, qua antequam mundus fieret, apud Patrem claruit, cùm omnis carnis potestatem accèpit, vt credentibus omnibus vitam largiretur æternam: & excelsior factus super omnes principatus & potestates

Dani. 7.
Luc. 1.
Ioan. 3.
Ioan. 17.
Ephes. 1.
Philip. 2.

ſtates à dextris conſidet. Omnia etiam ſubiecta ſunt ei, ſortitus nomen quod eſt ſuper omne nomẽ. Tandem etiam poteſtas illi in cælo & in terra data eſt. Quæ omnia Prophera ſignificat, cum ait: Dominus regnauit. Sed & eadẽ Marci ver bis cõprehenduntur, dicentis, Et Dominus quidẽ Ieſus poſtquam locutus eſt eis, aſſumptus eſt in cælũ, & ſedet à dextris Dei. Et hæc iã de gloria atq; honore Chriſti dicta ſunt. Sunt autẽ & alia quædã à Propheta expreſſa nominatim, quæ ad eandem gloriam & honorẽ Chriſti pertinent. Non enim nudè poſuit, Dominus regnauit, ſed addidit etiam dicens, Decorem indutus eſt. Quid hoc ſit, quæris? Iam antè pro nobis formã ſerui aſſumpſerat, in ſimilitudinẽ hominũ factus, vt homo, nobis fratribus ſuis per omnia aſsimilatus erat: Peccatũ ſemper excipio. In tantum, inquam, ſe humiliauerat, vt inter diſcipulos, non vt Dominus, ſed vt ſeruus obambulãs conuerſaretur, tandẽ etiam ludibrium hominum factus, & deſpectio plebis, vt vermis non homo æſtimaretur. At nunc contra ſerui forma ſepoſita, decõrem, gloriam, & honorem indutus eſt, & mortalitatis diſſuto ſacco, immortalitatis indumento amictus eſt. Quemadmodũ ergo aliorum Regum veſtimentum eſt aurũ & purpura, ita etiam rex noſter gloriam & honorẽ indutus eſt. Hunc verò decõrem non aſſumpſit tantùm, verùm etiam indutus eſt: quo verbo Scriptura abundantiam quandam & ſuperfluitatem conſueuit innuere, vt Dauid ait cùm de impiis loquitur, Induantur qui detrahunt mihi, pudore: & induantur ſicut diploide confuſione ſua. Et, Induet quaſi veſtimentũ ſuum maledictionẽ. Et iterũ, Induantur confuſione & reuerentia, qui maligna loquuntur ſuper me: hoc eſt, vbiq; & ſemper maximũ dedecus ſuſtineãt. Cõtrà verò de piis loquẽs ait: Sacerdotes tui induãtur iuſtitiã, & ſancti tui exultent. Et ad Apoſtolos Chriſtus, Vos autem, inquit, ſedete in ciuitate, quoadu ſq; induamini virtute ex alto: hoc eſt, dum plenè & perfectiſsimè cælitus cõfirmamini. Hoc ſenſu igitur hic de Chriſto, & decõrem indutus, hoc eſt, ſummè ac pleniſsimè omnibúſque modis decorus ac glorioſius honorandúſque factus eſt, dicitur. Hinc ergo qualem regem habeamus, videre eſt. Sed & quod ſequitur accipe, Indutus eſt Dominus, inquit Pſalmiſta, fortitudinem. Cùm enim in forma Dei eſſet prius, exinaniuit ſemetipſum, obediens factus Patri vſq; ad mortem. Vt ouis ad victimam ductus erat, adeóq; debilitatus, ac doloribus

Mat.28. *Marc.16.* *Pſal.92.* *Phillip.2.* *Heb.2. & 4.* *Luc.22.* *Pſal.21.* *Pſal.92.* *Pſal.108.* *Pſal.34.* *Pſal.131.* *Luc.24.* *Pſal.92.* *Philip.2.* *Iſa.53.*

eneruatus apparuit, vt cæleſti per angelum conſolatione cõ-
fortatus ſit: tandem etiam in crucẽ confixus, vt quid Patre
Luc.22. Deo derelictus ſit, quęſierit. At nũc omnis ab eo receſsit in-
Mat.26. firmitas: imò pro infirmitate fortitudinem indutus eſt, for-
tem ſe ac præpotentem in cælis Deum oſtendens, qui antea
noſtri cauſa debilis atque inops in terris viſus fuerat. Vi-
des ergo Regem noſtrum nõ ſolùm magnum ac decorum,
verùm etiam fortem, vndecunq; fortitudine amictum, per-
inde atq; ſuprà de decõre eius dictum meminimus. Nec iam
decõrem & fortitudinem tantùm indutus: quin etiam præ-
cinxit ſe, hoc eſt, ad certamen & hoſtile cum Satana duellum
armauit ſe, ad liberandum ſuos è diabolica poteſtate, & ad
defenſionem eorum quos liberauit, præparauit ſe. Solet e-
nim præliaturus miles gladio ſe ſuccingere. Qua ratione a-
Pſal.44. libi etiam Dominum precatur Propheta: Accingere gladio
Pſal.66. tuo ſuper femur tuum potentiſsime. Et alibi: O Deus meus
intende in adiutorium meum, ad adiuuandũ me feſtina Do-
mine. Id verò hìc iam completum eſſe canit. Præcinxit, in-
quit, ſe, & ſtans armatus in auxilium noſtrum reſpicit. Eum
Act.7. & Stephanus miles ducem quendã vidit certaminis ſui à de-
xtris Dei ſtantem, tanquã ad ſuam aliorúmq; ſtrenuè labo-
rantiũ defenſionẽ paratũ. Aut ſic: Præcinxit ſe, more eorum
qui aliquid operis facturi ſunt: hi enim ſuccincti eſſe cõſue-
uerunt, vt expeditius opus ſuum faciant. Ita enim & Chri-
ſtus iam in regni ſui exaltatus ſoliũ, egregium, ſed præcla-
rum opus aggreſſus eſt: nimirum Eccleſiam ſuam nouũ quẽ-
dam mundũ ædificaturus. Accinctus operi, imò iam dudum
ipſum opus aggreſſus eſt, primáq; fundamenta locauit. Et
quẽadmodũ in principio rerum orbem terrarum firmauit,
Mat.16. ne cõmoueretur: ita nunc Eccleſiam ſuam ſupra firmam pe-
tram ædificauit, ne quid vel ipſæ inferorum portæ aduerſus
eam pręualeant. Hoc ipſum ergo Chriſti glorię ſeruit, quod
non ſolùm honore & gloria indutus eſt, verùm etiam in au-
xilium mẽbrorũ ſuorum armatus aſtat. Et quid vltra quæ-
ris? Sed ipſam totius negotij ſummam accipe. Parata eſt, in-
Pſal.92. quit Pſalmiſta, ſedes tua ex tunc, ô Deus, à ſeculo tu es. Ex
illo tẽpore, dicit, quo regni tui faſtigium, victo hoſte, con-
ſcendiſti: parata tibi honoris ſedes eſt: ſedes, inquam regia,
ſedes iudiciaria, & hæc tibi in humana carne de terra ad
cælos cum triumpho aſcendenti ad dexteram Patris poſita
eſt, vt nunc porrò in æternum ei dexter aſsideas, cui per o-

mnia

mnia ab initio æqualis es. Ex tunc te filium ſuum Pater altiſsimus allocutus eſt, Sede à dextris meis. Ex tũc idem te Iudicem viuorum atq; mortuorum conſtituit, Gentéſque in tuam ditionem tradidit. Nec mirùm eò te dignitatis euectum eſſe, quando in diuinitatis natura Patri coæqualis, & apud eundem ante omnes creaturas ab æterno extitiſti. Ecce Chriſtum non iam regem ſolùm, verùm etiam Deum eſſe. Annon ergo apertè ſatis gloriam atq; honorem Chriſti Propheta perſcripſit? Et mundus quidem hic impius cum ſuo Principe Diabolo, omnibus ſæpè quibus licuit modis, hanc Chriſti gloriã impedire conati ſunt: ſed fruſtrà attentauêre impoſsibilia. quemadmodum & Dauid id multis pathetícòs & cum exaggeratione enarratis teſtatur. Eleuauerunt, inquit, flumina Domine, eleuauerunt flumina vocem ſuam: Iudæorum nempe populus. In propria enim venit, & ſui eum non receperunt: imò non ſolùm non receperunt eum, verùm etiam hoſtili acie perſecuti ſunt. Deinde, Et flumina eleuauerunt vocem ſuam, id eſt ſonitum. infando nimirum ore vociferantes Iudæi dixerunt: Regem non habemus niſi Cæſarem. Et nolumus hunc regnare ſuper nos. Et tandem etiam eleuauerunt flumina fluctus ſuos, cùm Iudæi oppreſſum Ieſum crucifigerent. Quam Iudæorum tempeſtatẽ multarum aquarum, id eſt Gentium, voces ſecutæ ſunt: imò totum hoc mundi huius mare, contra vnum Ieſum admirabili planè ac inaudito modo exurgens intumuit. Nunquã enim in memoria omnium hominum vel viſum vel auditum fuit, totum terrarum orbem contra vnum aliquem hominẽ inſurrexiſſe, eóq; mirabiles dictæ ſunt elationes illæ maris huius: attamen contrà mirabilior in altis Dominus. Ipſe enim Dominus rerum manet in æternum. Teſtimonia eius credibilia facta ſunt nimis. Miracula enim per ſe, pérque diſcipulos ſuos facta, in aſcenſione ſua glorioſa, abundè eum Regem ſempiternum deſignãr. Ex his ergo quàm apertè Propheta hoc in Pſalmo Chriſti gloriam deſcripſerit, videmus. Sed nunquid hæc ſcire ſatis eſt? Minimè gentium. Quin qua ratione hæc Chriſti gloria commodare nobis poſsit, cogitandum eſt. Id fieri qua poſsit ratione quæris? Dauid Prophetam audi, paucis ille docebit. In alio enim Pſalmo ſic loquẽs ait: Dominus regnauit exultet terra, lætentur inſulæ multæ. Nec immeritò hoc. Oportuit enim præ gaudio in Chriſti gloria atque aſcenſione & terram exultare, & inſulas

Pſal.109. Act.10. Pſal.2. Ioan.1. Ioan.19. Luc.19. Pſal.99.

multas lætari: imò & Gentes, quemadmodum in alio quodam Psalmo dicitur, manibus plaudẽtes, Deo in voce exultationis iubilare, quando Christi gloria cõmunis est omnium vtilitas, Sed mundus ista contemnit ac negligit. Vnde Propheta noster in fine Psalmi ad pios conuertit sermonem, dicens: Lætamini in Domino & confitemini memoriæ sanctificationis eius. Addit enim in eodem Psalmo causam, cur sit lætandum iustis: Quoniam, inquit, tu Dominus altissimus super omnem terram, nimis exaltatus super omnes Deos. Et vt videamus, quàm nos meritò in Christi ascendentis gloria lætemur, quatuor enumerat inde defluentia commoda. quorum primum est, ℣ in sublimi apud Patrem cæ-
1. *Ioan.* 2. *Heb.* 9. lestẽ aduocatus noster assidet. Vnde & Paulus ait, Christum ad cælos ascendisse, vt apud Patrem pro nobis appareret. Id quod Dauid expresit dicens: Custodit Dominus animas sanctorum suorum: puta, cùm illorum causam apud Patrem agit. Secundus fructus verò est, ℣ sua Dominus ascensione certissimam spem, perfectæq; ab omni malo libertatis, imò sempiternæ beatitudinis ac gloriæ contulit. Quò enim caput nostrum peruenit, eò & iã nos membra pertinemus. Vbi
Matth. 24. enim cadauer, illic & aquillæ congregantur. Pater, inquit
Ierem. 17. Christus, volo vt vbi ego sum, illic & ipsi sint, quos dedisti mi-
Ioan. 14. hi. Et iterũ: Vado parare vobis locum: iterum autẽ veniam ad vos, & accipiam vos ad meipsum, vt vbi ego sum, & vos sitis. Hoc illud nimirum est quod hîc Psalmista posuit: De manu peccatoris liberabit eos. Tertia porrò vtilitas est, ℣ sua nos ascensione docuit, quò nobis aspirandum sit, quid quærendum, imò ad quid conditi & liberati sumus: nempe non ad terrenum, sed ad cæleste regnum. Si cum Christo,
Col. 3. inquit Paulus, consurrexistis, quæ sursum sunt quærite,
Phil. 3. Et iterum, Nostra conuersatio in cælis est, vnde & expecta-
Matth. 6. mus saluatorem Dominum nostrum Iesum Christum. Et iterum, Colligite vobis thesauros, non hîc in terris, sed sursum in cælis. Hæc nos Christus sua ascensione docet, vt mentes nostræ in cælum sint erectæ. Vnde Propheta subdit: Lux
Luc. 10. orta est iustis, & rectis corde lætitia. Lux illa nempe, in qua
1. *Cor.* 2. videre dãtur prioribus seculis inaudita, huiúsq; mũdi principibus incognita, ℣ genus nostrũ, & spẽ patriámq; nostram in cælis habeamus. Et quod lumẽ huic luci cõparari potest? Quartus fructus est, ℣ Christus nos tãtis promissis tã ami-
Ioan. 20. cè cõsolatus est. Ascendo, inquit, ad Patrẽ meũ, & Patrẽ vestrum.

strũ. Et quid his verbis iucundius cogitari potest? Christus enim hic Deum, & patrem & Deum nostrum vocat. At patris est liberorum suorũ cura affici, nutrire, cõseruare, tueri, exaudire, hæreditatem ac possessiones reponere: Dei autẽ est fortiter suos ab omni periculo liberare. Si quando ergo dubitatiuncula aliqua mentem tuam subintrauerit, an Deus adiuuare te, an conseruare, an liberare & tueri velit, patrem tuum eum si an possit, Deum tuum esse cogita. Et hac ratione non solùm lux iustis, verùm etiam rectis corde lætitia, ex vna eadémq; Christi ascensione orta est. An non igitur nos meritò Propheta, vt pro Christi gloria exultemus, hortatur? Verùm enimuerò ne quis arbitretur tantarum rerum causa exultationem sufficere: consequenter Propheta quid sub tanti Regis signis faciendum sit nobis militibus, subdit, Qui diligitis Dominum, odite malum: honor enim Regis nostri (vt in alio quodam Psalmo scriptum est) iudicium diligit, eóq; iustitiam à filiis hominum exigit. Quemadmodum & in lege scriptum est: Sancti estote, sicut & ego sanctus sum Dominus Deus vester. Et in Euangelio: Estote perfecti, sicut & Pater vester cælestis perfectus est. Deinde idẽ Regis honos postulat, vt ipsi secundum scientiam, cũ ratione & discretione seruiamus, non eo modo quo inferioribus his Dominus, inseruire consueuimus, sed cum timore ac tremore magno, cum exultatione, solicitudine ac honorificentia, tanquam summo Regi, quo nemo maior est. Eodem sensu Paulus suadet, vt probati ac diiudicati, corpore Domini participemus. Nõ autẽ sine ratione Dauid nos monet, vt cũ iudicio Regi nostro seruiamus. Inuenias enim non paucos, qui specie quidẽ bona, Deo seruire videantur, quorũ tamen ministeriũ iudicio caret. Non enim ea honorificẽtia, qua oportuit, nõ ea exultatione, aut cordis directione: nõ illa boni propositi perfectione: nõ deniq; illa bonæ operationis solicitudine, vt æquũ erat: sed cũ pigritia, cũ nausea, cũ hypocrisi, quasi carnali cuidam Domino, exigui lucelli gratia seruiunt: imò nõ eam fidẽ in ministrãdo Deo, quam forte hominibus exhibent, præstant. Ingenuos verò Dei seruos necesse est cũ magna cura munus cõcreditũ exequi, & postpositis omnibus aliis, secum quàm diligentissimè cogitare, quæ sit huius Domini maiestas ac celsitudo, & sublimior ipse cunctis terræ Regibus, quòd potentior cunctis Diis, & exaltatus vehementer, & sit inter potentes potentissimus:

Psal. 96. *Psal. 98.* *Leui. 19.* *Matth. 5.* *Psal. 2.* *1. Cor. 11.*

inter formidabiles terribiliſsimus: amabilium omniũ amabiliſsimus. Eiuſcemodi enim iudicium, eámque conſideratione ante omnia honos & magnificentia Dei exigit. Quẽ admodum & Moſes populo Iudaico prædicans, Non eſt, inquit, alia natio tam grãdis, quæ habeat Deos appropinquãtes ſibi, ſicut Deus noſter adeſt cunctis obſecrationibus noſtris. Hæc prophetæ Dauid ad nos de Chriſti aſcẽſione prædicatio fuit: nẽpe ideo tot verbis vſus eſt, vt lætemur & exultemus, & in Chriſti regno iuſtè irreprehenſibiles viuamus. Vnum hoc ſupereſt, vt quid Dauid impiis timendum de hac ipſa Chriſti aſcenſione denuntiat, audiamus. Dominus regnauit, inquit, iraſcantur populi: ac ſi diceret, Dominus noſter Ieſus Chriſtus regno præſidet ſuámque potentiã exercet, vtut increduli atque impij iraſcantur, fremant, ſæuiant, inſaniant: velint nolint, potentiam maieſtatémque eius ſuſtinent, ac quantumuis repugnent, maximo ſuo damno pedibus ipſius proſtrati ſuccumbent. Id quod illa parabola ſignificatum eſt, qua nolentibus hunc ſuper ſe regnare, dicitur: Inimicos meos, illos qui noluerunt me regnare ſuper ſe, adducite huc, & interficite ante me. Vnde, quod in Hebræo eſt, huius Pſalmi initium quidam ſic verterunt: Dominus regnauit, cõtremiſcant populi. Ratio: Dominus in Sion magnus, & nomen eius cùm ſanctum, tum etiã terribile eſt. ſed & iudicium omne eius eſt. Pater enim omne iudicium dedit Filio: nec quicquam nunc poſt aſcenſionem Chriſti ſupereſt præter iudicium. Id quod angelici illi duo viri etiam prædicarunt: Hic Ieſus qui aſſumptus eſt à vobis in cœlum, ſic veniet quemadmodum vidiſtis eum euntem in cœlum. Hæc ergo dicta ſint impiis, qui ſi nolunt Chriſtum glorioſum ſimul ac manſuetũ Regem ſuum agnoſcere, velint nolint, ipſum formidabilem Regem, iuſtúmque Iudicem ſentient. Hæc igitur cùm nouimus, Chriſti nos patienter ſubmittamus ſignis, ac irreprehenſibiles ſub tanto duce ac Rege militemus. Sic fiet vt ſecuri atque intrepidè venientem Iudicem contemplemur.

Deut. 4.

Pſal. 98.

Luc. 19.

Pſal. 98.

Ioan. 5.

Acto. 1.

SECVNDVS SERMO. ET DOminus quidem Ieſus poſtquam locutus eſt eis, aſſumptus eſt in cœlum, & ſedet ad dextram Dei. MARCI XVI.

Breuis

BReuis quidem huius diei lectio est, si verba numeres: tamen multas diuersi temporis historias continet. Nã quod initio eius est scriptum: Vndecim illis recumbentibus Dominum apparuisse, eorúmque & incredulitatem & cordis duritiem exprobrauisse: si ordinem historiæ, Euangelistarúmque consensum animaduertimus, non nunc in Ascensione, sed ipsa Resurrectionis die factum videtur, nimirùm cùm serò apparuit. Ex Luca enim illo ipso tempore discipulorum duritiam exprobrauisse intelligemus, his verbis: Quid turbati estis, & cogitationes ascendunt in corda vestra? Videte manus meas & pedes meos, quia ego ipse sum. Palpate & videte, quia spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere. Ex Ioanne verò, quòd eodem vespere Euangelij prædicationẽ discipulis cõmiserit, colligitur, cùm ait: Sicut me misit viuens Pater, & ego mitto vos. Accipite Spiritũ sanctum: quorũ remiseritis peccata, remittũtur eis: & quorum retinueritis peccata, retenta sunt. Initiũ ergo Euãgelij huius, gesta Dominicæ resurrectionis die recensere videtur. Nolo autẽ disceptare: cũ fieri potuit, vt nouissimo die simile quid & dixerit & fecerit. quo sensu veteris Ecclesiæ proceres hæc intellexerũt & interpretati sunt. Cæterùm quòd Euangelista in fine addit profectos Apostolos, vbique prædicauisse, sine controuersia factum nõ est hodie, sed postea quam Spiritus sanctus missus fuisset. Nã cùm ascenderet Christus, discipulis ne ab Hierosolymis discederent, sed promissum Patris expectarent, imò ne omnino Hierosolymis, nisi accepto Spiritu sancto prædicarẽt, præcepit. Itaque initiũ & finis huius lectionis propriam suam quodque narrat historiam. Nihilo tamẽ minus aliquid etiã quod huic conueniat diei, refert: vt cùm ascendisse cœlos atque ad dextrã patris Dei sedere cõmemorat. Nam ex Actis Apostolorũ manifestũ fit, Christum quadraginta tantũ diebus facta resurrectione in terris comparuisse. Et hæc quidem præsens dies à Resurrectione quadragesima est, vnde hodie ascendisse conuincitur. ideóque mirũ non est, nũc denuo Ecclesiam, siue (vt cũ Dauid loquar) Sion filiam nouæ Regi suo proferre signa lætitiæ. Hodie enim tandẽ perfecte Christus clarificatus est: hodie, inquam, Deus exaltauit illum, & nomẽ ipsi dedit quod est super omne nomẽ. Nã in eius nomine omne genu curuabitur siue in cœlo, siue in terra, vsq; in sempiterũ. Ascensione enim sua verus omnium

Luc. 24.

Ioan. 20.

Act. 1.

Psal. 149.

Phil. 2.

Matt.14. Dominus declaratus est tandem. Adhuc cũ in terris videretur, miraculis quæ magna & multa fecit, Dominũ se terræ atq; maris ostendit: quãdo mare pedũ eius factũ semita, vo-
Matt.8. luntatique ipsius obediens, planũ & tranquillũ se præbuit,
Luc.9. & multã piscium copiã Apostolis porrexit: terra verò qua-
Ioan.11. triduo emortuũ Lazarũ reddidit, dominique & factoris sui mortẽ tremula defleuit. Ad hæc descensu suo, Inferorũ quo-
Matth.27. que ac subterraneorũ se Dominũ esse docuit, cũ fortẽ illius
Luc.11. regni armatúmq; custodẽ in atrio suo potenti manu deui-
Psal.106. cit, ligauit, inermẽ fecit, eripiens inde lõgis annis congestã prædam, portas æreas & vectes ferreos dissipans, ereptos inde reduxit, vt tum etiã cũ nedum ascendisset, terrena illi atque subterranea genua flecterẽtur. Sed cœli ipsum aerisq; dominũ esse tunc nondũ erat apertum. Hoc ipsum ergo hodie demonstratũ est, quãdo in cœlos assumptus est, imò ipse-
met eleuatis in sublime manibus propria virtute cœlos in-
Luc.24. gressus est, vt nunc porrò nemo dubitare possit, quia Dominus Iesus in gloria Dei patris est: imò etiã cum Patre ac Spiritu sancto dominus est omniũ. Huc igitur hodierna festiuitas, huc etiã lætus omniũ concentus, huc deniq; omnis generis preces plenæ pietatis in Deũ, quibus hodie in Ecclesia vtimur, pertinent. Huc quoque plurimi Psalmi quos Dauid Rex & Propheta in hãc solennitatẽ cecinit conscripsit'que, tot meditationes sanctæ, quibus olim dum res Ecclesiæ staret, fidelis populus hunc diẽ sanctificauit, seruiunt. Vnde cũ multa & magna sint, quæ vtili commoditate nunc dici possint, tẽporis tamen breuioris gratia, illud quod exordio sermonis huius positũ erat pro cõcione declarare atque discu-
Marc.16. tere placuit, & quid his commodè considerari ac meditari possit, clarè indicet. Dominus Iesus assumptus est in cœlũ, ac sedet à dextris Dei. Hæc ipsa verba fundamentũ sunt, cui præsens festiuitas innititur: in quibus etiã (quod maius est) religionis ac fidei nostræ articulus ille, quo Christũ assumptũ à dextris Dei sedere confidenter confitemur, & indubiè credimus, insistit: hæc, in quã, corde credimus, & ore confite-
Luc.24. mur, multis Scripturarũ testimoniis suffulta & confirmata
Act.1. esse. Nã & Lucas assumptionis Dñi historiam duobus in lo-
Ioan.20. cis perscripsit, & in Ioanne ipse Christus affirmans ait: Ascẽdo ad Patrẽ meũ & Patrẽ vestrũ. Deũ meũ & Deũ vestrũ, &
Ephe.4. Paulus, Qui descẽdit, inquit, ipse est qui & ascẽdit super oẽs
Heb.9. cœlos, vt adimpleret omnia. Et iterũ: In ipsum cœlum introiuit

troiuit Iesus, vt appareat nunc vultui Dei pro nobis. Et Dauid, Ascendit Deus in iubilo, & Dominus in voce tubæ. Et, Ascendisti in altũ, cepisti captiuitatẽ, accepisti dona in hominibus. Sed & Michæas Propheta de Christo loquens ait, Ascendet iter pandens ante eos. His aliísque id genus multis testimoniis Scriptura quod hodie confitemur, cõfirmat: vt nemo de Christi in cœlos ascẽsione dubitare possit. Quid verò per hãc eius ascensionẽ, nisi plenã perfectámque ipsius clarificationẽ cognoscimus? Licet enim initiũ illa in resurrectione sumpsit, qua apertè quis sit cognoscitur, eáque claritate apparuit, vt Thomas vnus è numero quos elegerat duodecim, pro nimia admiratione Dominũ eum pariter atque Deum exclamaret: perfectior tamen & clarior reddita est, & omninò hodierna ascẽsione completur, vt non iam de diuinitate eius hęsitantes, sed gaudio perfusi spiritus, in Hierosolymorũ vrbem reuersi Apostoli, in tẽplo laudi diuinæ instarent, plenísq; pietate orationibus Christo à Patris dextra sedenti supplicarent. Quò enim certius eũ in cœlis sedere nouerant, hòc confidentius in ipsum preces suas dirigebant. Prædixerat quidem hanc suam ipse clarificationẽ audientibus turbis sæpè, sed verborũ quibusdã inuolucris. Vt in Ioanne, Cùm exaltaueritis Filiũ hominis, tunc cognoscetis, quia ego sum, & à meipso facio nihil: sed sicut docuit me Pater, hæc loquor. Et, Ego cũ exaltatus fuero, omnia trahã ad meipsum. Apertè autẽ eandẽ clarificationẽ suam, maximè cũ iam tempus passionis instaret, discipulis suis prædixit. Venit hora, inquit, vt clarificetur Filius hominis. Et in cœna, Nũc clarificatus est Filius hominis, & Deus clarificat eum. Et eo. Et peracta cœna, Pater, inqt, clarifica filiũ tuũ, vt filius tuus clarificet te. Omniũ horũ initiũ quidẽ in resurrectiõe fuit, sed hodie tãdẽ cõplerã sunt. Tria igitur hic piis cõsideranda sunt. Primò clarificatio siue glorificatio, quã hodie Christi accepit humanitas. Secundò, quæ nobis spes inde veniat. Postremò, quis verus illius vsus sit. Quod ad primũ, Marcus Euãgelista vno sanè verbo ascendentis Domini nostri Iesu Christi gloriam cõplexus est, cũ ait, Assumptus est in cœlũ, & sedet à dextris Dei. Breuis ille quidẽ verborũ contextus, dictúq; nõ difficillis, sed mysterio grauis, eóq; cõsideratiõe eget multa. Necesse eñ egregium quid sit oportet, quod de ipso solo dicitur, Sedet à dextris Dei. Licet enim & Enoch iustũ à Deo in paradisum trãslatũ, & Eliã currũ igneo atq;

Psal.46. *Psal.67.* *Mich.1.* *Ioan.20.* *Acto.1.* *Luc.24.* *Ioan.8.* *Ioan.12.* *Ibidem.* *Ioan.13.* *Ioan.17.*

Eccl.44. equis per turbinē in cœlum aſcendiſſe legimus: nihil tamē
4.Reg.4. eſt ſi cū Chriſti aſcenſione conferas. tum de neutro horum,
quod à dextris Dei ſedeat, ſcribitur. Solus Chriſtus eſt, cui
Pſal.109. pro ſua reuerentia hic honos debetur. Dixit Dominus Dño
meo. Ecce quid dicat: Dixit Dominus non cuiuis homini, nō
Eliæ, non Enoch: ſed Dño meo. Quid verò? Sede à dextris
Matt.28. meis. Quantus verò ille honos ſit, ſedere à dextris Dei, ipſe
Chriſtus oſtēdit, dicēs, Data eſt mihi poteſtas omnis in cœ-
Ephe.1. lo & in terra, Et Paulus ait, Deus ſuſcitans Chriſtū à mor-
tuis, conſtituit ad dextrā ſuā in cœleſtibus ſupra oēm prin-
cipatū & poteſtatē, & virtutē, & dominationē & omne no-
men, quod nominatur non ſolū in hoc ſeculo, ſed etiā in fu-
Acto.10. turo. Et Petrus Apoſtolus de Chriſto loquēs: Cōſtitutus eſt,
inquit, à Deo iudex viuorū atque mortuorum. Sed & Dauid
Pſal.8. Propheta regius de ipſo loquens: Gloria, inquit, & honore
coronaſti eum, & cōſtituiſti eū ſuper opera manuum tuarū:
non aliquorum tantū, ſed in vniuerſum omniū operum. Et,
1.Cor.15. Omnia ſubieciſti ſub pedibus eius. Cùm autē dicit, Omnia
ſubiecta ſunt ei, ſine dubio nihil omniū excepit, præter eum
qui ei ſubiecit omnia. Sed & alibi idē Propheta de hac glo-
Pſal.20. ria loquitur: Domine, inquit, in virtute tua lætabitur rex,
& ſuper ſalutare tuum exultabit vehemēter. Deſideriū cor-
dis eius dediſti ei, & voluntate labiorum eius non fraudaſti
Pſal.44. eū. Et Sedes tua Deus in ſeculum ſeculi: virga directionis,
virga regni tui. Et iterum: Locutus es in viſione ſanctis tuis
Pſal.88. & dixiſti: Poſui adiutorium in potente, & exaltaui electum
Pſal.92. de plebe mea. & quæ ſequuntur. Et: Dominus regnauit de-
cōrem indutus eſt: indutus eſt Dominus fortitudinē & præ-
Pſal.96. cinxit ſe, firmauitque orbem terræ, & non cōmouebitur. Et
iterum: Dominus regnauit, exultet terra, lætentur inſulæ
multæ. Et mox: Confundantur omnes, qui adorant ſculptilia, & qui gloriantur in ſimulacris ſuis. Adorate Dominum
omnes angeli eius. Quoniam tu Dominus altiſsimus ſuper omnem terram, nimis exaltatus es ſuper omnes Deos. Ecce qua maieſtate tot locis Scriptura Chriſti clarificationem prædicat, quæ omnia vno verbo complexus
Marc.16. eſt Marcus, cùm ait: Sedet à dextris Dei. Sed & nos eadem omnia complectimur, quando Apoſtolico ſymbolo confitemur, Aſcendit ad cœlos, ſedet à dextris Dei.
Propterea nunc hoc porrò conſideremus, quantum Chriſtus ſeruator noſter alios Reges omnes honore, maieſtate, atque

arque potentia excellat. Reliquorum Regum omnium quecunque potestas & maiestas, veluti flos fœni est, quæ facilè decidit: imò inanis quædam vanitas est. Christi verò honos sempiternus est. Ipsi (inquit Dauid) cœlũ nimirum & terra, & omnia quæ in eis sunt transeunt: tu autem idem ipse es, & anni tui nõ deficiẽt. Huic ergo Regi nostro Christo cõfidenter adhæreamus, ipsiúsque potenti manui nos submittamus. Cæterùm nunc, quæ nobis ex hoc Christi honore spes atque fiducia offeratur, perquiramus. Scriptura quidem vbique de illo Christi honore quasi re omnium iucũdissima loquitur. Nam Dauid non solùm ad exultationem mentis, verùm etiam ad manuum plausum, vbicunque huius maiestatis mentionem facit, hortatur. Et alibi ad prædicationem eius insulas multas terrámq; lætitia exultare optat. Et Christus ipse discipulos suos noua quadam euangelizatione recreaturus, ait, Vade ad fratres meos, & dic eis, Ascendo ad Patrem meũ & Patrem vestrum, Deum meum & Deum vestrum. Sic alibi eosdem ipse alloquitur: Si diligeretis me, inquit, gauderetis vtique, quia vado ad Patrem, quia Pater maior me est. Quæ apertissimè conuincunt piis omnibus ingentẽ spem & consolationem ex Christi ascensione ac maiestate defluere. Id quod illa etiam oratione, qua Patri peracta cœna supplicat, manifestum sit. Pater, inquit, venit hora, clarifica filium tuũ, vt filius tuus clarificet te: sicut dedisti ei potestatem omnis carnis, vt det eis vitam æternam. Ecce igitur qua ratione Christus in tantam gloriam & vsque ad dextram Patris Dei subuectus sit, omniúmque dominus constitutus sit: non vt excelsus ipse nos hîc ex alto disperdat: sed vt ab omni malo tueatur, defendat, protegat, & denique saluos faciens ad se hinc extrahat. Cui sententiæ conuenit quod subdit: Tui erant, & mihi eos dedisti. Et quod Ioannes sexto cap. alibi dicit: Hæc est voluntas Patris qui me misit, vt omne quod dedit mihi, non perdam ex eo, sed resuscitem illud in nouissimo die. Huc etiam pertinet quod alibi dicit: Ego cùm exaltatus fuero, non dicit, disperdam omnia: sed, traham omnia ad meipsum. Nihil ergo est quod à potentia Christi timeamus, quod speremus, plurimum. Quid enim times? Quod ipsius sis tu, atque ille Dominus tuus constitutus sit audis, nõ hoc vt te damno afficiat, sed vt salutem tibi impertiat. Nec te pusillanimem reddat conditio tua humilior: nam & omnis illi carnis data est potestas, audis. Nec

Esa.40.

Psal.101.

Psal.46.

Psal.96.

Ioan.20.

Ioan.14.

Ioan.17.

Ioan.12.

super

ſuper magna illa & ingẽria opera Dei tantùm, verùm etiam ſuper inferiora omnis generis opera conſtitutus eſt Dominus. Quicquid enim creaturæ aut operis Dei nomen meretur, ſiue infirmum illud, egenum, contemptibile, ſiue potẽs, validum, honorificum: hunc Dominum habet. Nec denique ſecundum perſonarum reſpectũ iudicat Rex ille, ſed quamcunque Dei facturam ſine vlla diſcretione ſuã agnoſcit. Age ergo quicunq; Dei creatura es, maximè Chriſtiano nomine inſignitus, lætare & exulta. Sed ideo hæc quoq; dicuntur, vt fidem & ſpem tuam augeas, quicunque Chriſtũ verè omniũ Dominum conſtitutum eſſe credis. Si enim hoſtes tui aduerſum te conſpirauerint, dic quæſo, cui repugnant, tibíne an Chriſto ipſi? Et quidẽ in ipſius manu etiam inimici tui ſunt, perinde atq; tu, ne quid trepides: vtrobique enim præſto eſt, corúmque aduerſus te conatus ipſe diſcernit, nec minori teipſo, erga te cura afficitur. An fortè poſſeſsio tua, ipſa ſui maiorem te domino ſuo ſolicitudinem habet? Quæ auri tui in arca ſui cura eſt? An non paterfamiliàs & dominus arcam ſimul atque æs cuſtodis: ſinguliſque momentis latronum furúmque clandeſtinis inſidiis impigrè aduerſaris? Cuius verò damno aufertur? Vtique non ſuo, ſed tuo. Si auarus de pecunia furto ablata ſibi dolet: quomodo Chriſtus iniuria credẽtium ſuorum non afficietur? Annõ hic ille eſt, qui in Prophe-

Zach. 2. ta loquitur, Qui vos tetigerit, oculi mei pupillã tangit? Et,

Matth. 25. Quicquid feciſtis vni de his fratribus meis minimis, mihi

Act. 9. feciſtis. Et iterum: Saule Saule, quid me perſequeris? Væ ergo incredulitati noſtræ, quæ ſola facit, ne hanc tantam ſpem intelligamus. Non culpa in defenſore aut poſſeſſore eſt, ſed fides qua certificamur, quod ipſius nos poſſeſsio, deeſt. Sed ais, Vehementer mihi timeo, ne, quandoquidẽ peccator ego ſum, cõdemnet me Dominus meus: nec vllũ in me meritum conſpicio, quo tantæ hæres felicitatis deſignari merear. Sed fruſtra ab illo perditionẽ times, cui temet tradideris, & quẽ dominum agnoſcis. Illius enim cùm ſancti tum peccatores peculiũ ſunt, quẽadmodũ reliqua etiã manuũ Domini opera

Phil. 2. omnia. Omnis lingua cõfiteatur, inquit Paulus, quia Domi-

Roma. 10. nus Ieſus in gloria Dei eſt Patris. Et iterum: Si cõfitearis in ore tuo Dominum Ieſum, & in corde tuo credideris, quòd Deus illum ſuſcitauit à mortuis, ſaluus eris. Hos magis perdet, qui cùm ipſius ſint, Dominũ tamen ipſum agnoſcere re-

Luc. 19. cuſant. Sic enim in Luca de quibuſdam loquitur dicens, Ve-

runta

runtamen inimicos meos, illos qui noluerunt me regnare
super se, adducite huc, & interficite ante me: quandoquidem
nolunt ipsi, etiam repugnante voluntate subiugandi sunt.
Nobis verò Rex nõ seueri mandati exactor, sed redemptor
atque saluator est. Propterea, si quando lapsus peccaueris, de
Christo desperare noli: non enim à regno eius excides, nisi
opus Dei esse desieris. Huc ergo Sapientis dictum pertinet: *Sap. 15.*
Etsi peccauerimus, tui sumus, scientes magnitudinem tuam.
Et quod Paulus ait, Siue viuimus, siue morimur, Domini su- *Rom. 14.*
mus. Et, vt summatim omnia perstringam, Christus te suam
possessionem agnoscet, si modò tu Dominum illũ tuũ agno
ueris. De hoc ipso enim maximè conqueritur, quòd se Domi *Esa. 1.*
num nostrum agnoscere recusamus. Bos, inquit in Prophe-
ta, cognouit possessorẽ suum, & asinus præsepe Domini sui:
Israël autem me non cognouit, & populus meus non intel-
lexit. Huc etiã illa verba, quibus de seipso Patrem alloqui- *Ioan. 17.*
tur dicẽs: Potestatem dedisti ei omnis carnis, vt omne quod
dedisti ei, det eis vitam æternam. Et quæ subdit, Tui erant,
& mihi eos dedisti. Et mox, Pro iis quos dedisti mihi, rogo,
quia tui sunt. Et, Pater, quos dedisti mihi, volo vt vbi ego
sum, & illi sint mecum, vt videant claritatem meam, quam
dedisti mihi. Ecce Regis nostri magnificentiam, & quæ no-
bis ex clarificatione eius est, spem firmã. Agite ergo, quod
Dauidico Psalmo monemur, plaudentes in voce exultatio- *Psal. 46.*
nis Deo iubilemus: psallamus Deo nostro, psallamus Regi.
Hoc tamen non sine causa in fine monet, vt sapienter psal-
lamus: hoc est, vt huius gratiæ, tantæque spei, ac læti nuntij
verum vsum apprehendamus. Et hoc nunc tertiò cõsideran-
dum est hodie, ne nostro magno malo improuidè persuadea
mus nobis, quasi omnia consummatè expleuerit Christus,
nósq; inerti otio, aut etiam carnis desideriis effrænes dimi-
serit, plurimorũ certè exemplo, qui audito Euangelij verbo,
illud solùm colligunt, quod bonorũ operum contemptui, ac
vitæ leuitati pro cuiusq; infausto desiderio feneſtrã aperit.
Non ita Patres nostri ascensione Christi vsi sunt, Dauid qui-
dem Propheta Christi ascensionem multis antè seculis præ-
uiderat, prædixerat & considerauerat, indéque non paruam
spem cõceperat. Sed nunquid ideo ad bene piéq; viuendum
reditus est pigrior? Minimé. Magnificè quidẽ decantauit &
depinxit hanc ascẽsionẽ, cùm ait, Tollite portas vestras prin- *Psal. 23.*
cipes, & eleuamini portę æternales, & introibit Rex gloriæ:

non

non tamen, quæ cũ ipso introire volentium requiratur qualitas, tacuit: Quis, inquit, ascendet in montem Domini, aut quis stabit in loco sancto eius? Nunquid ij quorũ vita omni pietate vacua, omnibúsq; carnis desideriis plena est? Non: sed innocentes manibus & mundo corde. Simile quid & in alio
Psal.14. Psalmo scriptum est: Domine, inquit Propheta, quis habitabit in tabernaculo, aut quis requiescet in monte sancto tuo? An pigri, desidiosi, an bonorum operum contemptores? Minimè. sed, qui ingreditur sine macula & operatur iustitiam: qui loquitur veritatem in corde suo. Hoc etiam modo Apostoli sancti ex Domini ascensione non in falsam & inanem securitatem ducti, sed in omne opus bonum ardentiores effecti sunt. Omnes, Luca teste, vnanimiter perseuerãtes erant
Act.1. *Luc.24.* in oratione. Et, Adorantes regressi sunt in Ierusalem cum gaudio magno, & erant semper in templo laudantes & benedicẽtes Deo. Hoc modo & nos ascensione Domini vti conuenientissimum & vtilissimum est: nempe, vt eò ardentius & perseuerantius precemur, magísque omni pietati operam demus, quò Christum à dextris Dei Patris sui sedere certiores sumus. Ita & Ecclesia hodie facere consueuit cùm precatur dicens: *Oramus Domine conditor inclyte, deuotos famulos respice protegens, ne nos liuor edax dæmonis obruat, demergat vel in inferos.* Et: *O Rex gloriæ, Domine virtutum, qui triumphator hodie super omnes cœlos ascendisti, ne derelinquas nos orphanos: sed mitte promissum Patris in nos Spiritum veritatis.* Iam nec sic precari satis est, nisi & bonis operibus, & pietati intenti fuerimus.
Psal.96. Vos, inquit Dauid, qui diligitis Dominum, odite malum,
Psal.44. quia honos Regis iudicium diligit: diligit, inquam iustitiã, & odit iniquitatem. Alia enim ratione cum Christo ascendere non possumus, quando immundum nihil & cõtamina-
Apoc.21. tum cœlos intrabit. Vnde Christus priusquam clarificationem à Patre postularet, dicit, Ego, Pater, te clarificaui super
Ioan.17. terrã, opus consummaui, quod dedisti mihi vt faciam. Quòd si ergo cum Christo clarificari appetis, hoc age, Deũ in terra clarifica, opus quod dedit tibi vt facias, perfice. Et vt summatim cum D. Bernardo concludam, Christus à dextris Dei sedens, dextra sua misericordiã, siniſtra iustitiam tenet, imò misericordiæ permultũ, plurimũ iustitiæ: dextra sua aquam,
Psal.102 siniſtra ignẽ continet. Et licet secũdũ altitudinẽ cœli à terra corroboret misericordiã suã super timentes se: terribilis ta
Psal.65. men ipsius iustitia est super filios hominũ, vtrobiq; etiã sententia

tentia æternitatis tibi proposita est. Huc ergo annitere, vt dextrã Christi apprehẽdas, vt iudiciũ eius euadas. Nã idẽ ille districtus iudex reuertẽt omniũ, qui mitis modo trãsiit. *Act. 1.*

SERMO TERTIVS.

QVòd Samuel olim Propheta Saul Regi verè rectéque loquutus est, idipsum hodierna festiuitas reipsa comprobat: nempe, meliorem esse obediẽtiam victima, eò quòd veluti scelus idololatriæ sit, nolle acquiescere. Apertissimũ autem id fiet, si Christi ascensionem cum reiectione Saul cõtulerimus. Quid enim Christum ad tantam gloriæ sublimitatem euexit, præter obedientiam? De humanitate Christi loquor. Factus enim, Paulo teste, obediens Patri vsq; ad mortem, nempe ad crucis ignominiosæ mortem. Propter quod & Deus exaltauit illum, & dedit illi nomen, quod est super omne nomen, vt in nomine Iesu omne genu flectatur, cœlestium, terrestrium, & infernorum. Contrà verò, quid Saul Regem regno, præter inobedientiam eiecit? Pro eo, inquit ad ipsum Samuel, quod abiecisti sermonem Domini, abiecit te Dominus, ne sis Rex. Verisimile est quidem, aliam quoq; Saul Regis fuisse iniquitatem: sed hoc vnum scelus, quasi solùm à Samuele ipsi obiicitur. Quare, inquit, non audisti vocem Domini? idque vt omnes, quàm Deo Opt. Max. displiceat, nolle obedire mandatis diuinis, intelligeremus. Contrà verò Christum plenum fuisse virtutibus, dubium nõ est: nihil tamen toties eáque maiestate de eo prædicatur, quàm inaudita seculis omnibus atq; parata obedientia in Isaac olim atq; Ioseph adumbrata: quorum ille voluntariè semetipsum in victimam obtulit, hic verò fratribus suis germanis à quibus persecutus & venditus erat, obuiam processit. Vnde & Christus ipse ait: Meus cibus est, vt faciã volũtatẽ eius, qui misit me, Patris, vt perficiã opus eius. Et iterum, Ego descendi de cœlo, nõ vt faciã volũtatẽ meã, sed eius qui misit me, Patris. Et, Sicut mandatum dedit mihi Pater, sic facio. Et, Non mea, sed tua volũtas fiat. Et, Calicem quẽ dedit mihi Pater, annõ bibam illũ? Et iterũ, Opus consummaui, quod dedisti mihi, vt faciam illud. Quam sanè Christi obediẽtiam multis exaggerat Paulus dicẽs, Christus cùm esset in forma Dei, nõ rapinã arbitratus est esse se æqualẽ Deo: sed exinanuit semetipsum, obediẽs, formã serui accipiẽs, in similitudinẽ hominũ factus, & habitu inuẽtus vt homo, humiliauit semetipsum factus obediẽs vsq; ad mortẽ, mortẽ autem crucis.

Gen. 22. *Gene. 37.* *Ioan. 4.* *Ioan. 14.* *Matth. 26.* *Ioan. 18.* *Ioan. 17.* *Philip. 2.* *Phil. 2.*

Isai.53. cis. Et Isaias Propheta, Omnes nos, inquit, quasi oues aberrauimus, vnusquisque in viam suam declinauit. & posuit Dominus in eo iniquitatem omnium nostrûm. Oblatus est quia voluit, & non aperuit os suum. Hinc ipse in Psalmis *Psal.39.* loquitur, Sacrificium & oblationem noluisti, aures autem perfecisti mihi: holocaustum & pro peccato non postulasti. Tunc dixi, Ecce vnio. In capite libri scriptum est de me, vt facerem voluntatem tuam Deus meus, volui, & legem tuam in medio cordis mei. Hac ergo ratione Christi obediẽtiam Scriptura prædicat, vt intelligamus, nihil æquè placere Deo, atque promptam mandatorum suorum obediẽtiam. Quem admodum ergo non immeritò eiectionis Saul exemplum formidamus, eiúsque inobedientiam, nostram ducimus prę monitionẽ, ita optimè ex exaltatione Christi lætitiã concipimus: & obediẽtiam qua ad tãtum honoris fastigiũ peruenit, sempiternũ nobis & imitandũ proponimus exemplum. Vnde operæpretium dignũque iudicaui, nunc porrò de præsenti festiuitate nonnihil differere: ita tamen, vt in duorum nẽpe, quid Christi Ascensio sit, & quid nos inde discere conueniat, limitibus decurrat oratio. Quæ duo si rectè considerauerimus, apertè, nos vni huic diei satisfeciſſe, affirmabo. Quanquã autẽ in multis ascensionis Christi Scriptura meminit: facit tamen id obscurius alibi, alibi etiam apertius. Et Lucas quidẽ Euangelista breuissimè eam cõprehendens ait, Eduxit eos foras in Bethaniã, & eleuatis manibus suis benedixit eis. Et factũ est dũ benediceret illis: recessit ab eis, & ferebatur in cœlum, & nubes suscepit eum ab oculis eorum. Hæc, inquam, de ascensione Domini Lucas conscripsit, tanti profecto Regis magnificentia minus, qp ad nubes solùm & cœlũ Christũ perduxerit, nihil interea de sempiterno ipsius regno atque maiestate commemorans: nihilominus tamen piis mentibus maxima quædã cogitanda de hac re suppeditãs, tria prę cipuè innuit. Primò, quòd sine alieno Christus auxilio, propria protẽtiæ suæ virtute ascẽderit. Neque enim in curru & equis agneis, vt Elias quõdã assumptus est: nec ab angelis capitis sui capillis per aëra vectus est, *4.Reg.2.* vt Abacuc quondã è Iudæa in Babyloniã ad leonũ caueã posi- *Dan.14.* tus. Nec sic, quẽadmodũ Enoch à Deo nũquã deinde in terris videndus raptus est. Tũ etiã nec vt Paulus, in tertiũ vsq; *Gen.5.* cœlum raptus est: sed recesſit, inquit Euangelista, in cœlum *2.Cor.12.* vt propriæ virtutis intelligeres facinus. Deinde obsequium nubis,

nubis, quod ipsi tanquam Domino exhibuit, Euangelistæ verbis innuitur. Postremò, & cælum ipsum in aduentum eius se patefecerit, id quod nulli omnium antè contigit. Quæ omnia liquidò demonstrant, maius quid in Christo dominо latuisse, quàm in cæteris omnibus homnibus: imò Christum cæli aëríſq; Dominum esse manifestè conuincunt. Et hæc ergo aperte cùm ascendit, demõstrare voluit, vt tum discipuli, tum nos quoque credentes reliqui concepta inde sempiterna spe, nosmet in eis oblectaremur. Quòd enim terræ marísque sit dominus, antè cùm adhuc in terris inter homines conuersaretur, clarè demonstrauit, quemadmodum infirmitatis omnis, mortis, ipsiúsq; adeò Diaboli potestatẽ sibi inesse declarauit: vt enim voce extẽta clamauit, Lazare veni foras: mox terra defunctum quem acceperat, reddidit. *Ioan. II.*

Mari dixit, Tace, obmutesce: & mox cessauit ventus, & facta est tranquillitas magna. Mortuo adolescenti mandans ait, Tibi dico, surge: & resedit qui erat mortuus. Sic alibi, Surde & mute spiritus, ego præcipio tibi, exi ab eo, & amplius ne introeas in eum: & exiit ab eo. Sic muto loquitur: Ephphatha, quod est adaperire: & statim apertæ sunt aures eius, & loquebatur rectè. Quæ abundè declarant, quòd ipse Dominus sit, & potestatem habeat terræ, maris, infirmitatum omnium, mortis ipsiúsque Diaboli. Hoc solùm restabat, vt pari maiestate dominum se aëris atq; cæli ostenderet, vt spes nostra plena sit, atq; omnibus notum sit, quia ipse potestatẽ habeat omnẽ Id ergo hodie effecit, & Lucas cõmemorat. Vnde & Ecclesia lætatur, & omnis ingenuè Christianus exultare potest. Certò enim persuasi, quia Christus dominus est omnium, in periculis, securiores, in infirmitatibus, animosiores, in tentationibus confidentiores erimus. imò cur mortem ipsam timeamus, minus erit; quòd Diabolum formidem, propè nihil erit: tandem etiam de obtinenda cæli hæreditate certiores erimus. Vbi enim caput est, illuc etiam cętera congregantur membra. Et quidem ex hoc fonte pij quiq; in omnibus aduersitatibus suis fortitudinẽ simul atq; fiduciam hauserunt. Quemadmodum Apostoli etiam profecti vbiq; terrarum prædicauerunt Euangelium per ciuitates atque deserta, per amicos simul & inimicos, per ignem ferásque, imò per homines feris immaniores: inconcussi, intrepidi, semper atque securi. Et vnde tanta illis fortitudo? Vtique ex fide, qua Christum *Marc. 4.* *Luc. 7.* *Marc. 9.*

totius orbis cognouerunt Dominum. Vnde cùm Dauid di-
Psal.23. cere non horruerunt: Domini est terra, & plenitudo eius.
Act.7. Quemaddum Paulus etiam, certò sibi persuadens, Chri-
stum dominum maris habere potestatem, etiam in extremo
vitæ suæ periculo confidebat, vt desperantibus omnibus,
solus intrepidè atque constanter confirmabat cæteros.
Sic & Stephanus Protomartyr certus Dominum vitæ pari-
Act.7. ter atque mortis habere imperium: nihil veritus, sed cum
quadam etiam animi sui alacritate mortem subiit. Ecce, in-
quit, video cælos apertos, & Iesum stantem à dextris virtu-
tis Dei. Quemadmodum & alij Apostoli ex eo quod Chri-
Ioan.12. stus dixerat, Nunc iudicium mundi, nunc Princeps huius
Luc.10. mundi eiicietur foras: &, Ecce dedi vobis potestatem
calcandi super serpentes & scorpiones, & super omnem
virtutem inimici, & nihil vobis nocebit: tantam animo-
rum firmitatem conceperunt, vt nihili omnino Diaboli
facerent audaciam, alióque etiam ad resistendum illi ma-
gna autoritate adhortarentur. Vt Iacobus, Resistite, in-
Iacob.4. quit, Diabolo, & fugiet à vobis. Et Paulus, In omnibus su-
Ephe.6. mentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi
ignea extinguere, & galeam salutis assumite, & gladium
spiritus, quod est verbum Dei. Sic idem ille Apostolus con-
2.Cor.5. fidenter alibi: Scimus, inquit, quoniam si terrestris domus
nostra huius habitationis dissoluatur, quòd ædificationem
ex Deo habeamus, domum non manu factam, sed æternam
Eph.2. in cælis. Et alibi rursus, Iam, inquit, non estis hospites &
Philip.3. aduenæ, sed estis ciues sanctorum & domestici Dei. Et, Nostra
2.Tim.4. conuersatio in cælis est. Et, Reposita est mihi corona iusti-
tiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die, iustus iudex.
Et ita quidem etiamnum pij permultum spei atque virtu-
tis ex Christi ascensione colligere possunt, si modò dili-
genter & præsentibus animis magna illa & ingentia co-
gitare libuerit: nempe quòd vti Dominus cæli cælum a-
scendit. Neque verò alicundè est, quòd tam desperatis at-
que deiectis animis in omni vel leuissima perturbatione
hæsitamus, adeóque timidi mortem exhorrescimus, pri-
móque hostis nostri insultus expauescimus, nisi quòd
fidei scutum, Paulo hortante, non assumimus, *maiesta-*
tem gratiámque Christi non cogitamus, *quæ fortissi-*
mum alioqui contra omnes mundi huius *Satanæque* in-
sultus esse debebant præsidium. Neque enim Ioannes,

fidem

fidem nostram esse victoriam, quæ mundum vincit: & eum, qui Christum Iesum, filium illum Dei esse credit, vicisse mundum, sine ratione tam constanter affirmat. Propterea & Christus dicit: Confidite, ego vici mundum: in mundo licet pressuram habeatis, tamen in me pacem habebitis. Nullus ergo credenti desperationis locus relictus est: fidelis est enim Deus, & seipsum negare non potest. ac Christus quidem verè ouium pastor bonus, tanta gregis sui cura afficitur, vt nemo eas de manu ipsius rapiat. Vides quem spei ac virtutis cumulum Christi ascensionis consideratio adferat. Et hæc ratio cur tantopere ac toties hic articulus sacris Scripturæ diuinæ testimoniis approbetur. Lucas quidem Euangelista simpliciter, vt dictum est, de eo loquens: Recessit, inquit, & assumptus est ab eis in cælum. sed Christus ipse in Ioanne apertius aliquanto de sua ipsius ascensione loquitur, Vade, inquit, ad fratres meos & dic eis, Ascendo ad Patrem meum & Patrem vestrum, Deum meum & Deum vestrum. Quid verò his verbis intelligi voluerit alibi explicat adhuc clarius: Non turbetur cor vestrum, neque formidet: creditis in Deum? & in me credite, In domo Patris mei mansiones multæ sunt. Vado parare vobis locum: iterum autem veniam & assumam vos ad meipsum. Et alibi ait: Pater, volo vt vbi ego sum, & illi sint mecum, quos dedisti mihi. Idem ergo illud innuere voluit, quod ait: Ascendo ad Patrem meum & Patrem vestrum. ac si diceret, Non mihi soli cælestes mansiones quæro, nec vni mihi hîc ascensionis meæ apparatus manet. Vos ego præcedo, me vos sequamini. Hinc illud Pauli est, Deus conuiuificauit nos Christo, & consedere fecit in cælestibus. Iam verò, Marcus alia quædam addit, Et sedet, inquit, à dextris Dei. Id quale sit, Christus ipse in Matthæo explicat, dicens, Data est mihi potestas in cælo & in terra. Et Paulus, Dedit illi Deus nomen quod est super omne nomen. Et alibi. Constituit illum ad dextram suam in cælestibus supra omnem principatum & potestatem, & virtutem, & dominationem, & omne nomen, quod nominatur non solùm in hoc seculo, sed etiam in futuro. Clarissimè verò ad Hebræos, Sedet ad dextram maiestatis in excelsis, tantò melior angelis effectus, quantò differentius præ illis nomen hæreditauit. Cui enim dixit aliquando angelorum, Filius meus es tu, ego hodie genui te? Vides ergo qua maiestate, quo verbo-

1. Ioan. 5.
Ioan. 16.
2. Tim. 2.
Ioan. 10.
Luc. 24.
Ioan. 20.
Ioan. 14.
Ioan. 17.
Ephe. 2.
Marc. 16.
Matth. 28.
Phil. 2.
Ephe. 1.

rum apparatu de Christi ascensione loquãtur Apostoli. Nec mirum, quando tot retro seculis idem fecerunt Prophetæ. Maximè verò Dauid, qui non vno aliquo sed multis Psalmis hanc Christi gloriam & regnum summis laudibus prædicat. Et horũ quidẽ aliquot superiore anno propositas declaraui, nempe, 92. 96. & 98. Quòd si illi adhuc minus perspicuè rem prædicare tibi videntur: quid idem Propheta alibi loquatur, accipe: Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum. Virgam virtutis tuæ emittet Dominus ex Sion: dominare in medio inimicorum tuorum. Tecum principium in die virtutis tuæ, in splendoribus ante Luciferum ex vtero genui te. Iurauit Dominus & non pœnitebit eum, tu es sacerdos in æternum, secundum ordinem Melchisedec. Dominus à dextris confregit in die iræ suæ Reges. Iudicabit in nationibus, implebit ruinas, conquassabit capita in terra multorum. De torrente in via bibet, propterea exaltabit caput. His verbis in ascensionis Christi prædicatione hoc in Psalmo Dauid vsus est. Et quis Euangelistarum ea de re apertius loqui potuisset? Principiò enim Dauid Christum dominum vocat, quem de suo semine nascendum expectabat. Deinde hunc eundem filium definito æternitatis diuinę cõsilio, à dextris Dei, hoc est æquali potentia atq; maiestate sessurum esse. Tertiò, ꝙ nullo esset damno afficiendus, plurimis licet sit circunseptus malis, vndique conclusus hostibus. Quartò, omnes etiam inimicos eius, veluti scabellum pedum eius subiugandos esse. Quintò, ꝙ virga regni ipsius comprehensura esset fines Sion & totius orbis terrarum. Sextò, non eorũ tantùm, qui suapte se sponte eius imperio submissuri essent, dominũ fore, verùm etiam in medio inimicorum suorum dominaturũ esse, velint nolint. Septimò, ꝙ suos, nõ solùm vt Rex defensurus, sed & vti sacerdos apud Deum reconciliaturus eosdem, & ꝙ hæc omnia iuramento apud semetipsum obfirmauerit, nunquam ob vllam quantumlibet grauẽ causam, quod semel statuisset, reuocaturus. Postremò, ipsum Deum cum omni omnipotentiæ suę virtute huic Christo dextrum affuturum, ipsúsq; hostes confracturum esse. Ecce hæc omnia Dauid etiam de Christo domino nostro perscripsit, & illud nimirum est, quod hodie lętamur & exultamus. Putásne hìc Apostolorũ atq; Prophetarũ cuneus frustra tot verba de hoc articulo fecerit? Minimè,

Psal. 109.

me. Quid ergo? Ideo nēpe id factum est, vt nos per ea in fide firmiores, in spe cōfidētiores efficeremur, tenacius coniunctiúsq; Christo adhæreremus: imò tandem ardentius ad cælos, vbi Christus est in dextera Dei sedēs, quo & nos aliquādo perrecturi, & vsq; in æuū permāsuri sumus, aspiraremus. Vnde Paulus admonet, & si cum Christo cōsurreximus, quæ sursum sunt quæramus, vbi Christus est in dextra Dei sedens. Necesse nimirū, vt agnum sequamur quocunq; ierit. Necesse, inquam, est, vt cum ipso moriamur peccatis, & conresurgamus, atq; in nouitate vitę ambulemus: vt, si nondum licet corpore, mente tamen cum ipso ad cælos ascendamus. Nam & otiosi starent Apostoli, increpantur, angelica dicente voce: Viri Galilæi, quid admiramini aspicientes in cælū? ac si dicerent cælestes spiritus illi. Obliti ne estis vos Galilæos esse, hoc est peregrinantes. An nescitis propter ea vos præcessisse Christum, vt vobis sequentibus viā pandat? An ignoratis reuersurum eum aliquando, vt vos ad seipsum suscipiat? Quid statis? Quid moram trahitis? Quin properatis? Quin hoc iter aggredi, eáq; via incedere vosmet præparatis? Sequimini illum. Quid impedit? Hæc igitur nobis quoq; dicta existimemus, quando non sufficit quomodo Christus ascēderit, cogitare, nisi qua ratione nos etiā sequi possimus, nostra dispposuerimus. At hic labor, hoc opus. Cū enim quæ remorantur impedimenta multa sunt, tū Adę filij rarissimè recta via, vti debuimus, incedimus. Inuenias enim qui arduā cæli semitā vehemēter abhorreāt: & hi quidem exigui lucri causa nihil non faciunt. Quos sic Isaias alloquitur dicens, Quare appenditis argentum non in panibus, & laborem vestrū non in saturitate? Minori enim labore, ac via cōpendiosiore hæc vera bona acquiri possunt. Deinde sunt & alij qui ascendēdo defecturos se arbitrātur, incipiāt licet benè, primósq; gressus ponāt: eóq; hāc terrenā perpetuā sibi optant vitā. & licet decies hi quotidiè in externis hallucinētur, iterúmq; luto resurgāt: à peccatis tamē, quorū lōgè maius periculū est, abominabiliórq; inquinatio, nec resurgere laborāt, nec curāt desistere. Alij porrò tā graui huius seculi iugo sese aggrauāt, vt ne assurgere quidē possint, sed humi reptātes, nō lubeat erigere pectus. Vbi enim thesaurus tuus, ibi est & cor tuū. Alij deniq; peccatorū sunt cōstricti nexibus, ideóq; ascēdere nequeūt, etiāsi facilè se ex his laqueis expedire, siue lint, possint. Pauciſsimus ergo eorū numerus est, qui ascen-

Col. 3.

Rom. 6.

Act. 11.

Mich. 2.

Ioan. 14.

Isa. 55.

Mat. 6.

Matt.7. dentes, sequuntur Christū fit'que re ipsa quod Dominus ait: quia angusta est porta, & arcta via, quæ ducit ad vitā, & pauci sunt, qui inueniunt eam. An non ergo plena commiseratione res est, cùm Christus tanto sudore cœli iter aperuit, tam paucos inueniri, qui eò incedunt? Agite, ergo, ò fratres, solicitè cōsideremus, sedulo hoc cogitemus, vt veram ac rectam viam cœli ingrediamur: hac enim parte multi, licet ascendere velint, aberrant. Ascēdere voluit angelus, sed impiè, atque iniquo proposito, cū Altissimo similis esse concupiscēret, sibique, alioqui soli diuinitati propriā Maiestatem
Isa.14. vendicare vellet: vnde etiam cœlo pulsus atq; prostratus est. Voluit & homo ascendere, sed aberrauit à semita recta, appetens scientiam, eóque & ipse lapsus est. Hos ambos cadētes aspeximus nos: dum ille potentiā, hic Dei appetiit scientiam, nihilominus plurima etiānum mortalium pars eos sequitur: sed veram Christus in cœlum viam docuit, qui vt id
Ephe.4. posset, è cœlis ante in terram descēdit, postea verò super oēs cœlos ascendit. Vis scire quomodo ad cœlos ascēderit Christus? Ascēdit in montem excelsum ibi coram Apostolis selectis clarificādus. Ascendit in montē inde populos docturus.
Matt.17. *Matt.5.* Ascendit in montē, vt oraret. Mitis humilem ascendit asinā,
Ioan.8.12. ascendit crucem. Hinc denique ascendit cœlos. Hi ergo itineris cœlestis gradus sunt. Principiò futurorū cogitanda est gloria: deinde via discenda est, qua ad sublimia illa scanditur: tertiò, vt scādere possimus, orandum est: quartò, carnalis quæ vos remoretur cupiditas retrahenda est: Postremò,
Gal.6. conscensa cruce, mundana ex alto contemnenda omnia, vt cū Paulo dicere liceat: Mihi mūdus crucifixus est, & ego mūdo. Et horum quidem quodque si suo tēpore præstiterimus, tandē dubio procul nos quoque ad cœlos ascendemus.

QVARTVS SERMO.

NEminem tam rudem diuinarum rerū arbitror, quin propositis, tum Euangelio hoc, tum cæteris Ecclesiæ cantionibus atque cæremoniis, facilè, quæ huius festiuitatis intentio, possit perspicere. superfluū igitur instituti huius causam videor mihi velle ostēdere, maximè cùm ipsum nomen (ascensio enim Domini dicitur) satis perspicuè ostendat. Tum verò Euangelicæ lectionis contextus, non vulgarem hāc, sed vsq; ad cœlos, imò ad dextram Dei fuisse ascensionē, demonstrat. Nullum ergo cōuenientius huius sermonis exor

nis exordiũ video, quã si cũ Ecclesia inuitãte dixero: *Summi triumphum Regis prosequamur laude. Qui cœli, qui terræ regit sceptra, inferni iure domito: Qui se pro vobis redimendis permagnum dedit pretium. huic nomen extat conueniens Idithum. Nã trãsiluit omnes strenuè montes colliculósque Bethel. Saltum de cœlo dedit in virginalẽ ventrẽ, inde in pelagus seculi*: & quæ sequuntur. Huic etiã ipsi Regi paucos ante dies, quando resurrectionis ipsius celebrauimus lætitiã, triũphale carmen cecinimus, victorem eum è conflictu redeuntẽ lætis conspeximus oculis, triũpha torẽ & mortis, & Diaboli, Infernique domitorem susce-pimus. Hodie porrò eidẽ aliũ alia de causa triumphũ celebra-mus, cũ exultatione cœlos ascendentẽ aspicimus, imò ipsi vt cœli cœlestiũque omniũ Domino congaudemus. Nec pri-mi, nec soli hũc illi triumphũ celebramus. Nã & Apostoli, & inferni iure redẽpti Patres, ipsique cœlestes Spiritus idẽ fecerũt ante nos. De Apostolis legimus, & posteaquã ascen-dentem Christũ vidissent, magno cũ gaudio vrbẽ Hieroso- *Luc. 24.*
lymorũ repetierint. De redemptis Patribus Christus ipse in Psalmis loquitur, Currus Dei decẽ millib. multiplex millia *Psal. 67.*
lætantium. Dominus in eis in Sinai, in sancto. Ascendisti in altũ, cepisti captiuitatẽ, accepisti dona in hominibus. Vide-runt ingressus tuos Deus, ingressus Dei mei, Regis mei, qui est in sancto. Præuenerunt Principes cõiuncti psallentibus, in medio iuuenculorũ tympanistriarũ. Ibi Beniamin adole-scentulus, in mentis excessu, Principes Iuda, duces eorum, Principes Zabulon, & Principes Nephthalim. Hoc ordine atque modo redẽpti, Christo redẽptori suo triumphũ cele-brarunt. De angelis dubiũ nõ est. Quomodo enim possent nõ gaudere de Regis sui gloria, qui alioqui super vno pecca- *Luc. 15.*
tore pœnitentiã agente lætantur? Exultauerunt igitur Apo stoli hodie, de honorificẽtia Christi domini sui. Exultaue-runt de sua redẽptione Patres. Exultauerunt Angeli de suo ex nostris implendo numero. Et quis est, quem non delectet his interesse gaudiis, vbi angeli pariter atque homines in-uicẽ exultantes concinnunt? Sed huius rei maxima in nobis pars sita est. Si enim huic lætitiæ interesse voluerimus, lice-bit. Quãquã enim adhuc terrã incolamus, nec tãtam Chri-sti Regis nostri maiestatem hic datur oculis carnis aspicere: mẽte tñ, spe, atq; desiderio in cœlũ assurgere, fideique ocu-lis licebit quæcũq; in cœlis agũtur cognoscere. Annon tibi ipsum cœlũ cõscendisse votis, ibiq; Christi gloriã coram vi-

disse videntur Patres, qui tam magnifica, tantáque exultatione plena de hac solẽnitate scripserunt? Agite ergo, & nos eò pias dirigamus mentes. Si eṁ aliquando corporibus his, induta immortalitate, cœlos habitare voluptas est, iam nũc illuc præmittamus animos necesse est. Si ingenui Christiani sumus, de Christi gloria, vt quę nobis etiã abũdantẽ spem confert, lætabimur. Quò enim celebriorẽ Christi gloriã cõsideramus, hòc fortiorẽ fidẽ concipimus: & quò ille ascendit sublimius, hòc nos à desperatione recedimus longius. Sed
Marc.16. hæc Euangelij lectio, Christũ non solũ vt Deum ascendisse
Ioan.6. illuc refert, vbi prius erat, verũ etiã ꝙ secundũ hominẽ, quẽ assumpsit in se, in cœlos & vsque ad omnipotẽtẽ Patris dextram assumptũ eũ declarat, ita planè vt ipsa ascensio, ipsum
Ioan.11. omnium creaturarũ dominũ esse validissimè cõuincat. Iam antè quidẽ dominũ se eorũ, quę sub cœlo sunt, declarauerat,
Matt.14. cuius imperio, terra defunctũ reddidit Lazarũ: mare solidũ obambulanti iter præbuit, fugati recẽssere dæmones: infirmitates abiêre, Infernus denique deprædatus est. Hoc solũ
Phil.2. restabat, vt dominũ se aëris, cœli, & angelorũ, ad fidei nostrę perfectionẽ demonstraret: cognoscerẽntq; oẽs quia ipse est, cui omne genu flectitur, cœlestiũ, terrestrium, atq; infernorũ. Id quod sua hodie ascensione cõprobauit. Et hinc quidẽ facilè videre est, quantũ spei credentibus in hac solẽni festiuitate absconditũ lateat, cũ nihil æquè atq; ascensio Domini potestatẽ, honorẽ, & diuinitatem ipsius declarat, propterea non possum non fusius aliquid hac de re loqui. Quia verò superioribus annis latè & multũ, quid huic instituto conuenire videbatur, disserui: hic tria tantũ cõsideranda libet proponere. Primò, quid sua Christus ascensione effecerit: secundò, quæ facti circunstantia: tertiò, quæ veterum de hac re fuerit sententia. Et huic certè considerationi vna vix dies sufficiet. Quod ad primum: multa quidem eius effecta possent demonstrari: vt quod summus Sacerdos Sancta sanctorum introierit, quod eam quã à principio claritatem habuit apud Patrẽ, recuperauerit: quod in semetipso naturam nostrã in cœlos intulerit: ꝙ dominum se omniũ declarauerit, ꝙ cœlũ aperuerit, ꝙ spem nobis atque modũ se sequendi cõmunicauerit: idque genus alia, quæ omnia nunc omitto,
Ephe.4. illud proponens in medium quod in Paulo legimus: Ascendit super omnes cœlos, vt adimpleret omnia. Quid autẽ sit, Adimplere: quid, Omnia: idem alibi clarius explicat, cũ testatur,

ſtatur, beneplacitum fuiſſe diuinæ volũtati, omnia in Chriſto inſtaurare, quæ in cœlis, & quæ in terris ſunt per ipſum. Vtrobiq; inſtauratio erat neceſſaria: in cœlo enim Diabolus magnã cladem intulerat, numerũ cœleſtium ciuium diminuens, ſéque ipſum cum innumeris aliis, bonis cœleſtibus ſpoliauerat. Id quod iam inde ab exordio rerum Deus præuiderat, eámque ruinam per filiũ ſuũ inſtaurare propoſuerat, eáque cauſa hominẽ formauerat. Vnde mox inuidia atque odio in hominẽ accenſus Satan, ſuo conſilio malè credulũ, in peccatũ, mortẽ, damnationémque præcipitem dedit. Neque tamẽ hoc ipſo diuinũ ille conſilium & propoſitũ mutare potuit. Venit enim, quẽadmodũ promiſſum erat, filius ille Dei, qui incarnatione, prædicatione, miraculis, paſſione & reſurrectione ſua, principio quæ in terris, hoc eſt, lapſum hominis inſtaurauit. Hodie verò ſelectorum ſuorũ caterua comitatus, cœlos aſcendit, vt ea quoque quæ in cœlis ſunt, hoc eſt, lapſum angelorum inſtauraret. Quod cùm ita ſit, quid miramur ſi hodie angeli ſimul atque homines *inuicẽ* lætantur? Quicquid enim vtrobiq; deſtruxit Satan, id totũ hodie inſtauravit Chriſtus: & quomodo ille tum Angelis, tum hominibus cauſa lapſus fuit, ita hic vtriſq; cauſa & autor hodiernæ fuit lætitiæ. Ille ex parte cœlos reddiderat vacuos, hic nouis ipſum repleuit Iditham filiis: nec tamẽ cœlũ ſolùm, verũetiã totam Chriſtiani orbis machinã nouis perfudit gaudiis. Duæ enim ab illo tempore nobis lætitiæ cauſæ adſunt. Primò, quòd in Chriſto naturã noſtrã ſuper omnia exaltatam cognoſcimus. Altera, quòd his fratrũ noſtrorũ nonnullos illuc perrexiſſe credimus, firmum profectò futuræ noſtræ emigrationis argumentũ. Huc iam cõfer quod in Michæa ſcriptum eſt: Aſcendit ante eos, iter pãdẽs eis. Et quod ipſe Chriſtus promiſit, Vado parare vobis locũ. Et, alibi, Vbi cadauer, illuc congregabuntur & aquilæ. Hæc ergo ſunt quæ ſua Chriſtus aſcenſione effecit: omnia eiuſcemodi, vt nos in qualibet etiam graui aduerſitate conſolari poſſint atque erigere. Hinc nimirũ illud eſt, ꝙ toties in cœlum leuatis oculis precamur, Oramus Domine cõditor inclyte, deuotos famulos reſpice protegens, ne nos liuor edax dæmonis obruat, demergat vel in inferos. Et in alio quodã hymno: Ieſu noſtra redẽptio, amor & deſiderium. Deus creator omnium, homo in fine temporũ. Quæ te vicit clemẽtia, vt ferres noſtra crimina, crudelem mortem patiens, vt nos

Mich. 2. *Ioan. 14.* *Matt. 24.* *Aſcle. glico.* *Iam. dim.*

à morte tolleres: Inferni claustra penetrans, tuos captiuos redimes, victor triumpho nobili, ad dextram patris residés. Ipsa te cogat pietas, vt mala nostra superes, parcendo & voti compotes nos tuo vultu satias. Tu esto nostrũ gaudiũ, qui es futurus præmiũ: sit nostra in te gloria, per cũcta semper secula, Amen. Et hæc quidé prima huius festiuitatis consideratio. Secundò verò, dictorũ factorũq; Christi cùm iam ascẽdere pararet cogitandę sunt circunstãtiæ: quãdoquidé quod gesserit, omne nostri causa gestum est. Nõ enim humano more otiosum quid egit, sed omnia ad nostrã vtilitatem disposuit. Hinc multis, iisque maiestate plenis, in recessu suo vsus est. Quorũ illud primum est, q̃ pro incredulitate discipulos arguit, ostendens infensus odisse se quã incredulitatẽ nihil: monens verò vt quomodo possumus, fidem nostrã confirmemus. Secundũ est quod ait: Data est mihi potestas in cœlo & in terra: euntes docete omnes gentes, baptizãtes eos in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, docentes eos seruare omnia quæcunque mãdaui vobis. Quibus verbis primò verbis prædicationẽ, deinde & Sacramentorũ administrationẽ discipulis commendauit. Illud verò expresse mandans, vt nõ solùm quod ad fidei confirmationem pertinet, verùm etiam quod ad mandatorum suorum obedientiam videtur facere, doceant. Hinc tertium subdit: Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit: qui verò non crediderit, condemnabitur. Hoc ergo ipsum Euangelium est, verè lætum nũtium. Caue tamen hæc de sterili fide, & externo tantùm aquæ lauacro intelligas. Quartò addit: Signa autem eos qui crediderint, hæc sequẽtur. Voluit nimirũ signis quibusdã suos orbi innotescere, quæ Apostoli quidem fecerunt corporaliter, à nobis verò fieri conuenit spiritualiter. Primò malos spiritus, qui sunt, peccata eiicere: secundò, nouis linguis, in delictorum cõfessione, ac Dei laudibus loqui: tertiò, serpentes, hoc est, tacitas atque lætiferas Satanæ suggestiones, ex animis tollere: quartò, si mortiferum quid biberimus, hoc est, si labi contigerit, non perseuerabimus tamen vt noceat: quintò, super ægrotos nostro auxilio indigentes, manus nostras vt prodesse studeamus omnibus, imponemus. Hæc sunt illa, quæ fides in electis operatur signa, quorum fusior tibi ipsi relinquitur declaratio. Iam porrò quinto dixit: Ab Hierosolymis ne discederent: sed expectarent promissum patris Spiritum sanctum: quod est, ab

Matt. 28.

Acto. 8.

Ecclesiæ

Ecclesiæ vnitate, & à Christiana concordia non deuiarent. Sextò, vt secularibus negotiis liberas mentes, Spiritui sancto præpararent. Vltimum est ipsa benedictio, qua fine dubio omnia prospera & felicia illis precatus est. Si enim Moses id fecit, quantò magis Christus? Quæ sanè omnia, vti ascendentis seruatoris, redemptoris atque Regis nostri nouissima verba, omnibus diligenti consideratione pensanda sunt. Sed nunc res & ordo postulat, vt facta etiam Christi examinemus: quæ sanè, quid, vt sequi præcedentē possimus, opus sit facto, docebunt. Principiò ergo priusquam ascenderet, descendit, semetipsum humilians. Quo sanè mentis humanæ vehementer arguitur superbia, qui semper ascendere nitimur, nunquam humiliores facti. Deinde, ante ascensionem suam passus est. & hoc ipso impatientia nostra arguitur, qui sine vlla passionis tolerātia arduum cœli fastigium conscendere tentamus. Tertiò, resurrexit antequam ascenderet: quo arrogantia nostra corripitur, qui mercedem exigimus ante laborem. Quartò, discipulos quos è mundo elegerat extra Hierosolymorum vrbē eduxit: quo stultitia nostra damnatur, qui in mundi huius theatro medio obsolescimus, nihilominus tamen beatitudinē speramus. Quintò, hos ipsos discipulos suos in montē adduxit secum: quo carnē sapiētes affectus nostri reprehenduntur, qui nunquā etiāsi appetamus non perire, in sublime animos attollimus, frustrà acclamante nobis Ecclesia, Sursum corda ad Dominum sublata habeamus. Et hæc nunc pari diligentia cogitanda sunt. Sed & hoc audiamus quid Prophetę de Christi ascēsione prędixerint. Quia verò tempus labitur, duos tantummodo ex Psalmis locos proferamus. Sit ergo primus, quod Dauid Propheta ait, Dominus in templo sancto suo, Dominus in cœlo sedes eius. Oculi eius in pauperem respiciunt, palpebræ eius interrogant filios hominū. Dominus interrogat iustū & impium: qui autem diligit iniquitatem, odit animam suā. Pluet super peccatores laqueos: ignis & sulphur, & spiritus procellarum, pars calicis eorū. Quoniā iustus Dominus & iustitias dilexit, æquitatem vidit vultus eius. Alius locus est: Dominus regnauit, exultet terra, lætentur insulę multæ. Nubes & caligo ante ipsum præcedet, & inflammabit in circuitu eius inimicos eius. Alluxerunt fulgura eius orbi terræ, vidit & cōmota est terra. Montes sicut cera fluxerunt à facie Domini, à facie Domini omnis terra. Annūtiauerūt cœli iustitiam eius,

Num. 6.

Psal. 10.

Psal. 96.

eius,& viderunt omnes populi gloriam eius. Confundantur omnes qui adorãt sculptilia, & qui gloriãtur in simulachris suis. Adorate eum omnes angeli eius, audiuit & lætata est Sion,& exultauerunt filiæ Iudæ,propter iudicia tua Domine. Quoniam tu Dominus altissimus super omnem terram, nimis exaltatus es super omnes deos. Qui diligitis Dominũ, odite malũ: custodit Dominus animas sanctorum suorum, de manu peccatoris liberabit eos. Lux orta est iusto,& rectis corde lætitia. Lætamini in Domino, confitemini memoriæ sanctificationis eius. Hi duo Psalmorum loci, quid vtrunq; hominum genus bonorum & malorum ex Christi ascensione vel sperare,vel timere habeant, declarãt abundé. Sed hęc nunc explicare tempus non est. Pius ergo quisq; vtrũq; Psalmum secũ diligentius examinet. Gratia Dei nobiscũ, Amen.

QVINTVS SERMO: TEMPVS est, vt reuertar ad eum qui me misit: vos autem benedicite Deum, & narrate omnia mirabilia eius. Tob. 12.

SI anniuersarios Apostolorũ martyrúmq; dies, quo quisque vitæ huius fabulam piè absoluit, non sine solennì ritu celebramus, quo triumpho hunc præsentẽ diem frequentabimus, in quo Christus Iesus Dominus noster, Apostolorũ atque martyrum omnium caput, peregrinationi suæ finem imposuit? Quæcunque enim in illis consideramus, seu personas, seu peregrinationis facta, finémque inspexeris: omnia maiora in Christo sunt, quã vel in Apostolis, vel in vllo Sanctorum intelligi possint. Egregium sanè est quod Paulus Apostolus magna fide, priusquam vitæ cursum consummaret, discipulo suo perscripsit, dicens: bonum certamen certaui. Longè tamen præstantius est quod de Christi consummatione legimus. Ait enim Marcus: Et Dominus quidem Iesus postquam locutus est eis, assumptus est in cœlum, & sedet à dextris Dei. Et Lucas: Factum est, inquit, dum benediceret illis, recessit ab eis, & ferebatur in cœlum. Sed & in Actis legimus, quòd videntibus Apostolis sit eleuatus, nubésq; eum ab oculis intuentium susceperit. An non hic consummatæ peregrinationis pulcherrimus finis est? Nos igitur diligentius, vti æquũ est, hoc propositũ negotiũ perquiramus. Propterea enim Raphaëlis angeli verba in mediũ adduxi, licet nõ noui Euangelij sint, nec ab angelo in Christi persona di-

2. Timo. 4.

Mar. 16.

Luc. 24.

Act. 1.

eta:

cta: inuenimus tamen Christũ iisdem, aut certè maximè similibus verbis locutum esse. Considerantibus igitur nobis hæc ipsa verba, duo præcipuè offerũt, recessum Christi, ac vltimam. Et hæc nunc cõsiderãda sunt maximé. Quòd ergo ad primũ, hoc est, ad recessum eius attinet, tria consideremus. Tempus, modum, atq; locũ, quò recesserit. Principiò quando ascenderit quæris? nõ ante iustum tempus, nec post præfinitã horam. Audi dicentẽ angelũ, Tempus est, vt reuertar ad eũ qui me misit. Simile quid Christus loquitur, cùm ait, Pater, venit hora, clarifica filiũ tuũ, vt filius tuus clarificet te. Sed vnde intelligi datur horã clarificationi suæ præfinitam aduenisse? Ego, inquit, te clarificaui super terrã: opus cõsummaui, quod dedisti mihi vt faciã. Tũc enim ascendendi & reuertendi tempus est, quando Dei voluntatẽ atque opera consummaueris. Inuenias homines, qui licet tẽpus definitum ac terminus adsit, tamen exuto corpore hoc mortali ac mundi mutabilitate relicta, futurũ seculũ petere nolint. Videas contrà alios, qui priusquam voluntatẽ Dei expleant, ascendere nitantur. At Christus opus sibi commissum perfecit, illóque consummato, in terris amplius non hæsit. Quo docuit, vt cõpleto in hac peregrinatione Dei opere, nil hîc, sed sempiternam patriam gemitibus quęramus in cœlis. Ecce tibi iustum ascensionis Christi tempus. Iam verò & modum eius accipe. Tempus est, inquit, vt reuertar ad eum qui me misit. Cui nec illud absimile est quod Christus ait: Exiui à Patre, & veni in mundum: iterum relinquo mundũ, & vado ad Patrem. Et quis exitus illius ad Patrem modus? Cùm esset in forma Dei, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo: sed semetipsum exinaniuit, formã serui accipiens, in similitudinem hominum factus, & habitu inuentus vt homo: humiliauit semetipsum factus obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis. Quomodo autem mundum reliquit, & ad Patrem reuersus est? Deus exaltauit illum, & donauit illi nomen, quod est super omne nomen, vt in nomine Iesu omne genu flectatur, cœlestium, terrestrium & infernorum. Quo modo ascensio eius aptissimè regressus dicitur: ac eo ipso quòd regressus dicitur, egressum siue descẽsum complectitur. Quomodo enim ascendisset, nisi prius descẽdisset? Quomodo regressus esset, si non antè egressus fuisset? Quòd enim ascendit, inquit Paulus, quid est, nisi quia & descendit primùm ad inferiores partes terræ? Et tu igitur qui ascendere

Ioan. 17.

Ioan. 16.

Phil. 2.

Ibidem.

Ephe. 4.

dere petis, prius descendas. Deinde Christum sæpius ascendisse legimus, priusquam ad cœlos ascéderet: cùm assumptis Petro & Iacobo & Ioanne, in montem excelsum Thabor adduxit, ibique ante eos transfiguratus est: cùm visis turbis, ascendit in montẽ, ac sedens, turbas cœlesti philosophia eruditi, beatos affirmans pauperes spiritu, quòd ipsorum esset regnum cœlorum: cùm frequenter solus ascendit montes vt oraret. Tandem etiam in crucem ascendit: deinde ipsum cœlum. Quid verò his omnibus, nisi verum assurgẽdi modum indicauit? Nimirùm insipientes per hæc docuit, pusillos traxit, infirmos duxit, qui ipse æquis passibus, nec ad sinistram, nec ad dextram declinans, rectà de virtute in virtutem progressus illuc euocauit, vbi Deus deorũ videtur in Sion. Principiò enim quòd montem clarificandus conscendit, ad nostram doctrinam factum est, vt & nos cogitationibus nostris ad contemplandam futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis, assurgamus. Qui quidem ascensionis nostrę gradus primus est. Sed ô beatum hominem, cui hunc montem conscendere datur! Quid enim in nequam hoc mundo desiderabit, cuius oculi ad bona Domini directa sunt atque intenta in terra viuentium? Quid huic difficile in terris, cui hæc firma stat sententia mentis, non esse cõdignas huius temporis passiones ad futuram gloriam, quę reuelabitur in nobis? In hoc monte Dauid assiduus erat, vt cùm ait, Tibi Domine dixit cor meum, exquisiuit te facies mea, faciem tuã Domine requiram. Et, Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ Domine, quam abscondisti timentibus te. Et, Quemadmodum desiderat ceruus ad fontes aquarũ, ita desiderat anima mea ad te Deus. Hæc recordatus sum, & effudi in me animam meã. Et quis dabit mihi pennas sicut columbæ, & volabo, & requiescam? Et, Quàm dilecta tabernacula tua Domine virtutum! Et, Lætatus sum in his quæ dicta sunt mihi, in domum Domini ibimus. Sed quid his testimoniis immoror, cùm vnus Dauid omnes arguat, quicunque hunc montem non ascendimus. Filij hominum, inquit, vsquequo graui corde, vt quid diligitis vanitatem & quæritis mendacium? Quid verò prodest scire, quò eundum sit, si viam ignoraueris? Alium igitur montem, vbi Christum iustitiæ doctorem audias, ascendas oportet. Quæ autẽ illo in loco doctrina eius? Nemo ascendit in cœlũ, nisi qui descendit de cœlo, Filius hominis qui est in cœlo. Ecce tibi viam, per quã pergendũ est, ipsum nempe

Matth.17.
Matth.14.
Psal.83.
Psal.26.
Rom.8.
Psal.26.
Psal.30.
Psal.41.
Aliàs, cerna.
Psal.54.
Psal.83.
Psal.131.
Psal.4.
Ioan.3.

nempe Christum Iesum: cui incorporatus sis oportet, si ascendere cœlos animus est. In hoc monte scalam adornauit deinde, cuius summitas cœlos tangit. Beati, inquit, pauperes spiritu, quoniam ipsorũ est regnum cœlorum. Beati, qui persecutionem patiuntur propter iustitiã, quoniam ipsorum est regnum cœlorũ. Ecce tibi secundũ gradum, per quem cœlũ petitur. Sed nec hunc attigisse satis est, nisi montem qui orationi locus deputatus est, conscendas. Quis enim illa facere, sine diuini brachij auxilio potest? Duplicem tibi spiritũ, cum Helizæo petas necesse est: hoc est, vt conscientiam tuam per peccati remissionem consoletur Deus, & vt Christũ sequaris, virtutem largiatur. Iam verò, cùm corpus quod corrumpitur aggrauat animam, & terrena habitatio deprimit sensum multa cogitantẽ: hoc insuper necesse est, vt crucẽ ascendas, carnémq; & concupiscentias eius crucifigas. Et hic quartus gradus est. Quibus sic per ordinem expletis, tandem cum Christo cœlos licebit ascendere. Sed ô beatum hominẽ, qui has ascensiones in corde suo disposuit in valle lacrymarum: verè enim de virtute progredietur in virtutem, donec videatur Deus deorum in Sion in æuum. Tertiò hoc etiam videamus, quò ascenderit. Ad eum, inquit Raphaël, qui me misit. Eadẽ ipsa verba Christus in Ioanne loquitur. Quæ sanè huius præcipua festiuitatis pars est, vt expendamus, quò Christus ascenderit. Huic enim rei omnis nostra spes atque confidentia innititur. Propterea fidei nostræ articulũ qui de ascẽsione Christi est, audi: Ascendit ad cœlos, sedet ad dextrã Dei. Iam verò ascensio hæc aliud nihil est, nisi quòd constitutus est supra omnem principatum, & potestatem, & virtutẽ, & dominationẽ, & omne nomen quod nominatur. Et quòd potestas ei data sit in cœlo & in terra, noménque acceperit, quod est supra omne nomen, vt in nomine Iesu, omne genu flectatur, cœlestium, terrestriũ & infernorum. Et quòd ipse constitutus sit Rex à Deo super montem sanctum eius. Quę omnia in illo verbo comprehensa sunt: Sedet ad dextrã Dei. Hanc verò dignitatẽ & gloriam non sibiipsi propria arrogãtia, vt Lucifer, vindicauit. Sed nec ab vllo homine. verùm à Deo, ad illud rerũ fastigiũ euectus est. Dixit Dominus Domino meo, inquit Dauid, sede à dextris meis, donec ponã inimicos tuos scabellum pedum tuorũ. Hæc igitur spes nostra est, quòd ille in quem credimus, quem etiam sequimur, tantæ maiestatis atque potentiæ est. Et hęc ipsa in omni periculo,

Matth.5.
4.Reg.2.
Sap.9.
Psal.83.
Ioan.16.
Ephe.1.
Matth.28.
Philip.2.
Psal.2.
Psal.109.

riculo: maximè in mortis articulo sine diffidentia considerare permultũ iuuerit. Habes igitur breuissimè cõprehẽsa quæ conuenienti modo hoc die meditari possunt. Sed quid nostrum est facere? Vos autem, inquit Angelus, benedicite Deũ, & narrate omnia mirabilia eius. Aequissimũ & iustũ est hæc nos facere: quid enim præterea possumus? Quid retribuam Domino, inquit Dauid, pro omnibus quæ retribuit mihi? Calicem salutaris accipiã, & nomẽ Domini inuocabo. Deinde, Annuntiate mirabilia eius. Quæ illa mirabilia? Quòd clemẽs nos misericordia & gratia præuenerũt, quod ad nos ipse accesserit, quòd auxiliũ virtutémq; donauerit, & quòd summa illa maiestas pro nostra vita mori voluerit: seruire nõ abhorruit, vt nos libertate donaret: in hoc exilium cesserit, vt nos in patriã reduces veheret: ad infima humanæ seruitutis obsequia humiliauerit, vt nos super opera manuũ suarũ constitueret. Hæc, inquam, mirabilia nobis annũtiãda sunt, ídque iusti Tobiæ exẽplo, qui benedicẽs dominũ dixit, Magnus es Domine inẽternũ, & in omnia secula regnũ tuũ, quoniã tu flagellas, & saluas: deducis ad inferos, & reducis: & non est qui effugiat manũ tuã. Confitemini Domino filij Israël, & in conspectu Gentium laudate eum: quoniam ideo disperſit vos inter Gentes, quæ ignorant eum, vt vos enarretis mirabilia eius, & faciatis scire eos, quia non est alius Deus omnipotens præter eum. Ipse castigauit nos propter iniquitates nostras & ipse saluabit nos propter misericordiam suam. Aspice ergo quæ fecit nobiscum, & cum timore & tremore confitemini illi: regémque seculorũ exaltate in operibus vestris. Ego autẽ in terra captiuitatis meæ confitebor illi, quoniam ostendi maiestatem suam, in Gentem peccatorem. Conuertimini itaque peccatores, & facite iustitiam coram domino, credentes quòd faciat vobiscum misericordiam suam. Ego autem & anima mea in eo lætabimur. Benedicite Domino omnes electi eius, agite dies lætitiæ, & confitemini illi. Ierusalem ciuitas Dei, castigauit te Dominus in operibus manuum tuarum. Confitere Domino in bonis tuis, & benedic Deum seculorum, vt reædificet in te tabernaculum suum, & reuocet ad te omnes captiuos, & gaudeas in omnia secula seculorum. Luce splendida fulgebis, & omnes fines terræ adorabunt te, Nationes ex longinquo ad te venient, & munera deferentes, adorabunt in te Dominum, & terram tuam in sanctificationem habebũt

Psal. 115.

Tob. 13.

habebunt. Nomen enim magnum inuocabunt in te. Maledicti erunt qui contempserint te: & condemnati erunt omnes, qui blasphemauerint te; & benedicti erunt qui ædificauerint te. Tu autem lætaberis in filiis tuis, quoniam omnes benedicentur, & congregabuntur in Dominum. Beati omnes qui diligunt te, qui gaudent super pace tua. Anima mea benedic Dominum, quoniam liberauit Ierusalem ciuitatem suam, à cunctis tribulationibus suis Dominus Deus noster. Beatus ero si fuerint reliquiæ seminis mei ad videndam claritatem Ierusalem; portæ Ierusalem ex sapphiro & smaragdo ædificabuntur, & ex lapide pretioso omnis circuitus murorum eius. Ex lapide candido, & mundo omnes plateæ eius sternentur, & per vicos eius, Hallelu iah cantabitur. Benedictus Dominus, qui exaltauit eam, vt sit regnum eius in secula. Hæc igitur conueniens huic solennitati gratiarum actio periucunda piæ menti, de cælesti Ierusalem futura patria nostra, quam hodie introiuit Christus, meditatio. Quæ pro se quisque nostrûm secum latius perpendat. Gratia Dei nobiscum, Amen.

SERMO SEXTVS.

IN multis quæ ad huius solennitatis honorificentiam faciunt, non sine ratione factum est, vt tot acclamationibus ad excitãdos Christianorum animos, ne quis iucundam Domini ascensionem negligat, aut spe, quam inde concipere licet, nosmet priuemus, in Ecclesia ytamur. Festum nunc celebre, magna gaudia compellunt animos carmina promere, cùm Christus solium scandit ad arduum, cælorũ pius arbiter. Et, Summi triumphum Regis prosequamur laude. Qui cæli qui terræ regit sceptra inferni iure domito. Qui sese pro nobis redimendis permagnum dedit pretium. His, inquam, hodie ad laudes diuinas excitati sunt credentes. Sed & ex Psalmis acclamatum est nobis: Omnes gentes plaudite manibus, iubilate Deo in voce exultationis. Quoniam Dominus excelsus terribilis, Rex magnus super omnem terram. Hæ atque his similibus acclamationes omnes eò tendunt, ne quisquam nostrûm iucundam Domini ascensionem negligat somnians. Sed nunc alia requiri excitamenta apud eos, qui superioris Dominicæ lectionem Euangelicam secum expenderunt diligentius, non arbitror. Possunt enim quæ illic ex Christo excepimus huic iam *Psal. 46.*

Ioan.16. dudum animos nostros festiuitati præparasse. Exiui, inquit, à Patre, & veni in mundum: iterum relinquo mundum & vado ad Patrem. His verbis Christi illic nos Ecclesia in hanc festiuitatem induxit. Quòd si, vt æquum est, & conuenit nobis, hæc tum ardenti animo suscepimus, procul dubio nunc flexis omnes genibus, corde, manibúsque atque oculis in cælum suspensi, Christo capiti nostro membra, domino seruuli, lætis desideriorum nostrorum vocibus acclamamus, O Rex gloriæ, qui triumphator hodie super omnes cælos ascendisti, ne derelinquas nos orphanos, sed mitte promissum Patris in nos Spiritum veritatis. Et mox ad Patrem conuersi, Concede ô Deus, ô pater omnipotens, vt qui hodierna die vnigenitum tuum redemptorem nostrum ad cælos ascendisse credimus: ipsi quoque mente in cælestibus habitemus. Hæc sanè omnium nostrûm hodie debebat esse occupatio: cui etiam rei nos totos à superiore Dominica præparasse decebat: hoc nimirum verè atq; piè esset festiuitatem hanc transigere, si hinc terrenarum rerum omnium obliti, illuc mentem, cogitationes, desideria, amorem, spem atque fiduciam conuertemus omnes, vbi Christus est in dextra Dei sedens. Sic, inquam, hæc nobis celebranda est festiuitas. Si Christus spes nostra est, illic vtique cor nostrum erit, vbi thesaurus. Quid ergo in terris homo quæris, cùm certus sis quia caput tuum in cælis est? Vbi enim cadauer, illic congregabuntur & aquilæ. Dauid certè non modò in terris, verùm etiam in cælo præter Christum quærebat nihil. Quid mihi est Domine, inquit, in cælo à te, aut quid volui super terram? Tu Deus cordis mei, & salus mea in æternum. Hæc Dauid veteris Testamenti Regis illius atque Prophetæ verba sunt. Quid ergo terrena tantùm sapimus, obliuiscimur cælestium? Procul, procul hæc à nobis sint fratres. Hoc ipso enim de Christi ascensione adhuc incredulos nosmet proderemus. Quisquis enim ita totum se dedit terrenis, vt æternorum obliuiscatur, profectò nec credit hîc, nos non habere manentem locum in hoc mundo: nec persuasum habet, in cælis connersationem nostrã habere nos, licet etiam id ore confiteri videatur, factis tamen negat. At quid illo miserabilius, qui plenis affectibus, tantùm ad tẽpus vsui suo cõmodaturis inhæret, quorũ contrà in æternũ beatè frui posset obliuiscitur? Necessariò ergo tot acclamationes aures nostras

Col.3. *Matth.8.* *Matth.24.* *Psal.72.* *Heb.13.* *Philip.3.* *Tit.1.*

ſtras hodie perſonant, vt excitemur, & ſurſum ſuſpiciamus. Neque enim parum noſtra refert, quòd Chriſtus aſcendit. Quod ſi quis diligenter, quid ſit, Chriſtum cęlos aſcendiſſe, ſecum ruminauerit, profectò non ſolùm (quod in Apoſtolis laudamus) cum animi ſui lætitia hinc recedet: verùm etiam quæ ſurſum ſunt quærendi incitamẽta penes ſe per omnem vitam ſentiet. Imperare igitur mihi non poſſum, quin pro captu plebeo plenius hanc feſtiuitatem pertractem. Enarrata igitur, quam Euangeliſtæ perſcripſerunt, aſcenſionis hiſtoria: ea repetã altius, quæ ſpirituali gaudio noſtro ſubſeruiunt. Principiò qui de aſcenſione Chriſti ſcripſerunt, duo ſunt, Marcus & Lucas. Alij duo, Matthæus atq; Ioannes tantùm reſurrectionem tradiderunt: quam tamen ita ſuis coloribus depingunt, vt intelligenti aſcenſionẽ quoq; inde colligere nõ ſit difficile. In Ioanne enim ipſa reſurrectionis ſuæ die Chriſtus ait: Aſcendo ad Patrem meum & Patrem veſtrum, Deum meum & Deum veſtrum. In Matthæo verò idem ait, Data eſt mihi omnis poteſtas in cælo & in terra. Et quid ſibi vterq; vult, niſi quia reſurrectio quoq; Chriſti, clarificatio quædam eius fuerit? Atq; ideo quidem quieuerũt, finémq; ſcribendi poſuerunt. Verùm cùm non ſolùm inuiſibili quodam modo in reſurrectione ſua clarificatus eſt, ſed & viſibili hoc quadrageſimo die coram diſcipulis cælos aſcẽdere voluit, nimirum vt fides ſuorum vtroq; modo confirmatior fieret: ideò & Marcus & Lucas nouiſsima hæc quoq; teſtificari atq; poſteritati tradere operæpretium arbitrati ſunt. Magis enim quæ ſub viſum, quàm quę ſub auditum ſolum cadunt, afficiunt. Quemadmodum & Apoſtoli longè vehementiùs gauiſi ſunt, cùm ſemel tantùm aſcendentem iam Dominum aſpicerent, quàm cùm toties de clarificatione ſua teſtificantem audirent. Iam Marcus ſuccinctè aſcenſionis meminit. Dominus Ieſus, inquit, poſtquã locutus eſſet eis, aſſumptus eſt in cælum, & ſedet à dextris Dei. Sed Lucas duobus in locis eam ſcripſit. Et in Euangelio quidẽ ſuo ſic ait, Eduxit eos foras in Bethaniam, & eleuatis manibus ſuis benedixit eis. Et factum eſt dum benediceret illis, receſsit ab eis, & ferebatur in cælum. In Actis ita ſcribit, Præbuit ſeipſum viuũ poſt paſsionẽ ſuã in multis argumentis, per dies quadraginta apparẽs eis, & loquẽs de regno Dei. Et cõueſcẽs præcepit eis, ab Hieroſolymis ne diſcederẽt, ſed expectarent promiſsionẽ Patris. Id quod Epiſtolę loco hodie recitatũ eſt.

Ioan. 20. *Matth. 28.* *Marc. 16.* *Luc. 24.* *Act. 1.*

Hæc facti illius præclara historia est, in qua cogitationes nostræ, desideria atq; vota omnia versantur hodie. Ex hoc animarum nostrarum cibum requirentes, omnibus modis cõuenientem inuenimus. Hæc enim fidem nostrã confirmat, spem auget, charitatem excitat, conscientias purificat, ignaros docet, pigros extimulat, consolatur mœstos, domat efrenes atq; retrahit. Hæc, inquam, historia præsens, dextrè cõsiderata potest omnia. Quis verò nescit, hæc illa ipsa esse, quorum maximè laboramus penuria? Neq; enim quisquam nostrûm est, qui horum vel omnium, vel aliquot, aut certè vno aliquo nõ egeat. Nunc inimicus noster in fidei lumen suffundit tenebras, nunc pusillanimitas deiicit, nũc conscientia impugnatur, nunc externis plus æquò distrahimur: hunc boni piget, illum malitia iuuat & afficit. Quapropter cogitationes nostras in hac historia exerceamus diligẽtiùs, quæ tot modis in omne bonum commodat. Singula igitur ordine discutiamus. Ac principio quidem quomodo fidem nostram hinc, non solùm aduersus Iudæos atq; Gentes, verùm etiam contra ipsum Satanam obfirmare possimus, videre est. Iudæi enim atq; Gentes diuinitatem Christo, quod vti homo natus sit, detrahunt, eóque fidem nostram incertam esse iniquissimè arguunt. Quos contra Satan Deum quidem esse Christum, tot modis eius expertus potentiam atq; maiestatem non difitetur quidem: nihilominus tamen hoc agit, quibuscunq; potest modis, nunc vi, nunc dolo, vt nos aut omnino à Christo seducat, aut certè in fidei negotio dubios perturbet; non ignarus nequicquam cunctis cùm consiliis tum machinis aduersum nos pugnare, quàm diu petræ huic superædificati insistimus. Portæ inferorũ, ait Christus, non preualebunt aduersus eam. Sed vnde nobis fidei nostræ & q; Christus verè Deus sit, fortior demõstratio esse potest, quàm ex ipsa resurrectione atq; ascensione? Quis omniũ suæ se virtute à morte eripuit vnquã, præter vnum Christũ? Aut quis aliquãdo propria potẽtia cælos sursum ascendit, nisi solus Christus? Quid autẽ ex his colligere possumus, nisi quòd ipse Christus, vitæ & mortis, & cæli, omniũ deniq; creaturarũ sit Dominus, imò cæli terræq; rex? Vnde ostẽditur nõ hominẽ ipsum solùm, verũ etiã Deũ esse. Illi enim soli hoc attribuitur, vt sit atq; dicatur vniuersorũ Dominus, in cuius etiã manu omnia sint. Iã verò ipse hic mũdus potẽtiã hanc in Christo vidit & cognouit. Audiuit enim eũ dicẽtẽ lepro-

Matth. 16.

so,

so, Mundare: & vidit statim mundatum à lepra. Audiuit dicentem cæco: Respice: & visum recepisse cæcum cognouit. Et mortuo adolescenti, Tibi dico surge: & resedit qui erat mortuus. Et muto, Ephphatha, quod est, adaperire: & statim solutum est vinculum linguę eius. Imperauit ventis & mari: & statim facta est tranquillitas magna. Spiritibus imperauit immundis, & exierunt: supra mare ambulauit, & ipsum pedibus sanctis iter prębuit firmum. Crucifixo hoc Christo, contristabantur omnes creaturæ, iniuriam detestates Domini & creatoris sui. Hæc omnia, inquam, mundus vidit atq; cognouit. Et hæc quidem aperte demonstrant, quia ipse sit dominus omnium: dominus, inquam, morborum omnium, mortis, Diaboli, terræ, maris, & denique elementorum omnium. Ad hæc cælos ipse ascendit, in quo aër, nubes & angeli sua præstiterunt obsequia. Aër iter ascendenti præbuit, nubes suscepit, veneratur, cælum ipsum aduenienti vltrò sese aperuit. Annon igitur per hæc, nubium, cæli, atque angelorum dominus esse approbatur? Quòd si Dominus quæ in cælo quæque in terra sunt omnium, vtique & Deus est. Si Deus, certè diuinus illi honos debebitur. Et ipsum quidem ab æterno cum Patre æqualem semper habuit. Pater, inquit, venit hora, clarifica filium tuum apud temetipsum, claritate, quam habui, priusquam mundus fieret apud te. Ab æterno, inquam, hunc honorem habuit apud Patrem: nunc porrò completo humanę redemptionis munere, hunc sibi apud homines etiam postulat. Propterea & alibi datum sibi omne iudicium à Patre affirmat, vt omnes honorificent Filium, sicut honorificant Patrem. Hoc igitur fundamentum, hoc scutum, hic gladius noster est, aduersus Iudæos atq; Gentes. Qui si nobis quasi obiecerint, mortuũ esse quem adoramus, veneramur, imò & crucifixum esse: nos contrà profitentes audient, eundem à morte resurrexisse, cælósq; ascendisse. Hoc modo Christi ascensio fidem nostram contra Iudæos atq; Gentes confirmat. Quòd si & Satan ab ea nos vel auertere, vel eam erroribus velit offundere, sitne in Christum sperandum, posśitue in omnibus nobis omnipotens adesse adiutor: his, inquam, suggestionibus à Satana obortis pius confidenter respondeat, Credo Dominũ Iesum à mortuis resurrexisse, cælósque ascendisse. Id quod firma satis demonstratio mihi est, quòd ipse sit Deus potestatem habens omnium. Hæc te conscio Satan, qui primus id

Matth. 8.
Luc. 18.
Luc. 7.
Marc. 7.
Matth. 8.
Ioan. 17.
Ioan. 5.

ita esse expertus es, experierísque in posterũ durius, quando túque tuáque turba ad inferiora gehennæ detrudemini. Vide quanta sit ascensionis Christi cõfirmatio fidei nostræ, aduersus venenata nequissimi tela Diaboli. Et huic quidẽ rei primũ Christi ascensio seruit, nẽpe confirmat fidẽ. Hunc articulum de ascensione Christi fortiter apprehẽdas, & nulla te creatura à fide, quæ est in Christũ, auertere, aut tuo illam malo tenebris errorum poterit offundere. Sed & spem nostram ex eodẽ possemus augmentari. Spe salui facti sumus, teste Paulo. Adhuc in spe versamur, nondum quod expectamus, possidemus. Quæ verò spes illa? Noli timere pusillus grex, inquit Christus: placuit enim Patri vestro, dare vobis regnum. Hæc ergo spes nostra est. Quod enim in mundo sperare possimus, perexiguum est. Nã si in hoc mundo tantum sperãtes essemus, miserabiliores essemus omnibus hominibus: non enim nos mundus nouit, quandoquidẽ ingenui Christiani sumus. Si de mũdo fuissetis, inquit Christus, vtique quod suum est, mundus diligeret. Nostra autẽ cõuersatio in cœlis est. Quid autẽ est, quo firmius hãc spem nostrã confirmare possemus, quã consideratio, quomodo Christus caput nostrũ iam nunc æterni illius regni ius suo nostróq; omniũ nomine possideat? quod in ipso natura nostra vsque ad cœlos, imò ad dextrã Patris sublimata est? Quòd si caput nostrũ iam cœlos possidet: vtique hoc ipso spes nostra redditur firmior, fore tandẽ aliquando, vt nos quoq; eò pertingamus, quando caput cæteráque alia membra coniungi in vnum necesse est, vbi perfectũ corpus dicetur: maximè ipso dicente capite, nos secũ vbi ipse sit, esse futuros. Quòd si natura nostra in Christo ad tanti fastigium honoris peruenit, vtique & nos peruenemus. Est ergo hæc spes nostra, quòd ex consideratione ascensionis Christi exultantes, cum Iob sancto liceat dicere: Scio quòd Redemptor meus viuit, & in nouissimo die de terra surrecturus sum, & in carne mea videbo Deũ saluatorẽ meũ. Quẽ visurus sum ego ipse, & oculi mei conspecturi sunt, & non alius. Et cũ Paulo: Scimus quoniam si terrestris domus nostra, huius habitationis dissoluatur, quod ædificationem ex Deo habeamus, domum non manu factam, sed æternam in cœlis. Et cum Petro, Deus regenerauit nos in spem viuã per resurrectionẽ Iesu Christi ex mortuis, in hæreditatem incorruptibilem, & incontaminatam, & immarcessibilem, conseruatã in cœlis. Et iterum

Rom.8.

Luc.12.

1.Cor.11.

Ioan.15.
Phil.3.

Ioan.12.14.
& 17.

Iob.19.

2.Cor.5.

1.Pet.1.

cum

eum Paulo: Cũ Christus apparuerit vita nostra, tum & nos apparebimus cũ ipso in gloria. Et iterũ: Nos saluatorem expectamus Dominum nostrũ Iesum Christũ, qui reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ. Ecce hoc modo spem nostram Christi auget ascensio. Quid enim sine illa sperare audebimus, aut qua via præter hanc ad cœlos pertingemus? Quid enim homine post peccatũ abiectius? Scire vis quæ nostra sit natura? Terra es, & in terram reuertêris. Et quod Dauid ait: Homo cùm in honore esset, non intellexit: comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis. Nã & bos cognouit dominũ suum, & asinus præsepe domini sui, & hirundo tẽpus aduentus sui: homo autẽ non cognoscit & intelligit. Vnde Salomon Propheta, formicam nobis imitandũ exemplum ponit, quæ in æstate colligit, vnde hyeme viuat: homo futurã hyemẽ prospicit minimè. Ne interim quod saxis duriores atq; insensibiliores inuenimur sæpenumero. Vnde etiã Michæas Propheta saxa immobilia aduersum homines in testimonium adducit. Audiant, inquit, montes iudicium Domini, & fortia fundamẽta terræ: quia iudicium Domini cũ populo suo. Hæc ergo nostra natura est. Insuper & iræ filij sumus: nihilominus tamen hæc tam abiecta natura nostra hodie in Christo super omnes cœlos atque angelos exaltata est. Tãta Dei Optimi Maximi est benignitas. Olim ita in hominẽ ira exardebat, vt indignum iudicaret, qui hãc terram incoleret. Delebo, inquit, hominẽ à facie terræ. Hodie verò idem Deus Christo, simul nobis in ipso cœlum hæreditatẽ tradidit. Hoc ergo secundũ est, in quo Christi ascensio nobis seruit: nimirum vt per eam spem nostrã conseruemus atq; augeamus. Sed & charitatem & deuotionem seu pietatẽ hinc excitare possemus Quis enim, in quantã sublimitatẽ Deus nos euexit cogitans, quasi totus in eius amorẽ non igneſcit? Conresuscirauit nos Christo, inquit Paulus, & conuiuificauit, & cõsedere fecit in cœlestibus. Quis verò vel omnia pati recusaret, si non terrenam iam & momentaneam, sed cœlestem & æternam coronam propositã cogitauerit? Ecce quomodo eadem Christi ascensio ad charitatem & æquanimitatem extimulat. Sic deinde & conscientias nostras, peccatorum mole pressas consolari posset. Paulus enim apertè testatur, ideo Christum summum sacerdotẽ in sancta sua non manu facta, sed in ipsum cœlum per semetipsum introiisse,

Colos. 3.
Phil. 3.
Gen. 3.
Psal. 48.
Isa. 1.
Prou. 6.
Michea. 6.
Gene. 8.
Ephe. 2.
1. Cor. 9.
Heb. 9.

1. Ioan. 2. vt appareat nunc vultui Dei pro nobis. Vnde exhortãte Ioanne: si peccauimus, desperandum ideo non est, habẽtes aduocatum apud Deũ, Iesum Christũ iustum. & ipse est propitiatio pro peccatis nostris: non pro nostris autem tantũ, sed & pro totius huius mundi. Quid ergo turbida conscientia, quid ipse Satan testificando atque accusando poterit efficere? Christus interpellat pro nobis. Et si Deus pro nobis, quis contra nos? Deus qui iustificat, qui est qui condemnet? Christus, inquam, interpellat pro nobis, quis accusabit aduersus electos Dei? Hoc ergo modo Christi ascensio cõsiderata cõscientias nostras pacificat, quæ alioqui turbida nunquã non accusat, nisi sublatis sursum oculis in eum aspexerimus qui pretioso suo sanguine pro nobis satisfecit, cùm mortis chirographum quod aduersum nos erat, cruci appendit. Et hoc tertium. Denique in persecutionibus etiam consolari nos Christi potest ascensio. Ideo enim ascendit, vt adimpleret omnia. Quando enim adhuc in terris degebat, vnius tãtùm loci concludebatur angustiis: at claritatem suam ingressus, omnia adimplet, vbique præsens est, in cœlo & in terra, à fine mundi attingens ad finem alterum. Et hoc ipsum est sedere eum à Dei dextris potestatẽ habere omnem cum Patre æqualẽ, vbiq; locorũ sempérq; nosse omnia, in omnibus suis auxilio esse. Id quod Petro carceres, Act. 12. Paulo, peregrinationes, 2. Co. 11. Apostolis reliquis persecutiones, Act. 4. Stephano mortem, Act. 7 sufferre fecit constantius: nimirũ Christum Regem à dextris Dei videntes, eo quo dictum est modo. Et hac quidem animositate omnes deuorauêre afflictiões. Propter te, inquit Paulus, mortificamur tota die: sed in his omnib⁹ superamus, propter eũ qui dilexit nos. Sit igitur hæc nostra etiam consolatio: sciẽtes, quia Dominus nobis est, omnia sciens, omnia videns, omniũ potens, quique compati nostræ possit infirmitati. Et hoc quintum. Sexto, prostremum Christi ascensio rectam viam, iustúmque modum sursum ascendendi docet: Paulo dicente, Qui descẽdit, ipse est qui ascẽdit. Neque enim ignoramus, quid suo Christus descensu effecerit: nempe, Patrem clarificauit, discipulos docuit atque consolatus est, obediens fuit ad mortem vsque crucis, & sic à morte resurrexit cœlos ascendit, suámque gloriã introiuit. Hæc recta cœli semita est: præter quã qui aliam quærit, aberrat longissimè. Si ergo cœlum appetis, Christi exemplum sequere: primúmque descende. Qui enim

Rom. 8.

Coloss. 2.

Ephe. 4.

Rom. 8.

Ephe. 4.

Ioan. 17.

enim humiliauerit se, exaltabitur. Deinde Deum obedientia tua clarifica, proximum emenda: & crucis quemcunque Deus propinauerit (vt ita dicam) calicem, patienter bibas. Et hæc sextò hinc docemur. Sed frænũ nobis iniicit in peccatorum via indomitis: quò enim maior Christi potestas, cò commodius contemptores atque hostes suos corripiet. Et huc pertinet quod mox: vbi ascendisset ille, duo angeli secundum eius aduentum in iudiciũ prædicarunt, ad piorum spem, impiorum verò terrorem. Quòd si igitur verè Christianus es, studiosiorem te in omni pietatis exercitio, exhibebis, cùm eundem Christum reuersurum esse, ac suos in æternum suum regnũ susceperturum audis: sin vero & negligis nomine tantùm Christianus, est quod timeas, quando iustum iudicem descensurum aliquando, intelligis. Ex quibus omnibus non erit difficile intelligere, quantum nobis Christi ascensio commodat. Hoc superest, vt quod docet modo hæc cogitemus, atque in nostræ felicitatis vsum cõuertamus. Alioqui exiguus admodũ fructus nobis erit, quocunque etiam externo ritu hanc festiuitatem magnifice colamus. Rectè quidem lætitiam nostram externis quoque signis ac moribus declaramus: sed frustra in omninò, nisi eo ipso interiori homini seruiatur. Gratia Dei nobiscũ. Amẽ.

Luc.18.

Act.1.

SEPTIMVS SERMO.

EVangelium hoc, in quo Christus Iesus priusquam ascenderet, Apostolis suis in vniuersum orbem prædicandi Euangelij munus cõmisit, historiæ me admonet Eliæ, qui & ipse quodammodo his similia, antequam sursum raperetur fecit: imò cuius illo tempore Elias figura fuit, hic Christus veritatem nobis exhibuit. Vtrobique prædicatores ordinantur. Elias quidem Elizæum post Prophetã, qui se testificaretur ac clamaret aduersus Idololatriam Regũ Iuda, substituit. Christus Apostolos ordinauit, Euangelij eis prædicationem mandans. Vtrobique ita fieri exigebat necessitas. Elias munus sibi concreditum expleuerat, & vt ad Deum curru raperetur igneo, proximum erat: necessum ergo fuit, alium qui vices eius subiret, qui verbi diuini gladio contra idololatriam, ne malũ prævaleret, veram fidẽ vindicaret, cõstitui. Christus quoq; opus suum cũ obedientia consummauerat, iam tẽpus aderat clarificationi definitũ. Pater, inquit, venit hora, clarifica filiũ tuum, vt filius clarificet te.

1.Reg.19.

Ioan.17.

Oportebat igitur Apostolos designari, qui quod magister cœperat, perficeret: imò quod redemptor toti mũdo præstiterat, in oẽs fines euulgarent. Ad quid enim Elias per oẽm vitam suã in Verbi negotio strenuè sudasset, si vnà raptu suo silentiũ impositũ fuisset reliquo operi, nec quisquam in eius subrogatus fuisset locũ? Sic etiã, quid Christũ pro nobis mortem subiisse, tum gratiã vitámq; impetrauisse profuisset, si nõ & euulgasset, omniq; creaturæ p̃dicari ordinasset? Vtrobiq; magna illa Dei elucet gratia. Primò, quòd nullo vnquã tempore mundũ sine prædicatoribus dereliquit, semper verò vel paucos excitauit conseruauitq;, quorũ opera & ministerio reliquos, quantũ in ipso quidem est, ad sui agnitionẽ ab Abel huc, vsq; perduceret. Deinde etiam quòd designatis ad hoc opus ministris semper atq; abũdãter per Spiritũ suũ sanctũ, quod ipsorũ munus & ministerium requiri videtur, largitus est. Quẽadmodũ Elias pallium suũ misit super Eli-
3. Reg. 18. sæum, in signũ venturi super ipsum Spiritus sancti: Sic cùm
4. Reg. 2. iam hora esset vt raperetur Elias, quoduis Elisæus postularet iussit, id se antequã raperetur, facturum promittens: petiit ergo ille duplicẽ Eliæ spiritum. Et certè votis atq; promissis eorũ respondit euentus. Ab illo ipso enim die tanta Deus in Eliseo operabatur magnalia, vt omnes facilè intelligerent, Elię in Elisæum veniisse spiritũ. Sic & Paulus Chri-
Ephes. 4. stum cœlos ascendisse, ac hominibus dona dedisse clarè testatur. Et vt in summa dicam, quẽadmodũ Eliæ Prophetæ, sursum in curru igneo per aërea raptus, figura fuit cœlos ascendẽtis Christi: ita etiã quod antequã raperetur Elisęam Prophetam pro se subrogauit, figura fuit, ꝙ Christus priusquam ascenderet cœlos, Euangelij munus esset commendaturus Apostolis. Et quẽadmodũ, dum raperetur Elias, Spiritu Dei Elisæus imbuebatur: ita etiam Christus ascendens, Apostolis Spiritum sanctum promisit, promissúmque non longo pòst tempore, plenè, cum variorum donorum muneribus cœlitus contulit. Et hæc quidem præfari libuit, vt videamus omnia Christi mysteria pulchrè olim veteris Testamenti adumbrata figuris. Id quod Amos Propheta ait: Non
Amos. 3. faciet Dñs Deus verbũ, nisi reuelauerit secretũ suũ ad seruos suos. Certè in Christo hoc consideratur liquidissimè. Nihil enim eorũ, quæ per ipsum operatus est Deus, tã minutũ, nihil tã exile, quod nõ & in lege figuris, & in Prophetis prædictũ ac reuelatũ sit vaticiniis. Et qua ratione igitur ingens

hoc

hoc atq; mi rādū ascēsionis Christi facinus, quale hic mūdus nūquā vidit, in quo credētiū omnis & spes & fiducia cōsistit, antiquis incognitū latere potuit? Minimè verò hoc cōcedēdum est. alia edocti sumus. Psalmos enim 29. 46. 96. & 109. si legeris, apertè intelliges, ita ascēsionis Christi factū perscripsisse Dauid Prophetam, vt nō iam Prophetam, sed Euangelistā, qui coràm vidisset, diceres. An enim nō est clarè ascensionē Christi perscribere, quod ait: Exalta te Domine, quoniam suscepisti me, nec delectasti inimicos meos super me. *Psal.29.* Et iterum: Ascendit Deus in iubilo, & Dominus in voce tubæ. *Psal.46.* Et iterum: Dominus regnauit, exultet terra, lætētur insulæ multæ. *Psal.96.* Et iterum: Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorū. *Psal.109.* Quis omnes hos Psalmos aliouersum, quàm in Christum ipsum interpretari potest? Nam & ipsi Iudæi ad Messiam referunt, licet adhuc venturum stultè expectent, non videntes hæc omnia partim iam olim impleta esse, partim quotidie etiamnum impleri. Exaltatus est, cœlos ascendit in iubilo, regnauit: eóq; exultet terra, sedet à dextris Dei, irascantur populi, dum libet ac licet, ponentur tandē velint nolint, scabellum pedū eius: Cùm igitur manifestum est, antiquis etiam in figura Enoch & Eliæ, imò etiam in arcę fœderis repositione, Christi ascensionem insinuatam esse, adiunctis tot lætitiæ exhortationibus, quibus ad exultandum extimulati sunt: nos verò eundem ascensionis diem reuolutis annis nunc frequentamus: meritò non minori quàm illi dili gentia, hanc meditamur solēnitatem, atque in ipsa pari iu- *Isa.9.* cunditate exultamus: maximè quādo nobis hæc ita sunt gesta, & quomodo natus atq; datus est nobis Christus, ita etiā pro nobis mortuus est, resurrexit, cœlósque ascēdit. Proinde exactius quid de hac festiuitate dicendum mihi est, quo hanc diem maiori cum pietate, tum fructu impendatis. Et principiò quidem considerandum est, q̄ præsens festiuitas duos fidei nostræ articulos proponat, nec minimos, sed præcipuos, & eiusmodi, qui piis mentibus permultū consolationis afferunt: impiis verò terroris plena sunt. Et Marcus sanè vnū in *Mar.16.* hodierno Euāgelio ponit, cùm ait: Assumptus in cœlū, & sedet à dextris Dei: alterū verò Lucas in Actuū historia pscribit, dicēs: Hic Iesus qui assumptus est à vobis in cœlū, sic veniet, quēadmodū vidistis eū eūtem in cœlū. Nos porrò in fidei nostræ confessione hosipsos duos articulos sic exprimi- *Act.1.*

mus:

mus: Ascēdit ad cœlos, sedet ad dextrā Dei: Inde venturus est iudicare viuos & mortuos. Vtrobique, variatis licet nonnihil verbis, idē sensus manet. Nam quod Marcus ait, Assumptus est in cœlum, nos sic cōfitemur: Ascendit ad cœlos. Neque tamen vana hæc variatio. Rudibus enim ea inseruitur, qui aliàs cogitaturi erant, Christū alieno auxilio assumptū, vt Eliam, Enoch, Mariam: non autem propria potentiæ suæ virtute ascendisse. Propterea ergo simplices edocti sic efferunt: Ascendit ad cœlos. Quò quàm clarissimè articulus ille proponitur, ne quam dubitationem aut errorē cōmisceant: Et quidē nō infirmiori fundamento hoc insistit, quàm quod scriptū est: Assumptus, siue exaltatus est. Id quod in 46. Psalmo, Micheæ 2. & ad Ephesios scripta Epistola 4. capitibus, vbi ascendit scriptum legimus. Tum Christus ipse ait: Vado ad Patrem. & expresse: Ascendo ad Patrem meum, & Patrem vestrum. Nemo igitur variatas esse dictiones miretur, nec idem confessionis voces sonare, quod in Marco est. Rudibus hoc modo inseruitur, ne qua parte aberrent. Sic &, quod ad verba, in altero articulo variatio quædā est, cùm Angeli simpliciter ponūt, Sic veniet quemadmodum vidistis eum euntem in cœlum. Nos verò clarius loquimur confitentes: Inde (nimirum quò ascendit) venturus est iudicare viuos & mortuos. Quæ nec ipsa otiosa est variatio: nimirum ideo, vt simplicioris ingenij causam sciant, cur sit vēturus: alioqui enim existimari possent, quod veniens denuò oporteat eum nasci, pati, & prædicare. Cōtra hūc pugnat hæc fidei cōfessio: Venturus est iudicare viuos & mortuos. Ecce ergo hi duo articuli huic festo tanquam basi firmissimæ insistunt, qui quidem abūdè, quòd hodie apud nosmet medicemur, afferunt. Et hic sanè cōuenientissimus huius tēporis vsus esset, sine quo frustra ad spiritualiter exultandum exhortamur. At vera horū intelligentia, exultationē mētis habet comitem. Id verò ita esse succinctè, & rudiū cōmodo (quibus ne inculcari quidem satis possunt quæ ad fidē pertinēt) ostēdā. Sēper enim nequā ille spiritus diuerticula sua habet, per quæ seducat. Primò igitur vide quàm hi articuli paucis verbis cōprehenduntur, quàm multa verò significent. Vnde verbo tenus tantum effari, minimè satis est: reddenda est & ratio eius quę in nobis est fidei, docente Petro. Neq; verò sine causa hæc dico. Nam & hac parte maximè laboramus. Inuenias enim qui viginti vel triginta annis (ne quid amplius dicā) Christiānū nomen confessi

Ioan. 14. 16. & 20.

1 Pet. 3.

confessi sunt, nec tamen norint, quid sit, quam profitentur, fides: aut cur Christiani dicãtur: & licet verba fidei numerẽt, non tamen vel exultationem, vel spem mentis inde cõcipiũt: imò nec sentiunt. Id fit ex nimia parentũ negligẽtia in erudiendis liberis, quando nonnunquam nec ipsi, ita vt æquum erat, inter fidem & incredulitatẽ norunt discernere. Tum etiam multis in partibus Catechismus, seu puerilis eruditionis sermo intermittitur: Decalogi, Dominicæ orationis, & fidei Symboli nulla ferè, quoquo te vertas, mentio. Quin & Parochi & Cõcionatores nostri ita sapiunt, vt se pudeat etiã communiũ horum in suggesto meminisse: ficta quadã grauiloquẽtia turgidi, quisq; singulare quid sibi sumit, quod vulgus emunctæ naris aperto ore miretur, omissis maximè seriis. Quò fit vt elapso anno, multos quidẽ sermones audiuerimus, præcipuorũ tamen fidei articulorũ maneamus ignari. Quid verò prodesset, si quis tota Biblia ad vnguẽ calleat, nec tamen fidei quid sit, quidue requirat, nesciat? Permultũ nobis interest vel ignorare, vel nescire fidei articulos. Id qđ his duobus manifestum fit. Quid enim hæc vita nostra esset? Quæ nobis spes foret reliqua, si Christũ cœlos ascẽdisse, & quẽadmodũ Paulus ait, super omnẽ principatũ, potestatem, virtutémq; cõstitutũ esse, nesciremus? Contrà quæ nobis firmior erit in omni aduersitate cõsolatio, imò qua ratione dejectus erit aut pusillanimis, q hos duos articulos dextrè secum perpẽdit? Vis ergo dicã quid sit quod dicimus, Christus ascẽdit ad cœlos, & sedet à dextris Dei? Nota verba, & quodque eorũ rumina: videbis, quã fides in iis spem offerat. Quatuor huius verba sunt: Primũ, Ascẽdit: quo sanè verbo colligimus, vnũ Christũ esse, qui & angelos & homines præcellat virtute. Angelus quidẽ ascẽdere voluit, Deiq; similitudinem appetiit: sed frustra. Nõ enim ille erat, qui in semetipso excelsior fieri debuit, propterea pro arrogantiæ suæ modo ad inferna detrusus, humiliatus est. Sed & homo persuasus, invetita nitebatur, quẽ idẽ etiam, licet clemẽtior aliquãtò, qui & angelũ exitus mox secutus est. Nã cùm angelus propria malitia peccaret irrecuperabiliter, & sine omni clemẽtia cœlo præcipitatus vt fulgur cecidit, Homo deceptus fecit, eóq; citius cõsecutus est gratiã. Vterq; ergo frustra nitebat ascendere. At Christus, verè potuit dicere, Ascẽdo. Quî sic? Eccę enim prius descẽdit. Qui descẽdit, inquit Paulus, ipse est qui & ascẽdit. Deinde nõ sese in hoc dignitatis fastigiũ ingessit,

Ephes.1.
Ioan.14.
Esa.14.
Gene.3.
Luc.10.
Ephes.4.

aut

*Psal.*109. aut cõstituit,cui à Patre dictum est:Sede à dextris meis.Ter-
tiò excellentius multò nõ solùm præ hominibus,verùm etiã
*Psal.*2. præ angelis nomen consecutus est. Cui enim angelorũ dixit
*Hebr.*1. aliquãdo:Filius meus es tu,ego hodie genui te? Primum er-
go hoc verbũ docet, quod securè Christũ sequi posimus. In
ipso solo ascẽdere licet. Tum solus etiã ipse via est,per quam
*Ioan.*14. ad Patrẽ accedimus. Quicunq; præter Christũ ascẽdũt, tol-
lunt in altũ,vt lapsu grauiore ruãt. De Christo verè dicimus:
*Ioan.*3. Ascendit. Illũ,inquit Ioannes,oportet crescere, me autẽ mi-
nui. Non autẽ hoc solùm cõfitemur,quòd ascẽdit,verùm etiã
*Heb.*9. addimus: Ad cœlos. Id Paulus explicãs ait: Per ꝓpriũ sangui-
nem introiuit semel in Sancta,ęterna redẽptione inuẽta. Et:
Ibidem. In ipsum cœlũ intrauit Christus, vt appareat nũc vultui Dei
*Hebr.*8. ꝓ nobis. Et iterũ: Talẽ habemus Põtificẽ, qui cõsedit in dex-
tra sedis magnitudinis in cœlis,sanctorũ minister, & taber-
*Hebr.*7. naculi veri,quod fixit Deus. Et iterũ: Hic Christus,eo ꝙ ma-
neat in æternũ,sempiternũ habet sacerdotiũ. Vnde & saluare
in ꝑpetuũ potest,accedẽs ꝙ semetipsum ad Deũ, semper vi
uẽs ad interpellãdũ ꝙ nobis. Ecce tibi cœlũ ipsum, in quod
ascẽdit Christus: & causam,cur ascẽdit: & spem, quã nos in-
de cõcipimus. Hac ratione certificamur, ꝙ habeamus Põtifi-
cẽ sempiternũ apud Deũ, qui interpellat pro nobis: licebitq;
*1.Ioan.*2. cõfidẽter dicere: Aduocatũ habemus apud Patrẽ, Iesum Chri
stũ iustũ. Et ipse est propitiatio pro peccatis nostris: nõ pro
nostris autem tãtùm,sed & pro totius huius mũdi. Nõ vt eò
grauius peccemus,sed ne si quãdo peccauerimus,nõ desperemus. Tertium huius articuli verbũ est, Sedet. Nõ corporalis
sessio aliqua cõsiderãda est, quasi in cœlo sella ad Patris dex-
trã posita,sedeat: vtimur enim hoc vocabulo nõnunquã pro
pacis significatione,pro quiete & requie. Vt in Propheta vi-
*Mich.*4. dere est, qui ait, Sedebit vir subtus vineã suã,& subtus ficum
suã. Hoc modo Christus à dextris Dei sedet quietus,dũ opus
quod dederat Pater, cõsummauit: nec est necesse, quotidie
huc descẽdere ad ineũdũ bellũ cũ morte & Satana. Vnica hęc
omnia oblatione cõsummauit. Sed & securus nũc ab inimi-
cis & hostibus suis,qui licet viuãt,nil tamẽ in cõmodare pos-
*Ioan.*16. sunt. Princeps huius mũdi iã iudicatus est, & mors illi vltrà
nõ dominabitur. Et hic iã sensus dictionis, Sedet, *est primus.*
Vtimur autẽ eadẽ dictione pro eo,quod est,iudicare,regere.
*Esa.*9. Qua significatione Isaias vsus est,cùm de Christo *dixit*: Su-
*Luc.*1. per soliũ Dauid,& sup regnũ eius sedebit. Et *Angelus*: Dabit
illi

illi Deus sedē Dauid patris eius, & regnabit in domo Iacob in æternum. Hoc modo Christus tanquā Rex atq; iudex sedet. Ego (in Psalmis ipse loquitur) cōstitutꝰ sum Rex à Deo, super mōtē sanctū eius. Et in Ioanne: Pater, inquit, nō iudicat quēquā, sed omne iudiciū dedit Filio. Vnde in Apocalypsi sua Ioannes talē eū vidit, qui insidēs albo equo, in capite habebat diademata multa, in cuius femore scriptū erat: Rex regū & Dominus dominātiū. Et hāc tertiò spem nobis confert, ꝙ eū sedere cōfitemur. Id quod apertius fit ex eo quod dicimus, Sedet ad dextrā Dei. nec id sine causa additū est. Cōfitendū est Christū, nec sublimius Deo nec illo humilius, nec à sinistra, sed dextra, hoc est, plena diuinæ potētiæ æqualitate sedere. Propterea hęc omnia articulo illo cōprehēsa sunt. Primò, ꝙ propria Christus potētia cœlos penetrauit. Secundò, ꝙ ascēsio eius nihil aliud est, quàm potestatē accepisse omniū. Tertiò, ꝙ hāc ob causam in cœlos ascēdit, vt adimpleret omnia. Quādiu enim hic in terris cōmoratus est, vno tāmodo in loco visus est: vbi verò in deitatis omnipotētiā cōstitutus est, vbiq; adesse potis est. Quartò, & hoc docemur, ꝙ ipse interpellat pro nobis in cœlis. Postremò, ꝙ & nobis cœli ianuā aperuerit, locúmq; in eo parauerit sempiternū. Et quid prēterea vel desiderare possemus? Si Christꝰ cœlos ascēdit, nō hominē eū solùm, verùm etiā Deū esse, certū est: & nec sibi soli, sed nobis quoq; cœlū reserauit. Si ergo & cœli & terræ potestas illi data est, nec nequā ille spiritus, nec hic mūdus timēdus est. Virtus enim illi aduersus vtrūq; est. Si iudex noster est, dū in ipsum credimus, nō est ꝙ dānationē timeamus. Dicit enim: Deus filiū suū misit in mūdū nō vt iudicet mūdū, sed vt mūdus saluetur ꝑ ipsum. Et: Qui credit in filiū, in iudiciū nō veniet. Si & aduocatus & mediator noster est: peccatis quoq; nostris medebitur, ne propterea desperandum sit. Hæc ergo aduersitatibus pressus cogita, sine dubio abūda satis tibi suppeditabitur cōsolatio. Age verò operā des referre grates, firmáq; illi adhęrēs fide, ab eo amplius nō deuies. Miseriā nostrā sine hoc seruatore tā potēte, cogita. Inuoca eū in die tribulationis tuæ: quòd possit, velitq; adiutor esse, ne dubites. Manentē tibi locum, nisi vbi caput, cuius tu mēbrum es, fuerit, nō esse perpende. Vbi in sempiternū tibi manendū est, illuc mentem tuā cogitationésque erige. Sed & vita fac his respōdeat. Quare vitam moréſque tuos sic instrue, vt cum Christo in regnū eius conscēdas & in ęternū in

Psal.2. *Ioan.5.* *Apoc.9.* *Ephes.4.* *Matth.28.* *Ioan.3.* *Hebr.13.*

eo per

eo permaneas. Hoc sanè & confiteri & credere est, & Christus ad cælos ascendit, sedétque ad dextram Dei. Et hic primus ille articulus est. Post hæc & alterũ fidei nostræ articulum examina: qui (quẽadmodũ angeli dixerũt) reuersurum eum, nec reuersurũ modò, verùm etiã viuos mortuósq; iudicaturũ esse, habet: & quidẽ eũ ipsum iudicẽ vẽturũ, qui olim in terris, perinde atq; omniũ sceleratissimus malefactor, ab hominibus ad crucis ignominiam adiudicatus & cõdẽnatus est. Et hìc mihi admirãdã vicissitudinẽ vide. Vidimus eum, *Isai.53.* inquit Isaias, & nõ erat aspectus eius, & desiderauimus eum despectũ & nouissimũ virorũ. Quid verò Christus contrà, *Matth.26.* etiã in humilitate respondit? Videbitis filiũ hominis sedẽtẽ à dextris Dei, & venientẽ in nubibus cœli. Si nõ esset hic malefactor, tibi nõ tradidissemus eũ, clamitãt Iudæi. At nũc Deus *Acto.10.* nõ solũ innocẽtiã eius vindicauit, verũ etiã cõstituit eũ iudicẽ viuorũ & mortuorũ, deditq; illi gloriã honorẽq; summũ. Exulta igitur qñdocũq; innocẽtẽ te mũd⁹ psequitur. Trãseũtia esse, & quã suffers ignominiã sempiterno gaudio seruire cogita. Venturus est, fides ait. Vnde verò? *Matth.11.* è cœlo à dextris *1.Cor.15.* Dei, cui nũc assidet, æqualiq; potẽtia iudicat: ita planè, vt iã nũc ipsi omnia tradita sint in man⁹. Quãquã nõdũ appareat ei subiecta esse omnia. Nã nũc etiã multi repugnãt ipsi: sed cõniuet ac tacet, extrémũq; impingere permittit. Sed qd in Psalmis loquit? Cũ accepero inquit, tẽp⁹, ego iustitias iudi- *Psal.74.* cabo. Et: Mihi vindictã, & ego retribuã in tẽpore suo. Ignis *Deut.32.* succẽsus est in furore meo, & ardebit vsq; ad inferni nouissima. Nobis quidẽ differre Deus iusto lõgius videt. Vnde & *Psal.43.* pij sæpe cõqueri consueuerũt. Vt Dauid: Exurge, inquit, Dñe, quare obdormis, & obliuisceris tribulationis nostræ? Et *Abac.1.* Abacuc: Quare non respicis sup iniqua agẽtes, & taces, deuorãte impio iustiorem se? Sed nouit Dñs tẽpus suũ. Veniẽs veniet, Id ergo nõ solũ Prophetę verũ etiã Apostoli hoĩbus in- *2.Pet.3.* culcarũt assiduè. Si tardauerit Dñs, expecta illũ. Nihil enim est formidabili⁹ impiis, nihil piis suauius. Hic enim, de quo loquimur, Christi aduẽtus piorũ quidẽ certa redẽptio, impiorũ verò ineuitabilis erit dãnatio. Veniet iudicare viuos & mortuos. Iustitias iudicabit, Iustitiæ exequẽt sentẽtiã. Quid verò hęc iustitia? Reddere nimirũ vniquiq; qd⁹ suũ est. Cuius verò bona vera oĩa sunt, nisi filiorũ Dei? Quis verò mala oĩa sustinebit, nisi impij? At in mũdo videre persępe est cõtrariũ, cũ impij vndequaque feliciſsimi, pij verò aduersis concutiuntur

tiuntur vbiq;. Sed quid fides dictat? Christus venturus est iudicare. Iudiciũ Domino cũ habitatoribus terræ. Et in Malachia ipse Dominus, Accedã ad vos in iudicio: & ero testis velox maleficis, & adulteris & periuris, & qui calũniãtur mercedẽ mercenarij. Et ipse Christus, Filius hominis vẽturus est in gloria Patris sui, cũ angelis suis, & tũc reddet vnicuiq; secundũ opera sua. Et Paulus: Ira & indignatio, tribulatio & angustia in omnẽ animã hominis faciẽtis mala. Veniet iudicare, & in hominibus cõculcatã violatãq; iustitiã cõseruare. Veniet vindicare, nõ solũ sibi, verũ etiã suis illatã ignominiã, vt in Isaia est: Ecce, inquit, scriptũ est corã me, Nõ tacebo, sed reddam & retribuã in sinu eorũ iniquitates vestras. Hinc deinde sequetur quod Dauid ait: Lætabitur iustus cũ viderit vindictã: manus suas lauabit in sanguine peccatoris. Et iterũ: Videbunt iusti & timebunt, & super eũ (impiũ) ridebũt & dicẽt: Ecce homo qui non posuit Deũ adiutoriũ suũ, sed sperauit in thesauris pecuniæ. Venturus est iudicare viuos & mortuos, id est, omnes homines. Nõ erit eis fuga, inquit Amos, nec abscõdentur mortui in sepulchris suis. Iudiciũ generale erit vniuersorũ, non aliquorũ humano more. Ecce hæc sunt, quę de secundo aduẽtu Christi credimus atq; cõfitemur. Quisq; ergo ingenuè Christianus lætabitur, cùm aliquãdo ærũnarum laboriosæ huius vitæ finẽ venturũ intelligit. Deinde & diligentius pietati studebit, quãdo certã cum futuro iudice Christo remunerationẽ expectat. Tertiò semetipsum diiudicabit, cùm Christum viuorum mortuorũmque iudicem ac vindicem intelligit. Quartò neminem etiam lædet, cùm ipsum Deum hunc iudicem esse cogitat. Quintò semet ad rationem reddendam præparabit, ignarus qua hora Iudex venturus sit. Postremò & gratiam à Deo precabitur, qua duce sic viuat, vt secundum aduentum non timeat. Et hoc quidem, hunc alterum quoque articulum esset considerasse. Gratia Dei nobiscum, Amen.

Oſe. 4.
Mach. 3.
Matth. 16.
Rom. 2.
Iſa. 59.
Iſa. 65.
Pſal. 57.
Pſal. 51.

SERMO OCTAVVS SVper verbis Angelorum.

NOn video quomodo hũc sermonẽ exordiar aptius, nisi verbis, qui sunt hodierni sacri introitus, quibus & angeli illi duo Apostolos in cælũ, quò Dominus iãiã recesserat, aspiciẽtes allocuti sunt: Viri, inquiũt, Galilęi, quid statis aspiciẽtes in cælũ? Hic Iesus qui assumptus est à vobis in cælũ, sic

Act.1. veniet quemadmodùm vidistis eum euntem in cælum. Hæc illa angelorum cœlestium verba sunt: hæc prima post ascensionẽ Domini in terris facta concio. Nec sine peculiari dispositione Dei factũ est, vt hæc præsens festiuitas primos suæ solennitatis non homines, sed angelos haberet prædicatores & interpretes. Imò quis hæc decentius quàm ipsũ angeli primùm annuntiaret, quando & primi dominicæ Resurrectionis prædicatores fuêre angeli? & quis de vtroque propriè magis loqueretur? Quid de ingentibus illis & humanum captum excedentibus Dei mirabilibus dixisse potuerunt homines? nẽpe quæ tum eorum adhuc erat cõditio. Vtrobiq; sanè nõ multis verborũ inuolucris rem torã denunciant angeli: sed tamen illud omne complexi sunt, quicquid postea dicere hac de re potuerũt Apostoli. Id verò ita esse, & angelorum & Apostolorũ de vtroq;, cùm resurrectione tum ascensione conferamus testimonia. Et quidem de resurrectione, ipso quo Dominus resurrexerat diluculo prædicauit Angelus: Nolite expauescere, Iesum quæritis Nazarenum
Mar.16. crucifixum. surrexit, non est hîc. Ecce locus, vbi posuerunt eũ. Sed ite, dicite discipulis eius & Petro, quia præcedet vos in Galilæam. Ibi eũ videbitis, sicut dixit vobis. Hìc angelorum illo die sermo erat: breuis admodum si verba respicias, sed si quis perlustrauerit, quæ Apostoli deinde, eorúmq; successores hinc conceperunt, & explicuerunt, videbit firmam illã & plenã de omnibus iis, quæ conuenienter hoc festo dici possunt, fuisse sermonem. Ac primò quidẽ facile dictu est, Nolite expauescere. Quantã verò bonorũ copiã Paulus hinc concepit, atq; explicuit? Si Deus, inquit, pro nobis, quis con-
Rom.8. tra nos? Deus qui iustificat. Quis est qui condẽnet? Christus Iesus qui mortuus est, imò qui & resurrexit, qui est ad dextrã Dei, qui etiã interpellat pro nobis. Quis accusabit aduersus electos Dei? Imò etiã proprio filio suo nõ pepercit Deus, sed pro nobis oĩbus tradidit illũ. Quomodo nõ etiã cũ illo oĩa nobis donauit? Quis ergo separabit nos à charitate Dei? Certus sum, quia neq; mors neq; vita, neq; angeli, neq; principatus, neq; virtutes, neq; instãtia, neq; futura, neq; fortitudo, neq; altitudo, neq; profundũ, neq; creatura alia poterit nos separare à charitate Dei, quæ est in Christo Iesu dño nostro. Ecce omnia hęc breuibus illis cõplexa sunt, Nolite expauescere. Secũdò & hoc sine difficultate dici potest. Surrexit, non est hic. Et Paulus sanè hæc iusto sermone explicuit,

orans in obsecrationibus suis, vt Deus dñi nostri Iesu Christi det omnibus credentibus Spiritum sapientiæ, & reuelationis in agnitionẽ eius, illuminatos oculos cordis, vt sciãt quæ sit supereminens magnitudo virtutis, quã operatus est in Christo, suscitãs illũ à mortuis: & constituẽs ad dextram suam in cœlestibus supra omnẽ principatũ & potestatẽ. Imò ℘ Deus, qui diues est in misericordia, nos quoq; conreuscitauit, & conuiuificabit cum Christo, & consedere fecit in cœlestibus. Ecce & hîc quæ Paulus ex illo angelico dicto concepit, Surrexit. Sic tertium quod dicit Angelus, simplex dictu sermo est, cùm in Galilæam ire iubet, ibiq; videndũ esse Christũ prænuntiat. Quanta verò cũ iucunditate veteres Ecclesię doctores, imò ipsi Apostoli, hanc Galilæã, spiritualem transmigrationẽ interpretati sunt? sufficiat vel vnũ Paulum audiuisse. Si cum Christo, inquit, resurrexistis, quæ sursum sunt quærite, vbi Christus est in dextra Dei sedens. Et iterũ, Consepulti enim sumus cum illo per baptismum in mortẽ: vt quomodo Christus surrexit à mortuis per gloriã Patris, ita & nos in nouitate vitæ ambulemus. Et his similia per totũ hoc caput scribit. Hoc ergo est, in Galilæã ire, vbi Dñs videtur. Quãdiu antiquũ obtinemus, Christum videre nõ possumus: ℘ surrexit, nihil nobis commodat, nisi extra nosmet exiuerimus, ínq; nouitatẽ vitæ trãscenderimus. Et hæc quidẽ ideò fusius indicare volui exẽpli loco, vt videamus breui hoc sermone ad mulieres facto, omnibus prędicatoribus formam, quomodo de Christi resurrectione loquẽdũ sit, prędscripsisse angelũ. Cùm autẽ & in Ascensione primũ omniũ sermonẽ fecerunt: nemo, quin hoc ipso etiã modũ ostẽderint, quid de hoc quoq; articulo dicendũ sit, ambigat. Qua ratione & ego hunc angelorũ verbis exorsus sum sermonẽ, atque de iisdẽ reliquũ sermonis loquetur latius: ratus nimirũ, nihil nobis sani sermonis defuisse, si hæc tantũ angelorũ verba præsenti lætitiæ seruientia didicissemus. Atqui ideo huc congregati conuenimus, vt hunc honoris Christi triũphum celebremus, imò ipsum triũphatorẽ prædicemus, magnifice mus, vt vbiq; locorũ euulgemus, id quod ipsi hodie inuicem exhortati sumus. Ideò, inquã, huc modo conuenimus, atque ideò cũ Apostolis cœlos aspicimus, admirãtes nouum illud, & omnibus seculis inauditũ facinus, cum Christo imò in nobisipsis exultantes, gratulãtes, promissam consolationẽ expectamus. Et quid restat præter Angelorum prædicationẽ?

Ephes. 1.

Ephes. 2.

Coll. 3.

Rom. 6.

Et hanc certè si rectè intelligeremus, de nobis idem dici pos-
Act. 1. set, quod Lucas de Apostolis testatur, cùm ait: Tunc reuersi sunt Hierosolymã à mõte, qui vocatur Oliueti, qui est iuxta Ierusalẽ, sabbati habens iter, & manebant perseuerãtes vnanimiter in oratione. Hoc Apostoli audito angelorũ sermone fecerunt: & sanè illud ipsum præstare, ascensionẽ Dñi est celebrare. Quod si de nobis idẽ dici debet, vt æquũ est, angelicus sermo prius audiendus ille est, Eum ipsum ergo, quàm licet compendiosè explicemus, vt quilibet deinde iis consentanea meditetur secum. Principiò igitur nemo miretur, nec superfluum quid arbitretur, non solũ Apostolos atq; Euangelistas cum ore tum scriptis Ascensionẽ Christi toti Christiano orbi prædicauisse, verùm etiã angelos, cœlestes illos spiritus, hominibus eã annuntiasse, idq; primũ omniũ: nec minus quàm cæteri hominũ in resurgẽtis atq; ascendentis triũpho gaudiosos, Ratio enim eãq; nõ vulgaris subest, cur hoc & fieret, & literis posteritati cõmẽdaretur. Quare enim pro
Psal. 56. Regis sui clarificatione angeli nõ exultarent? Annõ Scriptura testatur, Et adorabũt eũ oẽs angeli Dei? Et hoc Paulus de
Heb. 1. Christo interpretatur manifestissimè, quẽ tantò angelis meliorẽ effectũ ostendit, quantò differentius præillis nomẽ hæreditauit. Cũ ergo vt hominũ, ita & angelorũ Dñs est, cur nõ & hi in eius honore gauderent, quẽadmodũ & illi? Cur non & hominũ, hoc est, nostræ saluti cõgratularentur, scientes ex nobis ipsorũ ruinæ implendæ sunt, & q̃ vnà secũ felicitatis æternæ participes erimus? Quin & ipsorũ res agitur.
Heb. 2. Quanquã enim Paulus testetur, Christũ nusquã angelos, sed semen Abrahæ apprehendisse: tamen & angeli illius participes sunt gaudij, quod nobis in Christo saluatore nostro cõtigit. Primò enim omnis creaturæ aliquid habet homo. Habet nãq; cõmune esse cũ lapidibus, viuere cũ arboribus, sentire cũ animalibus, intelligere cũ angelis. Quando ergo filius Dei humanã in se naturã assumpsit, factus homo, vtiq; & angeli habẽt cur lætentur & gaudeãt, q̃ ille qui supra illos creator est, cũ ipsis imò & inferior factus est; humiliauit eñ se lõgè ab angelis. Deinde sit licet ex quatuor elemẽtis homo cõpactus, secũdũ q̃ corporeus est, secũdũ animã tamẽ pinde atq; angeli rationalis atq; immortalis est, eadẽq; hoís
Psal. 8. (secũdũ animã) & Dei differẽtia est, quę alioq; inter angelicã
Cum iudicio legenda hæc. atq; diuinã naturã traditur: nimirũ Deus ipse creator solus est, angeli atq; hominũ pars melior, animæ, inquã, creaturæ

sunt. Tanta ergo naturæ vicinitate nobis cõiunctos, nobiscũ exultare, adeóq; primũ mortalibus immortalis Christi ascẽsionẽ declarasse mirũ est? Cęterũ nec hoc ratione caret, quod albis amicti vestibus apparuerunt. Neq; enim quicquã præter gaudiũ iste color significat. Quanquam & alio quodam modo iste cãdor decebat angelos. Nõ enim vel peccato, vel impotẽtię, vel etiã morti subiecti sunt. Vnde munda omnia, lucida, claráque & pura circa illos sunt. Secus nostra fert cõditio. Quãdiu enim hic reptamus, nõ licet tã candidis amiciri vestibus, vt qui in sentina peccatorũ medij, infirmitatibus ac morte sumus obnoxij: spe tantùm & promissione futurum credẽtes, vt ipsi quoque candido amictu præfinito tẽpore sequamur Christum. id quod fiet, cùm hic stolas nostras in agni sanguine lauantes, ipsum cruce quisque sua in humeros assumpta secuti fuerimus. Verùm id hic narrare tempus nõ est. angelorũ potius responsa discutiamus, quorum causa isthæc præfatus sum, in quibus & summa suscepti versatur negotij. Et ipsa quidẽ quadripartiri licebit. Primũ quod referunt, est, Viri Galilæi. Hoc nomine Apostolos dignãtur Angeli. Nec hic illis tẽporibus honoris titulus habebatur mũdo. ac honorificentius licuisset copellasse, cũ hac ipsa appellatione mundo essent ludibrio. A Nazaretz Galileæ, ciuitate, potest aliquid boni esse, quærit Nathanaël. Sic & Nicodemo obiiciebãt quasi ignominiosum. Nũquid & tu Galilæus es? Hos deinde & alij secuti sunt, antéque oẽs perfidus Iulianus Apostata, qui Christũ, quẽ scelerate negauerat tyrãnus, ignominiæ causa, Galilæũ appellabat. Ne ergo hoc quasi ignominioso nomine quis scandalizetur, etiã angeli Apostolos cõpellant Galilæos, perinde ac si dicerent: Mundus quidem hoc opprobrio nobis fert nomen, sed ne propterea pusillanimes efficiamini, nolite erubescere: ecce enim Iesus ille, qui & ipse hac causa Galilæus nuncupatus est, videntibus vobis sursum cœlos ascendit. Si huic ignominiosa hæc (vt impij iudicant) compellatio nihil obfuit: nec vobis incommodabit. Nihil interest, siue Iudæa siue Galilea, India vel Aetiopia, Roma an Hierosolyma oriundi sitis. Non illi generis nobilitas in terris necessaria est, cui cœlum vltro apertum est. Sinite ergo suo mundum more loqui, dum vult conuitiis impetat, exprobret, rideat: hæc vestris spes firma inhæreat animis, & Iesus, à quo nomen ducitis, in cœlis sedẽs viuit, & super omnia regnat. Ecce hęc prima quoq; cõpel

Apoc. 22

Ioan. 1.
Ioan. 7.

latione sua nos docent angeli. Addunt præterea: Quid statis aspicientes in cœlum? Quæ & ipsa permulta in se cõprehendũt. Primò sic explicari possunt: Quid stantes hoc factũ
Ioan.6. admiramini? Annõ futurũ hoc prædixit, Visuros vos Filium hominis ascendentẽ vbi erat prius? Annõ & in cœna sæpius
Ioan.14. repetitis verbis dixit: Quia vado ad patrem? Annõ & resur-
Ioan.20. rectionis suæ tẽpore dixit Magdalenæ, Ascendo ad Patrem meũ, & Patrẽ vestrũ? Nũquid & alia in ipso cõsideraſtis diui-
Matt.16. nitatis suæ opera, multa illa & magna miracula? Nunquid
Matt.17. ipsũ vos filium eũ Dei viui confessi estis? Deniq; nũquid patris Dei de eo testimoniũ audiuistis, Hic est filius meus dilectus? Quòd si homo ille tantũ, esset hoc quod vidistis dignum admiratione omniũ. at quia Deus, quid admiramini hæc vos vidisse in Deo? Deinde, Quid admiramini aspicientes in cœlũ? Rectè quidẽ cœlos suspicitis, nimirũ verã patriã vestrã: hactenus nunquã est auditũ, hominẽ propria virtute
Gene.25. ascendisse cœlos. Iacob quidẽ angelos nõ homines ascendẽ-
Gene.5. tes descendentes vidit. Tum etiã Enoch raptus legitur, sed
4.Reg.2. quo vectus, adhuc propè ignoratur. Sed & Eliã raptũ legimus. Verũ vt id faceret, igneo vsus est curru. Quanquã nec ipse in cœlos sed in aëra aut quẽcũq; à Deo in hoc præparatum locũ assumptus est. Nemo enim ante Christũ ascen*dit.*
Ioan.3. Nemo, inquit, ascẽdit in cœlũ, nisi qui descẽdit de cœlo. Hic viam præparauit, & vt in summa dicã, vsq; ad illud tempus nulli patebat cœli aditus. At nunc reseratũ illud esse hominibus quis miratur? Si descẽdere potuit filius Dei, & ascendere cũ ipso poterũt homines. Quẽadmodũ enim impossibile atq; incredibile videbatur prioribus seculis vllũ posse cœlos ascendere hominẽ: ita etiã Dei filiũ descendere fuerat incredibile. Sed hoc factum esse nemo dubitat: & illud ergo fieri potest, Quid admiramini. Tertiò, non Prophetas, qui
Psal.109. hãc ascensionem prædixêre legistis? Quid ergo admiramini? Admirentur qui Prophetas ignorãt, Gẽtes. Admirentur qui Prophetis fidẽ denegãt, Iudæi. Vos qui hæc nouistis & creditis, dedecet isthæc admiratio: decet verò exultatio, & gratiarũ actio: imò verò manibus plaudite, vt Psalmista mo-
Psal.46. net: Quia magnus & excelsus Dñs, Rex magnus super oẽm terrã. Quartò, Quid vltra queritis, quid vultis? Annõ ad cõfirmãdam eã, quæ in vobis est, fidem, hæc ita vidisse sufficit? Quod firmius signũ queritis? Iam ante se dominum terræ, maris, ventorúmq; demõstrauit: nunc quod vidistis, seipsum & cœli

& cœli aëríſq; oſtendit dominũ. Quid ergo ſtatis? quid admiramini? Nõ nunc ſtandũ, nõ hæſitandũ eſt, ſed indubitatò credendũ eſt, Chriſtus ſequẽdus eſt, vtut hic mũdus obgãniat. Tertiò deinde ſubiũgunt angeli: Hic Ieſus qui aſſumptus eſt à vobis in cœlũ. Ecce, hæc tandẽ verè huic feſtiuitati conueniunt. Hic ipſe qui aſcẽdit, deſignatur. Hic Ieſus, inquiunt. Et hæc quod ſubdit, aſcẽſio ipſa eſt: Aſſumptus eſt. Et quid eſt, Hic Ieſus non alius? Qui deſcẽdit, ipſe eſt qui & aſcẽdit. Cũ eſſet in forma Dei, nõ rapinã arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo, ſed formã ſerui accipiens, in ſimilitudinẽ hominum factus eſt, &c. Quomodo aſcẽdit? Deus exaltauit illũ, & dedit illi nomẽ quod eſt ſuper omne nomẽ. Hic ergo Ieſus, nõ alius. Atq; hæc tibi ſigna quicunq; Chriſtũ profiteris. Hic ille lapis quẽ reprobauerunt ædificantes, qui & in caput factus eſt anguli. Hic eſt, quem conſtituit Deus iudicẽ viuorũ atq; mortuorũ. Huic teſtimoniũ perhibent oẽs Prophetæ, remiſsionẽ peccatorũ accipere per nomẽ eius quotquot credũt in eũ. Hæc ergo tertiò annũtiãt angeli. Poſtremò & reuerſurũ prædicant: id quod aptè & neceſſariò additum eſt. Ipſum enim factũ hoc ornat, verámq; cõſolationem affert: alioqui enim neceſsiſſe eũ omninò relictis nobis cogi taſſemus. Minimè, inquiũt: iterum veniet. Ad quid verò veniet? Audi ipſum qui veniet: Iterũ veniã & accipiã vos ad me ipſum, vt vbi ego ſum, & vos ſcitis. Hoc enim illud eſt, quod paſsione ſua nobis meruit: Pater, ait, volo, vt vbi ego ſum, illic & ipſi ſint, quos dediſti mihi. Hæc ergo toti mũdo prædixerũt & annuntiauerunt angeli, ne quis impatienter ferat ſed cum magna fiducia hæc futura ſperet & expectet. Quin etiam impios hoc dicto terruerunt. Nam & his Chriſtus nõ ſeruator, ſed arbiter veniet. Quibus ſignatè dicitur, Sic veniet. Tunc enim implebitur quod Iſaias prophetà dixit: Domine, exaltetur manus tua vt non videant: nimirum diuinitatem tuã, ſiue claritatem. Non enim videbunt diuinitatem Dei alioqui & ipſi ſalui eſſent (Videre enim Deum, ipſa eſt beatitudo, & vita æterna) ſed humanitatem tantummodò filij hominis, quã contẽpſerunt, deriſerunt, crucifixerunt, & occiderunt: hanc, inquam, ſolam videbunt. Propterea addit: Videant & confundantur. Quid verò confuſionẽ eam ſequetur, mox ſubiũgit: Ignis hoſtes tuos deuoret. Sic enim iuſtus vix ſaluabitur, aut ſi angeli Euangelij prædicatores timebunt cùm ſubleuabitur Behemoth Diabolus, qui ita factus eſt

Actor. 1.

Ephe. 4. Philip. 2.

Actor. 10.

Ioan. 14. Ioan. 17.

Iſa. 26.

Ioan. 17.

1. Pet. 4.

Iob. 41. & 40. vt nullum timeat, qui & Rex super filios impietatis, videns tibus cunctis præcipitabitur, impij & peccatores vbi compa rebũt? Ecce hoc impijs annuntiauerunt Angeli. Et huc pertinet quod Dauid ait: Ascendit Dominus in iubilo: nimirũ Psal. 46. propter pios, & Dominus in voce tubæ: propter impios, quibus mox iudicij nouissimi sententia in sempiternã damnationem denuntiabitur. Quisquis ergo es pie atque ingenuè Christianus, his temet cõsolare verbis in quacunque tãdem laboras aduersitate. dic intra temetipsum. En Dominus meus & saluator Christ⁹ oculos quidẽ meos ascẽdens effugit ne nunc videam: at reuertetur idem ad me scio, & accipiens me ad seipsum liberabit me. Contrà quisquis in ipsum deEsai. 42. liquisti, serio hæc tibi dicta puta: Sic veniet. Tacet quidem nunc, sed nunquid in æternum silebit? Vt agnus passus est, ni Apoc. 5. hilominus vt leo à Ioãne visus est. Postremò hæc ipsa verba vnicuique nostrũm incitamenta sint, ad perstandum studiosius pro sua quemque vocatione, intelligentes nimirum reuersurum Christum: vigilandum est, vt digni vocatione nostra inueniamur: cogitãdum est, qua ratione calculus accepti ac dati duci possit: an possumus cũ decẽ millibus occurrere ei, qui cum viginti millibus venit ad nos. Ecce hæc illa angeLuc. 14. lorum de hac solennitate prædicatio prima est. Equidem omnibus posse satisfacere eam arbitror, si nobiscum eade re libet tractare fusius. Grãtia Dei nobiscum. Amen.

SERMO NONVS.

VNicum atque adeò minutũ in hoc Euãgelio, & ipsum in fine est verbum, quo causa & origo huius tãtæ solennitatis innuitur: Dominus Iesus, ait Marcus Euangelista, Marc. 16. postquam locutus est eis, assumptus est in cœlum, & sedet à dextris Dei. Hoc, inquam, verbo causa docetur, cur hunc diem solẽnem agimus. Præclarum sanè verbum: quod qui diligentius considerat, non habebit, cur postpositis omnibus alijs, hunc festum diem peragamus, miretur. De sola enim ascẽsione & loquimur, & canimus, & prędicam⁹ hodie. Quin nec his contenti, etiam externis quibusdam, quantum licet, cæremonijs ipsum factum omnium oculis exponimus. quæ qui nõ intelligit, certè admirabitur. At nobis non licet ignorare, permultum in re esse nostra, Christũ dominum cœlos ascendisse. Philosophorum alij de naturis rerũ scripserunt, naturã & effectus singulorũ demonstrãtes, alij magno labore magnáque industria, quæ præter naturã in huius mundi theatro

theatro facta sunt perquisieruut, & prodiderunt literis. At sacra Scriptura maxima habet miracula, eáque optima fide prodidit. Nihil tamen in omnibus voluminibus eius perinde nouũ, insuetũ, miraculosum: nihil etiam æquè magnum & excellens, atque isthæc Marci verba, inuenitur: nèpe quibus Christum assumptũ esse in cœlũ & à dextris Dei sedere testatur. Nõ huic simile quid vlla alicubi tradit historia, vnũ creaturarum omniũ iã inde ab origine rerum existentiũ superat potentiam: à seculo non est auditũ tale quid: omnium istud miraculorum est miraculum. Annon hæc aspicere, an nõ turmatim accurrere, de his loqui atque meditari summa voluptas est, maximè cũ non possumus ignorare tot attestãtibus Scripturæ eloquiis, quam spem futuræ adferat vitæ? Non hac parte dormitauerunt qui ante nos fuerunt Patres. Quot enim & quantæ pietatis sermones, cantiones, meditationes, precésque in hanc solennitatem composuêre, in eáque vsi sunt? Nam & nunc legentibus, audientibus, atque considerantibus nobis, maximam consolationem adferunt. Id quod non obscurè ostendit, & ipsis ingentem spem hoc Christi factum attulisse. Tum etiam cæremoniæ docent, quàm laborauerint eadem omnibus inculcare, pueris atque rudibus. Propterea enim nõ solùm verbis, sed externis etiã vsi sunt ritibus. Hinc hodierna processio, hinc etiã quod alicubi quomodo ascẽderit Christus repræsentatur, est. Nostro quidem seculo hæc lusus & ioculatoria iudicãtur. Sed haud dubiè tantùm proderũt tamen iuuentuti, quãtum ob oculos quædam depicta & inculcata fere, vnde parum admodũ pietatis, nullus verò Dei timor, imò certè omnis pertinacia, omnisque leuitas addiscitur. Non est præter morem, credite, nec verò lusus aut iocus æstimãdus est, quòd verbo Dei nõnulla coniungũtur alia, quibus simplices ad iustitiæ & timoris Dei perseuerantiã attrahantur. Tentemus licet omnia, adhuc tamen vix in officio suo iuuentus retinebitur. Nemo erit suo qui sermone apud omnes efficiat omnia. Nam vel lucẽ hac clarius est, vulgus hominum, sublatis è medio cęremonijs, nec verbi prædicationẽ magni facere. Infirmorum, fratres, habenda est etiam cura. Qua ratione simplicibus, rudibus, ac iuuentuti subueniri possit, cogitandũ est. Quòd sit tibi lectio, aut auditus sermo sufficit, sunt alij quibus in negotio saluris non solùm verbis, verũetiam figuris quibusdã externis cõsulendũ est: quin nec sic quibusdã seria inculcari

possunt. Et hæc ideo dixisse me volo intelligi, vt veterũ cõ-
suetudinẽ videamus, qui si quando ad fidei aliquem articulũ
ventum esset, hunc accurratè acquisitéque scrutabãtur, sibi-
que infigebant altissimè. Iã vero in fidei articulis præcipuis
hæc est ascensio. eò igitur maior adhibenda est diligẽtia, vt
omnibus inculcetur, ab omnibus & credatur & perfectè in-
telligatur. Quò enim perfectius intelligitur, eò maior inde
consolatio percipitur: imò vbi non intelligitur, periculum
est, ne in ipsum impingatur. Cuius sanè rei indiciũ est, quòd
nostro seculo sint, qui Christũ corporaliter & substantiali-
ter inesse sacramento altaris, minimè concedant. Equidè hi
magnã erroris sui partẽ ex huius articuli deprauato intelle
ctu cõcepêre. Christus, inquiunt, ascendit ad cœlos, & sedet à
à dextris Dei, nõ igitur in Sacramẽto hoc est. Vnde verò eius
modi argumẽta, nisi ex carnali intellectu quodã, cũ minimè
quomodo cœlos ascenderit Christus intelligãt? Fusius ergo
aliquãto de hoc me articulo dicere oportet, vt vulgus eò re-
ctius agnoscãt, quantũ nostra in hoc articulo interĕt, altiũs-
que repositò vtantur meliùs. Primò igitur quod Marcus ait,
assumptum esse Christum, non intelligendum est, quasi non
propria ascenderit virtute, sed alterius auxilio vsus sit. Lõ-
gissimè differt Christi assumptio ab Enoch, Eliæ, Pauli, no-
Gen.5 strâque raptura. De Enoch dicit Scriptura: quia transtulit eũ
4.Reg.2. Dominus. Eliam currus igneus & equi ignei tulerunt. Pau-
2.Cor.12. lus raptus est. Lazarus ab angelis in sinũ Abrahæ portatus
Ioan.14. est. Luc.16. Apostolis Christus ait, Veniam, & accipiam vos
ad me ipsum. De nobis Paulus loquitur: Nos, inquit, qui vi-
1.Thes.4. uimus, qui relinquimur, simul rapiemur cum illis in nubi-
bus obuiã Christo in aëra. Et vt in summa dicã, quisquis no-
strũm cœlos desiderat ingredi, alieno eget adiumẽto. Solus
Christus sua virtute cœlos ingressus est. Licet enim Marcus
non ita clarè id exprimat: alibi tamẽ demõstratur apertius,
vt cùm Christus ipse ait: Ascendo ad Patrem meũ & Patrem
Ioan.20. vestrum. Et, Exiui à Patre, & veni in mundũ: iterũ relinquo
Ioan.16. mũdum, & vado ad Patrem, Hoc igitur fundamentũ nostrũ
est, Christũ propria virtute ascendisse. Neque enim quicquã
aut exiguũ spei adferret, si ad hoc angelis, nubibus aut curru
vsus fuisset necessariò vt Elias, & alij fecêre. At quod propria
sua virtute & potentia ascendit, plenum spei & cõsolationis
est. Etenim homine, quem assumpsit, præstantioré esse fir-
missimè confirmat, imò & maius quid, quàm vel Enoch, vel
Elias, vel Paulus, vel oẽs posse, quin ipsum Dei certissimũ sit

filium conuincit. Agè ergo, confidentius in ipsum inniti minúsq; hæsitare oportet, & nos quoque Deo in cœlesti & sempiterno regno possit offerre. Ecce hæc omnia cõprehendimus, cùm dicimus: Ascẽdit ad cœlos. Nõ autẽ assumptus, subuectus, aut raptus est: illud enim minus satisfaceret nobis, possemúsque nõ maiorẽ Enoch vel Elia, aut Paulo æstimare Christũ. Sed quę nobis ex eo cõmoditas, si nec pręstãtior nec maioris virtutis est Christus? Quomodo ipse egens auxilio, nos ad cœlos posset inferre? Omnis sanè & spes & fides nostra vana esset. Nõ igitur illud solũ cõsiderãdum est quod in Marco legimus, Assumptus est: verùm illud etiã quod Christ? ipse ait: Ascẽdo ad Patrẽ meũ, & Patrẽ vestrũ. Quod enim illic deest, hìc suppletur. Vtrũque tamen à vero nõ abest. Secundũ humanitatẽ enim assumptus est, & secundũ diuinitatem ascendit. Est ergo primum hoc quod in ascensione considerãdũ est: fundamentũ, inquã, est, in quod cætera extruuntur omnia. Deinde etiã illæ dictiones, ascendit, & sedet, communi nõ sunt intelligenda significatione. Nobis enim, ascendere, pro suæ significationis impositione, est motus localis. Vt si dicerem, Cæsar Colonia Spirã ascendit, hoc dico, & Cęsar illũ inferiorem locum reliquit, & peruenit in superiorẽ. Simul enim vtrobique esse nõ potest. & si Spiræ esse voluerit, Coloniam relinquat necesse est. Non ita Christi ascensio intelligenda est. Quanquam enim è cœlo venit, non tamen propterea cœlum reliquit. Nam & in terris cùm esset, in cœlis tamen esse se palàm asseruit. Nemo, inquit, ascẽdit in cœlum, nisi qui descendit de cœlo, Filius hominis, qui est in cœlo. Ecce in terra hæc loquitur: & qui loquebatur, in cœlis esse se testabatur. Eadem ratione cœlos ascendit, non tamen ideo terram reliquit. imò cùm iam ascenderet, ad discipulos ait: Ecce vobiscum sum vsque ad consummationem seculi. Non eget motu, quemadmodum nos, qui Deus est. Vbique enim præsens est, vt in Hieremia testatur. Sed & cœlum illi sedes est, & terra scabellum pedum eius. Et hìc aduerte. Non dicit: Pars cœli mihi sedes est, & pars terræ: sed vbicunque cœlum est, ibi mihi sedes: vbicunque terra est, pedum meorum scabellũ est. Hinc est quod Dauid ait: Si ascendero in cœlum, tu illic es: si descendero ad infernũ, ades. Hinc & Paulus ait, Deũ non lõgè esse ab vnoquoque nostrũm. In ipso enim viuimus & mouemur, & sumus. Iam verò supra priore parte dictum est, Christũ nõ solùm hominem, sed & Deum esse. Et

Mar.16. *Ioan.20.* *Ioan.3.* *Matth.28.* *Hiere.23.* *Isa.66.* *Psal.138.* *Act.18.*

ipsum

ipsum quidē magnificè declarauit, cùm cœlos ascendit. Cùm ergo Deus ipse est, certè nō eo modo cœlos ascendit, vt amplius in terra non esset. Quo modo prius è cœlo descenderit cogita, & qua ratione nunc sit in cœlis, intelliges. Testatur
Ioan.16. ipse in Scripturis exiuisse se è cœlo in mundum, nō quidē eo sensu, quasi antea nō fuisset in terra. Nam Ioānes apertè ait,
Ioan. 1. In mundo erat, & mūdus per ipsum factus est, & mundus eū non cognouit. Ita nunc quoque mundum reliquit: non vt in mundo non sit, sed quod mundo visibilem præsentiam suam subtraxerit. Quemadmodū ergo introitus illius in mundum aliud nihil erat, quàm quòd visibilē se exhibebat, qui prius etiam inuisibili quodammodo in terris erat: ita recessus eius è mundo aliud nihil est, quàm quòd visibilē præsentiā mundo subtraxit, licet nihilominus in mundo sit atque permaneat, ipsum mundum regat atque conseruet, quēadmodum ab initio fecit. Et quemadmodum descēsio eius è cœlo aliud nihil est, quàm quòd semetipsum exinaniuit: ita ascensio ipsius nihil aliud est, quàm quòd depositā à se forma serui, omnipotentem se Deū ostendit, qualis ab initio fuerat. Ascensio igitur Christi, secundū diuinitatem, nihil præter glorificationē & clarificationem ipsius est: secundū humanitatē ve-
Ephe.1. rò nihil aliud, nisi quia & ipsa humanitas super omnes prin-
Matth.28. cipatus, virtutes, potestatésq; exaltata est, & potestatem acce-
Phil.2. pit in cœlo & in terra, adepta nomen, quod est super omne nomen, ita vt etiā humanitati Christi Deo coniunctæ omne genu flectatur, cœlestium, terrestrium & infernorum. Ecce, fratres, quæ nobis mysteria vnico illo verbo manifestantur, quod dicimus, Ascendit. Idem de secunda parte licebit dicere, qua credentes confitemur, Sedet à dextris Dei. Nam hîc cogitationes humanæ tacent omnes: minimè corporeus fingendus est Deus, qui vel sinistram vel dextram habeat, qui ipse sella sedens, Christū dextrum iuxta se habeat. Minimè, inquam, talis fingendus est Deus. Ipse enim spiritus est, corpus non habens, eóque nec sinistram nec dextram. Loquitur autem Scriptura humano more de Deo: nō quia sit, sed quòd
Ioan.4. tardiores & crassiores ingeniis, nisi per res, quibus assueui-mus, quæ quotidiè videmus, audimus, & tangimus, nihil de Deo intelligimus. Longè sanè alia res est in Deo, quòd nos dicimus, Sedere ad dextram. Illius enim sedere aliud nihil est, quàm Iudicem atque Dominum esse omnium, & hominum & creaturarum. Dextra eius nihil est, præter omnipotentiam

tentiam suam. Sic enim Scriptura ait, Nunquid dextera mea hæc fecit omnia? Et, Dextera Domini fecit virtutē, dextera Domini exaltauit me. Et in cantico suo Maria, Fecit potentiam in brachio suo. Et ad Israēlem Dominus, In brachio extento educam vos. Quoquo igitur omnipotētia Dei sese extendit, eò etiam dextera ipsius attingit. Si quando igitur dicimus, Christus à dextris Dei sedet, hoc volumus, quòd Christus æqualis atq; adeò eiusdem cum Patre sit potentiæ, & vsque ad fines regni Dei, Christi se protēdat maiestas. Idipsum verò & humanitati eius tribuitur, quæ diuinitati cōiuncta, vbique regnat & dominatur, in cœlo, & in terra, in mari, in morte, atque in inferno. Hoc ergo est sedere à dextris Dei. Vbi verò argumentū illorum: Christus sedet à dextris Dei, ergo in sacramento esse non est possibile? Ecce quod nihil aliud sit quàm huius articuli deprauatus intellectus, ex sensu carnali procedens. Equidē contrarium asserens dico, ideo in sacramēto esse, quod à dextris sedet. nulla certior hac demonstratio inueniri facilè poterit. Est enim dextra Dei, omnipotentia virtutis eius, quemadmodum suprà dictum est. Si ergo etiam secundum hominē Christus à dextris Dei sedet, vtique in sacramento esse potest: imò nisi à dextris eo modo sederet, in sacramento esse non posset, quēadmodum nos simul eodem tempore in multis locis esse nō possumus. Ex his igitur, opinor, facile est videre quid sit, Christū ascendisse cœlos, & quam illa res mortalibus spem adferat. Qui enim in corde suo credit, quòd Christus ad cœlos ascendit, & à dextris Dei sedet, vti dictum esse memini, hic sanè credit primò, Christum verè esse Deum, qui propria virtute cœlos penetrare potuit: secundò, datam illi potestatem esse in cœlo & in terra, propterea quòd à dextris Dei sedet: tertiò, quòd Dominus sit omnium, eò quòd aēr atque nubes suum obtulerunt officium: quartò, quòd redemptor ipse noster sit, quia naturam nostram secum ad cœlos extulit: quintò, quòd patronus, siue aduocatus & mediator noster sit apud Patrē; propterea quòd consummato sacrificio, introiuit in Sancta sempiterna, non irrationabilium sanguine, sed sanctæ passionis suæ merito. Postremò, quòd & nos cœlos ingressuri simus, eò quòd caput nostrum illuc introiuit, & cœlum possidet. Ecce, omnia hæc credimus, quia eadem sua Christus ascensione tanquam firmissima demonstratione confirmauit. Quid ergo hac fide homini Christiano posset obtingere iucundius?

Psal. 117. *Luc. 2.* *Hebr. 9.*

cundius? Aut in quo deficiet? Aut etiã quis lædet hæc omnia credentem? Quid Paulum Apostolum tanta armauit confidentia in tot tantísque periculis gloriantem, nisi quia verè
Rom.8. dicere potuit, Deus pro nobis, quis contra nos? Christus qui iustificat nos, quis est qui condemnet? Christus qui interpellat pro nobis apud Patrem, quis accusabit? Vnde eidem Pau-
2.Corinth.2. lo spes tam certa, qua obfirmatus dicere ausus fuit, Scimus, quoniã si terrestris domus nostra huius habitationis dissoluatur, quòd ædificationem ex Deo habeamus? Et iterum,
2.Timo.4. Reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi Domi-
Isa.64. nus iustus iudex. Et cũ Isaia, Non oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus diligentibus se. Vnde, inquam, Paulo fiducia tanta, nisi quòd
Ephe.2. dicere potuit, Deus qui diues est in misericordia, conresuscitauit nos Christo, & communicauit, & consedere fecit in cœlestibus? Quid desiderium illud eius moriẽdi, imò etiam pro Christi nomine patiendi excitauit in ipso, nisi quia dice-
Phil.1. re potuit, Mihi viuere Christus est, & mori lucrum? Et ite-
1.Cor.1. rum, Si compatimur, simul etiam cum ipso viuemus? Vide ergo quantus bonorum cumulus, ex hoc Christi ascensionis articulo confertur. Neque enim posse fieri arbitror, vt vlla in hoc toto orbe res credentem possit solicitare aut terrere, qui verè & ex animo dicere possit, Credo Christum Iesum ascendisse ad cœlos, & ad dextram Dei sedere. Sanè non causa vel occasione spei, sed hoc tantum deficimus, quòd bonum oblatum non curamus, non quærimus, non consideramus. Ecce igitur explicatum vobis de Christi ascensione articulum, quis eius fructus sit, atque sperari etiamnum possit. Hîc iam primùm requiritur fides: sed nõ sola, quin exemplum nobis Christi erit ascensio. Quæris quomodo? Si cum Christo cœlos ascendere delectat, vt nosmet præparemus sicut & Christus præparauit se, necesse est. Hanc ob rem præsens intuere Euangelium, quid Christus prius quàm cœlos ascenderet, in terris fecit, considera: qua ille via in gloriam & regnum suum peruenerit, diligenter examina. Primò igi-
Act.1. tur Lucas testatur, dicens, Cœpit Iesus facere & docere: idq;
Ioan.17. ipse Christus vult, cùm ait, Pater, manifestaui nomen tuum hominibus. Ego te clarificaui super terrã: opus consummaui, quod dedisti mihi vt faciam. Ecce hîc quomodo primùm itineri cœlum versus tu tuáq; disponenda sunt. Si cum Christo ascendere cupis, ante omnia des operã, vt opus Dei consummes,

summes, in eóque ad finem vsque perseueres. Et huc respicit, quòd Christus discipulos suos in Bethaniã, id est, in domum obedientiæ, eduxit. Hinc cœlos conscendere decet. Et hîc sanè mox insufficientia nostra sese aperit. Omnes quidem cœlos ascendere delectat, sed nemo voluntatẽ Dei implere laborat, à peccatis exurgere nemo curat. Sed quid Christus ait? Non omnis qui dicit mihi, Domine Domine, intrabit in regnum cœlorum: sed qui facit voluntatem Patris mei, qui in cœlis est, ipse intrabit in regnum cœlorum. Sit ergo hoc primum. Deinde idem Euangelium testatur Christũ passum esse, crucem baiulasse, in cruce denique mortuũ esse. Dissuadere hoc ne faceret, Petrus voluit: sed audit, Vade retro Satana: scandalum mihi es, non sapis ea quæ sunt Dei. Et hoc secundum. Si cũ Christo patimur, & conregnabimus. Qui non tollit crucem suam, & sequitur Christum, ad gloriam eius nõ perueniet, imò nec dignus est Christo Domino. Vos estis qui mecum permansistis in tentationibus meis, ideo vado disponere vobis locum in regno meo, ad discipulos loquens ait. Tertiò, etsi Christus Patris voluntatem impleuisset, tum etiam crucis ignominiam, ac mortem perpessus fuisset, eóq; de sua certus esset gloria: tamen experit eam dicens, Pater, venit hora, clarifica filium tuum. Ergo igitur & nobis precandum est, Pater libera nos à malo: &, Adueniat regnum tuum. Id ergo rursus nostram arguit negligentiam, qui tam certò nobis pollicemur cœlum, vt nec orandũ propterea arbitremur, non ignoremus licet Christum, vt clarificaretur à Patre petiisse. Quartò, cum discipulis suis conuescens discubuit, antequam ascenderet. Et quid, nisi fraternam charitatem commendare voluit? O commodum compendium cœli ardua petenti, qui se in fraternæ dilectionis atque misericordiæ operibus studiosum exhibuit. Facite, inquit Christus, vobis amicos de mãmona iniquitatis, vt cùm defeceritis, recipiãt vos in æterna tabernacula. Qui seminat in benedictionibus, inquit Paulus, de benedictionib⁹ & metet. Beati misericordes, quoniã ipsi misericordiã cõsequent. Quicũq; Christũ in mẽbris suis pauperibus nõ agnoscit, eósq; nec curat, nec solat, nũquã cœli ingrediet limẽ, sed cũ impiis omnibus in ignẽ detrudetur æternũ. Atque hac causa discipulos suos in mõtẽ Olueti eduxit Christus, & de mõte ipso cœlos ascẽdit. Nimirũ oleo admonerẽtur dilectionis & misericordiæ, quã ipse in finẽ vsque dilexit suos, quos in mũdo dilexit: est-

Luc. 14.

Matth. 7.

Matth. 16.

2. Cor. 1.

Matth. 10.

Luc. 22.

Ioan. 17.

Matth. 6.

Act. 1.

Luc. 16.

2. Cor. 9.

Matth. 5.

Luc. 24.

Ioan. 13.

sétque

sétque illis ob oculos positum quod imitarẽtur exemplum. Vnum adhuc restat, quod, Luca teste, recedẽs discipulis suis mandauit. Nempe ab Hierosolymis ne discederẽt, sed expectarent promissum Patris. Idipsum nobis quoque dictũ esse arbitrabimur, qui si in hac vita Spiritũ sanctũ inhabitatorẽ mẽtis habere volumus, si cum Christo sursum ascendere cupimus, in catholica sanctáque Christianorum Ecclesia perseuerandum est. Extra hanc enim salus non est, nulláque cœli semita est. Nemo ascẽdit in cœlũ præter Christũ. Christus verò eiúsque Ecclesia vnum corpus sunt. Quicunque ergo vel minimũ in hoc corpore membrũ est, sine dubio ad cœlos perueniet. At si quis ex hoc ipso corpore defecerit, nũquam ad cœli ianuam perueniet. Ex his iam considera quæ eorum sit dementia, qui se vltro ab Ecclesia diuidunt, propterea quòd nonnullam in ea zizaniam considerant. In operibus, in doctrina, hypocrisis in diuinis officiis, cæremoniarum abusus, vitæ impietas, infelix illud lolium sunt, quod totum percrescens agrum operuit. Sed quid nobis faciendum est? Vna vice simul extirpari nequit. Age igitur quod potes præsta: quod reliquum erit sine ad messem vsque crescat, ne propter ea ipsum agrum deseras: vt bonum semen inseras incumbe, ad Dominum querelam tuam effunde, dic *cum* Apostolis, Domine, nunquid in tempore isto restitues regnum Israël? Illi quidem ex ignorantia isthæc quærebant, at nobis optima eadem fide licebit dicere. Non enim ignoramus hanc ab initio voluntatem Dei fuisse, omnia instaurare: imò id iam olim fecisse nouimus. Primò enim angelorum numerum compleuit. Tum etiam ita in terris regnum Dei disposuit, vt in omni loco Deus honorificaretur. Sed labefactatum est nunc: eò igitur ardentius orandus est Christus, vt restituat. Hæc ergo illa ipsa sunt, circa quæ piorum mẽtes hodie occupãtur. Gratia Dei nobiscũ. Amen.

Act.1.

Matt.13.

Act.1.

SERMO DECIMVS.

Cvm Euãgelio hodierno, in quo Marcus honorificæ ascensionis Christi licet succinctè meminit, simul etiam Epistolæ loco nobis lectum est hodie, quid Lucas de eadem perscripsit. His deinde eiusmodi Ecclesia orationem addit, dicens: *Concede quæsumus omnipotens Deus, vt qui hodierna die vnigenitum tuum redemptorem nostrum ad cœlos ascendisse credimus: ipsi quoque mente in cœlestibus habitemus.* Hoc modo Eccle-

Marc.16.

Act.1.

Ioan.3.

sia

sia iuxta glorioſam atque triumphalē Domini aſcenſionem nos precari docet hodie. Si quis igitur hæc tria, Euangelium, Epiſtolam, & Eccleſiæ orationem ſimul coniunxerit: hic ſanè quod hodie meditetur & faciat, habebit abundè, vtrunque magno ſuo commodo. Neque verò lætius iucundiúſque quicquam cogitare poſſumus, quam Chriſtum aſcēdiſſe ad cœlos, & ad dextram ſedere Dei patris. Tum nec vtilius quicquam precari poſſumus, niſi vt & nos mente atq; affectu in cœlis habitemus, dum mortali hoc corpore induti, neceſſariò hīc in terris circumagimur. Teſtantur Eſra & Nehemias magno olim deſiderio Iudæorum gentem, quæ aliquādiu in Babylonica captiuitate tenebatur, erga terrenum Ieruſalem, patriam nimirum ſuam, affectum fuiſſe, & tandem manumiſſos ingenti pietate ac turmatim eandem repetiiſſe, ibi multa inſtauraſſe, quæ ad gloriam illius vrbis pertinere videbantur, nec quicquam ita primum habuiſſe; quanto magis igitur nos decet circa cœleſtē Ieruſalem affici, præcipuè verò & maximè hac die. Illuc enim hæc ſolennitas quaſi digito monſtrans reſpicere monet. Quin etiam propterea viſibilis atque oculis ſuorū conſpicuus cœlos aſcēdit, vt quo animi dirigendi deinceps eſſent, intelligerēt. Et ipſi quidem ſtātes in cœlū conuerſis oculis, aſpiciebant, periucundum ſpectaculum, ſed non diuturnum contuebantur. Nubes enim eum ſuſcepit ab oculis eorū. Corporeis ad cœlum ſuſpicere oculis, nihil, aut parum, ad rem facit: ſed animum cogitationéſque cœlis inferre, hoc tandē vtile eſt, cōſolatur, deſideriū excitat, à terrenis omnibus abſtrahit. Id quod Paulus docens ait, Si cum Chriſto reſurrexiſtis, quę ſurſum ſunt quærite, vbi Chriſtus eſt in dextera Dei ſedens. Idem & Eccleſia precari hodie docet, nec immeritò. Vbi enim theſaurus noſter eſt, ibi eſt & cor noſtrum: vbi caput, eò ſuſpirant & reliqua membra. Sed hoc præſtare precibus à Deo obtinēdum erit. Corpus enim quod corrumpitur, aggrauat animā deprimítque ſenſus: eóque cœleſti nobis auxilio opus eſt, ſine quo nunquam à terrenis his auellimur. Trahe me poſt te (alibi dilecta diligénſque anima loquitur) curremus in odore vnguentorū tuorū. Quis dabit mihi pēnas ſicut columbæ, & volabo & requieſcam? Dauid ait: Vnam petij à Domino, hanc requiram, vt inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ. Quàm dilecta tabernacula tua Domine, Domine virtutū cōcupiſcit & deficit anima mea

Act. 1. *Col. 3.* *Sap. 9.* *Cant. 1.* *Pſal. 26.* *Pſal. 38.*

in atria Dñi. Idipsum ergo animis in cœlestibus habitare est. Dauid verò apud Deũ, vt id posset, exorauit. Vnde ipsum sequamur equissimũ est. Sitque hoc in genere dictum, vt quid hodie facto opus sit, intelligant omnes. Prudẽtibus quidem hæc dixisse me sufficeret: sed necesse est fusius Christi ascensionem pertractem, atque veluti coloribus suis depingã, vt simplices eò studiosiùs hodie pietati incumbant, festãmque diem hanc, vt æquũ est, sanctius peragãt. Est enim inprætipuis anni festiuitatibus hæc celebris, & fidei articulus est Christi ascensio, & eiusmodi planè, qui si iusta consideratione examinatur, permultum consolationis & spei adferat. Aliquid ergo ea de re dicendum mihi est. Nam & superioribus annis, vt æquum erat, nõnihil in eadem materia laboraui. Vtinã hũc ipsum aliòsq; fidei nostræ articulos sæpius, ac maiori diligẽtia meditaremur. Essent enim vita moréq; nostri magis pij, & Christianæ puritati coniunctiores, quàm nunc sunt. Sed hæc missa facio, & quid de ascensione Christi sentiendum sit perueſtigabo. Sic Marcus habet, Dominus quidem Iesus postquam locutus est eis, assumptus est in cœlum, & sedet à dextris Dei. Hic fidei ille articulus. Christus est qui ascendit, & ipse quidem solus potuit. Qui descendit, inquit Paulus, ipse est qui & ascendit. Nemo ascendit ad cœlum, nisi qui descendit de cœlo, Filius hominis qui est in cœlo, ipso teste qui ascendit. Fuerunt quidam qui idem conati sunt, sed infeliciſsimè hæc illis alea cecidit, grauiùs lapsi, terribiliúsque præcipitati. Angelus quidem è cœlo ad inferni abyssum, homo è paradiso invallẽ lachrymarũ. De solo Christo dici potest, extẽsis in cœlũ ascẽdisse brachiis. In qua sanè ascensione tria consideranda sunt: nẽpe, quò ascẽdit, & quare, tum etiã quo tẽpore. quorũ primum gloriã clarificationis Christi: secundũ, vtilitatẽ & fructus inde nascẽtes: tertiũ verò, qua ratione nos præparabimus ad cœlestẽ viã trãseundã, docebit. Et hæc omnia diligentẽ indagationẽ requirunt. Quod ad primũ, iam nunc audiuistis duobus testantibus Euangelistis, quò ascenderit. Marcus enim assumptum esse cõmemorat, Lucas verò eleuatũ esse, tum in Euangelio suo recesisse testatur. Vbique verò cœli fit mentio. Marcus etiã dextrã Dei addit: id quod multò excellentius est, quàm cœlum. Paulus sanè multis in locis hęc omnia tradit, vt cùm ait, Deus exaltauit illũ, & donauit illi nomẽ quod est super omne nomen, vt in nomine Iesu omne genu flectatur, cœlestium,

Marc.16. *Eph.4.* *Ioan.3.* *Marc.16.* *Act.1.* *Luc.24.* *Phil.2.*

stium, terrestrium & infernorum. Ecce hoc est sedere à dextris Dei: exaltatum esse super omnia, nomen habere, quod sit super omne nomen, & in sua potẽtia continere quicquid in cœlo, in terra, & subtus terram est, & ℘ omnis lingua cõfiteatur, quia Dominus Iesus in gloria Dei est patris. Idem in ea quam ad Ephesios scribit Epistola, eadem fere, licet ver bis nonnihil mutatis, asserit dicens, Constituens eum Deus ad dextram suam in cœlestibus, supra omnem principatum, & potestatem, & virtutem, & dominationẽ, & omne nomen quod nominatur, non solùm in hoc seculo, sed etiam in futuro, & omnia subiecit sub pedibus eius. Et ad Hebræos scribens ait: Sedet (Christus) ad dextram maiestatis in excelsis, tantò melior angelis affectus, quantò differentius præ illis nomen hæreditauit. His aliisq; id genus Scripturæ locis intelligere licet, quid significemus, cum dicimus, Christus sedet à dextris Dei. Complectitur enim in se summam atq; omnipotentem Dei virtutem. A dextris enim sedere, etiam apud homines, locus honoratior est. sed apud Deũ est, æquali diuinæ virtutis omnipotentia, imperio & regno præesse. Quid ergo honorificẽtius de Christo dici potest, nisi sedere eum à dextris Dei in cœlestibus? Quid iucundius nobis dici posset, quid obtingere lætius? Quò enim ille sedet sublimius, eò firmior nostra fides est, eò spes atq; fiducia nostra maior est, ea commodius & melius nobis auxilio esse potest, eò etiã audentius eum inuocamus, O Rex gloriæ, qui triũphator hodie super omnes cœlos ascendisti, ne derelinquas nos orphanos, sed mitte promissum patris in nos Spiritum veritatis. Est ergo hoc primum, quod in Christi hodie considerandum est ascensione: nempe ℘ ad cœlos ascenderit, in quo glorificationis ipsius magnitudo cõmendatur. Deinde verò hoc etiam cogitandũ est, cur ascenderit, id est, quis ascẽsionis eius fructus sit. Et huius rei duas rationes Apostolus tradit: Prima, vt adimpleret omnia: altera, vt appareret apud Patrẽ pro nobis. His rebus ascensio eius commodauit, imò etiãnũ cõmodat. Primò, vt dictũ est, adimpleuit omnia. Nã per hãc declarauit potestatẽ habere se omniũ, terræ, maris, omniũ infirmitatũ atq; morborũ, spirituũ nequã, nec horũ solũ, verũ etiã aëris atq; adeò ipsius cœli. Hoc sensu omnia adimpleuisse dicitur. Sed & hoc ostendit sua ascensione, ℘ credẽtibus velit posítq; adesse simul omnibus. Si enim in terris hîc hæsisset, vno tantùm in loco videretur præsens.

Ephe. 1.

Heb. 1.

Ephe. 4.

Quia verò cœlos ascendit, atq; à dextris Dei sedet, vbiq; simul adest eadem vicinitate omnibus, & sic implet omnia. Præterea etiam alio sensu hoc potest intelligi. Priusquam cœlos ascendisset Dominus, terræ hic orbis mortalibus habitabatur tantùm: nunc verò fit, vt ipsum etiam cœlum impleatur hominibus. Estq; hic primus Christi ascensionis fructus. Alter verò fructus est, quòd apud Patrem nos defendit, ipsúmque pro nobis interpellat. Et hunc fructum idem ille Paulus docet, ostendens ascendentem Christum summi Sacerdotis vere impleſſe officium. Lege enim præceptum erat, vt summus Sacerdos quotannis semel, ipso nimirum expiationis festo, Sanctuarium siue Sanctum sanctorum tabernaculi domus Dei, assumptis thuribulo, ac immolati vituli sanguine, Deũ deprecaturus, intraret. Erántq; hæc futurorum & verorum figura tantùm. Paulus hæc sanè in Christum interpretari non veretur. Ipse enim est, qui ipsa sua ascensione perfectissimo modo adimpleuit. Intrauit in Sanctuarium templi sui, vt Paulus ait, in ipsum cœlum, quasi tẽpli Domini secretiorem locum. Et ipsum Apostolus confert cum Iudaico tẽplo, quod ita ædificatũ erat, vt diuideretur velo. Anteriore veli parte stabant altare, candelabrũ, & mẽsa, & panes propositionũ. Huc ergo quotidie sacerdotes intrabãt sacrificaturi. In altera verò parte, quæ diuisa erat velo, arca Dei, & in ipsa, virga Aaron & tabulæ Mosi, & mannæ: supra arcam duo Cherubim extẽsis alis propiciatoriũ, quod in medio ipsorũ erat, tegẽtes erant. Et huc nemini præter solũ Sacerdotẽ summũ, nec semper, sed semel tãtùm quotannis introire licuit, Eodẽ modo Christi etiã diuiditur tẽplum. Ecclesia enim Christianorũ adhuc in terris militãs prior pars tẽpli est. Hic candelabrũ, quod est Spiritus sanctus, cũ septiformi munere. Hìc mẽsa cũ diuini verbi, sacramentorúmq; panibus. Hìc altare, in quo quotidie preces ac vota Deo offerimus. Altera tẽpli pars ipsum cœlũ est. Illic arca Dei, duo Cherubim, & propitiatoriũ, imò omnia quæcunq; Deus arca, propiciatorio, & Cherubim, significare voluit. Sed nondũ nobis illuc intrare licet, velum obest. Oportet prius corpus hoc corruptibile inducere incorruptionẽ. Christus penetrauit, eámq; templi sui partem introiit, adferens secum in cõspectu Dei optimũ thymiama, preciosas thurificationes, animirũ preces & gemitus, quos nostri causa in terris Deo obtulit. Tũ etiã sanctũ, magníque pretij sanguinẽ sacrificij sui

assump

Leuit. 16.

Heb. 9.

Isa. 11.

1. Cor. 15.

assumpsit, hoc est, totam passionem suam Patris præsentauit oculis. Inq; infallibile huius rei signum, in ipso etiam iam glorificato corpore clauorum fixuras & crucis obtinuit, vt passionis meritiq; sui sempiterni, nunquam delendū essent memoriale. Et hoc Paulus vult, cùm ait, Non in manufacta Sancta introiit, sed in ipsum cœlum, vt appareat nūc vultui Dei pro nobis. Et quid vel desiderare vel optare magis consolatorium possimus? Quid timebimus, quibus tam potēs, tam acceptus coram Deo patronus adstat? Quanta verò iucunditate hac de re Paulus Apostolus loquitur? Habentes ergo talem Pontificem, inquit, qui penetrauit cœlos, Iesum filium Dei, teneamus spei nostræ confessionem. Adeamus ergo cum fiducia ad thronum gratiæ eius, vt misericordiam consequamur, & gratiam inueniamus in auxilio oportuno. Et deinde adhuc clarius: Habentes ergo fiduciā in introitu Sanctorum in sanguine Christi, quam initiauit nobis viam nouam & viuentem, per velamen, id est, carnem suam: & sacerdotem magnum super domum Dei, accedamus cum vero corde in plenitudine fidei, &c. idipsum etiam Ecclesia vult, cùm Psalmistæ nos verbis hortatur, dicens, Omnes gentes plaudite manibus, iubilate Deo in voce exultationis. Est ergo hoc secundum, quod piè nunc considerare licet. Iam verò quod restat tertium explicemus, nempe tempus, quo Christus cœlos ascendit. Illud verò ipse indicat, dicens: Venit hora, clarifica filium tuum. Hæc verò in cœna nouissima iam trigesimum tertium agens annum, cum triēnio prædicasset, quémq; perditam multo sudore requisierat, cum nouissimum, quod restabat opus aggrederetur, ipsam nimirū mortem propediem subiturus: hic tempus aduenerat, vt à patre Deo clarificaretur in terris: illic enim verè dicere potuit, Ego te, pater, clarificaui super terram: manifestaui nomen tuum hominibus: opus consummaui, quod dedisti mihi vt faciam. Et hoc nobis dictum arbitremur. Suo enim præfinito tempore cœlum petendum est. Potuisset quidem primo quoquo die cœlum repetere Christus, sed noluit, donec plenissimè opus suum expleret. in nostro numero inuenias, qui omnino cœlos ascēdere, hoc est, mori & mundū, etiā præsentem horam definita, relinquere nolint. Rursus videas alios cœlos petere, sed ante iustū tēpus, hoc est, ipsi sibi cœlū promittunt, priusquā opera Dei cōsummare incipiant. Sed frustra id tentant, sine temporis respectu. Stultè brabeum postu-

Hebr. 9.

Heb. 4.

Heb. 10.

Psal. 46.

Ioan. 17.

Cor. 9.

lant, antequam in hoc ſtadio curſum complent. Paulus verò iuſtum diem & ordinem obſeruat. Bonum certamẽ certaui, inquit, curſum cõſummaui, fidem ſeruaui. Hoc prius eſt. cui
2. Tim. 4. mox addit, Repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ. Idem illud diſcipulum ſuum erudiens docet: Labora, inquit, ſicut bonus
2. Tim. 2. miles Ieſu. Nam qui certat in agone non coronabitur, niſi legitime certauerit. Simile quid & duobus illis fratribus
Matt. 10. Chriſtus loquitur: Neſcitis, inquit, quid petatis. Cœlum ante tẽpus petitis. Poteſtis calicem bibere quem ego bibiturus ſum? Tum verò aſcẽdere tempus adeſt iuſtum, vbi Dei opus conſummaueris. Tunc certam ſperare licet ſalutem,
Ioan. 15. vbi cum Chriſto dicere potes, Sicut mandatum dedit mihi
Ioan. 6. pater, ſic facio Et, Non veni vt faciam voluntatem meam,
Matt. 26. ſed eius qui miſit me Patris. Et iterum, Non mea ſed tua
Pſal. 118. voluntas fiat. Et cum Dauid: Viam mandatorum tuorum
Act. 20. cucurri. Et cum Paulo: Nihil ſubtraxi vtilium, quo annuntiarem, & docerem, quæ ſit voluntas Dei. Et cum Martino, Domine, ſi adhuc ſum populo tuo neceſſarius, non recuſo laborem, fiat voluntas tua. Hic, inquam, commodum & iuſtum tempus eſt petendis cœlis. Chriſtus tandem nouiſſimò aſcendit. Aſcendit quidem & prius, ſed non in cœlos, ſed in montem vbi docebat, orabat & clarificabatur, & *cruci* affigebatur. Hæc inquam, omnia priuſquam cœlos aſcenderet, fecit. Id ipſum in nobis quæritur, quemadmodum in alio quodam ſermone dixi fuſius. Et hæc illa ſunt, quæ digna conſideratione hodie penſanda ſunt. Nempe quàm ille
Col. 3. in aſcẽſione ſua clarificatus ſit: quæ vtilitas, qui nobis illius fructus prodierint, & quomodo nos tandem aliquando illuc vbi Chriſtus eſt in gloria Dei ſedens, peruenire poſsimus. Idipſum iam cõſiderare, eſt hanc feſtiuitatem digna pietate celebrare. Gratia Dei cum omnibus nobis, Amen.

IN DIE SACROSANCTI CORPORIS CHRISTI,

EVANGEL. IOAN. VI.

CAro enim mea verè eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt potus. Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, in me manet & ego in illo. Sicut miſit me viuens pater, & ego viuo propter patrem: & qui manducat me, & ipſe viuet propter me.

me. Hic est panis qui de cœlo descendit. Non sicut mãducauerunt patres vestri Mãna, & mortui sunt. Qui manducat hunc panem, viuet in æternum.

EODEM FESTO EPIST.

I. CORINTH. XI.

Conuenientibus vobis in vnum, iam non est dominicam cœnã manducare. Vnusquisque enim suam cœnam præsumit ad manducandum. Et alius quidem esurit, alius autem ebrius est. Nunquid domos non habetis ad manducandum & bibendum? Aut ecclesiam Dei contemnitis, & confunditis eos qui non habent? Quid dicam vobis? Laudo vos? in hoc non laudo. Ego enim accepi à Domino quod & tradidi vobis, quoniam Dominus Iesus, in qua nocte tradebatur, accepit panem, & gratias agens fregit & dixit, Accipite & manducate, hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur. Hoc facite in meam commemorationem. Quotiescunque enim manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis, donec veniat. Itaque quicunque manducauerit panem, & calicem Domini indignè biberit, reus erit corporis & sanguinis Domini. Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat. Qui enim manducat & bibit indignè, iudicium sibi mãducat & bibit, non diudicans corpus Domini.

SERMO PRIMVS.

NEminem Ecclesiasticarum rerum in nobis tã inexpertem arbitror, qui quàm sibi inuicem Euãgelium hoc festũque hæc dies conueniãt, quid quantúmue de vtroque, vt olim, dici possit, non videat. Multùm quidem olim se scriptorum exercuit diligentia, cùm de hoc festo atque Euãgelio loquerentur ac scriberent: multa atque ingentia volumina de sacramento altaris déque hoc sexto Euangelij Ioãnis capite, nobis tradidit antiquitas: nullus adhuc de ijsdem rebus & dicendi & scribendi finis est. Vtinam tanta his rebus animi pietate accenderemur omnes, quanta diligentia studióque à venerandæ antiquitatis sanctis Ecclesiæ doctoribus, aliísque Theodidactis conscripta sunt. Certissimũ

enim est, cuilibet nostrum non parum in hoc spirituali cibo situm esse; quandoquidem tot verbis de eo Christus locutus est. Tum etiam sine dubio Ecclesiæ non minus in sacramento altaris situm est, quod eò instituit Christus, vt semper in Ecclesia percipperetur. Si quis igitur verè Christianus est, nullo modo, quæ Christus tantopere docuit, debet negligere: minimè contemnet quod Christus tanta sedulitate instituit. Hac ratione motus, non possum non copiosius aliquàtò de hoc festo loqui. Ac principiò quidem, cur tanta solennitate, tanto omnium gaudio celebretur: deinde quàm credentes in hoc sacramento peculiarem spem & vtilitatē habeant: tertiòdenique, quis noster erga ipsum sacramentum affectus, quæ debeat esse reuerentia. Et hæc necessaria esse arbitror, quæ doceantur, maximè hoc nostro seculo. Primò, vt & simplices habeant, quòd contemptoribus atque calumniatoribus cùm festi huius, tū sacramenti ipsius, cuius causa institutum est, obijciant & respondeant. Deinde, vt & ipsi eò melius discant & percipiant, quis debitus honos huius sacramenti, quisque verus vsus sit. Hęc omnia qua possum breuitate docebo. Et primò quidem nemo non videt, quanta festi huius inter Christianos sit solennitas, maximè verò quòd ad processionē (quam vocamus) attinet. Pauci tamen qui, *cur* hæc fiant, norint, omnes licet in hoc incumbamus, ritè & cū maiestate summa omnia fiant. Pleraque pars hominum tātum consuetudinē quā videt, sequitur, nihil curat præterea, cùm tamen vnanimis ille Ecclesiæ sanctæ atque Christiani orbis consensus apertè doceat, non sine causa hæc vel instituta esse vel obseruari. Inuenimus enim alioqui etiā cùm in veteri, tum in nouo Testamēto id genus processiones omniū credentiū gaudio celebratas, sed tamen nunquam sine peculiari causa. Primus Moses est qui populo suo, cùm Pharaonis Aegypti manus effugissent, nouum carmen composuit, cōmūnémque lætitiā festúmque diem instituit, nō leuitate, sed iustis rationibus inductus: Cantemus, inquit, Domino, gloriosè enim magnificatus est, equum & ascensorem proiecit in mare. Iosue septem diebus ciuitatē Iericho, cum populo suo, & Arca domini & septē tubis circumijt. Non sine ratione prægnanti, nedum leuitate, nimirum docere voluit, non in semetipsis confidendū aut in propriæ virtutis sperādum fortitudine, sed in Deo eiúsque præsentia omne auxilium ponendū esse. Tum etiam vt hosti, quemadmodū Dñs præ-

præceperat, terrorem incuteret. Sed & Dauid cũ populo Israel perrexit, vt Arcam Domini reduceret in Ierusalem: sed ideo maximè, vt diſceret populus hoc ipſo facto, omnẽ ſpẽ omnémque ſalutem in præſentia Dei ponere, inde ſperare auxiliũ. Et hoc modo reliqui feſti dies ſuã quiſquis cauſam habuit. In nouo etiã teſtamento inuenimus populũ Iudæorũ aliquando in deſertis locis Deo laudes decantaſſe. Teſtis eſt Ioannes. Tum non multo tempore antequam patretur, turmatim obuiã procedunt Domino, cúmque cũ hymnis atque canticis ciuitatẽ introducunt, non tamen leuitate aliqua, ſed miraculo, quod iã excitato Lazaro fecerat, commoti. Sed & Apoſtoli quadrageſimo poſt reſurrectionẽ die Chriſtum ad montem Olueti procedentes extra vrbem deduxerunt, nõ leuitate, ſed vt aſcendentẽ viderent. Et quid multa? Nulla feſta dies, nullũ credentibus celebratũ eſt gaudiũ, ſine vrgente ratione. Vnde dubium non eſt, & hunc ſolennẽ diem iuſtis ac proprijs cauſis inniti. Et mea quidẽ ſentẽtia vel præcipuã Dauid prædixit, cùm ait, Generatio & generatio laudabit opera tua, & potentiam tuam pronuntiabunt. Magnificentiam gloriæ ſanctitatis tuæ loquentur, & mirabilia tua narrabunt. Et virtutem terribilium tuorum dicent, & magnitudinem tuam narrabunt, memoriam abundantiæ ſuauitatis tuæ eructabunt, & iuſtitia tua exultabunt. Hæc Prophetæ verba ſi probè conſideraueris, eadem hodie credentes facere cognoſces. Tria enim Dauid commemorat: primùm, potentiam Dei, cùm ait, Magnificentiã gloriæ ſanctitatis tuæ loquentur, & mirabilia tua narrabunt. ſecundò ſapientiã Dei, cùm ait, Magnitudinẽ tuã narrabunt. Tertiò, bonitatẽ Dei, cùm ait, Memoriam abundantiæ ſuauitatis tuæ eructabũt. Et quid aliud hodie facimus, niſi quòd in ſacramẽto hoc Dei miramur potentiam, incomprehenſibilem eius prædicamus ſapientiã, & erga ineffabilem eius bonitatem gratum affectum exhibemus, nempe cùm hæc tria maximè in hoc ipſo Sacramento elucent? Quod ſi vnquam tibi innotuit, Deum operari magnalia, omnia in ſapientia diſponere, & ſingulari modo charitatem ſuam & bonitatem exhibere mortalibus: hoc conſiderandum Euangelium in manus ſume, & ſingula hæc clariſsimè conſpicies. Nam (vt à primo incipiam) annon magnalia ſunt, per vnici verbi virtutem panem conuerti in corpus Chriſti & vinum in ſanguinem, quod totum corpus Chriſti ſub tam exigua panis continetur ſpecie, quod idem

2. Reg. 6.

Ioan. 6.

Ioan. 11. & 12.

Luc. 24.

Pſal. 144.

corpus Christi vno, momento tot in locis esse possit, ac sit? Deinde, annon incõprehensibilis sapientia est, quòd eo modo mysteria sua Deus in hoc sacramento abscondit, vt à pijs tantùm & credentibus videantur, sentiantur, & percipiantur? Tertiò denique, annon ineffabilis Dei bonitas est, qui seipsum in hoc nobis sacramento manducandũ offert? Cùm ergo tam manifestè Deus potentiã, sapientiã, & bonitatem suam in hoc sacramento ostendit, imò (vt Dauid alibi loquitur) cùm hanc escã daret, memoriã fecit mirabilium suorũ: nihil est, quod quisquam miretur credentiũ in hac solẽnitatè gaudium. An fortè dignũ non est ea lætitia, vbi Dei videre licet magnalia? An fortè exultationẽ non meretur, vbi Dei tã manifestè cõsideratur sapientia? an fortè gratiarũ actione indignũ est, vbi tanto omniũ fructu Dei bonitas percipitur? Et vt breuissimè omnia dicã, præsens festiuitas nil aliud est quàm eructatio quædam & memoria siue recordatio abundantis suauitatis & bonitatis Dei. Quemadmodũ enim qui suauibus vsi sunt tragematis, aliquandiu per eructationem dulcedinẽ quandã exhalantẽ sentiunt: ita credẽtes hactenus bonitatẽ & suauitatẽ Dei in humanæ redẽptionis opere vidimus, percepimus, atq; gustauimus, at hodie contẽplantes atque considerantes sacrosanctũ sacramentũ, eandem illam suauitatẽ eructantes, veluti denuo percipimus & recreamur: reducẽte nimirũ hoc sacramento in memoriã oĩa illa, quæ Christus nostra causa fecit, impendit, promisit, meruit atque perpessus est. Et quí fieri posset hominẽ ingenuũ ad amandũ & laudandũ Deum non moueri his omnibus? Cogitemus ali quantisper quid sit quod Christus nostri causa fecerit. Cùm non essemus, ipse creauit nos, eramus perditi, ipse reducit nos: mortui, & viuificauit nos: in carceribus, & liberauit nos esurientes, & cibauit nos: eramus venditi, & precioso suo sanguine redemit nos. Deniq; à nobis recessurus, quod optimum habuit, cõmunicauit nobis: nempe sanctũ verbũ illud suum ad eruditionẽ & consolationẽ reliquit nobis: pacẽ dedit in testamẽtum vt conseruaremur in illa: Sipitum sanctũ promisit, atq; dedit ad doctrinã & imperium: sacramẽta instituit ad emundationem. Postremò omnium etiam seipsum arram felicitatis dedit æternę. Et quid amplius debuit facere? Horum ergo omnium præsens nos admonet festiuitas, commonefacit sacramentum. Vnde non immeritò hodie cum Psalmista cecinimus, Misericors & miserator Dominus,

Psal. 110.

Ioan. 13.

Psal. 110.

nus, escam dedit timentibus se, memoriam fecit mirabilium suorum. Et cum Salomone, O quàm suauis est Domine Spiritus tuus, qui vt dulcedinem tuam in filios demonstrares, pane suauissimo de cœlo præstito esurientes replens bonis, Luc. 1. fastidiosos diuites dimittens inanes. Quæ, si quis secum cogitauerit, haud dubiè diuini amoris igne accendetur. Sit ergo hoc de causa præsentis festiuitatis dictum. Iam verò secundò & illud audiamus, quæ Ecclesiæ spes, qui fructus ex 2da. parr. ipso Sacramento defluant, quandoquidem summam illa in hoc tanquam omnium pretiosissimum thesaurum, siue angustatur, siue maledicitur, spem, fiduciam ponit. De qua re non nego copiosissimè tractari posse, mihi tamen placuit hac vice vtilitatem, virtutem, & spem, quam dare potest vnica veteris Testamenti figura, ostendere. Habet Regum liber 3. Reg. 17. tertius, quomodo Elias Propheta Domini viduam quãdam pauperculam vnáque cum illa filium, toto illo annonæ & famis tempore, vnius hydriæ tantum farina cibauerit, ac conseruauerit. Ait enim, Hæc dicit Dominus Deus Israël: Hydria farinæ non deficiet, nec lecythus olei minuetur, vsque in diem qua daturus est Dominus pluuiam super faciem terræ. Historiam ipse legito. Vidua paululum habebat farinæ, quantũ vnus capere posset pugillus: incredibile, imò impossibile videbatur, toto illo triennio inde posse illam & filium sustentari: verùm etiam Prophetæ credens, hydriam farina nõ deficere re ipsa comperit, licet quotidie in sui filij, atque etiam Prophetæ sustẽtationẽ illa vteretur. Hîc nobis adumbrata fuit virtus atq; operatio huius Sacramenti. Vidua Ecclesiam sub figura designat: nõ quia hæc virũ nõ habeat, sed Luc. 15. quia peregrè profectũ accipere sibi regnũ, nõ videat: Fames spiritualẽ gratiæ egestatẽ, qua mũdus pro peccatis affligitur, qua multi hominũ deficiũt, & succũbũt, indicat. Propter pec- Isa. 5. cata enim etiã spiritualibus nubibus mãdat Deus, ne pluant super homines salutarẽ diuini verbi pluuiã. Id quod primũ Act. 14. in Synagoga Iudæorum, à quibus Apostoli cũ prædicatione Euãgelij ad Gẽtes cõuersi sunt, videre est: tũ etiãnũ in multis aliis locis cõsiderare licet, vbi olim Christianismus florebat, nũc verò sub immanissimo Turcarũ Tyrãno sudãt homines derelicti salutaris verbi pluuia. Pluit quidẽ super illos Deus, Psal. 10. quẽadmodũ super reliquos impios omnes: sed nõ saluificam Psal. 68. purę doctrinę suiq; verbi pluuiam: sed laqueos, vt Dauid ait, vt sit mensa eorum, hoc est, sacra Scriptura non ad salutem

ipsis,

ipsis, sed in laqueum, & in retributionem, & in scandalum.
In hac, quam Iudæi atque Gentes patiuntur, fame, sancta Ec
clesia adhuc in hydria sua pugillum farinæ habet: nempe sa-
crosanctum Corporis ac sanguinis Domini sacramentum,
quod quidem secundum externã speciem videtur exiguum,
sed multam in se habet virtutem, & viduæ huic Ecclesiæ,
eiúsq; filiis abundè satis spiritualis nutrimenti præstat, sem-
per manens, nunquam deficit. hanc enim promissionis fidu-
ciam Ecclesia habet, vt vbicunque illa sit, illic & Spiritũ san-
ctum & Dei verbum, & sacrosancta Sacramenta esse: Ecce,
Ioan.14. inquit Christus, ego vobiscum sum vsque ad consummatio-
Matth.28. nem seculi. Porrò quod vis huic farinæ pugillo insit, satis ex
Ioan.6. huius diei demonstratur Euangelio. Caro mea, ait Christus,
verè est cibus, & sanguis meus verè est potus: nimirum, hoc
sacramentum eandem in animam operatur virtutem, quam
in corpus cibus externus. Deinde hoc etiam addit, quòd qui-
cunque carnem suam manducauerit, & sanguinem biberit,
in se maneat, & se manentẽ habeat. Et hinc est quòd tantam
ab initio fortitudinem ostenderunt credentes contra pecca-
tum, diabolum, mundúmque nempe Christo in ipsis manen-
Act.2. te. Erant perseuerantes in doctrina Apostolorũ & commu-
nicatione fractionis panis. Et quid multis? Qui manducat
hunc panem, Christo teste, viuet in æternũ. Ecce hic omniũ
in genere, & cuiusq; verè Christiani ex hoc sacramento fru-
ctus est. Exurge igitur quisquis ingenuè Christianus es, &
1.Reg.39. proposítum tibi hodie panem comede. Grandis enim adhuc
restat via, ad montem Dei, & in ipsa quidem via multa quæ
horreas vt peccata, mors, diabolus, infernus, obuiabunt: tum
nisi habueris quo conforteris, periclitaberis. Quæ verò vel
fortior refocillatio, vel præstantior cõsolatio haberi potest,
1.Pet.2. hoc sacramento? Illic enim corpus, quod peccata nostra per-
Ioan.16. tulit. Illic Christus, qui mortẽ, diabolum, mundúmque de-
Coloss.2. uicit. Illic sanguis, qui chirographum damnationis nostræ
deleuit. Huc ergo accurramus omnes, sed & hoc agamus,
quo tanto huic Sacramento debitus honor maneat. Idque
tertium erit, quod in hanc festiuitatem pertinet, nempe vt
3. pars. ipsum pro sua reuerentia dignè veneremur. Externus é-
nim hic honos, quem hodiè ipsi exhibuimus, non ille verus
est, qui requiritur. Quãquam enim Israël olim externo quo-
1.Reg.4.et 6. dam ritu veneraretur Arcam Domini, & ipsi etiam Philistæi
1.Reg.5. æqualẽ illi cum Dagon suo honorem impenderent, quia ta-

lis

lis vtrobique prævalebat impietas, minimè illo ritu Deum placabant, imò vtrobique corripiebantur, Israël quidē apertè, Philistæi verò occultius. Quæ nobis exemplum & monitio sint, ne externū aliquem honorē Sacramento huic præstantes, simili correptioni reddamur obnoxij. Neq; verò sine causa hæc me dixisse putetis, volo. Nam & in nobis simile quid videmus: Summo studio quidem illud honoramus, sed solummodo forinsecus, & his octo diebus. Quid verò intrinsecus? Quid reliquo totius anni tempore? Quam in religione Christiana vitam ducimus? Quo gestu coram illo incedimus? Qua ratione vtimur? Quid sub officiis diuinis facimus? Quo affectu altare accedimus? Sed quid multa? Non minor est nostra iniquitas, quàm olim filiorum Heli coram Arca Domini. Nobis tamen videmur satisfeciſſe officio, si extrinsecus & semel quotannis veneramur hoc sacramentum. Sed quæ Deo in his esse potest voluntas? An fortè externū quid tantum à nobis exigit, & suscipit? Nullo modo. Vide enim, quia externo solummodo ritu & pompa Arcam nostrā honoramus, fit vt Philistæi, permittēte ita Deo, aduersum nos prævaleant, fértque omnia sacramenta abstulerint, quanquā sibiipsis ad æternū exitium, sicut & Philistæi nullo suo commodo Arcam Domini prędam diripuerunt. Sed, inquis, quid faciendum est, quo rectè veneremur Sacramenta? Hoc ipsum quod hodie externè in processione factum meministi, facito internè & spiritualiter: & vero honore Sacramēta veneratus eris. Principiò ex sacrarū Scripturarū thesauro, quicquid, inquam, magnū egregiúmque operatus est Deus, profer, quò fortior in huius sacramenti fide efficiaris. Deinde eadē ipsa fides veluti fax ardens lucénsque præcedat. Tertiò, spes fiduciáque tua sacrosanctū sacramentū leuet ferátque. Quartò, cum exultationis voce tua Deo canat, ipsúmque laudet dilectio. Quintò, ab vtroque latere quatuor virtutū capita: prudentia, nempe, fortitudo, iustitia & temperantia comitētur te. Sextò, reliquæ virtutes bonorum cogitationū viridō de cespite gramen, piorúmque desideriorum atque operū suauè olentes flores spargant. Septimò, sequatur obedientia, quæ Christū in omnibus ad crucē & mortem vsque sequi parata sit: parata sit, in quam, quæcunque habet in Dei honorem, & proximi cōmodū in mediū adferre. Postremò è vico in vicū, hoc est, à cognitione ad fidem, à fide in charitatē & pietatis opera, imò de virtute in virtutem procede, dum peruenias,

vbi

Psal.83. vbi Deus deorum videtur in Sion. Hæc si Christiani faceremus, debitum huic honorem Sacramento impendissemus, sed & aduersarij non haberent, quo tanquam externis, & inutilibus deditos nos contemnerent.

SERMO SECVNDVS.

QVò magis apud me, quibus in Ecclesia cæremoniis per annum vtamur, cogito, eò amplius & rectius, qui ab Apostolis in hæc vsque tẽpora doctrina atque exemplis suis nos rexerunt conseruarúntque, summo omnia studio instituisse atq; ordinasse inuenio. Cuius rei tria maximè obuia sunt testimonia. Primò, quòd nihil eorũ, quæ ad salutem nostram pertinent, prætermiserunt, quin quotannis vel semel ea credẽtibus proponerent. Secũdò, quòd singulis præcipuis fidei articulis festos dies deputauerunt, quo remotis impedimentis commodius eorum meditationi incumberent. Tertiò, ꝙ eiuscemodi res nõ inconsultè cõfuderunt, sed suo quęque loco atque ordine instituerunt, id quod non minimũ est intelligendis rebus cõpendiũ. Quisquis enim ordine docet, citò docet. Porrò, ita in Ecclesia fieri, festi dies hucusque celebrati comprobant, quorum vnusquisque suum articulum proponit: & ita temporis ordinem atque rei seruant, vt legenti Euangelij historias, Christianæque fidei articulos intelligenti, iusto omnia ordine instituta esse nõ sit obscurum cognoscere. Et licet videri possit hoc festum inuerso ordine procedere, quòd Sacramenti huius institutio non post Spiritus sancti missionẽ, sed ante passionem etiã Christi, in ipsa
Matt.26. nimirum cœna, facta sit, inueniemus tamen & hac parte minimè rei ordinem turbatum, si, cur Sacramenti huius in Ecclesia mentio fiat, cogitauerimus. Primo enim institutionis Sacramenti huius die, per tempus, plenè atque exactè, vti oportuit de eo omnia scrutari ac commemorare, occupatis & intentis in vnicã Christi seruatoris passionem omnibus, minimè licuit. Sed ideo memoriam eius planè prætermittere, quæ suæ institutionis die haberi non licuit, consultè fieri nõ videtur. Maxima enim atque certissima diuinæ potentiæ, sapientiæ, & bonitatis testimonia habet, éstque veluti memo-
Psal.110. riale quoddam omnium mirabilium quæ fecit Deus ab initio. Cur igitur nullam specialem festiuitatẽ, in qua eiusmodi mirabilia Dei proponerentur commodè, ac tractarentur, haberet? Et quo id tempore fieri potest conuenientiùs, quam cùm

cùm percipere illud inceperunt credentes? At cerum est, vt Lucas in Actis testatur, tum primùm credentes sese exercuisse, ac perseueraſſe in fractione panis, cùm Spiritum sanctum iam accepiſſent cœlitus. Nec mirum: inſpirante enim Spiritu sancto tandem huius Sacramenti virtutẽ, operationẽ, fructus, cõsolationésque didicerũt, & agnouerunt. Sanè & nos ardentiùs cum Apoſtolis primiſque credentibus hanc Christi mẽſam accederemus, ſi cũ ipſis antè Spiritum ſanctũ concepiſſemus. Et hic ordo etiam Prophetis nõ diſplicuit, vt in Ioële legimus, qui ait, Filię Sion exultate & lætamini in Domino Deo veſtro: quia dedit vobis doctorẽ iuſtitiæ, nempe Chriſtũ. Hic enim principiũ omnis lætitiæ eſt & cauſa. Sed quid ſequitur? Deſcẽdere faciet Dominus imbrẽ matutinum & ſerotinũ, ſicut in principio. Et implebũtur arcæ frumẽto, & redundabũt torcularia vino & oleo: nimirũ ſuperueniẽte Spiritu ſancto. Et mox, Et comedetis veſcentes, & ſaturabimini, & laudabitis nomen Dei veſtri, & ſcietis quia in medio Iſraël ego ſum. Hoc ergo aduẽtũ Spiritus ſancti mox ſequetur: nẽpe, comedemus bonũ diuite Chriſti manu acceptum, Deúmq; comedẽtes laudabimus. Huius ecce nos præſens feſtiuitas admonet, hac ratione etiã inuiſibili modo ob oculos omniũ Sacramẽtũ ponitur, imò vniuſcuiuſq; fores iuxta trãſfertur, vt eò homines ad mãducãdũ, ſuſcipiẽdũ incitẽtur magis. Et hæc ſanè ſecũda ratio, cur huius Sacraméti feſta dies poſt Pentecoſtẽ inſtituta ſit. Tertia verò cauſa eſt & Ioannes hæc tria, Spiritũ, aquã, & ſanguinẽ cõiũgit. Tres ſunt, inquit, qui teſtimoniũ dant in terra: Spiritus, aqua & ſanguis. Spiritus ſanctus teſtimonium dat cõſciẽtiæ noſtræ, quòd filij Dei ſumus. Aqua in regeneratione teſtimoniũ dat externè in populũ Dei aſcitos eſſe nos. Corpus verò & ſanguis Chriſti in Sacramẽto hoc participantibus teſtimoniũ dant verè nos incorporatos eſſe Chriſto. Quomodo igitur Ioannes hæc tria in vnũ cõiungit, ita etiã Eccleſia vult cõiuncta manere. ipſa Pentecoſtes quidẽ Spiritus ſancti, ac ſequẽti mox Dominica aquę & regenerationis admonẽs, nõ incõgruè tertiũ, hoc eſt, Sanguinẽ, Sacramẽtũ nẽpe corporis & ſanguinis Chriſti, hodie addit, vt nemo nõ fidelis Chriſti miles, quibus armis vndecũq; inſurgẽtibus aduerſis ſe poſſit tueri, munire, atq; firmare agnoſcat. Vides ergo, ex enumeratis inſtitutionis ſuæ cauſis, hoc ipſum feſtum iuſto, vt alia, ſuóque ordine inſtitutum eſſe. Id quod ideo prolixiùs oſtẽdere neceſſe videbatur,

Act. 2.

Ioel 2.

1. Ioan. 5.

Rom. 8.

vt vi

vt videamus instituti huius vrgentes fuisse causas, aduersus eos, qui huiusmodi iam dudum abolitã cuperẽt. Cùm enim ipso institutionis suæ die, sacram enti huius mysteria, temporis arctati angustia commemorare nequiuimus: meritò alia illi deputata est dies. & quia mox vbi cœlo elapsus fuisset Spiritus sanctus, Apostoli cõmunionẽ illius Sacramenti frequentare cœperunt, rectè & nos ad eius cõmunionem illo ipso tempore excitamur. Et quia Ioannes quoque tria hæc, Spiritũ, aquã, & sanguinẽ, vt certissima salutis nostræ, Deiq; erga nos dilectionis, signa & testimonia copulauit: nos verò proximè præteritis diebus priora illa duo, Spiritum & aquã in memoriã reuocauimus, aptè sanè tertiũ nunc illis cõiungimus. Quid ergo Ecclesiæ hostes huic instituto obganniunt? Sed, inquis, non de institutione, sed de vsu, imò abusu festi huius loquor. Incluſum enim in templo asseruatis sacramentum, in plateis ac vicis circunfertis, adoratis: & ea omnia contra institutũ Christi, eóque hic vester cultus mera idololatria est. Agè ergo huic respondeamus, & iniquè huiusmodi rebus Ecclesiam culpari dãnarique ostendamus. Principiò verò & mihi quædã cùm in sacerdotibus, tũ etiam laicis displicere, nõ approbari omnia testor: quin & abusus nõnullos irrepsisse, qui rectius iam dudũ vel emendati *vel* ablati essent. Video cultũ, honoréque, quos huic Sacramẽto non sine fastu exhibemus, nihil ferè quã externũ ritũ quendã ac pompã esse: & hoc sibi quisque placet magis, quasi satis abũdè hoc Sacramẽtũ veneratus, quò superbiore ac procacio re fastu se omniũ oculis exposuerit, nulla tamẽ interea pietas, nulla fides, nullus amor, nulla nec diligentia nec intentio in nobis animaduertitur. Equidẽ non dubito, propterea tot errores, tam grauia scãdala Deũ in Ecclesia permittere, quòd tot nominibus hoc Sacramẽto abutimur: nẽpe iusto Dei iudicio, mensa nostra nobis fit deserta, & in retributionẽ & scandalum: cõpletúrq; in nobis quod olim in Samuel scriptũ est: Repleti prius pro panibus se locauerũt, & famelici saturati sunt: esurientes impleuit bonis, & diuites dimisi inanes. Non enim dum verus Sacramẽti huius vsus obseruatus est, Diabolo errorum machinis illud impugnare permissum fuit: & contra alios quidem fidei nostræ articulos iam olim ab initio pugnauit strenuè. Nullus verò aliquot centenis ab ascensione Christi annis, aduersus hoc Sacramẽtũ insurrexit: sed semper apud omnes Christianos hæreticos atque

1. Reg. 2.

Luc. 1.

atque fideles summus illi cultus exhibitus est. Sed tandem mille prę terlapsis annis, cùm iam charitas pietásque in credentium pectoribus refrigesceret, tum, inquã, Diabolo hoc etiam vt reliqua omnia, impugnare Sacramentum permissum est. Et id quidem impigrè fecit per Berengarium quendam, qui à Christo nato anno millesimo quinquagesimo primò vixit. Hunc Berengarium primum Sacramenti huius insectatorem postea alij ita secuti sunt, vt hæc nostra tempora nullum in re Ecclesiastica maius dissidium, quàm in Sacramenti materia videant. Sic Deus ingratitudinem nostram, & diuinarum rerum abusum corripit, & vt nos ipsum honorificamus, ita rursum ille nos glorificat: Iustus Dominus, & rectum iudicium eius. *Psal.118.* Sed hæc omitto, vt ad institutum redire liceat. Nolim ergo, inquam, quæ circa hoc Sacramentum fiunt, excusare omnia: veruntamen nec quod bonum est reijcio & damno, nec vt solent qui simul cũ zizania triticum euellunt, quæ ab exordio Ecclesiæ obseruata sunt carpere velim. *Matth.13.* Ergo principiò hoc ab aduersariis quæro, quamobrem sacrosanctum Sacramementum in Ecclesia asseruandum non sit. Non, inquiunt, hîc Sacramentum, sed vbi distribuitur est. Sed hoc ipsum, quod aiunt, sacræ Scriptu ræ testimoniis comprobent: id enim nisi fiat, nudis ipsorum verbis à catholico & recepto sanctæ Ecclesiæ sensu non amouebimur. Quod si hoc ais, ideò à Christo institutum fuisse, non vt clausum pessulis in Ecclesia conseruetur, sed vt manducetur, vt percipiatur: Accipite ait enim, & manducate: re- *Matth.26.* ctè id quidem, frates, nulla alia ratione in Ecclesia asseruatur, nisi vt pro infirmorum necessitate suo semper percipiatur tempore. Sed addis, Non est Sacramentum iam, ita asseruatum. Respondeo, Audio id quidẽ, sed abs te, ita esse adhuc demonstratum nõ video. Addis præterea, Quemadmodum Aqua, Chrisma seu oleum cùm non vtamur, Sacramẽta non sunt, ita sine vsu nostro, hoc Sacramentũ non est. Respõdeo, Nõ hoc tibi vnquã concessum est, quod rectè conclusum sit. Iniqua hæc cõsequẽtia est. Nusquã enim Christus dixit: Hęc aqua, lauacrũ regenerationis est: hoc oleũ Sacramẽtũ est: hic verò panẽ designãs ait, Hoc est corpus meũ. Vnde quoties illũ panẽ, siue panis illius speciẽ demõstro, toties ibi Sacramẽtũ corpus & sanguis Christi est. Virtus enim sacramẽti huius in verbo Dei cõsistit: quo super conuenientẽ prolato materiã, est manétq; corpus Christi, seu hodie crástue, seu post

menſem percipiatur. Id quod irrefutabiliter demonſtratiuũ illud, Hoc, cõuincit. Aut tu his contrariũ ſacræ Scripturæ teſtimoniis adfer. Si enim dixeris, naturâ ipſa cõprobari, nẽpe quẽadmodũ panis non niſi manducatus nutrit, & ſigillũ niſi impreſſum non cõfirmat: ita & hoc Sacramentũ niſi mãſum nihil prodeſt. Reſpõdeo, Nõ hoc Scripturas, ſed incõpoſiti cerebri tui eſt adferre ſomnia. Et quis es ô homo, qui tãta procacitate, leuiſsimis de cauſis, abſq; vllo Scripturę ſenſu de immenſæ ſublimitatis rebus, cõtra cõmunẽ catholicę Eccleſiæ ſenſum loqui audes? An Dei opera per naturæ operationes probare vis, & quod in natura nõ inuenis, nec in Dei factis credere conſentis? Annon vides nihil in hoc ſacramento ſecundũ naturam fieri? An omnia hîc per omnipotẽs illud Dei verbum fieri non intelligis? Deinde, vt tibi concedã panẽ nõ niſi manducatum cibare: panis tamẽ qui poſtea mãducantẽ nutrire poteſt, manet. Eadem etiã figilli ratio eſt: & ita ſanè Sacramentum hoc nihil licet non vtentibus proſit, nihilominus in ſeipſo ſacramentum permanet. Quãquam nec hoc concedo, q̃ nihil ſacramẽtum hoc vtilitatis niſi corporalîter dentibus mãſum, adferat. Duplici enim ratione illo, neſcio vtimur ne dicã, an fruimur, ſpiritualiter & ſacramentaliter. Frui ergo illo per fidem, deſiderium, deuotionémq; ſolo licebit aſpectu. Vides ergo adductas panis atq; ſigilli ſimilitudines nihil in hac probare materia. Inſuper, cũ nonnunquã plus mille cõſecrantur hoſtiæ ſimul, audire cuperẽ, qua ratione corpus Chriſti non erit in quibuſdã ſuperfluis, cũ tamẽ reliquæ omnes vt verum Chriſti corpus diſtributæ ſint. & vnũ idémq; Chriſti verbum etiam ſuper ſuperfluas prolatũ eſt. Hîc ergo, inquã, apertis Scripturis oſtẽderent, nõ eſſe in quibuſdã ſuperfluis hoſtiis verũ Chriſti corpus, ita vt id cõuincerent. Et quando id faciũt minimè, vti nunquã poterunt, ſanè in cõmuni catholicæ Eccleſiæ perſeuerabimus ſenſu, qui docet prolatis debita intentione & circunſtantiis ſuper panẽ conſecrationis verbis, mox adeſſe corpus Chriſti, & manere dũ forma illa panis manet. Acideò, meritò hoc Sacramentũ in Eccleſia aſſeruatur. Idem de eo quod credentibus oſtenditur, atq; circunfertur, dicere licet. Fit enim quicquid eius eſt, ideò, vt eò magis ad cõmunionẽ populus incitetur, ac propterea nõ aduerſatur, ſed iuuat & cõmodat inſtituto Chriſti. At, inquis, vos adoratis iſthuc, de quo loquimur, ſacramentum. Reſpondeo, Sacramentum,

tum, id est, visibilẽ panis viniq; minimè adoramus speciem, sed ipsum Christũ in sacramento substantialiter præsentẽ. Sed nusquã id, ais, Christus fieri præcepit, nec ideo instituit vt adoraretur in eo. Resp. Non ideo etiã Christus vt adoraretur, in terras venit: sed vt illuderetur, & crucifigeretur. Filius hominis, inquit, non venit ministrari, sed ministrare: *Matth. 20.* non tamen ideo Magos idololatras dixeris, & in præsepio *Matth. 2.* iacentem adorauêre: nec cæcũ natũ impietatis argues, qui & *Ioan. 9.* ipse adorauit. Omnia hæc aduersariorũ argumẽta, ex impio fundamento emergunt: nẽpe omnẽ Dei cultũ, sine certo mãdato Scripturæ merã idololatriam esse, nec vllum opus bonum æstimari, aut Deo placere, quod nõ præcepit. Sanè impium hoc fundamentũ est, id quod vbiq; Scripturæ testimoniis approbatur. De Abel Moses tradit, & ipsum & munera *Gen. 4.* eius Deus accepta habuerit: nec vsquã tamen inuenitur hoc vt faceret, mandatum accepisse. Idẽ de Noë legimus, & post *Gen. 8.* diluuium Deo sacrificauerit, Deóq; sacrificium illius placuerit, nusquam etiam hoc præcepisse Deũ legitur. Ita Christo placuit, & Magdalena vnxit breui post tempore crucifigendum, & factum laudat: non tamen ita præceptum illi fuisse *Ioan. 12.* Euangelistarum vllus commemorat. Ita Lucas Euangelista Annæ viduæ pietatem prædicat, & die ac nocte à tẽplo non recesserit, & Deo ieiuniis & obsecrationibus seruierit: neq; tamen id vllius præcepti feciſse respectu scribitur. Et id genus exẽpla infinita propè adferre possem. vnde facilè est videre, nihil conuincere argumẽtum hoc, quo aiunt, Christus non præcepit se adorari in sacramẽto, igitur adorandũ non est. Nouit Ecclesia non minus hic præsentem esse Christum, quàm cùm in præsepio iacens vagiret, in cruce cõfossus pẽderet, aut etiam nunc à dextris Dei sedet. Tum nec ignorat Christi corpus non emortuã, sed viuenti semper deitati vni- *Rom. 6.* tam carnem esse. Semel enim mortuus est, iam nõ moritur vltra: & quod semel diuinitas assumpsit, nunquam deseret. Nam & eadem diuinitas Christi corpori in sepulchro, & animæ eius in inferno coniuncta mansit. Nouit etiam, non solùm hominem eum, sed & Deum esse: eóque veneratur, adorat, inuocat: vbicunque præsentiam suam ostendit, siue in cœlo, in cruce, in præsepio, vel etiam in Sacramento. Vides ergo Christianos, cùm Christum in Sacramento adorant, nihil aduersus religionem nostram, nihil idololatriam facere: sed quod debet, & lex præcipit, Dominum

Deut.6. Deum tuum adorabis, & illi soli seruies. Sed nunquid satis est Sacramẽtum hoc in Ecclesia asseruare, ostendere, in eóq; Christum adorare? Minimè. Nam hac sola occasione quibusdam quicquid circa hoc Sacramentum facimus, reicitur: ꝙ nihil præterea agimus, quàm Sacramentum hoc externo ritu veneramur, monstramus, circunferimus, adoramus, seclusum reponimus, satisfecisse arbitrantes, cùm minimè id sufficiat. Quæris quid præterea requiratur? Accipite, inquit Christus, & manducate, hoc est corpus meum.

Matth.26. Ioan.6. Et iterum, Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus. Qui manducat carnem meam, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in illo. Et propheta, Mandu

Ioel.2. cabitis, & saturabimini. Sed inquiet aliquis, Audio igitur non satisfieri huic festiuitati, nisi corporaliter omnes Sacramentum illud manducauerimus. Resp. Non hoc omnino necessarium esse aio. Veruntamen adhuc dico, cõmodius nos nihil facturos esse hodie, quàm si Apostolorum imitantes exemplum, omnes hoc Sacramento participauerimus: ne semper nobis obiiciant aduersarij, sæpe nos adorare Sacramẽtum hoc, sed vix semel toto anno communicare, id quod in primis præcepto mandatum est. Tum omnibus pernecessarium duco sacramentum hoc spiritualiter suscipere, si modò hanc diem rectè festam agere voluerimus. Huc ergo pertinet, quòd Christus non simpliciter dicit, Manducate, hoc est corpus meum: sed præmittit, Accipite. Tunc porrò illud accipimus, cùm magni facimus, indubitatò credimus, cùm gratiarum actione diligimus, sæpe cum omni diligentia cõmemoramus. Quòd si ingenuè Christianus es, illud accipe, Dei omnipotẽtiam, sapientiam, & bonitatem maximè verò saluificam Christi passionem in memoriam reuoca: admirare hæc omnia, ínq; iisdẽ exulta, da gloriam Deo, iubila, & exulta, & quacunq; potes via incũbe, in tuos vsus hoc Sacra-

Eccle.4. mentum conuertas. Ingens enim infelicitas alioqui est, mul

4.Reg.7. ta si quis possideat bona, quorum tamen vsum nesciat, iisue vti non audeat, imò certissima Dei maledictio est, spirituales ob oculos habere cibos, iisdem tamen non posse vti. Agite ergo, cum omni pietate hoc sacramentum apprehendamus, eóque illud diligentius, quò maiora hac tempestate contra nos insurgunt pericula. Nullum enim illo aduersus omne malum exurgens, peccatum, mortem, Diabolum, mundúmque præsentius remedium est. Vnde & Apostoli

ipsi

ipsi ante omnia hoc se munierunt armarúntque sacramento contra persecutiones mundi, quemadmodum Actorum illud volumen testatur, perseuerantes eos fuisse in communione fractionis panis. Idē postea sancti Martyres fecēre. nec vlla nos fortiori armatura etiamnum aduersus immanissimæ crudelitatis hostem Turcam obfirmauerimus, quàm hoc ipso sacramento. Primò enim, quò maiora excellentioráq; in eo Dei vidētur magnalia, eò firmiorem inde concipiemus fidem, quòd ipse etiam nostrorum hostium vires possit infringere. Secundò, quò propinquior Christus in hoc Sacramento nobis est, eò confidentius ipsum inuocabimus. Tertiò, quò manifestius hîc videmus Christum pro nimia sua charitate mortem nostri causa voluisse subire, eò magis & nos animas nostras pro fratribus ponere, maximè pro Christo, ad cōseruandam illius nominis inter impios gloriam monemur. Quartò, quò clarius hîc charitatis, vnitatísq; admonemur, cùm omnes vnum corpus sumus, omnes de vno pane, & de vno calice participamus, eò fortius ad subueniendum omni quo licet modo fratribus nostris Turcę persecutionem incursionésque sufferentibus, incitamur. Vides ex his omnibus quàm multis modis hoc Sacramentum cōmodis nostris cōmodet, tantùm si rectè & cū intentione illi immoraremur. Accipite ergo, ô Christiani, & manducate. Hoc enim vnum illud & præcipuum huius festiuitatis institutum est. Gratia Dei nobiscum, Amen. Act. 2.

SERMO TERTIVS SVPER Antiphonam, O sacrum conuiuium.

EVangelium hoc ita à Christo dictum, ita etiam à Ioanne perscriptum est, vt quomodo huic festiuitati conueniat, non sit necesse pluribus ostendere. Nemo tam rudis qui non videat, idem vtrobique & in eundem finem omnia directa esse: nempe hoc apud se fundamento posito, quòd Christus non solùm fide apprehendendus, verùm etiam in Sacramento percipiendus & incorporandus nobis est. Et ea ratione quòd Christus in Euangelio verbis docet, idipsum in Ecclesia præsentatur factis: & quod illîc audimus, hîc ipsi coram videntes intelligimus. Iudæis sanè paulò ante Euangelij huius lectionem Christus loquens ait, Non Moses dedit vobis panem de cœlo, sed Pater meus dat vobis panem de cœlo verum. Et mox, Ego sum panis viuus, qui de

cœlo descēdit: Nobis præsens festiuitas loquitur: Ecce panis angelorū, fact' cibus viatorū, verè panis filiorū, nō mittēdus canib'. Mirū igitur, nostrū, seculū aliud tāquā verè diuinū & sanctū amplecti, aliud verò vt inutile & impiū reijcit atq; cō dēnat. Nulla de Euāgelio querela est, & id qdē meritò. Tantū hæc festa, dies quorūdā palato insuauior est: cū tñ, vt dictū est, idem velit, requirat, vrgeat, quod Euāgelium, quin apertè demonstrat, quòd promissiones suas Christus impleuerit, ad gratias agendas nos hortatur, eiusmodi dona ac monilia magnificare docet, nempe quæ Deus Opt. Max. pro charitate sua singulari in sempiternam fidem spémque nobis disposuit. Hæc illa sunt, quorū causa hæc festiuitas ordinata est. Si ergo iustum est, mirabilium beneficiorúmq; Dei meminisse, si propterea summæ illi maiestati laudes dicere Christianum est, si æquum est à Deo porrecta dona in pretio atque æstimatione habere: certè de hac festa die queramur non est. Nam quòd nonnulli prætendunt, non ideo Sacramentum hoc institutum esse à Christo, vt adoretur, circunferatur, demonstretur, & spectaculum exponatur omniū oculis, sed tantùm vt de eo participemus: præcedenti sermone redargutum est ita, vt sit vnde piè Christianus conscientiam suam aduersus quorumcunque blateramēta pacificare possit. Sanè quòd alij inferunt, nouum esse festiuitatis huius institutum, veteres nihil mouisse tale, nihilominus tamen in magno pretio sacramentum hoc habuisse, facilis est solutio. Vero non abest, ante quadringentos annos nullum festiuitatis huius fuisse vsum. Tum facilè hoc quoq; do, non eam antiquioribus cęremoniarum numerositatem circa hoc sacramentū fuisse, quę nunc est. Neque enim illa tempora, quibus omnium mentes amore, pietate, & reuerentia erga illud ardebant sacramentum, eiuscemodi externas admonitiones requirebant. Nemo tunc de veritate eius dubitabat, omnes verum Christi corpus sanguinémque, imò totum Christum in eo præsentem indubitatò credebant, eóq; dignū arbitrabantur, summo illud haberi in pretio. Maturatè satis in primitiua olim Ecclesia credentes, in varias diuidebantur sectas, hæresis hæresim, error tangebat errorē, alij alia atque alia adoriebantur: nemo tamen aliquot centenis annis post Apostolos de veritate corporis & sanguinis Christi in hoc sacramento addubitauit. Id quod sanè miraculo non caret, ac singulari quadā Dei prouidentia factū est.

Nihil

Nihil enim est per se mirabilius, nihil creditur difficilius, nihil est quod minus cum ratione nostra conuenit, in nulla re alia maiora exhibentur miracula, quàm in hoc sacramẽto: nihilominus tamen Deus, ne mille & aliquot annorum tempore impeteretur, conseruauit. Tum demũ in Gallia Berengarius quidam non ita doctus, sed nasutus exurgens, primus in dubium vertit: sitne verè corpus & sanguis Christi in Sacramento, an non: Et hic sanè mox assecias sui erroris inuenit non paucos. Et quanquàm postea in Concilio Turonensi eò induceretur, vt errore suo agnito, reuocaret, palinodiam caneret, ad Ecclesiæ sensum rursus accederet: idem tamen venenum in aliorũ mentibus perseuerauit, qui deinde etiam atque etiam renouarunt illud & latius diuulgarunt. Itaque mortuo iam Berengario centum annis, Almaricus quidam errorem hunc renouauit, quem secutus est Vuicleff in Anglia, idémq; tertiò vulnus refricauit. Quãdo igitur tot modis sacramentum hoc impetebatur, omnino necesse erat, vt quacunque licuit ratione simpliciores in amore, pietate, atq; obseruantia eius retenti non seducerentur. Vide ergo hinc præsens isthæc festiuitas est. Nisi enim Berengarius cũ suis successoribus credentes à reuerentia Sacramẽti alienasset, hoc festo reducere eos necesse non fuisset. Eadem etiam ratio in alijs rebus videtur. Antequã Arrij increscret error, pauca de Triade illa sancta cõscripta sunt: neq; enim necesse erat nemine hac de re hæsitante, omnium fide consentiente. Et sanè verisimile est, nullũ illo tẽpore de Trinitate festum diem celebratũ fuisse. Sed insurgente aduersus eam Arrio, & præualente errore, vndique repugnandũ, scribendũ, atque disputandum erat. Illinc, vt quotidiano sacro fidei, quod de Triade illa est, symbolum palam cõfiterentur cantarẽntque sacrificantes illic festum Trinitatis, institutum est, nẽpe vt oẽs in ea, quæ de Trinitatis mysterioe st, fide, constãtes perseuerarent. Similis hodiernæ solennitatis ratio est. Serò instituta est, serò sacramentũ hoc impugnauit Diabolus. Quod si citius impugnasset hic, tẽpestiuius Patres cõtrà stetissent. Nulla ergo nobis reijciẽdi hoc festũ supereſt occasio. Quin verò si nullo vnquã tẽpore necessariũ fuit, nostro est quàm maximè. Quæris qui hoc? Ecce nostra ætate nõ vnus aliquis Berengarius oppugnator sacramẽti huius est, sed innumeri. Ille signũ seu figurã tantũmodo corporis Christi esse asserit. Hic quidẽ corpus Christi esse non diffitetur, sed ãmul cum

illo panem & vinũ manere asserit. Tertius sacrificiũ negat. Quartus propter ambarũ specierũ defensionem lite mouet. Quintus consecrandũ nisi præsentibus communicantibus, prohibet. Sextus denique ioculatorio modo ea leuitate tractat, ita nugas agit cùm de eo loquitur, vt simplicibus recti' quicquã de eo opinari vix liceat. Et quis enumerãdis his malis sufficiet? Quid verò simplices fortiores in huius sacramenti fide hoc ipso festo reddet, cõseruabitq; ? Sanè nisi iã institutũ esset, vt instituetur etiã nunc necessitas postulat. Nõ potest hoc sacramentũ satis inculcari, quin ad huc inculcetur necesse sit, nec tàm expressè eius tradi potest ratio, quin eò nos abducat hostis noster, vt quotidiè amore nostro erga summũ illud sacramentũ, permultum decidat, pereátq; deuotio. Quid velit aduersarius, videmus: cogitationes illius nouimus: vtinã cognosceremus etiã, & eam ob causam nosmet prudentius armaremus. Sed hæc dicere volui, simpliciũ commodis consulens. Nunc porrò & illud audiamus, qua ratione hodiè ipsum nobis propositũ sit Sacramentum, ne cæremonijs tantũ dediti quasi confidere videamur, néue festa nostra tanquã pompæ apparatum & ostentationẽ reijciant aduersarij. Sanè quidem rudibus consultũ volentes, libenter cæremonias continemus, vt ijs ad honorem & reuerentiam Sacramenti attrahãtur. Neque tamen dubito, si quis ea, quæ de sacramẽto hoc nostro decantata sunt hodie, altius secum considerauerit, fore vt rectius alijs de nobis iudicet, nimirũ non nudas esse cæremonias intelligens. Id nunc exẽplis demõstrare libet. En ergo ita hodie decantatũ audiuimus. *O sa crũ cõuiuiũ, in quo Christus sumitur, recolitur memoria passionis eius, mens impletur gratia, & futuræ gloriæ nobis pignus datur. Alleluiah.* Hanc Ecclesiæ cantionẽ commendatã vobis hac vice cupio, eámque vt hinc vobiscum deportetis, domíque in mẽtium vestrarum penetralia recludatis admoneo. Quicquid enim de hoc sacramento vel cogitandum, vel credendum, vel etiam æstimándum sit, omne his paucis verbis comprehensum est. Quinque verba (vt ita censeam) habet, quorum quodlibet peculiare aliquid, vel ad consolandas conscientias, vel ad confirmationem fidei, vel ad excitandum amorem laudésque Dei, & doctrinam, admonitionem, cautionémque plurimum valet. Súntque eiusmodi omnino, quæ nemo sine mágno dispendio ignorat, quibus etiam humanæ mentes aduersus ipsas inferni portas obfirmari atque muniri

muniri possunt. Imò etiam ijsdem his verbis quinque rationes inuenimus, cur toties hoc sacramentum proponatur, cur etiam toties acclamatur nobis: *Tantum ergo sacramentum veneremur cernui, & antiquum documentum nouo cedat ritui, præstet fides supplementum sensuum defectui.* Prima ratio est, vt hoc amplius Christianæ dilectionis atque concordiæ admoneamur. Secunda, vt confidentius credamus, quod Christus noster sit. Tertia, vt minus eorum, quæ Christus pro nobis fecit & passus est, obliuiscamur. Quarta, vt ardentius Dei gratiam desideremus: & quinta denique, vt audentius futuram gloriam speremus & expectemus. His de causis toties nobis Sacramentum hoc proponitur. Annon tibi satis ponderosæ hæ rationes videntur? Quid Christianos magis decet mutua dilectione? quid prodesse ac iuuare in omnibus magis poterit concordia? quid in omni aduersitate certius firmiúsque erit, quàm Christo counitum esse? quid nos fortius aduersus commissa poterit consolari, præter passionem mortémque Christi? quid est quo magis indigemus, quàm gratia Dei? Quid beatius, quàm in his etiam terris futuræ felicitatis arrham custodire? Quòd si vel vna tantùm ex istis omnibus ratio subesset, minimè mirandum, imò dignum & iustum dicendum esset, etiam quotidiè aut singulis horis sacramentum istud proferri: quantò minus hanc consuetudinem & inutilem, cùm tot vrgentes causæ adsunt, damnare debemus? Propterea vt omnes his cæremouijs cõmodius vti possimus, non video quomodo rectius reliquum orationis impendam, nisi si cantionem illam Ecclesiæ fusius enarrauero. Vos interea monitos oro, sinite, hæc multum apud quemlibet vestrum verba valeant. Proculdubio enim à Spiritu sancto profecta sunt, ex sacræ Scripturæ nimirum voluminibus desumpta. Principiò igitur sacramentum hoc non simpliciter epulum, siue cõuiuium dicimus. Dauid quidem cibum vocat, Christus verò cibum & potum appellat, sed & vitæ panem idem dicit. Paulus cœnam Domini, panẽ & calicem Domini nominat. Quæ omnia eò faciunt, vt non solùm prædicetur, credatur, videatur, & in pretio habeatur, verùmetiam vt percipiatur, quemadmodum in primitiuæ videre est Ecclesiæ Patribus: nempe, in doctrina Apostolorum, oratione, & fractione panis perseuerantibus. Hìc porrò adhuc aliquid præterea innuitur. aliud perceptioni illius tempus deputatum est, quando, quomodo cibus sit, qua

Psal. 110. *Ioan.* 9. *Acto.* 2. *1.Cor.* 11.

etiam pietate percipiendum sit traditur. Hodie non iam vt cibum simpliciter, sed veluti cõuiuium proponitur. Id quod longè aliud est. Cibum enim pro se quisque, & solus capere potest: conuiuium est vbi plures simul discumbunt. Vult ergo Christus sacramentum hoc suum, non cibum esse, quem sibi quisque sumere possit: sed conuiuium, vbi multi, imò omnes Christiani simul manducent. Et hîc statim cõsideratur, ideò illud instituisse Christum, maximè, vt per ipsum Christiana conseruetur dilectio, nósque ad mutuam charitatem & vnanimitatẽ trahamur. Esse, inquam, debuit concordiæ signum, dilectionisque vinculum: quemadmodum in externa etiam consuetudine est, ibi amicitiam foueri, vbi plures manducaturi discumbunt. At vbi se quisque subtrahit, nullam ibi foueri dilectionem indicium est. Videte ergo fratres, hoc ipsum Christus voluit. & hac ratione Græcis σύναξις dicitur, nos Communionem vocamus: rem nimirùm, de qua plures homines, omnes Christiani participant. Ac propterea quidem Christus ante póstque Sacramẽti huius institutionem, tanta discipulos fideléisque suos diligentia, dilectionis mutuæ admonuit, suóque exemplo inculcauit. Imò hac ipsa etiam ratione in iis rebus hoc sacramentum instituit, quæ ex multis vnum fiunt, vt in pane & vino: ex multis nanque granis vnus panis conficitur, & ex multis aciuis vnum vinum confluit. Eiusmodi ergo sacramentum suum Christus esse voluit, quod ad vnitatem nos attraheret, imò quo ipsi inuicem vnus panis vnúmq; corpus efficeremur, maneremúsq;, quotquot de vno pane, & de vno calice participamus. Et eo modo etiã veteres illo vsi sunt, cùm ex peregrinis conuenientes nationibus, hoc sacramẽtum veluti fidei concordíæque suæ testimonium alter alteri mittebant. Idem de primis Ecclesiæ membris post ascensionem Domini legimus, quorum omnium hoc conuiuio cor vnum & mens vna fuerat. Sit ergo illud primum, cuius hoc sacramentum nos admonet, Christiana nẽpe vnitas. Ideò eñ cõuiuiũ dicitur. Quã verò è re Christianæ Reipub. esset, nos vnicũ hoc diligẽtius cõsiderare verbũ, qua tũ facilitate vitia nostra ipsimet agnoscemus: Quã nos peruersitatis illi⁹ nostræ puderet, q̃ tam multa de hoc sacramẽto loquimur, prædicamus, cõscribimus: nihilomin⁹ rectà in seipsum illi⁹ peccam⁹: q̃d illi discordia, lite, bello, simultate, inimicitia, sectis & deniq; dissidio magis contrariũ? Quibus verò

verò rebus hac nos tempestate perinde dediti sumus atque discordiis inimicitiisque disseminandis, & quod multò etiam pestilentius, ex ipso hoc eodémque sacramento dissidiorum semina causásque seligimus, quo Christus colligere nos, & in vnum coalescere voluit. Et vt in summa dicam, nolumus vt nobis conuiuium sit, quo mutui admoneamur amoris, quisque de eo in suæ pertinaciæ angulum rapit ac detrahit, illóque pro suo arbitrio vtitur, inuisis & contemptis aliis omnibus. Et in tanta omnium discordia nunquam rectius in vsu fuisse hoc sacramentum nobis persuademus. Imò verò nunquam hoc modo illo vsi sunt credentes. Neque enim hucusque perstitissent, iam olim dissipata interiisset Religio, si tantum ad disseminanda dissidia ab exordio Ecclesiæ patres illo vsi fuissent. Sed melior sanctas mentes inhabitauit scientia, melioribus etiam vsibus hoc sacramentum accommodauit antiquitas, nempe ad vnanimitatis, dilectionis, pacisque incitamentum. Idem tu quoque ô ingenue Christiane facito, agnosce quia sacramentum hoc non cibus priuatorum est, sed conuiuium omnium Christianorum, scito, inquam, alios quoque inuitatos esse, partémque in illo habere. Hoc age, vt in illa vnitate inueniaris, non solùm cum omnibus in vniuersum, verùm etiam cum quocunque Christiano in specie: quandoquidem omnes ad eandem mensam tecum accumbere, eodem cibo potúque participare, idémque etiam tecum corpus esse agnoscis. Ecce hæc primum illud verbum nos docet. Sed & illud attende, sacramentum hoc, non solùm conuiuium, sed & sacrum conuiuium esse. Id quod inter hunc aliósque cibos discernit, & quales hoc sacrum epulum conuiuas requirat, admonet. Corinthiis Paulo adhuc viuo eò fere res deuenerat, vt ex sacro conuiuio factum fuisset prophanum, quare acriter eos Apostolus increpauit, primæ illius institutionis seriem denuo inculcans, vt sacrum esse conuiuium intelligerent, ac singulatim noctis illius, in qua Dominus in mortem tradebatur, meminit, quo Iudam omnes in memoriam reuocarent, ac latæ super eum sententiæ meminissent, vt quisque seipsum probaret, ne in tam sacrum conuiuium impingeret. Id quod nunc prætermitto, quod ad cœnæ Domini tempus, quo communicare consueuimus, pertineat. Sed nunquid hoc totum illud est, inquis, quare sacramentum illud proponitur nobis, monstratúrque hodie? Minimé. Nam & aliæ plures rationes sub-

1. Cor. 11.

sunt:

sunt: nempe, quòd ipse Christus in eodem sacramẽto sit, hoc est, non solùm admonemur illius communionis, quæ nobis cum fratribus cæteris est, verùm etiam illius, quæ nos Chri-
Ioan.17. sto coniungit. Non hoc solùm ille vult, vt inter nos fratres cõmunem foueamus amorem, sed ipse etiã se nobiscũ, nõsq; secum vnũ esse exigit. Quid enim prodesset adeò nos mẽbra inuicem coagulata esse, nisi & ipse Christus vnũ nobiscum es-
Prouerb.18. set? In externis quidem rebus concordia nonnihil commodat, teste Salomone: Frater, inquit, qui adiuuatur à fratre, quasi ciuitas firma est. Sed in spiritualibus, nisi cum Deo vnũ
Ioan.13. facti, nihil prodest. Propterea in cœna nõ solùm dicit, Mandatum nouum do vobis vt diligatis inuicem: sed addit post-
Ioan.17. ea, Pro eis rogo Pater, vt sint vnum sicut & nos vnũ sumus. Ego in eis & tu in me, vt sint consummati in vnũ. Quin propterea etiam non solùm Euangelũ suum dedit in corda nostra, non solùm etiam Spiritũ suum in animas nostras infudit: sed etiam corpus sanguinémque suum porrigit, vt eò arctiùs fortiúsque illi coniungamur, incorporemúrque: ac si diceret: Ecce omnes ad eãdem mensam inuitaui, vt vnanimes
Zacha.2. sitis, pacémque conseruetis: Quod si feceritis, ero & ipse ego vester, & qui vos tetigerit, pupillam oculi mei tanget. Nec solùm inhabitabo in vobis: verùm etiam vnum vobiscũ corpus ero, ita, vt membra vestra mea sint, in quæ deitatis meæ potentiam effundam. Illa enim vos indigetis, & mihi eius abundans copia est. Ecce quomodo sacramento hoc non solùm fraternitatis, quæ inter nos erit, verùm etiã coniunctionis nostræ cum Christo, admonemur. Id enim significamus, cum in Ecclesia canimus, O sacrum conuiuium, in quo Christus sumitur. Annon igitur immensa consolatio est, quia sacramentum hoc certissimum testimonium perhibet, quòd cum Christo & electis omnibus communicamus? Quomodo in terris sufferri possemus sublimiùs? quàm hoc sacramento firmiorem spem desideramus? Ad hæc in eo etiam memoria passionis Christi recolitur. Quid verò aliud Christi passio fuit, præter victimam pro peccatis nostris? Illius ergo passionis & victimæ (hoc est, quòd Christus idem corpus quod in sacramento percipimus, eundem sanguinem, quem hìc bibimus Deo Patri obtulerit) in hoc sacramento memoria recolitur: nec memoria tantùm, verùm etiam quasi visibili quodam repræsentatur: Non quòd denuò crucifigatur, vt quidam blasphemi blaterant: sed quia crucifixus & in semetipso

metipso oblatus Christus, Deo Patri in sempiternam memo
riam præsentatur, quòd tam charam, pretiosam, dignam, suf
ficientémque victimam pro delictorum nostrorũ expiatio-
ne dignatus sit suscipere. Hac ratione in hoc sacraméto me-
moria passionis Christi recolitur, quæ sanè vna in præcipuis *Matth.26.*
institutionis eius causis est. Accipite, inquit Christus. Hoc fa
cite in meam cõmemorationẽ. Manducabimus & bibemus,
eiúsque passionem in memoriam reuocabimus. Hęc duo sa-
nè cunctis temporibus in vsu manẽt. Sed quia ad perceptio-
nem sacramenti illius non cogimur: nõ ideo tamen passio-
nis memoria intermittitur. Id quod præcipuum in Ecclesia
sacrum est, iuge nempe sacrificium, quod nulla die præter-
mittitur. Hęc summa fiducia nostra est, quòd corpus Christi
in cruce oblatum, & sanguinem eius in nostrorũ peccatorũ
remissionem effusum habemus. Illa nempe oblatio irã Dei
mitigauit. Ille sanguis peccata nostra abluit. Illa oblatione
omnia nobis obtinuit: Et quia duo illa certò nobis adsunt,
non est, quòd porrò Dei iram extimescamus, nec oberunt
commissa mala, imò omnia etiam num apud Deum Patrem
impetrare licebit. Et hoc tertiũ vult. Nondum tamen ad finẽ
peruenimus. Nam in hoc ipso etiã sacramento mens nostra
impletur gratia, nec id immeritó. Quę enim illic gratia de-
esse potest, vbi Christus pręstò est, & sumitur? Reuolue sextũ
Ioannis caput, vnde hęc Euãgelica lectio desumpta est, haud *Ioan.6.*
dubiè, quæ gratiarũ dona à Christo sperare possimus, inue-
nies. Et quid de gratiarũ donis tantùm dico? In hoc ipso sa-
cramẽto etiã futuræ gloriæ nobis pignus datur. Certissimũ
est, infallibilius futuræ felicitatis pignus habere non posse
nos hoc sacramento: quãadmodũ nec ditiorẽ hîc gratię fon-
tem habere licet eodẽ sacramẽto. Qui mihi ministrauerit, *Ioan.12.*
honorificabit eum Pater meus. Pignus huius promissionis
quæris, en tibi sacramentũ hoc, atq; in sacramẽtũ arrhæ loco
ipsum Christũ. Si enim Deus donauit nobis filiũ suum, quo- *Rom.8.*
modo nõ omnia simul cũ illo donabit? Hinc nẽpe est, ꝙties
in Ioãne cùm huius cibi meminit, vitã pollicet. Sic igiẽ opi- *Ioan.6.*
nor videre licet, quãtũ in hoc sacramento sitũ sit, cóq; nobis
pretiosius honoratiúsq; ęstimabit. Gratia Dei nobiscũ, Amẽ.

SERMO QVARTVS.

SI fas esset humana dicta diuinis admiscere eloquiis, oppi-
dò quàm hũc sermonẽ cũ Gẽtili quadã historia exordiri,

cupe

Hiere.23. cuperem. Sed Hieremias Propheta id fieri prohibet: Quid paleis ad triticum? ait. Vnicum enim Dei verbum verus animarum cibus est, quicquid humanus dictat sensus, quantūlibet egregium, si ad diuina verba conferatur, paleæ sunt. Verūtamē quid oberit, ex Gentiū historiis vsurpare, quod mul-
1. Corinth.15. torum emendationi cōmodet? Nam & Paulus ideo quædam
Act.17. ex poētis, Menandro, Arato & Epimenide in Epistolis con-
Tit.1. cionibúsq; suis citauit. Liceat ergo ex Gentium scriptis exempla hortationésque mutuare virtutum, veritas tamen ac fundamentum in Dei verbo petenda est. Cuius igitur præsens me Festiuitas admoneat, audi: Titus Liuius de Anniba-
T. Liu. decis. 3. lib. 1. le Carthaginensium duce refert, quòd rebus priùs quàm verbis adhortandos milites ratus, circūdato ad spectaculū exercitu, captiuos montanos vinctos in medio constituit, armísque Gallicis ante eorum pedes proiectis, interrogare interpretem iussit: quis si vinculis leuaretur, armáq; & equum victor acciperet, decertare ferro vellet? Cùm ad vnum omnes ferrum pugnámque poscerent, & deiecta esset in id sors: sequisque eum optabat, quem fortuna in id certamen eligeret. Vt cuiusque sors exciderat, alacer, inter gratulantes gaudio exultans cum sui moris tripudiis arma raptim capiebat: vbi verò dimicarent, is habitus animorum nō inter eiusdem modò conditionis homines erat, sed etiam inter spectantes vulgò: vt non vincentium magis, quàm benè morientium fortuna laudaretur. Dum sic aliquot spectatis paribus affectos dimisisset, concione inde aduocata ita apud eos locutus fertur, Si quem animum in alienæ sortis exemplo paulò antè habuistis, eundem mox in æstimanda fortuna vestra habueritis, vicimus milites. neque enim spectaculum modò illud, sed quædam veluti imago vestræ conditionis erat. ac nescio, an maiora vincula maiorésque necessitates vobis, quàm captiuis vestris fortuna circundederit. dextra læváque duo maria claudunt, nullam ne ad effugium quidem nauem habentibus: circà Padus amnis maior violentiórque Rhodano: à tergo Alpes vrgent, vix integris vobis ac vigentibus, transitæ. Hìc vobis vincendum, aut moriendum, milites, est. Hoc modo dux ille milites suos, primùm spectaculo, deinde sermone animauit. Volui autem hanc historiam ideo sermonis huius exordio enarrare, quòd idem in nobis nunc fieri videatur. Et aliis quidem festiuitatis verbis tantummodo cohortamur, hìc & verbis & facto simul. Egregium sanè

& iu

& iucundum hodie omnium oculis exhibitum est spectaculum. Plenum consolatione Euangelium audiuimus. Quòd si ingenui Christiani sumus, nostram exhortationem vtrunque ducimus, non solùm Euangelium, verùm etiam supplicationem. Neque hæc sine ratione moneo. Inuenias enim qui vtrunque simul contemnant. Sunt alij, quibus processio hæc ambitiosum videtur spectaculum, quasi ob superbiæ pompam & ostentationem instituta sit, eóque plus mundo quàm Deo placere studeant. taceo interim plures esse, qui erga sacramenti huius maiestatem nec fide accendantur, nec pietate moueantur. & quò se hodie magis cernuos in supplicatione ostentarunt, eò maiore impietate reliquo totius anni tempore ista & negligunt & contemnunt. Iam verò non hoc veteres supplicationis illius instituto quæsiuerunt, vt ostentationi seruiret inani, sed quod Annibal spectaculo suo, hoc nempe Ecclesia ista supplicatione vult. Adhortari atque animare, vt fide in Deum fortiùs perstemus, vt pertinaciori virtute hosti nostro nos opponamus, vt minus mortẽ aliáq; aduersa timeamus. Quod ergo Annibal militibus suis locutus est, idẽ ego hîc cũctis in vniuersum Christianis loquor. Si integrũ est, ô fratres, cor vestrũ erga Deũ, si id animus loquitur quod corpora hodie cernua ostẽderũt, vicimus, imò verò felices beatíq; sumus. Quid enim totus hic orbis dãni inferet, si ita in fide religionéq; concordes sumus, quales nos hodie in supplicatione publica exhibuimus? Quã cladẽ diabolus in nos inducet, si ita vt hodie in diuinorũ operũ cõsideratione Deíque laudibus perseuerauerimus? Quomodo mors cęteráq; aduersa, ita semper in tanti sacramẽti memoria persistentes territabit? Videtis ergo, opinor, qua ratione ipsa etiam supplicatio hodierna, quam alij, vt vanã superstitionẽ dãnãt, nobis cõmodare possit: quãtò magis Euãgeliũ, ipsiúsque sacramẽti institutio? Sed quid his immoror? Sic festiuitas ista hæc instituta, sic Scripturis, cõcionibus cęremoniísq; orna ta est, vt meritò exultemus Christiani, quanquã vt nũc sunt hominũ mores & flendũ erit. Nõ nũc de illis dico, qui hãc festam die planè reiiciũt. Quid enim mihi de iis, qui foris sunt iudicare? Iudicẽ Deum habent, cui rationem reddent de quocunque cùm facto, tum verbo, siue illud bonum, siue impium. De nobisipsis loquor, qui hanc festiuitatem celebrare non recusamus, qui diuersos sanè honores huic sacramento impendimus. An igitur nõ est res mirum in modũ miserãda, 1. Cor. 9.

illa

illa nos habere bona, tamen omnino non aut certè rariſsimè iis vti? Annon dignum omnium riſu, ita nos feſtos agere dies, ita multum circa hoc ſacramẽtum turgere pompis, nec vnquam tamen quid hęc ipſa ſibi velint, cogitare? Annon eſt contempus, per omnes plateas ſacramentum hoc propter
Num.12. omniũ fores deferri, à nemine tamẽ recipi? Iam verò id Deo in nobis placeat, impoſsibile eſt. quid illi contigerit, qui olim dicebãt, Nauſeat anima noſtra ſuper cibo iſto leuiſsimo. Iterũ ergo mihi de hac ſolẽnitate dicendũ eſt, ſi quo tãdẽ modo expergiſci, & ſeriò erga hoc ſacramentũ affici poterimus. Ac principiò quidẽ non ignoro multa de hoc feſto dicta atq; ſcripta eſſe, nec ſolùm multa, verùm etiam varia, & ſibi inuicẽ admodũ diſsimilia: non tamẽ meum propoſitũ eſt hîc enumerare. Neque enim tẽpus ſufficeret. Et ſanè ita inſulſè quidã de eo dixerũt ſcripſerúntque, idémq; nũc faciũt, vt tedæat iis earum diſperdere tẽpus, nẽpe non ignorantes conuenientiora. Deflendũ tamen eſt, tot diſſentiones ex hoc ipſo ſacramento enatas eſſe, quod alioqui fidei ſummæque noſtræ ſpei ſeruare potuit. Sed hæc malignus ille ſpiritus, aſsiduus ſempiternúſque ſalutis noſtræ hoſtis excitat, vrget, promouet. Noſtram ille naturam ad curioſitatẽ nouit pronam, eóque curioſa & in diſceptationem controuerſiáſque pertinentia affert, vt vtiliora magíſque neceſſaria poſtponamus. Nouimus cogitationes eius, inquit Apoſtolus. vtinam
2.Cor.2 dolos impoſturáſque illius altius conſideraremus. Quid igitur de Sacramento hoc Scriptura loquitur? De hoc ipſo ergo loquar. In Matthæo ita legimus: Veſpere facto diſcumbebat cum duodecim: & cœnãtibus eis, accepit panẽ Ieſus &
Matth.26. benedixit, ac fregit. deditque diſcipulis ſuis, & ait, Accipite & manducate, hoc eſt corpus meum. Paulus ſic habet, Panis
1.Cor.10. quem frangimus, nónne participatio corporis Domini eſt? Quoniã vnus panis, & vnũ corpus multi ſumus omnes, qui
Ioan.6. de vno pane & de vno calice participamus. In Euãgelio hodierno ſic legimus: Caro mea verè eſt cibus: & ſanguis meus
Pſal.110. verè eſt potus. Dauid ita teſtatur, Memoriam fecit mirabilium ſuorum, eſcam dedit timentibus ſe. Hæc omnia de Sacramento noſtro dicta ſcriptáque ſunt, vt nulli dubiũ ſit, magnum aliquid in eo ſitum eſſe. An tibi indignum fortè videbitur toto anno vel ſemel illud in memoriam reuocare? Et quod illi conſiderationi tempus hoc ipſo aptius eſt? Superiore dominica de regenerationis lauacro dictum eſt,

quòd

quòd sit veluti ianua ad Christianam religionem, & quòd nemo regnum Dei videre posit, nisi natus fuerit denuo ex aqua & Spiritu sancto. Quæ autem vtilitas est, nasci vitámq; accipere, nisi qua ratione eadem conseruari posit, norit? Iam verò quemadmodum nemo hac vita fruitur, nisi prius nascatur, ita nemo eandem conseruat, nisi conuenientibus cibis vtatur. Quòd si igitur omnibus necessarium est, nouam cœlitus vitam accipere: erit haud dubiè non minus necessarium, singulari cœlitus cibo ad acceptæ vitæ conseruationem vti. Huic rei præsens seruit festiuitas, quæ ipsum demonstrat cibum, quo spiritualis vita conseruanda est. Et qua meliori ratione ordinari hæc instituíque possent? Vtique omnibus animantibus hanc primam natura curam indidit, vt mox nata, quomodo adeptam tueantur vitam, quærant. Tum Ioannes duo illa connectit, Hic est, inquit, qui venit per aquam & sanguinem Iesus Christus. Non in aqua solùm, sed in aqua & sanguine. Quæ primùm quidem de persona Christi possunt intelligi. hic venit in aqua & sanguine, hoc est, baptizari voluit, deinde & mori. Omnia nostri causa. Deinde etiam intelligi possunt de præcipuis illis sacramentis, per quæ Christus potissimùm ad nos venit. Aqua baptismum, sanguis verò altaris sacramentum significat. Per aquam, hoc est, in baptismo vitam largitur, per sanguinem, id est, per altaris Sacramentum datam vitam conseruat. Hęc enim duo præcipua sunt sacramenta, quibus salus nostra consistit. Nunquid ergo rectè aliud aliud sequitur, nobisque gradatim proponuntur? Si superiore Dominica de baptismo audiuimus, meritò hîc de hoc sacramento docemur. Quid ergo in hanc festiuitatem inuehimur, quæ ideò instituta est, vt spiritualē ob oculos habeamus cibum, quo spiritus vita in nobis conseruanda est? Illic inuehamur, ac conqueramur, si quando hic cibus detraheretur nobis. Id quod multi nostro seculo accusant: nempe laicis detineri alteram sacramenti speciem. Hinc ergo, opinor, videre licet, iustam huius festiuitatis causam esse. Hęc summa est, vt cùm festiuitatis, tum ipsius etiam sacramenti verum vsum apprehendamus. Hîc ergo non solùm apertis oculis circumspicia mus, verùm etiam mentes in eas res, quæ hodie nobis considerandæ proponuntur, excitemus, quo suo etiam tempore desiderium fruendis illis mētes nostras occupet. Nec id sine causa dico. Adhuc in deserto sumus, longa nobis via restat.

Ioan. 3.

1. Ioan. 3.

3. Reg. 19.

Tum nec Satan cum sua Iezabel, hoc est, mundo, insidiari non cessat. Quod si propterea deficere noluerimus, porrectum à Deo cibum arripiamus. Sic enim Dauid loquens ait,
Psal.110. Miserator & misericors Dominus escam dedit timentibus
Ioan.6. se. Quæ verò esca illa? Caro mea, inquit Christus, vere est ci
bus, & sanguis meus verè est potus. Sed hîc non tantùm in
externum sacramentum cõtuendum est, sed totus Christus,
Ibidem. quem fide sumimus, intuendus. Hic noster, quẽ Deus dedit,
cibus est, Non Moses, inquit Christus, dedit vobis panem de
cœlo, sed Pater meus dat vobis panem de cœlo verum. Sed
ideò hunc panem Deus præcipuè ad spiritualis vitæ in no-
bis conseruationem, dat. Qui manducat meam carnem, &
bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in illo, imò
habet vitam æternam. Vides ergo virtutem & fructus huius
cibi, vides, inquam, quòd longè ab aliis diuersus cibus est.
Ester.1. Magnificè quidem magni illius Assueri Regis apparatus
splendidus, celebre illud conuiuium, describitur: sed sum-
ptuosa tantùm fuerat ostentatio. Ideò enim tantũ dispendiũ
3.Reg.4. fecit, vt diuitias gloriæ regni sui ostenderet. Ita etiã tertius
Regũ liber describit sumptus, quos Regalis mensa Salomo
nis quotidie requirebat. Sed inutilis sumptus ille erat, quo
3.Reg.12. ita subditos aggrauauit, vt postea de eo apud filium eius *pro*
Dan.5. mitigatione supplicarent. Ita denique Balthasari Regis Ba
Exod.16. byloniæ conuiuia describit Daniel, sed quẽ sortita sint ex-
itũ, manus illa in parietẽ scribens indicat. Ita postremò ipse
etiã Deus murmurantem in deserto Israëlem coturnicibus
cibauit. Ita Israëlitæ manna vescebantur. Sed quid Scriptu-
Psal.77. ra ait? Adhuc, inquit escæ eorum erant in ore ipsorum, & ira
Dei ascendit super eos. Ita iidem cibum habebant manna.
1.Cor.10. Sed quid Paulus dicit? Non in pluribus eorum beneplaci-
tum est Deo. Ita etiamnum sua mundus frequentat cõuiuia,
quæ sæpissimè peccatum augent, damna inferunt, stoma-
chum grauant, substantiam eneruant, caput lædunt, vitam
breuiant, vt interim alia multa inde nascentia taceam. *Hoc*
solum cõuiuium, quod Christus apparauit nobis, saluificum
Ioan.6. est. Qui manducat hunc panem, inquit, viuet in æternum.
Infelices nos, qui tantam gratiam non agnoscimus, tantis
bonis non vtimur, tantámq; Dei gratiam nõ magnificamus.
Psal.110. Eia ergo vel hoc solum quid Dauid de hoc conuiuio canat,
consideremus. Dominus, inquit, escam dedit. Non quiuis
Dominus, sed misericors & miserator. *Vide quibus Pro-*
pheta

pheta hîc vtatur verbis. Nunquid vel hæc sola animos nostros ad amorem desideriúmque mouent? Si enim Dominus hanc escam dedit, egregium quid & excellens esse nemo sanè dubitat. Tum verò si idem hic Dominus misericors est, haud dubiè omnium vtilitati hoc dato consultum voluit. Si enim officeret incommodarétque, profectò qui dedit misericors non esset, sed Tyrannus. Quare si Deus hanc escam dedit, nemo & salutiferam & vtilem esse dubitat. Si enim parentes filiis nostris nihil nociui maliue damus, quomodo non etiam Deus dabit Spiritum bonum petentibus se? Vis autem & qualis sit cibus, nosse? Audi quid cõsequenter Propheta de Deo, atque hac esca addat. Memoriam, inquit, mirabilium suorum fecit. Audis quia memoriale sit omnium mirabilium: quæ ab initio hucusq; fecit Deus, præterea ipsa etiam esca quam dedit, mirabile deitatis factũ est. Id quod cum breuitate docebo. Principiò enim, nunquid vbiq; Scriptura magnificè Christi dilectionem prædicat? Cùm dilexisset suos qui erant in mundo, in finem vsq; dilexit eos. Et Paulus, Dilexit nos, inquit, & lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo. Et iterũ, Dilexit me, inquit, & tradidit semetipsum pro me. Et, Dilexit nos, & dedit consolationem æternam & spem bonam in gratia. Cuius quidẽ dilectionis quid nos rectiùs præter hoc ipsum sacramentum admonebit? Hîc enim aperte videmus quantum in nos ipse impenderit. Hîc corpus, quod pro nobis in mortẽ tradidit, hic ille sanguis, quem pro nobis effudit. Quibus qui non admoneri potest dilectionis illius magnæ, quo alio modo admoneri possit, non video. Per seipsum sanè rarò aut nunquam illius recordabitur. Igitur sacramentum hoc memoriale mirabiliũ Dei dicitur. Ad hæc & eorum memoriale est, quæ Christus docuit. Docuit verò nos obedientiam erga Deum, patientiam in cruce & afflictionibus, amorem beneficentiã erga fratres: docuit, in quam, hæc non verbis tantùm, sed & exemplo suo. Iam verò eorum omnium nos admonet hoc sacramentum: nẽpe, quales esse nos deceat erga Deum in obedientia, quales in cruce, quales in fratres. Hîc enim maximè consideramus, quam in passione sua Christus exhibuit obediẽtiã, patientiã, & dilectionem. Primũ, nẽpe obedientiã, erga Deum: secundum, scilicet patientiam erga semetipsum: tertium, nimirùm dilectionem erga proximos nos: quo meritò pudeat nos, in hoc sacramentum oculos conuertentes. Pudeat,

Luc. 11.

Ioan. 13.

Gal. 1.

2. Thes. 2.

inquam, nos, tantæ inobedientiæ in Deum, impatientiæ erga persecutores, & indolentiæ erga proximum. Non dubito quin idem sacramentum eius farinæ plurimarum rerum nos præterea admonere possit, si tantùm diligenti illud indagine scrutari voluerimus. Sed ea de re hæc dixisse sufficiat. Nunc illuc quæramus, quomodo in seipso etiam mirabile Dei opus sit. Certissimũ autem est mera hîc esse Dei mirabilia, siue primam eius institutionem, siue consecrationẽ, siue etiam perceptionem considerauerimus. In institutione enim mirabilia diuinæ sapientiæ opera videmus, nempe & tam grata hanc medicinam ad languentium dispositiones temperatura miscuit. Omnium autem vox est primũ hominem in vetito cibo offendisse, propterea quòd plus serpenti quàm Deo crediderit. Aduersus huiusmodi peccatum hunc
Gen. 3. Deus cibum per Christum ordinauit, vult etiã nunc suo verbo quàm nostræ rationi credamus magis. Et quidem ita fiat oportet. In hoc enim sacramento, omnes sensus nostri exteriores, solo auditu excepto, fallũtur. Vt olim Isaac Patriar
Gen. 27. cham præter auditum cæteri sensus fallebant omnes. Vox quidem Iacob: manus verò, manus Esau: ita & in hoc sacramento. Nihil sanè præter panem videmus, præter panẽ nihil vel gustamus, vel olfacimus, vel etiam contingimus. Ex solo verbi Dei auditu, corpus Christi esse audimus. Et hæc diuinæ in sacramento mirabilia sapientiæ sunt. Porrò in consecratione eiusdem alia mirabilia consideramus, nimirùm mirabilia diuinę omnipotentiæ, quam licet sępe Deus, mutatis
Exod. 17. creaturis ostenderit, cùm Israeli aquam de petra durissima produxit in deserto, nihil in petra siue quod ad substantiam siue quod ad naturam & formã. Prius etiam cùm amaram
Exod. 15. aquam in dulcem & potabilem conuerteret, substantia quidem aquæ manſit, sed accidens amaritudo cõuertebatur in dulcedinẽ. Postea cùm Christus aquam mutauit in vinum, substantia simul & proprietas aquæ vertebantur in substantiam atq; naturã vini. Hîc verò nouum quid docente Euangelio intelligimus, nempe substantia panis vertitur in substantiam corporis Christi. Accidentia verò panis, vt albedo, olfactus, gustus, permanent. Et hęc mirabilia sunt diuinæ omnipotentiæ. Postremò verò in perceptione sacramenti huius bonitatis diuinæ mirabilia considerantur, quòd seipsum
Deut. 4. nobis populis suis manducandum dat. Sanè nullus sub sole tã celeber populus, qui habeat Deos appropinquantes sibi,

sicut

ficut Deus noster adest nobis. Sed tum maximè huius bonitatis in hoc sacramento videbis mirabilia, si varios inde nascentes fructus consideraueris: nempè, & per illud Christo primùm, deinde catholicæ Ecclesiæ incorporamur, denique etiam aduersus omnes aduersitates cõfirmamur. Hinc ergo facile est colligere, qualis hoc sacramentum sit esca, quàm meritò illud dicamus Sacrum conuiuium, in quo Christum sumimus, eiúsq; gratiam suscipimus, memoriam passionis recolimus, & futuræ gloriæ pignus accipimus. Gratia Dei nobiscum, vt hæc cogitemus sedulo, Amen.

SERMO QVINTVS IN HIstoriam Danielis, quem Dominus per Prophetam in lacu leonum cibauit. Daniel. 4.

CVm mecum, quid hæc festiuitas velit, cur credentibus feriari indictum sit, diligentius perpendo, nescio, quo meliore modo hunc sermonem exordiar, quàm exclamatione illa, aut potius gratiarum actione, quam heri sacerdotum chorus Deo cecinit: O quã suauis est Domine spiritus tuus, qui vt dulcedinem tuam in filios demonstrares, pane suauissimo de cœlo præstito esurientes replens bonis, fastidiosos diuites dimittens inanes. Hæc verbã plenis vocibus decantata sunt heri in vesperis, ad excitandas omnium mentes in considerationem diuinæ omnipotentiæ, in admirationem diuinæ sapientiæ, & considerationem diuinæ munificentiæ, imo etiam ad gratias agendas pro omni bono, gratia atque dono, quorum hæc nos solennitas admonet. Id, inquã, quæsitum est hîc enarratis verbis. Et sanè ea ipsa sunt, quæ præsens à nobis postulat festiuitas, & tum demum piè rectéque celebrata erit, quando pro se quisque dicere potest, corde, inquam, atque animo admirari potest. Quæ Domine operum tuorum maiestas est, quàm mirabilia sunt iudicia tua Domine Deus, quàm immensa est tua munificentia, quàm speciosa sunt dona tua in hoc sacramento, quod nobis miseriis famé que pressis filiis tuis spiritualem cibum, per Christum filium tuum demisisti cœlitus? Quisquis hæc corde oréq; dixerit, rectè hanc festiuitatem celebrauit. Hæc enim instituti huius ratio est, vt omnipotentem virtutem, incomprehensibilem sapientiam, ineffabilem amorem, & omnium excellentissima dona Domini & Dei nostri cõmodius agnoscamus, magnificemus, exaltemus, laudemus, & prædice- Sap. 16.

mus: vt eò fortiores in fide, firmiores in ſpe, ardentiores in charitate, tandem etiam feruentiores in oratione, prŏptiores in obedientia, æquanimiores in cruce efficeremur. Hæc, inquã, huius ſolẽnitatis ratio eſt. Sapiẽs quidem ille hæc eadem in viliore, nimirum manna, quærit. Sed nec ſolus ille. Idem enim ante illum in Moſe videre eſt. Mirum ſanè quo ille verborum exquiſitiſsimorum ſplẽdore cœleſtem illum panem prædicet. Vocat panẽ angelorũ, panẽ cœli delectabilem, & omnis etiam ſaporis ſuauitatem habentem, eſcã qua filijs ſuis Deus dulcedinẽ ſuã voluerit oſtendere, vniuſcuiuſque non neceſsitati modo, ſed & voluptati deſeruientẽ. Et quæ tam multarum appellationũ intẽtio, quid his quæſiuit, niſi vt ſui ſeculi credentes diuinæ illius, quam in manna cognoſcerẽt, potẽtiæ, ſapiẽtiæ ac bonitatis cõſideratione eiuſmodi Deũ confiteri, venerari, colere atque prędicare mouerentur incitarẽtúrque? Idẽ Dauid in Pſalmis egit. In Deute. Moſes Dei populũ admoniturus eorũ, quæ Dominus inter ipſum feciſſet, ante oĩa Mannę meminit: Recordaberis, inquit, cũcti itineris, per quod adduxit te Dominus Deus tuus. Afflixit te penuria, & dedit tibi cibum Mãna, quod ignorabas tu & patres tui, vt oſtenderet tibi, quod nõ in ſolo pane viuit homo, ſed in omni verbo, quod procedit de ore Dei. Quòd ſi veteris teſtamenti populus Mannę illius ſui toties, tam multis verbis, & longo poſt tẽpore, quã dari deſiuiſſet, vt in eo Dei omnipotentiæ, ſapiẽtiæ, bonitatísque recordarentur, vt fidẽ ſuã cõfirmarent, vt ſeſe ad omnis generis pietatem excitaret, admonẽdus fuit: quãto æquius Chriſtiani, noſtri Sacramenti longè prĕcellentioris panis, in quo ipſum Deum, Deíque virtutem, ſapiẽtiã, bonitatémque multò rectius clariúsque quàm illic in Manna cognoſcimus, admonemur? Quid enim Manna, ſi ad hoc ſacramentũ æſtimetur? Patres veſtri, inquit Chriſtus Iudæis loquẽs, manducauerũt Manna, & mortui ſunt. Et, Non Moſes dedit vobis panem de cœlo, ſed pater meus dat vobis panem de cœlo verum. Et Et iterum, Operamini cibum qui non perit, ſed qui permanet in vitam æternam, quem Filius hominis dabit vobis. Hunc enim pater ſignauit Deus. Illic figura tantùm & vmbra fuit, hic lux & ipſa eſt veritas. Nemo igitur, nunc nos denuo ſacramenti noſtri admoneri miretur, nemo id inane quid autem iniquum arbitretur. Si enim ille populus, quod multis paraſangis minus erat, tanti æſtimauit, toties commemorauit,

Deute. 8.
Sapi. 6.
Pſal. 77.
Deute. 8.
Ioan. 6.
Ibidem.
Ibidem.

memorauit, tam magnificè prædicauit, cur nobis non liceat facere idem in eo quod maius est? Quod si tantũ illo tempore, dum illud vescebantur, prædicatum fuisset Manna, fortè & nobis sufficere cogitaremus, si tantum Cœnæ dominicæ, hoc est, cùm omnes sacramento nostro communicare consueuimus, eius admoneremur tẽpore. Sed quia apertissimè constant, cessante Manna, memoriã tamen eius perdurauisse, & veluti ingens Dei opus, vti re vera erat, diuulgatum fuisse omnibus, non verbis modò, vt demonstratum est, sed & factis (veluti cùm Moses Aaroni mandat, vt sumpto vase mittat ibi Man, quantum Gomor capere possit, reponátq; in Arca reclusum intra tabernaculum domus Dei, ad seruandum in generationes sempiternas) sanè non est quòd quis miretur, nostrum hoc sacramentum non illo solùm tempore, quando secundum corpus illud vescimur, verùm etiam hac ipsa festiuitate, quibus licet modis, in memoriam reuocari, imò in Ecclesia asseruari ob memoriam indelebilem: id'que eo maximè, quòd non ignoremus, aut certè ignorare non debemus, ita voluntatem postulare Christi, non modò secundum corpus, & semel tantùm quotannis, verùm etiã spirituali modo, & quotidiè corpus, sanguinem suum percipiamus. Hoc est autem spiritualiter mãducare hunc, obedientiam & dilectionem eius cogitare: quarum illam erga Deum, hanc hominibus exhibuit, cũ sua se spõte in mortẽ tradidit: & quod pro nobis passus sit, corpus suum in nostram redemptionem impenderit, sanguinẽ suũ in ablutionem delictorum nostrorum effuderit: & denique in hoc ipso exultare. Sed & hunc eundem pro nobis crucifixum Christum fide, spe, & charitate apprehendere, quicquid de dilectione Dei Scriptura tradit, toto pectore credere quod nos quoque eorum in numerum asciti sumus, pro quibus Christus eam mortem subiit, confidere, ideóque plena fiducia illi adhærere, ipsum prædicare ac venerari, omne nostrum in eum desiderium conuertere. Hoc est Christum spiritualiter manducasse, id quod maioris sanè ponderis est, quàm corporaliter tantùm hoc sacramentum vesci. Quare, si peculiare tempus corporali manducationi illius sacramenti institutum est, cur nõ etiam spirituali eiusdem sacri cõmunioni suum attribuendũ tempus est? Fit ergo hoc ipsum hodie, & quidem hoc maximè nunc facere

Exod. 16.

exerceréque nos neceſſum eſt, ſi tamen ex hac feſtiuitate fructus aliquis expectãdus eſt. Proinde copioſius aliquanto de hac ipſa feſtiuitate dicẽdũ mihi eſt, placuitq; veteris Teſtamenti hiſtoriã, nõ incõuenientẽ propoſito meo, in mediũ adferre, eámq; qua potero breuitate, diſcutere, in ea etiam
Dan.6. hũc ſermonẽ concludere. Eſt autẽ illa Danielis plena miraculi hiſtoria, quẽ Dominus per Prophetã cibauit & conſeruauit. Hæc tradit, Danielem Prophetam Domini innocentem & indemnatũ in lacũ leonũ Babyloniæ proiectũ fuiſſe, vt ibi diſcerptus à leonibus periret. Gratus enim & charus Regi, aulicorũ ac primorum in ſe concitauit inuidiã, qui nõ ferentes exotici hominis fidem tantũ apud Regem mereri gratiæ, hoc damnabant & accuſabant, quod rectius & lau-
Dan.14. daſſent & ſecuti fuiſſent: Orare eũ quotidie ter ad Deũ ſuũ, confringere idola Bel, incuſant: nẽpe inimici æquitatis, in primis Satan tantã viri probitatẽ abolere *ita laborant*, vt licet faueret Rex, tamẽ quia ſibi *domuique ſuæ imminẽs*, ſi nõn damnaſſet, periculum timebat, *leonibus diſcerpendum* adiudicauit, nõ diffidens hominem *innocentẽ* mortis *poſſe* effugere periculũ, contra quẽ *non dictante* iuſtitia, ſed metu concitante, mortis protuliſſet ſententiã. Deus tuus, Danielẽ allocutus ait, Quẽ colis ſemper, ipſe liberabit te. Et ſanè verũ hũc iniqui Iudicis ſermonẽ *fuiſſe poſtea probauit* euẽtus. Permiſit Deus impios delatores *cordis ſui exatiari* deſiderio, impiæ volũtati inſignem pietatẽ virum tradidit, vt in eo quod vellent, facerent. Interea tamen ſuam quoque non obſcurè oſtendebat gratiam. Si inuidebant Danieli Regis fauorem, inuiti etiam cogebantur agnoſcere, quæ in ipſo erat, Dei gratiam, qui & defenſor & adiutor aſtitit, cũ Rex ſaluare non potuit: imò ſua ipſorum cùm temporali, tum ſempiterna perditione, non Regis ſolùm, verùm etiam Dei iram experiri & ſufferre cogebãtur. Hucuſque hæc hiſtoria in ſexto cap. Danielis deſcripta eſt. nihil tamen adhuc, quod huic feſto conueniat, in ea narratum eſt. Verùm cõſequenti narratione, hæc eadẽ hiſtoria repetitur, ſed & *aliud* ibi recẽſetur miraculũ, quod Deus Danieli inter leones poſito exhibuit, & hoc ipſum huic diei cõuenit, diuinæ nos cõſolationis in hoc ſacramẽto admonẽs. Quæris quale ſit illud
Dan.14. miraculũ? Refert Scriptura, cũ Daniel in lacũ leonũ miſſus eſſet, fuiſſe Prophetam nomine Abacuc in Iudæa. quẽ meſſoribus ſuis in campum cibos ferentem, angelus Domini

acceptis

acceptis capillis capitis sui, per aëra in Babylonẽ ad locum leonũ, in quo sedebat Daniel, portauit. Ab hoc Daniel accipiens prandium, non hos in vsus paratum, surgens comedit, gratiásque Deo egit. Hæc, inquam, Scriptura illic enarrat, conueniúntq; huic festiuitati, imò quasi figura sunt eorum, quæ hodie in nobis per hoc sacramentum operatur Deus. Quid Daniel, nisi quilibet credentiũ? Quid locus ille, siue leonũ cauea, nisi lacrymarũ vallis, in qua terrifica omnis generis mõstra sunt? Quid verò cibus ille, quẽ Deus per Prophetam suum ad nos mittit, præter verbum, & sacramenta eius, maximè tamen hoc, de quo hodie nobis Ecclesia loquitur? Rectè ergo Prudentius nostræ religionis poëta Christianus, hoc sensu eam historiam tam exquisitis verbis explicuit, vt cõuenientiorẽ optauerim nullã. Hũc & ipse sequar, nihil moratus, quòd in Iudæorũ Bibliis non habeatur ista historia, nec recipiatur. Sufficit enim huic instituto meo, ꝙ publicè in Ecclesia legitur, & ꝙ alij ante me inde tam disserendi materiã sumpserunt, maximè verò ꝙ nihil in ea sit fidei nostræ contrarium, nihil repugnans. Potuit hæc hisq; maiora Deus noster: Eliam per coruos quotidie panem carnésq; adferentes cibauit. Cur igitur non etiam per Prophetam è Iudæa Danieli in Babylone sedenti cibos mittere potuisset? Agite ergo videamus, qua ratione Prudentius hanc historiã ad spiritualẽ escã ac consolationẽ, quã Deus in tribulationibus positis largiri & conferre solet, referat. Principiò igitur occasiõe à corporali cibo sumpta, quomodo pro corporis etiam refectione laudes Deo dicendæ sint, docet. 3. Reg. 17.

Pastis (inquit) *visceribus, ciboque sumpto:* Prudent.
Quem lex corporis imbecilla poscit,
Laudem lingua Deo patris rependat.

Hoc primum poëta veluti fundamentũ ponit, & in minori, quid in maiori præstandũ sit, monet. Mox enim omisso corporali cibo ad spiritualem escam transit, vbi ipsam quoque, Danielis historiam exempli loco ponit.

Sed nos tu gemino fouens paratu,
Artus atque animas vtroque pastu
Confirmas pater, ac vigore comples.
Sic olim tua prælucens potestas
Inter rauciſonos ſitum leones,
Illapsis dapibus virum refouit.
Illum fusile numen execrantem,

Et curuare caput ſub expolita
Aeris materia nefas putentem,
Plebs diræ Babylonis & Tyrannus
Morti ſubdiderant: feris dicarant
Sæuis protinus hauſtibus vorandum.
His addit exclamationem feſtiuam:
O ſemper pietas, fidéſque tuta
Lambunt indomiti virum leones,
Intactúmque Dei tremunt alumnum.
Aſtant cemminus & ſubas reponunt,
Manſueſcit rabies faméque blanda,
Prædam rictibus lambunt incruentam.

Poſtremò ipſum factum deſcribit, Angelum atque Prophetam officia ſua præſtitiſſe, dum Angelus Prophetam portauit, Propheta cibos attulit, Danieli ab vtroque miniſtratum eſt, qui & ipſe Dei factum agnoſcit.

His ſumptis Danielus excitauit
In cœlum faciem, cibóque fortis,
Amen reddit, Hallelu-iah dixit.

Hæc omnia ergo ad noſtram doctrinã ſpem, & exemplum ſcripta factáque ſunt. Nos Daniel, non qualis iam in cœleſti Hieruſalem, ſed qualis tum erat in Babylonia, vbi nõ hominibus ſolũ odio habitus erat, verũetiã feris indomitis vorãdus proiectus eſt. Nos, inquã, ille Daniel ſumus, imò verò eſſe debuimus, puta, ſic illuminati in agnitione Dei, ita fortes in fide, ita ſeduli in oratiõe & diuino cultu, tam caſti vita in mũdo, tam humiles erga Deũ, tam patientes in omni aduerſitate. His coloribus Danielẽ Scriptura depingit. Hæc illa ipſa, quæ decent Chriſtianos oẽs, ſunt. Et ſanè, ſi tales Danieles eſſemus, nõ minus nobis præſentẽ Deũ experiremur, quã ſuo tẽpore Daniel. Babylon mũdus eſt, in quo per omnẽ vitã peregrini, imò captiui in miſeriis ſumus. Vera patria noſtra cœleſtis Ieruſalẽ, non terrenus, ſed ſpiritualis paradiſus, ex quo peccatũ nos profligauit. Promiſsiõe tñ accepta ſperamus, nos illuc reduces reuerſuros, ſed nõ niſi peractis ſeptuaginta annis, hoc eſt, vitæ huiꝰ tẽpore. Interea ſub amaris Babyloniæ ſalicibus ſedemus, in multa, quã Deꝰ ſup nos induxit, tribulatiõe, in qua tñ perire nos nõ permittit. Babylõ mũdus nõ ſolus impiis hominibus, verũetiã immaniſsimis leonibus nobis inſidiãtibus plenꝰ eſt. Duplex tentationum genus, internæ externæ, corporis & Spiritus.

Ierc.29.

Pſal.136.

Vtrunque

Vtrunque genus Dauid expertus est. Ferre enim eum nolebant homines, deuorare volebāt leones. Nec verus Christianus qsquā est, qui nō vtriusq; generis tribulationes cùm ab hominibus, tū ab impiis spiritibus sentiat & sustineat. Quicūq; enim hîc piè volūt viuere, inquit Apostol', persecutionē patiētur. Et Christ⁹, Si, inquit, mūdus vos odit, scitote qa me priorē vobis odio habuit. Quàm porrò venenatū, quàm insatiabile mūdi sit odiū aduersus pios, pulchrè Prudēti⁹ indicat:

Vexamur (inquit) *premmur, malis rotamur,*
Oderunt, lacerant, irahunt, lacessunt,
Iuncta est supplicijs fides iniquis.

2. *Tim.* 3.
Ioan. 15.

Si quis vspiam verè Christianus est, si quis se huic mundo conformare nolit, quotidiè ea his & maiora & immitiora experitur. Tolerabilia tamen hęc forent omnia, quandoquidem externa tantùm & temporalis illa calamitas est, nihil incommodans animæ. Mundus bona eripere, corpus in crucem agere, vitámque potest adimere: quod præterea possit, nihil est. Sed habet præterea Babylon leones immanissimos, non corpus solùm infestantes, verùm etiam animæ insidiantes, nimirùm spirituales tribulationes, quas aduersum nos impius spiritus excitat. Ille enim leo, ille immanis ac

Matt. 10.

1. *Pet.* 5.

sæuissima bestia, quæ circumfremit, & vorare tentat, insanos acuens furore dentes: nempe mortem, peccatum, infernum: his dentibus inuadit nos leo, iugulúmque petit, commissis nos territat, territat morte atque inferno, quorum aliud alio terribilius est. Quid autem conscius sibi peccator insurgente leone & aduersus se ferales dentes acuente, potest, nisi exhorrescere & contremiscere? Quàm sæuissimam horribilémque trucidationem in orbe excitauit morte? Neque enim quisquam illius manus effugere potest, cùm omnes morimur, & quasi aquæ dilabimur. Quot hominum millia hæc bestia spirituali morte peccati iugulat? Quot deuorat & inferno deglutit? Ecce hæc omnia dum in mundo sumus, expectamus, incursiones cùm impiorum hominum, tum etiam infernalium leonum vix euitamus. Et hîc quidem Daniel in leonum cauea iacet, cùm spirituales tentationes ita aduersus vnum aliquem hominem insurgunt, vt simul vnáq; vice ante oculos videat mortē, quam euitare non licet, peccatū quod fecit, & infernū quem meritus est. hîc sanè non minori auxilio consolationéque opus est, quàm Danieli in leonū lacu posito, alioqui enim aduersus hunc infernalem

2. *Reg.* 14.

nalem leonem, imò tot immaniſsimas contra beſtias minimè præſtabit. Sed quis certior Deo in his omnibus anxiecatibus defenſor?

Tu nos triſtifico velut Tyranno,
Mundi ſcilicet impotentis actu,
Concluſos Regis, & feram repellis.

Quomodo id fit?

Sacris nos reficis cibis ex alto.

Quales verò cibi illi?

Nil eſt dulcius, aut magis ſaporum,
Nil quod plus hominem iuuare poſſit,
Quàm vatis pia præcinentis orſa.

Hic ergo cibus, quem in lacu leonũ poſitis nobis Deus per Prophetas ſuos mittit ſacroſanctum verbum eius. Nullã nos hac parte inopiã premere permittit. Id quod vnicũ illud eſt, quo in omni tribulatione corporali atque ſpirituali nos conſeruare poſſumus. O quot millia hominũ infernalis hæc beſtia iam olim deuoraſſet, hunc ſi non habuiſſent cibum? imò verò quis noſtrum niſi cõſolatione ac virtute ex verbo Dei cõcepta immaniſsimæ beluæ vires poſſet diſcutere? Magnũ ſanè & egregium quid per ſe eſt, quòd verbum hoc ſuũ Deus ſemper ad nos mittit. Maius verò eſt, quòd etiã ſacramenta ſua, maximè verò illud corporis & ſanguinis Chriſti conuingit verbo. Id quod duplici nos cõſolatione reficit. Quicquid enim in verbo Dei promiſſum eſt, hoc ipſum videmus, habemus, contrectamus, poſsidemus, ac fruimur in hoc ſacramento. Et quid Babylon mundus cum ſuis Tyrannis, imò inuidis hominibus, immaniſsimiſque feris damna inferet, cùm non ſolùm verbum Dei legimus, & audimus, verùm etiam Chriſtum ipſum, ſempiternũ & ſubſtantiale Dei verbum, in
Ioan. 16. hoc ſacramẽto percipere poſſumus? Quid aduerſus Chriſtũ Deum diabolus, quãtũlibet fortis? Confidite, inquit, ego vici mundum. Quomodo obeſſe peccatum, mors, infernúſq; poſſunt, vbi corpus pro totius mũdi peccatis immolatũ, & ſanguis pro omniũ delictis effuſus eſt, imò vbi humanitas Chriſti Deũ reconciliãs, & imprimis deitas Chriſti eſt, qui peccatũ, mortẽ, infernúmq; deuicit? Hic ergo cibus, quẽ Deus largitur: cibus, in quam, quẽ principiò quidẽ Chriſtus meſſoribus, hoc eſt, Apoſtolis ſuis, quos ipſe meſſores vocat, coxerat,
Ioan. 4. *Mati. 26.* His primùm ad virtutẽ cõſolationémq; hoc ſacramentũ dedit, ſed nõ illis tãtùm: nam & nobis eũ quotidiè porrigit per

Prophe

Prophetas suos, ministros Ecclesiæ, quibus præceptum est, vt sumãt,& dent cæteris. Horũ officiũ est, Euangeliũ prædicare, sacramẽta administrare, idq; sine intermissione, dũ in Babylone, in mũdo,& regno Satanæ, inter impios homines, immanissimósq; leones sumus. Hoc enim nos cõseruare põt. *Ioan.20.*

His sumptis licet insolens potestas,
Prauum iudicet, irrogétque mortem,
Impasti licet intuantur leones.
Nos semper Dominum Patrem fatentes:
In te Christe loquemur vnum,
Constantérque tuam crucem ferentes.

Ecce hoc modo pius ille Prudentius hanc Danielis in leonum caueam positi historiã, & cibos per Prophetam allatos explicuit. Et quid huic festo conuenientius esse posset? Ipsa enim & genuina intentio est, nõ solùm huius festi, verùm etiam ipsius adeò sacramenti. Ne ergo contẽnamus rem ita necessariam: potiùs verò gratias agamus, qui tam piè nobis prouidit, Deo: potiùs cum tota piorũ corona hoc sacramentum veneremur, magnificemúsque, atque omni tempore spiritualiter tantùm per fidem, & iugem meditationem susciamus. Precemur Deum, vt semper hunc nobis panem det, ne deficiamus vnquam, aut succumbamus. Sed hoc quoque studeamus, vt veri Danieles simus atque dicamur, qui corpore quidem in Babylone in mundo sumus, affectu tamen sem per cœlestem suspiremus Hierosolymam, quotidiè precemur Deum, illíque soli adhæreamus, nec eo minùs irreprehensibiles in mũdo viuamus. Talibus enim hominibus suos Deus largitur cibos, tales etiam digni sunt diuina consolatione. Deus Opt. Max. ita hìc in terris hoc sacramento concedat vti, vt olim æternùm Christo frui liceat, Amen.

SERMO SEXTVS.

PRæsens festiuitas historiæ cuiusdam veteris Testamenti, in qua Achab rex impius tam iniquè, tam etiã tyrannicè contra iustum Naboth egisse describitur, non solùm hæreditatem & vineam, verùm etiam ipsam vitam auferens, me admonet, sed per contrarium. Neque verò dubito, esse quosdam qui quomodo Christiana hæc & læta festiuitas tam impiæ ac tristi historiæ conueniat, mirentur. Vtique enim diuersa sunt, quæ illic de Achab legimus, & quæ hìc de Christo. Ille alienis sua diripuit: Christus quod suũ est, pro nobis impen *3.Reg.12.*

impendit, imò seipsum etiam dedit nobis. Achab suam quę-siuit voluptatem, egestatē pauperis nihil moratus: Christus nostræ seruit vtilitati, nihil pretij sui magnitudinē veritus. Ille trucidat innocuos: Christus etiā fontes redimit. Ille sæuitia imperitauit: hic rexit misericordia. Vtique hæc dissimilia sunt, licerétque nō immeritò admirari, quomodo hæc festiuitas, illáque historia conueniant. Sed opinor hāc ipsam dissimilitudinem hanc festiuitatē nemini nō facere chariorem atque iucundiorem. Quò enim peius audit Achab, quòd tantam in suos ostendit tyrannidem, eò honorificentiora sunt, quæ hodie de Christo canuntur: *Se nascens dedit socium, Conuescens in edulium, Se moriens in pretium, Se regnans dat in præmium.* Hæc gloria, hic honos Regis nostri est. Hac parte nemini vnquam cessit, nec cedet aliquādo. Longè alia res est in mundo, alia etiam videmus in Achab. Charior ergo nobis Christus noster esse debuit, gratior isthęc festiuitas erit, in qua tanta Christi gratia non modò verbis denuntiatur, sed etiam factis quibusdam proponitur. Si dolendum est, iustum Naboth sub truculentissimo tyranno Achab, non solùm vinea spoliari, verùm etiā vita priuari, certè lætitia dignum est sempiterna, quòd Christus non solùm vitā nobis, verùm etiam propriam sempiternámque hæreditatem confert. Huius forte arrham seu hypothecam petis? In hāc festiuitatem inspice, contemplare hocce sacramentum. Quid enim hoc sacramentum, nisi certum & indubitatum sigillum est, quo Christus diploma hæreditatis confirmauit? Quid, inquam, nisi certissimum futuræ felicitatis pignus est? Qua enim ratione testamentum suum Christus confirmasset obsignasséque fortius, nisi sacrosancto corpore, sanguine, atque morte sua? Quod ergo nobis quoque firmius æternæ illius hæreditatis pignus exhiberi possit, præter ipsissimum corpus & sanguinem, quo illa ad nos peruenit, ac parta est? An verò non est dignum lætitia, si quis, quantæ sibi piisque aliis omnib⁹ hereditatis ius, datis codicillis obtigerit, quàm certum eius rei pignus acceperit, diligentius secum cogitauerit? Et quid hæc solennitas vult, nisi eiusce modi rerum nos admonere & veluti ob oculos depicta ponere? Decebat sanè nostra sponte & semper hæc cogitare, summámque in eis voluptatem nostram quærere, fidem etiam confirmare, ad Dei dilectionem nosmet excitare. Sed, dolor, quis tam cæcus, qui hac in re negligentiam nostram non videat?

Apost

Apostoli, & cum ipsis nascentis Ecclesię patres, quotidiè hoc tractauerunt sacramentum, suámque in eo spem atque fortitudinem quæsierunt: nos integro anno vix semel eius recordamur, adhuc rarius cogituri, nisi aliorum exemplis & admoneremur & cõpelleremur. Quid verò infelicius, quàm multa possidere, quibus tamen vti pro voluntate nõ concedatur? quis pauperior homine, cui dedit Deus diuitias, nõ tamen tribuit ei potestatẽ, vt comedat ex eis? quid infortunatius quàm primas ferre, nec semet accõmodare posse iis? quid reprehẽsibilius, quàm quod donatur, nolle accipere? quid vesanius oblatũ auxilium aspernari? annon hęc nobis cõuenire tibi videntur? Quis enim spiritualibus bonis opulentior nobis? Omnia nobis diuinæ virtutis suæ, quæ ad vitã & pietatẽ donata sunt, Petro teste. Et Paulus, Gratias, inquit, ago Deo meo pro vobis, quia in omnibus diuites facti estis, ita vt nihil vobis desit in vlla gratia. Quot verò homines inter nos, qui suas ipsi ignorant opes? quot, qui ne cogitant quidem spiritualia? quot, qui donis Dei aburũtur, quot denique, qui seipsos iis nequissimè priuant? Cùm ergo horum nouissimorum temporum, maiorem in credentibus humanam cõsiderare licet negligentiam, quàm in superiorum ætatum Christianis, nemo miretur nos tum verbis tum cæremoniis nunc quoque, quàm olim, incitari atque impelli diligentius. Id quod propterea præfari placuit, quòd non ignoro esse nonnullos, qui inutile institutum, hanc festiuitatẽ cum cæremoniis suis atque Ecclesiæ traditione, autumant, minimè cõsiderantes, ideo sic ordinatũ esse maximè, vt negligentes admoneantur, suspicere, suásq; opes Dei dona agnoscere. Ideo, inquam, hæc festiuitas instituta est, vt cõmodè liceat perpendere quid nobis in Testamẽto hoc suo Christus ordinauerit, quod in hebdomada sancta fecisse nõ licuit. Ideo supplicatio nes frequentamus, vt palàm in mũdo corã Iudæis, Gẽtibus, Turcis, atq; hæreticis profiteamur: quod minimè non solùm fidei, verùm etiã mũdi iudicio minutissimarũ rerum ad fidẽ pertinentium erubescamus. Ideo oblatum nobis demõstratur sacramentũ, ac si dicatur. Ecce, quot quot adestis credentes, quãta se pietate, quo affectu erga nos diuina illa & summa Maiestas humiliauit, qua misericordia nos assumpsit. Verè non est alia sub sole isto tam grandis natio, quæ habeat Deos appropinquantes sibi, sicut Deus noster adest nobis: apertè enim hic videm⁹, quia Deus noster Dominus sit, essẽq; velit.

Act. 2.

2. Pet. 1.

2. Cor. 1.

Deuter. 4.

velit. Hîc habemus obuiũ quo in omnis possumus tribulatione consolari. hîc videmus, quãti nos faciat Deus, quã nos ipse diligat. hîc omnes inimici nostri confunduntur, hîc firmum argumentũ, quod nihil nobis sit recusaturus Deus, hîc certũ pignus, quod etiã nos tandẽ aliquãdo in æternã felicitatẽ sit recepturus, Qui enim filiũ suũ vnigenitũ nobis dedit, quomodo non etiã omnia cũ illo donauit? Agite igitur, lætemur & demus gloriã Deo. Eiuscemodi patrẽ Deum diligamus ac prædicemus, timeamus atque honorificemus. Curramus post promissam hæreditatem, vbi æternum visuri ac fruituri sumus, quicquid hîc per fidẽ in sacro sancto Sacramento suscipimus. His nos affari, instituti ratio est, quotiescunque venerandũ hoc sacramentũ ostenditur. Sanè vana institutio non est, si hoc modo suscipitur ac vsurpatur, summa (vt ad institutũ recurrat oratio) est cur gratias Deo referamus, qui nõ Tyrannũ aliquẽ, vt Achab, sed propitium seruatorẽ Iesum Christum pastorẽ & Regẽ habemus. Et hæc de festiuitate præsenti dixisse sufficeret: sed nõ possum non fusius aliquid de eadẽ dicere, vt exhorter & moneã pias mentes, quod festa dies suadet maiori cum vtilitate impendere. Ac principiò, si cui mẽs pia ac Christiana est, quæ sacramenti huius amore ac desiderio tangitur, hunc quo nũc meliore modo admoneam nescio, quàm si Dei per prophetã Ioëlem pios quosq; admonentis verba adduxero. Filiæ (inquit ille) Sion, exultate & lætamini in Domino vestro, quia dedit vobis doctorem iustitiæ, & descendere faciet Dominus ad vos imbrem matutinum & serotinum, sicut in principio. Et implebuntur areæ frumento, & redũdabunt torcularia vino & oleo. Et comedetis vescentes, & saturabimini, & laudabitis nomen domini Dei vestri, qui fecit mirabilia vobiscũ. Hæc verba omnibus cupio quàm cõmendatissima esse. satis enim (vt arbitror) magnam, nec festo huic inconuenientem continẽt monitionem, inquam, & consolationem. Neque verò leue quid æstimãdum est, quòd tanta eos pietate Deus alloquitur, tanto discrimine inter ipsos ceteróſque homines diuidit. Paulò enim antè idem Deus loquens ait, Nolite timere animalia regionis, quia germinauerunt speciosa deserti, quia lignum attulit fructum suum, ficus & vineæ dederunt virtutem suam. Quibus sanè verbis carnales illos, qui semper in populo suo inueniũtur, Deus intelligi vult, quos iam non homines, sed animalia regionis vocat. Neque sanè honoratiore

Rom. 8.

Ioel. 2.

noratiore appellatione digni sunt, quicũq; carnalia tantũ co
gitant, in his exultãt, ac horũ iactura sese excruciant: ij sanè
nihil à brutis animalibus faciũt alienũ. His ergo, cũ præter
tẽporanea querũt nihil, Deus tẽporanea ac caduca tãtũ pro-
mittit. Illos verò hominũ filiorúmq; dignatur nomine, qui
spiritalia atq; æterna cogitant. Et ipsi soli his appellationi-
bus digni sunt vt homines dicantur, Deique siue Sion, hoc
est, sanctæ Christianæ Ecclesiæ filij. Ipsos etiam longè alia
ratione affatur Deus quàm carnales. Exultate & lætamini
inquit, filiæ Sion, filij Christianæ Ecclesiæ. Lætamini, non
quia lignum protulit fructum suum, sed in Domino Deo ve
stro, qui misit vobis Doctorem iustitiæ, eum nimirùm, qui
vos Deo reconciliauit, peccata nostra abstulit, imò ipse re-
conciliatio pro peccatis vestris factus, iustitiam, meritáque
inquit, filiæ Sion, filij Christianæ Ecclesiæ. Lætamini, non
quia lignum protulit fructum suum, sed in Domino Deo ve
stro, qui misit vobis Doctorem iustitiæ, eum nimirùm, qui
vos Deo reconciliauit, peccata nostra abstulit, imò ipse re-
conciliatio pro peccatis vestris factus, iustitiam, meritáque
sua vobis largitus est, viámq; salutis ostendit. Lætamini e-
tiam in Domino Deo vestro, quòd descendere facit ad vos
pluuiam matutinã & serotinam, hoc est, dum tẽpus est, gra-
tiæ salutem animarum vestrarum impertit, ad vesperam ve
rò resurrectionem etiam ac salutem corporum daturus. Læ-
tamini denique, quia aream vestram implet frumento, & re-
dundare facit torcularia vestra vino & oleo, hoc est, in om-
nis generis afflictionibus diuersa etiam consolationum lar-
gitur dona. Nam quia in area frumentum trituratur, ac vẽ-
tilabro à paleis segregatur, tum etiam in torculari vua pre-
mitur, vinúmq; à racemis seligitur: in vtroq; crucis & tribu-
lationis significatio est. Tum ergo area nostra frumento, &
torcular musto oleóque plenum est, vbi adesse diuinæ conso
lationis diuersa sentitur gratia. Hãc verò vberiorem nemo habet credentibus. His enim Dominus loquitur: In mundo pressuram habebitis, in me verò pacem. Ecce enim, annon abundans est cõsolatio, homini crucis presso torculari, quod hodierno Euangelio Christus ait: Qui manducat carnem meã, & bibit meũ sanguinẽ in me manet, & ego in illo. Hoc igitur est piorũ in omni aduersitate gaudium, & panem vi-
tæ, ac calicem salutis semper in promptu habeant. Quartò, Lætamini, inquit Ioël, in Domino Deo vestro, & reddiderit vobis annos, quos comedit locusta, bruchus, & rubigo & eru
ca: hoc est, & per Christum recompensauit, quicquid Adam perdidit, diabolus abstulit, peccatum & mors vastauerunt. Quintò, Lætamini in Domino Deo vestro, quia in medio ve
stri est, nec confundamini coram inimicis vestris in æter-

Ioan. 16.

Ioan. 16.

num, imò ad nihilum rediget omnes inimicos vestros. Postremò, Lætamini in Domino Deo vestro, quia ipse est Dominus vester, & non est alius præter eum, qui non relinquet vos alteri, secum conseruabit in æternum. Et comederis vescentes, & saturabimini, & laudabitis nomen Dei vestri in æternum, qui fecit mirabilia vobiscum. Ecce hac ad nos Propheta acclamatione vtitur: atq; ipsa ego ad cunctos pios adhortatione vtor. Nec difficile est, cui vel communis ratio inest, videre, quàm omnibus partibus conuenienter huic festiuitati illa admonitio quadret, & quòd omnia illa in hoc sacramento nõ modò proponantur ac promittantur, verùm etiam conferantur ac donentur. Vtinam omnes illius farinæ essemus homines, qui tantis diuinæ gratiæ donis sese ac commodantes, capaces eorundem efficeremur. Quæ hæc omnium salus esset? quanta cum delectatione Dei eam gustaremus dulcedinem? qua (vt heri in vesperis testati sumus) e-
Luc.1. surientes impleț bonis, dimissis inanibus diuitibus. Væ hac tanta consolatione spoliatis omnibus, vt sunt cuiuscunque conditionis increduli. Væ, inquam, omnibus, quicunque sese hac cõsolatione priuant, vt sunt negligentes & pseudochristiani omnes: quorum alij eiuscemodi bona non curant, alij in ea grauissimè impingunt. Vnde totus hic mundus videre atque in semetipso experiri cogitur, in nos competere, & veluti seueriſsimum, tamen æquissimum diuinæ iustitiæ iudicium incumbere, quod Paulus olim loquutus est in Euan-
Rom.1. gelio, quod alioqui virtus Dei est in salutem omni credenti, reuelari iram Dei de cœlo super omnem impietatem & iniustitiam omnium eorum, qui veritatem Dei in iniustitia detinent: cognoscentes Deum ex creaturis, non sicut Deum glorificauerunt aut gratias egerunt. Propter quod tradidit illos Deus in desideria cordis eorum, in immunditiam, vt cõtumeliis afficiãt corpora sua in semetipsis: quia cõmutauerunt veritatem Dei in mendacium, & euanuerunt in cogitationibus suis, & obscuratũ est insipiẽs cor eorum. Annon autem hæc omnia in nobis impleri tibi videntur? Cui enim populo rectius tribuitur, cognouisse Deum, nisi Christianis?
Ioan.17. O ingentẽ Dei gratiã cognoscere Deũ. Hæc est vita æterna, ait Christus, vt cognoscant te solũ verũ Deũ, & quem misisti
Matth.11. Iesum Christũ. Et, Pater, Confiteor tibi, abscondisti hæc à sa-
Rom.1. piẽtibus, & reuelasti ea paruulis. Sed & quẽ populũ præter credẽtes, magis dedecet quod Paulus subdit, Nõ vt Deũ glorifi-

cauer

cauerũt? Vtinã hęc, inquã, dici de nobis non possent. Sed dolor, cõtrariũ nũc nimis aperte in multis cognoscitur. Sed nihil, inquis, prætermissum est hodie, quod Dei sacramentiq; huius honori seruiat. Non nego id quidẽ externo ritu factũ esse: Sed hoc nondũ est Deũ glorificare, vt Deũ decet. Quæ Deo in externo honore potest esse voluntas? Fide, spe, & charitate colitur Deus, vt Augustinus testis est. Et Christus ipse, Veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu & veritate. *Ioan. 4.* Frondes pangere, graminibus pauimenta substernere, pretiosis ornari vestibus, carmina pangere, pulsare cãpanas & organa, ob Dei sacramentiq; huius honorẽ, dũ cor adest, malũ non est. Sed verus Dei cultus nondum est. Deus enim spiritus est, & qui adorant eum in spiritu & veritate adorare, & honorare oportet. Tum Christus propterea non venit, nec ideò sese in sacramentũ hoc dedit, q; tantopere externos hos quærat honores. Minimè. Alia eáq; maiora ad hanc rem requiruntur. Quanquam & corporalem, externum cultum ipsi debemus: animam enim, & corpus, & rẽ ab ipso accepimus, iisdẽ quoq; illi seruire æquũ est, sed in his maximè fidem, spem, charitatem, obedientiam, timorem & magnificentiam postulat. Hîc ergo suam quisq; scrutetur conscientiam, & quo affectu Deum magnificet, quid credat, quid speret, quid amet, quid timeat, secum quærat. Tum verò & illud attendat, cui rei toto anno studeat, quam in Ecclesia vitæ rationem sequatur, quæ via sua in huius sacramẽti præsentia, quomodo vtatur, fruatúrue, quo animo accedat: & sanè minus verè nobis conuenire Pauli sermonẽ inueniet. Deũ cognouerunt, sed nõ vt Deũ glorificauerunt. Propterea nec illud adeò mirandũ est, quod tertiũ quoq; illud in nobis consideretur: Euanuerunt in cogitationibus suis, & obscuratum *Rom. 1.* est insipiens cor eorũ: tradidit eos Deus in reprobũ sensum. Annon cogitationes nostræ circa hoc sacramentum egregiè nos seduxerunt atq; impingere fecerunt? Annon horrenda cæcitas est insipidi cordis nostri, vt nec aperto & claro verbo credamus. Annon reprobus sensus est, ea contemnere, *Isa. 5.* quæ maximè possent cõmodare? Quod bonũ est, malũ, quod malũ, bonũ dicimus: lucẽ tenebras, tenebras lucẽ ponimus. Annõ peruersus intellectus est, quod honori nostro seruit, erubescere? quæ extremæ ignominiæ sunt, iactare? tã turpi leuitate de grauissimis rebus loqui? Ecce hanc Deus mercedẽ rependit, nẽpe vanas inutilésq; cogitationes, obscuratum

cor sensúmq; reprobum, ex quibus necessariò vita impudica sequitur. Hæc, inquam, merces nostra, hoc stipendium est, q̃ Deum cognoscentes, non vti Deum glorificamus: quid sit hoc sacramentum & quis autor eius scientes, tanta tamen leuitate tractamus, tam turpi de eo sermone loquimur, tam denique impiè in ipsius præsentia conuersamur. Et quis eam ob rem acriore seueriorèq; nos animaduersione dignos non intelligit? Vtiq; quam olim Deus in populum Iudaicum pro ingratitudine ipsorum pœnæ seueritatem immiserit, nouimus. Dimisi (inquit Deus ad Mosen loquens) scilicet peccatum hoc populi mei iuxta verbum tuũ. Viuo ego. Attamen quia viderunt maiestatem meam & signa, & tamen tentauerunt me iam per decem vices, non videbunt terram, pro qua iuraui patribus eorum. Et in solitudine hac iacębunt cadauera vestra. Tum nec ignoramus quàm multi in Arcam Dei impegerint. Osa eam tãtùm manu attigit, & occisus est. Sed & Bethsamitæ corporeis eam aspexerunt oculis, quod vetitum erat ipsis, & mox occisi sunt. Israël etiã vniuersus pompas solennes, sed externas sine fide vlla illi instituerunt, & mox deinde cæsi ab hostibus, ipsam perdiderũt. Philistæi ad se rapuerunt arcam, sed in idololatria perseuerantes, ita percutiebantur, vt quancunq; in ciuitatẽ introduceretur illa, illic mortis pauor esset, & vlulatus vsq; in cœlum ascenderet. Dauidem risit Michol, quod lusisset ante arcã Domini, eóq; & ipsa vsq; in diem mortis prolem non peperit. Acriori igitur exhortatione nobis opus est (vt nunc sunt hominum mores atq; tempora) quandoquidem omnino horrẽdum est in manus Domini incidere. Si enim irritam quis faciens legem Mosi, sine vlla cõmiseratione duobus vel tribus testibus moritur: quantò magis putatis deteriora mereri supplicia, qui filiũ Dei conculcauerit, sanguinémq; testamenti, in quo sanctificatus est, pollutum dixerit, & spiritui gratiæ contumeliam fecerit? Tãtam ergo aduersus seculi huius proteruiam commodiorem exhortationem vnde sumam, nescio, quàm illa Pauli dicentis, Videte ne recusetis loquentem. Si enim illi nõ effugerunt, recusantes eum qui super terram loquebatur, multò minus nos, qui de cœlis loquentem nobis auertimus, cuius vox mouit terram. Et iterum, Nolo vos ignorare fratres, quoniam patres nostri omnes sub nube fuerunt, omnes mare transierunt, & omnes in Mose baptizati sunt in nube & mari. Et omnes eandem escam spiritalem

Num.14.

2.Reg.5.
1.Reg.6.
1.Reg.4.

2.Reg.6.
Heb.10.

Heb.11.

1.Cor.10

manq

manducauerunt, & omnes eundem potum spiritalem biberunt, sed non in pluribus eorum beneplacitum est Deo. nam prostrati sunt in deserto. Hæc autem in figurâ facta sunt nostri, vt non simus concupiscentes malorum, sicut & illi concupierunt. hæc omnia huius seculi leuitas meritò & rectè perpenderet. Hodie, inquit Dauid, si audiretis vocẽ Domini, nolite obdurare corda vestra, sicut patres vestri obdurauerunt. Quapropter gratiam Dei non suscipiamus in vanũ, vt Paulus in genere quidem monet, tamẽ peculiari quodam modo de hoc festo & sacrosancto sacramẽto intelligi potest. Vtique enim & ipsum ad gratiam Dei pertinet, imò verò præcipua eius pars est, vnde & nomen εὐχαριστία non solùm gratiã, sed bonam gratiam, dignámq; laude significat. Non id sine causa inditum illi nomen est, vt & gratia, & bona grátia nominetur. Primò enim nullo nostro merito, sed gratia à gratioso Deo nobis colatum est. Deinde etiam eorum tantùm commodo dátum est, qui coram Deo gratiosi, hoc est, accepti, siue in gratia sunt. Tertiò, ipsum Christum plenum illum gratia in se continet. Vnde non sine causa, ne gratiam hanc in vacuum recipiamus, admonemur. Ille verò in vacuum recipit, qui hoc sacramentum nulla sui emendatione percipit, qui nec fide confirmatur, nec spe certior, nec charitate fit flagrantior, nec maiori ac promptiori erga Dei mandata & ad imitandum Christum obedientia monetur. Agite ergo ne hanc in vacuum receperimus gratiam. Donum illa per se ingens est, pretiosum est, summè vtile est, perneceſsarium omnibus est. Tum à summo Deo summa charitate & gratia nobis venit. Beatos planè nos rectè recipientes: infelices nos, ac væ nobis, si ingrati fuerimus. Gratia Dei nobiscum, Amen.

Psal. 94. *Eucharistiæ cur dicta.* *Ioan. 1.*

SERMO SEPTIMVS, IN PROsam, Lauda Siõ saluatorẽ, lauda ducẽ & Pastorẽ.

FEsta isthæc ac solennis dies illius me dicti admonẽt, quo Manasses Rex Ierusalẽ olim Deo Opt. Max. & maiestatẽ & misericordiã, pœnitentiã agẽs, inter alia multa confessus est, dicẽs, Immẽsa & inuestigabilis misericordia *promissionis* tuæ, qm̃ tu es Dñs altissimus super omnẽ terrã, lõganimis, & multũ misericors, & pœnitens super malitiã hominum. Habent sanè hæc verba quod piis mentibus plurimum prodesse queat. imò vnica peccatorũ consolatio est, nosse, quia

2. Par. 33.

Dei immensa & inuestigabilis sit misericordia. Horum igitur verborum iuxta præsentem festiuitatem memini: neque verò qua conuenientiori ratione hunc sermonē exordiar, scio. Primò, quòd hodie id genus verba in Ecclesia vtimur. Sic enim audimus dicentem: Immensa diuinæ largitatis beneficia exhibita populo Christiano inæstimabilē ei cōferūt dignitatē. Quæ sanè illis Manassæ verbis, quibus Dei misericordiā immēsam esse testatur, non absurdè competunt. Id quod hoc ipso festo apertè cōsideratur. Quid enim sacramentum hoc, nisi certū & infallibile diuinæ charitatis & misericordiæ argumentū est? *Se nascens dedit socium, conuescens in edulium, se moriens in pretium, se regnans dat in præmium.* Et quid vt omnia faceret, nisi amor atque misericordia mouit? Sanè vulgaris neq; amor neq; charitas est, cuius eiusmodi effecta sunt. Neq; vllū in omnibus historiis exēplū huius inue-
Ioan.13. nire licet, siue homines siue fictitios stultæ gentilitatis Deos consideres. Maiorem, Christo Deo teste, charitatē nemo habet, quā vt animā suam ponat quis pro amicis suis. Inuenti quidē sunt & inter Gentes, qui sese amicorū gratia in mortem dederunt: vt in Romanis Curtius, Decij, Attilius Regulus, & alij: in Athenienſibus Codrus: idque in hominū natura summū est quæ charitatē suā nullo maiore argumento ostendere potest. Sed apud Deū & patrē nostrum & amor & charitas multò sublimior est, imò apud ipsum omnia im-
Phil.2. mensa, omnia sunt imperuestigabilia. Primò enim, cū Christus naturalis ille Dei filius in forma Dei, Deo per omnia æqualis esset, exinaniuit semetipsum, formā serui accipiēs, humiliauit, obediens factus vsque ad crucē. Hoc nulli fecit
Rom.5. secundus, nec habebit secundū aliquem. Deinde non solùm
Ioan.17. pro amicis, verùm etiā pro inimicis suis mortē subiit. Neq;
Gen.15. id ante póstue ipsum fecit alter, nec faciet aliquando. Tertiò nō solū secū suos habere in cœlis, verùm etiam eorum ipse merces esse vult. Id quod ipsum quoque nemo secundus potest. Ad hæc pro sua omnipotenti sempiternáque sapientia eiusmodi mediū modúmque inuenit & disposuit, quo etiam his in terris, licet inuisibiliter, tamē verè ipsum habere, percipere, fruíque possimus, idq; in certissimū suæ dilectionis atque misericordiæ pignus. Et illud sanè immensa est misericordia. Hoc ergo festo apertum fit, verè ac rectè Manasses dixisse, ijs ipsis verbis, quibus & ipse exordij loco vsus sum. Neque vlla eius firmior validiór que, quàm hoc sacramentū esse

esse & haberi poterit demonstratio. Vnde apud pios multa quæstione aut disputatione opus non est, cur tanta cum magnificentia hoc sacramẽtũ in Ecclesia veneretur, cur illi hæc dies festa instituta. Acta Apostolorum legenti, manifestũ est, hoc in primis habuisse veteris Ecclesiæ patres, cùm & Apostoli, & qui cũ ipsis credebant, post acceptum Spiritum sanctum in hoc sese exercentes perseverarunt, fidémque suam coràm in fidelibus testati sunt. Erant, inquit Lucas, perseverantes in doctrina Apostolorum, & in fractione panis. Tum *Act. 2.* nemo ignorat ipsa institutionis sacramenti huius die, nõ licuisse prolixo sermone, vti necesse est, hac de re loqui, quòd mox passionis sequebatur sermo. Propterea necesse erat olim instituí solẽnem diem, maximè verò illo tempore, quo Apostoli quàm diligentissimè illo vsi sunt. Et hæ rationes pijs omnibus procul dubio sufficiunt. Si porrò quis contentiosus esse noluerit, nec his acquiescere, huic ego respõdeo, nouis morbis, nouis remedijs obuiandum est. Quòd si nihil ab hæreticis in Ecclesia fuisset deuastatũ, quod Ecclesia instauraret, nihil habuisset: si Berengarius, de quo alibi dictũ est, qui primus sacramenti huius veritatem negauit, in Ecclesiæ mansisset gremio, cur hoc festum instituere Vrbanus, non habuisset. Sed quia ille sacramentum hoc omnium contemptui exposuerat, hic necessariò maiori diligẽtia præ- *Institutio Festi huius.* dicauit, scripsit, aliáque instituit, quo pristinæ restitueretur dignitati, quod callapsum fuerat. Hoc ergo modo etiamnũ festam hanc diem celebrem agimus, Deo qui eiusmodi thesaurum donauit, gratias agentes, fidem nostram aduersus veterum nouorúmque hæreticorum errores confitentes, coram Iudæis atque Gentibus, quòd non erubescamus, fidei nostræ confessionem testificantes, ignauos ad reuerentiam, amorem, & pietatem huius sacramenti incitamus. Sed & contemptores admonemus hoc ipso, vt non hominis se, sed Dei instituta contemptui habere magno suo malo cogitent. Hæc iam festi huius omnísque solennitatis præsentis causa est. Hæc remedia noua, quibus Ecclesia nouis Berengarij aliorúmque medetur morbis. Et hæc illis dicta sunt, qui sine aliquo dispendio hãc ab Ecclesia solẽnitatẽ propelli arbitrantur, quòd aliquãdo sine illa steterit, nõ cõsiderãtes, quòd multò melius ac rectius Berẽgarico illo errore vacuos esse liceret. Verùm enimuero repetito renouatóque nostris temporibus errore ita planè, vt apud mul-

tos indubitatæ veritatis autoritatem obtineat, contrarium illi remedium repetendum est. Verè linquant potius errorē, sacramentum hoc iusto honore, vt olim, venerentur: & Ecclesiam, nullum hæreticum, qui hunc errorem resuscitet, aliquando proditurum certiorem faciant. tum ipsi hanc festiuitatem Ecclesiæ non esse necessariam sponte fatebimur. Vbi enim morbus nec adest nec timetur, remedio opus non est: vbi vltrò paratisque animis fiunt, quæ fieri conueniunt, exhortatiõis locus nõ est. Sintq; hęc de hac festa die in genere dicta. At vulgi causa etiam in specie aliquid de eadē mihi dicendum est. Cui quidem instituto cantiones Ecclesiæ inseruient, quæ nunc ac deinceps eò diligentiùs interpretari laborabo, quò alios negligentiam suam in cultu Dei pertinacius defendere video, hoc ipso quòd eas non intelligant. Materna igitur tibi enarrabo lingua, quæ de sacramẽto hodie inter alia decantata sunt. Sequentiam (quam vocant) siue prosam, qua summam festiuitatis huius, hoc est, quid hîc cogitandum, dicendum, faciendum, petendúmque sit, in se cõplectitur. Illa ergo sic habet: *Lauda Sion Saluatorem, lauda ducem & pastorem in hymnis & canticis. Quantum potes, tantùm aude, quia maior omni laude, nec laudare sufficis, &c.* Hoc modo pro cuiusque voluntate vti illa licebit. Est enim hæc Ecclesiastica cantio, quam per se meliora non inuenientibus hîc proponere placuit. Habet autẽ, vt dixi, qcquid de hoc sacramento credendũ, cogitãdũ, dicendũ, quicquid hîc faciendũ, orandúmque est, & ita habet, vt rectiùs clariúsque enarrari non possint. Ea ipsa etiam quàm compendiosè possum explicare, ac Scripturarum testimonijs, veluti digito ostendere libet, quicquid in ea dicitur, vt nemo non, cui fundamento Ecclesiasticæ conciones innitantur, videat. Duobus ergo primis versibus Sion spiritalis, Ecclesia, nempe Catholica ad laudandum Deum exhortatur. Et sanè Deum laudare primùm huius festiuitatis esse decet. Neque id vlla demonstratione eget Scripturarum. Deum enim laudare, decentissimum Christianorum studium est. Propterea, enim vocati omnes, vt annuntiemus virtutes eius, qui de tenebris vocauit nos in admirabile lumen suum. Tum in Isaia ipse loquitur dicens, Populum istum formaui mihi, laudem meam enarrabit. Vnde & Paulus monet, vt impleti Spiritu sancto loquamur nobismetipsis in psalmis, hymnis, & canticis spiritalibus, cantantes & psallentes Deo in cordibus

1. Pet. 2.

Isa. 43.

Ephe. 5.

bus nostris, gratias agentes pro omnibus. Magna enim, vt id præstemus, causa est. Et tria illa hodie decantata epitheta idipsum monent, nimirum, cùm Sion laudare iubetur & saluatorem, & ducem, & pastorem. Hæc enim tria in Christo nunquàm non inueniuntur. Saluator est enim, qui nos à peccato, & morte liberauit: Dux, qui in omne bonum præcedens inducit: Pastor, qui nos in optimum salutaris pascuæ locum collocatos ab hoste, lupo tuetur atque defendit. Et quid hac præstanti referri potest rectius laude gratiarúmque actione? Non autem negligenter hoc, sed vt possumus vigilanter, faciendum est. Minus enim illo est quicquid conamur, maiórque ille est omni laude, nec laudare dignè sufficimus. Ecce hæc priores duo versus exigunt, éstque hoc dictum in genere. Verùm mox alia subiungitur ratio, qua hac die peculiari quodam modo & fortius ad gratiarum actiones cohortamur. Panis viuus & vitalis, quem Apostolis suis in Cœna Christus eo modo proposuit, vt etiam nobis hodie proponatur. Qui certè rectè panis viuus, & vitalis dicitur. Ira enim eum Christus ipse vocare non dedignatur. Ego sum, inquit, panis ille viuus, qui de cœlo descendit. Et, Sicut me misit viuens Pater, & ego viuo propter Patrem: & qui manducat me, & ipse viuet propter me. Annon speciali laude dignum est, eiuscemodi nobis à Deo patre cibum datum esse, ac dari hodie? Nobis, inquam, quia quod Patres in manna perceperunt, hoc nostro pane omni comparatione minus est. Et huc collatio illa sancti sacramenti huius nostri cum manna Iudæorum pertinet. Superbe gloriabantur Iudæi, patres suos à Deo in deserto cœlestem panem accepisse, tamen mortuos eos, & magna ex parte in peccatis mortuos esse fateri cogebantur. Manna enim quod acceperant, neque à corporali, neque ab æterna morte liberare potuit. Propterea verè Christus ipsorum iactantiam refellit. Non, inquit, Moses dedit vobis panem de cœlo, sed Pater meus dat vobis panem de cœlo verum. Et hoc sequentes duo alij versus volunt, quibus causa diuinæ laudis innuitur. Nimirum ideo hæc Dei laus instituta est specialis, quòd nobis mẽsam parauit, aduersus omnes qui tribulant nos. Id quod in sequentibus clarius adhuc, qualis sit mensa, quam Deus suis parauit, ostenditur. *In hac mensa noui Regis, nouum Pascha nouæ legis phasę vetus terminat.* Ecce tibi his verbis expressum, quæ hæc mensa sit. mensa, non hominis alicuius pri-

Luc. 1.

Eccl. 43.

Ioan. 6.

Ibidem.

Psal. 22.

uati, sed Regis: nec cuiuslibet Regis, sed noui, cui Deus ipse (post multam huius mundi altercationem) regnum, regnum, inquam, sempiternum tradidit teste angelo in Da-
Dan.4. niele, qui post quatuor potentissima orbis regna, Babylonicum, Persicum, Græcum, & Romanum, regem surrecturum alium asserebat, cuius potestas æterna, cuius regnum sempiternum esset futurum. Hic Rex Christus est, qui omnes nos ad hanc mensam inuitat. Et quis honos contingere nobis posset amplior? aut quis in hac tanti Regis mensa exquisitum excellénsque expectandum quid esse, non arbitratur? at quæ Rex noster apponit fercula? Nouum pascha nouæ legis. His sanè verbis sacramẽtum nostrum; imò ipse
Exod.12. Christus cum Iudæorum agno Phase confertur. Illud vetus Phase veteris legis erat, hoc nouum Pascha nouæ legis est. Quemadmodum ergo illud primùm immolabatur, deinde vescebatur, ita & nostrum sacramentum primùm offertur, deinde frangitur. Illud figura & vmbra erat, hoc veritas & lux est. Vt igitur figura veritati, vt nox diei cedit, ita Phase vetus Pascha nostrum, qui est Christus im-
1.Cor.5. molatus, terminat. Hoc solùm agamus, vt hoc ipsum Pascha nostrum in azymis sinceritatis & veritatis epulemur. Iam verò & illud hac Ecclesiastica cantione describitur ordine, quid de hoc sacramento Ecclesia credat: quo sanè omnes hæreticorum errores, quibus Satan hoc nouum Pascha impetijt, refutantur. Id quod præcipuè cum omni diligentia considerandum est, maximè nostra ætate, quæ tam diuersam fidem atque doctrinam de eo tradit. A principio sancta catholica Ecclesia & credit & palàm docet, sacramentum hoc non solùm vti spiritalem cibum, verùm etiam vt sacrificium datum esse nobis: Vnde & nouum Pascha dicitur nouæ legis. Erat enim Phase apud Iudæos in præcipuis sa-
Exod.12. crificijs, veteris Testamenti: idque prius immolabatur, deinde comedebatur, in memoriam exitus ipsorum de terra Aegypti. Eadem ratio sacramenti nostri est. Atque hìc mox eorum sententia confunditur, qui hoc sacramentum aiunt testamentum esse, quo nobis aliquid à Deo confertur, non verò sacrificium, quo nos Deo aliquid donemus offeramúsqi nempe hoc vrgẽtes, non posse in eodem consistere sacrificare & comedere, non intelligentes non solùm agnum Phase, verùm etiam omnia fere alia sacrificia hæc duo comprehendisse, vt primùm immolarentur, & deinde comederentur.

Deinde

Deinde Ecclesia credit atque docet, non Apostolos solùm à Christo semel hoc Sancto corpore & sanguine suo pastos esse, verùm etiam quoscunque subsequentes, imò & ipsos qui nos vsque ad finem mundi secuturi sunt credentes. Quod in cœna Christus gesit, faciendum hoc expresit in sui memoriam. Id quod Euangelistæ nostri & Paulus clarissimè exprimunt, cùm Christi verba referunt mandantis: Hoc facite in meam commemorationem. Quo rursus & eorum opinio incredulitásque refellitur, qui Christum eam post se reliquisse, ac hominibus datam esse potestatem diffidunt: impossibile arbitrantes, humana voce Christum è cœlo posse euocari, inque panem impelli, non considerantes, sola Christi verba hęc operari, quibus nihil vnquam impossibile fuit, vt in tot tantisque miraculis, quæ solo virtutis suæ verbo operatus est, videre non est difficile. Et quomodo non in hoc etiam sacramento omnipotens verbi illius virtus operaretur? Non humana possibilitas, sed diuini verbi respicienda est potestas. Quartò Ecclesia credit docétque, præcipuam, cur Christus hoc sacramentum institueret, fuisse causam, vt sanctæ passionis oblationisque in cruce factæ apud omnes haberetur memoria, ac conseruaretur. Et illud est quod canimus: Faciendum hoc expresit in sui memoriam. Quo quartus circa hoc sacramentum error confunditur, quo alij sine iudicio docent, simplicésque in eam persuasionem inducunt, quòd ideo institutum sit, vt peccatorum inde petatur remissio, cùm tamen aliud sacramentum ordinatum sit ad remittenda delicta, nimirum pœnitentia. Et hinc est, quòd omnes ferè pœnitentiam negligant, cùm quisque peccatorum remissionem compendiosiore via sibi promittat, nimirum in hoc sacramento, vbi longè minus laboris est, quàm in pœnitentia. Hinc quoque, quòd rudiores admodum vtranque speciem vrgent: nam cùm in verbis calicis remissionis peccatorum fit mentio, arbitrantur se minimè remissionem peccatorum consecuturos, nisi sumpto è calice sacramento. Id quod falsissimum est deprauati sensus commentum. Nusquam enim sacris Scripturis traditum est, sanguinem in remissionem peccatorum bibi, sed in remissionem peccatorum effusum esse, hoc manifestè probatur. Ante remissum sit peccatum oportet, quàm percipias hoc sacramentum, alioqui ad iudicium & condemnationem percipies hoc sacramentum. Propterea catholicę sanctæ Ec-

Matt. 26.

1. Cor. 11.

clesiæ

cleſiæ doctrina eſt: Sacramentum hoc offerendum ſimul atq; percipiendum eſſe, non ſolùm in remiſsionem peccatorum, verùm etiã in memoriã paſsionis Chriſti. Illud enim Chriſtus in cruce meruit: hoc ſemper neceſſarium eſt. Quintò etiam hæc fides atque doctrina Eccleſiæ eſt, in ipſo hoc ſacramento, panem ac vinũ per cõſecrationẽ in corpus ac ſanguinem Chriſti cõuerti, id quod verum ſalutis noſtræ ſacrificiũ eſt. Dogma datur Chriſtianis, quod in carnẽ tranſit panis, & vinũ in ſanguinẽ. Et hic iam Berengariorũ cõtunditur ſchiſma, quo tradunt ſacramentũ hoc nõ eſſe ſubſtantiale Chriſti corpus, tantũmodo figuram eius cõtinere, id quod fit, quãdo propriæ ſuæ opinationi, quàm infallibili Dei verbo plus tribuunt. Propterea rectè nobis Eccleſia cõſulit, cùm rationẽ captiuare docet, vt ſola in diuinis rebus fides operetur: *Quod non capis, quod non vides, animoſa firmat fides præter rerum ordinem.* Sextò & hoc credit traditq; Eccleſia, quòd poſt factã conſecrationem, nec panis nec vinũ illic maneat, ſed ſigna & circunſtantiæ tãtum panis ac vini, ſub quibus maxima, nimirũ corpus & ſanguis Chriſti cõprehenduntur. Id quod ipſa etiã inſtitutionis verba innuũt. Nõ enim Chriſtus dixit: Hic panis eſt corpus meũ, ſiue in hoc pane eſt, ſed ſimpliciter, Hoc eſt corpus meũ. Quo rurſus erroris arguuntur, qui tranſſubſtantiationem negant, exiſtimantes panẽ & corpus, vinũ cũ ſanguine ſimul adeſſe, occaſionẽ verò erroris ſui aucupantes ex eo, quòd Paulus integrum ſeu totum hoc ſacramentũ vnũ panem dicit. Septimò, Eccleſię hęc fides atq; doctrina eſt: Integrũ Chriſtũ ſub vtraq; ſpecie eſſe. Cuius fundamẽtũ in Ioã-
1. Ioan. 4. ne eſt, qui ait, Omnis ſpiritus qui ſoluit Ieſum, ex Deo non eſt, & hic eſt Antichriſtus. Semel ſolutus eſt Chriſtus nimirũ in morte, quãdo à carne eius ſanguis, & à corpore ſoluebaẽ anima. Quãquã deitas ipſius nihil horũ dereliquit. At nunc porrò integer ac totus vbiq; Chriſtus manet, nõ caro à ſanguine, nõ corpus diuiditur ab anima. Vbi corpus, illic & anima: vbi caro illic & etiam ſanguis eſt, illic & deitas ipſa præſens eſt, ſed cum ratione. Nam ſub ſpecie panis, primum & maximè corpus Chriſti eſt, conſecutiuè autem & ſanguis. Sic etiam ſub ſpecie vini, principaliter ſanguis Chriſti eſt, conſecutiuè verò & corpus, & anima, & deitas eius. Et hic illis reſpondetur, qui Chriſtum in hoc ſacramento diuiſum eſſe autumant: ſcilicet, ſub panis ſpecie ſolum corpus Chriſti, ſub vini ſpecie ſolum ſanguinem, quod nec eſt, nec eſſe vnquam

quam potest. Christi enim, posteaquam resurrexisset, corpus & sanguis, anima & deitas coniuncta sunt rursum: amplius non soluitur, totus & integer sub vtraque specie manet. Octauò credit ac docet Ecclesia: Licet in multas partes sacramentum hoc fractum, nonnunquam in multos distribuatur, integrum tamen manere Christum, eúmque nec diuidi dentibus, nec frangi manibus. Nec plus qui solus accipit, nec minus qui cum mille participat, vterque enim & quilibet eorum totum Christum habet. Id ergo repugnat Capernaitarum errori, qui corpus Christi dentibus carpendum, & quò alter plus sibi sumeret, hòc alteri relinqui minus, putauerũt. Sed negat Ecclesia: *A sumente enim non concisus, non confractus, non diuisus, integer accipitur. Sumit vnus, sumunt mille, quantum isti tantum ille, nec sumptus consumitur.* Postremò Ecclesia credit ac docet, hoc sacramentum credentibus fructiferum esse, malos verò non sine salutis discrimine illud participare: *Mors est malis, vita bonis: vide, paris sumptionis quàm sit dispar exitus.* Id, quod ex Paulo sumptum est, simúlque negligentiam cùm Ecclesiasticorum, tum vulgi circa hoc sacramentum damnat. Eadem enim sæpè & sacerdotum sacrificantium, & plebis communicantis est negligentia. Nemo illud mortem esse malis, nemo paris sumptionis tam disparem exitum cogitat. Ecce hæc catholica sanctæ Ecclesiæ de hoc sacramento & fides & confessio est, qua quicquid Satan aduersus illud molitus est, moueréque porrò posit, refutatum est. Huic iam exclamationem iungit, deinde & preces addit: *Ecce panis angelorum*, hoc corpus & sanguis, anima deitásque Christi est, quòd summa exultatione semper intuentur Angeli, *Factus cibus viatorum, verè panis filiorum, non mittendus canibus, Id quod non nunc excogitatur, sed in figuris præsignatur, cum Isaac immolatur, agnus Paschæ deputatur, datur manna patribus.* Hæc illa Ecclesiæ exclamatio, qua hìc præsente sacramento filios suos exhortatur. Huic adduntur preces. *Bone Pastor, panis verè Iesu, nostri miserere, tu nos pasce, nos tuere, tu nos bona fac videre in terra viuentium. Tu qui cuncta scis & vales, qui nos pascis hìc mortales, tuos ibi commensales cohæredes, coæquales & sodales fac sanctorum ciuium*, Amen. His precibus Ecclesia cantionem suam, quam laude diuina inceperat, concludit. Vtile símul atque necessarium, maximè his malis diebus iudico, si quis sumpta temporis commoditate, quæque huius verba secum põderauerit. Equidem occasionem vobis dare volui,

1. Cor. 11.

Matth. 15. Gene. 22. Exod. 12.

quod

quod solum nunc licuit. Prolixius enim ea de re loqui, non datur. Pius ille Thomas Aquinas, cui hæc cantio Ecclesiastica, vnáque cum illa totum Officium tribuitur, nihil quod ad confirmationem conseruationémque fidei nostræ in hoc sacramentum facere possit videri, prætermisit. Faxit Deus Optimus Maximus vt hæc mente sequamur, Amen.

SERMO OCTAVVS.

SI nulla alia Deum, vt suo sancto Spiritu nos ad vnitatem fidei, Christianæque doctrinæ reduceret, instanter & assiduè orandi daretur occasio, sola tamen hæc festiuitas moueret. Quò enim res quæque melior est, eò maior quærẽdi adest causa, cùm ab vsu eius prohibemur. Ecclesiam verò corporis ac sanguinis Christi sacramento nihil habere melius, nihil pretiosius, vti quo vno veluti corporaliter & substan-
Ioan.16. tialiter Christo incorporamur (Qui enim mãducat carnem meam & bibit meum sanguinem, in me manet & ego in illo, ipse ait) fatemur omnes. Annon igitur conquerendũ meritò est, quòd nostro hoc seculo, ipsius sacramenti causa tot quæstiones mouentur, tot disceptationes rixæque exortæ, imò tot conuitia & maledicta nata sunt, vt plurimi hominer hoc sacramentum minus curent, & fructu, quem inde perẽpere poterant, priuantur? Annon ingenui hominis Christiani est, Deum ardentissimis votis precari, vt nos in vera sacramenti huius fide coniungat, atque in eadem conseruet, quo maiori cum vtilitate illo vtamur? Quandiu enim amara illa inter nos vigent iurgia, verum vsum in sacramento hoc nulla inueniet partium, quòd contentionibus ciuscemodi dilectionis rumpitur vinculum: contrà verò inuidia & odium in nobis excitatur, id quod huic sacramento planè cõtrariũ est. Est enim illud vnitatis sacramentum, amoris pignus. Iam mihi hîc vide, annon sit omniũ miseratione digna res, quòd Christus tanta diligentia, mera, ingenti, atque ineffabili dilectione ad sempiternam suorum consolationem instituit, hoc propria peruersitate nobis inutile reddimus. Propterea hunc hodiernæ festiuitatis sermonem quomodo conuenientius exordiar nescio, quàm si omnes in genere, & quemlibet vestrum vrgentissimè admonuero, vt iamiam atque deinceps quandocunque hoc sacramentum intuendi datur opportunitas, aut ipsi illud in memoriam vestram reuo-

cauc

caueritis, singuli precemini atque dicatis, Veram ô Deus hic nostris mentibus insere fidem, ne nos errare in fide, doctrina, vsúque huius sacramenti patiare. Satanam hoc tanto nos thesauro priuare, eúmque incommodum nobis reddere, ne permittas. Da gratiam, qua voluntatem tuam in hoc sacramento agnoscant omnes, rectè de illo sentiant ac doceant, iustè etiam suis vsibus accommodent. Omnem circa hoc sacramentum dubietatis, erroris, superstitionis, abusus denique nebulam cordibus tuorum exime. Da vt Ecclesiæ proceres hac parte præter tuam gloriam, ac mystici corporis tui salutem nihil quærant. Hac arbitror oratione summè opus esse, aut simili, huic festo conuenienti, præsertim nostro hoc seculo. Vnde & vos eius omni studio admoneo atq; hortor. Non enim parum quid nostra refert hoc sacramentum. Quare iam porrò nonnihil mihi dicendum puto de festi huius institutione, quid à nobis postulet, vt eo vobis piè cogitandi hodie atque operandi detur occasio maior. Ac principiò, hanc festiuitatem nulla alia ratione institutã esse, quàm vt credentibus cum diligentia meditandis Dei miraculis ac gratiis daretur tempus & occasio, certissimũ est. Hîc enim miraculorum miraculum, & gratiam aliam alia abundantiorem comperimus. hîc Deum omnia verbo suo posse, & quoduis facere. hîc discimus, nihil tam charum Deo esse, cuius nos quoque non velit facere participes, imò q̃ noster esse velit, quantus quãtus est. Nemo tam rudis, qui hoc sacramentum considerans cùm Dauid non dicat: Tu es Deus qui facis mirabilia, tu es Deus solus. Et cum Hieremia: Non est similis tui Domine, magnus es tu, & magnum nomen tuum in fortitudine. Quis nõ timebit te ô Rex Gentium? Rursus nemo in spiritualibus tam negligens, qui non vel semel degustata sacramenti huius suauitate, cùm Dauid dicat, Exaltabo te Deus meus Rex, & benedicam nomini tuo in seculum. Et mox, Suauis Dominus vniuersis, & miserationes eius super omnia opera eius. Quum ergo magna in hoc sacramento Dei mirabilia, ingentem diuinæ bonitatis inuenimus gratiam, meritò maiori hæc indagamus studio. Sanè si aliis quæ Christus pro nobis fecit & passus est, propriæ ac peculiares festiuitates, imò & octauæ, hoc est, octo continui dies, quibus omnia rectè atque vt decet, ordine cùm prædicentur, tùm considerentur, instituti sunt, cur non & hoc Dei opus, sacramentum hoc, inquam, peculiare quoddam tempus, meditan

Psal.76.

Hiere.10.

Psal.144.

ditãdis prædicãdisq; Dei in eo nobis exhibitis donis aptum haberet? Et conuenienti ordine hæc facta fuissent, quinta Cœnæ dominicæ feria, qua Christus hoc sacramẽtum instituit, sed passionis illo ipso die, imò & eadem hora auspicandus sermo impedit. Cùm enim duo facilè præcipua Dei miracula vno eodémq; tempore nec proponi, nec pro maiestate explicari possunt, rectè illud Ecclesia tempus in alterius, hoc est, passionis seruatoris nostri Iesus Christi meditationem impendit, & sacramenti huius commentationem in aliud tempus differt. Et hæc hodiernæ festiuitatis causa est, quam nemo, nisi Dei operum meditationẽ malam dixerit, arguet. Quòd si eorũ meditatio atque laus mala est, erit & isthęc festiuitas mala: si verò bona est & digna Dei operũ cõfessio & prædicatio, etiam vel semel toto anno Dei opera atq; gratiam in hoc sacramento magnificare atque prędicare bonum, & dignum erit. Atq; hæc de causa huius festiuitatis sint dicta. Sed hîc aduersarij obiiciunt, non illa, sed alia longè diuersa inter nos fieri, vt festiuitatẽ hanc maxima ex parte ad externas pompas & ostentationem, imò etiam ad inutilem sumptuum profusionem directam esse: quasi verò Dei in ornatu auri, argẽti, margaritarúmque & põpis, quàm in spiritualibus animæ ornamẽtis, maior voluntas sit. Tum quòd ipsum Sacramentũ deferimus, ostentamus, adoramus, quorum nihil in Euangelio præscriptum est. Atque hîc sanè non diffiteor, verum esse, nõ hanc solùm, verùm etiam alias festiuitates maxima ex parte, in externã pompã & ostentationem inuersas. Cæremoniis, campanarum sonitu atque clangore festa nostra peragimus: quod reliquum est, raro cogitamus. Inuenias enim plures, qui processione hac, quã vocant, pomposissimè instructa, abundè satis factum esse huic festiuitati, nihil referre, si reliquo totius diei tempore sacramentum hoc ne cogitent quidem, imo verò toto die Christum ipsum atque sacramentum eius blasphemiis, nefandisque actibus iniquissimè insectati fuerint, arbitrãtur. Sed non hoc Christiano, quin potius ethnico more festos dies agere est. Idque nulla non ætate, vt inutile, superstitiosum & pomposum Ecclesia arguit & damnauit, nedum docuit, vt veterum Ecclesiæ doctorum monumenta testantur. Nemo igitur Ecclesiam, quòd quibusdam hæc festiuitas magis superstitiosè quàm piè peragitur, accuset. Tollantur abusus, maneant res. & hæc priori obiectioni responsa sint.

Et

Et alteri quidem respondens, ipse fateor, & sacramentum ostendimus, circunferimus, adoramus, nusquam esse mandato præscriptum: sed ideo malum esse ea facere nõdũ ostẽsum est. Non enim constat sibi, quod quidam dicunt, impium esse & minimè Deo placere, quicquid Scripturis nec præceptum, nec suasum est. Christus nullum cibum credentibus suis interdixit, imò liberum fecit quemcunque velent, cùm ait, Quod intrat in os, non coinquinat hominem: nihilominus tamen primo Concilio iis, qui ex præputio cõuersi erant, vt ad tempus quibusdam cibis abstinerent, concordiæ causa mandarunt Apostoli. Hoc, inquam, nusquam præceperat Dominus: non tamen id statuentes, peccarunt. Non ergo consequitur, si dixero, Hoc Scripturis sacris mandatum non est, ergo malum est. sed si dixero, Hoc Scripturis repugnat, aut consentaneum non est, sic sanè formam argumenti, & quidem iusti haberet. Quicquid enim Scripturis sacris repugnat, sine dubio malum est. In aliis rebus sufficit consentaneum esse Scripturis, & ex iisdem elici posse. Qui enim non est aduersum vos, in quit Christus, pro vobis est. Ita & hîc mihi dicere libet: Non ideò malum est sacramentum circunferre & ostendere, quod Christus id fieri non præcepit. Primò enim nulla Scriptura id prohibet. Secundò Scripturis vehementer etiam cõsentaneum est. Christus enim nullam aliam Sacramenti huius causam, præter sui memoriæ conseruationem in nobis, indicauit. Sed circunlatio illa & demonstratio sacramenti ad excitandã atq; conseruandam Christi in nobis memoriam facere potest. Sanè optimus vsus esset, perceptione siue participatione eius Christi in nobis fouere memoriam. Id quod in exordio Ecclesiæ Patres factitasse Lucas commemorat, cùm perseuerasse eos in doctrina Apostolorũ, & in fractione panis tradit. Etsi hæc de sacramento hoc participandi pietas quotidiè, aut certè quauis septimana vicibus aliquot in nobis conseraretur: hac circumlatione & demonstratione opus non esset. Sed quis ardorem hunc extinctum esse, quis pietatem illam refriguisse iam olim, nõ videt, & ita sanè, vt vix semel toto anno ad communicationẽ inducamur? Et quid hîc Ecclesiæ facto opus est? Ingens peccatũ, grande dedecus est, hoc tanto thesauro locupletatos esse, nec eo tamen vti. Grauius delinqueremus, maioréq; cũ dedecore fieret, si Christi etiam memoriã aboleri pateremur. Ecce igitur hoc ipsum præue-

Matth. 15.

Luc. 9.

Matth. 26.

Act. 2.

nire Ecclesia laborat. Cùm ad quotidianâ sacramenti huius perceptionem nõ compellit: quod potest, præstat: ob oculos positum sacramentum ostentat, antefert nobis, vt in plateis, vicis, atq; ipsis domibus contueri liceat, si fortè ex aspectu ad perceptionem eius aliquo modo moueri & excitari possimus. Nec quicquam hæc Ecclesiæ supplicatio tam requirit, quã quod obuiis omnibus dicere vult: Quid ô mortalium infelicissimi facitis? Quid cogitationes vestras vanè consumitis? Omnem in temporanea curam vestram impẽditis, quod maximè oportuit, relinquitis. Christum, inquam, salutis omnis fontem maximo vestro incommodo negligitis. O miseram Adæ propaginem. Cur tãtum tãti Regis munus proiicitis? quid proprio filio Deus dare potuit præstantius? quid filius relinquere vobis proprio suo corpore & sanguine excellentius? Ecce corpus, quod pro vobis traditum est. Ecce sanguinem qui pro vobis effusus est, imò quem ipse tradidit, atque effudit. Et quæ vestra ingratitudo est, hæc nolle agnoscere, nolle memoria tenere, nolle cogitare? Quam vobismetipsis calamitatem inducitis, quàm grauiter Deum ad iram prouocatis, qui hæc eius dona respuitis, odistis, & negando modo in calumniam rapitis. Hoccine Deus in vobis meruit? Hoccine patri piissimo repẽditis filij, creatura creatori talia redditis? An homo summum illud bonum cùm negligere, tùm cõuitiis insectari audebit? Cõuertimini credẽtes, ab execranda illa negligentia vestra desistite, vocationẽ vestram agnoscite, ad Christum conuertimini, & huius sacramenti respectu, quid ille vobis præstiterit, recolligite. Nè vosmet tantis bonis spoliate, &c. Hoc modo sapientia Dei, hoc die vbiq; & in plateis clamitat. Vsquequo paruuli diligitis infantiam? Conuertimini ad me, ne postea flẽtes audiatis: Vocaui vos, & renuistis, extendi manum meã, & non est qui respiceret. Et ego quoq; de interitu vestro ridebo. Inuocabitis me, & ego non exaudiam. Hoc, inquã, nec quid aliud Ecclesia vult, sacramentum hoc circunferens omniúmq; oculis exponens. Et hîc vides, festiuitatem hanc, quantum ad institutionem eius nihil mali cõtinere. Vnum adhuc restat, quo homines plerunque seducuntur: nimirùm quòd nonnulli aiunt, tandiu manere corpus Christi in sacramento, dum verba proferuntur. Id quod ita esse nequit. Sequeretur enim primò, neminem corpus sanguinémq; Christi percipere, quòd antequam os intrat, verba transierunt. secundò, solum

Prou. 1.

solum vnum ex duodecim illis Apostolis corpus & sanguinem Christi percepisse, nempe eum cui Christus cum verborum enunciatione repente & simul in os dedisset. Semel enim tantùm hæc verba pronuntiauit, vt ex omnibus Euangelistis apertè constat. Quin etiam ex Christi verbis, cùm ait: Qui mãducat carnem meam & bibit meum sanguinem in me manet, & ego in illo: colligi potest, etiam iamdudum *Ioan.6.* pronuntiatis verbis, ipsoque sacramento sumpto, corpus tamen & sanguinem Christi manere in homine. cur ergo non etiam in Sacramento, alibi asseruatum ipsum corpus atque sanguis idem manerent? Rursus, si corpus Christi tandiu in sacramento mansit, dum duodecim ordine illo perciperent, imò si etiamnum hodie idem corpus ac sanguis in sacramento manent, dum aliquot centena homines communicant, cur non etiam in sequentem diem in loco honoratiore manerent? Aut si id negas, Scripturas & rationes adfer, cur illud ita esse possit, hoc non possit. Interea dum Scripturas, tuam sententiam affirmantes inuenis, nos cum catholica S. Ecclesia, corpus ac sanguinem Christi in Sacramẽto, etiã pronuntiatis verbis, licet nõ statim sumatur, attamen vt sumetur in futuro, seruatur, manere credemus atque confitebimur. Sumere enim illud, præcipuus eius vsus est. Accipite *Matth.26.* & manducate, ipse Christus ait. Ex his omnibus satis, opinor, aperte declaratur, nihil mali in hac festiuitate esse, sed illuc potius respicere, vt Christi satis fiat institutioni. Iam quid ea à nobis quoq; requirat, quærendũ est. Nõ enim per se bonã esse rẽ quãpiã, satis est, sed rectè illa vtendũ est. Sed, nunquid hodie satisfactũ illi est? inquis. Nihil enim quod ad huius festi gloriã facere videbatur prętermissum est. Tũ pro tulimus quicquid pretiosum repositũ habuimus. Nunquid hæc feciss̃e sufficit? Respõdeo, Sufficeret, si Deus tantũ externa requireret. Sed hęc Deo satis esse superius negatũ est: alia *Prou.23.* enim præterea requirit. Fili mi, inquit, præbe mihi cor tuũ. *Ioan.4.* Et Christus in Euãgelio: Deus est spiritus, & qui adorãt eũ, oportet in Spiritu & veritate adorare. Quẽadmodum enim ad bonũ nauis non extrinsecus pictam esse, sed validã: & ad bonum gladij nõ argentea vagina amictum, sed acutum esse sufficit: ita ad perfectionẽ cultus diuini nõ sufficit põposum, sed pium esse, & ex imo pectoris prodire. Quòd si quæris, quid hæc festiuitas requirat, tria sunt, memoria Christi, gratiarum actio, & iustus sacramenti huius vsus. Primò om-

nium cùm hoc ſacramentum aſpicis, ipſe Chriſtus totáque illius paſsio tibi in mentem veniat. Tum Patris dilectionem cogita, qua ſola motus, filium ſuum vnigenitum dedit, vt ipſe Chriſtus teſtatur. Non enim nos ipſum priùs dilexi-
Ioan. 3. mus, ſed ipſe prior dilexit nos, teſte Ioanne. Vnde & pudeat
1. Ioan. 4. te tam parui pendiſſe Deum, imò omnia reliqua præſtantiora duxiſſe ipſo. Deinde etiam paratam Chriſti obedientiam in memoriam reuoca, qua ad crucem vſque humiliauit ſe: contra inobedientiam tuam in Deum, atque mandata eius argue. Tertiò ineffabilem Chriſti dilectionem, qua ſe totum quantus quantus eſt, pro nobis impendit, cogita: tuæq; te, qui vel minimum etiam Chriſto ac mẽbris ipſius denegas, pudeat immanitatis. Quartò, hoc nos ſacrificio, corpore nẽpe & ſanguine Chriſti ab æterna morte atque damnatione ereptos redemptoſque eſſe, tecum perpende: tuámque, qui nunquam dignas Deo exolueris grates, ingratitudinem corripe. Quinto hoc ſacrificium, corpus ſcilicet & ſanguinem Chriſti omnium perfectiſsimum, Deóq; patri gratiſsimum eſſe conſidera, tuámq; incredulitatem, puſillanimitatémq; qui tam certo diuini amoris pignore donatus, tamen deſperationi appropinquas, increpa. Hæc aliáque id genus, piis hîc cogitanda ſunt. Nondum tamẽ ſatis eſt, niſi etiam grati Deo laudes decantauerimus. Hinc enim ſacramento hui nomen inditum eſt εὐχαριστία, quod eſt gratiarum actio, dicitur. Illo enim quàm maximè ad gratias Deo agendas incitamur. Id quod Deo acceptiſsimum, nobis verò conuenientiſsimum eſt. Populum iſtum, inquit Dominus, formaui mi-
Iſa. 43. hi, laudem meam enarrabit. Vnde & Paulus monet, vt in o-
1. Theſſ. 5. mnibus gratias agamus Deo: hoc enim ipſi beneplacitum eſſe. Si verò in omnibus laudandus eſt Deus, quantò magis in hoc ſacramento? Propterea in quotidiano etiam ſacrificio dicimus: Gratias agamus Domino Deo noſtro. Et hæc quidem nobis hac maximè die dictum putemus. Vtique enim Deo hîc gratias agere dignum & iuſtum, æquum & ſalutare eſt. Et væ nobis, ſi hac parte ingrati fuerimus. Tertiò danda eſt opera, vt rectè ante omnia hoc ſacramento vtamur. Hac enim parte horrẽdè ac perditiſsimè delinquimus, qui tã impiè, ridiculè, tã leuiter, tã impudenter, ab omni timore Dei alieniſsimi hoc ſacramentũ tractamus. & quis hęc videre ſine gemitu poſsit? quis hîc irã diuinã nõ timebit? quis ſeueriſsimum illius iudicium nõ extimeſcit? quid horribilius,

quàm

quàm immundis tanta Dei mysteria tractare manibus, impuris hæc facere mentibus? Ad vos ô Sacerdotes os meum est, Malachias ait, Laudem meam annuntiare debuistis, & ecce despiciſtis me. Oblationem mundam debuistis nomini meo in omni loco offerre, & ecce panem pollutum offertis super altare meum, illotis manibus, conscientia polluta corporis & sanguinis mei sacrificium tractatis, Hæc ô fratres cogitemus, ne idem nobis, quod Heli filiis contingat, qui quidem egregiè sibi in Arca Dei placebant, ac confidebant: sed quia iniquè sacerdotale munus ac sacrificia explebant, quia dum admonerētur, desistere ab iniquitate sua nolebant, factum est, vt vna die ambo perirent, simúlque & Arcam Dei, & sacerdotium cum sacrificio, & vitam, & denique ipsum Deum amitterent. Proinde diligentius vigilemus ipsorum exemplis moniti, vt rectius hoc nostro sacramento vtamur, quàm illi Arca vsi sunt, alioqui iisdem pœnis subiecti peribimus. Gratia Dei nobiscum, Amen. *Malach. 1.*

SERMO NONVS.

EVangelio hodierno sic regius ille Propheta accinit: Deus cibauit illos ex adipe frumenti, & de petra melle saturauit eos. Neque sanè sine ratione fit, qui Euangelium ipsum causam, vt fieri debeat, administrat. Psalmus, vnde hic versiculus desumptus est, propriè quidem de sacramento hoc nihil habet, multáque minus huius festiuitatis meminit: sed solummodo quid Israëlitis Aegyptum exeuntibus contigerit, narrans, ad spirituale nos exhortatur gaudium, quòd eundem quem ipsi Deum habeamus, eiusmodi planè, qui non solùm præteritis seculis beneficus in suos fuerit, verùm etiam eandem liberalitatis suæ munificentiam nobis promittat in posterum. Aperi os tuū, inquit, & ego adimplebo illud. Hæc illius Psalmi summa est. Porrò quis tā stupidus, vt, nobis quoq; hoc ipso occasionē dari, rememorandi quæ olim Deus benefecerit nobis, quæ nunc, quæ aliquando facturus est, ac propterea in domino Deo nostro etiā exultandū, non videat? Vbi enim modica & temporanea dona ea maiestate proponuntur, vtique cuique nostrum, quanti magna illa spiritualia ac sempiterna bona promissionésque æstimanda sint, manifestatur. Sit ergo, hoc dictum in Israële corporaliter impleuerit Deus, eósque non simpliciter pane quouis, sed adipe frumenti, quod *Psal. 80.*

est, optimo frugũ genere cibauit, tũ etiã nõ modò aqua è petra, sed & melle, hoc est, optimo potu liberalissime (id enim hic tropus vult) potauit, saturauit, impleuit: excellentius qd tñ est, ꝙ credẽtib⁹ nobis exhibuit spiritualiter, atq; etiãnum exhibet: cibauit olim, cibat etiamnum: potauit olim, potat etiamnum. Iam olim præterierant apud Israelem, quorum
Iosue. 5. postea hic Dauid meminit. Mãna enim dabatur illis quousq; Iordanem transirent, tantúmque in deserto vescebantur illud. At deinde corripiens, misit in eos magnam famem, vt
3. Reg. 17. tempore Eliæ: tandem etiam omnes ex ea, quam dederat, terra eiecit. Nobiscum verò vsque ad consummationem se-
Matt. 26. culi, ipso testante, permanet. Maiori igitur ratiõe nobis hic Psalmus conuenit, quàm illis. Quid ergo Propheta dicit? Cibauit & potauit eos. Ecce vtrũque ponit, vtrũque etiam natura exigit. Non cibum solùm, verùm etiam potum: non potum solùm, sed & cibum. Et iuxta hunc sensum hæc verba innuunt, quòd copiosè, quicquid ad naturæ conseruationem requiritur, Deus contulerit. Sed & illud vide, quibus rebus ipse & cibauerit & potauerit nos: nempe non simplici pane, sed adipe frumẽti: nõ aqua, sed melle. Vbi verò id melius & expressius egit, quàm in Sacramento? Quid enim hoc sacramentum est, præter omnium frugũ ciborúmque adipẽ? Et quid nisi mel de petra sunt, quæ Christus ante & post consecrationem huius dixit, verba? Et his iam duobus Christus cibat potátque nos, verbo suo atq; sacramento reficit nos, nõ alterutro solo, sed vtroq; simul. Paulus quidẽ sacramẽtũ hoc, Domini panẽ vocat. Quẽadmodũ enim panis priusquá panis fiat, in minutissimos atomos conterendus est, igne, & aqua coquẽdus est: ita nõ sine magna impensa ad nos iste panis peruenit. Est certè nunc cibus delectatiõe plenus. sed nõ fructus, nõ consolatio in eo parata nobis cõsiderãda solũ est, verũ etiã præcedẽtia ipsa, nimirũ passio ac mors Christi respicienda sunt. Granũ illud frumenti Christus, priusquá nobis panis fieret, cõteri oportuit, ac mori. Vnde hoc sacramẽtum panis dicitur: licebit & adipẽ frumenti dicere. In omni enim ciborum genere, præstantissimum est, non solũ contenti, hoc est, corporis & sanguinis Christi ratiõe, verũ etiã significati. Est enim omniũ promissionũ Dei sigillũ, de quo alibi latiùs dictum est. Vnde non immeritò hodie cecinimus, Cibauit nos adipe frumenti. additur autem & illud, Et de petra melle saturauit nos. Id quod in hoc ipso etiam sacramento,

cramento, si verba, qbus Christus, dum illud instituere, vsus est, quæ verè nil præter mel sapiunt, rectè degustamus, consideratur. Quid enim dulcius? quid pium animũ magis exhilarare potest, quã quod Christus ait, Qui manducat carnem meam, & bibit sanguinem, in me manet & ego in illo: & viuet in æternum, & non morietur? Quid homini optabilius vita? quid præstantius obuenire nobis possit, quàm nõ mori in æternũ? Quid ergo homini deesse potest, qui in Christo manet, & illum manentem in se habet? Si quis ergo nulla his verbis dulcedine afficitur, lapide insensibilior est. Et hoc modo cuiuis apertum esse potest, non immeritò nos hodie canere, Cibauit nos Deus ex adipe frumẽti, & de petra melle saturauit nos. Et hæc piis mẽtibus sufficerent, ad hãc festiuitatẽ cũ gaudio Spiritus, Deique laudibus trãsigendam, nullaque validiore exhortatione opus foret. Sed quia hanc solennitatem aliis contemptui esse, aliis nihil præter ostẽtationem & pompam haberi video, fusiùs mihi aliquãto de eadem dicendum est. Sanè dolendum est, nullũ his rebus inueniri medium post tam multas disputationes, quũ tamen meo iudicio, facilè inueniri posset, si modò verã institutionis eius causam scrutari liberet. Nemo sanè prudens hanc ipsam solẽnitatem rideret. Principiò enim iam peractis festiuitatibus aliis omnibus, huius sacramenti institutionem, quæ propriè ante passionem Christi facta est, vbi etiã breuis quidem eius, propter sequẽtem passionis historiam, cui rectè omnes sensus mentésque intendunt. sed tamen aliqua mentio facta est, rursus atq; ab integro in medium proponi. Duæ igitur dum incurrerent maximi ponderis res, eaq; breui illo tempore simul in concione tractari pro maiestate rei, atque credentium vtilitate satis commodè non possent, passio verò illius temporis ita principem locum obtinuit, vt sacramẽti huius institutio, vti cùm æquum, tum necessarium erat, cogitari atque perpẽdi non posset: hãc ecce diem Patres instituêre, qua omnibus per otium commodè de eo cogitare, loqui, atque discere vacaret. Id quod Patres magna diligentia considerauerunt, suámque erga hoc sacramentum pietatem & deuotionem, internè, externè, anima atque corpore, in mentis exultatione, atque oris confessione, summè declarauerunt: sed & fidem, spem, charitatémque suam in Deum externa reuerentia ac cultu testati sunt. Cuius rei etiamnum apud nos sunt vestigia quædam & *Ioan. 6.*

indicia, sed imperfecta ac propè obliterata. Apud plerosque enim tantùm externa quædam pompa & ostentatio est, sine mẽte, sine vlla pietate: & quæ ergo inde vtilitas sperari potest? Quid mirum si alij eiusmodi nostra dictis atque scriptis rideant? *Solus, qui nihil immeditatus dicit facitue, sapiens mundo est.* Hinc prouerbium, quod Apollini tribuitur, Inter mille vix vnum sapientem inueniri. Et quod Salomon ait, stultorum infinitum esse numerum. Id quod verius quàm vel nos decet, vel conducit, in nobis manifestatur, præcipuè in hoc festo. Quicquid hodie peregimus, vbique gaudium quoddam præ se fert: gaudium, inquam, nõ leue, sed magnũ: nec qui hodiernas cæremonias considerauit, secus dicere potuit. Quàm pauci verò sunt, qui quid eiuscemodi lætitiæ signa velint, intelligant. Et licet sciant nõnulli, non tamen expendunt. nihilominùs tamen immiscemus nos aliis: si quid faciunt, facimus: si canunt, canimus: si quò eunt, & illuc sequimur. Hic gradum sistimus, atque bellè satis hanc festam diem celebrasse videmur nobis, cùm hæc fecimus, cùm tamen de nobis quoque dici debuit etiam in externis: Ecce populum intelligentem atque sapientem, sed maxima parte tantùm qui Deum labiis honorat, cuius cor longè est ab eo. Populus nos sumus, imò verò nec frigidi nec tepidi meritóq; nc nos euomat Deus, timemus. Proinde intentis oculis, quæ huius festi atque gaudij sit ratio considerandum est. Est autem magna illa Dei patris bonitas, quam toties, in tam grauibus rebus, tã apertè experti sumus. Huius, inquam, maximè nos admonet Sacramentum, vt quod Christus etiam in sui commemorationem, imò Dauid teste in memoriam omnium mirabilium suorum instituit. Sed quæ illa mirabilia, in quibus bonitatem beneficentiámque suam Deus ostendit, esse possunt: nisi Dei filium hominem factum, passione sua ac morte pro peccatis nostris satisfeciisse, per resurrectionem suam super omnia exaltatum esse, ipsa passionis suæ merita, ipsam resurrectionis suę victoriá, tum gratiam & pacem cum Deo, electis suis cuiuscunque fuerunt conditionis omnibus donauisse, & quod nos quoque in reliquorum numero admisit? Hæc, inquam, mirabilia illa, atque plena dilectionis opera sunt, quorum hoc sacramento hodie admonemur. Ecclesia enim quasi omnibus dicere videtur in hæc verba, Videte ò Christiani, quanto dilectionis affectu summa illa Maiestas sese humiliauit, quanta

Eccl.1.
Deute.4.
Isa.29.
Apo.3.

quanta pietate in nos respiciens nobis præuidit. Nulla sanè alia natio est, quę habeat Deos appropinquantes sibi, sicut Deus noster adest nobis. Quo vno facto declaratur, quòd diuina illa sapientia loquitur, nimirum delicias Dei esse cum filiis hominum. Et hic iam cum Ieremia rectè confitemur, dicentes. Quis similis tibi? magnùm est nomen tuũ. & quod Samuel monet, Timete Dominum, & seruite ei in veritate, & ex toto corde vestrò. Vidistis enim magnifica, quæ in vobis gesserit Dominus. Neque enim pia mente decentius vtiliúsque aliquid cogitabunt, quàm si cogitationibus suis omnibus huic sacramento intendant. Primũ enim eiusmodi cogitatio contra peccatum, mortem, infernum, omnémque desperationem solatur ac erigit. Deinde etiam fidem confirmat, spem erigit, charitatem accendit, non in Deum solummodo, verùm etiam in homines, longanimitatem in perturbatione, promptitudinem in omne bonũ conferret. Quæ eiusmodi sunt, vt sine iis non liceat esse Christianis, hoc licet seculo rariora considerentur, vt enim hæc tempora sunt, exigua admodum hominum fides est, imbecilla spes est, charitas refriguit, pietas periit, longanimitas nulla est. verũtamen vnicum hoc sacramentum hæc omnia in nobis instaurare posset, si modo diligenter ac rectè illi intenderimus. Et cur miramur, tanta illud hodie grauitate proponi? Principiò enim licet per baptismum ex Aegypto, hoc est, diabolica potestate erepti ac liberati, per mare Rubrum transiuimus, salebrosum tamen desertum cum Israele nobis restat, in quo plurimæ occurrunt tentationes, ac longa grandisue via cum Elia nobis peragranda est, in qua vndique pericula insurgunt. vnde non solùm exhortatione ad pergendum, ne deficiamus, quemadmodum Eliam vrgebat Angelus, excitãs è somno, verùm etiam spiritualis cibi alimento opus est, imò verò nõ minore, quàm Mosi olim præsidio atque auxilio opus est. Ille enim, cùm transiret desertum, ad Dominum vociferatur, dicens, Si non tu ipse præcedas nos, ne educas de loco isto. Et hoc dixit, qui præter homines quod timeret, nihil habebat. Elias vnicã tantùm mulierem, quã timeret habuit, ita tamen pusillanimis erat, ipsam vt mortem concupiscceret. Et nobis homines, ipséque cũ suo principe mundus timẽdus est, quẽ tamẽ effugere poterimus, si cũ Elia deserta petẽtes, subter vnicã Christi crucis iuniperum requieuerimus: vbi nõ iam angeli, sed ipsius

Deute. 4.
Prou. 8.
Hier. 10.
1. Reg. 12.
3. Reg. 19.
Exod. 13.
1. Reg. 19.

Christi vocē audimus, dicētis, Confidite, ego vici mundū. Et
Ioan. 16. iterū, Qui sequitur me, tollat crucē suā, & sic sequatur me,
Matt. 16. &, Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animā autē non
Matt. 10. possunt occidere. Quin sub hac iunipero cibū potúmq;, hoc
est, consolationē aduersus omnē mundi huius perfidiā atq;
stratagemata inuenimus. nēpe cū nihil nos posset solicitare,
quod non ipse prius pro nobis passus esset. Primus enim hūc
passionis crucísq; calicem hausit, quo nos minus abhorrere-
mus. Proinde nō est, cur tātopere hoīes mundūúe timeam⁹.
Quid em̄ aduersum nos possunt? Corpus, atq; bona tollere
possunt. Nō magna iactura æstimāda est, perdere, quo alioq
carendū est. Ablato corpore, quod præstantius est, tenemus,
animā ipsúmq; Deū. Et quidē horū causa, peculiares quosdā
hostes habemus, animæ nostræ insidiātes, nimirū peccatū,
mors, infernus atq; Dei iudiciū. Quos licet nō semper ex-
periamur in nobis, certissimè tamen aliquādo experiemur.
Mors em̄ certa ventura est, tū haud dubiè peccata tua tibi se
offerent, & deniq; iudiciū Dei præfinitū in prouidentia Dei
obseruat diē. Triceps imago horribilis. Et qs aduersus mor
tē, peccatū, atq; iudiciū Dei persistere potest? Inimici tui, in-
quit Christ⁹, circūdabūt te vallo, & coangustabūt te vndiq;,
& ad terrā prosternēt te. Tria sunt, quorū primū mortis, se-
cundū peccati, tertiū iudicij Dei atq; inferni opus est. Cōtra
hos oēs nemo, nisi in Christū respexerit, ꝑsistere potest. hic
em̄ imago vitæ tibi est, si mors territat: imago gratiæ est, si
peccata te coāgustāt: imago bonitatis Dei est, si diuinum te
Matt. 11. iudiciū solicitat. Venite, inqt, ad me oēs q laboratis & one-
Ioan. 6. rati estis, ego reficiā vos. Ego sum panis viuus. Et mox, Qui
māducat meā carnē & bibit meū sanguinē, in me manet, &
ego in illo. Quib⁹ qd aliud Christ⁹ vult, nisi ꝙ credētib⁹ suis
seipsum exhibet? Et hoc modo sacramentū hoc certissimū
indiciū est, Christū intolerabile iugū peccatū, quod (Dauid
Psal. 37. testāte) graue on⁹ est, & virgā humerorū nostrorū, mortē, q̄
pro peccato in oēs venit, & baculū exactoris, hoc est, infernū
& æternū Dei iudiciū, à nobis abstulisse: imò verò vita sua
mortē nostrā, obediētia sua peccatum nostrū: dilectiōe sua
infernū dānationēq; nostrā deleuisse: tū etiā se totū in no-
strā dedisse salutem. Ecce omnium horum pręsens festiuitas
nos admonet, quæ ideo instituta est, vt in vitæ huius via sur-
sum ad cœlos discamus respicere, vbi, ne deficiamus, aut ho-
stium insultantium vi opprimamur, cib⁹ potúsq; refectio,

atque

atque fortitudo quærenda est. In Christo nimirum per participationem sacramenti corporis & sanguinis sui, compendiosissimè verò omnium, per spiritalem eius perceptionem, quod est, per fidem, quærenda isthæc sunt Nihil enim sine fide participatio prodest. quandoquidem in Cœna Dominica corporaliter sumpsisse hoc sacramentum, Ecclesiæ satis non est, nisi & hodie illud proponens, ad spiritalem participationem excitet. Tunc verò spiritaliter Christi corpus & sanguinem percipis, quando dilectionem, qua Deus Pater filium suum dedit: obedientiam, qua se Christus in cruce obtulit, sanguinémque suum in mundi pretium effudit, commemoras, admiraris, in iisq; exultas, fide, spe, atq; dilectione eadem apprehendis, Scripturæ de Dei dilectione testificanti credis, ipsum te quoque in eorum, quos Christus morte sua liberauit, numero esse speras, ac propterea ipsi mente ac dilectione adhæresc is, prædicas ipsum ac colis, desiderio illius traheris, confidens illi inniteris: hoc, inquam, spiritaliter est corpus sanguinémq; Christi percipere, hoc ipsum maximè hac festiuitate in nobis requiritur. Atq; tũc demum illi satisfactũ est, quãdo cõsideratione & quotidiana sacramenti huius propositione ad fidẽ, ad spem, ad charitatẽ, ad æquanimitatem, ad deuotionẽ omnémq; pietatem incitamur: atq; illud ipsum in nobis cùm erga Deũ, tum erga proximũ consideramus, quod in seipso Christus, cùm summã erga Deum obedientiam, perfectissimam erga proximũ charitatem exhiberet, habuit. Hæc, inquam, in nobis quoque consideremus in supplicatione hodierna, nimirũ obedientiã & dilectionem. Hæc instituti huius intẽtio est. Sed quid rarius illo? Refriguit charitas, vicit malitia, nósque ipsi dissipati sumus, imò nõ dissipati solùm, sed & inuicem exasperati. Cui tamen animorum exasperationi præsentis festiuitatis atque ipsius sacramenti huius sedula cogitatio mederi posset. Profectò si in huius sacramẽti præsentia, quãto pretio redẽpti sumus, imò nõ dissipati solùm, sed & inuicem exasperati. Cui tamen animorum exasperationi præsentis festiuitatis atque ipsius sacramenti huius sedula cogitatio mederi posset. Profectò si in huius sacramẽti præsentia, quãto pretio redẽpti sumus, cogitaremus, minimè tãta peruicacia, proteruia, petulantia atq; insolẽtia in omnẽ impietatẽ leuitatémq; nosmet præcipitaremus. Sed nec tam ingrati, nec tam discordes erga Deũ, neq; etiã tam tædiosi, pigri, negligentésq; in cultu diuino, omnisq; boni exercitatione essemus, si hîc quã per Christum Deus charitatẽ nobis exhibuit, in memoriã reuocaremus, conseruaremúsq;. Deniq; nulla tam execrãda in nobis, perdendi, exurendi, trucidandiq; inueniretur cupiditas, si in

Phil. 2.

Matt. 26.

hoc

hoc ſacramento, quomodo omnes per Chriſtum redempti ſumus, cogitaremus, atque ó vtinam nemo non Chriſtianus, cùm ad lites, ad iurgia, ad contentiones iuris, ad bella, ad cædes, ad profligationes, ad perditiones deſcenditur, huius ſacroſancti ſacramenti meminiſſet: haud dubiè propriis conſcientiis arguerentur, dicentibus, Quid facitis credentes? quid cogitatis? neſcitis cuius ſpiritus ſitis? an ignoratis vocationem veſtrã, qua vocati eſtis ad maxima nimirum, vt vnũ corpus vnus idémque ſpiritus ſitis, quẽadmodũ & vnam fi-
Eph.4. dem, vnum baptiſma, vnum Deum, vnum Chriſtum, vnum Euangelium, vnámque futuram hæreditatem habetis? An-
1.Cor.10. non audiſtis Paulum dicentẽ, quòd omnes vnus panis vnúmque corpus ſumus, quicũq; de vno pane & de vno calice participamus? an ignoratis, quia hoc ſacramentum vinculũ eſt, quo Chriſtiani compingimur, in quo vt fratres & domeſticos nos inuicem agnoſcere debemus? an neſcitis fortè, quia Chriſtus nihil æquè grauiter, atque dilectionem præcepit, mandauit, inculcauit: nihil perinde in ſuis abominetur atq;
Ioan.13. diſſentiones, zelum, iurgia? annon audiſtis quia Deus nõ diſ-
Matt.20. ſidia, ſed pacẽ cõcordiámq; ſuorũ quærit? Et quî fieri poſſet
1.Cor.14. (ita inuicẽ exacerbati perſeueramus) ſi hoc modo ſacramentum hoc intueremur? Nõ ergo, quòd toties nunc ſacramentũ hoc nobis proponitur, demonſtratúrque, cõquerendũ eſt, imò potius ardentiſsimis votis optandũ eſt, vt nũquã ex conſpectu & noſtro & omniũ credentiũ amoueretur, ſi quo modo amarulentia plurimorum leniri, amórq; excitari poſsit.
Deut.8. Leuemus fratres oculos noſtros, quemadmodũ & Moſes populũ Dei hortatus eſt, viam, qua à Deo ducimur, reſpiciamus.
Pſal.23. In peccatis quidem naſcimur, ſed mox lauacrum paratũ adeſt, in quo peccata aluuntur. Deficiendum nobis eſſet in via, & ecce menſam nobis parauit Deus, aduerſus omnes qui tribulant nos. Si ergo quicquã aduerſi inſurgit, ꝙ verum manna, verum illũ cœleſtem panẽ habeamus paratum, cogitan-
Hebr.13. dum eſt: panem, inquam, nũquam deficientẽ. Chriſtus enim, qui heri & hodie eſt, vſque in æternum permanebit. Quid ergo tantopere mũdus, & huius incurſus ſolicitant, Deo nos cœlitus tam manifeſtè erigente ac conſolante? Ille ipſe ergo gratiam ſuam nobis impertiat omnibus, Amen.

SERMO DECIMVS.

PRæter Euangeliũ hoc, in quo exquiſitiſsimis verbis de ſpirituali corporis & ſanguinis ſui cibo, fide propriè perci

percipiendo, Christus loquitur, etiam Epistola legitur, in qua de eiusdem corporis & sanguinis Christi sacramento, corporaliter etiam sumendo, Paulus Apostolus scripsit. Et quidem pulchrè Euangelio huic Epistola illa coniuncta est, vt vtraque corporis & sanguinis Christi perceptio simul consideretur. Quibus Ecclesia hanc orationem annectit. *Deus*, inquit, *qui nobis sub sacramento mirabili passionis tuæ memoriam reliquisti, tribue quæsumus ita nos corporis & sanguinis tui sacra mysteria venerari, vt redemptionis tuæ fructum in nobis iugiter sentiamus*. Et hanc orationem si quis Euãgelio atque Epistolæ addiderit, tria habebit, vnde quod meditetur hodie abundè sumere possit, cætera licet nesciat. Tria, inquam, in quæ totam hanc festiuitatem licebit contrahere. Si cui enim huic festæ diei satisfacere animus est, primò omnium, quod sacrum corpus & sanguinem suum in mortem ad effundendum pro multis Christus dederit, firma fide credendum & meditandum est. Deinde etiam, quòd idem ipsum nobis corpus suum & sanguinem det. Ac tertiò, quomodo vtroque commodè vtendum sit, quærendum est. Ad primum Euangelium hoc refertur, ad secundum Epistola, ad tertium Ecclesiæ oratio. Euangelium, inquam, primo seruit, hîc enim Christus corpus sanguinémque suum in spiritualem cibum dedit, qui fide percipiendus est, eo planè modo, quo superiore Dominica ad Nicodemum dixisse audiuimus. Sicut Moses exaltauit serpentem in deserto, ita exaltari oportet Filium hominis, vt qui credit in illum, non pereat, sed habeat vitam æternam. Epistola hodie lecta sacramenti huius institutionẽ respicit. tum oratio Ecclesiæ verum vtriusque vsum docet. Et quomodo tota festi huius intentio vel rectius, vel compendiosius proponi, quàm his tribus, posset? Nam & in cantionibus Ecclesiæ cæteris tres veteris Testamenti figurę, nõ solùm festo huic, verùm etiam tribus illis partibus, quarum memini, aptissimè conuenientes accinuntur. Prima enim figura, quæ est agni Paschæ, passionem Christi respicit. Altera mannæ, institutionem sacramenti huius. Tertia Elię, qui tantùm ex vno pane subcineritio robur concepit, vt sine alterius cibi alimento vllo quadraginta diebus & totidem noctibus per deserta vsque ad montem Dei Oreb pergeret, ad vtriusque, nimirum passionis Christi, & sacramenti institutionis fructum respicit. Et hæc omnia ostendere, minimè (vt intelligentibus patet) erit difficile. Sed hac vice exor-

1.Cor.11.

Ioan.3.

ro mea,

dij loco huius ſermonis Euangelium, Epiſtolam, atque orationem Eccleſiæ placuit conferre. Atque vtinam hæc ipſa tria probè conſideraremus. Profectò, ſi non maiori commoditati, huic tamen ſeruiret, vt hæc ipſa feſtiuitas etiam apud hoſtes maiorem conſequeretur autoritatem, qui nullum alioqui ridendi calumniandíque finem norunt, nimirum conſiderantes in externis quibuſdam cæremoniis hærere nos tantùm, nec quid præterea cogitare, imò ſępe quod facimus ignorare, nec quare id fiat, intelligere: feſtos dies celebrare, ſed cauſam neſcire: externo habitu gaudium oſtentare, nulla tamen mentis lætitia moueri: Deum labiis honorificare, corde tamen longè ab eo abeſſe. Quanquam vnicum Euangelium hoc, Epiſtola atque oratio ſatis declarant, non cæremoniarum cauſa hanc feſtiuitatem inſtitutam eſſe, ſed potius multa longè maiora à nobis requirere. Sanè inuicem ad reuerentiam ſacramenti huius exhortamur, Tantum ergo ſacramentum veneremur cernui, & quæ ſequuntur: ſed & facto reuerentiam quandam exhibemus, coram Iudæis ſimul atque Gentibus, tum & hæreticis confitentes, quòd minimè erubeſcamus fidem noſtram, atque omnia ea, licet minutiſsima, quæ ad ſalutem noſtram pertinent, incitamus hoc ipſo vulgus hominum ad reuerentiam atque amorem ſacramenti huius, qui forte aliâs hæc minus cogitarent. denique & calumniatores monemus, vt ſe minimè hominis, ſed Dei ordinationem contemnere cogitent. Licet verò plurima id genus externa factitemus, non tamen omne illud eſt, quod ad hanc feſtiuitatem pertinet. Imò omnia eiuſmodi non minus ab iniquo, quàm à pio fieri poſſunt. Sed longè præſtantiora, Eccleſia docente hæc feſtiuitas à nobis poſtulat. Et quæ illa? Principiò Eccleſia orans dicit: Deus qui nobis ſub ſacramento mirabili paſsionis tuæ memoriam reliquiſti, tribue quæſumus, ita nos corporis & ſanguinis tui ſacra myſteria venerari, vt redemptionis tuæ fructum in nobis iugiter ſentiamus. Ecce hæc nobis cogitanda Eccleſia offert, nempe, quod ſit myſteriũ corporis & ſanguinis Chriſti, non vt tantùm ſignum & figura ſit corporis & ſanguinis Chriſti (id quod nonnulli bacchãtes calumniantur) ſed eiuſmodi myſteriũ, quod corpus & ſanguinem Chriſti verè in ſe cõtineat, atq; hac ratione à Chriſto datũ ſit, vt nos paſsionis ſuæ admoneat. Ecce hæc duo cogitare, ab Eccleſia admonemur, quæ & vtriq; petitionẽ applicat. Primò, quando ſacramentum

Myſterium ſacramenti.

mentum hoc mysterium est corporis & sanguinis Christi, rogandus est Deus, vt se donante verè & iustè hoc ipsum veneremur. Secundò, quando hoc sacramentum in memoriam passionis Christi institutum, orandum est, vt eiusdē passionis fructum in nobis iugiter sentiamus. Hæc sunt, quæ propriè ad hanc festiuitatem pertinent. huc ergo maximè respiciendum est, quòd ea prætermittentes, admodum parū vtilitatis ex externis cæremoniis capiamus. Vnde nunc denuo nonnihil de hoc festo in medium adferre compellor. Neque enim (vt video) tam multa ea de re dici possunt, quin plura dicere sit necessarium. Ita enim deuiauimus omnes, vt nihil ferè æstimemus eorum, quæ antiquitus in Ecclesia asseruata, ad nos vsque deuenerunt. Quin eandem Christo, cum Iudæis Capernaitis, in hoc sacramento gratitudinem exhibemus. Illi enim, cùm Christum longo sermone de spirituali hoc cibo loquentem audissent, intolerabilem, insuauem, imò etiam impossibilem eius sermonem iudicantes, qui nuper nomine sua Christo dederant, retro abeunt, susceptámque disciplinam ab humeris excutiunt. Eadem ferè nostrorum temporum ratio est. ita enim de hoc sacramento cogitamus, loquimur, prædicamus, scribimus: ita nos componimus in eius præsentia: ea facimus, vt omnium piorum vota meliora desiderent edocti, Apostolos sequamur: aliósq; dictitare & scriptitare permittamus: pro cuiusq; spiritus suggestione. Nunquid & vos vultis abire? Christus rogat: Quò ibimus, Petrus respondet, verba vitæ æternæ habes. Hic nempe omnia viuifica verba esse iudicabat, quæ illi dura, & impossibilia proclamabant. Hunc ergo sequemur, & hanc festam diē in nostros vsus conuertamus, quicquid cùm Christus tum Ecclesia de hoc nobis sacramento proponit, cum exultatione atque gratiarum actione susceperi, tùm cum Petro omnia viuifica verba esse, hoc est, quæ ad vitam æternam obtinendam faciunt, fatebimur, ac denique cum Dauid dicemus: Domine, nō recedimus à te, viuificamus nos, & nomen tuum inuocabimus. Imò quod Iudæos incredulos abegit, idem nos attrahet: eóque Christus nobis charior erit ac gratior, qui corpus suum nō solùm in redemptionē pro nobis obtulit, verùm etiā nobis in cibum dedit. Tum etiam eò magis hoc sacramentū magnificabimus, quò ab aliis cōtemptibilius haberi nouimus. Agè ergo quid ipse Christus de spiritali corporis & sanguinis sui cibo loquat, audiamus. Ca-

Ioan. 6.

Ibidem.

Psal. 79.

Ioan. 6.

ro mea,

ro mea, inquit, verè est cibus, & sanguis meus verè est potus. Quid hæc verba velint, & quando primùm de spiritali, deinde etiam de corporali seu sacramẽtali participatione sint intelligenda, alibi à me dictum est. Hinc sequẽtia declaranda mihi sumam, Hic est panis, qui de cœlo descendit. Non sicut patres vestri manducauerunt manna, & mortui sunt. Qui manducat hunc panẽ, viuet in æternum. His ergo verbis Christus contumelioſę Iudęorum obiectioni respondet: Quod tu signum facis, inquiunt, vt videamus & credamus? Patres nosti manducauerunt manna: ac si dicerent, Hoc Moses potuit, vnde non iniquè illi credimus. hoc nobis verũ signum visum. tu simile quid nondũ ostẽdisti. Hac cõtumeliosa Iudæorum comparatione Christus occasionem sumit non solùm fusius de spirituali illo cibo suo dicendi, verùm etiam quod manna ipsorum nihil sit collatione ad eum, quẽ ipse daturus esset cibum cùm ipsis testibus, patres sui nõ minus morti fuissent obnoxij, qui manna comedissent, quã alij qui non comedissent, demõstrat. Et hac iam cõparatione, docet, quę illius spiritalis cibi apud nos ęstimatio esse debeat, imò etiã in mannæ historiam respicere monet, vt quę cõpendiosissimè ostẽdere possit, quam præstantiã in nouo Testamento acceperimus. Si enim ea figuræ maiestas fuit, quæ veritas præstantia erit? Sed apertè Christus Mannã figurã tantùm fuisse alterius cibi, quẽ in nouo Testamento Deus daturus erat cœlitus: propterea hoc verũ manna dicit, illud verò eam additionem non habet, quod verò è cœlo venerit, quæ vera illius mannæ atquę nostri spiritalis cibi est. Illud quidem nomine dignamur, quod è cœlo manna dicamus, sed è cœlo non venit, ni mirũ in nubibus angelis eam in formam redacta. Christus verò certissimè è cœlo venit. Illud neminem in vita conseruare potuit, hoc etiã æternam vitam dare potest, cùm igitur ipse Christus spiritalis cibi sui excellentiam è figura & vmbra mannæ demonstrat, arbitror & hodie permultum id facere ad magnificentiam & verum sacramenti huius vsum, si modò mãna figurã diligẽtius cõsideraremus. Propterea quid rectius agã. quã si quibus partibus historia illa sacramẽto huic atq; festæ diei conueniat, aperuero? Confido equidem hac ipsa collatione amorem ptetatémq; erga hoc sacramentum apud pias quasque mentes non solùm renouandam, verùm etiã adaugendam atq; conseruandã. Iam verò plurima inuenio in quibus mãna illud cum sacramen-

to

to hoc cõferri poteſt, quorũ quodlibet per ſe nõnihil ad magnificentiam huius ſacramenti facit. Primùm, ipſa datę mãnæ cauſa eſt, cur eã Deus dederit: quam Moſes deſcribẽs, ita loquitur, Profectiq; ſunt de Helim, & venit omnis multitudo filiorũ Iſraël in deſertũ Sion. Et murmurauit omnis cõgregatio filiorũ Iſraël cõtra Moſen & Aaron in ſolitudine. Dixerúntq; filij Iſraël ad eos, Vtinã mortui eſſemus per manũ Domini in terra Aegypti, quãdo ſedebamus ſuper ollas carniũ, & comedebamus panẽ in ſaturitate. Cur induxiſtis nos in deſertũ iſtud, vt occideretis omnẽ multitudinẽ fame? Dixit autẽ Dominus ad Moſen, Ecce ego pluã vobis panes de cœlo, & quæ ſequũtur. Ecce hæc cauſa datæ à Deo mãnæ. Deficiebant populus alimento, quod enim ſecũ ex Aegypto tulerãt, cõſumptũ erat: & quò longius in deſertũ pergebãt, eò minus victui neceſſaria inueniebãt. hoc mouebatur Deus, vt daret eis panes. Neceſsitas vrgebat, cũ alioqui quo famẽ ſedare poſſent, ad manũ nihil erat. Et quid Chriſtum cœlos deſcenderet huc ad nos, ſęq; ipſum nobis panẽ afferret, tum ſacroſanctum corpus ſanguinémq; ſuũ in cibũ daret, niſi ingens totius mundi fames mouit? Fames, inquã, non corporalis alimenti, ſed gratiæ diuinæ. Nullius aliqua in parte dominiũ præter peccati, mortis, dãnationis: nuſquã vita, nuſquã ſalus aut gratia apparebat in hominibus. Hoc motus Deus miſit vnigenitũ ſuũ, vt omnis qui in ipſum crederet, non periret, ſed haberet vitã æternã. Hoc ipſum etiã Chriſtũ mouit, vt ſeſe omni modo nobis daret, nẽpe naſcens, ſocium, conuerſcens in eduliũ: moriens, in pretiũ: regnans, in præmiũ. Propter miſeriã inopum, inquit, & gemitũ pauperũ, nunc exurgã. Ponam in ſalutari, fiducialiter agã. Eãdem ipſam rationem Ioannes cœnæ Dominicæ refert, cùm dilexiſſet ſuos, inquit, qui erant in mundo, in finem dilexit eos. Ingrati igitur ſint oportet, qui nunc tãdem diſputare ac ſecum diſceptare volunt, quæ inſtituendi hoc ſacramentum cauſa ſit. Nunquid non intelligis tibi atq; omnibus diuinæ gratiæ fame laborantibus in ſpem ac conſolationẽ factum eſſe? Quid ſi vel ſemel peccati, mortis, dãnationiſq; famem perpeſſus, nullam quocunq; reſpiceres vitã, nullã gratiam, nullam ſalutẽ apparentẽ conſpiceres, haud dubiè eiuſmodi inutilibus quæſtionibus abſtineres: & contrà cum Eccleſia in hæc verba erumpẽs gratias ageres, O quàm ſuauis eſt Domine ſpiritus tuus, qui vt dulcedinem tuã in filios demon-

Exod.16.

Exod.12.

Ioan.3.

Pſal.11.

Ioan.13.

Sap.12. ſtrares, pane ſuauiſsimo de cœlo præſtito eſurientes re-
plens bonis, faſtidioſos diuites dimittens inanes! Et hoc pri
mùm, quo hiſtoria mannæ cum ſacramento hoc noſtro cõ-
fertur. Vtrobiq; Deus pater filiorũ ſuorũ reſpexit famem,
vtrobiq; populi ſui curam geſsit, vtrobiq; dilectionẽ oſten-
dit & gratiam, vtrobiq; miraculoſè cibauit, illos quidem
manna, quod nunquã vidit, nec ſciuit mundus: nos verò ſuo
ipſius corpore atque ſanguine, quod nemo mortalium vel
expectaſſet vnquam, vel ſuis meritis promiſiſſet. Et quid
Exod.16. porrò mannæ refert hiſtoria? Priuſquàm Deus illum cœli-
tus demitteret cibum, per Moſen annunciauit dicens, Veſpe
re ſcietis quòd Dominus eduxerit vos de terra Aegypti: &
manè videbitis gloriã eius, imò dabit vobis veſpere carnes
edere, & manè panes in ſaturitate. Hoc iã rurſus ſacramen-
to noſtro conuenit. Antequam corpus ſanguinémque ſuum
Chriſtus daret in edulium, multifariè multíſque modis per
Prophetas prænuntiauit ſplendidum ſe exquiſitiſsimorum
Iſa.65. ferculorum apparaturum eſſe conuiuium. Serui mei come-
dent, & vos eſurietis. Serui mei bibent, & vos ſitietis. Serui
mei laudabunt præ exultatione cordis, vos clamabitis præ
Iſa.49. dolore cordis. Et iterũ: Super vias paſcentur, & in omnibus
planis paſcua eorum. Non eſurient neq; ſitient, & non per-
cutiet eos æſtus & ſol, quia miſerator eorum reget eos, & ad
Ioan.6. fontes aquarum potabit eos. Et hoc ipſum in nobis imple-
tur, eo modo, quo Chriſtus loquitur: Ego ſum panis viuus,
qui in me credit, amplius nõ eſuriet. Et hac igitur ratione ſa
cramẽtũ hoc gratius nobis erit, cùm in ipſo completa ſunt,
quæ propheræ prædixerunt: in ipſo nobis percipiendum of-
Exod.16. fertur, quod illi longo tempore deſiderarunt. Porrò iã hoc
etiam mannę hiſtoria refert: Manè ſurgentes filios Iſraël vi-
diſſe ſuperficiem terræ ſine vlla humana ope rore cœleſtis
panis apertam præ inſolitę rei admiratione dixiſſe: Manhu?
Quid hoc? Nos ſimilia videmus: Chriſtus ſine opera noſtra,
præter meritũ noſtrũ, hunc nobis cibũ apparauit: idq; ma-
nè, ipſo nẽpe gratiæ tẽporis exordio. Id quod tot Pſalmis, tã
Pſal. 110. aptis hortationibus admonemur. Memoriam, inquit Dauid,
fecit mirabilium ſuorum, miſericors & miſerator Domi-
Pſal.47. nus, eſcam dedit timentibus ſe. Et, Qui pacem ponit fines
Pſal.22. Eccleſiæ, & adipe frumenti ſatiat nos. Et iterum, Parasti
Pſal.83. nobis menſam aduerſus omnes, qui tribulant nos. Et ite-
rum, Ex altari tuo Domine Chriſtum ſumimus, in quo
cor

cor & caro noſtra exultãt. Quæ omnia aliud nihil ſunt, præter admirationem & gaudium, quæ credentes in hoc ſacramento ſentimus, atq; exprimimus. Quiſq; enim dicere poteſt: Introibo ad altare Dei: ſumam Chriſtum, qui renouet iuuentutem meam, epulantium ſonus in hac menſa in voce exultationis & confeſsionis eſſe debet, vt alibi hortamur. Vide, hoc iam tertium eſt, in quo mannæ hiſtoria, cum hoc noſtro ſacramento conuenit. Quartò illic innuitur, quomodo Deus eos tentauerit, ſi timeant ipſum, an non. Et nos tentat Deus hoc ipſo ſacramento, ſi Vnigeniti ſui verbis apertè ſe nobis corpus ac ſanguinem ſuum hîc dare affirmantis, tãtam fidem habeamus, quantam primi parentes ſerpenti, qui eſu vetiti cibi poſt apertos oculos, Deorum ſimilitudinem falſò pollicebatur, crediderant. Sanè præter fructum illum oculis ſubiectum, & palpabilem, nihil videbant, nihilominus tamen Diabolo ſimilitudinem Deorum promittenti ex eſu, ita fore crediderunt. & quid eſt, quo minus filio Dei, dare ſe nobis in hoc ſacramento corpus & ſanguinem ſuum affirmanti credimus, externam licet tantummodo ſpeciẽ panis videamus? Hoc modo, inquam, tentat nos Deus in hoc ſacramento, vúltq; vt ſalutari huius ſacramenti fide, credendi exitialem facilitatem Adæ atq; Euę diluamus. Fides ipſorũ, in quam per ſerpentem inducti fuerãt, in perditionem perduxit: fides noſtra, quam Chriſtus dat, verũ corpus verúmq; ſanguinẽ ſuum in hoc ſacramento nos percipere, vitam atq; ſalutem nobis confert. Præterea illud quoq; mannæ habet hiſtoria, Exite caſtra, & Manhu colligere pro cuiuſq; domus neceſsitate in diem, ſexto verò die duplicẽ cibum, hoc eſt, quantum biduo ſufficeret, ſequẽs enim dies requies Domini erat, inferre iuſſerit Deus. Idipſum quoq; nobis hîc dicitur. Primò exire ex nobis ipſis, id eſt, curioſitatem, ac proprias opiniones ſeponere, non ſecundum exteriores ſenſus, an illic ſit corpus & ſanguis Chriſti, ſed ſecundum verbum fidei, diuinæq; veritatis, quæ affirmans ait, Hoc eſt corpus meum, iudicare oportet. Secundò etiam ex priſtina conuerſatione exeundum eſt, vetus homo cum actibus ſuis relinquendus eſt. Non enim decet ſanctum mittere canibus. Tertiò quærendus hic cibus eſt. Neque enim vbique obuius eſt, aut nos ſequitur. Qui manè vigilauerint ad me, inquit Sapientia, inuenient me. Semper hic nobis neceſſarius cibus eſt, ſemper etiam inueniri poteſt. Quò igi-

Pſal.24. *Pſal.41.* *Exod.16.* *Gen.3.* *Exod.16.* *Matth.26.* *Prou.8.*

tur quisque tribulatur magis & angitur, eò diligentiorē cura hunc cœlestem panem quærat, & quotidiè quærat, & quantum sufficit, colligat. plenitudo enim hîc omnis gratiæ est. Ecce cur etiam nobis dicatur, vt exeuntes manna nostrum colligamus. Sed singulari ratione nobis præceptum est, sexto die, hoc ipso mundi nouissimo tempore duplicem, in biduum mensuram inferre. Sabbato enim, hoc est, post mortem, non inuenietur, cùm quisque ex eo viuet, quod sibi collegit prius. Venit nox, quando nemo
Ioan.9. operari potest. Sunt denique alia nonnulla, quæ rectè sacramento huic ex illa mannæ historia comparari possunt,
Exod.16. Vt quòd, Scriptura referente, nec qui plus collegerat, habuit amplius; nec qui minus parauerat, reperit minus. Id quod verissima huius sacramenti proprietas est. Ita enim fides nostra docet, quòd alius alio nec plus nec minus sumat, quantum quidem ad corporis & sanguinis Christi veritatem attinet, nec illam secundum quantitatem hostię distribui, sed secundum cuiusq; fidei ac desiderij modum percipi. Quemadmodum & primus homo tantùm degustato fructu interdicto, tam sufficiebat ad damnationem illi, ac omnes paradisi fructus comedisset, ita etiam quantumuis exiguum fidelis hinc percipiat, tam ad consequendos sacramenti fructus sufficit, quàm si totum illud quod *in altari* est, comedisset. Adhuc vnum in mannæ historia *describitur*, nempe quosdam plus quàm requirebat necessitas, collegisse, atque vsque manè dimisisse, atque scatere cœpisse vermibus, & computruisse. Id ipsum ergo in sacramento
Ibidem. nostro inuenitur: nec id modo, verùm etiam alia plura. Curiosis nempe longis disceptationibus de eo altercantibus computrescit, nihil conducit, sinéque fructu perit, superbis
1. Cor. 11. verò scandalum est, indignis mors & damnatio, quemadmodum olim arca Dei piis Israëlitis summa spes, at impiis
1. Reg. 5. Bethsamitis, incredulisq; Philistęis certissima perditio erat. Postremum in mannæ historia est, quòd gomor ex illo asseruandum esse Moses præcepit, in sempiternas populi illius generationes. Et hoc ipsum Christi mandatum est, vt sacramentum hoc in Ecclesia in æternum maneat, inque suam memoriam sumetur. Ex his ergo omnibus non erit difficile, quàm pulchrè ea in manna omnia præfigurata sint, quæ in hoc sacramento nostro percipimus. Quid ergo miramur in Ecclesia hanc sonare acclamationem; Ecce panis

panis Angelorum, factus cibus viatorum, verè panis filiorum, non mittendus canibus? Et quid illi acclamationi aptius, quàm illa, cuius exordio huius sermonis memini, oratio coniungitur? Gratia Dei nobiscum, Amen.

IN DIE D. BONIFACII, EPISTOLAE LOCVM TENENS

LECTIO PROVERB. XV.

LIngua sapientum ornat scientiam, os fatuorum ebullit stultitiam. In omni loco oculi Domini contemplantur bonos & malos. Lingua placabilis lignum vitæ, quæ autem immoderata est, conteret spiritum. Domus iusti plurima fortitudo, & in fructibus impij conturbatio. labia sapientum disseminabunt scientiam: cor stultorum dissimile erit. Victimæ stultorum abominabiles Domino, vota iusto rũ placabilia. Qui sequitur iustitiã, diligitur à Dño.

EODEM FESTO EVANGELIVM IOAN. XVI.

IN illo tempore, Dixit Iesus discipulis suis, Ego sum vitis vera, & Pater agricola est. Omnem palmitem in me non ferentem fructum tollet eum; & omnem qui fert fructum, purgabit eum, vt fructuum plus afferat. Iam vos mundi estis propter sermonem, quem locutus sum vobis. Manete in me, & ego in vobis. Sicut palmes non potest ferre fructum à semetipso, nisi manserit in vite, sic nec vos nisi in me manseritis. Ego sum vitis, vos palmites. Qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum, quia sine me nihil potestis facere. Si quis in me non manserit, mittetur foras sicut palmes & arescet, & colligent eum, & in ignem mittent, & ardet. Si manseritis in me, & verba mea in vobis manserint, quodcunque volueritis petetis, & fiet vobis.

DE D. BONIFACIO ARCHIEPISCOPO Moguntino, Sermo primus.

INTERROGA Patrem tuum, & annuntiabit tibi: maiores tuos, & dicent tibi. Initio hodierni Euangelij admiranda quædam de vulgi in Christum ardore Lucas commemorat. Ve-

Luc.6. nisse ad eum multitudinem plebis copiosam ab omni Iudæa & Ierusalē, & maritima Tyri & Sidonis. Sed & causas, quid ita vulgus mouerit addit: quarū prima comitas Christi erga omnes, ipsa, inquā, philantropia Domini est, quæ in hoc maximè consideratur, quòd nō solū de monte, verùm etiam è cœlo in has terras ad nos descendit, quò omnibus ad ipsum facilior esset aditus: altera causa est diuina potentia, qua facillimè omnium morborum genera curauit. Virtus, inquit Lucas, exibat de illo, & sanabat omnes: tertia denique causa

Ibidem. est verborum Christi suauitas, qua etiam conscientias mentésque hominum permouens, lætitia imbuit. Hic ille tripli-

Eccle.4. catus funiculus, qui nō modò Iudæos illo tempore, sed etiānum Gentes ad Christum attrahit, imò idem funiculus nos

Psal.99. in Christo manentes dicere facit cum Dauid: Domine, nō recedimus à te, viuificabis nos, & nomen tuum inuocabimus. Credimus enim ipsi, atq; adeò videmus verba ipsius, verba Dei, aut (vt cum Petro cōfiteamur) vitæ æternæ: potentiam eius, potentiam Dei esse, & quod ipsius se in omnes exten-

Ioan.6. dat bonitas. Et cui non vel maxima esset voluptas illic esse, vbi tam mitem atque benignam sese diuina bonitas exhibet, tam potenter curat & saluat, tantáq; promittit? Admirabātur olim increduli Iudæi, Gentésq; cæcæ, tanto credē-

Ioan.10. tes affectu Christum secutos fuisse crucifixum. Dæmonium habet & insanit. Quid illum auditis? aiebāt. Tum Græci incantamentis homines ad Christū trahi, támque indissolubiliter non sine Magia illi adhæreret arbitrabantur. Sed & etiānum inuenias tanta constantia Martyres Christo adhæsisse, vt non modò omnia eius causa reliquerint, verùm etiam sese in omniū immanissimos cruciatus dederint, admirentur. Verū hoc Euāgeliū intuenti minimè admiratione dignum illud videbitur, quin nec insaniā, nec Magiam in Martyribus fuisse, quod ea cōstantia Christo adhæserint, sed fidem, pietatem, amorē. Qua re factum est, vt hoc Euangeliū, in Martyrum festiuitatibus in Ecclesia legatur, quo cuilibet apertum sit, quid eos ad Christū pertraxerit, quidq; in ipso cōstātes in mortem vsq; seruauerit. Id quod primum hîc cogitandū est, cùm nos quoque hoc ipsa festiuitate tantæ sedulitatis, amoris, desideriique, quibus patres olim nostri ad Christum pertracti sunt, admonemur. Patres nostros dixi, nimirum Diuum Bonifacium cum sanctæ societatis suæ collegio. Id quod nemo miretur. eruditi enim nouerūt,

Patris

Patris nomen non corporum modò genitoribus attribui. Nam & in precatione noſtra & Apoſtolico ſymbolo Deum patrem noſtrũ dicimus. tum & ſeniores quoſque patres appellamus. Sic etiam Reges & principes viri patres patriæ dicti ſunt. Sed & in ſacris Scripturis Abrahã pater omnium credentium vocatur. Et Salomon patrẽ ſe omnium eorum dicit, qui Sapientiæ ſtudent. Audi fili mi, inquit, diſciplinam patris tui. Et denique Paulus patrem ſe Corinthiorũ dicit, quos per Euangelium genuit. Et hoc modo non immeritò Bonifacius Germanorũ pater dicitur. Per ipſum enim Deus patres noſtros ad agnitionẽ fidei atque veritatis perduxit. Nõ quòd primus ille Euangelium Germanis prædicauerit. Fuerũt enim & ante eũ Præſules Mogũtiæ. Alij fidẽ plantauerunt, hic plantationẽ rigauit: alij nouã domũ ędificarunt, hic collapſam inſtaurauit: alij in vna aliqua parte, hic per totam ferè Germaniã prędicauit: alij bonum ſemen ſeminauerunt, hic zizaniam denſè ſuccreſcentem ſuccidit, eradicauit, extirpauit: alij vitæ ſuæ diebus veram in hominibus fidem conſeruarunt, Bonifacius, vt ſe mortuo etiam vera in Germania fides permaneret, ſtuduit. Hinc tot collegia, tótque cœnobia ab ipſo fundata, quibus ſanctos, doctos, idoneóſq; viros vndequaque collectos præpoſuit, eam ob cauſam, ne quando doctorum hominum inopia deficerent, ſed perpetua ſucceſsione, qui Germanos nos in fidei pietatiſque veritate cõſeruarent, haberemus. Id quod aliqua parte factũ eſt. Nam (vt vno verbo omnia dicam) quod in Chriſtianæ fidei vnitatẽ Germania peruenit, in eáque vſq; ad hæc noſtra tẽpora perſtitit, primum Deo, deinde Apoſtolis, tertio etiam Bonifacio noſtro acceptum ferimus, & nemo alter, qui diutius & ſedulius hoc in Germania prædicando ſudauerit, inueniatur. Ex quibus omnibus cuilibet facile eſt videre, cur tanta hæc feſta dies ſolennitate celebretur, & cur D. Bonifacij tam præclara atq; honorifica memoria maximè hîc Moguntiæ perſeueret. Eſt nimirũ gratiarum actio erga Deum, qui tam diligentes fidóſque paſtores dedit. Tum etiã ſignificatio quædam eſt gratiæ mentis noſtræ erga ipſum Bonifacium, qui noſtro bono tam fideli ſtudio laborauit. Deinde, quod ante dictum eſt, quid nos hîc facere conuenit, docet. Interroga patrem tuum, & annunciabit tibi: maiores tuos, & dicent tibi. Si enim Germanos ad fidem pietatém que conuertit Bonifacius, decentius magíſque neceſſarium

Matt. 6.

Rom. 4.

Prou. 1.

1. Cor. 4.

Deu. 32.

hoc nequam seculo contaminata cùm doctrina tum vita omnium, vix quicquam facturi sumus, quàm si ad ipsius doctrinæ vitæque puritatem & normam respicientes nosmet iustificauerimus. Proinde nonnihil de tanti viri dicendum mihi vitæ historia est, vt eò rectius, an in ea, quam patres nostri & ipsi calcauerunt, & nobis pergendam ostenderunt, via pergamus. Interroga patrem tuum, & annunciabit tibi. Et quidem Moses Israelem corripiēs his verbis adorsus est. Nam & viuente se & superstite legem Dei sepe præuaricati fuerant, videbátq; in spiritu Domini, se defuncto maiori
Ibidem. eos rabie contra eam, quam mandante Deo tulisset, legem pugnaturos esse. Propterea exclamat dicens, Audite cœli quæ loquar, audiat terra verba oris mei, quia nomē Domini inuocabo. Date magnificentiam Deo nostro, Dei perfecta sunt opera, & omnes viæ eius iudicia. Peccauerunt ei nō filij eius, in sordibus. Generatio praua atque peruersa, hæccine reddis Domino stulte populе & insipiens? Nūquid non ipse est pater tuus, qui possedit te, & fecit, & creauit te? Memento dierum antiquorum, cogita generationes singulas: ac si diceret, Nunquid exigua tibi videntur huius temporis beneficia? cogita superiorum temporū dona. Si mihi fidem non habes, interroga patrem tuum, & dicet tibi Hoc modo populum suum Moses arguit. Atque vtinam non illa in *nos* etiam quadraret correptio. Tangit autem verisimè, *vbique* enim, & in omnibus hominū conditionibus inuenitur peccatum & præuaricatio. Tum omnes declinauerunt, inquit
Psal.13. Dauid, omnes inutiles facti sunt: non est qui faciat bonum, non est vsq; ad vnum. Imperfectio & iniquitas in iuuenibus & senibus, in Magistratibus atque subditis, in Ecclesiasticis atque secularibus præualent. In doctrina pariter atque vita vitium est. illa enim superstitiosa nimis, aut carnalis est: hæc planè Ethnica, hoc est, impia est. Non hæc patres docuere nos, multóque minùs ita ipsi vixerunt: quorum doctrina firma, fundata, constans, & spiritualis erat, vita sancta fulgebat. Et hìc quisque secum cogitet, cui in fide credat, quem sequatur moribus. Plures quidē magistros habeamus, pau-
1.Cor.4. cos tamen patres comperimus, vt suo etiam tempore Paulus
Phil.2. dixit. Tum plurima exempla atque vestigia cōspicimus, sed eiusmodi quæ ad tartara ducunt, præuia. Multi enim latam viam ad perditionem deducentem ambulant. Quòd si se-
Matt.7. curus & rectè cùm in doctrina, tum vita incedere vis, interroga

roga patrem tuum Bonifacium,& dicet tibi. Duo autem in eius vita digna præcipuè cõmemoratiõe inuenio. Primùm, quòd humilis Dei seruus: secundum, quòd seuerus & grauis Ecclesiastes fuit. Vis autem quæ eius doctrina fuerit discere? In hoc Euangelium oculos conuerte. Illic enim tota eius doctrina atque prædicatio proponitur. Neque enim potuit diuersum quid prædicare ab eo, quod à Christo audiuit & didicit. Qua enim ratione Christus prædicationẽ illius hominis tantorũ miraculorum testimoniis approbasset, si secus atq; ipse prædicauisset? Iã verò quatuor in illa Euãgelij lectione Christus docet, quorũ primũ fidẽ, secũdũ spẽ, tertium charitatẽ, quartũ crucẽ & perseuerãtiæ probationẽ respicit. Primũ est paupertas spiritus, de hac sola enim Christus loquitur, vt in Matthæo videre est. Et qd illa spiritus paupertas aliud est, quã humilis operũ & proprij meriti diffidentia, & perfecta diuinæ misericordiæ fides seu fiducia? Deinde quid spes aliud est, quàm sempiternæ felicitatis, bonorum appetitus & desideriũ? Et quid charitas facit, nisi blasphemias in Deum, hominúmq; iniurias luget? Deniq; quid mundi huius odiũ, quid contumeliæ, persecutionésque aliud sunt, quàm crux quædam, qua vetus homo noster crucifigẽdus atque mortificandus est? Hæc ergo Bonifacius docuit, hanc fidem, spem, charitatem, patientiam, etiam vitæ suæ moribus expressit. In fide enim incepit, in spe progressus est, charitatem erga omnes maximè in pontificatu benè administratis rebus declarauit. Patientia totius vitæ actum conclusit. Agitè ergo recentes, quod patri vestro rerum gerendarum initium fuerit, accipite. Cùm in Britannia natus ad iustam viri ætatem peruenisset, mox sese sacris Scripturis atque Ecclesiasticis rebus tradidit, solidúmque fundamentum ponens, omni diligentia, omníque studio, vt paupertatem illam Spiritus, hoc est, veram humilitatem, sui abnegationem, Dei timorem pariter atque fidem, suam faceret, laborauit. Hoc illi principium fuit: Vnde tantus vir euasit. Sed Deum immortalem, quomodo posset non pudere iuuentutem nostram, hæc si audit? aut quomodo parentes negligẽtes, qui propriis ipsi liberis suis æternæ sunt causa perditionis, non terrebuntur? Quid hac tempestate leuius iuuentute est? Quid parentibus, pædagogis, curatoribúsque negligentius? Non ergo est, quòd fidem in Germania deficere miremur: sed non hæc à patre nostro Bonifacio

Matt. 5.

Paupertas spiritus quid sit.

didicimus. Interroga patrem illum tuum. is nihil æquè necessarium iuuentuti, atque pietatis studium docebit. Id quod Hieremias quoque docet, cũ ait, Bonum est viro, cùm portauerit iugum (Domini) ab adolescentia sua. Contrà nihil periculosius, quàm ab adolescentia peccandi assuescere facilitati. Id quod rursus idem Hieremias docet: Si mutare potest Aethiops pellem suam aut pardus varietates suas, & vos poteritis benefacere, cũ didiceritis malefacere. Quâ porrò vtile, quàm decens mortalibus, ab ineunte ætate pietati & iustitiæ assuefacere, liber Tobiæ docet. Sed & Dauid ostendit, cùm ait, Beatus vir qui timet Dominum, in mandatis eius volet nimis. Potens in terra erit semen eius, generatio rectorũ benedicetur. Gloria & diuitiæ in domo eius, & iustitia eius manet in seculum seculi. Contra verò quàm sit pernicioſum, ab incunabulis, & quasi cum lacte imbibere iniquitatem, ferale duorum filiorum Heli exemplum, qui ambo vno die occubuerunt, sacerdotio exuti, atq; Arca Dei priuati. Sed nunquid feliciter iacto fundamento satis est? Non. Audi ergo quomodo Bonifacius succreuerit. Cũ iam excessisset ephebiam adolescens factus, animum in timore Dei, ac spiritus paupertate assuetum obfirmasset, alios quoque ad felicitatem perducendi desiderio tangitur, relictâq; patria, prædicat verbũ, aliósque cõuertit: & licet liber esset, omnium se tamen seruum fecit, vt omnes lucraretur & ad salutẽ perduceret, exemplum præceptoris Pauli secutus. Et hoc adolescentiæ suæ incrementum erat. Id quod in primis sibi dictum existiment, qui adulti totos sese mundo dedunt, superbiæ, concupiscentiæque seruientes spiritui: sibi viuentes nullius alterius curam habent, nec Dei gloriã, nec proximi salutem, nec denique Ecclesiæ promouẽt instaurationem. Sed age, Patrem tuum Bonifaciũ interroga, piè ne hoc atque Christiana vocatiõe dignè factũ sit, imò ipse hũc imitare patrem, vt illi similis effectus, verè dicaris Bonifacius, hoc est, benè faciẽs. Talis enim nisi fueris, Christiano nomine indignus es. Hinc ergo collige, quo nomine cẽsendi sint, qui nõ solùm benè agere negligunt, sed & omni generi nequitiæ studeant, eiúsque tam scilicet vigilantis studij venãtur gloriã. Non iustitiæ, nõ salutis tanguntur desiderio, sed ad perditionẽ aliorũ inuigilant. Tertius porrò veræ pietatis in Bonifacio gradus est, grauissimus in Põtificatu labor, curæ solicitudinésq; innumeræ. Primus hic illius sancti pectoris

Thren.3.

Psal.111.

1.Reg.4.

1.Cor.9.

angor

angor erat, ſicubi diuini nominis blaſphemias contumeliáſque, tum & animarũ perditionem intelligebat. Quare quo potuit modo eiuſmodi malà præuidit & cauit, hac illac profectus, viſitauit, ſpe extulit, docuit, ſuaſit, zizaniam extirpauit, pietatẽ plantauit, vbique pios gnaróſque Paſtores & Epiſcopos præfecit. Et hæc apertè omnia atque palàm. Verũ ſolus & ſecreto aſsiduè orauit. Hæc in Pontificatus dignitate exercitia illius, ſanè omnes Epiſcopos decẽtia exercitia. Sed quis tam cæcus, qui quàm, & hac parte Bonifacij exẽplũ relinquentes, deuiauerimus non videat? Sæpè per vim noſmet in Eccleſiaſtica munera ingerimus, nec tamen quicquã præter otium voluptatémque quærimus, & ſequimur: nemo vt Bonifacius ſiet, operam dat. Neſciunt enim nec intelligunt, quanti ſit periculi præeſſe aliis, quod ſi ſcirent, ſine dubio ita in vtranque aurem nunquã dormirent. Quare & hic patrem tuum interroga, quæ Epiſcopi, Abbatis, Prælati, Sacerdotis, cæterarúmque Eccleſiaſticarum perſonarum ſint munia, & nos etiam qui ſpirituales dicimur, longè à recta ſemita deuiaſſe intelliges. Poſtremò, interroga patrem tuum Bonifacium, quæ piæ vitæ concluſio ſit, & reſpondebit tibi, patientiam, conſtantiam, perſeuerantiam eam eſſe. In patientia veſtra, diſcipulis loquens Chriſtus ait, poſsidebitis animas veſtras. Et hanc egregiam in Bonifacio conſideramus. Iam enim morti vicinus, in Friſiam deſcendit, ibique collapſam religionem inſtaurat. Tum etiam diſcipulos, quos habebat, ne perſecutoribus ſuis reſiſterent, nec ſe in ſuam defenſionem armarent, monuit, imò verò mortem ipſam minimè timendam eſſe docuit. Quo facto ab impiis trucidatus eſt. Et quàm rara hæc in nobis patientia? Pauciores ergo ad felicitatem peruenire, mirum non eſt, cùm Chriſtus eam forti pectore conſtantibus promiſit. Bonifacium ergo conſideremus. Eiuſcemodi patrem imitemur, quo de nobis etiam dici poſsit: Beati pauperes ſpiritu, quoniam veſtrum eſt regnum cœlorum. Beati qui nunc eſuritis, quoniam ſaturabimini. Beati qui nunc fletis, quia ridebitis. Beati eſtis cùm vos oderint homines, &c. quoniam merces veſtra copioſa eſt in cœlis. Gratia Dei nobiſcum,

Amen.

Luc. 11.

SER

SERMO SECVNDVS COLLATIO duorum Bonifacij & Dauid cum sua cithara.

IPse est directus diuinitus in pœnitentia Gentis, & tulit abominationes impietatis, & ad Dominum gubernauit
Ecclesiast.49. cor suum, & in diebus peccatorum corroborauit pietatem. Refert Regum liber primus, quòd Dauid olim citharam
1. Reg.16. suam pulsans, malum à Saul Rege spiritũ abegerit: id quod multis olim miraculum visum fuit, videretúrq; etiamnum, nisi quid cithara illa fuit, sciremus. Scriptura autem refert,
Psal.107. Dauid citharam pulsando, diuinas laudes, misericordiam, veritatémque decantasse: ipsúmque Deum inuocasse. Hoc cantu, hoc sonitu nequam spiritum propulsare potuit: alioqui enim fides citharæque concentus nihil effecissent. Similia in hoc Euangelio atq; festo videmus. Vterque enim Christus & Bonifacius malum ex hominum pectoribus profligauit spiritum, concentu nimirùm illo suaui euangelicæ citharæ: ille Iudęam primùm, deinde per Apostolos vniuersam orbem: hic verò priuatim Germaniam, personantes: idque ambo feliciùs rectiúsque, quàm Dauid confecêre. Hic quidem citharam sua spiritum illum abegit, sed ab vno tantùm Saul, nec perfectè, sed ad tempus: illi verò, hoc est, Christus & Bonifacius ex multis hominum millibus, & ita, vt relictum domicilium, deinde nunquam potuerint repetere. Id ita esse, paucis Euangeliũ hoc atque festum explicans, docebo. Principiò, sine cõtrouersia omnes nouimus Dauid in multis, imò in omnibus ferè quæ de ipso scripta sunt, Christi gessisse figuram. Verùm quòd etiam citharam pulsans, figura Christi fuerit, ex hoc Euangelio colligitur ita planè, vt vtrobique iisdem penè verbis res proponatur. De Dauid enim Scriptu-
1. Reg.16. ra refert, dicens, Igitur quandocunque spiritus Domini malus arripiebat Saul, Dauid tollebat citharam, & percutiebat manu sua, & refocillabatur Saul, & leuiùs habebat. Recede-
Luc.6. bat enim ab eo spiritus malus. De Christo ita Scriptura refert: Multitudo copiosa plebis venerant vt audirent eum, & sanarentur à languoribus suis: & qui vexabantur à spiritibus immundis, curabantur. Ecce quod & Christus spiritus nequam profligauerit, nec ab vno, sed à multis hominibus. Sed Christus hoc (inquis) non cithara fecit, quemadmodum Dauid. Agè ergo, quæ cõsequenter Lucas commemorat, audi: Et ipse, inquit, eleuatis oculis in discipulos suos dicebat,

Beati

Beati pauperes spiritu, quia vestrum est regnum cœlorum. Annon huiusmodi verba suauissimi citharæ cantus tibi videntur? & quæ cithara, ita hominum animos demulcere potuit. atque Christi verba? quis vnquam concinnius cithara accinit, quàm ipse in hoc Euangelio Christus prædicat? Sit ita, fuerit licet bonus citharædus Dauid, quid verò externo sonitu magnum efficere potuit, si non iuxta citharam Dei etiam verba factáque decantasset? Non enim dæmonium nequam nisi verbo Dei solo eiicitur, externũ omnẽ sonũ contemnit. Aduersus solùm Dei verbũ persistere nequit. at vbi clariùs verbum Dei personat, quàm in Euãgelio? Agè ergo quid miraris suauissimo Euangelij cõcentu pelli dæmones? Breuis quidem hæc Euangelica lectio est, si verba numeres, attamen multa hominũ dæmonio liberauit millia, liberátque etiamnum. Annon ille tibi miserè à dæmonio impugnari videtur, cuius animũ vel superbia occupat, vel auaritia inuasit? Quis enim inquietior impulso à superbiæ vel auaritiæ spiritu? cõtrà verò quid auaritiæ illũ spiritũ potentius eiicit, quàm quod Christus ait, Beati pauperes, quia vestrum est regnum cœlorũ? Quo vocum sono ita plurimi cõmoti sunt, vt post se relinquentes omnia, Christum secuti sint, omnia arbitrati sunt, vt sterçora vt Christũ lucrifacerent, Id quod Matthæus & Zacchæus fecerunt, qui aliquando miserè circũacti auaritia, ad vnum Christi verbũ omnia reliquerũt, Ita & cæteri Apostoli licèt nec opulenti ipsi essent, nec diuitias cõcupiscerent, quæ habuerunt tamen reliquerunt, eóque Christo desiderio atq; amore adhærebant, vt postea Petrus erumpẽs diceret, Quò ibimus Domine, verba vitæ æternæ habes, Eodem modo Christus cùm dixit, Beati qui esuritis, quia saturabimini: ex plurimorũ hominum mentibus gulæ crapulæque spiritũ eiecit, quę sanè sepissimè ita inuadit homines, vt nec loquantur nec faciant quicquam ab habente dæmonium alienũ. Sic & quod ait, Beati qui nũc fletis, qa ridebitis, multos à spiritu vanitatis, irrationabilis gaudij, concupiscentiæ carnalis, voluptatisq; liberauit, qui & ipse brutis quàm hominibus similiores facit homines. Sic quòd ait, Beati estis cùm vos oderint homines, multis pulsauit inordinatũ seculi timorẽ, tristitiã, pusillanimitatẽ, desperationẽ, & impatientiam, ita omnino, vt in mediis periculis ipsáque morte exultare possent. Ecce igitur & Christũ cithara sua, suauíque verbi sui sonitu nequam fugare spiritus. Quòd si iam & festum

Matth.9. *Luc.19.* *Matth.4.* *Ioan.6.*

hoc

hoc inſpexerimus, idem etiam Bonifacium feciſſe inueniemus. Quid enim in hac Germania noſtra niſi nequã ſpiritus, qui patres noſtros, poſt Euangelij prædicationẽ per Apoſtolos Apoſtolicóſq; viros diuulgati, rurſum in omnis generis errores, ſuperſtitiones atq; peccata præcipitarãt, eiecit? Quo verò id inſtrumento niſi Euãgelica cithara, cõfecit, quam ea grauitate pulſauit in Germania, vt ſui ſimilem ab Apoſtolorum hucuſque temporibus, patria noſtra neminem viderit? Nemo, inquam, tantùm nobis quãtùm Bonifacius præſtitit: vnde verè cum Paulo dicere potuit: plus omnibus laboraſſe ſe, ſed nõ tamen ſe ſolùm, ſed gratia Dei ſecũ. Meritò etiam Bonifacij illi nomen datum eſt, quod eſt, beneficus, vel bona faciens. Atq; eadem de cauſa Ieſu Sirach verba de Rege Ioſia cõſcripta huc in ipſum adduxi. Ipſe eſt directus diuinitus in pœnitentia Gentis, & tulit abominationes impietatis, & ad Dominũ gubernauit cor ſuũ, & in diebus peccatorũ corroborauit pietatem. Quæ ſanè rectè in Bonifacium noſtrũ referentur. Etenim ipſa diligentius cõſiderans, vitæ ſanctæ illius totã videbit ſeriem. Principiò enim veriſimè hic nobis à Deo directus eſt. nõ enim Germanus natus, ſed abundè ad nos venit, non ex ſeſe ipſo: neque enim propriã gloriã quæſiuit aut priuatę vtilitati inhiauit, id quod faciunt, qui ex ſeipſis veniunt, & ex ſeipſis loquuntur. Sic nec ab Tyrãno aliquo noſtram inuadere ditionẽ directus ſeu miſſus eſt. Vnam enim animarum, quas perdere ſtudet Satan, quæſiuit ſalutẽ: vnde rectè ſequitur à Deo ſolo miſſum eſſe. Deus enim ipſe eſt, qui ait, Nolo mortem peccatoris, ſed magis vt conuertatur & viuat. Et quid aliud Bonifacius queſiuit, præter plurimorum in Germania libertatem animarum? Eóque à Deo ipſum miſſum eſſe, nemo dubitet. Qui enim quærit gloriã eius, qui miſit eum, hic verax eſt, & iniuſtitia in illo non eſt. Deinde etiã in pœnitentiã Gentis, hoc eſt, in conuerſionem populi miſſus eſt. Non enim primus fidẽ religionémque noſtram plantauit, ſed plãtatã ab aliis, rigauit. quod degenerauerat, in naturã reduxit, atq; reſtituit: vnde baptizare nõ eſt miſſus, ſed cõuertere. Maximè verò hoc in eo cõſideratur, quòd quẽadmodum & Ioſias, abominationes impietatis abſtulit. Hic enim prædicationis ſuæ fructus erat, qui vbi nõ ſequitur, fruſtra prędicatur. Nõ illius infructifera fuit prędicatio, ſed viuax & operoſa, mẽtes hominũ penetrãs, cẽtuplũ fructũ attulit. Omnẽ impietatis abominationẽ abſtulit. Abominationem

1. Corinth. 15.

Ioan. 7.

Ezech. 18.

Ioan. 7.

1. Cor. 3.

Abominatio quid

tionem dicimus ea omnia, quæ vt inuisa detestamur, & refugimus, vt sint absentia, &, nõ appropinquẽt. Et hac significatione multæ sunt corã Deo abominationes, quę odit, detesta tur, atq; execratur. Prima, idololatria est. Hæc enim omniũ abominabiliũ maxima abominatio est. Ego sum Dominus Deus tuus, ait Omnipotẽs, nõ habebis deos alienos corã me. Ego enim sum Dominus Deus tuus fortis, zelotes, &c. Aduersus hãc abominationẽ omnes Propheræ clamauerũt. Secundò etiã impura doctrina abominatio est corã Deo, cũ omnibus humanæ rationis sensibus verbo Dei repugnãtibus, Propterea Iudæorũ cultus excogitatos, nulla causa, nullâque lege prescriptos Deus in Isaia reiicit: Nõ est, ait, mihi voluntas in eis. Denique omnis vitæ morúmq; impietas corã Deo abominatio est. Odit enim Altissimus peccatores. Quare Sapiẽs ille testatr dicẽs, Abominatio Domini, cogitationes malæ. Et, Abominatio est Domino via impij. Et, Abominatio Domini est omnis illusor: Abominatio est Domini, labia mẽ dacia. Et, Abominatio Domini est omnis arrogãs. Et, Statera dolosa, abominatio Domini est. Iã verò omnẽ Bonifacius abominationẽ abstulit, nullã passus est vel in doctrina, vel in cultu Dei, vel deniq; credẽtiũ moribus. Nõ nostrorũ tẽporũ atq; hominũ more, qui sibi videtur omnẽ abstulisse abomina tionẽ, superstitionémq;, nõ tamẽ, q̃ doctrinã pariter atq; vitã credẽtiũ plenã abominatione inseminauerint animaduer tẽtes. Nõ ita, inquã, Bonifacius noster fecit, pari enim cõstãtia, grauitate, atq; seueritate aduersus falsam doctrinã, vitámq; impiã, atq; idololatriã, in que cultu diuino superstitio nẽ restitit atque pugnauit. Vnde factũ est, vt multos è tenebris in lucẽ, ab errore ad veritatẽ, ab iniustitia ad virtutẽ, ab idololatria, ad verũ Dei cultũ, ab ebriositate ad sobrietatis amorẽ, à carnali cõcupiscẽtia, ad cõtinẽtiã induceret, adtraheret, impelleret. Omnẽ impietatẽ abstulit, spiritº impios profligauit, nullo alio medio, quàm diuini verbi cithara. Sed nũquid hîc quieuit, finémque laborũ posuit? Minimé. Ad Domi nũ gubernauit, seu direxit, cor suũ: & licèt maxima pars hominũ peccato seruiret, ipse tamẽ corroborauit pietatẽ, hoc est, in medio peccatorũ verè diuinos cultus, fidẽ, spẽ, charitatémq; interne oĩs etiã generis pietatẽ, virtutũq; exercitia instaurauit. Hęc de Bonifacio testãt historię: hinc illi nomẽ Bonifacij datũ est. Annõ hęc tibi cũ Dauid cithara cõsonare vidẽt? Primũ igit hîc gratias agamº Deo, q̃ hũc nobis dedit Bonifa

Exod.20.

Esa.58.

Eccles.12.

Prouerb.19.

Prou.3.& 12.

Prou.16.et 11.

Eccles.49.

Gal.4. nifaciũ, ſalutis ꝓmotorẽ. Deinde ipſum quoq; Bonifaciũ vt ſi patrẽ, q nos regnauerit in Chriſto, veneremur. Tertiò omni diligẽtia in hoc incũbam⁹, ne fruſtra nobis verbi Dei pulſa- *Matth.11.* uerit citharã: vt nõ & de nobis dici aliquãdo poſsit, Cãtauimus vobis tibiis, & non ſaltaſtis: lamẽtauimus vobis, & non *Luc.7.* ploraſtis. Præterea ipſi quoq; annitamur, vt tales ſimus bonorũ operũ factores. id enim omnibus neceſſariũ eſt maximè. Poſtremò, Deum quoque precemur vt ſanctæ Eccleſiæ ſuæ eiuſcemodi Bonifacios excitet, & præficiat. Nam & hoc vehemens & vrgens neceſsitas poſtulat, in tãta eius generis hominum penuria inuenias, qui Reipub. in externis ſeruire ſeſe dedãt, multos in Eccleſiaſticis verò & ſpiritualibus neminẽ. Hinc eſt quòd omne artes, omnes reliquæ ſciẽtiæ ſummum teneant, ſola Theologia excepta, quæ retrimento ſepulta iacet: imò hinc eſt, vt Gregorius ait, quòd totus mundus ſacerdotibus plenus eſt, pauci verò adeò in multis inueniantur in meſſe Domini laborantes, quod tamen omnium primum eſt. Quid enim prodeſt Medicos eſſe qui corpus curent, quum nemo ſit qui medetur animæ? Quid iuuat plures eſſe qui linguas forment, diſertáſque facient, cùm qui vitam inſtituat, moréſque reformet inueniatur nemo? Quid cœli motus ſiderúmque curſus qui doceant eſſe in- *Luc.10.* uat, cùm qui in Dei agnitionem inducat, neminem videat? Et deniq; quæ vtilitas eſt, eſſe qui imperiales leges enodent, cùm ſit qui iuſtitiam quę coram Deo valet, doceat nemo. Eò igitur vehementius ardentiúſque rogandus eſt Deus, vt operarios mittat in meſſem ſuam, tales omnino, qualis Bonifacius fuit. Gratia Dei nobiſcum, Amen.

EVANGELIVM ALIVD, QVOD LEGITVR QVANDO FESTVM BONIfacij poſt Pentecoſten aut S.S. Triadis ſolennitatem celebrandum eſt. Lucæ VI.

IN illo tempore, deſcendens Ieſus de monte cum diſcipulis ſuis, ſterit in loco campeſtri, & turba diſcipulorum eius, & multitudo copioſa plebis, ab omni Iudæa & Ieruſalem & maritimâ, & Tyri & Sidonis, qui venerant vt audirent eum, & ſanarentur à languoribus ſuis. Et qui vexabantur à ſpiritibus immũdis,

immundis, curabantur. Et omnis turba quærebat eum tangere, quia virtus de illo exibat & sanabat omnes. Et ipse eleuatis oculis in discipulos suos, dicebant, Beati pauperes, quia vestrum est regnum Dei. Beati qui nunc esuritis, quia saturabimini. Beati qui nũc fletis, quia ridebitis. Beati eritis, cùm vos oderint homines, & cùm separauerint vos, & exprobrauerint, & eiecerint nomen vestrum tãquam malum propter filium hominis. Gaudete in illa die & exultate, ecce enim merces vestra multa est in cœlo. Secũdùm hæc enim faciebãt Prophetis patres eorũ.

SERMO TERTIVS.

CVr Euangelium hoc sæpe in Martyrum festiuitatibus totius anni circulo legatur, quemadmodum & hodie cùm D. Bonifacij sociorúmq; eius memoriam celebramus, ipsa verborum series manifestat. Docemur enim eos, verè Apostolicos viros fuisse, Apostolorum in vitæ æternæ semita calcauisse vestigia, qui & in semetipsis exhibuerunt & ostenderunt quod in Apostolis suis Christus prædicat, summáq; æternę felicitatis remuneratione dignum iudicat, qui Christum ipsum in humilitate secuti sunt, iustitiam sitiuerunt, omnia reliquerunt, nulla temporanei boni cura affecti sunt, calamitatem vitæ huius, & filiorum Adæ inopiam defleuerunt, propter iustitiam persecuti sunt, in sola Christi ad credentes suos promissione futurę vitæ cõfisi sunt. Vnde cum Christo exaltati nunc, gratia, iustitiáq; illuminati, satiati, vitam æternam possident. Hac ratione istud Euangelium in Martyrum memoriis legimus. omnia etiam in ipsis apertissimè verò in nostro Bonifacio considerare licet. Idq; meritò in eius laudibus primas tenet. Nimirũ Christi imitatio, mens Apostolica, animus moréſq; Euangelio conformes. Licet enim aliàs multa in homine egregia considerāmus atq; admiramur, nisi tamen Euãgelio cõformia sint, nihil sunt. Inuenimus enim & Iudæos atq; Gẽtes, pro rectè factis prædicari. Sed quid profuit illis, cũ Christũ ne quidẽ cognouerunt, nedũ vitã suã ad illius doctrinæ normã accõmodauerint & instituerint? Sic etiã inuenias qui longo ordine prosapiã suã recẽsere norit, sed exiguo suo honore, quod de

generans eos non sit imitatus, in quorum præstantia gloriatur. Verùm si quis iuxta Euangelij regulam vitam suam dirigit, & in eorum qui primi à Christo promissione acceperũt, vestigiis hæret, hic laude dignus prædicabitur. Ita enim præcipiens Paulus vult. Estote, inquit, imitatores mei, sicut & ego Christi. Addit autem, vt obseruemus eos, qui ita ambulant, sicut forma ab ipso præscripta docet. Et eiusmodi omnino hic noster Bonifacius fuit, Diligẽs Christi imitator: vera atq; fructifera Apostolicæ successionis plantatio. Vnde nemo miretur, hoc de eo, eiúsq; societate Euangelium legi, in quo Apostolos suos multiplici consolatione erigit, magnísq; promissionibus attollit, beatos eos, nec semel, sed quinquies pronuntians, licet in terris positi essent, imò grauissima cruce premerentur. Age verò, Apostolis ipsam Euangelij hodierni lectionẽ primũ fuisse dictam nouimus: sed eandẽ hîc de D. Bonifacio in Ecclesia decãtari audiuimus & quidẽ hoc meritò. Hoc restat, vt eam vitæ normã sequamur, qua ad participationẽ harũ promissionũ perducamur. Quæ enim nobis illinc vtilitas, quia Apostolos suos Christus, omnibus audientibus, beatos affirmat, idipsum etiã de Bonifacio Ecclesia cõcinit, si nos ista refugimus: imò væ nobis sempiternũ, nisi aliquando horũ verborum participes fuerimus. Vbi enim pars nulla promissionũ Christi est, certissima atq; æterna expectatur perditio. Iã verò partẽ in iis habere non possumus, nisi ipsi Apostolorũ vestigia calcauerimus, id quod Bonifacius studiosissimè fecit. Non enim promissiones hæ omniũ cõciones sunt, sed tãtummodo Christi Apostolorum, qui pauperes sunt spiritu, sitiunt atq; esuriunt iustitiã, peccata sua deflent, patienter mundi odiũ persecutionémq; sustinent. Proinde ita planè hac festiuitate vsurpandum est, ac si ipse Bonifacius etiãnum admonẽs diceret, Imitatores mei estote, sicut & ego Pauli atq; Apostolorũ, ipsi autem Christi. Hæc, in quã, nobis ante omnia dicta existimemus. Neq; enim minus necesse nunc est, quàm cùm hæc Paulus Corinthiis, deinde etiã aliis, Ephesiis nimirũ scriberet, Vtrobiq; enim inuenit non imitatores Christi, sed inimicos crucis Christi, sua quærẽtes tantũ, vẽtrẽq; Deũ suum putãtes. Propterea oportebat, vt cæteris eò fortius acclamaret. Quantũ verò nostro hoc tẽpore ab Apostolorũ vestigiis atq; imitatione deflexerimus, facilius cõqueri, quã dici potest. Quare studiosiùs cõsiderãdi sunt quos proximè ad Apostolorũ formam

Phil. 3.

Luc. 6.

1. *Cor.* 4.

Phil. 3.

mã exẽplåq; acceſsiſſe colligimus. Si enim cũ ſanctis in æter
na felicitate participare voluerimus, eorũ collegio cõiungi
in via neceſſe eſt. Et hæc de D. Bonifacio eiúſq; ſociis quantũ
ad Euãgeliũ, in genere dicta ſint. Nunc porrò quæ piis præ-
terea in hoc feſto cõſideranda ſunt quæramus. Principiò hîc
Moguntiæ quis Bonifacius noſter fuerit, multis enarrare ſu
perfluũ arbitror. Neq; enim ſine dedecore noſtro nos neſci-
mus de eo, quæ totus Chriſtianus orbis in numerato habet.
Sed omnes hiſtoriæ primũ eũ annumerãt, qui Apoſtolici ver
bi munus in Germania promouerunt, atq; ea de eo referũt,
vt nemo inueniatur ſecundus, qui maiora in eo opere nobis
præſtiterit. Non ℔ primus fuerit, qui initiò Euangeliũ Chri
ſti inter Germanos diſſeminauerit, patréſq; noſtros ad fidem
adduxerit. Nã & ante eũ Germania Euangeliũ recepit, tum
etiã Moguntia aliquot pios Epiſcopos Martyres habuit, ſed
℔ hi, aliíq; cũ ipſis ædificarant, idipſum aut Arriani ſuis er-
roribus interne, aut Huni tyrannide ſua externè depopulati
erant, deſtruxerant, deleuerant. Has enim ambas calamita-
tes Deus in Eccleſia ſimul graſſari permiſit, conceſsitq; po-
teſtate ſua vti longo tẽpore, vt omnia ferè, in morẽ duorum
validiſsimorũ fluctuum aduerſus ſeſe inſurgẽtium collide-
rent, totúmq; inundantes mundũ Chriſtianum orbẽ deua-
ſtarent, Huni gladio, Arriani doctrinæ impuritate atque er-
rore, imò etiã ferro. Hi enim hæretici non minus tyrannicè,
quàm ipſi Huni, aliíq; ante eos Tyranni, in Catholicos & ve
rè credentes, perſecutione, trucidationéq; deſæuierunt. Id
quod Ambroſius, Hilarius, & ante hos Athanaſius, aliíq; in-
numeri experti ſunt. In hoc ſanè tumultu Catholico pio ex-
optabilior Diocletianus, quàm Conſtantius, Valens, Theo-
doricus, aliíque hæreſiarchæ, fuiſſet, optaſſétque ingenuus
quiſq; Chriſtianus ipſum magis Caiphã Epiſcopũ habere,
quàm Auzentiũ Mediolanenſem, Euſebiũ impium Nicome-
dienſem, cæteróſque Arrianos Epiſcopos. His ergo ambo-
bus connixa grandine nimbis continuò ingraueſcentibus,
facilè poteſt, quæque fuerit calamitas, conſiderari, nimirùm
hoc ſequebatur, vt nuſquã pura doctrina, aut verus Dei cul-
tus reperiretur. Alij enim Germanorũ planè in priſtinã ido-
lolatriã relabãtur, alij verò in graues horrẽdóſq; errores re
ciderãt, vt nõ minore Eccleſia ab huiuſmodi abominatione
vindicaretur reformaretúrque labore, q̃ eſſet ædificata. Imò
facilius fuiſſet cũ Apoſtolis Eccleſiã ædificare, quàm cũ Bo-

nifacio instaurare colapsam. Id quod hodie etiãvsu venit, vt minori labore Ethnicũ aut Turcã ad fidẽ cõuertas, quã seductũ erroneũq; Christianũ, in verã regiæ viæ semitã reducas. Atq; hinc facile est videre, quid Germanis, maximè verò nobis Moguntinis præstiterit, & quæ illius apud nos reputatio

1. Pet. 4. esse deceat. Petrus Apostolus monet, vt si quis in Ecclesia loquitur, quasi sermones Dei loquatur. Qui ministrat, tanquã ex virtute quã administrat Deus. Paulus aliquãto clariùs nõ

Rom. 12. 1. Cor. 12. solùm doctrinã, verũ etiã exhortationẽ: nõ solùm fundamẽtũ ponendũ esse, sed & superędificandũ: nõ modò plãtandũ, sed & irrigandũ esse. Tũ à Deo nõ modo varia dona, verùm etiã multa officiorũ genera dedisse affirmat, quæ & in ea,

Ephe. 4. quã ad Ephesios scripsit Epistola, enumerat. Sed ipsa etiã experientia docet sine irrogatione, & imprimis sine Dei in-

Psal. 126. cremento inanẽ plantationẽ esse omnem. Sic ædificare nihil est, nisi quod ædificatum est, sartum tectũq; seruetur, ipseq; Deus architectus fuerit. Sic cæterarũ rerũ nulla tã firma dispositio, quæ sine quotidiana instauratione nõ mutetur, & ad

Deut. 5. interitũ appropinquet. Idquod exẽplis nõ modò experiẽtiq; verùm etiã Scripturæ demonstrari potest. Moses eo popu-

Exod. 32. lũ induxerat, vt dicerẽt, Loquere tu nobis, & audiemus: quę cunq; præceperit nobis Dominus, faciemus. At postea cũ solũmodo quadraginta ab eo essẽt diebus, planè contrariũ in eo videre erat. Dauid & Salomon omni diligentia tẽplũ, &

2. Par. 29. in tẽplo Dei cultum instituerãt, sed defuncto demũ Salomo-

3. Reg. 7. ne, maxima pars populi à tẽplo simul atq; cultu Dei deficie-

3. Reg. 11. bãt, imò ipse Salomon primã eruptionẽ maximũ damnũ in-

3. Reg. 18. ferens, ferit. Elias ingenti labore populũ ad verum Dei cultũ reduxerat, sed mox Achab & Iezabel quadringentis Pro-

4. Reg. 18. phetis suis rursus seduxit. Ezechias Rex pius maximo stu-

4. Reg. 21. dio indefessáq; opera abominationem idololatriæ eradica-

4. Reg. 22. uit, vtroq; veri Dei honores instituit, sed mortuo patre, Manasse filius omnia inuertit. Idem Iosiæ euenit. Tam firmum enim nihil instituit, quin mox ab impiis suis infirmarerur

1. Esr. 3. filiis. Reuerso Israële è Babylone, nihil primi illi duces ita

1. Esr. 9. piũ ac pulchrũ instituerãt: quin Esdras veniẽs multa emẽdãda inuenerit. Tũ nec ipse Esdras tã cõueniẽti ordine disposue-

Nehe. 13. rat oĩa, vt sequẽs Nehemias, nihil mutandum inuenerit. Et hic perpetuus Ecclesiæ cursus est. Propterea nõ illi tantũ requirũtur, qui fundamẽta locẽt, verũ etiã q exhortẽtur, & ex

1. Cor. 3. truãt extructáq; solida cõseruẽt, Apostoli fundamẽta posuerunt,

fiunt, teste Paulo, atq; plãtauerũt, Bonifacius atq; alij extrũcta sarta cõseruarunt, plãtata rigarũt. Quorũ hi, quoq; tam suã apud Deũ mercedẽ recepturi, quã illi priores. Quẽadmodũ & Camillꝰ, q captã & cõflagratã à Gallis vrbẽ restituit, instaurauitq; nõ minus cõditor vrbis dictus est, q̃ primus eius conditor Romulus. Sic nobis parẽ maiestatem habet, & per Christũ nos refecit Deus, & p̃ per eundẽ fecit, imò verò maiorẽ. Sic Munitius Romanus equitũ Magister, nõ eũ solùm patrẽ appellauit, quo esset genitus, sed etiã Fabiũ dictatorẽ, à quo cũ suis conseruatus esset, & qui morte liberasset. Sic in sacris Scripturis non minore laude dignus censetur Dauid, qui in verã Religionẽ perduxit populũ, quàm Iosue, qui in promissam terrã induxit. Sic Esdras qui legẽ à Chaldæis exustam & dissipatam restituit, parẽ cum Mose gratiã habuit, qui primus eam dedit. Sic deniq; Zorobabel, qui tẽplum instaurauit, nõ minus prædicatur, quàm Salomon, qui primus extruxit. Cùm ergo Bonifaciũ Germaniã in iustũ ordinem reduxisse constat, meritò eam apud nos autoritatẽ obtinet, quàm qui primi nobis Euangeliũ prædicauerunt. Nam pari id impensa fecit cum illis, non minus eã ob causam vitam amittens, quàm illi. idq; hic in Bonifacio considerandũ maximè est: nimirùm & desertam deformatámque Ecclesiam inuenerit, reformatam posteris tradiderit. Atq; vtinam plures eius generis Bonifacios haberemus, qui huc, suam impenderẽt operam, et emendatã Ecclesiam posteritati traderent. Deformem quidem inueniunt omnes, sed magna pars talem etiam successoribus suis tradit, ne quid grauius dicã. Sed eiusmodi quicunq; illi sint, eáne cum animorum alacritate, qua Bonifacius, hinc migraturi sint, ipsi viderint. Sanè Augustus Ethnicus summam sibi laudem putabat, & verè dicere posset: Lateritiam inueni, Auream relinquo. Alij Augusto succedẽtes, aureũ inuenerunt, sed lateritiã reliquerũt. Eadẽ ratio Ecclesiæ est. Alij eam extruxerunt, nobísq; ornatã reliquerunt: nobis videndũ erit, qualẽ relinquamus posteris. Bonifaciũ desolatã in Germania inuenisse Ecclesiã eáq; repurgatam reliquisse verè dici potest. Et huc, omnes vires suas impẽdit, nullis nec laboribus nec sumptibus parcẽs. Sed qd eũ vt hæc faceret, cõmouit, aut quẽ huius rei finẽ proposuit? an honorem, humanámq; auram? Minimè. Mundus enim iniquam ipsi retulit: Dei gloriam, animarúmque salutem quæsiuit. Hoc illi fundamentum erat, quod in Iob scri-

Tit. Liu.

Iob. 28.

ptum legerat: Timor Domini ipsa est Sapientia: & recedere
Isa.33. à malo, intelligentia. Et quod Isaias ait, Diuitiæ salutis, sapiẽtia & sciẽtia: timor Domini, ipse est thesaurus eius. Hoc inquã fundamentũ propositum erat. hic thesaurus & summa possessio, scientia, sapientia, & timor Domini. Et hæc in vita illius splendent. Quid enim vera sapientia nisi Dei per fidẽ agnitio? id quod Hieremias testatur, cùm ait, Non glorietur sapiens in sapientia sua, & nõ glorietur fortis in fortitudine sua, & nõ glorietur diues in diuitiis suis: sed in hoc
Luc.10. glorietur qui gloriatur, scire & nosse me. Hoc modo Apo-
Ioan.17. stolos suos Christus beatos pronũtiat, quòd ipsi viderint & audierint multis desiderata: quin Deum cognoscere & quẽ misit Deus Iesum Christum, vitam æternam dixit. Quæris
Psal.25. qua ratione agnoscatur Deus? id Dauid suo exemplo docebit. Misericordia tua Domine ante oculos meos est, & cõpla cui in veritate tua. Ecce hæc vera sapientia est: videre, nosse, credere sine vlla hæsitatione, esse Deum in factis misericordem, & in verbis verũ. Et hæc duo misericordiam, & verita-
Psal.144. tem Dauid sæpe coniungit. Sed qua cum ratione loquatur, attende: nõ dicit, Scio, aut, credo quia misericors es. Hoc enim nemo non dicere potest: sed misericordia tua ante oculos meos est. Tum nec ait, Scio, quia verax es: sed, Complacui in veritate tua. Id verò dicere non est cuiuslibet. Vera igitur piorũ hæc est sapientia, & hac contenti viuunt: verbum Dei atque gratiam habere, & misericordem veracémque Deum agnoscere. Et quid Bonifacius coram mundo, nisi Dei misericordiam & veritatem prædicauit? Quemadmodũ & Pau-
1.Cor.2. lus ait Corinthiis, se nihil præter Christum, & hunc crucifixum prædicasse. Verũ hæc duo nullius, aut certè exiguæ autoritatis sunt coram Mundo, cui nõ iam sapientia, sed stultitia est, cũ sola Dei misericordia, & veritas prædicatur, & q; nostra causa Christus crucifixus sit, affirmatur: Verè tamẽ vnica atq; summa sapientia est. Vbi enim, de Dei misericordia nihil sciẽtes, permanere peccatores poterimus? q; nobis locus relictus erit? Si iniquitates obseruaueris Dñe, inquit
Psal.129. Dauid, Domine quis sustinebit? Tum quæ spes nobis relicta esset, si & iustitia Dei nobis esset incognita? infeliciores nos omnibus essemus mortalibus, si in hac vita spei nostræ finẽ poneremus, hic omnia relinquentibus, nulla futuri spes superesset. Tum etiã si non Christus pro nobis mortuus esset, quàm adhuc in peccatis volutaremur? Proinde mundum

de eiusmodi

de eiusmodi rebus loqui, pro sua cognitione, permittamus. Nobis hæc summa erit sapientia, nosse Deũ, qui faciat misericordiam, iudicium, & iustitiam. Et hoc primum, quod in Bonifacio consideramus ac discimus. Alterum, scientia est, siue vt Iob ait, intelligentia. Et hæc nil aliud est, quàm nosse quomodo placendum sit Deo. Beati sumus Israël, inquit Baruch, quoniã quę Deo placẽt, manifesta sunt nobis. Et Paulus ait, Gratias ago Deo meo pro oĩbus vobis, quia diuites facti estis in illo, in omni verbo & in omni scientia. Et, Hæc est volũtas Dei, sanctificatio vestra, quẽadmodũ accepistis à nobis quomodo oporteat nos ambulare & placere Deo. Hæc vera & genuina illa sciẽtia est, cuĩ, pijs oĩbus studendũ est. In hac ergo & Bonifacio sese exercitauit, illo planè zelo, vt rectè cum Dauid dicere potuerit, Non sedi cũ concilio vanitatis, & cum iniqua gerentibus nõ introibo. Odiui Ecclesiam malignantium, & cum impijs nõ sedebo. Lauabo inter innocentes manus meas, & circundabo altare tuum, Domine: Vt audiã vocẽ laudis tuæ, & enarrem vniuersa mirabilia tua. Hæc præcipua diuinæ huius sunt scientię. Qui Deo placere vult, in concilio vanitatis non sedeat, cor suum nõ apponat vanitati, multóque minus malitiæ, iniquitati, & impietati, quẽadmodũ & Ioseph dicitur non consentijsse in necem Christi. Deinde qui Deo placere vult, cũ iniqua gerentibus non ambulet. Pedes enim eorum veloces ad effundendum sanguinem, benè agere nesciunt: Viã pacis ignorant, nõ est timor Dei ante eos. Tertiò qui deo placere vult, Ecclesiam malignantium odio habeat, hoc est, non ipse sequetur eos, sed corripiet, vti Ioannes, prophetæ, & ipse etiã Christus fecit. Quartò, etiã manus suas inter innocẽtes lauabit, hoc est, bonis ac pijs applicabit se, quemadmodum Moses olim in Aegypto se Israëli applicauit, in extrema licet tribulatione positus esset, ipse verò omnis generis voluptatibus Regiæ aulæ frui posset. Magis elegit affligi cũ populo Dei, vt Paulus etiam testatur, quàm temporalis peccati habere iucundi tatem, maiores diuitias æstimans thesauro Aegyptiorũ improperium Christi. Et hoc est inter innocentes lauare manus. Quintò, qui Deo placere vult, illius incumbat cultui, vt Dauid ait: Circũdabo altare tuum Domine. Sic olim Daniel & collegæ sui fecêre. Sic Iosias Rex pius, cùm adhuc puer esset, cœpit quærere Deum. Bonum enim est viro, cùm portauerit iugum ab adolescentia sua. Sextò qui Deo placere

Baruch. 4. *1. Cor. 1.* *1. Tes. 4.* *Psal. 25.* *Psal. 13.* *Exod. 12.* *Heb. 11.* *2. Par. 34.* *Thre. 3.*

Psal. 84. vult, Dei verbum audiat, vt Dauid ait, Audiam quid loquá-
Psal. 49. tur in me Dominus Deus, Et Dominus ipse, Audi Israel, lo-
Psal. 80. quar ego. Ego sum Dominus Deus tuus. Et, Si me audieris, non erit in te Deus recens, neque adorabis Deum alienum. Hoc, beneplacitum est Deo: & nolle suos audire, vbique & semper cõqueritur. Septimò etiam enarrare mirabilia eius, Deo placet. Laus enim & gratiarum actio requiritur. Et denique vt diligamus decorem domus eius, hoc est, Ecclesiæ commodis & reparationi seruiamus. Omnium horum Bonifacius nõ modò discipulus, sed & doctor fuit. Id quod vita illius perhibet. Malorum conuersatione se exuit, bonis coniunxit. Mundum fugit, in Ecclesiam refugit, in cultu Dei se exercuit. Ecclesiam restituit, & ita restituit, vt cum Apostolo
2. Tim. 4. dicere non immeritò potuerit, Bonum certamen certaui, cursum consummaui, fidem seruaui. Ecce, igitur non iam Iob & Isaias solos, sed & Bonifaciũ cum illis maximas suas diuitias duxisse: nosse Deum, placere Deo, Deúmque timere. Hoc enim vterque addit, & ita sit oportet, vt non modò Deum agnoscamus, illique seruiamus, sed & iudicia illius timeamus. Nõ perdas Dñe, inquit Dauid cum impijs animã meã. Hæc sunt, in quib. se Bonifacius hic exercuit, quæque alios docuit. Hoc restat, vt ipsum sequamur. Vtut enim plurima temporanea consequamur, si tamen spiritalibus bonis deficimus, nihil sunt, præter veram sapientiam, verum intellectum, verúmque Dei timorem, cætera omnia vana sunt. Gratia Dei nobiscum, Amen.

SERMO QVARTVS BONIfacium cum Ezechia Rege comparat.

CVi rei præsens hæc festiuitas instituta, & quomodo à nobis celebranda sit, longo sermone apud nos Moguntinos docere, meritò videtur superfluum. Ita enim omnibus in his partibus positis, Bonifacius notus, tam celebre & honoratum illius nomen erit, vt memoriã & exemplum eius non solùm ipsi perpetuò ob oculos habeamus, verùm etiã exteris omnibus pleno ore prædicemus, quod peregrinationis suæ tempore in his terris nulli tam propinquus factus est, atque nobis, nostrísque patribus. Ipse quidẽ à nobis cognomen sortitus est, vt in omnibus historijs, Chronicis, & Annalibus, Bonifacius Archiepiscopus Mogũtinus dicatur. Hoc illi à nobis cognomẽ est: sed vtinam nos

quoque

quoque suum adepti essemus nomen, quo omnes Bonifacij, bonam faciẽ, hoc est, bonũ piæ vitæ apud oẽs testimoniũ haberemus, siue benefaciẽtes. Id quod etymologia noĩs Bonifacij vult, vt aut bonæ faciei, aut bona faciẽtes simus. Quorũ vtrumq; Christiani hoĩs est. quisquis enim talis Bonifacius nõ est, ingenuus Christianus nõ est, cuiuscunq; alioqui noĩs, cõditionis, dignitatis sit. In Matthæo enim ea de re Christus ad Apostolos, eorúmque successores ita loquitur, Sic luceat lux vestra coram hominibus, vt videãt opera vestra bona, & glorificẽt Patrẽ vestrũ qui in cœlis est. *Matt.5.* Et Petrus post Magistrũ suũ in hæc verba scribit: Cõuersationẽ vestrã inter Gentes habẽtes bonã, vt in eo quod detrectãt de vobis, tãquã de malefactoribus, ex bonis operibus vos cõsiderantes, glorificẽt Deũ in die visitationis. *1.Pet.8.* *1.Pet.2.* Et deinde, Nemo vestrũ patiatur quasi homicida, aut fur, aut maledicus, aut alienorũ appetitor. Si autẽ vt Christianus, nõ erubescat, glorificet autẽ Deũ. Et Paulus: Fornicatio & oĩs immũditia, aut auaritia, nec nominetur in vobis, sicut decet sanctos: aut turpitudo, aut stultiloquiũ, aut scurrilitas, quę ad rẽ nõ pertinẽt. *Ephe.5.* Ecce oĩm hoc esse piè Christianorũ vt sint Bonifacij, benè agãt, vt sint quẽadmodũ facie, ita etiã facto boni. Nã & Euangeliũ hoc validissimè requirit, vt simus bona facientes. Vnde Christus ait, *Ioan.15.* Omnẽ palmitẽ, qui fert fructũ, purgabit eũ Pater agricola, vt fructũ vberiorẽ adferat: & omnẽ palmitẽ in me nõ ferẽtẽ fructum, tollet eũ, & in ignẽ mittent & ardet. Qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructũ multũ. Si quis in me nõ manserit, mittetur foras sicut palmes, & arescet, & colligẽt eũ, & in ignẽ mittẽt, & ardet. Quin in hãc ipsam sententiã Christus totã hãc parabolã de vite, palmitibus & agricola proposuit. Cur plãtatur vitis? vt ferat palmites, vt grãdescat, & germinet. Et cur fouẽtur palmites, nisi vt fructificẽt? Neque enim alius eorũ vsus est, nec quid valẽt nisi vt in ignem mittãtur. Et quod operosi agricolæ in vinea officium est? vt nutriat vitem, purgat palmites, putet sarmenta, fertilia muniat, vt fructum vberiorem adferant. Tota hæc parabola huc facit, vt Bonifacij simus. Christus vitis vera est, q ideo à Deo patre in Christianæ Ecclesiæ agrũ plãtatus est, vt multos germinaret palmites, vt ipse primogenitus sit in multis fratribus. Nos palmites. Propterea in baptismo per fidẽ, viti fructiferę cõplantati sumus, vt ipsius virtute & humore, fructũ afferamus: ideo Christo capiti nostro incorporati sumus, vt in *Rom.8.*

ipso Spiritũ gratiámq; haurientes, Dei in omnibus impleamus voluntatẽ. Et hic verus agricola est, qui erga vitẽ eiúsq; palmites, hoc est, Christum ac credẽtes afficitur, sua custodia tegit, doctrina circunfodit, cordiũ interiora soluit, beneficijs stercorat, calore amoris sui accendit, Spiritu suo irrorat cœlitus, redũdantia inutiliáq; aduersitate ac cruce amputat, nihil quod ad fructificationẽ palmitum facere videtur intermittit. Hic finis omniũ quæ operatur Deus. fructũ quærit, nõ folia tantùm. Bonifacios vult, nõ otiosos: tales omnino, quibus nomẽ Christiani frustra non sit inditũ, qui gratiã Dei in vacuũ nõ receperint. Cuius in Bonifacio nostro exẽplũ propositũ est. Hic enim veram nominis huius virtutẽ in se ipso expressit, bonã faciẽ, honorãdũ nomẽ, apud omnes obtinuit, bona nunquã nõ fecit. Propterea quòd exordio huius sermonis, idẽ hìc repeto: Vtinã eius nomẽ virtutémq; ab ipso ceu hæreditatẽ capiẽtes nostra faceremus. Sic enim huic festo satisfactũ esset, sic genuini filij atq; imitatores tanti essemus Patris: Sic ille in nobis corã Deo gloriari, nósque in ipso corã mundo possemus nõ erubescere. Sed hic labor, hoc opus: hoc ipsum est, quod cõquerimur. Bonifaciũ prædicamus, male facij ipsi manemus. nomen nouimus, ab opere longè absumus. Hoc ergo est, quod cõsiderandũ est hodie, quomodo vita moréq; nostri cũ Bonifacij exẽplo conueniant. Nihil hoc facto huic tẽpori nobísque cõuenientius. Sanè Regum liber, speculũ quoddã offert, in quo non modò ipsum Bonifaciũ, verùm nos quoque veluti expressa imagine contẽplari licebit. Sit ante oculos Rex Ezechias, & pulchrè Bonifaciũ depictum suis coloribus agnosces. Huic filium adde Manassen, & nos nostráque omnia coram videbis. Id ita esse, paucis ex eadem historia ostendamus. Principiò nemo nostrum, quibus sacra Scriptura legitur, ignorat, Ecclesiæ, inter omnes Reges Ierusalem post Dauid, celeberrimum nomen fuisse, eorúmque de numero, de quibus Iesus Sirach loquitur: Laudemus viros glorioſos, & parentes nostros in generatione sua. Et pòst de Ezechia priuatim loquens, ait, Fecit Ezechias quod placuit Deo, & fortiter iuit in via Dauid patris sui, quam illi mandauit Isaias Propheta magnus & fidelis in conspectu Dei. Hoc nomen, hæc Laus Ezechiæ, etiam defuncti. Aliorum quidem Regum aut nulla, aut plena dedecoris fit mentio. huius verò vt sempiterna, ita est & honorifica memoria. Nam & nobis credentibus nomen eius honorabile

Eccl.44.
Eccl.48.

norabile est, eritq; semper. Et qua ratione eum nominis honorem consecutus est? Diligentia & studio pietatis, vt instauraret cultus diuinos, seductásque gentes reduceret laborauit. Hoc ipso æternũ nomen adeptus est Rex piissimus. Vnde suam laudem in sacris Scripturis non minus prædicamus, quàm Mosi, qui primus populum in mandatorum Dei viam adduxit: aut Dauidis, qui cultus Dei pulcherrimo ordine instituit: aut etiam Salomonis, qui primus templum fundauit. Non minor est virtus, quàm quærere, parta tueri. Tum maioris fortè industriæ erit atque laboris, collapsam instaurare donũ, quàm nouam extruere. Moses, Dauid, & Salomon extruxerant, Ezechias ruinosæ domus damna resarciuit atq; in integritatem restituit. Bonifaciũ plures hîc Moguntiæ & præcesserunt, & sequuti sunt Episcopi, quorum nemo recordatur: in obliuionem coram mũdo, & fortè corã ipso etiam Deo, descenderunt. At Bonifacij gloriosum est nomen, cùm apud Deum, tum apud homines, quod ipsum etiam, dum res Christiana stat, conseruabit. Et qua hunc titulum via consecutus est? In prompto responsio est. Per amorem pietatis, per studium purgandæ Ecclesiæ, & restituendæ pietatis. Non ille eorum in numero est, per quos Ecclesiam suam Christus primùm ędificauit, tum nec primus Euangelium hîc aut alicubi prædicauit. Non Moses, non Dauid, non Salomon aliquis est, sed nec Apostolus, at verè Ezechias, eorúmque aliquis est, qui post Apostolos labentẽ Ecclesiam in pristinum statum restituerunt. Vnde etiam hac parte, cæteris paribus, Apostolis confertur, Germanorúmque dicitur Apostolus, haud alia ratione, quàm Romani olim Camillum suum, qui vrbem à Gallis captam conflagratámque restituit instauratque, Romulo conditori vrbis, conferentes. Alterũ conditorem vrbis inscripserunt. Et quemadmodum hodie etiam, alterũ Achillem, fortem quemque: alterũ Herculem, indefessi magnique laboris hominem: alterũ Eliam, grauem reprehensorem dicimus. Hac ratione Bonifacius alter Paulus, verus Apostolus, pro Euangelij prædicandi, Ecclesiæ instauradæ, & à peccatis soluẽdis animabus studio, ac feruore dicitur. Quid pulchrius de ipso dici posset? quid in Ecclesia Apostolico munere maius? quid hoc nomine celebrius? Hæc quibus cordi est immortalitas, q̃ sui in mũdo nominis ppetuã venãt gloriã, sedulò cogitẽt. Ali⁹ domos extruit magnificas, alius marmoreas æreásq; colũnas sua imagine cęlatas erigit.

alius

alius in omnes basilicas arma nomén que suum importat, de-
pingit, affigit: alius denique nouũ quid molitur, sæpe etiam
parum nomini suo digna perpetrat. Inuenias etiam qui flagi
tiis partam memoriam post se relinquant. Vt Herostratus,
qui non aliam ob causam Dianæ templum, quod Ephesi cele
Herostratus. berrimum erat, igni succensum conflagrauit, quàm vt Hero
stratum hoc perpetrasse, posteritas cõmemorare posset. Sed
hæc omitto, ac de his tantùm loquor, qui præclarè gestis no-
minis perpetuitatem quærunt. Nulla sanè hanc consequen-
di via compendiosior est, præter Dei timorem. Non ædificia
magnificè extructa, non cum casside clypeus, nõ admirandæ
flammæque pyramides, non colũnæ, non imagines, idque ge
nus alia memoriam quidem seruant? verùm non semper lau
dem adferunt. Videas enim non pauciores qui ista cõspuãt,
1. *Tim.* 4. quàm qui admirentur. Pietas ad omnia vtilis. In memoria
Psal. 111. æterna, inquit Dauid, erunt iusti. Memoria iustorũ immor-
Sap. 4. talis est, teste Salomone, cõdemnátque iustus mortuus viuos
1. *Reg.* 2. impios. Et ipse Dominus, Qui honorificauerit me, inquit,
glorificabo eum. Hæc prima, inquam, & compendiosior, &
certior via nominis immortalitatem, laudẽ memoriámque
consequendi cùm apud Deũ, tùm apud homines. Exemplo
sit Bonifacius, quem Deus gratiis donisque suis, miraculis
in vita ac morte clarum fecit, honorificat etiãnum, & in sem
piterno suo regno magnificabit. Et cur hoc? Nimirũ & ipse
Deum in vita sua honorificauit per omnia, eiúsque gloriam
quæsiuit. Sed & hodie omnes summi Põtifices, Episcopi, Prę-
lati: imò omnes Cæsares, Reges, Principes, celebrius nomen
sibi nõ cõparabunt, quàm si Bonifaciũ sequãtur. Certè non
minus vrgenti id causa quàm olim Bonifacius, præstiterint.
Sed (dolor) nemo hæc cogitat. Vnde fit vt veluti nũquã fuis-
semus, pereamus: & postquam satis diu põposè vixerimus,
memoriã nostrã cum sonitu perdimus, sæpè præter turpitu-
dinis fœtorem posteritati nihil relinquentes. Sed non hæc à
Matt. 25. Bonifacio doctore didicimus. Est enim ille eorũ nõ infimus
è numero, qui concessæ à Deo gratiæ talentũ, minimè in ter
ram defossum abscondunt, sed nummulariis commissæ, mul
tum lucrantur. Quare futuro iudicio iusti iudicis vocẽ au-
diet dicentis, Euge serue bone & fidelis, qui in pauca fuisti
fidelis, super multa te constituam: intra in gaudium Domi-
2. *Timoth.* 4. ni tui. Sed & bonum cum Paulo certamen certauit, cursum
consummauit: propterea etiam coronã iustitiæ accepit, eam-

démque

démque perfectiorem in resurrectione mortuorum consecu
turus. Hoc modo Bonifacius Ezechiæ Regi cõfertur. Quan-
to bono autem, qui ipsum secuti sunt, ipsius vestigiis vsque
ad hęc nostra tempora inhæsissent! sed clarè ostenderunt nõ
omnes esse Ezechias aut Bonifacios, qui eorum in locum suc
cesserunt. Non omnes boni filij, piis progeniti parentibus.
Manasses enim patris sui affectum ac spiritum minimè secu
tus est. Quod enim restituerat ille, hic demolitus est: quod
instaurarat pater, destruxit filius: eò res populi coëgit, vt Ie-
rusalẽ sancta alioqui ciuitas Regis agni, deterior omni Pa-
ganisimo redderetur. Hoc Manasse egregium facinus. Hęc
optata filiorum, scilicet, Ezechiæ successio: & hoc, de quo su-
prà dictũ est, speculũ, in quo omnes nos contemplari licebit,
O impiè Bonifaciũ secutos! quam longè à pij exẽplo Patris
desleximus! quæ deformata facies Ecclesiæ, præ illo quo Bo
nifacius vixit tẽpore! Quomodo facta est meretrix, ciuitas *Isa.1.*
fidelis? Argentũ versum est in scoriã. Quicquid pius instau-
rauit Bonifacius, successores mali nõ solùm collabi permise
runt, verùm ipsi quoque corripuerũt. Nõ minus incõmoda-
runt, quàm ille cõmodauit Ecclesiæ, eadémque cùm Bonifa-
cij, tùm Ezechiæ filiorũ iniquitas. Et qui illi sunt filij? Nos,
nos, inquam, filij degeneres. Sed quod dixi, nos, eo modo in-
telligi volo, quo Daniel olim locutus est, cùm ait, Tibi Do- *Dan.9.*
mine iustitia, nobis autẽ cõfusio faciei, Nobis, inquit, Regi-
bus nostris, Principibus nostris, & Patribus nostris qui pec-
cauerunt. Nobis, sicut est hodie viro Iuda & habitatoribus
Ierusalem & omni Israël, iis qui propè sunt, & iis qui procul
in vniuersis terris sunt. Hoc modo igitur etiãnũ, Nos, quod
dixi, intelligo. Omnes enim in causa sumus, tam exiguũ su-
peresse boni ab Bonifacio plãtati: tã multa mala quibus ma-
ximè repugnauit, inueniri, & vbique obuia esse. Nõ est quòd *Hiere.5.*
alius in aliũ culpã torqueamus. Prophetæ somniãt mẽdaciũ,
Sacerdotes applaudũt manibus, & populus diligit talia, filij *Hier.7.*
colligunt ligna, & patres succẽdũt ignẽ, & mulieres cõsper
gunt adipẽ, quasi dicat, Omnes ad introducendã idololatriã
cõmodarunt, nemine excepto, id quod aliàs tẽpore veri di-
xisse me memini: Nimirũ somnolentos & negligẽtes Eccle-
siæ ministros vehementer in culpa esse, tanti in Ecclesia tu-
multus. Addidi autem nos etiam non minimã tanti incendij
facem porrexisse. Licet enim pastores sæpè habeamus pios,
acquiescere tamẽ his nolumus. Discedimus quò sua quẽque

fert

fert opinio. Sequi recusamus: ipsos nos in luporum ora deuorandos ingerimus: in propria perditione exultamus: rectè monentes abominamur: animarũ nostrarũ salutẽ quærẽtes, refugimus: quod cõmodare potest, cõtẽnimus: quod obesse, toto pectore amplectimur: tenebræ nobis lux sunt, & cõtrá. Ecce hoc modo Manasses omnibus nobis inuenitur cõditio. Ezechias atque Bonifacius patres pij succubuerũt. nõ est qui hos respiciat: q sequi velit, nemo: omnes eorũ refugiũt horréntq; exẽplũ. Sed quis tantæ peruersitatis erit exitus? Quis extremũ finẽ obtinebit? Ezechias, an verò Manasses? Bonifacius, an nos? Verùm Ezechiæ memoria atque laus vltra bis mille annis in Ecclesia perdurauit, Bonifacij verò octingentis annis celebre nomen fuit. Sed de Manasse eiúsq; asseclis,
4. Reg. 21. dictum est, dixisse Dominum: Quia fecit Manasses rex Iuda abominationes istas pessimas: ecce ego inducam mala super Ierusalẽ & Iudam. Nimirum degenerantibus hæc dicta erãt filiis, quæ postea etiam completa sunt in eis. Et nobis hæc dicta putemus: vt qui in multis Manasse similes sumus, nec minora omnis generis pietatis exẽpla in Bonifacio nostro habemus, quàm ille in Ezechia patre. Sed, inquis, qua ratione confiteri poterit, vt interminatã iram liceat effugere, quandoquidẽ peccati demerita culpa minimè negari potest? Respondeo: Duo adhuc media quibus periculũ potest euitari, restant, quorum alterum est pœnitentia præteritorũ criminum: alterũ vitæ emẽdatio in futurum. Hæc ipsa duo ipsum etiam Manassen, pro delictis suis in Babylonem deductum
2. Paral. 33. liberarunt. Qui postquam coangustatus est, inquit Scriptura, orauit Dominum & egit pœnitentiam valde coram Deo. Et exaudiuit eum Dominus, & reduxit in Ierusalẽ in regnũ suum. Hæc sanè etiamnũ iuuare possent media: & aut vtendum iis, aut certissimæ pœnæ periculum expectandum est. Necessaria omnino est pœnitentia, vt commissorum pœniteat: hoc est, quòd vocationi nostræ tantum abest vt responderimus, vt ne id facere quidem cogitauerimus, gloriã Dei non quæsierimus, pia patrum exempla amplexi non fuerimus, salutiferas admonitiones non susceperimus, sed cõtrario modo repugnauerimus, doleat. Hæc pœnitentia necessaria est, neq; enim excusari potest, quòd deliquimus. Omnes
Psal. 14. aberrauimus, simul inutiles facti sumus. Contegi nõ potest, neque enim desinet suo nos premere Deus iudicio, donec fateamur dicẽtes, Nos peccauimus. Sed & emẽdatio in posterum

rum requiritur. Tum enim vera pœnitentia est, vbi emendatio sequitur. Neque enim commissorum tantùm pœnitentiã egit Manasses, sed & domum rediens, aras locósq; quos fecerit, abstulit eiecítque. Quæ pia erant, & se iubẽte interdicta, restituit, & quemadmodum plebem impio scandalizauerat exemplo, imò vi ad idololatriã pertraxerat, ita etiam paríque grauitate ad pietatem reduxit. Hæc enim vera & iusta emendatio erat, quæ & in nobis requiritur. Multa & inutilis succreuit zizania. Plurimum pietatis cecidit, quod erigendũ est. & hîc omnes tantæ rei promouendæ adiumento esse possemus. Principes & Magistratus ordinãdo & præcedendo: Prædicatores & Pastores admonendo, suóq; exemplo ad Christianè viuendum populum adducendo: populus audiendo & sequẽdo. Sed hodie denuo decreta Synodi euulgata sunt, plurimarum speranda emendatio rerum est, maximè cùm adeò Spiritus sancti festum in foribus est, qui & ipse suam quæsitus & exoratus nõ denegabit gratiam. Hæc igitur hîc in diuo Bonifacio consideremus & cogitemus. Gratiam Dei nobiscum, Amen.

SERMO QVINTVS, QVO confertur Bonifacius Regi Iehu.

SVperioribus annis dixisse me memini, qua ratione Euangelium hoc ac festa dies Bonifacij nostri sanctorúmque sociorum eius conueniat, nec cuiquam nostrũ vitas ipsorum legenti id secum considerare difficile erit. Per pauperẽ enim ac famem, per lacrymas ac gemitus, per afflictiones atq; crucem Christum secuti sunt, vnde beati prædicantur in terris, beati cũ Christo in regno suo satiati bonis Dei, æterna felicitate refecti, & deniq; secundũ huius Euangelij promissionẽ summæ mercedis retributione remunerati sunt. Id quod aliàs fusiùs ptractaui, nec est, ꝙ vel rectiùs vel meliùs in sanctorũ festis fecerimus, quàm si cogitauerimus ostẽderimúsque, quavia ipsorũ vita, doctrina ac mors Euãgelio cõueniat: id quod vnũ verã credẽtibus pietatẽ cõfert, rectissimáq; futuræ beatitudinis vitæ cõsequẽdæ via est. Sed & nũc aliæ, quæ me mouẽt, causæ sunt, vt porrò aliquid de hac festiuitate ac Bonifacio patrono nostro differã, eáque ita se ad manũ afferũt: itavix sciã qua ratione meliore his de rebꝰ loqui incipiã. Queris quę eiusmodi sint? Superiore Pẽtecostes festo cùm de Spiritꝰ sancti missione sermonẽ habebã, cũ animorũ nostrorum

rum lætitia, cũ gratiarũ etiã actione, quomodo per Apostolos suos Deus Ecclesiã Christianã in hoc mundo plãtauerit, ordinauerítque, non modò variis donis spiritualibus, verùm etiam igneis linguis Spiritu sancto dato, in memoriã reuocauimus. Illud ipsum etiã diuinæ bonitatis factũ olim præ-
Psal. 37. dixisse Psalmistã Dauid audiuimus. Eiusmodi planè illud factũ est, vt meritò eius gratia lætemur, Deóque per omnẽ vitam nostrã gratias referamus. Sed quid restat, nisi vt Deus, qui per Apostolos Ecclesiã ædificauit, eandẽ per horũ successores sartã tectámq; conseruet? vt quod per Apostolos plantatũ est, per hos irrigat, nec marcescat? nẽpe qui rorẽ dedit, etiã serotinã pluuiã cõcedat, hoc ipsum, in quã, restat. Quid enim veterum prodest ædificatio, nisi per successores quod ædificatũ est, sartũ cõseruetur. Quid Hortulanũ plantasse iuuat, nisi & irrigauerit sedulo? Optimus paterfamilias Deus est, qui quod per Apostolos plantauit, per alios irrigauit: qđ ædificauit per illos, per hos cõseruauit. Ego plantaui, inquit
1. Cor. 3. Paulus, Apollo rigauit: Deus incrementũ dedit. Deus virtutẽ subministrat, & vtriq; cooperatur, qui & vtrunq; in ministeriũ suum instituit. alius quidé seminat. Et Christus ipse
Ioan. 4. ait, Ego misi vos metere, quod vos non laborastis. Alij laborauerunt, & vos in labores eorũ introistis. Si ergo gratię Dei est, quòd in nobis structuram suam Deus incepit, erit etiam gratiæ, quòd eandem in nobis ipsis sartam tectámq; conseruat. Si donum Dei est, à Deo primùm Spiritum verbúmq; ad Ecclesiæ plantationem datum esse, erit & eiusdem donum quòd eundem Spiritum idémque verbum continuò vsq; ad nos longo ordine dedit ad rigandam Ecclesiam. Qua enim ratione noua illa Ecclesiæ plantatio in tanto tyrannorum, hęreticorúmque per satanam motorum æstu atque feruore, manere ne dicam adolescere, nisi continuò per Spiritum verbúmque suum irrorante Deo, potuisset? Si ergo magnificentiam suam Deus hoc ipso ostendit, quòd ciuitatem suam per Apostolos fundauit: meritò etiam magnificentiæ laudem apud omnes obtinet, quòd eandem Ecclesiam ciuitatem suam, post Apostolos aliorum mentibus ad hoc excitatis sartam tectámque seruat. Huic sanè rei præsens festa dies seruit, quòd Bonifacius noster horum posteriorum in numero habetur. Non enim ex illis est, qui initio plantandæ ædificandéque Ecclesiæ incubuerunt, sed his inquam, annumeratur per quos plantatam ædificatámque Ecclesiam

siam suam Deus, maximè apud nos conseruauit. idq; nemo facilè negauerit. Plures sanè Germania habuit, quorũ doctrina vitáq; Deus per Apostolos plantatã fidẽ cõseruauit, promouitq;, sed inter omnes Bonifacius hic noster facilè principẽ locum obtinuit: quare etiam exteris nationibus Germanorũ dicitur Apostolus. Quòd enim alij priuatis quibusdam in locis, hoc ipse in vniuersa Germania præstitit, omnes ad Deum perducere studuit, à quo studio dum homines peccatores restare intelligit, non destitit: haud aliter erga omnes quàm pater erga vnicũ ex se natum filium, affectus: vnde verè cũ Paulo dicere potuit, Plus omnibus laboraui. Et qua ratione in nobis venerandi nominis immortalitatẽ non obtinebit, qui tanta nobis, patribúsq; nostris præstitit? Cur in eo nobis non gratulabimur, per quẽ nobis Dominus tanta exhibuit? Aut cur in hoc ipso Deũ non magnificabimus, quòd Bonifacij opera, veluti domi nata religione, summè bonum intra parietes agnouimus? Hoc nempe est, quod Dauid olim decantauit: Deus in domibus cognoscetur. Neq; enim minima ciuitatis Dei pars Germania est. Quot enim & quàm præclara in ea palatia, quot populosæ cõgregationes credẽtis populi, quibus Deus cognitus est olim atq; etiamnum cognoscitur? Et hæc ipsa Bonifacius noster sarta tectáque conseruauit, instaurauit alia, in pristinum statũ reduxit multa. Ecce quomodo ex hoc ipso Psalmo festam hanc diẽ, ipsámq; Bonifacij memoriam celebrem agere licebit. Sed Psalmum prætereo, eiúsque explicationem in crastinum sermonẽ differo: & quod hîc conuenienti modo faciendum est, ex Regũ historia, nostra, quæ huic festo conueniunt indicabo. Cõueniunt autẽ multa per appositè: Quę veluti cõpẽdio aggrediamur. Omnia tamen huc facient, vt Bonifacium nostrum eò maiorẽ iudicemus, & apertius etiam quid Deus per eũ in Germanorũ Ecclesia, maximè verò in Moguntini Archiepiscopatus circulo effecerit. Quartò igitur Regum libro legimus, quomodo idololatriæ virus, quod Achab Rex cum sua Iezabel in Israëlem inuexerat, longo tẽpore prẽter modum finémue serpserit, ac quotidiè ingraueſcens Dauid Regis familiam in Ierusalem infecerit. Fruſtrà Prophetæ repugnabant, præmonebãtque: ita planè, vt ipse etiã Elias Propheta actũ esse de Israëlis salute, nulliúsq; opera ad fidẽ posse conuerti, timuerit. Tũ Deus Opt. Max. virũ Iehu excitauit, cui tãtũ spiritus sui zelũ indidit, tãtáq; potẽtia ac virtute arma-

1. Cor. 15.

Psal. 47.

4. Reg. 10.

4. Reg. 9.

uit, vt vi etiã contra omnes idololatras reſtiterit. A ſuperioribus initiũ fecit, quos ſimul congregatos in Iezrael adorſus eſt. Iorã regẽ ſagitta arcus ſui emiſſa percuſsit, Ochoſiã verò in curru ſuo ſcuti iuſsit, Iezabel per feneſtrã præcipi-
4. Reg. 10. tari iuſsit, filios Achab ſeptuaginta numero viros decollari fecit. Et hæc omnia in vnica ciuitate fecit. Deinde verſus Samariam perrexit, inuentóque in via Ionadab iuſto homine dixit, Nunquid eſt cor tuum rectũ cum corde meo, ſicut cor meũ cum corde tuo? Eadẽ via inuenit fratres Ochoziæ deſcendentes ſalutatũ filios Regis & Reginæ, ignorantes iam tum decollatos. Hos, qui eſſent, rogat, ac idololatras eſſe, Ochoziæ fratres, eáq; de cauſa deſcendere intelligens, omnes iugulauit, nimirùm quadraginta duos viros. In Samaria neminem eorum qui Achab olerent, reliquit. Poſtremò etiam idololatras ſacerdotes aggreditur, quos ex omnibus partibus conuocatos, quadraginta; religionis ſimulator, in tẽplo Baal ſacrificaturos ſcilicet, veſtimentíſque ſuis indutos, per octoginta viros armatos trucidat. Dicebat enim Iehu: Achab parũ coluit Baal, ego autẽ colã eũ amplius. Et ad armatos viros, Quicũque fugerit de hominibus iis quos ego adduxero in manus veſtras, anima eius erit pro anima illius. Trucidatis ergo omnibus his, ædẽ Baal deſtruxerunt, ſtatuámq; eius cõbuſſerunt & comminuerunt. Hoc modo idololatriã ſuſtulit, idq; mãdato diuino, vnde etiam ſacris Scripturis prædicatur, regnúmq; Iſraëlis poſteritati ſuæ in quartam vſq; generationẽ confertur. Non enim inuidia hominũ aut vindicans ſe, ſed zelans pro Deo fecit. Et hæc illa hiſtoria: quæ ordine Scripturæ exponenda eſſet. Sed quis nõ mox videt, quàm ſibi Iehu & Bonifacius conſentiant? vnus in vtroq; ſpiritus, idémq; zelus quod ille in Iſraël, hic inter vos fecit. hoc ſolùm differunt, ꝙ Iehu gladio, Bonifacius verbo Dei vſus fuit: ille vnã tantùm idololatriã extirpauit, permiſſa alia, in qua & ipſe ad mortẽ perſeuerauit: hic verò aduerſus omnes impietates, in mortẽ vſq; decertauit. Quam collationem quilibet facilè, collatis vtrinq; hiſtoriis, cõſiderabit. Vtrobiq; enim Satan aduerſus Eccleſiam, ipſúmque Deum moliatur, videri poteſt. Vtrobique etiã Deum Deíque verbum præualere, ac potiri victoria colligitur. Neque enim Eccleſiã ſuam credentéſque funditus deleri permittit Deus. Non tantam Achab in Iſraëlem idololatriam inuexit, quin longè peſtillentiores errores in Eccleſiã Arrius importauerit.

rit. Tũ nec tantã Iehu zelũ in extirpãda idololatria oſtẽdit, quin maiorẽ Bonifacius in omnis generis erroribus, idololatriis impietatibúſq; tollendis impenderit Iehu Iſraẽlẽ plenum idololatria inuenit, Bonifacius Eccleſiã, maximè verò in noſtris partibus, peccatis erroribúſque grauibus reperit ſauciam. Quẽadmodũ ergo illum Deus ad excidendũ Baal, ita hunc ad repurgandã Germaniam à tantis peccatis & erroribus excitauit. Hæc duo enim plerunque concurrunt, vt vbi error & infidelis prævalet, illic etiã iniqua & impia vita ſequatur. Sic Iehu vſu venit: ſic Bonifacio, ſic denique & nobis. Quæ enim vitæ impietas, ex tot erroribus, quibus iam annos aliquot deſæuimus ſit ſecuta, cæco etiã apertũ eſſe poteſt. Quos enim hoſtis ille noſter in errores induxerit, eoſdẽ haud magno labore in omnigenã impietatẽ pertrahet. Propterea Iehu noſter, Bonifacius puto, aduerſus vtrunque pugnare habuit. Vnde non immeritò de ipſo etiã dici poteſt quod de Ioſia ſcriptum eſt. Ipſe directus eſt diuinitus in Pœnitentia gentis, & tulit abominationes impietatis, & ad Dominum gubernauit cor ipſius: & in diebus peccatorũ corroborauit pietatẽ. Hoc modo, manifeſtũ eſſe poteſt, arbitror, qua ratione hæc feſtiuitas hiſtoriæ Iehu conueniat. Reſtat ergo vt vtroque rectè vti diſcamus. Sed hoc mltæ conſiderationis eſt. Docent hæ duæ hiſtoriæ multa, & quid timẽdum, quid ſperandũ ſit, quid amplectendũ aut fugiendũ ſit; tum quid expetendũ oſtendunt. Omnia hęc, inquã, Iehu hiſtoria, atque Bonifacij noſtri feſtiuitas docet. Et quid eſt quod timeamus? nimirũ hoſtẽ & inimicũ nos habere inuidũ, fortẽ, doloſum: nos contrà imbelles eſſe. Hoſtẽ, inquã, nulla non Dei dona nobis inuidẽtẽ, ſemper manus ſuas ad ſtrangulandũ nos extendentẽ, inſidij víq; omnigena contra nos inſurgentẽ. Septẽ capitũ ille draco eſt, qui nunquã quieſcit, dum fœminã, ſeminis illius conterentis caput ſuum, genitricem ante oculos videt, hoc eſt, dum Chriſtus cũ ſua Eccleſia eſſe perſeuerat: dũ, inquã, in Chriſtũ credentẽ hæc terra alit. Legamus Scripturas, & non obſcurè qua tyrãnide mortales in peccatum, vitia, cæcitatem, errores, in quam egeſtatem, calamitatem, perditionem foris intúſque præcipitauerit. Cui rei vnica Achab hiſtoria teſtimonio eſſe poteſt, Deum immortalem, quæ illa calamitas erat, cùm omnem terræ faciem idololatria occuparet, Reges omnes hanc vrgerent ac promouerent, cùm nulla cuiquam pio prorependi eſſet

Eccle. 49.

securitas, cùm absconditi in cauernis pallescerent Prophetæ, cùm Prophetas Baal audire compellerentur, cùm iniquitas & tyrannis omnis tolleranda ferendáque esset. Eò res mortalium tempore Achab Diabolus deuoluerat, imò & Arrij temporibus, ea rerum facies erat, eò etiam nostro nos seculo adigere conatur, adegítque quamplurimos. Est hoc ergo quod timere habemus nos maximè, quorum nulla ferè virtus est, qui tã facilè seducimur, quouis vento territamur. Nemo tam subitam Israël defectionem sperasset, quorũ fides & cultus tantis támque apertis prodigiis cùm data tum confirmata esset. Nemo in nobis tam facilè seductũ iri nos, qui tam constanti pietate fidei adhæsissemus, credidisset: Ario tamen & quibusdam aliis exurgentibus, collabi omnia magna clade videre licebat. Sed & nostro hoc seculo nemo tantam in nobis fidei infirmitatẽ vel ausus fuisset cogitare, nisi cũ tot vndique insurrexêre sectæ: tum sanè multi paleæ inuenti sunt, qui videbantur frumentũ optimũ, ac ipse flos tritici habebantur. Eóque igitur magis timendum est. Multa ille inimicus noster potest, Deo permittente: tum nos, nisi ipso Deo dante, nihil possumus. Simon, inquit Christus, Satan expetiuit vos, vt cribraret sicut triticũ: ego autẽ rogaui pro te, vt nõ deficiat fides tua. Ecce quod temerè habemus, hoc est, quid verò sperandũ esse potest? nimirũ, Deũ non minus ad tuendã custodiendámque Ecclesiã suã vigilare, quàm adoriri illam ac disperdere sudat Diabolus. Hinc est, q̃ sem per operarios in vineã suã misit: sic Mosen dedit, vt Israëlem ex Aegypto liberaret: sic iudices dedit, qui populum defenderent: sic qui regerent Reges, qui docerent & in viã reducerent misit: sic etiã in nouo Testamento semper, qui Ecclesiam repurgarent, collapsámque erigerent, misit, suóque Spiritu imbuit. Neq; enim sine his tanto tẽpore staret Ecclesia.

Isa.1. Nisi Dominus reliquisset nobis semen, sicut Sodoma essemus. Hinc ergo spes illa nostra, hinc quòd lætamur in hac Bonifacij festiuitate est: hinc etiam gratiarum actiones in Bonifacio nostro. Propterea ergo ardentius orandus est Deus, vt & nostro tempore eiuscemodi non dedigneturdemittere Bonifacios, qui abominationes impietatis tollant, & peccatorum mentes conuertant. His enim nostro seculo Ecclesia opus habet maximè. hoc postulari vult *Deus, Ro-*

Luc.10. gate Dominum, messis vt mittat operarios in messem suam. Præterea in hoc etiam incumbendum est, vt ipsi simus Bonifacij

facij, tunc certè auitum zelum præstaremus: & si quam vel in nobis, vel etiam in aliis, falsæ doctrinæ, idololatriæ, vitæque impietatis abominationem consideraremus, hîc pro sua virili quisque, Deum amantes, grauitatem ostenderemus, nullius amori indulgeremus, nec nobisipsis parceremus. Qui amat patrem suum aut matrem plusquam me, hic me non est dignus: imò verò qui non odit amimã, nõ potest meus esse discipulus. Hæc sunt ergo quæ docent festum hoc & historia. hoc Bonifacij esset celebrare festum: hinc etiam vtilitas non parua, non nobis tantùm, verùm toti Ecclesiæ etiam veniret. Hæc pius quisque secum cogitet, & Deum vt sua gratia Ecclesiam visitet, illique subueniat, precemur, Amen. *Luc.14.*

SERMO SEXTVS. COLLATIO Euangelij ac festi, tum etiam facti ac Naboth.

SI quis vel exiguum spiritualium rerum cognitionem habuerit: facilè, qua de causa hoc Euangelium in genere de Martyribus & in specie de Bonifacio nostro legatur, considerat. Principiò enim ad Apostolos his verbis vsum esse constat. Id quod Lucas apertissimè atque expressè indicat. Et ipse, inquit Euangelista, eleuatis oculis in discipulos suos, docebat eos. Beati pauperes, quia vestrum est regnum cœlorum. Iam verò discipuli illo tempore velut grex occisioni deputata erant. Omnes Martyres efficiendi erant. Tam apertè enim prædictum hoc illis fuerat, vt nec sperare, nec expectare possent meliora: vt in Matthæo vbi Christus ait: Ecce ego mitto vos, sicut oues in medio luporum. Estote ergo prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ. Cauete autem ab hominibus: tradent enim vos in conciliis, & in Synagogis suis flagellabunt vos, & ad præsides & ad Reges ducemini propter me in testimoniũ illis & Gẽtibus: & quæ sequũtur. Et in Ioanne, Si me persecuti sunt, & vos persequentur. Si sermonẽ meũ seruauerunt, & vestrũ seruabunt. Et, Si de mundo fuissetis, mũdus quod suũ est diligeret. Sed de mundo non estis, sed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mũdus. Et pòst, Et venit hora vt omnis qui [illegible] obsequium se præstare Deo. E[illegible]rtutémque conceperunt, patien[illegible] me. Et quibus[illegible]nes perferentes. Sed, vt dixi, præter Deum, nemo & cru[illegible]lamorem audit: propterea nec fratricida contabuit, *Matth.10.* *Ioan.15.* *Ioan.16.*

consolatione. Et quæ melior consolatio, quàm quod omnibus & singulis loquitur, Beati pauperes, quia vestrum est regnum cœlorum? Hac tali acclamatione atque apostrophe opus habebant, inquam, Martyres futuri, quomodo enim
Matt. 6. aliâs paupertatem, anxietatem, famem, solicitudinem, pericula, persecutiones, ipsámque mortem tolerauissent? Hac consolatione perdurabant, cogitantes Christi verba: Beati pauperes, quia vestrum est regnum Dei, pro paupertate, nimirum, regnum Dei: pro lacrymis, gaudiũ: pro fame, plenã saturitatem: pro persecutione, abundantem in cœlis remunerationẽ promittentis. Hac ergo ratione Euangeliũ hoc in festis Martyrũ legimus, vt non solùm quid quantúmue passi sint, verùm etiã qua via omnia aduersa, tribulationes, mortémque deuicerint, cognoscamus. Alioqui nobis admodum parum adferret gaudij, quin etiã territaret ac pusillanimes faceret, nihil præter passiones & afflictiones in S. Dei Martyribus considerantes. Sed quam in passionibus consolationem, quã deuicta aduersitate mercedis coronã repositam habuerint, aduertentes, animosiores reddimur, vt faciliùs adducamur & ipsi promptiore æquanimitate perferre, si quid erga nos, vt aduersus discipulos Martyrésque Christi moliri mundus tentauerit. Eadem hac ratione hodie Euangelica isthæc lectio de Bonifacio legitur. De Bonifacio nostro, inquam, hoc Euangeliũ in specie proponitur, vti in quo omnia illa Christi verba concurrant, & cuius exemplo eadem nobis maximè inculcare deceat. Si enim Bonifacius cõiunctior nobis aliquãto est cæteris, eius nos diligentiùs considerare exẽplum cæteris ęquum est. Quem enim filius rectiùs patre imitatur? & quid præter Bonifacium patres nostros secundò per Euangelium Christo genuit? Non est, quòd huius nos patris pudeat. nostra ille coram Deo atque hominibus gloria est. nostrum erit cauere, ne illum nostri in extremo iudicio pudeat. Proinde non possum non aliquid, sed succinctè hac de festiuitate dicere. Vitæ igitur Bonifacij historiam, in exhortationem contraham, ita tamen ne consuetã materiam præteream, magis verò conferam. Et quidem minimè inconuenienter hoc fieri arbitror, multò verò magis piis profuturum ita collata, spero. Ac princi[illegible] [illegible]ersens festiuitas, hîc honori [illegible]uertant. His enim ne[illegible] [illegible] opus habet maximè. hoc postulari vult Deus [illegible] in-
Luc. 10. gate Dominum, messis vt mittat operarios in messem suam, imò Præterea in hoc etiam incumbendum est, vt ipsi simus Bo[illegible]is ex-

fa[illegible]ibus

roribus atque impietate, quam per hæreticos impiósque anteſignanos in eam diſperſerat Satan, vindicauerit, inque fidem verúmque cultum reduxerat, vnde & Germanorum Apoſtolus dicitur) admonet ſermonis heſterni, maximè verò verborum quorundam, quæ ex Ambroſio diuitibus ſeculi huius loquente, adduxeram: Bonum eſt vt iam quieſcatis, & à flagitiis feriantes, reuereamini Domini poteſtatem: & quæ ſequuntur. His inquam optimus ille Ambroſius diuites olim exhortabatur. Iam verò in ipſo Ambroſio Bonifacium noſtrum mihi videre videor, idem enim huic, quod illi officium genus incubuit, tum quòd errantibus ſuo tempore nõ minus Ambroſio acclamauerit conſtat. Vtrique licuit cum Paulo dicere, Conteſtor vos hodierna die, quia mundus ſum à ſanguine omnium. Non enim ſubterfugi, quo minus annuntiarem vobis omne conſilium DEI. Et quod alibi idem Apoſtolus ait, Ipſi ſcitis fratres introitum noſtrum ad vos, quia non inanis fuit. His aliiſque ſimilibus verbis Germanos nos maximè Moguntinos affari Bonifacius potuit. Sanè ſi aures haberemus eiuſmodi rebus intentos, etiamnum ſic nos affari intelligeremus. Verè enim Auguſtinus loquẽs ait: Solennitates Martyrum exhortationes ſunt martyriorum, vt imitari non pigeat quod celebrare delectat. Agitè ergo & hanc feſtiuitatem, vt ſeueram exhortationem ſuſcipiamus, quam ipſi nobis exemplo vitæ mortíſque tanti huius viri inculcemus. Nullo enim modo, quaſi de Bonifacio noſtro actum ſit, mentem ſubibit cogitatio. Venit nomen illius apud Deum etiamnum, ſuóque quod poſt ſe reliquit exemplo prædicat: & quicquid vſpiam Chriſtianum priuſquam perfecit, idem nunc quoque (ſi attendere libet) & linguam & virtutem efficacem habet ad perſuadendum. In Geneſis enim hiſtoria refertur, occiſi & mortui Abel, ad Dominum clamaſſe ſanguinem, nemo licèt præter eum, ad quem hic clamabat ſanguis, audiret. Homines nõ audiebãt, parũ attendentes, imò nec cogitantes hunc fuſum mortuúmque (vt ita dicam) ſanguinem coram Deo & viuere & clamare. Quando enim Cain, hoc credens aut audiens, præ clamore illo penitus non contabuit, cũ ipſius effuſi ſe reum ſanguinis nouit? Tum verò alij hoc credentes, certam inde ſpem virtutémque conceperunt, patienter impiorum perſecutiones perferentes. Sed, vt dixi, præter Deum, nemo hunc clamorem audit: propterea nec fratricida contabuit,

Ambroſ. Tom. 4. ca. 16.

Act. 20.

1. Theſ. 2.

Serm. de tempore 47.

Geneſ. 4.

nec pij hinc consolati sunt, quousque ipse Deum Cain alloquitur, dicens, Quid fecisti? Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra. Nunc igitur maledictus eris super terram, quæ aperuit os suum, & suscepit sanguinem fratris tui de manu tua. His tandem verbis Cain conterritus ita planè vagis incertisque oberraret sedibus, nuspiã quietis, aut tutus latitaret: nobis contra etiamnum confirmatam mentem addit, minimè de piis actum esse, etiamsi trucidãtur & pereunt. Ita & hîc nobis cogitandum. Ipsum quidè Bonifacium corporeis iam non auribus audimus docentem, vt qui octingentis annis ampliùs defunctus est. Nihilominus tamè ipsius nos hortatur vitæ exemplum, quo præcesserit: mors, constantia quam in passione ostendit: sanguinis, quam pro Christi nomine effudit, cineres, quos hîc in terris reliquit. Quibus verò vocibus, eum, si viueret, acclamaturum esse arbitraris? Haud dubiè iisdem, quibus Paulus olim partim Galatas, partim adorsus est Philippenses. O insensati Galatæ quis vos fascinauit non obedire veritati? Et: Charissimi mei, (sicut semper obedistis) non in præsentia mei tantùm, sed multò magis nunc in absentia mea, cum metu & tremore, vestram salutem operamini. His, inquam, verbis nobis, si viueret, loqueretur Bonifacius: sed &, si attendimus, loquitur, O insensati, quis vos fascinauit non obedire Euangelio, quod prædicauimus vobis? currebatis benè, quis vos impediuit, veritati non obedire? Imitatores mei estote, fratres, & obseruate eos, qui ita ambulant, sicut habetis formam nostram. Multi enim ambulant, quos sæpe dicebam vobis (nunc autem & flens dico) inimicos crucis Christi, quorum finis interitus, quorum Deus venter est, & gloria in confusione ipsorum, qui terrana sapiunt. O homines stultos, qui spiritu inceperunt, carne consummant, O inanem & fallacem, cui innitimini confidentiam. Quàm (dolor) miserè illaqueantur. De tabernaculis impiorum recedant qui possunt, ne simul comprehendantur. Fugite Babylonem populo meus, ne peccatis eius cõmunicetis. Quæ sit insania cogitate, in incerto sperare, vbi mortis est periculum. Et quis ea quæ sub Sole sunt, omnia, aurum, voluptates, diuitias, gaudia, incerta & vana esse nõ videt? Quo momento pereunt? Quàm multò pluris estis Christiani, quàm vt his vosmet oblectemini? Longè præstantioribus vos rebus formauit Deus, quàm vt creaturæ vos subdatis seruituti. Animas

Gal. 3. Phil. 2.

Gal. 5. Phil. 3.

ti. Animas vobis suæ capaces gratiæ indidit, ad æternam vocauit felicitatem, nullum hîc vos habere locum manentem admonet, sempiternam verò promittit patriam, domum non manufactam in cœlestibus, vbi diligentibus se ea præparauit bona, quæ nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascẽderunt. Agitè ergo vel Gẽtium vosexempla moueant. nam & Seneca nullo magna huius mundi desiderio teneri se apertè testatur, in solam immortalitatem anhelans. Et idẽ in Tullio de Catone legi potest. Platcetiam tam exquisitis verbis tam propriè suis animæ immortalitatem coloribus depinxit, vt legens ea Theombrotus quidam, immortalitatis quam ita depictam meditabatur, consequendæ desiderio, altissima sese præcipitem daret turre. Et hi quidem Gentiles fuere: vobis autem, Bonifacius ait, clarius lumen lucet, hanc veritatem nõ somnijs vanisue opinionibus concepistis, sed diuino ore didicistis: tot præeuntia sanctorum exempla cernitis sequentes, qui omnes ita in religionis negotio cõfirmati fuerunt, vt sponte mortem ipsi sua subire non dubitarint. Quis inquit Paulus, liberabit me de corpore mortis huius? Et, Cupio dissolui & esse cum Christo. Et iterum, Scimus quoniam si terrestris domus nostra huius habitationis dissoluatur, quòd ædificationem ex Deo habeamus, domum non manufactã, sed æternam in cœlis. Hæc, inquam, didicistis: & à nobis accepistis: hæc in vita ac morte nostra consideratis. Et quî fit, vt aliò vos cõuertatis, incerta, neglectis certis & veris, sectamini, nihilominus egregia vobis de Deo pollicemini? Rectè quidem & verè Dei misericordia magna prædicatur: at certa est & promissio ipsius, qua vnicuique secundum opera sua mercedem pollicetur: iustis quidem, vitam, iniquis, pœnam: nec Diuina miseratio vnquam mendacij arguet dicentem, Nemo coronabitur, nisi qui legitimè certauerit. Vos ipsi iudicate, qua fronte mercenarius mercedem sperabit splendidam, qui toto die, cæteris laborãtibus, ipse stertit. imò sæpe aliorum labores perdit? Qua opera insudatis, si quid alicubi lucelli speratis, cogitate. Nullis hîc laboribus parcitis, nulla pericula refugitis, corpus animámque, vt comprehẽdere liceat, impenditis: quin ergo in sempiternis consequendis tam vos nihil vel facere, vel pati, pudeat. Certissimam imminere mortem, imò verò iam iam in vos irruere, perinde ac si omni momento suffo-

Isa.64. 1.Cor.5.

Rom.7. Phil.7. 2.Cor.5.

2.Timoth.2.

care ac persternere illi primùm sit, perpendite. Væ væ prævaricatoribus omnibus, quos horribili mors tyrannide invadet, nihil præter lacrymas, gemitus, sempiternúmq; ignis cruciatus pauorésque adferens. Ecce, hic remunerator erit: hic falsæ cõfidentiæ vestræ ac cupiditati finem imponet, levitatem vel constantiæ franget, pigritiam inertem, somnolentiámque excutiet: & demum cùm ad Deum clamare volueritis, ipse ora occludet: &, quod de Nerone legitur, serò, dicet vos sapere. Hæc diligentissimis cogitate animis, ait
2. Cor. 11. Bonifacius. Mei imitatores estote fratres, sicut & ego Christi. Ecce talibus nos Bonifacius affatur, non oris plectro, sed vitæ, conuersationis, mortísque exemplo. Id quod meo quidem iudicio intelligentibus sufficeret. Si, inquit Christus, in
Matt. 11. Tyro & Sidone factæ essent virtutes, quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio & cinere pœnitentiã egissent. Veruntamen dico vobis, Tyro & Sidoni remissius erit in die Iudicij,
Matt. 12. quã vobis. Et iterum, Viri, inquit, Niniuitæ surgent in iudicio cum generatione ista, & cõdẽnabunt eã: quia pœnitẽtiã egerunt in prædicatiõe Ionæ: & ecce plus quã Ionas hîc. Regina Austri surget in iudicio cũ generatione ista, & condemnabit eá: quia venit à finibus terræ audire sapientiã Salomonis: & ecce plus quà Salomon hîc. Sic ergo cogitemus quid per Bonifaciũ cõcesserit nobis Deus, qua ratiõe etiánũ eius nos exẽplo & vita admoneat & hortetur. Magnas Deus per ipsum virtutes operatus est, ingentẽ variáq; in vita eius fortitudinẽ cõsideramus, Dei cooperationẽ & auxiliũ in doctrina illius atque morte colligimus. Qua de re pauca libet commemorare. nã & iusti Naboth mors, cuius heri memini, huic meo instituto seruiet. Hic igitur in Regis sui indignationẽ incurrẽs, ꝙ vineã hæreditariá illi recusaret, quam legibus vetãtibus alienare non posset, occiditur. Quid autẽ Bonifaciũ nostrum, omnésq; Ecclesiasticos ac fidos pastores iam inde ab Apostolorũ tẽporibus in tantum mundi deiecit odiũ, nisi ꝙ magna semper Christi hæreditati tuendæ insti-
Psal. 2. terunt sedulitate? Hanc nullo modo eripi sibi volebant. Ad Christũ loquens pater ait, Postula à me, & dabo tibi Gentes hęreditatẽ tuã. & possessionẽ tuã terminos terræ. Reges eos in virga ferrea, & tanquã vas figuli, cõfringes eos. Hoc iam mundi Princeps inuidet, sibi hãc vẽdicãs hæreditatẽ: eóq; & Iudæos, & Gẽtes, & hæreticos nũc, hos, nũc illos cõcitat, tãtũ vt Christo, quã acquisiuit, hęreditas subtrahatur. Iudęi quidem

dem eam Synagogæ suæ vendicabant, Donatus in Affricam trahebat, Gentes omnino respuebant Christum. His sese opponebant Apostoli ac discipuli Christi, post hos alij Episcopi & Pastores innumeri, quorum in numero hic noster Bonifacius est. Hæc inuidiæ odiique in mundo fuerunt semina. Vineam suam Naboth derelinquere noluit, propterea occumbere eum necesse est. Apostoli apostolicique alij viri Christi hæreditatem diabolo permittere nolebant, ideóque persecuti sunt. Qua via verò Achab adoritur Naboth? non aperto Marte, sed insidiis Iezabel. Hæc non veritatem rei proponit, vineæ hæreditariæ negotium agi subdolè silet. mendacio pium Naboth in mortem tradit: subornat, qui Naboth in Deum atque Regem blasphemum scilicet, falsò accusant. Hæc mortis innocentis causa est. Et quid, nisi hoc ipsum, in Bonifacio considerabamus? Imò non in Bonifacio tantùm, sed in omnibus etiam apostolicis viris, verísque Ecclesiæ doctoribus, quos potestatem dæmoniorum habere nouit. Nunquam prodire rei veritatem permisit, sed semper aut mendaciis eos adorsus est, vt in Stephano & Paulo, aut peruicacia: vt de Iacobo & Petro legimus. Eodem planè modo Bonifacium nostrum aggressus est. Ipsos filios pij patris, quos ad fidem conuertisset, & quos in fide confirmandos accesisset, concitauit: vt eum trucidarent, qui suæ saluti seruiebat. & vt summatim dicam, impatiens Achab est consortis Naboth, nisi per omnia impiis placitis respondentis. Sic Satan pios Ecclesiastas, repugnantes regno suo ferre nequit. Sed quid Achab profuit, iustum trucidasse? quid iustus, sit licet mortuus, deperdidit? Vt nihil illi profuit, sic hic nihil incõmodi sentiit. quæsiuit Achab (alienis inhians) vineam, sed mox proprij sanguinis aspersione dedicandam, inuasit. trucidatur Naboth, nomine æterno in Ecclesia celebris. Eadem Martyris Bonifacij nostri conditio est. Quid ergo mors illi obfuit? Nihil omnino: quin magis profuit. Contrà, quid impios iuuit, propriæ peruicaciæ malitiam aduersus pios exercere permissos? Nihil planè. Verùm & plurimùm nocuit. Ecce historiarum conuenientiam. Vtrobique Deum in Sanctis suis mirabilem esse cognoscimus. nõ hac ratione suos mundus tractat: sed quos euehere vult, his omnia largitur, ad cœlũ vsq; extollit: sed sæpe infelix sequitur exitus, nihil habet in omnibus firmũ aut stabile. Alia Deo cum suis agendi ratio est. Non ergo timeat pius, si quãdo mundi huius persecu-

tioni

tionibus premitur. In Deum respiciat, eiúsque promissis insistet. Contrà, si cui mundi blanditur fortuna, nihil efferatur, ne superbiat: finē potiùs respiciat, exempla omnia cogitet, quomodo Deus superbis resistat, humilibus autem gratiam præstat. Hæc igitur hic consideranda sunt. Id vt faciamus, sua Christus gratia efficiat, Amen.

Iacobi 4.
1. Pet. 5.

SERMO SEPTIMVS, DE Ecclesiæ cantionibus, quando Bonifacij festum in octauam Ascēsionis Christi incidit.

FEstiuitas isthæc præsens, honorificáque memoria Bonifacij nostri, primi Moguntini Archiepiscopi, vnde meritò noster dicitur: quanquam tota Germania Apostolum eum suum patrémq; dicere posset, quando nemo inde ab Apostolorum temporibus, in Germania effecit maiora, apostolatū ac prædicādi munus nemo diligentius, maioríque fide in his partibus executus est, illo. Id quod nō nos modò, verùm etiā exteræ & norūt, & cōfitentur nationes: huius, inquam, festa dies ac memoria pulchrè in octauam & ascensionē Domini incidit. Rectà enim in ipsam ascensionē respicit, verósq; fructus inde defluētes ostēdit. Quī sic? quæris. Ecce, Christus superiùs dixerat, Nisi ego abiero, Paracletus nō veniet ad vos: si autē abiero, mittā eum ad vos. Sed quomodo in discipulos Spiritū sanctū miserit, testātibus Apostolorū Actis nouimus, nempe in linguis similitudinē ignis habentibus, ita planè, vt in omni lingua Euāgeliū Christi prædicare nouissent. Hæc visibilis illius & apertæ, Spiritus sancti missionis causarum precipua est. Id quod Ioēl significāter exprimit qui ait, Effundam de Spiritu meo super omnē carnē. Sed quo fine? Et prophetabunt, inquit, filij vestri & filiæ vestræ. Senes vestri somnia somniabūt: & iuuenes vestri visiones videbūt. Sed super seruos meos, & ancillas in diebus illis effundam Spiritū meū, & dabo prodigia in cœlo. Planiùs verò adhuc Paulus, cùm ait, Ascendens Christus, in altum, captiuam duxit captiuitatem, dedit dona hominibus. Et quæ dona? Et ipse quidē, idem consequenter ait, Dedit quosdam Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios verò Euangelistas, alios autem Pastores & doctores, ad consummationem sanctorum, in opus ministerij, in ædificationem corporis Christi: donec occurramus omnes in vnitatē fidei, & agnitionis filij Dei, in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi. Ecce

Ioan. 16.
Act. 2.
Ioel 3.
Eph. 4.

Pau

Paulum, præcipuum fructum asserentẽ, quòd Christus ascendens, Spiritum sanctum misit, per ipsum Ecclesiæ suę ordinãs Apostolos & ministros: idque in eum finem, vt crescamus in virum perfectũ, in mensuram ætatis plenitudinis Christi: & non simus porrò paruuli, fluctuantes, & circũferamur omni vento doctrinæ in nequitia hominum, in astutia ad circumuentionem erroris: idque non vno aliquo tempore, sed semper quoad occurramus omnes in vnitatem fidei & agnitionis filij Dei. Dum enim vel vnus aliquis in mundo est, aut aliquando venturus est, qui in mysticũ Christi corpus cõiungendus est, hæc non cessabit Spiritus sancti operatio. Si non supersunt Apostoli ac Verbi ministri, facilè Deus vt sint excitabit, donec corpus plenum fiat. Est autem notatu dignũ, Paulum non modò Apostolos, sed & Euangelistas, Pastores, & Doctores recensere: alioqui enim hanc Spiritus sancti virtutem, de duodecim illis Apostolis tantùm, ac vnà cum ipsis præteriisse suspicaremur. Qua ratione ipse etiam Paulus secluderetur, qui in duodecim illorum numero non fuit? fuerunt enim duodecim ipso excepto. Tum ipsum non in terra Christus, sed è cœlo vocatum Apostolum constituit: nam & ipse de se testatur, non quidem dignum se Apostoli nomine, sed tamẽ plus cæteris laborasse omnibus. Obiiciebatur quidem illi, quasi verus Apostolus non esset, quòd Christo in carne hic ambulante non adfuerit. Sed quid ad hæc respondit? Annon Apostolus sum? annon vidi Dominũ Iesum Christum? annon vos Apostolatus mei sigillũ? Et iterum, Existimo enim nihil me minus feciſſe à magnis Apostolis. nam etsi imperitus sermone, sed non scientia. Vnde alibi etiam dicit, Nunquid egemus commendatitiis epistolis ad vos, aut ex vobis? Epistola nostra vos estis, scripta in cordibus nostris, quæ scitur & legitur ab omnibus hominibus. Dum enim supereſtis, & in fide persistitis, nullo alio ad Apostolatus mei demõstrationem testimonio, opus habeo. His aliisque Apostoli verbis clarè vtique innuitur, dona quæ Christus postquam ascendisset, demisit, Apostolos, & Doctores, & Pastores, & Euangelij prædicatores esse: non autem solos illos duodecim, sed omnes, quotquot ab initio corpus Christi ædificarunt, ac deinde ædificatũ sartúmque tectúmque conseruare studuerunt. Nemo quidem Apostolis, prima fundamenta locandi, post Christum, potestatem fuisse datam negauerit. Solis enim illis hoc datum fuit priuilegium. Qui enim

Ibidem.

1.Cor.15.

1.Cor.11.

2.Cor.3.

Apostolica potestas.

enim hos ſecuti ſunt, Apoſtolos, Paſtores, Doctoréſque vocati ſunt quidem: ſed nouum aliquod fundamentũ ponere poteſtatem non habuerunt, ſed potiùs ſuperędificare ſupra fundamentum iam iactum. Nemo, inquit Paulus, poteſt aliud fundamentum ponere præter id quod poſitũ eſt, fundamentum Apoſtolorum & Prophetarum, Chriſtum Ieſum. Qua quidem abinuicem diuiduntur diſcretione. Ipſi fundamentũ poſuerunt, vnde etiam fundaméta dicuntur: alij verò ſuperædificant: nihilo tamen minus, & ipſi ſignificantur his verbis: Aſcendens Chriſtus in altum, captiuam duxit captiuitatẽ, dedit dona hominibus. Alios Apoſtolos, Prophetas alios. Ecce, fratres, hoc modo ad Bonifacium noſtrũ conuertimur. Sic & Bonifacius nos Pauli verborum admonet, Aſcendens in altum, captiuam duxit captiuitatem, dedit dona hominibus. Alios quidẽ dedit Apoſtolos, alios Prophetas, alios Euangeliſtas. Quorum ſanè Bonifacius in numero cenſendus eſt, quem Chriſtus in corporis ſui ædificationem miſit. Proinde literis commendatitiis, dum Germania, maximè verò Rheni tractus, Saxonia, Turingia, Friſia, inque primis Mogũtia hæc, in fide perſtant, non eget. Hæ enim partes ipſius prędicandi muneris teſtimonium ſunt. Illę, ille eſt, qui, quod Paulus in Achia, Corintho, Epheſo, ac aliis nationibus, nobis Germanis præſtitit. Huius nunc feſtiuitatem annuam celebramus: idque non immeritó. Si enim per eum patres noſtri ad fidei in Deum ac Chriſtum agnitionem peruenerũt, meritò illius nos in ſempiternum celebramus memoriam filij. Rectè ergo & ipſe ego de ipſo, ſermone loquar pleniore. Sed quia raucus ſum, & craſtina bis mihi concionandum eſt die, propinquos terminos dicendi non excedam, tantùm quid de eo Eccleſia canat indicans. Id quod hac vice ſufficiet, cùm Bonifacium noſtrum & ſuis depinget coloribus, & nobis imitandum proponet exemplum. Prima igitur cantio, quæ eius nomine in Eccleſia hodie perſonuit, ex Pſalmis deſumpta, hæc eſt: *Sancti tui, Domine, benedicant tibi: Gloriam regni tui dicent. Exultate iuſti in Domino: rectos decet collaudatio.* Et his quidem verbis, quis Bonifacius fuerit, quam fidem, conuerſationem, doctrinæ normam, officiúmque habuerit, oſtenditur. Id quod totum noſtri cauſa factum, atque nobis exemplum imitandum etiamnum propoſitum eſt. Non enim ille his eget. Nam quod impiorum non ſolùm calumnias ſuſtinuit, verùm etiam truculentas manus perpeſſus eſt, ipſi quidem nihil

Ephe. 5.

Act. 18.

Pſal. 144.

nihil nocuit. Tum etiam nec quòd pij illius celebrant memoriam, quicquam illi commodat: sua enim ipsi laus apud Deum manet. Nostræ verò vtilitati consulitur, cùm illius in Ecclesia exemplum ad nostram consolationem, spem, eruditionémque proponitur. Vis igitur vno verbo dicam, quis Bonifacius fuerit? sanctus fuit, non autem simpliciter sanctus. Nam & hîc mundus sanctos suos habet, falsos nimirùm & fictitios. Verùm hic noster Dei sanctus fuit. Sic enim per totum orbem diffusa Ecclesia canit de eo: Sancti tui Domine, benedicant tibi. Sed quis non videt, quæ vno hoc in verbo latent mysteria? sanctum esse, & Dei sanctum. Certissimum enim est, si quando minus aliquem sanctum colit, ideo id fieri quod nihil in eo mali, plurimum verò boni in ipso agnoscat. At longè præstantius est, Dei sanctum esse. Et quare hoc? nimirùm quòd homo tantùm ea videt, quæ foris apparent, Deus verò ipsum etiam cor intuetur. Et sæpe vsu venit, vt qui in mundo habebatur sanctus, tandem rerum exitu alius præter omnium spem & expectationem inuétus sit. Id quod nostro etiam seculo contingere potest. at Deo sanctum esse, & plena laus est. Hic solidam eámq; veram meretur laudem, de quo rectè dicitur sanctus Dei. Et talem quidem Bonifacium fuisse per hoc innuitur, quòd de eo canitur: Sancti tui, Domine, benedicant tibi. Et hîc cuique facile est videre, quàm longè præfixus sit scopus omnibus cum Bonifacij successoribus, tùm cæteris etiam Episcopis. Quos vtinam tantùm coram mundo sanctos reputaremus, id enim exemplum præberet pietatis, etiamsi coram Deo intráque pectora sua iniqui sint. Sed quæ turba eorum, qui nec Deo, nec mundo sancti sunt? Mentibus impij, vita plus quàm Ethnici. Hi sanè illorum in numero non sunt, de quibus canitur: Sancti tui, Domine. Non illa Bonifacij consuetudo fuit. de quo rectè dici potest, non modò coram Deo, verùm etiam coram mundo fuisse sanctum, & è diuerso. Cuius rei testimonium ipsi dedêre tota ferè Europa, omniúmque historiæ. Sed ipse etiam Deus idem approbat, tot per ipsum viuum, pariter atque mortuum editis signis. Sit ergo hoc dictum de illo Psalmistæ verbo, Sancti tui, Domine. Et quid consequenter additur? Benedicant tibi. & gloriã regni tui dicent. Hoc opus, hoc munus omnium, qui verè sancti Dei sunt: vt benedicant, & gloriam regni Dei dicant, prædicent, magnificent. Et hæc tota vitæ Bonifacij nostri historia est, excepta vi

pta vitæ ipsius pietate, qua ratione cætera respondeant sibi inuicem, ad dicendas laudes Dei, prædicandámque gloriam regni eius intelliges. Ideo enim nunc illàc profectus est: ideo etiam discipulorum suorum nunc hos, nunc illos, in alias atque alias prouincias, ciuitatésque emisit: ideo denique ipsam quoque vitam impendit. Vtique secum nullo non tempore rememorans, *Exaltabo te, Deus meus Rex*, & benedicam nomini tuo in seculum, & in seculum seculi. Sed & hîc nobis scopum præfixisse longiùs, videmus. Quàm paucos inuenias Bonifacios, qui gloriam regni Christi prædicent? plurimos verò qui mundi regna appetant? Atque vtinam vel in hoc solùm incumberent, vt alios vicarios subrogarent. Sed & inuenias multos, & vbique, qui nec hoc postremum præstent. Hæc enim & maxima & omnium querela est. Nec id mirum. Si enim sancti Dei essent, certissimè sequeretur, Gloriam regni tui dicent. Sed quia primum illud vbique deest, sequentia non adesse, an miramur? Sed vbi exemplum Bonifacij? Et quid nobiscum cogitamus cantantes hæc, Gloriam regni tui dicent? Quin & stantibus comis exhorresceret animi, si quid in Ecclesia & legimus & psallimus, cogitauerimus, quantò magis si vitam nostram ad veterum exempla contulerimus. Eia verò fratres, quæ nostræ professionis sit conditio consideremus. Si enim duo hæc in nobis inuenta non fuerint, væ nobis æternùm erit, si, inquam, nec sancti Dei fuerimus, nec Christi regni gloriam prædicauerimus, perimus. Atque hæc de Missæ introitu dicta sint. Post hæc verò pulcherrima lectio è Prouerbiis Salomonis desumpta Epistolæ loco legitur. Idque ideo, vt Bonifacij nobis exemplum expressiùs proponatur. *Labia sapientum ornat scientia.* & quæ sequuntur, quæ Epistolæ loco lecta, non quidem Bonifacij nomen præ se ferunt, sed Bonifacium decentes proprietates, & quæ Bonifacium efficiunt, in se comprehendunt. Bonifacius enim dicitur, bonum faciens, aut certè bonam faciem habens: quæ duo in idem ferè recidunt: bona enim faciens, bonam famam omniúmque in se oculos conuersos habet: nomine videlicet ab ipsa vita deducto. Et quæ melior, splendidior, fulgentiórque haberi poterit facies, nisi cuius mens, lingua, & opera ad pietatem directa sunt? Et hæc tria hac in lectione præcipuè inuuntur. Lingua quidem iusti principem locum obtinet nec frustra, magna enim eius vtilitas est. Veruntamen consequenter additum est,

Psal. 144.

Prou. 15.

Bonifacius.

vota

vota iustorum esse placabilia, & sequentem iustitiam diligi à Deo. Et quare hæc omnia vna hac die leguntur? nimirùm talem fuisse Bonifacium agnoscamus, qui trium harum, linguæ, cordis, operisq; laudem sit meritus. Maximè verò linguæ, qua plurimum nos profuit, hac nobis præcipuè seruiuit: reliqua tamen duo otiosa non fuerunt. Vbi enim cor ipsum pium est, atque vita sancta est, illic linguæ organum efficacius est: his verò non respondentibus linguæ inuerso ordine malè procedunt omnia. Si vitium vita habet, infirma lingua redditur, frigida sunt omnia, quæ loquitur. At corde ipso deprauato, nil nisi perniciem, errores, discordias, seductionésq; lingua disseminat. At Bonifacius nobis proponitur, tria hæc simul in se complectens: vnde etiam in Germania vberiorem fructum messuit, quàm vllus alius, siue præcedentia, siue sequētia, ipsum tempora respexeris. Et hæc ipsa Epistola est. Quod optimum est, restat, ipsum nimirùm Euangelium. Et quis illud paucis indicare potest? quot enim verba cõplectitur, tot horas requirit, iusta si quis omnia interpretatione enucleare voluerit, qualis vbique Ioannes est, copiosius simul atq; sublimiùs. Nec hac vice totam Euangelij huius lectionem interpretari conabor, iusta & suprà adducta ratione. Vnum hoc solùm veluti digito monstrabo, hîc rursum Bonifacium nostrum suis depingi coloribus, maximè tribus illis partibus. Principiò quis fuerit. Secundò, vnde nominis bonam famam adeptus sit. Tertiò, quid vtrobiq; cùm hîc, tum in sempiternum illic profuerit. Et hæc tria eiusmodi sunt, vt in ea totam vitæ ipsius historiā liceat contrahere. Quid enim in ea aliud consideratur, nisi palmitem eum in vite vera fuisse fructiferum, quem multorum & bonorum fructuum fœcundum, multis persecutionibus Agricola putauit? Sic enim Christus ait, Omnem palmitem in me nõ ferentẽ fructum, tollet eum: & omnẽ qui fert fructũ, purgabit eum, vt fructũ plus adferat. Et vnde hoc illi? Gratia Dei. Id quod Christus innuit: primò, ꝙ ait, Qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructũ multũ: quia sine me nihil potestis facere. Sicut palmes non potest ferre fructũ à semetipso, nisi manserit in vite, sic nec vos, nisi in me manseritis. Non ergo palmes solùm, verùm etiam ipsa vitis, vnde palmiti fœcunditas venit respicienda, est. Hæc fœcundos facit. neq; enim Bonifacius vnquā eā fructuum vbertatẽ ex se dedisset, nisi viuus in Christo vite palmes permãsisset. Quæris

Ioan. 15.

quid illi commodi, nobísq; vtilitatis inde euenerit? Exemplum Bonifacij reſpice, nimirùm diligere iuſtitiam. Manete in me, & ego in vobis, ait Chriſtus. annon hoc egregiũ quid eſt? Adhuc amplius quid requiris? Audi, Si in me manſeritis, & verba mea in vobis manſerint, quodcunq; volueritis petetis, & fiet vobis. Quid his optabilius? Hic, nimirum obtinere quod velimus, & in æternũ cum Chriſto manere. Huic rei commodat pietas, & exempli Bonifacij imitatio. Ille quidem cùm in fide, tum in vita iſthæc ſentiit, & nos ſi voluerimus ſequi, eadem ſentiemus. Agite ergo, ne hæc fruſtra nobis dicta ſint, caueamus. Gratia Dei nobiſcum.

Ioan. vt ſuprà.

SERMO OCTAVVS, DE BONIFACIO, VBI EIVS FESTIVITAS IN QVARTAM POST PENTECOSTEN FERIAM INCIDERIT.

ORiginem cauſámque tam *celebris*, non ſolùm in hac vrbe, verùm etiam in tota diœceſi Moguntina, memoriæ, qua feſtam diem agentes, D. Bonifacij vitá, mortémque cum ſempiterna nominis celebratione prædicamus, longè hîc ſermone referre, non ita operepretiũ arbitror. Exteris fortè hîc neceſſarius fuerit labor, vt qui nunquã huius viri famã audiuerunt. Nobis verò non itẽ, vt quibus quæ de hoc viro dici poſsint omnia cõſtant. Hic Moguntiæ primus Archiepiſcopus fuit, hunc locũ parentéſq; noſtros, vitæ ſuę hoſpitiũ familiaréſq; præ cęteris omnibus eligens. Hic, inquã, Bonifacius noſter, triginta & ſex annis Euangelij verbũ magna cũ grauitate atq; conſtantia prædicauit. Hic, inquã, verbis, factis, vita, conuerſatione, paſsione, deniq; morte, fœcũdum in vera vite Chriſto palmitem ſe declarauit. Hic, inquã, in huius ditionis circo, mortale etiã corpus ſuũ depoſuit, vt in perpetuum nobiſcum haberemus, quo ad pietatis traheremur ſtudium. Hic aliiſq; nonnullis in locis circa cõfinia, plurima illius quæ in ipſo fuit, Spiritus diuiniq; amoris ſuperſunt indicia. Et quid multis? Bonifacium & nomine & re fuiſſe nouimus. Non enim poſt Apoſtolos eorúmq; diſcipulos vel vnum aliquem facilè inuenias, qui Germaniæ in fidei ſalutiſque negotio plus illo commodauerit, maximè huic vrbi. Nec cui, nominis huius Bonifacij ius concedat videas vſpiam. Atque vtinam tales fuiſſent Epiſcopi omnes, qui poſt ipſum ſecuti ſunt. Quòd ſi eſſet, iam certè Germaniã noſtram, reliquarum nationum in veræ religionis, pietat

Ioan. 15.

pietatísque negotio videremus principem. Sed vtcunque
succeſſores eius negligentes fuerint, ſuo tamen ipſe ingen-
ti ſudore eò res perduxit, vt mortuo etiam ſe longo tem-
pore veræ Eccleſiæ Chriſti genuinus Dei cultus in Germa-
nia perduraverit, quoſque tandem poſtremis his tempori-
bus, negligentia paſtorum pietas, religióq; labefactata pe-
nè concidit. Eò igitur magis talis nobis neceſſarius eſt Bo-
nifacius, qui labentem erigat Eccleſiam: quin ſi (vt æquum
eſt) omnes inniteremur, adhuc tamen magna cum difficulta-
te Chriſtianam religionem in eam formam reſtitueremus,
in quam Bonifacius vnus olim reſtituit. quāquam nimis hęc
ſerò cogitamus. Neq; enim, quoquò verſum me conuertam,
vel vnum inuenio, qui tantæ moli manum admoueat: Imò
verò inter omnes Epiſcopos facilius tres inuenias, qui quod
reliquum eſt veri cultus (quanquàm & hoc perexiguum eſt)
diripere malint, quàm qui inſtaurare velit vnũ: cùm tamen
omnes à piis grauiſsimè admoneantur officij ſui: ab aliis ve-
rò infinitis extremíſq; calumniis, infenſiſsimè pro ſua ne-
gligentia impetantur & inſectentur. At quid nobis in tanta
prælatorum inertia, faciendum eſt? an fortè otio, torpore, &
diligentiam curámq; omnẽ timoris Dei atq; religionis ſe-
ponere, dũ illi expergiſcantur? Nullo modo. Longior enim
fortaſſe illius ſomni mora protraheretur, vti iam antè (do-
lor) nimis diu dormitauêre. Et quid ſi iam dudum diuina in
eos conſcripta ſit ſententia, quoſdam eorum nunquã exper-
recturos eſſe? an eorum cauſa nobis ipſis impedimento eſſe,
damno noſmet afficere debemus? Minimè. Quin agite po-
tiùs, ſuæ quiſq; curam gerat animæ. Si nouus quiſpiam Bo-
nifacius dari nobis non debet, qui collapſæ religioni auxi-
lietur, in antiquũ illum reſpiciamus, huius, his temporibus,
vita, nobis ſit ad omnẽ pietatem incitamẽtum. Hoc meo iu-
dicio, conſilium erit & ſaluberrimum & preſentiſsimum. Id-
que nobis cùm vtile, tum honeſtum erit: nimirùm ſi eum ſe-
cuti fuerimus, cuius honorificã memoriã celebramus. Eam
ob cauſam fuſiùs porrò de ipſo mihi dicẽdum eſt. Principiò
igitur hæc Bonifacij noſtri feſtiuitas, commodè hoc anno in
ipſam aſcenſionis Chriſti octauam incidit. Cùm enim hoc
tempore gratis mentibus prędicamus, quid miſſus Spiritus
ſanctus, in credentiũ cordibus operatus ſit: cogitaremus for-
tè ſemel hoc ipſum Apoſtolorũ peregiſſe tẽporibus, poſtea
verò cœlũ, vnde deſcenderat, repetiiſſe. verũ hæc vita Boni-

facij teſtatur, ſuo etiã tepore efficacẽ fuiſſe Spiritũ ſanctum ita apertè, eáq; virtute, vt eã vitę ſeriẽ perlegẽs, fateri cogatur: fuiſſe eum ſemper in Eccleſia, & non modò per Chriſti diſcipulos, verùm etiã per horũ ſucceſſores operari eiuſcemodi planè opera, quæ primis illis credentibus adfuiſſe Lucas cõmemorat. Id quod hodierna Epiſtola docebo. Sic ergo
Act. 3. Epiſtolæ loco lectum eſt hodie: Per manus Apoſtolorũ fiebant ſigna & prodigia magna in populo. His verbis partim colligimus, quã Spiritus ſanctus per Apoſtolos Eccleſiã inſtituerit, & quis eius ordo fuerit, quæ vita & adminiſtratio in ea approbata ſit. Huc etiã quod Lucas prius cõmemorauit pertinet: Erant, inquit perſeuerantes in doctrina Apoſtolorũ, & cõmunicatione fractionis panis, & orationibus,
Act. 2. & quæ ad finẽ vſq; illius capitis ſequuntur. Et iterũ, Multitudinis autẽ credentiũ erat cor vnũ & anima vna. His tribus
Act. 4. locis quaſi tota ſeries & conditio naſcentis Eccleſiæ exprimitur. Hic ordo erat. Principiò Apoſtoli virtute magna reddebant teſtimoniũ reſurrectionis Ieſu Chriſti Dñi noſtri. Secũdò, non ſolũ per manus, verũ etiã per vmbrã Apoſtolorũ fiebant ſigna & prodigia magna in populo. Tertiò ita Iudæi ſibi præter alios timebant, vt omniũ animos occuparet timor. Quartò eã vitæ rationẽ ſequebantur inter medios hoſtes, & omnibus probarẽtur. Quintò, numerus ipſorũ quotidie magis magiſq; creſcebat. Sextò hoc quotidianũ ipſorum exercitiũ erat in Apoſtolorũ doctrina perſeuerare, fractionẽ panis celebrare, & quod reliquũ erat tẽpus orationibus impẽdere. Et deniq; ea oẽs amicitia cõiungebãtur, vt nullũ iniqua in paupertate relinquerẽt: imò qd maius eſt, oẽs poſſeſſiones ſuas conferrent in cõmune. Hic ordo primitiuæ Eccleſiæ fuit, hæc ſpiritus diſpoſitio. Et quomodo cõmodius tantæ molis negotiũ exordiri potuiſſet? Quid hac cõgregatione beatius, quid ſplendidius, in qua omnes eam viuendi ſequuntur normã? Quòd ſi Bonifacij vitam intueri libet, ueniemus Spiritũ ſanctũ mirabilẽ omniũ horũ in eo artificẽ, eáq; omnia ipſum in Germania præſertim in his cõfimis præſtitiſſe. Refert enim ipſius vitæ hiſtoria, quãto zelo prædicationi munere inſtiterit. Non enim vt alij voluptatibus deditus fuit, aut inerti otio torpuit, aut prædicandi laborem in alios deterſit. Secundò, magna per eũ Spiritus ſanctus effecit miracula: vnde maiorẽ inter infideles fidẽ conſecutus eſt. Tertiò, ea in arguẽdo vtebatur ſeueritate, vt impiis quo-

que

que reuerendus esset. Quartò, eam vitæ rationem iniit, quam nemo rectè argueret. Quintò, non potuit sibi temperare: nec quieuit, donec quotidiè aliquos ad fidem reduceret. Atque hac parte ita felix erat, vt suo tempore se gubernatore religio Christiana mirificè in Germania vires sumeret. Tum totus in hoc incubuit, vt verbum Dei, Sacramẽta, obsecrationisque feruor, iusto vsu procederet. Postremò, eam ipsam etiam bonorum communicationem Priorum inducere studuit, quod cũ nõ potuit apud omnes, apud eos tamen, qui in suam disciplinam se dederant, præ aliis effecit, vt huius etiam ex primitiua Ecclesia vestigium in Germania relinqueret. Hoc modo Deus per Bonifacium vetera prodigia renouauit, primámque credentium fidem, pietatem, ardorem, spiritum deuotionémque lucere voluit. Si ergo ingentia videntur, quæ per Apostolos Hierosolymis effecit Spiritus sanctus, vtique & digna iudicabis laude, quæ hîc apud nos per diuum Bonifacium operatus est. O felicem, imò verò auream illis temporibus Moguntiam! Vtinam nos quoque sub tali militaremus Bonifacio. Ardentibus ergo ô fratres apud Deum instate precibus, vt re vera Bonifacios habenti suæ Ecclesiæ excitet, qui quod bonum est, diligant, doceant, promoueant, faciant. Hic dignus titulus omnibus: tales Bonifacios esse omnes decuit. Nihil enim tituli illi præclari ad rem faciunt. Additi quidem nobis sunt honorifici tituli, Pape, Cardinales, Episcopoi, Præpositi, Abbates, Pastores dicimur. Aliine contenti his quidem sunt, sibíque ipsis Apostolorum, Euangelistarum, prædicantium, parochorum summis imponunt nomina: sunt etiam qui Petro sese æquales faciant: tum alij alios se Paulos, Eliásq; reputant, nec vllus iactãtię finis est. Sed quis omnium eiusmodi zelum præstat? quis eam, quam Bonifacius, Ecclesiam instituit? inuenias qui pulchrè reformasse se Ecclesiam sibiipsis applaudant, cùm tamẽ inordinatissimè turbarint, deformárintque. Et quæ gloriatio nostra? quæ iactãtia? Verba sunt præterea nihil. at in Bonifacio aperta & vbique Spiritus diuini nobis sunt obuia indicia. Id quod ostendisse satis mihi videor. Sed, inquis, Ecclesiæ (quod approbo) plurimum commodauit, audio: nondum tamẽ quis ipse sibi fuerit intelligo. Hoc postulo. Rectè, mi Christiane admones, Non enim aliis prodesse sufficit, sibiipsi verò impedimento esse. Paulus sanè huiusmodi homines æri sonanti & cym- 1. Cor. 13.

balo tinnienti comparat, quæ aliis quidem commodant, sibi verò nihil emolumenti adferunt, signa edit alij, sese verò exedit. Huc, ergo quod de Spiritu sancto Christus ait, referēdū est: Ille testimonium perhibebit de me. & addit, Et vos
Ioan. 15. testimoniū perhibebitis. Præter enim testimonium Spiritus sancti in nobis, necesse est, ipsi quoq; testificemur de nobis,
1. Ioan. 5. quia Christi simus. Huc quod Ioānes ait, pertinet, Tres sunt qui testimoniū perhibent in terra, Spiritus, aqua, & sanguis: & hi tres vnum sunt. Secundum literam sic interpretantur hæc verba, quòd, scilicet tria sint, per quæ nos esse Christi certificamur. Per sanguinem, quem pro nobis Christus effudit, inque Sacramento suo porrigit: per aquam, in qua baptizati sumus: per Spiritum, quem in baptismo cōcepimus. Hic enim genuinus horū verborum sensus est. Sed necesse tamen est, per hæc ipsa nos, si verè Christiani simus, probe-
Rom. 8. mus. Per Spiritū quidem, vt Spiritu ambulemus, &, non se-
Gal. 5. cundum carnem, Tum vt Spiritu facta carnis mortificemus, fructus illius doctrina atq; moribus exprimamus. Per aquā verò, vt primò omnium peccata nostra defleamus, & per sin-
Psal. 6. gulas noctes stratū nostrū lachrymis rigemus, vt vera pœnitentia præteritorum criminum immundiciem diluamus. Præterea vt in sudore vultus nostri vescamur pane nostro, & per exercitij aquam, sudorem, pérque piam conuersationem iniquā frāgamus desideria. Postremò per aquam deuotionis mentes nostras in cœlestium admirationem erigamus. Hoc enim est per aquam de conuersationis Christianę pietate testimonium dare. Ad hæc etiam per sanguinem testificandum est: vt quacūque hora necessitas ita postulat pro Christi nomine, nō modo omnia terrena, sed ipsam etiā vitā promptè relinquamus, nostróque illi sanguine testimoniū reddamus. Hoc ipsum triplicatum testimonium in Bonifacio nostro consideramus: nempe, decentissimam spiritualęq; vitam, assiduam pœnitentiam, constantémque passionē hoc est voluntariam pro Christi gloria, passionem, expeditámque mortem. Ecce eiusmodi Patrem habuimus. annon ergo illius exemplo, ad virtutis pietatisque imitationem meritò trahimur? Imò verò nunquid nos pudet? nunquid nos omnésq; prælati, plebeij, Ecclesiastici, seculares rubore suffundimur, qui in omni gradu Patri nostro tam sumus dissimiles? Neque id multa demonstratione eget. Non igitur q̄ Bonifacij nomen celebramus satis erit, nisi ipsum etiā imitati

tati fuerimus. Non imbelles fœminas puerósque sequamur, qui fortiter in Theatro conflictantes, laudant quidem & admirantur, ipsi tamen nunquã audent in arenam descendere. certandum sanè nobis est. Idem ille Spiritus, qui per Bonifacium operatus est, nobis quoque adesse, imploratus, vult. Hæc igitur studiosa breuitate admonere volui. Non est & expectes, quousque Doctores nostri cõsentiant, aut Episcopi expergefiant. En tibi Bonifacij exemplum, quod imitatus, non aliquando aberrabis. Quòd si Christianum te esse non licet per sanguinem testificari, tantùm per Spiritum & aquam approba. Id enim maximè necessariũ est. Quæ enim sterilibus palmitibus immineat sentẽtia, Euangelica manifestante lectione didicistis: Omnem palmitem in me non ferentem fructum bonum, tollet eum, & in ignem mittet, & ardet. Ponderet hæc sex tantùm dictiones quisquis apud se, quid velint: Tollet eum, mittetur foras, crescet, colligent eum, in ignem mittent, & ardet: &, vt opinor, nõ lusum esse facilè persenties. Iterum ergo atque iterum Bonifacium sequamur, moneo. Simus Bonifacij, & nõ Malefacij. Qui enim bona egerunt, ibunt in resurrectionem vitæ: qui verò mala egerunt, in resurrectionem iudicij. Gratia Dei nobiscum, Amen. *Ioan. 15.*

DE SANCTO ALBANO.
EVANGELIVM IOAN. XII.

IN illo tẽpore, dixit Iesus discipulis suis: Amen amen dico vobis, Nisi granum frumenti cadẽs in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet. Si autem mortuum fuerit, multum fructum affert. Qui amat animam suam, perdet eam. Et qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam. Si quis mihi ministrat, me sequatur. Et vbi ego sum, illic & minister meus erit. Si quis mihi ministrauerit, honorificabit eum Pater meus.

EPISTOLAE LOCO LECTIO SAP. IIII.

SEnectus venerabilis est non diuturna, neque annorum numero computata. Cani autem sunt sensus hominis, & ætas senectutis vita immaculata. Placēs Deo factus dilectus, & viuens inter peccatores translatus est. Raptus est, ne malitia mutaret intellectū eius, aut ne fictio deciperet animam illius. Fascinatio enim nugacitatis obscurat bona. Consummatus in breui, expleuit tēpora multa. Placita enim erant Deo omnia illius: propter hoc properauit eum educere de medio iniquitatum. Populi autem videntes, & non intelligentes, nec ponentes in præcordijs talia: quoniam gratia Dei, & misericordia est in sanctos eius, & respectus super electos illius.

SERMO PRIMVS. DE SANcto Albano. Vox sanguinis fratris tui, clamat ad me de terra. Genes. IIII.

DIVI Albani festam diem peculiari quodā gratiarum agendarum modo hodie celebramus, quā ideo (vt æquum est) magis nobis propriam vindicamus, quo nobis præ cæteris S. Martyr viuens moriénsque amplius est cognitus. De Nabuchodonosor Rege in Daniele legimus, quòd licet impius, tamen in sanctis viris Dei mirabilia vidēs, in hæc verba erumpēs clamauerit: Sidrach, Misach, & Abdenago, serui Dei excelsi, viui, egredimini & venite. Statímque egressi sunt Sidrach, Misach, & Abdenago de medio ignis. deinde posito edicto decreuerit, vt omnis populus, & tribus, & linguæ quæcunque locuta fuerit blasphemiam contra Deū Sidrac, Misac, & Abdenago, disperiret, & domus eus vastaretur: quòd alius Deus nō esset, qui posset ita saluare. Hoc modo signa atque mirabilia quæ Deus in dilectis suis fecisset, per omnē regni sui terrā prædicans. Nabuchodonosor Rex (hic edicti tenor) oībus populis, gētibus, & linguis, qui habitāt in vniuersa terra, pax vobis multiplicet: Signa & mirabilia fecit apud me Deꝰ excelsus. Placuit ergo mihi prædicare signa eius, quia magna sunt: & mirabilia eius, quia fortia: & regnū eiꝰ regnū sempiternū: & potestas eius in gnationē & gnationē. Idē fecit & Darius seruato in lacu leonū Daniele. Cuius

Dan. 3.

Dan. 6.

Cuius edicti hæc verba sunt, Darius Rex vniuersis populis, tribubus & linguis habitantibus in vniuersa terra: Pax vobis multiplicetur. A me ergo constitutũ est decretum, vt in vniuerso imperio & regno meo, tremiscãt & paueãt Deum Danielis. Ipse enim est Deus viuens & æternus in secula: & regnum eius nõ disipabitur, & potestas eius vsque in æternum. Ipse liberator atque saluator, faciens signa & mirabilia in cœlo & in terra, qui liberauit Danielem de lacu leonum. Tales se Nabuchodonosor & Darius Reges penes signa atque prodigia Dei præstitêre. Quòd si impij Reges tam diligenti cura considerauerunt prædicauerúntque Dei mirabilia in Sanctis suis, quantò magis nos id decet præstare: maximè Deo qui iam per se ipsum, iam per Sanctos suos inter nos, ita magna illa mirabilia cumulat, vt fidẽti animæ rectè liceat cum Dauid dicere: Benedicam Dominũ in omni tẽpore, semper laus ei⁹ in ore meo. In dño cõfiteatur anima mea, audiãt mãsueti & lætẽtur. Et, Lauda anima mea Dñm, laudabo Dñm in vita mea. psallam Deo meo, quã diu fuero. Sic & Paulus facere consueuit: Vnde omniũ Epistolarũ suarũ exordia cũ laude Dei gratiarũq; actione posuit: hoc innuẽs, quòd nulli mortalium vnquã desit causa prædicandi Deũ, si modò attendere libet. Hoc nunc exemplũ nos quoque sequamur, atque cũ Paulo initiũ dicendi sumamus dicentes, Benedictus Deus & pater domini nostri Iesu Christi, qui benedixit nos in omni benedictiõe spirituali, in cælestibus in Christo, sicut elegit nos in ipso ante mundi cõstitutionẽ, vt essemus sancti & immaculati in conspectu eius, in charitate. Qui prædestinauit nos in adoptionẽ filiorũ per Iesum Christũ, in ipsum. Hæc quẽlibet verè piũ decẽt: at nos peculiari quodam modo. Verè enim nos, nõ vna aliqua, sed multiplici benedictione benedixit nos, imò omni spiritali benedictione. Principiò enim elegit nos, deinde etiam prædestinauit nos in adoptionem filiorum Dei per Iesum Christum in ipsum. Tertiò, gratificauit nos in filio suo dilecto. Quartò, redemptionem dedit nobis, cõdonans peccata secundum diuitias gratiæ suæ. Denique ipse quoque filius benedixit nobis in omni dono, cùm verbum suum in doctrinam & consolationem: opera, in exemplũ: miracula, in confirmationem: corpus, in cibum: sanguinem, in propitiationem: gratiam & Spiritum, in auxilium cõtulit nobis, etiam gloriam suam in mercedem aliquando daturus. Et ne quid

Psal. 33.

Psal. 145.

Ephe. 1.

Rom. 15.

quod ad plenam ſalutem facere videri poteſt intermittat, ecce D. Albanũ aliósque Martyres dedit, vt hos reſpiciẽtes, ſpem conciperemus, ab impietate abſtracti, ad iuſtitiam incitaremur. His enim tribus de cauſis Martyrũ potiſsimum proponuntur exempla. Neceſſum igitur erit, aliquanto nos penitius, quàm forte alij, hanc præſentem feſtiuitatem cõſideremus. Atque ideo quidem exordio huius ſermonis Dei ad Cain verbis, vſus ſum: quæ licet ad Cain fratricidam impiiſsimum de interfecto Abel dicta ſint, nos tamen quaſi de D. Albano dicta vſurpemus. Id quod nemo miretur, collationem Albani & iuſti Abel audiens. Nam cùm Abel in primis, qui ex filiis Adę Deo placuerunt, fuit, primus etiã morte iniqua occiſus eſt: figuram & ſignificationem omnium piorum & credentium habuit. Primò igitur ipſam Abel hiſtoriam audiamus, deinde ſingula in Albanum interpretemur. Habet ergo Geneſeos liber, eiectam è Paradiſo Euam
Gene. 4. concepiſſe, filiúmq; peperiſſe, illíque nomen indidiſſe Cain. Arbitrabatur enim ipſum fore, quẽ Deus promiſerat. Propterea ait: Poſſedi hominem per Deum. Rurſum deinde cõcepit & peperit Abel. Fuit autem Abel paſtor ouiũ, & Cain agricola. Factum eſt autẽ poſt multos dies, vt offerret Cain de fructibus terræ munera domino: Abel quoque obtulit de primogenitis gregis ſui, & de adipibus eorum. Et reſpexit Dominus ad Abel & ad munera eius: ad Cain autem & ad munera illius non reſpexit. Iratúſque eſt Cain vehemẽter, & concidit vultus eius. Dixítque Dominus ad eũ, Quare iratus es, & concidit facies tua? Nonne ſi benè egeris, recipies? ſin autem malè, ſtatim in foribus peccatum aderit? Sub te erit appetitus eius, & tu dominaberis illius. Dixitque Cain ad Abel fratrem ſuum, Egrediamur foras. Cúmq; eſſent in agro, conſurrexit Cain aduerſus fratrem ſuum Abel, & interfecit eũ. Et ait Dominus ad Cain: Vbi eſt Abel frater tuus? Qui reſpondit, Neſcio. nunquid cuſtos fratris mei ſum ego? Dixítq; ad eũ, Quid feciſti? vox ſanguinis fratris tui clamat ad me de terra. Nunc igitur maledictus eris ſuper terrã, quæ aperuit os ſuum, & ſuſcepit ſanguinem fratris tui, de manu tua. Cùm operatus fueris eam, non dabit tibi fructus ſuos. Hæc illa Geneſeos hiſtoria eſt. Sunt autem in ea quatuor conſideranda. Primum, humunam naturam mox in primis Adæ hæredibus, primáq; propagine diuiſam eſſe in bonum & in malum. Cain malus, Abel bonus erat.

erat. Qua re significatum fuit, idem in successione omnium vsque ad finem euenturum esse. Alterũ, quòd Abel in primis Adæ filiis Deo placuerit, & à fratre germano præter omne meritũ occisus sit. quo significatur, pios quoslibet multa ab impiis passuros esse sine causa. Tertium, quòd iustum Deus Abel etiam mortuum inultum non relinquit. Quo sanè piè defunctorũ animas in manu Dei esse, nec vllum eos mortis tangere tormentum docemur. Visi sunt oculis insipientium mori, & æstimata est afflictio eorum exitus. Et ab itinere iusto abierunt in exterminium, & quod à nobis est iter exterminij: illi autem sunt in pace. Etsi coram hominibus tormenta passi sunt, spes illorum immortalitate plena est. In paucis vexati, in multis bene disponentur: quoniam Deus tentauit eos, & inuenit illos dignos se. Tanquam aurum in fornace probauit illos, & quasi holocausti hostiam accepit illos, & in tempore erit respectus illorum. Fulgebunt iusti, & tanquam scintillæ in arundineto discurrent. Iudicabunt nationes, & dominabuntur populis, & regnabit Dominus illorum in perpetuum. Qui confidunt in illo, intelligent veritatem, & fideles in dilectione acquiescent illi: quoniam donum & pax est electis eius. Impij autem secundum quæ cogitauerunt, correptionem habebunt: qui neglexerunt iustum, & à Domino recesserunt. Hanc, ecce Sapiens de impiis fert sententiam: piis verò spem adauget vehementer. Quartò considerandum est, quanquam mortuo Abel, solus Cain cum suo semine terram possideat, nouissimè tamen aliud quondam in iusti Abel locum nasci. Quo docemur, licet piorum numerus exiguus sit, esse tamen aliquos pios in cœtu hominum semper. Quæ omnia commodè huic festiuitati conueniunt. Principiò ergo primo historiæ diui Albani intuitu mox Cain vnáque cum illo Abel sese offerunt. Qui enim Albanum occiderunt, semen impij Cain fuerunt, non natura, sed imitatione, factorúmque similitudine. Scriptura enim filios eius dicit, quem imitantur. Vt Iudæi filij dicuntur Satanæ, non generatione carnis, sed prauæ imitatione voluntatis. Zacchæum verò filium Abrahæ Scriptura nuncupat, propter fidei imitationem. Sed & Christiani omnes Israëlitæ vocantur eadem ratione. Tum verò Albanus alter, quidam Abel multis rationibus non absurdè dici potest. Primò, quemadmodum Abel inferior fratre Cain, & vilior habebatur: ita etiam Albanus noster

Sap. 3.

Psal. 8.

ſter non magnæ alicuius autoritatis fuit. Secundò, vt *Abel* non ab alienis & ignotis, ſed à fratre germano, & qui ipſe quoque ſacrificaret Deo: ita etiam Albanus non ab alienæ fidei, ſed ab Arrianis, qui ſibi maiore ſanctitate placebant inter Chriſtianos, trucidatus eſt. Tertiò, quanquam Abel vilior fratre ſuo Cain reputaretur, nihilominus tamen ipſe, cum ſuo ſacrificio, Deo magis placuit, fratre ſuo eiúſque victimis: eadem & in Albano ratio eſt. Quartò, quemadmodum nulla alia cauſa *Abel* occiſus eſt, niſi quòd Deo placeret, ita quoque *Albanus*. Quintò, quemadmodũ Abel poſtquam occiſus eſſet, viuere tamen adhuc, à Deo teſtimonium accepit: ita etiam ſigna atq; prodigia de *Albano*, quòd Deo viuat, teſtantur. Sextò, licet primus *frater ipſius* Abel, impius fuerit Cain, pium tamen poſtea *fratrem* germanum habuit, nimirum Seth: ita hic quoq;, *multi licet primùm in Albano* ſcandalizati ſint, poſtea tamen plurimi agnito errore conuerſi ſunt, & emendati. His rationibus *Albanus* noſter alter quidam Abel eſſe poteſt. ideo potiſsimũ, quòd æquè impios atque pios fratres habuit, vt Abel in ipſo quondam rerum initio. De vtroque igitur hanc Dei, ad Cain vocem interpretari libuit. Ecce vox ſanguinis fratris tui clamat ad
Gen. 4. me de terra. Vtique terribilis illa vox eſt impiis, admodum verò ſuauis piis eſt. Videamus ergo quomodo iam non *illa* ſolùm, verùm etiam ipſa hæc feſtiuitas terribilis ſit impiis, vt deinde quàm ſit piis Deúmque timentibus grata, diſcamus. Principiò, ſi hiſtoriam attendere licet, proculdubio Albanus, Cain ſcilicet, perſecutorem ſuũ habuit, ſed & etiam num habet Cain quàm ſibi ſimiliores: id quod, ſi Cain naturam rectè cõſiderauerimus, facilè videbimus. Primùm enim, quòd ad externum habitum, ſatis ſe pium exhibuit Cain, dum ipſemet, ſed ſine fide ſacrificat. Et hæc prima impiorum natura ſiue proprietas eſt, hypocriſis & ficta religio.
Iſa. 29. Cor eorum longè eſt à me, teſtante Domino per Iſaiam. Secundò, quamuis iniquæ mentis malitiam alto corde premeret Cain, tamen leuiſsima cauſa permotus, eam prodidit, quòd fratri iraſcitur: ita & impij omnes facillimè ſeſe produnt, & quid mente gerant, apertum faciunt. Tertiò, licet ab
Gene. 4. ipſo Deo admonetur, nihil tamen curat. Dixit enim *Dominus* illi, Quare iratus es, & cõcidit facies tua? nonne *ſi* bene egeris, recipies? ſinautem malè, ſtatim in foribus peccatũ adderit? Sub te erit appetitus eius, & tu dominaberis illius. Sed hanc

hanc Dei monitionem reiecit Cain. Quartò, vehemẽter ira concitatus sanguinaria in fratrẽ crudelitate sæuit. Quintò, cùm à Domino corriperetur, excusare atque negare studet, séque, vt Deo illusurus, defendit. Sextò, grauius diuina sententia redargutus, nihil pœnitet, protinúsq; desperat. Septimò, multis peccatis vndiq; septus, tantùm externa quædam petit, vt profugus tutò habitare posset, ne interficeretur: cætera nihil curat. Postremò, plusquam tutus exorato nempe Deo, abiit à facie Domini, oppidáque & munitiones, quantũ potuit, firmat: securus vt habitaret. Hæ sanè omnibus impiis communes sunt proprietates. Sed quis non videt, in nobis quoque plurimos eius animi inueniri? Sic patres sequimur, vt semper impiis, quàm piis, similiores inueniamur. His ergo quid hodie etiam loquatur Deus, attende. Vbi est Abel frater tuus? ac si dicat, Hunc vobis ô Moguntini, virum in magna perturbatione, misi: nimirùm Arrianis tumultuantibus, & cœlum terrámque miscentibus, qui, dum Christum Deum negarunt, in quo summa spei nostræ consistit, tutissimum salutis abstulerunt refugium. Illo, inquam, tempore hunc tibi, Moguntia, dedi. At vbi nunc frater tuus? Quando pro ipso gratias mihi reddidisti? Salutis eum tuæ prædicatorem dedi tibi: & quomodo audis eum? In ipso piæ vitæ normam exhibui tibi: quomodo imitaris? In mortem dedi eum, vt ad similem te constantiam perducerem: & quid simle prę-stas? Has Dei voces si audiremus in interiore homine, vtique ad preces gratiarúmque actiones commoueremur. Id quod rectè esset hãc festiuitatem celebrasse. Deinde impiis etiam diuina vox loquitur, Quid feci sti? Patres tui occiderunt Sanctos: tu vt omnino mensura patrum impleatur, sanctos rides, ac calumniis laceras. Persequeris odio, qui te meliorum admonent, paternéque præmonent. Eorum nominibus abuteris: quæ ipsi refugerũt diligis. Vbi illi pietatis studia sectati sunt, tu impiè pecudúmq; more viuis. Quid feci sti? Quídque facis etiamnum? Hanc sanè diuinam vocem si altiùs infigeremus menti nostræ, proculdubiò longè alia ratione ad Dei cùm agnitionem, tùm amorem accenderemur. Iam verò adhuc aliud quiddam Deus subdit: nimirum etiamnum sonare vocem aliquã: Ecce, inquit, vox sanguinis fratris tui, clamat ad me de terra. Frater tuus Albanus, cuius facta atq; exemplum respuis, aduersum te testificatur. Sanguis illius: &, in qua cubat, humus, clamat cõtra te. plurima testiũ turba

stant

ſtant contra te. Et quis tanti clamoris futurus ſit finis, Cain te exemplum doceat. Quis noſtrum hæc intelligens nõ exhorreſcit? quis ab impietate ſua non deſiſtet? Agè, hæc Deus in tria verba contracta omnibus pertinacibus hodie loquitur. Quod ſi non audierint, ſi non attenderint, adhuc alia, & hæc quarta vox reſtat, Maledicta ſit terra in opere tuo: imò, quod terribilius eſt, maledictus ſis ſuper terrã: & quod terribiliſsimum eſt, vagus & profugus eris ſuper terram. nullúſque apud Deũ refugij locus tibi ſupererit. Ecce, quàm ſint impiis, Sanctorum feſta terrifica. Proinde admoneo, & præmoneo vos, vt prudentiùs agatis, & non temporaneis, in terris, ſed ſpiritualibus in cœlis ſtudeatis, hæc enim ſola ſalutẽ preſtãt, ſed & pœnitentiã agatis ſuadeo. Væ enim omnibus, quibus his vocib⁹ Deus loquitur. Gratia Dei nobiſcũ, Amen.

SERMO SECVNDVS.

QVòd Chriſtiano homini, laudandi Deũ nulla deſit occaſio, maximè in diuorum memoriis, quãdo diuina opera, quæ vel per ſeipſum Deus vel per ſanctos operatus eſt, proponuntur, ſuperiore ſermone tractatum eſt. Atque eam ob cauſam primùm à laude Dei exorditus ſum ſermonem. Sed quia præter feſtiuitatem hodie perdulce Euangelium audiuimus, etiam hunc ſermonem à laude Dei libet exordi-
2. Corinth. 1. ri, Pauli verba repetẽtes, Benedictus Deus & Pater Domini noſtri Ieſu Chriſti. Alia verò Paulus hîc ratione Deũ benedicit. Principiò Deũ benedicit, q̃ nos in omni ſpiritali benedictione benedixerit: hîc verò, ꝙ in omni nos tribulatione cõſolatur, vt poſsimus & alios cõſolari. Iuſtæ ꝓfectò rationes, cur ſine intermiſsione à nobis benedicat̃ Deus. Quid enim præſtantius à Deo expectare, quàm benedictionem & conſolationem, eámque perfectiſsimam, poſſumus? Quod conſoletur nos Deus, & quidem perfectiſsimè, ex Euangelica lectione didicimus. Quatuor enim ſunt quæ humanæ imbecillitati grauia videntur. Primùm eſt, ſeſe negare ſuámque vitam odiſſe. Hos ne grauemur: ecce cõſolationem Chriſtus adiungit. Qui odit animam ſuam, inquit, in hoc mũdo, in vi-
Ioan. 12. tam æternam cuſtodit eam. Secundò, quod grauat, eſt: pauperem Chriſtum per crucis ignominiam ſequi: Sed Chriſtus huius cauſa etiã cõſolatur nos, cùm ait: Vbi ego ſum, illic & miniſter meus erit. Sed Chriſt⁹ per crucis ignominiã in gloriam Patris aſcẽdit. Tertiò & hoc graue nimiũ videtur, man

data

data Dei operando implere, nullo interea cõmodo, tantùm aduersa tolerare: Sed hac etiã parte nõ deficit Christus: Qui mihi ministrauerit, honorificabit eum Pater meus. Nullus profectò labor peribit inanis, hîc licet optata laboris remuneratione nõ fruamur. Quartò grauissimũ hoc est, pro Christo ita & tẽpore & causa exigentibus, mori: nihilominus tamen & huic morbo Christus medetur: Amen amen dico vobis, nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet: si autem mortuum fuerit, multum fructum affert. Ecce, quod verè de Deo dicatur, quod in omni nos afflictione consolerur. Id quod hodierno etiam festo clarum fit: éstque illud ipsum, de quo dicturum me esse promiseram. Superiore ergo sermone dictum est, quàm meritò diuorum festa impios homines conterreant. Verè enim horrendum est, tot diuorum rectè factorum exẽplis propositis, adhuc tamen impietatem sectari plurimos: doctoribus piis, erudiri, nulla tamen parte meliores reddi. Multa præeuntia pietatis exempla videre, nullũ tamen sequi. Horrendæ sunt, in quam, blasphemiæ illę, illusiones, impudicitię, idque genus alia. Quorum etiam in numero sunt, qui festos dies derisui habent: sunt autem nõ pauci. Sanguinẽ illorum in cœlos pro vindicta clamare audiuistis. Cui quod in Zacharia scriptum est, Domino dicente, Qui vos tangit, oculi mei pupillam tetigit, conuenire videtur. Sed de his antè audiuimus: nũc porrò quam hæc festiuitas piis spem adferat, auscultemus. Licet enim habuerit Albanus noster, Cain haud absimiles, cùm in vita, tùm etiamnum: tamen virtutis morúmque suorum ac fidei haud dubiè imitatores habuit, habebítque modó. Hac ratione iustus Abel, quãquam vt natu maiorem, ita etiam impietate crudeliorẽ fratrem haberet Cain: timentem piúmq; tamen aliũ adhuc post se, nempe Seth habuit, de quo parentes cõfitentes dixerũt, Posuit nobis Deus aliud semen pro Abel, quẽ occidit Cain. Qua in re quatuor memoria hominum digna sunt consideranda, quæque huic etiam festæ diei cõueniunt. Primum, licet impius Cain propagationi seminis sui vehemẽter studeret, breui tamẽ pòst, ipso diluuij tẽpore interiisse, cùm ipsum, tùm propaginem suam omnem. Secundũ, quanquam coram hominibus mortuus esset Abel, apud Deũ tamen vixisse. Tertium, licet Abel nullos ex sese genitos filios paternæ imitatores fidei pietatísque reliquisset, vnum tamen, nempe Seth, post se inuenisse. Quar

Zach. 2.

Gene. 4.

se. Quartum denique, quãquam pro sua Cain impietate, diuinum, quẽ frater peragebat, cultum sufferre nollet: postea tamen tẽpore Enos, nolit velit diuinos honores instoratos, noménque Dei inuocari vidisse. Hęc omnia huic diei conueniũt. Principiò, licet aliquãdiu blandiãte fortuna exultarent Albani hostes, non multò tamen pòst tempore cõprimebantur. Quę prima piorum ex diuorũ festis profluens spes est, nimirũ cùm considerant impiorum ferociam esse momẽ-
Psal.36. neam, Vidi, inquit Dauid, impium superexaltatum sicut cedros Libani, & transiui, & ecce non erat, quęsiui eum, & non est inuẽtus locus eius. Imò quò magis feruntur in altum, eò propiore via ad interitum accedunt. Exemplo sunt, Pharao, Saul, Antiochus, & alij. Secundò, fides dictat, diuos etiã mor-
Exod.3. tuos, tamen Deo viuere. Ego sum Deus patris tui, inquit in Scripturis, Deus Abraham, Deus Isaac, Deus Iacob. Quibus sanè verbis memorias horum patriarcharum etiã defuncto-
Exod.32. rum coram Deo viuere innuitur. Vnde & Moses pro populo orans horum memorias repetit dicens, Recordare Domine Abraham, Isaac, & Iacob seruorum tuorum, quibus iurasti per temetipsum dicens, Multiplicabo semen vestrum sicut stellas cœli, & vniuersam terram hanc, de qua locutus sum dabo semini vestro, & possidebitis eam semper. Et mox sequitur consequenter, Placatus est Dominus ne faceret malum, quod locutus fuerat aduersus populum suũ. Vnde sanè defunctorũ sanctorum memorias apud Deũ vixisse colligitur. Hoc modo subinde in Prophetis loquitur: Protegã ciuitatem istã, vt saluem eã propter me & propter Dauid ser-
Isa.37. uum meũ. Sanè hic Dauid apud Deũ viuere ostẽditur. Simili modo, Abel dicitur viuere, quòd sanguis ipsius de terra clamat: sic & Albanus Deo viuit. Atque hæc piorum ex festiuitatibus eiusmodi consolatio secunda est. Hîc enim consideramus nihil incommodare mortẽ piis, tum quod peracta hu-
2.Cor.5. ius vitæ fabula, meliora speremus. Scimus enim quoniam si terrestris hæc domus nostra dissoluatur, ædificationem ex Deo habemus non manu factam, sed ęternam in cœlestibus. Tertiò, pauci admodum fuerunt licet, qui Albanum hic viuentem, vita fidéque imitarentur, tamen vitæ ipsius candor ipso etiam mortuo prædicatur. Id quod piis mentibus vehementer consolatorium est. Inde enim licet nihil magnum, de piis suspiciat hîc mundus: fieri tamen, vt suo tẽpore ipsorum pietas beatitudóq; innotescat, itelligimus: ita plane, vt ipsi

ipsi etiam hostes eorum aliquãdo dicturi sint, Hi sunt, quos habuimus aliquando in derisum, & in similitudinem impro perij: nos insensati, vitam illorum æstimabamus insaniam, & finem illorum sine honore. Ecce quomodo cõputati sunt inter filios Dei, & inter sanctos sors illorũ est? Quartò, quã impij in vno Albano veram veræ fidei agnitionem ferre no lebant, eã nunc per totum orbem videre & ferre coguntur. Omnes enim nos Christum non creaturam, sed vnigenitum Dei viui filium cõfitemur. In hoc enim omnium spes nostra posita est: hinc etiam nõ minuendi sed augendi indies diui- ni cultus fiduciam concipimus. Id quod non minimam piis mentibus cõsolationem adfert: vt quibus suo Christi honos magis cordi est. Hinc est ℣ Moses è libro viuentium magis deleri elegit, quàm Dei nominis blasphemias audire. Et Pau lus anathema esse Christo, quo multi & agnoscant & prædi- cent Dei maiestatem, magis voluit. Hoc Sanctorũ erat gau- dium, ℣ in toto mundo per Spiritũ agnoscerent, manifestan dã esse Dei gloriã. Ecce quàm credentibus festiuitas hæc fi- duciam adferat. Cuius vt participes simus, ita iustum Seth, de quo pauca quidem, sed magnifica Scriptura prædicat, imi temur, vt impij Cain sequuntur. Principiò, ℣ in locũ Abel datus sit: deinde, quòd filium Enos genuit, qui primus cœ- pit nomen Domini inuocare. Qualis autem Abel fuerit, Scriptura manifestat. Primò, Christo testãte, iustus fuit. De- inde diuinis honoribus corde atque opere institit. Tertiò, ni hil mouetur, iuniorẽ se esse fratre, tantùm si Dominum ha- beat contẽtus. Quartò, licet irã fratris cognosceret, simplex tamen nihil de ipso suspicatur mali. Quintò, & ipsam etiam mortem patiẽter suffert. Huius in locum Seth nascitur, qui vehementer nobis imitandus est. Hæc enim ingenuè Chri- stianis propria sunt, vt internæ externæq; iustitiæ studeãt: vt Dei amantẽ, ipsum reuereantur, ipsi credant, in ipsum spe rent, totáq; mẽte omnibus viribus diligant: vt & proximum ament, vt patienter sufferant. his etiam inuocationem diui- ni nominis & orationem addant. Hęc si nos cogitauerimus, erit haud dubiè hæc nobis pergrata festiuitas. Suauissimè enim Deus nobis loquetur, vbi est frater tuus Abel? ac si di- ceret, Ooculos, imò & mentẽ eleua, & quò ille ascenderit co gita. Vbi sit diligenter considera: vtiq; in pacis tranquillo, securitate, securitate, æternáq; vita: imò in Dei manu. Hanc sanè si quis probè vocẽ audierit, in cœlestia æternáq; mente

Sap.5.

Exod.32.

Rom.8.

Gen.4.

Matth.23.

Psal.83. exaltata, cũ Psalmista dicet, Quã dilecta tabernacula tua Do-
Psal.54. mine virtutũ, concupiscit & deficit anima mea in atria Dñi,
Psal.119. Et quis dabit mihi pennas sicut colũbæ, & volabo & requie-
scã? Et iterũ, Hei me, quia incolatus meus prolongatus est,
habitaui cũ habitantibus Cedar, multùm incola fuit anima
Rom.7. mea. Et cum Apostolo, Infelix ego homo, quis me liberabit
de corpore mortis huius? In summa, sine intermissione ad
futuram felicitatem anhelabit. Sed & postea dicentẽ audiet,
Ecce vox sanguinis fratris tui. Sunt enim Sancti fratres no-
stri. Quid verò iucundius? melius enim est duos simul esse,
Eccl.4. quàm solum. Væ soli, quia cùm ceciderit non habet subleuã-
tẽ se. Deinde, Clamat frater tuus. Quid ergo clamat? Imita-
tores mei estote, sicut ego Christi. Clamat vita ipsius, ipsam
sequamur: Clamat sanguis, vt discamus tolerantiã ínq; ad-
uersis exultemus. Clamat ergo Albanus noster, salutis no-
stræ desiderio. Si enim sanctorum animæ aduersus impios
vociferantur, haud dubiè pro piis etiã clamãt, ꝙ sine nobis in
imperfectione sint, stola licet amicti sint: id est, quanquã ani-
marũ felicitatẽ obtineant, non tamen corporis. Vnde cele-
riùs vt se sequamur monent. Agite ergo, caueamus, ne fru-
strà clamẽt. Optabilius est vtiq; pro nobis, quàm aduersum
nos clament. Gratia Dei nobiscum, Amen.

SERMO TERTIVS, Psal. 65.

VEnite & videte opera Dei, terribilis in consiliis super
filios hominum. Diui Albani in Ecclesia, maximè hoc
in loco (scitis) hodie celebramus memoriam. Nec vos huc, ad
illius cineres ideò accessisse, vt fidem vestram confirmetis,
vitam emendetis, dubito. Et quidẽ de eiusdẽ viri, aliorúmq;
sanctorum gloria dicere, præsens lectio Euãgelica, satis ma-
gnam occasionẽ subministrat. Ea licet breuis sit, si verba nu-
meremus, verã tamen viuendi formã, omnibus Christũ imi-
taturis, exprimit. Pręterea etiam, cuius autoritatis sint Sã-
cti dignitatísq;, innuit. Qui mihi ministrat, inquit Christus
Ioan.12. me sequatur, vt vbi ego sum, illic & minister meus erit. Sed
& qua honoris laurea in futuro seculo sint donãdi, his expo-
nit verbis, Qui mihi ministrauerit, honorificabit eũ Pater
meus. Ecce, quis hic dicẽdi cãpus apertus est? equidẽ nescio,
an quicquã maiori cũ fructu in Sanctorũ festiuitatibus doce-
ri possit? Sed quia superioribus hoc Euãgeliũ abũdè satis de-
claratũ memini, nũc Dauidicã illã vocẽ, qua ad considerãda
memor

memorandáq; Dei beneficentiſsimi mirabilia exhortatur, explicandam mihi ſumã. Venite, inquit, & videte opera Dei, terribilis in conſiliis ſuper filios hominum. Non ſine graui cauſa hac nos voce cõuocat: Vtiliſsimũ enim eſt, Dei opera cogitare: contrà verò neglectus ipſorum, pernicioſiſsimus. Nihil enim ea vehementia Iudæis exprobrari legimus, qua terrenarũ ſollicitudo, & operũ Dei obliuio. Hæc enim eorũ negligentia & obliuio omnis ipſorũ perditionis cauſa fuit. Væ qui conſurgitis manè, ad ebrietatẽ ſectandã, & potandũ vſq; adveſperã, vt vino ęſtuetis. Cithara & lyra & tympanũ, & tibia & vinũ in cõuiuiis veſtris: & opus Dñi nõ reſpicitis, nec opera manuũ eius cõſideratis. Et mox pœnã addẽs, ſubdit, Propterea captiuus ductus eſt populus meus, & non habuit ſcientiã, & nobiles eius interierunt fame, & multitudo eius ſiti exaruit. Propterea dilatauit infirmus animã ſuam, & aperuit os ſuum abſq; vllo termino, Et deſcenderunt fortes eius: perinde ac ſi diceret, Inſanus amor veſter, terrenarúmq; ſtudiũ, nimiúmq; reprehenſibilis negligentia, ſpiritualium, in vitiarum iniquitatiſq; omnis ſeruitutem deiecerunt. Vnde etiam iuſto Dei iudicio ſubtractis temporaneis, poſt huius viæ ærũnas in inferna detrudemini. Vera hæc nimirũ Deo dictante ſententia, quũ & in Iudæis & in nobis cõperimus. Nã quod eſt, tẽporalium rerum negotiũ, profectò alia de cauſa, præter eorũ abuſum & in ſpiritualibus propè deficimus, nec fide firmi, nec deuotione pij: idq; ideò ſolùm, ℣ Dei opera minimè cogitamus. Cùm igitur hodie egregiũ nobis factum, ipſum nempe Albanũ, hoc eſt, vitæ ipſius pietatem, doctrinæ veritatem, fidei conſtantiam, in amore cõdoleſcentiam, in perſecutione tollerãtiam, in morte pacem, ponamus ob oculos quæ ſine omni dubio, à Deo proficiſcũtur, non alienũ à re facturũ me eſſe confido, ſi omnes hic cõgregatos Dauidicis verbis admoneam: Venite & videte, inquit Dauid, opera Dei terribilis in conſiliis ſuper filios hominũ. Præſtantia en, proponuntur, ne pigeat. Quæris ergo quæ illa? Plurima quidem ad manum ſunt, vnum hoc tamen ſufficiat: Terribilis, ſiue vt quidam legunt, mirabilis Deus in cõſiliis ſuper filios hominũ. Vitã Albani perlegas, & verè dixiſſe Dauid intelligęs. Principiò illis tẽporibus ita ſæuierũt Arrianorũ furiæ, vt non modò ſimplices, verùm etiã doctiſsimi, & quidẽ plurima orbis Chriſtiani pars, ad fidei defectionẽ adacti eſſent. Annon illud mirabile, imò terribile

Pſal. 65.

Iſa. 5.

Dei iudiciũ fuit? Deinde ingentis quidem bonitatis diuinæ
signũ erat, in tanta omnium rerũ perturbatione, quosdã in
vera fide cõseruatos esse, verũtamen terribile quid fuit tam
paucos eius generis fuisse inuentos, qui & ipsi timere pote-
Rom.11. rãt, Pauli cõsilio, dicẽtis, Qui stat, videat ne cadat. In ipsum
ergo Albanum, tũ in hostes ipsius intuentes, deinde oculos
ad vtriusq; partis Iudicẽ subleuãtes, bifaria, at diuersissima
Dei opera intelligemus: gratiæ quidẽ in Albano, at iræ in
ipsius hostibus, quorum posterius timorem incutit: prius ve-
rò fidẽ confirmat, charitatémq; meritò incendit. At de pas-
sione paucula dicam. Scire delectat, quid Deus in genere in
sanctis suis operetur? Dauid dicentem attende: Domine, in-
Psal.20. quit, in virtute tua lætabitur Rex, & super salutare tuũ exul
tabit vehementer. Desiderium cordis eius tribuisti ei, & vo-
luntate labiorũ non fraudasti eum. Prẹuenisti eum in bene-
dictionibus dulcedinis, posuisti super caput eius coronam
de lapide pretioso. Vitam petiit à te, tribuisti ei, longitudi-
nem dierũ in seculũ seculi. Magna est gloria eius in salutari
tuo, gloriam & magnum decorem impones super eum Do-
mine. Quæ propriè ac potissimum quidem de Christo di-
cuntur, nihilo tamen minus de Sanctis Dei interpretari po-
sunt, vt qui vnũ cũ Christo corpus, per ipsum Reges sacerdo-
Apoc.5. tésq; facti cum ipso regnant. Ergo opus Dei est huius tempo-
ris, vt ipsos præueniat in benedictionibus dulcedinis. Qua
voce omnia comprehendit, quæ ad vitam gratiæ pertinent.
Attende verò, ꝙ non simpliciter dicit, Benedixisti eum, sed
ait, Præuenisti eũ non vna aliqua benedictione, aut quali-
bet, sed in multis, & in benedictionibus dulcedinis. Sunt e-
nim & corporis benedictiones, quibus sæpe impij partici-
pant, nullo salutis suæ commodo. Benedictiones gratiæ no-
bis necessariæ sunt. Non vnica, sed triplex, nimirum præue-
Triplex benedictio. niens, adiuuans, & perficiẽs. Prima benedictio misericordiæ,
altera gratiæ, tertia dicitur gloriæ. Hac triplici benedictio-
ne nisi cœlitus suscepta, terra nostra fructum suum non da-
bit. Neq; enim possumus bonum inchoare, nisi prẹuenti mi-
sericordia: nec quod bonũ est facere, nisi gratiæ benedictio
adiuuet, nec perficere, quod facimus, bonũ possumus, nisi in-
pleti gloria. Cõmodè verò benedictiones dicuntur dulcedi-
nis, ꝙ verã animæ dulcedinẽ, requiẽq; cõferant, sed solis piis
dantur. impij enim corporali quodã modo & tantùm exter-
nè, nõ in anima benedicũtur. De his piorũ benedictionibus
Sap.10. pulchrè sanè sapiens loquitur: Iustũ, inquit, deduxit per vi-

rectas, sapientia Dei, & ostendit illi regnum Dei, & dedit illi scientiam Sanctorũ, honestauit illũ in laboribus, & compleuit labores illius. Hæ veræ dulcedinis benedictiones rectæ sunt, quas apertissimè omnes in Albano colligimus. Principiò enim Scriptura ait, Iustum deduxit Dominus per vias rectas. Non omnes huius participes sunt: iustorum tãtùm hîc fit mentio. At iustus principiò sui accusator est: nec in operũ suorũ merita cõfidit, sed ex fide in misericordiam Dei viuit: denique etiã iustitiæ adhæret. Eiusmodi ergo (vult Sapiens) docuit Dominus. Ille enim ab iniquitatis spacioſa via, ad iustitiæ veritatisque semitã ducit, in eáq; conseruat. Beatum hominem, quẽ ipse Deus hoc modo educit. Tutus enim & securus hunc mundum perambulat, & hinc ad cœlestẽ æternámq; patriã trãscendit. Vis autẽ beatitudinem eius, quem Deus deducit, aut quæ ducis Dei fides sit, nosse? Dauidẽ audi: Diligam te Domine fortitudo mea: Dominus firmamentum meum & refugium meũ & liberator meus, Deus meus, adiutor meus: & sperabo in eum. Principiò ergo Deum fortitudinem suã Prophera appellat. Ipse enim fortitudinem, qua benefacere inchoamus, confert. Est deinde firmamentũ, qua pij in certamine persistunt. In ipso enim firmabitur & non flectetur. Domus enim super petram ædificata consistit. Sed & refugium ille piorum est, qui dicit: Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos. Est denique liberator noster Deus, si fortior hostis pręualuerit. Fidelis est Deus, Paulo teste, qui non permittet nos tentari vltra id quod possumus, sed faciet etiam cum tentatione prouentum, vt possimus sustinere. Ipse enim laborantium protector, Dauid dicente, Nisi quia Dominus adiuuit me, paulominus habitasset in inferno anima mea. Ad hæc & protector Dñs dicit, eorũ nimirùm, qui se timẽt: vt rectè Isaias dixit (Dñs) in vmbraculũ diei ab æstu, & in securitatẽ & absconsionẽ à turbine & pluuia. Ipse etiã cornu salutis. In ipso eñ inimicos nostros vẽtilabimus cornu. Postremò est & susceptor, deuictis hostibus, ex arena reuertentiũ. Venite, inquit, benedicti Patris mei: percipite regnũ, quod paratũ est vobis ab exordio mundi. Is ergo est iustũ deducens. Et quem timebit? Hinc est ꝙ omnem etiam lernam malorũ peruadant sancti. sed per rectas vias deducit. Viæ Domini, viæ rectæ: sine vllius erroris impedimento ad vitam perducunt. Viæ Domini, viæ pulchræ: sine macula enim vlláue iniquitatis

Psal.17.

Eccl.15.

Matth.7.

Matth.11.

1.Cor.10.

Psal.93.

Isa.4.

Psal.43.

Matth.25.

nubecula, veram innocentiam sanctitatémque docent. Viæ plenæ: multi enim requirunt atque ambulant eas. Viæ planæ: rectam enim felicitatem tribuunt. Iugum meũ, inquit Dominus, suaue, & onus meum leue est. Et quomodo ducit? Audi Dauid, id quoq; dicentẽ tibi, Apud Dominum gressus hominis dirigẽtur, & viam eius volet. Primò piis ostẽdit viã salutis: deinde vult: ideſt desideriũ quo in via salutis sibi cõplaceãt, incẽdit Dominus. deniq; si fortè ceciderit, nõ collidetur: ipse enim Dominus supponit manũ suam, nimirum à gratia labentes non excludens, clementer lapsos erigens. Qua de re, nẽpe, quomodo deducat Dominus iustos, in alio Psalmo scriptum est. Conuertit Dominus, inquit Psalmista, mare in aridam, in flumine pertransibunt pede, ibi lætabimur in ipso. Id quod olim factum esse meminimus. Eodem planè modo quos suos agnoscit, per baptismum ex Aegypto, peccati scilicet seruitute liberat. Deinde in flumine pertransibunt pede, hoc est, ipse facit, quo inoffenso pede mundi huius torrentem peruadant electi. Propterea in ipso lætantur. Tertiò, Animam meam ad vitam posuit, hoc est, animæ vitam largitur. Quartò, Non dedit in cõmotionem pedes meos. Sed ne quis semet persuadeat, quasi sub hac Domini tutela in ea via ambulantibus omnia pro arbitrio succedant, addit, Probasti nos Deus; igne nos examinasti, sicut examinatur argentum. Induxisti nos in laqueũ, posuisti tribulationes in dorso nostro, imposuisti homines super capita nostra. Transiuimus per ignem & aquam, & eduxisti nos in refrigerium. Introibo in domum tuam in holocaustis, reddã tibi vota mea, quæ distinxerũt labia mea. Attende quid dicat, Transiuimus, inquit, nõ per aquã solam, vt filij Israel, nec per ignẽ tãtũ: vt tres illi pueri in Babylone: sed per ignẽ & aquã, hoc est, per omnia aduersa: & sic eduxisti nos in refrigeriũ. Talis dux Deus noster est. & hæc omnia in Albano videre licet. Sequitur, Et ostendit illi regnum Dei. Vanè Deus gratiã suã ostendit piis, per prædestinationem, per vocationem, per Iustificationem, & glorificationem. In prædestinatione enim conducit suis regnũ Dei, in vocatione præmittit, in iustificatione arrham eius dat, in glorificatione ipsum confert. Ecce quæ sit benedictio, qua regnũ Dei Christus suis ostendit. Hoc ergo quoscunq; sanctos lætificauit in omni tribulatione. Sequitur alia etiã benedictio, Dedit illi scientiam

Matt. 11. *Psal. 36.* *Psal. 65.*

scientiã sanctorũ, scientiã inquã, quã vel habẽt sancti, vel in diuinis negotiis quærũt. Sciẽtia mundi terrena inquirimus, atq; superbimus: sciẽtia carnis voluptati seruientia perquirit. at sanctorũ est, quæ Dei sunt quærere. Et hæc sanè optima est, cui oẽs pij semper inhæserũt. Sequitur adhuc alia benedictio, Honestauit illũ, nõ in otio, quod plurimũ dehonestat, sed in laboribus. Nõ omnis labor, sed honestus tantùm laudatur. Quãquã enim pij in laboribus suis, dũ in hoc mũdo sunt, ab impijs ridẽtur, defuncti tamẽ in ipsis prædicãtur, summiq; & apud homines, & apud Deũ gloriã cõsequũtur, ita planè vt ipsi etiã impij prorũpere cogãtur. Hi sunt quos habuimus aliquãdo in derisum, & in similitudinẽ impropery. Ecce quomodo cõputati sunt inter filios Dei. Sequitur alia adhuc benedictio, Et cõpleuit labores illius hic in cõstãti perseuerãtia, ne desereret eũ: illic in gloria, vt in æternũ exultarer. Vtrobiq; felix cõplemẽtũ. Huc pertinet quod Dauid ait, Posuisti super caput eius coronã de lapide pretioso. Vitã petiit à te, tribuisti ei longitu dinẽ dierũ in seculũ & in seculũ seculi. Magna est gloria eius in salutari tuo; gloriã & magnũ decorẽ impones super eũ Dñe. Hæc illa Dei, in Albano cõspicua opera. Beatũ planè, cui tã proximus adest Dominus, O miseros nos, qui nihil horũ sentimus. Agitẽ ergo, Deũ in his factis suis magnificemus, precemúrque eũ, vt & nos simili modo benedicat: imò ipsum imitemur Albanũ, & nulla nobis benedictio deerit. Sed iã aduersarij Albani respiciendi nobis sunt, nã & in his Dei opera sunt obuia, terribilia nimis, vt nobis quoq; terrorẽ possint incutere: imò verò mera Dei iudicia sunt. Principio enim, quia veritatis amorẽ nõ susceperũt, iusto Dei iudicio excæcati sunt: deinde etiã in omnis generis vitia prolapsi sunt, maximè verò in eã tyrannidẽ, vt magna crudelitate aduersus pios insurgerent. Ita enim ab initio cõsueuêre impij, Gladiũ euaginauerũt peccatores, intẽderũt arcũ suum, vt deiiciant pauperẽ, & inopẽ, vt trucidẽt rectos corde. Gladius eorũ intret in corda ipsorũ, & arcus eorũ cõfringatur. Primò enim nihil aduersus Oñm. Deinde & spiritualiter proprio peccato intereunt ipsi. Præterea sæpenumero fit, vt malũ quod in alios dixerũt, in ipsos aureos recidat. Stat enim sentẽtia firma, exẽplóque Aman & alij sunt. Hinc est quòd Sapiens ait, Supplantatio peruersorum vastabit illos. Et comedent fructus viæ suæ.

Sap. 5.

Psal. 20.

2. Tim. 2.

Psal. 36.

Prou. 11.

Prou. 1.

Isa.3. Et Isaias, Væ impio malo: retributio enim manuũ eius fiet illi. Hac ratione Dominus, cõsilij & retributionis Deus di-
Deut.23. citur, vt nihil vel de pœna impiorũ, vel de mercede bonorũ addubitemus. Vnde ait: Ego reddã vltionẽ hostibus meis, & iis qui oderunt me, retribuam. Et, sanguinẽ seruorũ suorũ
Psal.30. vlciscetur Dominus, & vindictã retribuet in hostes eorum. Propterea Psalmista ait, Diligite Dominum oẽs sancti eius, quoniã veritatẽ requiret Dominus, & retribuet abundãter facientibus superbiã. Abundanter sanè corpore & anima. Ignẽ enim, & vermẽ, & gladium vtrinq; scindentem habet, quibus pœnas hîc atq; olim infliget. gemina enim cõtritio-
Exod.20. ne cõsumentur. tandémq; ipsos ipsorũq; cõplices arguet: visitat enim iniquitatẽ patrũ in filios. De qua malorum pœna
Psal.51. pulchrè Dauid loquẽs ait, Propterea destruet te. Id quod in genere dictũ est: deinde euellet te, ab huius terræ possessione nimirũ: & emigrare faciet, puta è vita corporis: à tabernaculo tuo, hoc est, piorũ consortio: & radicem tuã de terra viuentium, id est, ad damnationẽ æternã. Ecce hæc sunt Dei aduersus impios opera atq; iudicia, quæ diligenter considerata, nunquã obliuioni tradite, iuga memoria cõprehẽdite sedulò cogitate. Proposita enim nobis est, vita atque mors. Nostræ ergo saluti prospiciamus. Gratia Dei nobiscum. Amen.

IN DIE DIVI IOANNIS BAPTISTAE EVANGELIVM LVCAE I.

ELisabet autem impletum est tempus pariendi, & peperit filium. Et audierũt vicini, & cognati eius, quia magnificauit Dominus misericordiã suã cum illa, & congratulabantur ei. Et factum est in die octauo venerunt circuncidere puerum, & vocabant eum nomine patris sui Zachariam. Et respondens mater eius dixit. Nequaquam, sed vocabitur Ioannes. Et dixerunt ad illam, Quia nemo est in cognatione tua qui vocetur hoc nomine. Innuebant autem patri eius, quẽ vellet vocari eum. Et postulans pugillarem, scripsit dicens, Ioannes est nomen

nomen eius. Et mirati sunt vniuersi. Apertum est autē ilico os eius & lingua eius, & loquebatur benedicens Deum. Et factus est timor super omnes vicinos eorum, & super omnia montana Iudææ diuulgabantur omnia verba hæc: & posuerūt omnes qui audierant in corde suo dicentes, Quis putas puer iste erit? Etenim manus Domini erat cum illo. Et Zacharias pater eius repletus est Spiritu sancto, & prophetauit dicens: Benedictus Dominus Deus Israël, quia visitauit & fecit redemptionem plebis suæ. Et erexit cornu salutis nobis in domo Dauid pueri sui. Sicut locutus est per os sanctorum, qui à seculo sunt, prophetarum eius. Salutem ex inimicis nostris, & de manu omnium qui oderunt nos: Ad faciendam misericordiam cum Patribus nostris, & memorari Testamenti sui sancti: Iusiurandum quod iurauit ad Abraham patrē nostrum, daturum se nobis: Vt sine timore de manu inimicorum liberati, seruiamus illi: In sanctitate & iustitia coram ipso omnibus diebus nostris. Et tu puer propheta Altissimi vocaberis: præibis enim ante faciem Domini, parare vias eius, Ad dandam scientiam salutis plebi eius, in remissionem peccatorum eorum, Per viscera misericordiæ Dei nostri, in quibus visitauit nos oriens ex alto. Illuminare his qui in tenebris & in vmbra mortis sedent, ad dirigendos pedes nostros in viam pacis.

EADEM FESTA DIE EPISTOLAE LOCO LECTIO ISAIAE XLIX.

AVdite insulæ, & attendite populi de longe: Dominus ab vtero vocauit me, de vētre matris meæ recordatus est nominis mei. Et posuit os meum quasi gladiū acutum, in vmbra manus suæ protexit me, & posuit me sicut sagittam electam. In pharetra sua abscondit me, & dixit mihi, Seruus meus es tu Israël, quia in te gloriabor. Et ego dixi, In vacuum laborani, sine causa & vanè fortitudinem meam consumpsi: Ergo iudicium meum cum Domino, & opus meum cum Deo meo. Hæc dicit Dominus formans me ex vtero seruum sibi, vt reducam Iacob ad eum, & Israël ad eum congregabitur. Et glorificatus sum in oculis Domini, & Deus meus factus est fortitudo mea. Et dixit, Parum est, vt sis mihi seruus ad suscitandas tribus Iacob, & fæces Israël conuertendas. Ecce dedi te in lucē Gentium, vt sis salus mea vsque ad extremum terræ. Hæc dicit Dominus redēptor Israël, sanctus eius ad contemptibilem animam, ad abominatam gentem, ad seruum dominorum. Reges videbunt & consurgent Principes, & adorabunt propter Dominum, quia fidelis est, & sanctum Israël qui elegit te.

SERMO PRIMVS.

LONGA in hac præsenti solennitate, verborum periphrasi, quis hic noster Ioannes sit, & cur tam illius cùm in Euangelio, tum in Ecclesia honorifica habeatur mentio, memorare, minimè necessarium arbitror. Oratio rebus dubiis adhiberi solet, Appij Claudij accusator olim dicebat, superfluum nimirum ratus, multis verbis vti in eius accusatione, cuius scelera per omnium ora volitarent, omniúmque odium mererentur. Sic eū, cuius manifesta virtus est laudare, necesse non est. Ipsa enim virtus sui copiosa laus est. At sicubi quod malum est, tanquam bonū, prædicandum erit, hoc opus, hic labor est. Appium enim siquis & Neronem, idque genus hominum iniquissimorū alios, virtutis ornatu decorare voluerit, is sanè meditatus accedat, necesse habet: si verò Ioannes noster laudādus est, multis verbis non eget, tantum huius Euangelij in mente habuerit

buerit historiam. Etenim hoc in Euãgelio cognito, quis hic Ioannes fuerit, non ignorabitur: tum verò si quis, qua ratione ad fidem & Christi agnitionem peruenerimus, quomodo lapsi, quotidie in gratiam redeamus, secum perpendit: sanè cui rei ipse seruiat nobis Ioannes, ad quid vtilis sit, sciet. Cognitis ergo nomine officióque illius omnibus, faciliore tractatione res tota absoluetur. Neque enim dubia res est hoc negotium Ioannis, sed certissima omnium. Quicquid vspiam magnum, quicquid egregium, dignúmque laude prædicatum est in aliis, commune huic Ioanni nostro cum illis est: præterea autem peculiaribus quibusdam donis claret, quæ nulli secundo data sunt. Id quod longa demonstratione non eget. In omnibus creaturis, Angeli primas tenent: & Ioannes angelus dicitur, non natura, sed officio. Post Angelos Patriarchæ principem locum tenent: & inter ipsos Ioannes & caput & finis est. Post hos Prophetæ primi sunt, quorum Scriptura meminit, & ecce Ioannis plusquam Prophetæ est. In nouo Testamento Apostoli digniores sunt, idque meritó. Et quid Apostolus significat, nisi legatum & missum? At de Ioanne dicitur, Fuit homo missus à Deo, cui nomen Ioannes. Post Apostolos Euangelistarum dignitas potior est. An verò Ioannes Euangelista non est, qui primus regnum cœlorum prædicauit? Quid Martyre in Ecclesia honorificentius? & Martyr Ioannes fuit. Quid magis decorum virgine? etiam virgo Ioannes fuit. Et quis veteres illos Eremitas non est miratus? & Ioannes eiusce modi fuit. Quid Christiano homini decentius quàm esse Confessorem, qui veritatis in omnibus confessionem teneat, siue de seipso, siue de Deo, aliísue hominibus res agitur? annon & hoc ipsum Ioannes præstitit grauissimé? Quis vnquam egestatem suam confessus est humilius Ioanne? Non sum dignus, inquit, soluere corrigiam calciamenti Christi. Quis maiore maiestate Christi gloriam prædicauit vnquam, quàm Ioannes? Ecce agnus Dei, qui tollit peccata mundi. Quis vnquam ea vehementia qua Ioannes, vitia hominum insectatus est, & coarguit? Non licet tibi, ad Herodem regem ait, fratris tui habere vxorẽ. Hęc omnia Ioannis cum aliis communia habet, sed longè plura in ipso conspicienda sunt præterea, ipsi propria, nulli omnium data. Neq; enim vllius natiuitas tanta maiestate prædita legitur. Isaac atque Samson natiuitates prænuntiatæ quidẽ sunt, sed illa solis parentibus

Ioan. 1.

Ioan. 1.

Mar. 6.

Ioannis priuilegia.

Abra *Gen. 17.*

Iudic 13. Abraham & Saræ, hæc ruri prædicitur. Hæc verò Ioannis, in templo ipso, populis præsentibus, ac publico sub sacro, éstq; illud primum. Deinde etiam qui eo modo Spiritu sancto in materna aluo repletus fuerit, nemo est. Tertiò, nemo eo modo ad Christi natiuitatẽ exultauit, quo ipse. Quartò, nullius alterius natiuitas tot miraculis claruit. Quintò, nullũ, qui tam iuuenis, tam austerã vitæ normam secutus sit, inuenias. Elias quidem & alij prædicantur, sed nulla omniũ erga hunc comparatio est. Sextò, ante eũ nemo tam apertè regnũ Dei prædicauit. Multi quidẽ docuerunt, sed alij terribilia, alij lęta prædicantes, omnes sub verborum inuolucris res abditas proposuerunt: hic verò aperté. Septimò, ipsum gloriæ Regẽ baptizauit. Octauò, ipsi omnium primo summa illa se Maiestas apertam atq; perspicuam vidẽdã obtulit. Abraham tres personas vidit, sed quod illi obscurũ erat, huic fit clarũ. Denique nullum alterũ, ipsa veritas tanto dignata est testimonio. Iob enim testimonium habuit iustitiæ: Dauid, quòd vir secũdum Deum fuerit: Moses, quòd electus seruus Domini. Si tamen hæc cũ Ioannis laude conferas, nihil sunt. Ait enim veritas, Amen dico vobis, Nõ surrexit maior Ioanne Baptista inter natos mulierum. Quid ergo miramur, tanti viri inter nos honorificam permanere memoriã, nimirum sciẽtes, hæc nostro bono sic ordine instituta esse? Nõ sibi tãtùm Ioannes in medium prodiit, nobis potiùs factum est quicquid in ipso Deus operatus est: Ideo tanta vehemẽtia, in deserto clamauit, ideo baptizauit, ideo Eliæ confertur, imò hanc ipsam ob rem Elias dicitur. Ideo Christus eum lucernã ardentem & lucentẽ dicit. Et vt breuissimè dicã, sicubi Christus quicquam efficiet, Ioãnes præcedat necesse est. Illic Euangelium rectè ingreditur, vbi Ioannes anteambulo priùs intromissus est. Ita Dei ordinatione institutũ est, ita Christus disposuit, Ecclesia obseruauit: ita etiam vsq; ad mundi finem perdurabit. Plurima Neotericorum pars, quę falsò sibi Euangelicorum nomen vendicat, vehementer de Christo superbiunt, nec ideo culpari merẽtur: sed nisi Ioannẽ præcedere feceris, hoc est, nisi leues impiásq; hominũ mentes lege iudicioque Dei perterrefeceris, admodũ parũ Euangelij sermo efficiet. Optima profectò diuinæ sapiẽtiæ ordinatio est, tantùm si ea nobis rata esset. Agitè ergo, Ioannẽ mẽtis oculis intueamur ipsiúsq; doctrinæ vocẽ audiamus: sic enim rectè Christũ suscepturi sumus. Quam ille vitæ doctrinæq; regulã secutus sit

Iob 1. *Ecclesiast.* 47. & 45. *Matt.* 18.

cogi

cogitemus: & sic Christi Euangelium commodiùs, maioréq; cum fructu auscultabimus. Id ergo vt faciamus, Christi nos gratia adiuuet, Amen.

SERMO SECVNDVS.

EQuidem neminem vestrûm, quasi indignum quid fieri, iudicaturum esse cõfido, tanta quòd hodie cum honorificentia, Ioannis Baptistæ, memoriã in Ecclesia celebramus. Neque enim admodũ prẽclarum speratæ pietatis ederet indicium, quisquis isthæc carpere adhuc præsumpserit, imò ne quidẽ legisse Euangeliũ, aut vllo erga pietatẽ affectu moueri sese proderet, quorũ alterutrũ Christianũ hominem vehementer dedecet. Quis enim Christianũ censeret eũ, qui aut Euangeliũ planè nesciret, aut nulla solicitudine quę pietatis sunt curaret? Toties quidem Euangelia, Ioannis huius mentionem faciunt, vt non possit nõ agnosci ab ea, cui illa vel semel & obiter lecta sint: tum etiam tam præclara de ipso Scripturæ tradũt, vt si cui vel minima Christiani sanguinis gutula insita fuerit, nõ possit nõ & amare eum, & qui omnibus piè credentibus imitandũ exemplũ proponatur, dignũ iudicare. Vt autem & simplicioris ingenij homines intelligant quid in hoc viro tantopere Ecclesia miretur, agè, duas eásq; legitimas huius festi causas adferam. Prima harum est, quòd hic tantus præco primus in nouo Testamẽto Christũ in carne venisse, apertè prædicauit. Apertè inquam: antea enim & alij, vt Angeli, Maria, Elisabet, Zacharias, Pastores, Simeon, Anna, multa de Christo loquuti erant. Sed paucis præsentibus. hic verò primus clarè atq; apertè Christũ prędicauit, idque ea felicitate vt omniũ applausu, omniũ ad se raperet fidem. An fortè indignum ea propter erit, si pij semel tantùm quotannis secum cogitauerint, per quos Euangelicus sermo primùm in orbe intonuerit, & quomodo? Et hæc prima huius festę diei causa est. Altera est, quòd Ioãnes nõ modò Christũ in orbe prædicauerit, verùm etiã ipse quoq; Christianus fuerit: ísq; nõ claudicans, nec verbis modò, sed rectus, totus, & ipso etiã facto: talísque nõ demum senex factus est, sed ex vtero matris natus est: nec aliquo tãtùm vitæ suæ tẽpore, sed per omnem vitã talis esse perseuerauit. Itaq; in ipso nõ modò strenuum prædicatorem, verùm etiam perfectũ Christianum videmus propositum: quę duo plurimi sanè facit Ecclesia. Quanquam nostro hoc seculo, vtrunque vehementer vacillet,

Causa institutì festi huius.

cillet, tam prædicatio, quàm pietas & deuotio. Pauci admodum sunt, qui Ioannis grauitatẽ, veritatem, constantiam in prædicando ostendant: pauciores, qui vitæ ipsius asperitatẽ, sanctitatémque exprimãt. Et quæ facies potest esse Ecclesiæ, vbi nec prædicatores nec auditores suum satis faciunt officium? His enim duobus, doctrinæ nimirum & vitæ veritate pietatéque Ecclesia constat & conseruatur. Quomodo enim Christiani ab Iudæis, Turcis, separamus, nisi his duobus? Tolle ab Ecclesia hæc duo, & Turcis meliores nõ erimus. Quæ eùm ita sint, vtiq; vt in pristinum redeant statum, laborandũ est vehementiùs. Et quidem huic rei plurimum conduceret, Ioannis exempli obseruatio. In ipso enim exemplum habemus propositum, & Christianæ doctrinæ, & piæ vitæ, vtrũq; in summo gradu. Propterea & mihi nonnihil porrò de eo dicendũ est. Nihil enim vtilius fructuosiúsque in Ecclesia fieri posse arbitror, quàm si exempla eorum, qui prima Ecclesiæ fundamenta posuêre, diligenti cura considerauerimus. Illic enim mox apparebit, quàm infirma sit, quámque ab antiqua illa virtute defecerit Ecclesia, in qua nec doctrinæ veritas, nec vitæ cõspicitur pietas. Qua re pij quique ad orandũ Deũ accendentur, sua vt ille gratia tales viros nostris quoq; temporibus excitet, qui collapsam Ecclesiã erigant: eámque in conseruatione eius, quod bonũ dicimus, seueritatem, quam olim plantatores illius, exhibeãt. Sed ipsum Ioannẽ cõsidere mus. Primò igitur omnium cogitemus, quomodo Christus Euãgelicæ suæ doctrinæ semen nõ per leues viléſque quosli bet homines, sed per cordatos, iustos, sanctos, ac graues viros, primùm in terris disseminauerit, trãsplãtaueritq;. Et horũ alij quidẽ licet sciẽtia, arte, diuitiis prædíti, clarísue natalibus orti essent, quæ hîc mũdus miratur & suspicit: magnã ipsis tamẽ fides, dilectio, veritas, æquitas, iustitia, Dei timor, ídq; genus aliæ virtutes, autoritatẽ tribuerũt. Et quod mundanæ maiestatis deerat, Spiritus sanctus abundè gratia sua suppleuit, eámque æstimationẽ eorũ fecit, vt & mundus eos miraretur, potentes reuererentur, hostes etiam infensi sibi laudare cogerentur. Atque ita fieri necessum erat: neq; enim leues quíque hominũ, eò rem deduxissent, nec fidẽ in multo
1. Cor. 2. meriti fuissent. Propterea Paulus ait, Ego in infirmitate & timore & tremore multo fui apud vos: & sermo meus, & prædicatio mea non in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis, sed in ostensione Spiritus & virtutis; vt fides non sit in sapien

sapientia hominum, sed in virtute Dei. Quanquam idē ipse Paulus alibi quidem scribit, quæ stulta sunt mundi elegisse Dominum, vt confunderet sapientes: & infirma mundi elegisse, vt cōfunderet fortia: & ignobilia mundi & contemptibilia, & ea quæ non sunt elegisse, vt ea quæ sunt, destrueret: minimè tamen stulta hæc atq; infirma de mundi amicorum stoliditate, vitæque leuitate (id quod moderni prædicatores persuadere conantur) interpretanda sunt. Illi sanè scurrilitatem, petulantiam, imò malitiam lasciuiámque vitæ, infirmitatem illā cuius Paulus meminit, interpretari nō erubescunt. Hinc est, quòd si quando ipsos eas ob res arguas, plenis buccis proclament, Deū infirma mundi elegisse. Sic voluptuariam vitam suā excusant, defendúntque, ac reliquū vulgus in nocentissimā persuasionem inducunt, quasi Deus nullam vitæ cuiusque qualitatē respiciat, tantum egregiè vociferetur & prædicet. Sed longè secus sese res habet. Nō enim eam, quam tu intelligis, infirmitatē Paulus intelligit: nec vspiam, quòd Christus eiusmodi infirmos elegerit, nempe leues, mundanos, carnales, sinéque omni timore Dei viuentes, scriptum legimus. Matthæus quidem secundum mundum vixit, sed priusquam vocaretur. postea enim multum mutatus, quasi sui dissimilis factus est. Et vt breuissimè dicam, non illa in primis illis Euangelij prędicatoribus, quam nostrûm aliqui prætendunt & excusant, infirmitas, quam rectiùs malitiam dixeris, fuit. Homines haud dubiè fuerunt, nec perfectè à peccato immunes vixerunt: non tamen carnalis, mundo conformata, aut iners otiosáque vita ipsorum fuit, sed planè seuera, grauis, sancta. Cuius sanè rei Ioannes exemplum est luculentissimum: primus ille fuit, qui Christo aperta prædicatione seruiuit, & ad hoc ministerium non sese ingessit, sed à Deo vocatus est. Ita enim Scriptura de eo testatur: Fuit homo missus à Deo, cui nomen erat Ioannes: hic venit in testimonium, vt testimonium perhiberet de lumine, vt omnes crederent per illum. Ecce hîc tibi nomen & personam, officium, vocationémque eius. Arduum profectò officium, rectè Christi præire, ipsum ostendere, viámque eius præparare. Vnde non quilibet ad hoc munus eligi debuit. Nouus quidam & peculiaris homo requirebatur, quem ad hanc rem Deus ab æterno præuidisset, electúmque ordinasset. Ecce, inquit Dominus, ego mitto Angelum meū ante faciem tuā qui præparabit viam tuam. Ac-

1. Cor. 1.

Matth. 9.

Ioan. 1.

Mallach. 3.

si di

si diceret ante te. Meum inquit, angelum. Plures quidē alios nuntios, angelos, atq; homines habeo, quorū ministerio in alias res conficiendas vtor. verùm huic negotio singularem quendā quæsiui, quem ideo meū dico, quòd præ aliis ipsum elegerim præordinauerímque. Et hîc præter Ioannē nemo
Matt.11. fuit. Id quod Christus ipse testatur dicēs, Hic est de quo scriptum est, Ecce ego mitto angelum meum ante faciē tuam, qui præperabit viam tuam ante te. Vt ergo omnes talē eum crederēt, Deus ab initio ad finē vsq; magna in ipso operatus est, miraculísq; conspicuū omnibus fecit. Primò enim egregia eum familia, piis sanctísq; parentibus, nō sine miraculis, concipi nascíq; fecit. Deinde etiam antequam nasceretur, officium vitęque modum per angelum edocuit. Tertiò & nomen illi, tale omnino, vt officio per omnia conueniret, per eundē angelum indidit. Quartò spiritu sancto eū adhuc ex vtero matris donauit. Quintò præclara etiā in natali ipsius signa edidit. Deniq; in pudicitia innocentiáque eum immaculatum ad finem vsque custodiuit, ita vt omnibus *hic*, tanquàm nouus aliquis homo, esset mirabilis. Verū an fortè sine causa factum arbitrabimur, quòd hunc talem, nō alium filij sui anteambulonem primúmque præconem Deus habere voluerit? Minimè. Qui enim nouit corda hominum, vtiq; nō ignorauit, morum vitæ grauitatem permultum *ad verbi* doctrinæque laudem confirmationémque facere. Id *quod in* Ioanne videre est. Nemo vnquam Prophetarum tanta cum diligentia auditus fuit: nemo hominum mētes, eo quo hic modo, permouit, quin reliqui Prophetæ, vbique de oduritis
Isa.53. hominum mentibus conqueruntur & clamant. Sic Isaias le-
Isa.65. cit, cùm ait, Domine, quis credidit auditui nostro? Et, Expendi manus meas tota die ad populum incredulum, qui grādi-
Isa.49. tur in via non bona, post cogatationes suas. Et iterum, In vacuum laboraui, sine causa, & vanè fortitudinem meam con-
Ieoe.15. sumpsi. Sic & Ieremias clamat, Væ mihi mater mea: quare genuisti me virum rixæ, virum discordiæ in vniuersa terra?
Mich.7. Omnes maledicunt mihi. Et Michæas, Væ mihi, inquit, quia factus sum sicut qui colligit in autumno racemos vindemiæ.
Ionæ.1. Non est botrus ad comedendum, præcoces ficus desiderauit anima mea. Et quia Israēl audire recusauit, Ionas prophēta
Ezech.3. in Gentes prædicaturus mittitur. Idem etiam Ezechieli dicitur, Domus Israēl nolunt audire te, quia nolunt audire me. Verùm Ioanne hoc nostro prodeunte, turmatim accurrunt, proce

procedũtq; obuiã, ciuis, agricola, Sacerdos, laicus, publicani, stipendiarij milites. Quæris vnde verbis illius tanta virtus inũt? vtiq; Dei opus erat, qui mentes hominum ad Christum adduxit, traxitq;, ad quẽ nemo, nisi à Patre tractus venit. Præterea & illud non parum autoritatis verbo addidit: quod omnibus cognitum esset, quanta in ipso Deus ab infantia miracula edidisset, & ipse pie sanctéq; in deserto vixisset: nemo verò vllius mali in eũ vel suspicionẽ haberet. Alij prophetæ in mundo, in hominum cœtu, vbi nemini sine crimine licet viuere agebant. Vnde illorũ sermo non eundem effectũ fortitus est. Cuius enim vita sordidatur, eius sermo facilè despicitur. Id quod in nobis ipsis satis apertè experimur. Quid enim est, & ea Verbi non nunc est virtus, quæ olim esse solebat? Haud dubiè iusto Dei sit iudicio, & excæcati, nec videmus nec audimus. Deinde & illud non parum impedimenti adfert, quòd nullus Ioannes nunc reperitur, hoc est, gratiæ donum amplius in prædicatoribus non lucet. Contritio pœnitentiæ nusquam in illis consideratur: nouus Christianæ nouitatis, homo non apparet: Christi imitatio nulla est in ipsis: & vt vno verbo dicam, diuinus ille Spiritus in iis non videtur, quos spirituales vocitari delectat. Neq; enim quicquam præter mundana, carnalia, superbiam, auaritiam, vitæq; turpitudinẽ in nobis conspicitur. & cur miramur sermonem nostrum sine fructu perire? Nostra causa nomen Dei, verbum, honósq; negligitur, contemnitur, blasphematur. Et procul dubio sine difficultate verbum Dei priorem efficaciam sortiretur, nos si pelles Ioannis, hoc est, spiritum vitámq; ipsius indueremur. Non sine causa veteres tot statutis piam esse voluerũt spiritualium hominum vitam: imò non frustra Paulus quid Episcopum, quid Diaconũ, & in his omnes Ecclesiasticos ordines deceat præscripsit: nempe Ecclesiam non solùm verbis conseruari, verùm etiam impietate vitæ labefactarier agnouerunt. At nostra ætate nõ modò Canones & statuta, sed ipse etiam Paulus despicitur. Quam autem excusationem prætendes, olim in magna illa iudicij die, quando & tuæ vitæ impietate verbum Dei aliis in risum abierit, te culpa redarguet? Isthæc fratres diligenter cogitemus. neque enim sine causa Deus talem Ioannem initiò habere voluit: imò verò te quoque eiuscemodi virum vult, qui si non fueris, periculosissimè habitas. Quæ si nobiscum cogitaremus, profectò vndique nos premerent anguſtiæ:

Ioan. 6.

1. Tim. 3. Tit. 1.

nos, inquam, Ecclesiasticos tantæ vndequaq; solicitarēt curæ, vt nemo hos sibi ordines illo tā graui æris pondere coëmeret, multòq; minus vi, dolo, tótq; hominū immerentium cruore in eos sese intruderet. Sed nulla nos huius rei cura tangit, qui honores magnificósq; titulos & commoda huius temporis venamur. Sed quid Dei vox clamat? Scio, inquit, opera tua, quia nomen habes ℘ viuas, & mortuus es. Esto vigilans, & confirma cætera quæ moritura erant. non enim inuenio opera tua plena corā Deo meo. In mente ergo habe, qualiter acceperis & audieris, & serua, & pœnitentiam age. Si enim non vigilaueris, veniam ad te tanquā fur, & nescies qua hora veniā ad te. Hac igitur ratione abūdè satis dictum esse arbitror de persona Ioannis. Nunc porrò & prædicationē illius considerēmus. Hanc verò partim in Matthæo, Marco atq; Luca scriptā legimus, vbi in hæc verba de Christo loquitur, Non sum ego Christus. Ego quidem baptizo vos in aqua in pœnitētiam. Venit autem fortior me post me, cuius non sum dignus vt soluam corrigiam calciamētorum eius. Ipse vos baptizabit in spiritu sancto & igni. Cuius ventilabrum in manu sua, & permundabit aream suam, & cōgregabit triticum in horreum suum, paleas autē cōburet igni inextinguibili. Hæc aliáq; id genus multa monet referrq; ad populum. Verùm in Ioanne expressiùs aliquantò, ℘ huius viri de Christo testimoniū fuerit, describitur. Ecce, inquit, agnus Dei, ecce qui tollit peccata mūdi. Hic est de quo dixi, post me venit vir, qui ante me factus est, qui prior me erat, & ego nesciebam eū. Sed vt manifestetur in Israël, propterea veni ego in aqua baptizās. Et testimoniū perhibuit, dicēs, Quia vidi Spiritū quasi colūbā descendentē de cœlo, & mānsit super eū, & ego nesciebā eū: sed qui misit me baptizare in aqua, ille mihi dixit, Super quē videris Spiritū descēdētem & manentem super eum, hic est, qui baptizat in Spiritu sancto. Et ego vidi, & testimonium perhibui, quia hic est filius Dei. Et iterum, Ipsi vos testimonium perhibetis, ℘ dixerim, non sum ego Christus, sed quia missus sum ante illum. Qui habet sponsam, sponsus est: amicus autē sponsi qui stat, & audit eum, gaudet gaudio propter vocem sponsi. Hoc ergo gaudium meum impletū est. Illum oportet crescere, me autem minui. Qui desursum venit, super omnes est. Qui est de terra, de terra est, & de terra loquitur: qui de cœlo venit, super omnes est. Et quod vidit & audiuit, hoc testatur, & testimonium

Apoc.3.

Matth.3.
Mar.1.
Luc.3.

Ioan.1.

Ioan.3.

monium eius nemo accepit. Qui autem accepit eius testimonium, signauit, quia Deus vexax est. Quem enim misit Deus, verba Dei loquitur. non enim ad mensuram dat Deus Spiritum. Pater diligit filium, & omnia dedit in manu eius. Qui credit in filium habet vitam æternam: qui autem incredulus est Filio, non videbit vitã: sed ira Dei manet super eũ. Ecce, hic Ioannis de Christo sermo est, in quo omnia ea quæ rectè ac necessariò de Christo sciuntur atque creduntur, cõprehensa sunt. Agnum eum vocat, quo nomine, & innocentiam eius, & mansuetudinem, & sacrificiũ innuit. Sed & peccata tollentem & sponsum, & Dei filium ipsum nominat. Quid autẽ præstãtius de Christo expectare potes? Sed quoque considera, & Ioannes non modo Christum prænuntiauerit, verùm etiã viam ipsi præparauerit: idq; partim duriribus verbis, vt superbas elatásq; mentes, hoc est, Pharisæos in disciplinam attraheret, partim etiam amicis atq; blãdis, quibus valles exaltaret, hoc est, pusillanimes, & pro peccatis timidos consolaretur: ita planè vt nimiũ securos minis terreret, duros prauósq;, doctrina corriperet, omnes ad pœnitentiam adduceret. Hoc modo Domino viã præparauit Ioannes, non vno dicendi genere contentus, sed pro hominum captu, conditione, atq; ordine sermonem attemperauit. Id quod angelus de eo prædixerat, Multos filiorum Israël conuertet ad dominum Deum suum. Et præcedet ante ipsum in Spiritu atq; virtute Eliæ, vt conuertat corda patrũ in filios, & incredulos ad prudentiã iustorũ, parare Domino plebem perfectã. Eiusmodi prædicatores, qui docendo delectum haberent, etiãnum plurima efficere possent. Sed & hac parte laboramus. Non enim autoritatem personæ Ioannis tantùm non habemus, verùm etiã nec sapientiã nec intelligentiam eius, tantúmq; Christum prædicamus, at viam illi non præparamus. At quam viam quæris? peccato sepultis conniuemus, nec corripimus, nec reprehendimus, qualescunq; homines sint, nihil moramur, tantúmq; gratiam egregiè proclamamus, & quid est, quod ad tam paucos Christum venire, obstitis nimirum viis peccatorum repagulis, tam plenam esse Ecclesiam, Pharisæorum, impiorum, Herodúmque miramur? Ioannes, nẽpe, qui Domino viã præpararet, deest. Restat tertium, quod & ipsum in Ioanne considerandum est: nempe, perfectum illum ingenuúmque fuisse Christianum, hoc est, diligentem, imitatorémque Christi, ídque per omnem

Luc. 1.

vitam ipsius: ita, vt omnibus nobis, cuiuscunque conditionis perfectum satis exemplum esse possit. Innocẽs ille puer, pudicus iuuenis, grauis adolescens, honoratus sanctúsq; vir, egregius prædicator, martyr denique patientissimus fuit. Hinc quisq; suæ & ætati & conditioni exemplum sumat. Si puer es, innocentiam eius sequere: iuuenis, pudicitiam cole: adolescens, grauitatem imitare: vir, seueritatem, honorificentiam & sanctitatem: prædicator, virtutem zelúmq; ad crucem vocaris, patientiam, æquanimitatémq; illius sequere. An non felix ille Ecclesiæ status, si eiusmodi Ioannes & prædicatores, & auditores haberet? Agite ergo pro virili pellem nostram mutare, & Ioannis induere studeamus, si modò pacem felicitatémque volumus. Et hęc quidẽ breuissimè de D. Ioanne nostro dicta sint. Gratia Dei nobiscũ, Amẽ.

SERMO TERTIVS.

DE Ioanne, cuius hodie per omnes Ecclesias magno gaudio celebramns natalem, tanta & tam multa, non modò homines, verùm etiam Angeli ipséq; adeò Christus locuti sunt, vt rectè nemo mirari possit, tantã eius apud nos permanere memoriam. Prius enim quàm in vtero conciperetur, ea de ipso Angelus prædicabat, vt Zacharias futurus pater, si possibilia essent, miraretur. Deinde ipso iam nato recens illa diuinorum operum maiestas circa vicinia clarescebat, vt mirarentur homines, atq; dicerent, Quisputas puer iste erit? Postremò etiam iam penè peracto delegato sibi munere, ipse Christus eius deprædicat laudes: Angelũ eũ dicit, & Prophetã, imò & plusquàm Prophetam: palàm, maiorem inter mulierũ natos surrexisse neminem, Ioanne Baptista testificans, vt taceam interim, inter impios quoq; Iudæos, tantã eius autoritatẽ, existimationémq; fuisse, vt Christus ipse putaretur. Eiusmodi igitur cùm fuit Ioannes, nemo & hîc quędã de eo audire grauetur. Difficilè enim aliũ quẽquã in omnibus aliis, qui vtilior commodiórq; Ecclesiæ fuerit, sitque etiãnum inuenies illo. Tria igitur consideranda sunt in ipso, persona, officium, ac fructus illius. Personæ quidem proprietatem, Angelus expressit, cùm ait, Erit magnus coram Domino. Sanè magnus, nõ secundum exteriorem mensuram, hoc est, longitudinem latitudinémue corporis: sed magnus coram Domino. Magnus in matris vtero, magnus in natiuitate, magnus in iuuentute, magnus in perfecta vi-

Luc. I.

Matth. II.

Luc. I

ætate

ætate, magnus vita, magnus in passione. In bonã enim terram plantatus, multo imbre diuinæ gratiæ irrigatus, magis creuit, séq; ipso maior factus est. Primò enim materna in aluo magnus erat, Spiritu enim Sancto impletus fuit. Et quid præstantius? Indè enim Christum priùs seipso agnouit, priùs prædicauit, quàm fari posset: imò prius cœlum apprehẽdit, quàm terram attingeret. Et quis hanc procacem Ioannis magnitudinem non miraretur? At quæris, quæ tibi hinc vtilitas sit? Hic, vt & ipse crescas, precare: quin & gratias age iam dudum tibi, quoq; Spiritum sanctum dedisse Deum, tum in ipso vt augeare, labora. Ideo enim Deus sua dona elargitur manifestè, vt alij isthæc considerantes, ad precandum moueantur. Secus diuites nostri faciunt, qui clam erogant, ne plus postea & aliis erogare, necesse habeant. Hoc ergo primùm in Ioanne considerandum est. Fuit deinde & in natiuitate magnus, ita plenè, vt non solùm parentibus, verùm etiam omnibus aliis, hæc videntibus, audientibúsq; admirationi esset. Omnes enim cum ipso manum Domini adesse intelligebant. Vnde certatim ad laudem Dei erumpebant. Benedictus Dominus Deus Israël: Zacharias clamat. Hæc ergo in ipsa natiuitate contigêre: hæc illa quæ Angelus prędixerat, gaudia sunt. Atque vtinam in nobis quoq; contingerent ciusmodi, Nos mẽsas instruimus, cõuiuia aparamus, natis liberis, his nobis gratulamur leuitatibus, cùm rectiùs & pro meritò precaremur benedicereműsq; Deum: vnde liberos nostros, aut nunquã, aut certè serò, corã Domino magnos fieri, sequitur. Tertiò, etiam in iuuentute Ioannes coram Domino magnus fuit. Nam & domum paternã reliquit, & gaudia vana contempsit, & mundum refugit, séq; ad deserta cõtulit. Animã enim bonã consequutus, corpus immaculatũ cũstodire studuit. Id quod difficilimè in hoc mundo fit. Qui enim tãgit picẽ, inquinatur ab ea, & cũ peruersorũ cõuersatione, facilè peruertitur. &, Corrũpunt bonos mores colloquia praua. Quicquid animam coinquinare potest, omne inuisum Ioanni est, conuenientius atq; salubrius arbitratus, solitariũ, aut cũ feris esse, quàm cũ impiis: id quod vtinã illi cõsiderarẽt, qui liberos suos in mundi medio, cõmorari cõpellũt, ipsorũq; eo ipso magna, perditionis horrẽdæ, causa sunt. An nõ rectiùs cũ Ioãne, in deserta eos cõmittere-mus, vbi magni corã Deo succrescimus? In mũdo deficimus decrescimúsq;. Id quod ipse etiam Dauid rex considerauit,

Sap. 8. Eccl. 13. Psal. 17. 1. Cor. 15. 2. Reg. 12.

Exod. 3. qui in deserto positus, multos egregiæ pietatis composuit
3. *Reg.* 19. Psalmos, verùm in mundũ rediẽs, in adulterij crimẽ lapsus
est. Et Moses quidé deserti accola, ita vires sumpsit crescẽs,
vt etiã Deum videre atque audire posset. Sic etiam Elias. Et
quid multa? quis enim, in quam celsitatẽ ac magnitudinem
Ioãnes, in deserto positus excreuerit, nõ videt? Dicere quis
potuisset, ecquid in deserto delidet? cui proficit? Sed cũ desi-
nitũ illi tẽpus aduenisset, ea autoritate progreditur, vt o-
nium in se tanquã in nouũ hominẽ raperet oculos. Nunquã
sanè, tantus in mundo creuisset. Hac ratione veteres Credẽ-
tes, liberos suos ab ineunte ætate, è Mundo extractos, deser
tis commiserũt, hoc est, iis locis, vbi Dei timorem, pietatéq;
addiscerent, quales cœnobia olim fuerũt, tradiderunt. Tum
si quãdo requirebatur vnus aliquis Ioannes, deserta illa, ni-
mirũ pietatis scholæ, plures dabant. Id quod vehementer è
re sua esse, Ecclesia didicit. At nos, quæ huius seculi est per-
uersitas, mundum refugientes, séque negotiis tumultuariis
abdicantes, diris prosequimur: quasi verò otiosi inertésque
sint, nullúsq; præter mundi externáq; impedimenta, labor
Luc. 10. superfit. Sic Martha Mariã sororem desidem iudicabat: sed
Christus longè secus docet. Verũ, crede mihi, verbo Dei o-
cupari, orare atq; cõtemplari, nõ est otiari. Populus Israẽ-
Exod. 17. ticus olim ad pugnã procedentes, otiosum esse Mosen arbi-
trabãtur, sed plus omnibus laborauit. Et sanè Ioannẽ, quic-
quã mechanici exercuisse non legimus: verũtamen otiosus
non fuit, somnolẽtia enim, aut inerti otio, ad eã perfectio-
nẽ nunquã peruenisset. Vigilantia autem, & abstinentia, &
oratione is tantus euasit. Sed de hoc satis. Quartò, & in vi-
ta Ioannes magnus fuit, maximè q̃ tam validè mundo, ac
carni renuntiauit: hoc enim ipso, multò maior illis censen-
dus est, quos aliquãdo mũdus, Magni nomine dignatus est,
vt Alexander, Põpeius, & alij, qui licet magni essent, concu-
piscẽtiarũ & appetitus tamen erant mancipia. Fuit autem
prædicatione Ioãnes magnus. & hæc ipsius magnitudo alio
Malach. 3. per prophetas prænũtiata fuit. Malachias enim, Angelũ e-
Isa. 40. dicit: Isaias clamantẽ vocẽ prædicat. Neq; id fruſtra. tam re-
hemẽti enim sonitu pertonauit oẽm illã regionẽ, vt etiam
omnes accurrerẽt, publicanos atque peccatores cõuerteret;
sed & cedros Libani, hoc est, Herodes, Pharisæósque elatos
agitauit, mouit, concussit. Ecce hæc ipsa Ioãnis persona fuit,
atque modò est. eum hominẽ Deus, Ecclesiæ suæ primũ præ-
posuit,

posuit, in quo successores sese, tanquã in speculo quodã contemplarentur. Vtinam sæpius ipsum cõtueremur. Sed quod officiũ ipsius? Breuiter, idem illi, quod & Legi, officiũ fuit: nempe, pararet Domino viam, atque de Christo testificari. Sed lex hoc modo Christo viam præparauit, vt primò peccata hominib⁹ sua ob oculos proponeret, deinde mox Christum ostenderet. Eadẽ & Ioãnis prædicatio fuit, cuius exordium, pœnitẽtiæ doctrinam habebat, deinde agnum mũdi, peccata tollentẽ monstrabat. Hanc viam etiamnũ in nobis, Ioannes præparat: pœnitẽtiæ enim prædicatio, ad peccatorum agnitionẽ, ad contritionẽ commissorũ vocat. præterea etiam ad medicũ ducit Christũ, tot testimoniis. Atq; vtinã, idem fructus nunc sequeretur, qui olim dum ipse prædicaret. Sed à diebus Ioannis Baptistæ, inquit Christus, regnum cœlorũ vim patitur. Et in hodierna lectiõe, Reges videbũt, & consurgent Principes, & adorabũt Dominum Deum. Hic fructus est, qui ex memoria festóque Ioãnis metiri debuit: nẽpe, vt ardentiùs incũberemus, regnum Dei ad nos attrahere, quando eam ob causam Ioannes missus, venit, atq; Dei gratiam vbique prædicare exorsus est. Sustollamus igitur oculos, & natos nos in hęc gratiæ tempora, lætemur. Gratia Dei nobiscum. Amen.

Ioan. 1.

Matt. 11.

QVARTVS SERMO. QVANDO hoc festum cum S. S. corporis Christi solennitate coincidit.

MIrè hoc anno festi dies, & mihi quidẽ, quæ nunc mea est cõditio incõuenientissimè coincidunt. Duæ enim hac vna die solẽnitates festiuæ, ambæ celebres obtingunt: prima est ordinati sacramenti cõmemoratio: altera, Ioãnis Baptistæ memoria. Vtraq; plena suauitatis atque consolationis est: vtraq; etiã Euangeliis fundata firmissimè. Primò eam haud facilè quicquã in Euãgelio, ab Euãgelistis diligentius, consonantius, cõformiúsque, præter huius sacramenti institutionẽ perscriptum inuenies. Cuius rei cuilibet obuia sunt testimonia, in Matthæo, Marco, & Luca: tum etiam in prima ad Corinthios. Id verò singularem meretur & festi uitatem & sermonẽ. præterea & hoc cõstat, post Christũ, hominẽ esse nullũ, cuius vel honorificentior memoria sit, vel maiore cum maiestate describatur natiuitas, quàm Ioannis

Matt. 26.

1. Cor. 11.

Marc. 6.

Matt. 14. & 11. Baptistæ. Primò enim in Marco legimus, quòd ipse etiam Herodes Ioannẽ timuerit, sciens eũ virũ iustum & sanctum. Deinde populus vniuersus non iam prophetã eũ, sed ipsum etiam Messiam arbitrabatur, reuerebatúrque. Tertiò & ipse Christus maiora illi testimonia cõtulit, cũ inter natos mulierũ non surrexisse maiorẽ Ioãne Baptista, asserit. Id quod & ipsum proprio sermone explicandũ esset, priuatáque festiuitate cõmemorandum. Et quidem quod ad vtranque festiuitatem attinet, concurrentibus hoc anno duobus, in vnã diem festis, perappositè factum est, vt cuique propria deputata sit dies, & hodie S. S. corporis & sanguinis Christi memoriam: ac sequenti die Ioannis Baptistæ natalem celebremus. At sermo deerit, vt enim nunc me affectũ sentio, vosq; ipsi debilitatũ intelligitis, crastinus sermo prætermittẽdus mihi erit, si modo Dominica die sermo mihi habẽdus erit. Quanquã & aliàs quoq; sextis feriis, cõcionari admodũ parum volupe mihi est: nimirũ hîc: non enim conueniũt, Euangelij concio, & nundinæ, Christus & Belial. Veruntamẽ maximus mihi dolor est, si quando (Deum testor) sermo mihi intermittẽdus est: maximè verò cras, q̃ Ioanni solẽnis dies meúmque festũ est, nõ solùm ideo quòd Ioannes ipse dies illóq; die natus sim, verũetiã ac multò magis, quod hoc die primã in hac æde concionẽ habuerim. Atque hic *quidem* septimus annus est. Verũ secus nunc fieri non potest. *At ne* omninò inconsideratè nobis prætereat Ioannes, huius sermonis exordio deseruiet. Et quis decentius id Ioanne facit? quisue nouit melius? Si Christo viam parare potuit, vt centatim oẽs accurrerent, publicani, milites, qui ante nec Deũ, nec propriam salutem curabant: profectò & nobis viã parabit, occasionẽq; eorũ quæ ad hanc festiuitatẽ pertinent dabit. Atque vtinã hac festiuitate eiusmodi Ioannẽ habeamus, qui nõ nudis incederet verbis, sed in Spiritu atque virtute Eliæ præiret: talis omnino hominũ mentes accenderet ad amorẽ reuerentiámque huius sacramẽti posset, vt eodem quo Patres nostri, sensu ambularemus. Imò verò, vtinã vnã Ioannis prædicationẽ cõprehẽderemus, quæ sola diggna huic festæ diei foret exhortatio. Et quæ illa Ioannis prædicatio? Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Quis autẽ tota hæc festiuitas, nisi acclamatio quædã est huiusce modi? Cur nunc denuo sacramẽti huius peragitur memoria? Cur nõ ipsa institutionis die dictis quiescimus? Imò cur non

ties nobis ostenditur Sacramẽtũ? Et quã ob causam per plateas iuxta domos trãsfertur, nisi vt quasi dicatur nobis, Ecce agnꝰ Dei, ecce qui tollit peccata mũdi? Admonemur nimirũ, cogitemꝰ quãto pretio coëmpti sumus: quomodo Deus pro sua misericordia atque gratia nostri curã gerens, tã ineffabili Charitate prꝙuenerit nos, & quòd oẽs tãtę gratiæ participes simus. Hæc enim omnia Ioãnis verba complectuntur, Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. His eñ Christum immolãdũ, quẽadmodũ olim agnus in Aegypto, suóq; sanguine hostẽ subacturũ significauit. Ecce agnus Dei, atq; gratia factum esse indicauit. Ecce qui tollit peccata mundi. Quòd enim non vnius hominis, sed Mundi, dixit: hoc ostẽdit, ꝙ omnes in ipso saluari possint. Et quid nobis magis necessariũ, eiusmodi exhortatiõe? Tribus hic mundus vitiis laborat, certissimũ toti orbi exitiũ, maximè his partibus allaturis. Primũ est, tanta violentia abundare iniquitatẽ omnium. Secundũ, omnẽ erga Deũ diuináq; omnia deuotionem Charitatémque refriguisse. Tertiũ, omnes nos inuicẽ dissectos esse. Hæc sunt, inquã, quæ nobis certissimã calamitatẽ superinducũt. Extincto enim in nobis deuotionis ardore, suã quoq; Deus à nobis manũ subtrahit Abundantẽ iniquitatem pœna sequitur iusta, nec tardabit: sed & dissidiis animorũ concordiã rũpentibus, pessum iri omnia necessum est. Quid verò tanto huic malo rectiùs tẽpestiuiúsque obuiare posset præter hãc festiuitatẽ, atque Ioannis sermonẽ? An possibile est, tanta pertinacia, proteruia, impietatéque nos in varia scelera leuitatésque præcipitaturos esse, si magno nos coëmptos pretio considerauerimus? Ecce agnus Dei, clamabat ille: ecce atque considerate Christo inaugurati omnes, pro vobis immolatũ agnũ. Deinde, an tanta esse poterit ingratitudo, tanta irreligiositas nostra, tã enormis acedia erga Dei cultũ, tam impudẽs socordia erga omnẽ pietatem erit [illegible] quã nobis per Christũ dilectionẽ beneficentiãq; præstiti[illegible]us, diligentiùs cogitauerimus? Ecce agnus Dei Ioann[illegible] Videte & cogitate nõ modò agnũ qui pro vobis passus [illegible], verum etiã Deũ vestrum, qui sic mũdũ dilexit, vt filium suum daret vnigenitum, vt omnis qui credit in illũ, non pereat, sed habeat vitã æternam. Et hoc secũdum. Tertio, an fortè ita nos dissipabimus, inuicem contemnemus, maledicturiue sumus, an tantis furiis alter in alterius perditionem concitabimur, si Christũ pro omnibus simul mor-

Ioan. 1.
Exod. 12.

Triplex in mũdo vitium pestiferum Ecclesiæ.

tuum fuisse, vt mediũ inimicitiarum parietem tolleret, ex duobus, imò omnibus populis vnam Ecclesiam formaret, in qua vnicus baptismus, vna fides, vnus Deꝰ, vna vocatio, vnáque spes esset, cogitauerimus? Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Videte atque cogitate, Credentes, inque huius sacramẽti aspectu considerate, summa vos colligatos dilectione, vt vnus essetis panis, qui omnes de vno pane participatis: vnum corpus, qui vnius vos capitis membra agnoscitis. Ecce quomodo & Ioannis prædicatio, non autem festum hoc tantũ à peccatis absterrere, ad pietatẽ incitare, inque vera vnitate cõseruare possit. Et quid nobis vniuersæq; Ecclesiæ obtingere posset vel melius vel vtilius? Quando igitur vnà hac die cùm Sacramentũ tum Ioannis festiuitas cõueniunt, agè quisquis ingenuè Christianus es, tu quoque vtrũque cõiunge, & quotiescunq; Sacramentũ illud videndũ datur, fit, quasi Ioãnes iuxta staret, atque ter accineret, Ecce agnus Dei. Hæc pro peccatis vestris victima est: hæc certissima plenæ dilectionis Dei arrha est. Hoc vinculũ quo colligimini credentes, in quo mutuo agnoscitis fratres atque domesticos, Deum immortalẽ, si hęc teneremus, quantũ hodie didicissemus: quàm pulchrè hanc festiuitatẽ peregissemus? Hoc igitur dicere volui, quòd Ioannes quoque in hac festiuitate partem suam tuetur.

SERMO QVINTVS. COLlatio Ioannis atque Eliæ.

QVod in huius festiuitatis sermone exordiũ lõgè quærã, nõ est, Elię enim historia nõ modo exordiũ mihi, sed totã etiã vitã Ioannis nostri docebit. Id si quis miratur, primũ Lucæ, vndecimũ & decimũ septimũ Matthæi capita legat, & nullũ totius anni festũ tam aptè Eliæ historiæ cõuenire, atq; hoc ipsum intelliget. Quî sic quæris? Priusquã nasceretur Ioannes, in Spiritu atque virtute Eliæ, præcessurus ante Messiã, ipsíque viã pręparaturus, Prophetarũ angelo que oraculis prędicitur. Tũ Christꝰ ipsum esse Eliã apertè statur, nimirũ quem Propheræ prædixissent venturũ, atque Christum præcessurũ esse. Omnes Prophetæ & Lex vsque ad Ioannẽ prophetauerũt: & si vultis recipere, ipse est Elias qui venturus est. Qui habet aures audiendi audiat. Et alibi interrogantibus discipulis, Quid ergo dicunt Pharisæi & Scribæ, quia Eliam oportet primum venire? respondit: Elias cùm

Luc.1. *Matt.17.* *Matt.11.* *Matt.17.*

cùm venerit primùm,& restituet omnia. Sed dico vobis, quia Elias iam venit, nõ cognouerunt eum, sed fecerunt illi quæcunque voluerũt. Et sequitur mox, Et intellexerũt discipuli, quia de Ioãne Baptista dixisset eis. Verùm nemo hîc titubet, quòd Ioãnes (vt in alio Euãgelista est) interrogatus, an Elias esset, respõdit, Non sum: similitudinẽ quidẽ habet repugnantiæ, sed reuera nõ est. Alterũ enim personã respicit, alterum virtutẽ atque Spiritũ. Persona quidẽ Elias, nõ erat Ioannes, verisimè tamẽ Elias erit officio atque spiritu. Quem enim ille quondã exhibebat zelum aduersus idololatras, eundem Ioãnes in conuersione populorũ ad Christũ, suo tẽpore ostendit. Id quod multa demonstratione nõ eget. vtriusque enim historia, pari eos Spiritu atque zelo fuisse præditos manifestat, etiãsi nec Angelus nec Christus ipsos cõtulisset. Quod enim hactenus in Elia videre licuit, idem in Ioanne consideramus hodie. Elias Propheta erat, erat & Ioannes, imò plus quàm Propheta hic erat. Elias eo ipso tẽpore, cùm idololatria feruẽtissima, impij peruicacissimi essent, mittitur: Ioannes quoque cùm omnes ferè promissiones Dei in obliuionẽ abierãt, eóque credẽres diffidẽtiores essent, prodiit. Eliæ sermo vt ignis ardebat, Ioãnis verba hominũ mẽtes accẽdebãt, vt Publicani etiã atque milites, gens alioqui impia, cõcuterentur, cõsiliúmque & spem quæsitam acquirerent. Elias nihil curabat mundũ, refugiũ quæritabat eremi: Ioãnes ab infantia deserti fuit cultor, quousque Deo iubente prædicationẽ suã exordiretur. Elias omnibus viribus impugnabat impios, idem Ioãnes fecit. nemini pepercit Elias, ira & Ioannes. Elias Achab, Ioannes Herodem arguit. Et quid longa collatione vtor? tantum textus verba sensúmque mihi sumã, quẽ proximè recitaui: illic quomodo Elias atque Ioannes vnius Spiritus, animíque fuerint, nõ modò erga Deũ verùm etiã erga homines videbimus. Audiuimus ergo superius, quomodo Elias Achab, nihil regium diadema veritus, acerbè corripuerit, vt qui eius facti mandatũ illius, qui super omnes Reges est, haberet. Occidisti, ait, insuper & possedisti. Hæc ergo dicit Dominus, In loco in quo linxerunt canes sanguinem Naboth, lambent quoque sanguinem tuum. Quibus verbis Achab nihil respondit, nisi quod diceret, Inuenisti me inimicum tibi? quasi diceret, Vt quid mihi repugnas, nunquam à me lacessitus? Vbi rectè colligitur Regem timuisse Prophetam, & nõ cõtrà. Propterea ait, Inueni, eo q venũdatus sis,

Matth. 11.

3. Reg. 21.

tus sis, vt faceres malum in conspectu Domini. Ac si Propheta diceret, Qui Dei inimicus est, etiã meus hostis est: qui Deo reluctatur, amicum dicere nequeo meum. An nõ similia quę-
Mar. 6. dam in Ioanne inueniãtur? Ioãnes, inquit Euangeliũ, arguebat Herodẽ, dicens, Non licet tibi fratris tui habere coniugem. Herodes autẽ metuebat Ioannem, sciens eum virũ iustum & sanctum. Vide ergo num vtrobique idem factum, idémque sit Spiritus? Vtrobiq; Spiritus verax, grauitas, constantiáque in his prædicatoribus consideratur. Vtrobiq; diuini verbi virtus cernitur. vtrobiq; filiorum Adæ natura conspicua est. Quæris quî sic? Ecce veracem Spiritum, grauitatẽ, constantiámque, quæ ita sese in Propheta ostẽderunt, vt re-
Eccles. 48. ctè de eo dici potuit, In diebus suis non pertimuit principẽ, & potentia nemo vicit illum: cùm ea verbi Dei potentia est, vt etiam impios terrefaciat. Quod si suo commodo impendere nolunt, ad æternum cruciatum audient. Hæc semper Adamo genitorum natura fuit, nullũ delictorum correctorem amicum putauerunt vnquam. Sic impius Achab fecit. Quod si Elias tacere, conniuere, ac blandiri potuisset, sanè Achab amicus fuisset reputatus, sed quia arguit, inimicus habetur, imò nullius sibi rex impius hostibus facinoris in Eliã conscius, iniuriam fieri sibi, dum à Propheta corripitur, autumnat. Sũma enim in mundo iniuria est, corripi atque moneri. Idem Ioanni euenit. Et quid peruersius? Achab Eliam inimicum suum iudicabat, eo quòd argueret: verus tamen amicus illius erat, tantum si amici consilium secutus fuisset impius. Alios in impietatem instigantes, séque strenuos iniquitatis augendæ adiutores offerentes, intimos amicos putabat suos, cùm reuera essent inimici, quòd ad certissimam perditionem Regem totámque familiam pertraherent, secundũ hæc externa: quod enim ad animam, iam antè perierat. Ita & Herodes, qui conniuentibus adulterio suo, amicus erat. Quòd quia Ioannes arguebat, carceri inclusus tenebatur, imò capite plectebatur. Sed euentus rerum docuit, *quis* fidus consilio amicus fuerit. Idem morbus etiamnum perdurat, nemo vult corripi. Quotidie enim experimur Eliã atq; Ioannem admodum parum inire gratiæ coram mundo, sed propterea cessandum non est, imò hanc ob causam vterque hîc proponitur. vterque constantis veríque prædicatoris exemplum habet. Non ideo cessandum est, quia *mundus* audire recusat. Quanquam enim Achab cum sua Iesabel inuitus audiret,

audiret, non tamen Elias destitit, idémque Ioannes fecit. Cùm igitur tam sibi inuicem conformes hi duo sunt, simul etiam atq; vnà eos nobis inculcemus, ipsíque quantum licet conformes fieri studeamus. Gratiæ Dei nobiscum, Amen.

SERMO SEXTVS.

SI quis Euangelij huius historiam nouerit, facilè quidem si modò communi ratione præditus fuerit, quis Ioannes, cuius hodie natalem peragimus, quod officium eius, quid in terris effecerit, & quis eius vsus sit, intelliget. Quinimò Ecclesiasticarũ rerum gnarus, primò mox historiæ illius intuitu, dignã iustámque hanc illi animã memoriã tribui iudicabit. In ipsa enim historia clarè demõstratur quod de Ioanne prædicauit Christus, nimirũ inter natos mulierũ nõ surrexisse maiorem Ioanne Baptista. Magnos quidẽ hîc mundus & excellentes viros habuit, præstãtiores verò Ecclesia. neutra tamen in parte, maior hoc Ioanne Baptista surrexit. Omnia enim in illo noua, omnia rara, excellentia, sancta: ita vt Scriptura veluti de nouo quodã homine, cui similẽ hic mundus nõ viderit, loquatur, quãdocũque ipsius mentionẽ facit. Fuit homo missus à Deo, Ioãnes ait, cui nomen erat Ioãnes. *Ioan.1.* Hic venit in testimoniũ vt testimoniũ perhiberet de lumine, vt omnes crederẽt per illũ. Sumus quidẽ homines etiã nos: in Ioãne tamẽ illud nouũ est, & mirabiliter cõceptus, in natiuitate miraculis decoratus est. Peculiaris quidã homo fuit. Deinde quoq; & alij quidã hoc nomine Ioãnis appellati sint. Sed hoc ipso illi nouum est, quòd nomen hoc, nõ ab hominibus, sed ab Angelis inditũ accepit, nec nudũ, sed ipsam nominis significationẽ atq; virtutem. Ioannes enim gratiã significat. In quo verò diuina gratia clarius luxit? aut quis Christũ prædicauit clarius? Præterea sunt & alij Prophetæ à Deo missi: sed hoc in Ioãne nouũ est, & non modò missus, verùm etiã per Malachiã promissus, officiúmq; eius per Isaiã Prophetas vaticinatũ est. *Malach.3.* Propterea peculiari quodã modo, missus à Deo dicitur. Postremò & alij Prophetæ testimoniũ veritati perhibuerũt: sed hoc in Ioãne nouũ est, & nõ, vt alij, de vẽturo Christo loquutus est, sed præsentẽ digito mõstrauit. An fortasse magnus hic Ioãnes, enumeratis his causis indignus erit, cuius honorifica memoria in credẽtibus vigeat cõseruetúrq; ? in hoc cardo rei vertitur, vt diuina opera, cùm in cõceptione, tùm etiam in natiuitate facta diligẽter cõsideremus, de *Isa.40.*

mus, deinde & prædicationē illius attendamus, deniq; & vitæ cōuersationē. In primo certissima diuinæ bonitatis, veritatis, atque potētiæ, videbimus signa: idque nostro bono. In secūdo, Christianę doctrinæ modū inueniem⁹. In tertio, perfectæ vitæ exēplū habebimus obuiū. Si quæ tibi de Deo sperāda sunt, hæsitas, quid in Ioānis natiuitate cōtigerit, vide. Normā veræ doctrinæ petis, Ioānis prædicationē obserua: quę vitę ratio sequēda sit piis ignoras, Ioānis vitā aspice. Hęc q̄ fecerit, præsentē festiuitatē rectè celebrauerit. Gratia Dei nobiscū, vt Ioānis adhortationē sequētes, ad eū pueniamus securè, quē ipse prædixit, Iesum Christū Dñm nostrū, Amen.

SERMO SEPTIMVS.

PRæter alia, illud quoque in hoc Euāgelio ostēditur, q̄ ea diuinorū operū in Ioānis Baptistæ natiuitate fuerit maiestas, vt nō modò propinqui ac vicini, quicquid de nato infante futurū esset, mirarētur, verùm etiā alij, quorū fines hęc pueri fama percrebuisset, obstupefacti inuicem quærerent:

Luc.1. Quis putas puer iste erit? Quin hodie etiā admirari quis posset, quæ Dei hoc ipso facto fuerit intētio, vt hoc ipso puero, & in ipsa quidē natiuitate, tot signa fecerit, nusquā cùm simile legatur in vlla historia: nēpe, tot in vnius natiuitate homi

Psal.67. nis signa facta fuisse, excepto Christo. Est alioqui minimè rarum, Deū mirabilia in sanctis suis fecisse: facit etiānum, nomēnq; tenet, in sanctis esse mirabilē: sed hic tātum de Ioan-

Gene.17. nis natiuitate loquor, in nulla aliqua historia eiusmodi, tot

1. Reg.1. signa inuenio. Mirabile erat Isaac atque Samuelē senio confectis & antea sterilibus genitos fuisse matribus. Mirabile

Hiere.1. etiā Hieremiā in matris vtero fuisse sanctificatū, inque Pro-

Luc.1. phetā electū. Mirabile erit, Mariā sine originali peccato conceptā fuisse. In Ioāne verò nō vnū aliquod, sed multa simul cōsiderātur miracula. Annūtiatur, proprio ac inusitato nomine vocatur, ad præstātissima peculiariāq; munia ordinat ab Angelo: anicula & nūquam priùs fœcūda matre cōceptus in hāc lucē editur. Mirabilis Deus in Patre, quē pro incredulitate sua quasi elinguē fecit: mirabilis in matre, q̄ repletā Spiritu sancto, præsentiā Domini adhuc in virginea aluo clausi cognoscere docuit: mirabilis in Ioāne, adhuc maternis visceribus abscōsum exultare faciēs in gaudio. Rursus in *Zacharia* mirabilis, linguæ eius vinculū nato infante solues. Hæc admirāda erāt, cunctisque ad stuporē adactis, in hanc vocem erumpe

erumpere fecit. Quis putas puer iste erit? etenim manus Domini erat cum eo. Posset quis nõ ab re etiamnum secum mirari, ac quærere, Ecquid tot in infante exhibitis signis Deus voluit? Sanè sine graui & vrgente causa factũ non est. Ipsum munus cui Ioannes destinabatur, eiuscemodi signa Dei in ipso postulabat. Et quod officiũ? Ipse Deus in Malachia dicit: Ecce mitto Angelum meum, qui præparabit viã ante faciem meam. Et in Isaia legimus, Vox clamãtis in deserto. Parate viam Domini, rectas facite semitas Dei nostri in solitudine. omnis vallis exaltabitur, & omnis mons & collis humiliabitur. Ioannis primo legimus, hominẽ à Deo fuisse missum, nomine Ioannẽ. Venisse hunc in testimoniũ, vt testimoniũ perhiberet de lumine, vt omnes crederent per illũ. Tum Angelus Lucæ primo capite sic de eo refert: Ipse præcedet ante Dominum in Spiritu & virtute Eliæ. Deinde ipse etiam pater Zacharias ipsum alloquitur dicens, Et tu puer Propheta Altissimi vocaberis: præibis enim ante faciem Domini parare vias eius, ad dandam scientiam salutis plebi eius, in remissionem peccatorum eorum. Ecce Ioannis officiũ, præire ante Christum, vt fortem antesignanum decet, vt Prophetam ac clamantem vocem Christo parare viam in hominem mentibus, testificari de vero æternóque lumine, quo omnes illuminamur, conuertere corda patrum in filios, & incredulos ad prudentiam iustorũ, dare scientiam salutis plebi eius in remissionem peccatorũ eorũ, & sic Domino perfectã tandem parare. Hæc omnia officij sunt Ioãnis. Hic magna corã mundo autoritas requirebatur, qua sine quid horũ effecisset? Præstans esset persona decebat, tãta expediturus negotia. Ecce, eam ob causam, tãta Deus in ipso ante póstque natiuitatẽ effecit: ideo etiã à Spiritu sancto à iuuẽtute ad deserta, deserta in quã, lõgè ab hominũ cõuersatione, ad eãvitę asperitatẽ adactus est, ideo etiã tot retro seculis officiũ munúsq; eius prænũtiari Deus voluit. ideo ipse Christꝰ tã de eo honorificã mẽtionẽ fecit, vt cùm mũdo manifestaturꝰ eũ esset, maiore æstimatione in vulgus ꝓdire faceret. Et qdẽ sperat⁹ succesit euẽtus: & tãta qui strenuus grauitate prædicaret, regnique cœlestis negotiũ ꝓmoueret, solo excepto Christo, alius inuẽtus nemo est. Vnde factũ est, vt nemo tã deses, qui tãtũ virũ corã videre atque audire nõ laboraret: nemo tã impius, qui ab eo cõsiliũ nõ quæreret: nemo tam pusillanimis, qui in ipsius sermone hæsitaret: nemo tam magnus, qui nõ inquireret: ne

Malach. 3.
Esa. 40.
Ioan. 1.
Luc. 1.

ret nemo denique tam potens, qui ipsum à propositi semita retraheret. omnes ipsum Messiam esse iudicabant, suscepissentq; tãquàm promissum saluatorẽ Regem, nisi ab ipso fuissent prohibiti, se non esse Christũ cõfitẽtes. Vnde nõ immeritò de eo Christus ait, Inter natos mulierũ nõ surrexit maior Ioanne Baptista. Sanè verò, Magnus & admirabilis puer erat, nõ modò animã bonã, sed corpus etiã incõtaminatum nactus. Magnus vir, vt qui cùm egregia effecit, tùm multa quoq; passus est. Magnus Propheta, nã & prẽteritorũ & prẽsentiũ, & futurorum mysteria rationésq; patefecit. Magnus Doctor: verbo enim atque opere docuit. Magna lux, arsit enim atque luxit: magna vox, nã & pœnitẽtiam, & gratiam, saluatorémq; proclamauit. Ecce tibi Ioanẽ, cuius tãta hodie apud omnes credentes memoria celebratur ídq; non immeritò. Nã & hodie multũ cõmodare potest, Quã enim ob causam gaudendũ sit, ipsius nos docet natiuitas, nimirũ in Deo eiúsque laude. Ioãnis vitã respice, & pro tua negligentia rubore suffunderis, quòd tuam vitã illius vehementer conside raueris dissimilem. Ioannes enim mundum refugit: tu cõtrà totũ mũdũ ad te atrahis. Ille in labore: tu verò in otio viuis. Ille in ieiunio vixit: tu cõtrà in luxuria. Ille corpus suũ castigauit: tu voluptatibus seruis. Ille sine vino: tu in ebrietate. Ille in camelorũ pilis: tu in mollibus vestibus. Ille in deserto: tu in aulis principũ. Ille paucis cõtẽtus: tu insatiabilis. Vides ergo quomodo Ioãnis vita nostram arguat? Posset ergo ipsius nos hoc modo ad Deum vita cõuertere, Maximè verò hoc prædicatio eius posset, quã breui ac succincto modo prẽteritorũ cõmissorũ pœnitẽtiã, deinde etiã fidẽ in Christũ tãquã vnicũ mediatorẽ docuit. Agè ergo hunc nobis Ecclesia hac die Baptistã ꝓponit, si quo modo cõuerti voluerimus ad dñm Deũ nostrũ. Ipsum ergo intueamur: ipsum sequamur: tũ haud dubiè eã apud Deũ mirebimur laudẽ, quã hic Ioannes noster præ cæteris adeptus est. Gratia Dei nobiscum, Amen.

Matth. 11.

SERMO OCTAVVS. COLlatio Iosiæ & Ioannis.

QVod in hesterna tractatione dicebam postremum, illud hodierni sermonis erit exordium. Inter cætera verò quæ in ea Regũ historia sunt, cogitandũ proposuerã quo modo præter omniũ expectationẽ gratiã suam Deus abundãter in Iosia ostẽdisset. Id quod proculdubio hominũ vulgo

go nõ exiguã admirationẽ, piis verò & ingẽs gaudiũ attulit: nimirũ cũctis cogitantibus quã nihil virtutis in parẽte suo Iosias posset vel cõcipere vel imitari, eóq; pro Rege impium paternæ iniquitatis imitatorẽ seu hæredẽ expectãtibus: de carne enim caro nascitur, & placidã nõ lupus rapax ouẽ pro- *Ioan.3.*
creat, nec à degenere maláq; arbore bonos quis fructus expectat. Vnde maior oĩm & admiratio & gaudiũ fuit, tã diuitẽ & veluti procacẽ in puero Iosia Dei luxisse miserantis gratiã. Et ipsum illud est, qd festiuitati huic atq; Euãgelio perappositè cõuenit. Quid enim in Ioãnis nostri natiuitate vel videtur vel auditur, prẽter admirandã gratiæ factorũq; Dei excellẽtiã, quæ ita sese in hoc puero exhibet, vt cùm præsentes, iuxta angeli vaticiniũ exultarẽt, tũ etiã famã eius rei audiẽtes admirarẽtur, altísq; omnia mentibus reponerent, inuicémq;, quisputas puer iste erit disquirerẽt? Etenim manus Dñi erat cũ eo, hoc est, gratia atq; omnipotẽtia Dei sese præsentem in eo, & non solùm in eo, verùm etiam in vtroq; parente manifestauit. Tria enim miracula in patre, tria in matre, totidémq; in Ioãne filio omnibus erãt cõspicua. Patri enim apparuit Angelus prẽnuntiãs promittẽnsq; filiũ. Sed Angelo diffidẽs pater obmutuit, postea verò vbi natum infantẽ aspexit, rursus loqui cœpit. Mater Elisabet sterilis iámq; senio cõfecta anicula erat, cõcipit tamẽ ac parit, insuper Spiritu sancto repletur. Ipse verò Ioãnes infans sanctificatur in vtero: necdũ natus Christũ cognouit, noménq; suũ nõ ab homine inditũ sed ab angelo prædictũ suscipit. Et hęc illa est, quæ cũ puero erat manus Dñi. Hoc modo gratia se Dei in natali pueri ostẽdit. Quid ergo miramur, si nõ modò pij gauisi sunt, verùm etiã alij hęc audiẽtes stupefacti? Verùm in tã tenera pueri ætate Deo tã tẽpestiuè operante, egregia quædã subsecutura fuisse etiã nemo dubitabat. Nec mirũ, tã diuite diuina gratia cœlitus tã citò rigatũ, in eã præ cæteris succrescere altitudinẽ, quẽadmodũ & Ioannes ea quã ab initio habuit gratia, in eã sublimitatẽ accreuit, vt nõ tantũ Angelo prænuntiãte, magnus corã Dño futurus prædicaretur, *Matth.11.*
verùm etiã ipso Dño testante, inter natos mulierũ maiorem illo nõ surrexisse prædicatur. Quid si quis quærat, qua in re hæc Ioannis magnitudo siue præstantia, qua cæteros antecellit, cõstiterit: huic ipse Christus respondet, Non ea qua in Ioanne prædicamus, præstantia est, quasi corpore, diuitiis, amicis, aut ætate reliquos antecelluerit maiórque fuerit: sed

hæc fuit: Principiò ꝙ fide ſua non vti arundo, ſed quaſi cedrus nullo vento motus perſtitit. Secundò, ꝙ nullius hominis fauorẽ, nullá q; mũdi gaudia quæſiuit. Tertiò, ꝙ ita omnium illius religionis mẽtes prædicatione ac baptiſmo ſuo permouit, vt oẽs accurrerent, corámq; eiuſcemodi hominẽ videre atq; audire, ab ipſo etiã doceri cuperent. Quartò, ꝙ non ſolùm Propheta, ſed & pluſquã propheta fuit. hæc omnia ipſe Chriſtus de eo prædicat. Et quod illi maius, vtilius, certiúſq; teſtimoniũ dari poſſet? & quidẽ ea omnia in ipſo certa atq; cõperta ſunt. Quid homines vel ad faciendũ, honore, vel ad prętermittendũ, timore magis incitat prohibétq; ? Quid Abſalõ, in impiũ illũ, pulſandi regno patrẽ impulit conatũ, præter honores? Vtrunq; Ioanni ad manus fuit, nihilo minus tamẽ in cõſtantia perſeuerat: vulgus eũ Chriſtũ æſtimabat, eúmq; pro Meſsia ſuſcepiſſent, qui maximus illius
Ioan.1. gẽtis honos erat: ſed noluit, ſed confeſſus eſt, & nõ negauit: Quia, inquit, nõ ſum ego Chriſtus. Cõtrà Iudæorũ primores
Mar.6. imperioſè quærebãt, quid baptizaret, cùm nõ eſſet Chriſtus: ſed minimè conterritus eſt. Herodes rex in carcerẽ incluſit;
Luc.3. at ipſe in veritate profeſſa cõſtitit. Tũ Lucas ab ineunte ætate deſerta incoluiſſe eũ teſtis eſt. Alij verò locuſtis ac melle
Matth.3. ſylueſtri pro cibo vſum fuiſſe referunt. Id quod clarè demõſtrat, nec gaudiũ in mũdo, nec amicitias hominũ quæſiuiſſe eũ, aut ambitioſè cõcupiuiſſe. Deus illi & fundamentũ erat & finis. Tum verò ita clarè in Euangeliis qua grauitate, nullius cuiuſlibet ſortis hominis timore, prædicauerit perſcriptũ eſt, vt lõgiore probatione nõ ſit opus. Deniq; etiã & propheta & pluſquã propheta fuit. Quæris quomodo pluſquã propheta fuerit? Ecce mõſtrauit corã quẽ omnes prophetæ alij venturũ eſſe prędixerãt. Deinde etiã prophetauit adhuc in matris aluo poſitus, exultãs & geſtiẽs. Tertiò tantã prophęticæ gratiæ abundantiã cõſecutus, vt ipſius parentes etiã inde participarint prophętię cũ ſpiritũ. Ad hæc omnia illius prophetarunt. Nã & natiuitas eius mox futuræ Chriſti natiuitatis præſagiũ erat. Quẽadmodũ & aurora propinquiſolis ſpẽ affert. Nomẽ Ioannes, adeſſe Dei gratiã indicio erat: Ioãnes enim gratia dicit. Prædicatio eius ſequẽtis prædicationis, peccatorũq; ablutionis vaticiniũ erat. Admiráda vita ipſius futurũ oſtẽdebat, vt cõuerſis mortalibus ad *meliora*, vera bona conquiſituros, falſa verò contemptu*ros eſſe* homines. Hac ratione propheta maior Ioãnes eſt: *alioqui* enim quid deſertũ incolere oportuit? Propterea igitur Chriſtꝰ ait,

Inter natos mulierũ, nõ surrexit maior Ioanne Baptista. Et ipsum q dẽ credentiũ Ecclesia hodie cõmemorat. Miratur & exultat in prestãti illa Dei gratia, quã in Ioãne, & qdẽ ab ipsa natiuitate manifestauit. Estq; sufficiẽs cogitãdi materia huius diei. Id ergo vt faciam⁹, gratia nos Christi adiuuet, Amẽ.

SERMO NONVS SVPER D. Chrysostomi verba, Tom. 2, sermone de natiuitate Ioannis Baptistæ.

VNde festo huic nomen origóque data sint, cõmemorare necesse nõ est. Neq; enim Christiani tantùm, verùm etiã Iudæi atq; alij circa nos Ioãni nostro hãc diẽ sacrã esse, illiúsq; hodie natalẽ celebrari norunt. Verũ quid in eo piè atq; commodè meditari, aut qua ratione Christianè celebrari possit, nõ omnibus apertũ est. Quanquã & illud longè petitũ addiscere necesse nõ sit. Ipse enim Euangelista Lucas duobus Euãgeliis hæc ostẽdit, quorũ alterũ heri: alterũ hodie legimus. Et tãta quidẽ ille támq; magnifica de pueri huius natiuitate cũ circũstantiis perscripsit, vt facile cuius attẽto sit cognoscere, quãta cũ pietate celebrãda sit festiuitas. Sanè maioribus nostris primísq; Christianis satis magnã pietatis occasionẽ hæc historia dedit. Imò verò in ipsis Ecclesiæ proceribus nõ modò quod mireris, verùm etiã quo delectari possis videre est. Tanta enim diligẽtia Ioannis historiã hãc considerauerũt, tã profundè perquisierũt, omníaq; ac singula verba librarũt, tã suauibus meditationibus semet in ea oble &tarũt, tã multa pietatis plena inde & ipsi sumpserũt, & aliis propoluerũt, tã præclara eius rei monumẽta post se reliquerũt, vt mirari quis possit quo tandẽ modo tã lõgè deflexerimus nos, quibus Ioannis hæc solẽnitas tantùm in lasciuia vocũ pedúmq; saltatione, in comessationib⁹ cõpotationibúsq;, in insanis clamoribus vociferationibúsque peragitur. Nec historiæ maiestatẽ attẽdimus, nec in eã patrũ meditationibus mouemur. Vide enim vel solius Chrysostomi præclarã illã tãtùm in prima Euãgelij verba locupletẽ exercitationẽ, cũ hæc sibi verba sumens, Elisabet impletũ est tẽpus vt pareret: primùm, illud ipsum Elisabet tẽpus circa solstitiũ æstiua le fuisse. Deinde à natiuitate Ioãnis ad cõceptionẽ recurrẽs, per nouẽ illos mẽses, quibus in vtero matris erat Ioannes, circa autumnale æquinoctium ab angelo prædictum fuisse inuenit. Hinc tertiò à Ioannis natiuitate sex mensibus enu-

Chrysost.

meratis, ad illud tempus quo incarnatio filij Dei ab Gabriele Virgini prænunciatur, procedit, atque vernale illic æquinoctium cõperit. Denique inde nouẽ illos menses, quibus virginea carne latebat Christus enumerans, circa solstitium brumale natum ipsum fuisse inuenit. Hinc tandẽ concludit, Ioannem autumno conceptum, verùm æstate natum: Christũ verò veri tempore cõceptum, sed natũ fuisse hyeme, qui sanè quatuor anni partes sunt. Nec sine causa duorũ Ioannis ac Christi cõceptiones natiuitatésq; quatuor illas anni partes occupauisse opinatur. Postea etiã quid sibi velit obseruati temporis ordo exponit, cur Ioannes non solùm remeante sole natus, verùm etiã accrescente nocte adeóque diem minuente cõceptus sit: Christus verò nõ solùm sole superiores circulos ascendente natus, verùm etiam vernali solstitio crescente die atq; noctẽ abbreuiãte in virginis matris vtero cõceptus sit. Ioannes intelligitur Lex, veterísque Testamenti, omniúmque, quę illud cõplectebatur, ac humanũ genus grauabat illo tempore molestiarum, imperfectionis inopiæ q; figurã gerebat. Christus Euangelium significat, & nouũ Testamentũ cũ omnibus gratiæ donis libertate atque gaudio ipsius, quæ in eo regnant. Quòd ergo Ioannes crescente nocte cõcipitur, remeante etiã sole natus est, indiciũ erat abrogandæ Legis, auferendíq; peccati, mortis, omníq; miseriæ. Quòd verò Christus mense Martio, & post vernale æquinoctiũ conceptus, ac homo natus est solstitio hyemali, quando crescente die nox decrescit, argumentũ erat prodeuntis micantísq; Euangelij, siue noui Testamenti, Lucis ac gratiæ ortus expectandus erat. Cui etiam rei hoc seruit, q͡ matre anicula Ioannes, Virgine matre Christus natus est. Deficere nimirũ Ioannẽ, Christũ verò quæq; per ipsum significata sunt,
Ioan. 3. adolescere oportuit, Ipso Ioanne dicente, Ipsum oportet crescere, me autẽ minui. Ecce hæc D. Chrysostomi super primã illã huius Euangelij vocẽ meditatio fuit. Et quale tandem tẽpus postularetur, si quid præterea idẽ aliíq; in eã Ioannis nati recens historiã multa cõsideratione conscripserint, recitare voluero? Vtiq; minimum hoc in ea historia est quod
Luc. 1. Lucas ait, Impletum est tempus pariendi. Si ergo quod minimum est illic, tanta ostendit, quid magis ardua facient?
Matth. 11. Verùm ipse Christus ait, inter natos mulierum, non surrexisse maiorem Ioanne Baptista. Idque copiosè demonstrari potest, nimirùm Ioannẽ ipsum omnibus veteris atque noui

houi Testamenti sanctis præstare. Neq; enim, si omnes omniũ tẽporũ historias legeris, tot tantáq; in vnius alicuius hominis natiuitate, Christũ semper excipio, miracula videbitis, præterquã in Ioannis nostri, idq; nõ sine peculiae rationẽ factũ est. Nullũ enim ipse Ioannes per omnẽ vitã miraculum edidit: eóq; maiora Deus exhibuit in natiuitate illius, atq; ita quidẽ fieri oportuit. Ad egregiũ atq; celebre munus Ioãnes seligebatur: ideóq; ab incunabulis celebrẽ eius famã esse decuit: Id ergo Deus in eius natiuitate magnis ac inauditis prodigiis effecit, vt oẽs simul inuicẽq; dicerẽt, Quispuetas puer iste erit? Hũc Deus finẽ proposuerat. Quia verò nõ sibi, sed Christo homines colligere debuit, si ipse per vitæ tẽpus suũ miracula edidisset, nihil sanè profuisset. Sine miraculis enim Iudæi eũ Christũ opinabãtur, & si etiã miracula ipse edidisset, vulgus hominũ relicto Christo, omne ad ipsum reuertisset. Ea propter edendorũ miraculorũ virtus, ipsi quidẽ data nõ erat. Deus autẽ illo maiora in natiuitate eius faciebat, imò verò & ante natiuitatẽ, quo sua ipsi máneret autoritas. Quantus verò hic de iis miraculis cãpus se aperit? Sanè nõ vnius, sed plurimorũ sermonũ hæc dicẽdi materia est. Sed quiã hęc maxima parte superioribus annis docui, nũc in tria verba (quod dici solet) coniungam. Quicunque piè Christianus es, Ioannẽ in lucem prodiisse lętare: Deum omnia etiam quæ impossibilia videntur facilè posse exequi, mirare: quod idẽ visitauerit plebẽ suã, eámq; redemerit, cũ Zacharia laudes prædica. Hæc sunt quæ propriè ad hanc festam diẽ pertinẽt. Saltationes enim atque choreæ, tum comessationes ebrietatésque ac vociferationes nihil ad rem faciũt, magísq; Ethnica quàm Christiana sunt. Gratia Dei nobiscum. Amen.

SERMO DECIMVS IN historiam natiuitatis Ioannis.

COnuenientius nullum exordiũ huius video sermonis, præter ipsam natiuitatis sancti viri historiã. Ait Lucas, fuit in diebꝰ Herodis Regis Iudeæ sacerdos quidã noĩe Zacharias, de vice Abia: & vxor eiꝰ de filiabꝰ Aarõ, & nomẽ eiꝰ Elisabeth. Erant autẽ iusti ambo ante Deũ, incedentes in omnibus mãdatis, & iustificationibus Domini sine querela. Et non erat illis filius, eò & esset Elisabeth sterilis, & ambo processissent in diebus suis. Factũ est autẽ, cũ sacerdotio fungerẽt Zacharias in ordine vicis suæ ante Deũ, secũdũ cõsue-

tudinē ſacerdotij, ſorte exiit, vt incēſum poneret ingreſſus in tēplū Dñi ſtās à dextris altaris incenſi. Et Zacharias turbatus eſt vidēs, & timor irruit ſuper eū. Ait autē ad illū Angelus, Ne timeas Zacharia, quoniā exaudita eſt deprecatio tua: & vxor tua Eliſabet pariet tibi filium, & vocabis nomen eius Ioannē: & erit gaudiū tibi & exultatio, & multi in natiuitate eius gaudebunt erit enim magnus corā Dño, & vinū & ſiceram non bibet. Et ſpiritu ſancto replebitur adhuc ex vtero matris ſuæ, & multos filiorum Iſraël cōuertet ad Dominum Deū ipſorum: & ipſe præcedet ante ipſum in ſpiritu & virtute Eliæ, vt conuertat corda patrū in filios, & incredulos ad prudētiam iuſtorū, parare domino plebem perfectā. Et dixit Zacharias ad angelū: Vnde hoc ſciā? Ego enim ſum ſenex, & vxor mea proceſsit in diebus ſuis. Et reſpondens angelus, dixit ei: Ego ſum Gabriel qui aſto ante Deū, miſſus ſum loqui ad te, & hæc tibi Euāgelizare. Et ecce eris tacens, & nō poteris loqui, vſque in diem quo hæc fiant, pro eo quòd nō credidiſti verbis meis quę implebuntur in tempore ſuo. Et erat plebs expectans Zachariam, & mirabantur quod tardaret ipſe in templo. Egreſſus verò non poterat loqui ad eos. Et cognouerunt quod viſionem vidiſſet in templo. Et ipſe erat innuens illis, & permanſit mutus. Et factum eſt vt impleti ſunt dies officij eius, abiit in domum ſuam. Poſt hos autem dies concepit Eliſabeth vxor eius, & occultabat ſe menſibus quinque, dicens, Quia ſic fecit mihi Dominus in diebus, quibus reſpexit auferre opprobrium meū inter homines. Ecce hæc illa hiſtoria, quā ideo totā recitari, vt omnes hanc feſtiuitatem, tanto cum omniū in Eccleſia tripudio, nō ſine vrgēti cauſa celebrari videant alioqui enim non immerito quis miraretur, maximè qui hanc feſtam diem, tantū natiuitatem illius viri reſpicere intellexerit. Eſt autem hæc Eccleſiæ conſuetudo, vt cum filiis ſuis exultet, non ea qua primū in hunc mundū nati ſunt die, ſed qua paſsi ſunt, qua re ſanè longè ſecus, atque mundus hic facit. Qui enim mundi ſunt, lætantur cùm naſcuntur, mœrore afficiuntur mortis præſentia. Longè (inquam) alia Eccleſiæ filiorū ratio eſt, qui natales ſuos in peccatis ad multas exilij huius miſerias nati deflent, at in morte contrà lætantur, vt qua miſeriis peccatiſque exuri, ad requiē tranſeant. Nullius, præter Chriſti, Mariæ atque Ioannis, natalem Eccleſia celebrat, ſed eam potius diem annua memoria repetit,

qua

qua piè sanctéque hanc vitam finiuerunt, Diabolum Mudúmque deuicerunt, ex tempesto mari in optatum portum appulerunt, & ex labore huius vitæ in domini sui requiē introierunt, securi in perpetuū permansuri. Id verò ante obitus diem nunquàm contingit. Hic ergo festos dies agendos Ecclesia docet: quanquam enim vel iustissimi sint, quandiu tamen in hoc mundo viuunt, timendum est. Qui stat, monet Apostolus, videat ne cadat. Et sapiens ante mortē ne, inquit, laudes hominē quenquā, ac si diceret, finem expecta, nescis enim an constans permansurus sit. Ne felicem iactaueris nautam, antequam littus attigerit. Ne canas triumphū alicuius, ante victoriam: sed in Ioanne peculiare quid offertur. Vnde credentium populus, non modo in morte, verūetiam in natiuitate eius cum ipso gaudet. Idque ideo fit principiò, quia tot in natiuitate eius cùm in ipso, tum etiam parentibus miracula cōtigerūt. deinde quòd ipsa natiuitas tot motus inter homines excitauit, multos in admirationem, non paucos etiam in gratiarum actionem induxit: vt illo ipso etiam tēpore impleretur in eo quod postea Christus testatur dicens, A diebus Ioannis Baptistæ vsque nūc regnū cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud. Omnes enim prophetæ & Lex vsque ad Ioannem prophetauerunt. Maximè verò ideo factum est, quòd Ioannes quēadmodum prædicando Christū prænuntiauit, ita etiam nascēdo sequētem significauit. Erat enim sequentis Christi certissimum indicium, Ioannis natiuitas. Haud aliter atque stella matutina oriente, mox solem surgērem certò expectamus. Hoc verò non exiguum gaudiū hominibus attulit. Ipse enim Deus quondam hoc signo dato, homines, sperare docuit, quod viso aliquándo auditóque Ioanne, mox secuturus esset, ínque publicum professurus Messias. Ecce, inquit, ego mittā Angelum meum, & preparabit viam ante faciē meam: & statim veniet ad templū suum dominator, quem vos quæritis, & Angelus Testamēti, quem vos vultis. Ecce venit, dicit Dominus exercituū. Et alibi: Vox clamantis in deserto: Parate viam Domini, rectas facite semitas Dei nostri in solitudine. Omnis vallis exaltabitur: & omnis mons & collis humiliabitur, & erunt pauca in directā, & aspera, in vias planas. Et reuelabitur gloria Domini: & videbit omnis caro pariter, quòs Domini locutū est. Hæc olim Deus prædixit, voluitq; his præmonitos homines: ac si dixisset, Cùm hæc ita fieri vide-

1. Cor. 10. Eccle. 11.

Matt. 11.

Malach. 3.

Isa. 45.

ritis, attolite capita vestra, & nõ longa mora venturũ expectate Messiam. Hoc ergo signũ dederat Deus. Vnde quãdiu Angelum hunc nusquam apparentem cernebant, nec hanc in deserto vocem audiebant, nullam appropinquãtis Messiæ, spem habebant. Verum nato Ioanne, & hunc antesignanum esse Regis magni, Angelo præmonẽte, venturum mox Messiam certi erant. Ecce hæc celebrati natalis nostri Ioannis causa est. Quam ea Lucas diligentia præscripsit, vt meritò piè Christianus, quilibet in illa historia occupetur, vt quæ multis modis prodesse queat, maxime verò in eo, quod Ecclesia docente, precamur, nimirum, ad spiritualium gratiam gaudiorum, & ad dirigendos nos in viã salutis. Hæc enim duo precari iubemur hodie, vt & spiritalium gaudiorũ gratiã agnoscamus, in viã salutis, pedes nostri dirigantur. Et quid est, quod nobis ad hanc rem plus cõmodare potest, preter hanc quã audiuimus historiã, aliáq; quorũ Scriptura, de Ioanne loquens mentionẽ facit? Nusquã enim eam, quã in hac historia verã, spiritualem diuinámque lætitiam videbimus. Non alia re, quã hac historia, compendiosius discres, qua ratione pedes tuos in viã salutis æternæ dirigas: id ita esse, paucis ostẽdã. Principiò igitur, quod verè spirituale sit gaudiũ quæris? (de hoc enim solo loquor, hoc omnes inquirere æquum est, hoc etiã Angelus intelligi vult, cũ multos in natiuitate Ioannis gauisuros esse prænuntiat: hoc etiã pij patres nostri in hoc festo quæsierunt, cũ nemo
Luc. 1. nõ spirituale gaudium expeteret, quod Angelus nuntiasset, quod etiãnum inueniri posset, quẽadmodũ & ab illis inuẽtum est, si tantũ inde abduci nos, ab hoste nostro pasi non fuissemus, aut ipsi à spirituali gaudio, ad mentium illã corporúmque insaniam, petulantiámque non defecissemus, ita vt nec illius quod Angelus prænũtiauit, gaudij recordemur. Id quod Christianos non modò minus decet, festósque dies
Luc. 6. nostros Iudæis atq; aliis, risum facit, verũetiã hoc efficit, vt licet inuiti audire tamen cogamur: Væ vobis qui nũc ridetis, quia flebitis. Nec mihi propositũ est, mundi illã vesaniã, ab hominibus eximere: q; alij multi me multò præstãtiores id sæpe frustra tentarũt: sed piis atque credentibus loquor, quorũ de verè spirituali gaudio, quæstioni ex ipsa historia respõdebitur) Ipse Zacharias, qui eã historiã nõ modò mentis gaudio, sed & oris cõfessione cõcludit, docebit. Et quomodo ad illud gaudiũ peruenit? Serò quidẽ & nõ sine mora

succesit

succesſit, inceptũq; eſt negotiũ, multi etiã dolores ſe immiſcebãt, præbãtq;. Quãquã enim, ambo iuſti, eſſent, Zacharias vxórq; Eliſabeth, vſq; in ſenectã, tamẽ illa, quã nonnunquã & malis, cõcedi videmus, benedictiõe priuati erãt. Non erat illis filius, aiti Euãgeliſta. Quæ ſanè illorũ temporum, maxima erat miſeria piorũ, ſciẽtes Abrahã hanc à Deo accepiſſe benedictionẽ primũ, futurũ eſſe, vt benedictiõe multiplicaretur ſemen eius, ita planè, vt oẽs populi in illo ſemine benedicẽdi eſſent. Vnde hac prolis benedictiõe priuati, eiectos ſeſe eſſe à gratia Dei colligebant, & eiuſmodi planè eſſe, alij iudicabant. Id quod in Anna Samuelis matre videre eſt, cui veluti grandis calũnia, hac fœcunditatis bñdictione priuatã eſſe, obiectũ fuit. Hãc ergo & ipſe, quantũuis iuſtus Zacharias ſuſtinuit, & quidẽ in ſenectã vſque, calumniã. Inſuper priuſquã verũ illud, cõſequeretur gaudiũ, etiã linguæ vſu orbatur, quo nõ modò priuaretur benedictiõe illa, pręterea etiã patęretur. Id quod amplius, quaſi irati Dei pœna, ſuſpitionẽ augere potuit. Solet enim hoc modo, iudicare mũdus, vt eũ maledictũ putet, cui afflictiones à Deo impoſitas eſſe videt. Ita enim & Chriſto & Apoſtolis, & martyribus, & veteris Teſtamẽti patribus, & ipſi huic Zachariæ vſu venit. Verũ tandẽ rerũ exitus alia edocuit, quãdo copioſum gaudiũ, cumulatè confertur. Primò Angelus apparet: idque principiũ erat gaudij. Neque verò exigua gratia eſt, videre angelũ, eo videre modo, quo Angelũ hunc, Zacharias vidit. Enimuero alia longè hæc apparitio fuit, quã olim cũ vel in Aegypto apparẽs, primogenita occidit: vel in faciẽ Baal edu cto gladio reſtitit: vel in tentoriis Sennacherib, vna nocte omnẽ exercitũ deleuit. clemẽtiæ hæc apparitio erat, illa verò iræ. Quãquã enim Zacharias turbaretur, mox tamẽ conſolatio conſequitur, Angelo dicente, Ne timeas Zacharia, quoniã exaudita eſt deprecatio tua. Et vxor tua Eliſabeth, pariet tibi filiũ, & vocabis nomen eius Ioannẽ, & erit gaudiũ tibi, & exultatio, & multi in natiuitate eius gaudebunt. Et hic ad gaudiũ illud ſecũdus erat gradus, cũ nõ modò Angelũ videt, ſed & loquentem audit verba Dei, & eiuſcemodi planè, quæ meras promiſsiones cõtinebant. Et quæ promiſſio? illius nẽpe quod in hac vita expectabat maximũ, filium nimirũ, & eiuſcemodi, qualẽ vſque in eum diem ne mundus quidem vidit: filiũ, in quo moralibus omnibus præſtantis gratiæ ederetur exemplũ: quã ob rem etiã Ioannes dictus

1. Reg. 1.

est. Et huius rei gratia Angelus multis verbis vsus est: sed quæ multum ad rẽ faciant, & quorũ quodque peculiare quid in se cõprehẽdit, de hoc puero. Principiò enim Angelus ait, pariet tibi filium: vocabis nomẽ eius Ioannẽ: & erit gaudiũ tibi & exultatio. Et hæc quidẽ in genere dicta erant, potuisséntque eã coniugũ horũ, quã tot annis sustinuerant, calũniã leuare. Sed minimè his cõtentus Angelus quiescit: adhuc enim alias huiꝰ infantuli cõditiões enumerat, & tot omnino, vt Zacharias habere dictis fidem vix posset, vt qui eã bonorũ liberalissimi Domini copiã ne sperasset quidẽ. Quid ergo de nascituro infante prædicit Angelus porrò? Magnus erit corã Domino. Ecce hæc de Ioanne necdũ concepto dicuntur. Et quid præclarius de eo dici potuisset? An nõ lętitia perfundi debuit pater, cui tantus filius prænũtiatur? Quantus sudor est, ad pietatẽ filios erudire? Nõ hoc labore Zacharias, in erudiendo filio opus habuit. Deus enim ipse in hoc infantulo operari voluit, imò verò adhuc in matris positũ vtero, Spiritu sancto replere: vnde nihil, præter magnũ atq; egregium sequitur. Quid enim non potest spiritus ille sanctus? Sanè nõ est quod miremur magnũ fieri corã Domino, nulla mundi huius cupiditate titillari, omnes ad Christum perducere, eũ, qui Spiritũ sanctum in se habet. Et quomodo hæc in Ioanne cõsummata sint, omnes Euangelistæ testantur: nullus horũ Ioannẽ nostrum transijt. Et Lucas quidem atque Marcus exordium ab eo Euangelicæ historiæ sumũt, Matthæus non quidẽ ab eo exorditur: verùm mox tamen in illius historiam incidit. Quemadmodum Ioannes etiã facit.

Marc. 11. Quod ad Lucam, iam antè audiuimus. In Marco verò sic legimus, Initium Euangelij Iesu Christi, sicut scriptum est, in

Isa. 45. Isaia Propheta: Ecce ego mitto angelũ meum, ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te. Vox clamantis in deserto: Parate viam Domini, rectas facite semitas eius.

Matt. 3. Matthæus in hæc verba scribit. In diebus illis (nimirum quibus Christus natus erat) venit Ioannes Baptista prædicans in deserto Iudææ, &c. Postremus quidẽ Ioannes Euangelistarum est, sed omnium grauissimè, nec vno in loco de Ioanne Baptista loquitur. Omnia hæc Zachariæ promissa sunt, & quid miramur, aliud præter Ioannis, puero indi nomen prohibuisse? Nequaquam, inquit mater: ipse verò pater cùm loqui non posset, scripsit in eandem sententiã. & hoc secundum est, quod Zachariæ patri gaudium attulit.

Tertium

Tertium verò maximum est, quòd filij promissionem accepit, & talis filij, in cuius officij descriptione ipse etiam Christus promittitur. Et ipse præcedet ante ipsum in Spiritu & virtute Eliæ. Hoc maximum erat, neque Zacharias satis mirari potuit: Et, inquit, tu puer Propheta Altissimi vocaberis. *Luc. 1.* præibis enim ante faciem Domini parare vias eius: imò verò propterea erumpere in hanc exclamationem cogitur: Benedictus Dominus Deus Israël, quia visitauit, & fecit redemptionem plebis suæ. Hic illud gaudium perfectissimum est, imò vita æterna est, cognoscere Deum, &, quem ille misit, Iesum Christum. De qua re quàm pulchre Zacharias canat ausculta. Nondum Christus redemptionis munus exorsus erat, imò nondum in hanc lucem processerat, tam confidenter tamen ea de re Zacharias loquitur, acsi iam dudum confecta essent omnia. Sed vnde hęc illi certitudo? Ioānes. Quādiu enim hunc habebat, de Christo hæsitare non potuit. Et tu puer. Quis iste vero Dominus est, ante cuius faciem Ioannes erat præcessurus? Oriens ex alto. Sic Lucas, sic & Zacharias Christum appellat. hoc illi nomen est. Sed quale munus ipsius est, quid effecit? Visitauit & fecit redemptionem plebis suæ. & erexit cornu salutis. Quomodo visitauit? Per viscera misericordię. Quomodo, & vnde liberauit? Salutem ex inimicis nostris, vt seruiamus porrò coram ipso, omnibus diebus nostris, sine timore. Quid ipsum ad hæc permouit? Tria. Misericordia ipsius, veritas, & nostra inopia. Ad patefaciendam misericordiam suam, primum est: Ad faciendam misericordiam cum Patribus nostris, & memorari Testamenti sui sancti, ac iusiurandi quod iurauit ad Abraham Patrem nostrum atque Dauid. Per memetipsum iurauī, inquit, si Da quid mētiar. Et, Iurauit Dominus, Dauid veritatē. Et, Iurauī seruo meo Dauid. Tū per reliquos etiā Prophetas denūtiauē rat atq; ꝓmiserat. Hoc ergo præstare voluit. Traxit verò & nostra inopia. Prospexit de excelso sancto suo. Dns de cœlo in terrā aspexit, vt audiret gemit° cōpeditorū, & solueret filios interēptorū. Et quę nostra inopia? In tenebris & in vmbra mortis sedebam⁹, pedes nostri à via felicitatis deflexerāt. hęc nostra erat inopia. Ille ergo cōtrà lucē dedit nobis, & reduxit nos in viā salutis. Et qd cōueniētius sequit, nisi vt dica mus, Benedict⁹ Dns Deus Israël. Ecce gaudiū, quod Angelus annūtiauit, Zacharias sensit, cui & præsens festiuitas innitit, & quod publica omnium voce à Deo expetimus: Da Domine spi *Psal. 89. Psal. 132. Psal. 88. Psal. 101.*

ne ſpiritualium gratiam gaudiorum. Hoc qui non concipit, intráque ſe experitur, verè hunc natalem nõ celebrauit: imò qui per Ioannem ad Chriſti agnitionem non venit, ne Ioannem quidem nouit. Non enim ſibi tantùm natus eſt Ioánes, ſed ad parandam viam Domino, ad perducendum homines in agnitionem Chriſti & beatitudinis, in remiſsionem peccatorum ipſorum. Id quod ſecundũ eſt hodiernæ ac Eccleſiæ orationis, qua Deum precamur, vt omniũ fidelium mentes cõuertat. Huic igitur rei præſens hiſtoria ſeruiat, vt via aperta ſit Deo introeundi in corda noſtra, tum verò pedes noſtri in viam pacis atque ſalutis directi ſint, hoc eſt. Ad hanc rem nobis cõmodabit Ioannis feſtiuitas, ne noſmet in ea quam præſentem tenemus gratiam, impediamus: ſed ipſi quoque futuræ gloriæ acquirendæ ſtudeamus. Gratia enim promerita eſt, ſalus atque gloria promiſſa eſt. Chriſtus præſto eſt. Ego, inquit, ſto ad oſtium & pulſo: & Ioannes quidem digito in ipſum monſtrat: Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Hic eſt qui in Spiritu & igni baptizat. Hic eſt de cuius plenitudine omnes accepimus. Hic eſt vnigenitus ille Dei Filius, qui eſt in ſinu Patris, quem manifeſtauit Pater, quem Pater diligit, cui pater omnia in manus dedit. Proinde pœnitentiam agite, quicquid vſpiam impedimenti, quod vos ab ea gratia remoratur, eſt, abiicite. Quicquid commodare poteſt, ſuſcipite. Ne quid cõfidentius agatis, neque deſperetis, nolite in factis veſtris gloriari, nec peccatores animum abiicite: Vtrumuis enim horum Chriſto viam præcludit. Peccatores vos agnoſcite, gratiam quærite, diſcedite à prauis viis veſtris, rectam & regiam viam incedite, vt ab hoſtium veſtrorum timore liberati, deinceps Deo & Domino veſtro ſine timore in ſanctitate atq; iuſtitia ſeruiatis, omnibus diebus veſtris. Ita enim Zacharias monet. Propterea liberauit nos, vt non nobis, non mundo: ſed ipſi, nec externo habitu tantùm, ſed in ſanctitate & iuſtitia, non ſolùm coram mundo, ſed coram ipſo, nec vno aliquo tempore, ſed omnibus vitæ noſtræ diebus ſeruiamus. hæc via illa ſalutis ac pacis, ad conſequendam peccatorum remiſsionem & æternam cùm pacem, tum felicitatem. Hanc viam Ioannes docuit, hanc ipſe cum vtroque parente iuit. In omnibus iuſtificationibus ambulabant. Propterea etiam primi erant, quos pro Chriſti agnitione, lętitia Deus perfudit. Huic ergo nos quoque ſtudeamus ſecundum Euangelium. Monet quidem Eccleſia

cleſia precari Deum, vt dirigat vias noſtras, tamen etiam quod noſtrum eſt præſtandum erit. Deus iuſtificat atque ſanctificat nos, ſed non ſine nobis. Non enim otio torpendum eſt. Gratia Dei nobiſcum, Amen.

IN DIE APOSTOLORVM PETRI AC PAVLI EVANGELIVM MATTH. XVI.

VEnit Ieſus in partes Cæſareæ Philippi, & interrogabat diſcipulos ſuos dicens, Quem me eſſe dicunt homines, filium hominis? At illi dixerunt. Alij Ioannem Baptiſtam, alij autem Eliam, Alij verò Hieremiam, aut vnum ex Prophetis. Dicit ei Ieſus, Vos autem quem me eſſe dicitis? Reſpondens Simon Petrus, dixit, Tu es Chriſtus filius Dei viui. Reſpondens autem Ieſus, dixit ei, Beatus es Simon Bar-Iona, quia caro & ſanguis non reuelauit tibi, ſed Pater meus qui in cœlis eſt. Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduerſus eam. Et tibi dabo claues regni cœlorum. Et quodcunque ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis, & quodcunque ſolueris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis.

EADEM FESTA DIE EPISTOLAE LOCO LECTIO ACT. XII.

EOdem tempore miſit Herodes Rex manus, vt affligeret quoſdam de Eccleſia. Occidit autem Iacobum fratrem Ioannis gladio. Videns autem quia placeret Iudæis, apposuit apprehendere & Petrum. Erant autem dies azymorum. Quem cùm apprehendiſſet, miſit in carcerem, tradénſque quatuor quaterniombus militum ad cuſtodiendum, volens poſt Paſcha producere eum populo. Et Petrus quidem ſeruabatur in carcere: oratio autem fiebat ſine intermiſſione ab Eccleſia ad Deum pro eo. Cùm autem productурus eum eſſet Herodes,

rodes, in ipsa nocte erat Petrus dormiens inter duos milites, vinctus catenis duabus: & custodes ante ostium custodiebant carcerem. Et ecce Angelus Domini adstitit, & lumen refulsit in habitaculo, percussóque latere Petri, excitauit eum, dicens, Surge velociter. Et ceciderunt catenæ de manibus eius. Dixit autem Angelus ad eum: Præcingere, & calcia te caligas tuas. Et fecit sic: & dixit illi, Circunda tibi vestimentum tuum, & sequere me. Et exiens sequebatur eum, & nesciebat quia verum est, quod fiebat per Angelum. Existimabat autem se visum videre. Transeuntes autem primam & secundam custodiam, venerunt ad portam ferream, quæ ducit ad ciuitatem, quæ vltrò aperta est eis. Et exeuntes processerunt vicum vnum, & continuò discessit Angelus ab eo. Et Petrus ad se reuersus ait, Nunc scio verè quia misit Dominus Angelum suum, & eripuit me de manu Herodis, & de omni expectatione plebis Iudæorum.

SERMO PRIMVS.

QVOD nuper ante paucos dies dixisse me memini, idem nunc in hac festa die dico: nimirùm commodè iustóq; ordine fieri, vti præter Euangelij doctrinam illud quoq; ac iuxtà doceatur, qui primi illius doctrinæ & susceptores & prædicatores fuerint. Ita enim plerunque in mundo vsu comparatum est, vt quæuis doctrina gratior reddatur, nõ iam quòd vera ac bona, sed quòd per graues bonósque viros prædicata, amplectenda proponatur. Iam verò apertissimum est, nostram Euangelij doctrinam, quam Christo Deo dante accepimus, non modò per se bonam, certam, ac indubitatam, verùm etiam ab initio per eiuscemodi homines prædicatã esse, quos ipse etiam mundus prædicare ac magni facere cogitur, vtique cùm nihil habeat, quod verè obiicere possit. Id quod suprà in Ioanne, atque hîc in ipsis Petro atque Paulo videmus, qui ideo pariter nobis hac die proponũtur, nõ quia vna die passi sint, sed vt clarius aliquanto perspiciamus, quos Ecclesia primos duces pastorésque habuerit. Hi enim duo inter eos qui primùm Ecclesiam plantauerũt, facilè fuerunt principes. Quicquid etiamnum Christianismi maximè in Europa supereſt, per alium neminem, præter hos duos Apostolos, horúmque successores plantatum fuit. Vnde propriè etiam nostri Apostoli dicuntur. Nunquid ergo iniquum est eorũ vel semel quouis anno nos meminisse? Vehementer arbitror necessarium esse id, maximè cùm sint tales quorum non

non pudendum nobis est, sed magis lætandum in iis est: id-
que rectius quàm de Philosophis olim suis Græcia, vel de
belli magnanimis ducibus suis Roma gloriabatur. Quid
enim hi omnes erga nostros sunt? Quid simile effecerunt?
Et illi quidem, quorum summa virtus ac sapientia fuit tru-
cidare ac circumuenire homines, æterna suorum memoria
celebres erunt, nos verò nostrorum ducum obliuiscemur?
Longè à nobis, qui Christo Iesu militamus, hoc absit, ne
vnquam Apostolorum in Ecclesia, maximè horum ambo-
rum memoria sepeliatur. Quod enim maius robur fidei no-
stræ tum supererit? Quod præstantius certæ atque piæ vitæ
exemplum, præter horum duorum relinquetur? Quòd si hi
duo ad Christum non traxerint, nemo sanè trahet: qui ho-
rum à peccatis ad pietatem exemplo ducti non fuerint, haud
facilè à quouis mouebuntur. Et vt breuiter dicam, si quis
necdum Christianus effectus esset, si tamen quorum opera
Euangelij verbum primùm inter homines, atque fides dis-
seminatum sit, cogitauerit, adhuc Christo nomen daret. Ec-
ce hæc causa est, cur tanta cum honorificentia duorum ho-
rum memoriam Ecclesia repetit. Nec secus ac dixi se res ha-
bet. Atque vt necessarium, ita quoque pulcherrimum esset,
sæpè præsertim hac tempestate, eorum meminisse. Proinde
non possum quin pauca de ipsis dicam. neque enim vnquam,
quid nobis ad veram pietatem desit considerabimus, nisi pri
mos fidei ductores intuiti fuerimus. Id vt fiat, tu Domine,
oculos cæcutientium aperias oro. Sunt igitur in his Aposto-
lis nostris tria perpendenda, persona, doctrina, ac vita. Quod
ad personas, magnæ autoritatis ac reputationis fuerũt: quod
ad doctrinam, indubitatæ fuerũt veritatis: quantùm verò ad
vitam attinet, plenæ perfectionis fuerunt. Hæc sunt Christia
norum ornamenta, quæ etiam omnibus vehementer neces-
saria sunt. Autoritatem personæ habebant Apostoli, in-
quam, non secundum originis aut mundanæ scientiæ,
aut diuitiarum, multò verò minus ostentationis respectum.
his enim rebus atque formis seculi huius filij autoritatem
sibi conciliare consueuerunt imprudentium, nihil eò præ-
stantiores coram sapientibus iudicati, nisi cæteris virtu-
tum ornamentis claruerint. Nam & Neronis, hodie eius
causa recordamur, parua admodũ ipsius laude, at veluti pri-
mi Christianorũ persecutoris, atq; crudelissimi tyranni, qui

primus

primus post Pilatum, Romanam Christianorum sanguine sedem conspersérit. Hic, inquam Nero, omnia habet, quibus carnales homines populi fauorem sibi conciliare consueuerunt. Erat enim Cæsareo genere, illo tempore facilè præstantissimo oriundus. Matrem Agrippinam Caij Cæsaris sororem, Tyberij verò Cæsaris neptim habuit, Germani filio Drusi fratre. Adde quòd & adoptiuus erat Claudij Cæsaris, tandem ipse quoque in fastigium rerum subuectus fuit, tantis diuitiarum copiis, tanta doctrina præditus, tanto fastu tumidus, vt Suetonio teste, nunquàm vnam vestem bis induitus sit. Hęc aliáq; multa id genus Nero copiosè habuit. Quã autem apud homines autoritatem obtinuerit vis scire? Oderunt omnes, calumniabantur, ad nominis etiam appellationem, pro detestatione conspuebant, denique interitũ ipsius efflagitabant. Contrà verò Apostoli nostri horum nihil habuerunt, nec diuitias possederunt, nec voluptatibus dediti fuerunt: nihilominus tamẽ ea ipsorũ apud pios omnes erat autoritas, vt ab omnibus magni haberentur, venerarentur, suspicerentur. Vis autoritatem ipsorũ cognoscere? In *Actis*
Act.5. legimus plurimos infirmos in lectulis suis in plateas fuisse positos, vt veniẽte Petro, salutem vmbra illius obumbraret quenquam illorum, & liberarentur ab infirmitatibus suis. Sed & multi finitimi Hierosolymam venientes, attulerunt ægrotos suos, & qui vexabantur à spiritibus immundis, cu-
Act.9. rabantur. Et in Ioppe quidem tãtum Petri erat desiderium, vt missis ad eum duobus Legatis orarẽt, vt ad se venire non grauaretur. Quò cùm peruenisset, duxerunt eum in cœnaculum, & circumstiterunt illum omnes viduæ flentes, & ostendentes ei tunicas & vestes, quas faciebat illis Dorcas. Eiectis autem omnibus foras, Petrus ponens genua orauit: & conuersus ad corpus dixit, Tabitha, surge. At illa aperuit oculos, & viso Petro resedit. Sic cùm ab Herode in carcerẽ missus esset, oratio fiebat sine intermissione ab Ecclesia pro eo
Act.14. ad Deũ. Tãtæ ergo apud omnẽ credentiũ Ecclesiam æstima-
Act.19. tiõis erat. Similis est Pauli ratio. hic enim Lystris nõ homo
Act.21. sed Deus habebatur, aliquis Corinthi sudaria ipsius super malè affectos, pro remedio ponebant. Cum Ephesi Hierosolymam pergeret, osculabantur eum omnes fratres insignũ dilectionis. Comitabãtur eum Tyri cũ vxoribus atq; liberis, cùm ab eis recederet. in Cæsarea, cùm Agabus ligandum

dum esse eum Hierosolymis prædixisset, omnes pro sua in- Act. 28.
columitatis ipsius cura ne ascenderet illuc, obtestãtur. Sic
cùm naufragiũ passus esset, atq; Mitylenã venisset, breuisi-
mo tẽpore tantã cõsequebatur gratiã populi, vt pro Deo ha
beretur, humaniúsq; socij, sui causa ac mitius tractarentur:
deinde Romã aduentans, occurrerint ei fratres vsq; ad Apij
forũ & tres tabernas, Et quid multis? Tãtæ autoritatis erãt
hi nostri Apostoli, vt primi etiã Cæsaris aulici illis coniun-
gerẽtur: vt testis est Linus in ipsorũ passionis historia; imò
verò ipse etiã tyrannus Nero admiraretur ipsos. Sed vnde
hæc illis autoritas venit? non aliũde, nisi quòd Deus in ipsis
operaretur, Loquebatur Deus per eos, ipsiúsq; gratia luce-
bat in verbis ipsorũ atq; factis. Hoc ergo ipsis parabat admi
rationẽ atq; autoritatẽ apud omnes. Agè huc adsis ac disce,
quicunq; nominis gloriã immortalitatémq; in mundo au-
cuparis, Quòd principũ fauorẽ appetas, argẽtum reponas,
auro gemmisq; te ornes, necesse non est. Tũ etiam colũnas,
imagines, ædificia, nomẽ, & cũ armis galeã erigas, aut parie-
tibus allinias. Hoc studeas potius, quò Deus intra te opere-
tur, per te loquatur, inq; vitæ tuæ modo, sese ostendat sic, sic
inquã, maximã, eámq; verã tibi laudẽ conciliaueris, pij qui-
que diligẽt te, mali admirabũtur, atq; reuerebũtur. His me-
diis Apostoli nomen decúsque consequuti sunt. Priusquã e-
nim diuina illa in ipsis gratia luceret, satis ignobiles mũdo
erãt. Verùm cũ accepto in Pentecoste Spiritu sancto, loqui Act. 3.
inciperẽt, magnificentiámq; Dei variis linguis prædicarẽt,
tum demũ eam autoritatẽ consequebantur, quæ sanato, vno
verbo Petri, claudo, cumulatè creuit. Vti etiam Paulus no- Act. 14.
minis sui gloriam Lystris consequebatur, & claudum eri- Act. 28.
gere: Mytilene, quòd viperam à manu sua in ignem ex-
cutere[illegible] aliáque his similia Dei opera tantùm ipsis au-
torita[illegible]erunt. Atq; hinc considerare licet, cur nõ hac
nostr[illegible]ã sacerdotes ac cæteros Ecclesiarũ ministros
tan[illegible]ereãtur, quo olim veteres illos Ecclesiæ pa
stores[illegible]pos. Vis nosse causam? Nõ illa Dei facta in
nobi[illegible]r, nulláq; vera in nobis apparet pietas, nul
la gr[illegible]et in nobis, imò verò his planè contraria v-
biq;[illegible]a. Et quid causæ prætendemus, quia contẽni-
mur? Impietas, luxuria, vitæq; impietas in causa sunt. Atque
his quidẽ nõ nominis gloriã cõparabimus, verùm multò ma
gis ignominiã prouocabimus. Quòd si Apostolos imitare-

mur; haud dubiè longè præstantiorē nominis famā consequeremur. Atq; hæc de Apostolis eorúmq; personis sunt dicta: nunc porro quod doctrinæ genus promouerint. Id quod breui sermone dici nequit. Verùm nō diffido de vobis, atq; planè mihi rē actā agere videbor, si diutiùs hac in parte laborauero. Neq; emvlli ipsorū incognita doctrina est, nisi qui forte & ipsum Christū nesciat. Nihilominus tamē vel tria solū verba de ipsis cogitāda vobis libet proponere, quibus quis finis quæ'ue doctrinæ ipsorū intētio sit, facile erit perspicere. *Act. 4.* Petrus in cōcilio Iudæorū sic loquitur, Non est, inquit, aliud nomē sub cœlo datū hominibus in quo oporteat nos saluos fieri. *Phil. 2.* Idē & Paulus dicit, In nomine Iesu omne genu flectetur, cœlestiū, terrestriū & infernorū. Ecce tibi Christianæ atq; Apostolicæ doctrinæ exordiū, caput, atq; intentionē. quēadmodū illud in omnibus eorū scriptis atq; sermonibus videre licet. Hoc exordiū perpetuū erat, nunquam ab ore eorū discessit. Vis huius doctrinæ successum videre? vt inquit Petrus, diuina eius virt⁹ omnia nobis largita est, quæ *2. Pet. 1.* ad vitā ac pietatē pertinent, per agnitionē eius, qui vocauit eius propria gloria & virtute, per quē maxima & pretiosa nobis promissa donauit, vt per hæc efficiamini diuinæ consortes naturæ, fugientes eius, quæ in mundo est, cōcupiscentiæ corruptionē. Ad hæc & Paulus sic loquitur, *Rom. 12.* Obsecro vos fratres per misericordiam Dei, vt exhibeatis corpora vestra hostiā viuentē, sanctā, Deo placentē, rationabile obsequiū vestrū. Ecce hęc cōsequentia sunt Apostolicæ doctrinæ. Nunquid & finē vis? Gloriari absit mihi Petrus, cū ad supplicium Crucis raperetur, ait, nisi in cruce dñi mei Iesu Christi, cui ego seruio. Et Paulus corā Nerone, Exiguo admodū tēpore patior, inquit, postea cū Deo meo viuente, & cū Rege meo Iesu Christo æternum victurus. Habes ergo Apostolicæ intentionis summam. Exordium eius siue caput, Christus est, siue quæ in ipsum est fides: consequentia siue successus, via pia ac Christiano digna: finis siue cūclusio, crux & in persequutione patiētia, & de hac doctrina pulcherrimus D. Ber- *Bernard.* nardi sermo extat. Docuerunt nos sancti, inquit, Apostoli, nō Platonē legere: docuerunt me viuere. Putas parua res est scire viuere? magnū aliquid, imò maximū. Non viuit qui superbia inflatur, qui luxuria sordidatur: quoniā hoc non est viuere, sed vitam cōfundere, & appropinquare vsq; ad portas mortis. Bonā autē vitā puto, cognoscere Deum, & quem ille

misit Iesum Christū, deinde & voluntatē eius implere: Postremò, per secundā atq; aduersam fortunā ad vitā properare æternā. Hoc est viuere, & mala pati, & bona facere: hæc Apostoli nostri docuerūt. Vtinā eadē doctrina omnes carnedræ personarent: vtinā omnes mortales hæc cuperēt discere. In nullo enim negligētiores sumus, cùm tamē hoc ipsum maximè necessariū est. Sint ergo hæc de Apostolorū doctrina dicta: nunc porrò & vitā ipsorū consideremus. Hic autem de ambobus id dico, quod olim Chrysostomus de altero horū scripsit. Si quādo Pauli vitā cōsidero, tanquā in speciosum omnis generis virtutum prospicere mihi videor. Hoc igitur de vtroq; hic loquor: omnes enim sanctorū virtutes, in his duobus sunt obuia Apostolis. Abel laudatur, & Domino sacrificauerit. Id quod tantùm pecudū & vnicū sacrificiū fuit. Apostoli nostri semetipsos immolabant, non semel tantùm sed quotidiè, Paulo dicente, Quotidie morior propter gloriam vestram, fratres, quam habeo in Christo Iesu Domino nostro. Et iterū, Ecce tertiò paratus sum ad vos venire, & non ero grauis. Nō enim quęro vestra, sed vos. Et mox: Ego autē libentissimè impendā, & superimpendar ipse pro animabus vestris. quin nec hoc contenti, totū etiam mundum Christo cupientes adducere. Noe iustus senex tādem arcam extruxit, in qua reliquos mortalium in diluuio cōseruauit. At multò præstantiorem arcam ædificarunt, in qua nō octo animæ tantùm, sed totus hic mundus conseruari possit. In arca enim Noe nemo, quàm antè fuisset, melior factus est: Coruus emissus euolabat aduolabátq;. In hac verò quā Apostoli ædificarunt arca, ex coruis colūbæ, ex lupis efficiuntur oues. Abrahā patriam suam & omnem cognitionē reliquit, Deo iubēte, postea etiam pro defensione Lot fratris sui filij discrimini sese exposuit. Apostoli itē omnia reliquerunt. Omnia, inquit Paulus, existimo detrimenta esse & arbitror vt stercora, vt Christū lucrifaciam. deinde suo etiam periculo, non vnū aliquē, sed multa hominū millia è seruitute liberauerunt. Isaac prædicatur, & Philistheorū malitiā æquanimiter sustinuerit, atq; ipsorū furori cesserit: hi verò non modò cesserunt hostibus, verùm etiam ad vitam pertrahere eos studuerunt. Quatuor enim annis Iacob pro Rachel seruiuit: hi verò omni vitæ suæ tempore pro Ecclesia ministrauerunt, non modo æstum frigúsque, sed flagella & carceres denique ipsam etiam mortem pertulerunt. Ioseph pu

Ioan. 17.

Gen. 4.

2. Cor. 12.

Gen. 7.

Gen. 12. & 14.

Phil. 3.

Gen. 26.

Gen. 30.

dicitiæ laudē obtinuit: & quid niſi eandem præſtātē in Apoſtolis conſideramus? Moſes Pharaoni reſtitit: hi diabolo, Moſes ne populus pderetur, demeritáq; pœna extingueretur, deleri ipſum ſe de libro viuētiū poſtulauit: idē de Paulo legim, qui anathema pro fratribus à Chriſto eſſe voluit. Ioſue, eūq; ſuccedētes, pro populo Dei certauerūt: & quid aliud Apoſtoli noſtri? Dauid ingenti zelo domum Dei ædificare, cultúmq; verū diſponere arſit: idē & Apoſtoli fecerunt. Elias pro zelo quē habuit, laudē obtinuit: & qd aliud in Petro videre licet in morte Ananiæ: quid aliud in Paulo cū fornicatorē Corinthiū excludit? Videſ ergo verè de Apoſtolis dici, q̄ ipſo rū vita ſit veluti cāpus virtutum humanarū omniū. Et eiuſcemodi quidē duces fidei noſtræ habuimus, & quid miramur iis ducibus Eccleſiā adoleuiſſe atq; ſteriſſe? Deum immortalē, quæ noſtra tam diuerſa ratio eſt? Attamen miramur Eccleſiam nobis ducibus quotidiè labefactari viliorémq; fieri? Conſideremus hęc, fratres, ſequamur Apoſtolos, precemúrq; hodie cū Eccleſia dicente, Deus qui hodiernum diem *Apoſtolorū tuorū* Petri & Pauli martyrio conſecraſti: da Eccleſiæ tuæ eorū in omnibus ſequi præceptum, per quos religionis ſumpſit exordiū, per dominū noſtrū Ieſum Chriſtum. Amē.

Exod. 32.
Rom. 9.
Act. 5.
1. Cor. 5.

SERMO SECVNDVS.

VT nunc ſunt tempora, *ſingulis feſtiuitatibus*, ſingulas denuo rationes cur *inſtitutæ ſunt*, cur in Eccleſia ſeruentur, oſtendere neceſſariū arbitror: tam negligentes ſumus, atq; quotidiè viliores reddimur, his tēporibus nouiſsimis, in iis quæ magno nobis cōmodo eſſe poſſent: vnde quā deuiauerimus, longéq; à patrū deuotione ac charitate diſceſſerimus, facilè cognoſci poteſt. Sit hodierna feſtiuitas exemplo. Et quidē Antiquis nihil perinde, atq; par illud Apoſtolorū omnibus fuerunt cogniti, vbicunq; enim homines credentes erant, illic & horū duorū magnifica frequentata *fuit* feſtiuitas. Omnes Petri admirabantur virtutē, omnes *Pauli* prædicabant ſapientiā. Vnde in omnibus libris, in *omnibus* Eccleſiis, in omnibus templis, ipſorum memorias legimus, canimus, conſideramus. Quæ ſanè dilucidè ſatis indicant, quæ ipſorum ſemper & vbiq; fuerit autoritas, atq; *dignitas* apud omnes Chriſtianos. Et verè Chriſtianus *non eſt*, qui ipſos honore non dignatur. Quanquā hoc ſeculo *inuenias*, qui nec ipſum Chriſtū magnopere curēt, nedum Apoſtolos.

Quid

Quid autē maiore reprehensione dignius hac nostra leuitate, si quæ nobis maximarū diuitiarū oppulētia per horū manus tradita sit, cogitauerimus? Dauid propheta cū olim in oratione suáq; deuotione, suspenso teneretur animo, secū primæ rerū creationis factū cogitaret, non potuit quin prorūperet, atq; de quolibet diuinę pietatis omnisq; potētię facto proclamaret dicēs, Cōfitemini Domino, quoniā bonus. Cāmate nomini eius, quoniā suaue est. Et iterū: Cōfitemini Domino, quoniā ille est, qui fecit luminaria magna solus, Solē *Psal. 135.*
in potestatē diei, lunā & stellas in potestatē noctis: quoniam
in æternū misericordia eius. Agē igitur si Dauid hoc fecit,
quātò rectiùs nos idē facimus, quorū vtilitati tāta Deus Ec-
clesię suę prę fecit luminaria. Quid enim Ecclesia sine vel Pe
tri potestate vel doctrina Pauli? Petrus diei præfult, lucēs in *Act. 2.*
ea, hoc est, Iudæis, quibus vel exiguū lucis erat, ipse prędicauit. Paulus in nocte, hoc est, inter Gētes, quibus nulla veritatis lux erat, euāgelizauit. Petrus, inquā, vetustate desertum; ac infœcundū ægrū sub legis vmbra à solis veri calore tectū, in lucē producere laborauit: Paulus nouā terrā Crucis ārat- *Isa. 5.*
tro scidit, frugūq; nescia seminauit. Petrus olim in plātata *Rom. 11.*
laborauit vinea: Paulus nouā vineā in Gētibus, quę nō fuerāt
vineā, fodit, excoluitq;. Petrus oliuā purgauit: Paulus oleāstrū cōtra naturā in verā oliuā inseruit. Petrus Iudæorū dūritiā mitigauit: Paulus Gētiū ignorātiā illuminauit: Petrus saucios Iudæorū oculos sanauit: Paulus à natiuitate cæcorū Gētiū oculos āperuit. Et vt succinctē dicā, hi duo sunt, quorū opera Ecclesia, in qua nos viuimus, fundata atq; ædificata est, quiq; peculiari modo nostri dicendi sunt, vtiq; singulari gratia nobis missi. Christus enim ipse in Oriente, vbi ortus solis est, prædicauit, Occasum solis non venit. Verū nē quid desit nobis, hos præcipuos Apostolorū in Occidentē misit. Iustum igitur est, vt ipsos nostros iudicemus: tantùm rectè vtamur illis. Hic verò iustus ipsorum vsus erit, si doctrina ipsorū fidē nostrā cōfirmauerim°: vitæ verò eorū exēplo vitā nostrā emēdauerimus. Quæ ambo nostro hoc sęculo quidē maximè necessaria sunt. Primò, inquā, fidei nostræ confirmatione opus est nobis. Quotidie enim magis magisq; claudicamus, & quouis doctrinæ vento agitamur. Nouis mundus opinionibus atq; sectis vbique plenus est, quorum alij aliis suam fidē anteferūt, déq; vera Ecclesia iactitat. vnde factum est, vt *multi dubitent etiam*, vbi vera fides, vera Ecclesia sit.

Propterea fidei illa iactãtia satis non est, sed magis quo fun-
damẽto innitatur atque insistat, videndũ est. Id quod Paulus
Ephe.2. quoque docet, qui eã quoque ob causam ciues nos atque do-
mesticos Dei vocat, & superædificati sumus sup fundamentũ
Apostolorũ & prophetarũ. Tũ & illa vera fides, verãq; Ec-
clesia erit, q̃ fundamẽto Apostolico innititur. Quanquã autẽ
oẽs Apostoli in ponẽdo Ecclesiæ fundamento laborauerunt,
alius in India, alius in Aethiopia, alius in Asia, aliꝰ in Euro-
Apoc.21. pa (testis enim est Ioãnes cœlestem Ierusalẽ duodecim fun-
damentis insistere, in quibꝰ scripta sunt noĩa Apostolorum)
nullius tñ fundamentũ perstitit diutiꝰ, quã horũ duorũ Pe-
tri & Pauli. Non & malè ædificarint alij, (vnus idẽque in o-
mnibus fuit Spiritꝰ) sed quia Deo ita visum fuit. Vbi enim
alij Apostoli ædificarũt, ad tẽpus fides stetit: postea verò de-
ficit, iusto proculdubio Dei iudicio. Vbi verò hi duo funda-
mentũ posuerunt, illic & fides & Ecclesia vsque ad nostra
tẽpora perdurauit. Quæ ergo certior fidei nostræ cõfirma-
tio esse posset, quã & sup fundamentũ duorũ horũ ædificati
sumus, quorũ ædificatio ad nos vsque pstitit, scilicet? Hæc fidei
norma, quã in Romana Ecclesia posuerũt Apostoli, nunquã
nisi in nostra hæc tẽpora rupta fuit, semp licet extensa sit. Id
quod de nulla alia fide dici potest. Nec quisquã oĩm hæreti-
corũ demonstrare potest, suã fidẽ atq; Ecclesiã, ab vllo Apo-
stolorũ per verã rectãque lineã inconcusse ad se descendisse.
Quẽadmodum nobis id docere de nostra fide atque Ecclesia
difficile admodũ nõ est. Atque ideo hãc Deus vnicã lineam
siue normã (meo iudicio) cõseruare voluit, vt, si qua hæresis
orta fuerit, vbi vera sit Ecclesia, videre liceat. Quẽadmodũ
& in veteri Testamẽto factũ est: licet enim multa orientur,
infracta tamen suã fidẽ Deus semper cõseruabat linea. Sic ab
Adã ad Seth fides descẽdit vera linea, à Seth ad Noe. verũ
in linea Cain fides occidit. A Noe porrò vsque ad Abrahã in
linea Sem, postea mansit in linea Isaac atque Iacob. Ab hoc
omnes duodecim illi tribus susceperunt fidẽ tandem verò
in sola tribu atque linea Iuda permansit. Aliæ enim tribus
3.Reg.12. ab Iuda atque tẽplo deficientes sese abscinderunt. Atque hæc
admirabilis turbatio, horrẽdũque dissidiũ erat. Alij in Dan
vitulo aureo supplicaturi dilabebãtur: alij in Hierosolymo-
rum templũ cõcurrebant. Idque Samaritani ipsius terræ in-
colæ considerãtes, & ipsi sibi priuatũ locũ eligebãt orationi
Ioan.4. commodũ, nimirũ montẽ in quo Iacob orauerat. Atque in

hoc

hoc quidē diſsidio quæque pars ſibi videbatur verā ſe fidem verūque cultū Dei habere, habebātque omnes ſuos quæque Prophetas, qui ſua dum cōfirmarent, alios dānabant. Cū tamen nulla illarū partiū verior certiórque eſſet, quā quæ tēplum Hieroſolymitanū ſequebatur. Vtique hoc freti, & eā fidē à patribus ſuis per manus accepiſſent longa ſucceſsiōe. Id quod aliæ partes minimè poterāt. Eandē quoque horum tēporū ratio eſt. licet enim ſuā fidē pleno ore prædicēt hæretici: nobis tamē hoc priuilegiū manet, & ſoli inter omnes demōſtrare poſſumus, noſtrā fidē atque religionem inde ab Apoſtolis, tanquā per certiſsimā inconcuſsāmque rēgulam vſque ad nos ſeſe protendere. Aliæ enim ſi reſpicere libet, decem, aut maximè viginti annis plerūque perduranerunt ſectæ. Attamē Arriana hæreſis etiā centeſimū exceſsit. Tum Turcica rabies aliquot etiā ſeculis durauit. Nulla tñ harū partium Apoſtolos attingit. Noſtra verò linea ad Apoſtolos ſe extendit, licētque nobis dicere: Sic docuit Petrus, ſic Paulus vixit. In hac linea patres ieiunauerunt, orauerunt: & cur mihi idē nō licebit? Neminē verò ſi quos abuſus in hac linea irrepſiſſe videat, remoretur. Multa quidē in Eccleſia mala videmus, plurima in hac linea obuia ſunt mala: omnia tamē arguuntur per fidē. Non eā ob cauſam Eccleſia fugiēda eſt. ſi enim peccata voluerimus fugere omnia, è mundo excedēdum erit, & quòquò nos vertamus, vbiq; peccata ſint obuia, nullāque firma nobis erit māſio: id quod in Anabaptiſtis videre eſt. Dauid & Auguſtinus ſuo etiā tēpore multa in Eccleſia mala conſiderabāt: nō tamen ideo refugerunt eā, imò verò malū quod videbant, tollere atque cōprimere: bonum verò quod deſiderabant, plātare & prouehere laborabāt. Nā & Chriſtus dixit ſemper cū tritico zizaniam creſcere: & Paul⁹ quidē impietatē fugere docet. Propter quod, inquit, exite de medio eorū & ſeparamini, & immundum ne tetigeretis, & ego recipiā vos, dicit Dominus. Alibi tamē in aliam ſententiā de Chriſtianorum peccatis loquitur, dicēs, corripite inquietos, conſolamini puſillanimes, ſuſcipite infirmos, patientes eſtote ad omnes. Tum alibi induratorum pertinaciūque pœnæ, hoc eſt, anathematis modū perſcribit. Quod ſi magiſtratus huic Pauli doctrinæ nō obſequitur, & quod ſuū eſt officium nō facit, ideóne Eccleſia dānanda erit? An ideo boni fugiēdi erunt, atque maledicēdi, & malos inter permiſtos habent? Minimè: infirmus fugiendus nō eſt

Matt. 13.
2. Cor. 1.
1. The. 5.
1. Cor. 5.

at potiùs qua ratione sanari possit, videndũ est. Si ergo inualiditutem Ecclesiæ vides, hoc age, nõ vt deseras, sed vt adiuues & cures. Ecce hoc modo fidẽ nostram Apostolorũ eorum respectu confirmare licebit. Nèque tamen id satis est. fuerũt illi qdẽ doctores fidei, sed tñ & pædagogi isti fuerũt.
1.Cor.4. Hinc illa vox Pauli, Imitatores mei estote, fratres, sicut & ego Christi. Agè igitur, quos pædagogos habeamus audi: Ex multis enim paucula adferã. Superiore Dominica audiuimus Petrũ dicẽtẽ, Exi à me Dñe, quia homo peccator ego
Luc.5. sum. Ecce veræ humilitatis vocẽ. In hodierno Euãgelio idẽ
Matt.16. ait, Tu es Christus filius ille Dei viui. Ecce fidei vocem. In
Matt.19. Matthæo idẽ quoq; Ecce, inquit, nos reliquimus omnia, & secuti sumus te: atque hæc verę obedientiæ vox est. In Ioanne verò, Tu scis Dñe quia amo te. ecce veræ in Deũ dilectio-
Ioan.21. nis vocẽ. In Actis ad claudum loquẽs dicit, Argentũ & aurũ
Acto.3. nõ est mihi: sed quod habeo, tibi do. ecce condolentiæ affectum. In eodẽ volumine ait, Non est aliud nomen sub cœlo
Act.4. datũ hominibus, in quo oporteat nos saluos fieri, prẽter nomen Dñi nostri Iesu Christi. & hæc cõstantiæ vox firmæ est.
Matt.17. Tum in Matthæo: Dñe, inquit, bonum est nos hic esse. Et in
Iaan.6. Ioanne, Domine, quo ibimus. verba vitæ æternæ habes. Et hæc sunt, quæ in Petro discẽda sunt. Haud minora his & in Paulo legimus: ille enim, quanquam pro generis dignitate atque scientiæ nomen sibi cõparasset, omnia tamen vt ster-
Phil.3. cora existimat, neminẽque prẽter Christum Iesum, diligit.
1.Cor.16. Qui non diligit Dominũ Iesum, anathema sit, ait. videbatúrque sibi prædicans nihil scire se prẽter Christũ, & hunc crucifixum. Vita Christũ imitari studuit: Viuo, inquit, iam
1.Cor.2. nõ ego, sed viuit in me Christus. Officio patrẽ se exhibebat
1.Cor.9. omniũ, omnia factus omnibus. Ecce eiusmodi patres habemus horum studio in fidẽ ædificati sumus. His ergo adhæreamus, hos sequamur, si modò cõmodis nostris consulere voluerimus. Id ergo vt faciamus, præstet Dei in nobis gratia, Amen.

SERMO TERTIVS. QVANdo festum hoc secunda post quintã Trinitatis Dominicam feria incidit.

PVlchrè atque commodè hæc Petri atque Pauli Apostolorũ festiuitas in hanc diem incidit hoc anno. Hesterno enim Euangelio respondet ita, quòd illic dictum est Euangelicis

gelicis verbis, hîc Apostolicis verum demonstretur exẽplis. Inter cætera autem dicebam, Ecclesiam, quam Petro Christus commendauit, quę etiã à Petro ad nos vsque inconcussa linea descẽdit, sempiternam illam nauim esse, qua tutò turbidum mũdi huius mare tranamus, vnde audẽter sine metu nosmet ipsi cõmittere, intrepidè etiã in ea perstare possumus, nunquã ab ea vllis persuasionibus defecturi, vtut alij nouã suã quã nescio Ecclesiã, iactitent egregiè. In hoc verò Euãgelio Christũ dicentẽ audis, Tu es Petrus, & sup hãc petrã ædificabo Ecclesiã meã, & portæ inferi nõ præualebũt aduersus eã. Quis autẽ nõ cupidè huic se committeret nauiQuẽ nõ vehementer etiam in ea Ecclesia, quæ super petram ædificata est, iuuaret inhabitare? Vtique quę promissionem, eámque firmã habet, nihil vnquã aduersus eã, vel ipsas etiã inferni portas posse, quæ claues etiã regni cœlestis habens, ligandi atque soluendi potestati præest. Et hoc quidem primum est, in quo præsens festiuitas hesterno Euãgelio conuenit. Deinde hãc quoq; promissionẽ Petro Christus dedit, nempe hominũ illũ piscatorẽ fore, tot homines capturum, quot antè cepisset pisces. Id ipsum ergo in Petro hodie, nec solũ in Petro, sed in Paulo etiã cõsiderámus. Qui enim cooperatus est Petro, idẽ & Paulo, vel seipso teste cooperatus est. Hi illi piscatores sunt, quos Christus Euãgelicæ doctri- *Cor.15.*
næ cõmisso rete, in spaciosum hoc mundi pelagus emisit, nimirũ vt homines in profundũ peccatorũ submersos, inque erroribus suffocatos extraherẽt, extractos ad veritatis sem- *Euangelici pi-*
piternæque vitæ lucem adducerent. *Petrus*, inquit Eccle- *scatores.*
sia, *Apostolus, & Paulus Gentium doctor*. Petrus ipsa Pẽtecostes die omnibus Hierosolymitanis, ob rei nouitatem concurrentibus, & quod in Apostolis factũ esset cognoscere desiderãtibus, quid rei nouitas significaret, vnde & quo autore factũ esset sciscitãtibus, primũ hoc rete iecit. Tũc, inquã, primũ iecit Petrus: & euge quã benè cecidit, vno iactu duo hominũ millia cõuersi sunt. Eiuscemodi deinde & alios plures iactus fecit, imò ab illo die id facere nũquã destitit, nec *Actor.2.3.*
in cassum, quẽadmodũ Acta Apost. fusè testantur. Et Paulus *4.5.*
quidẽ postea cœpit tandẽ, sed quod neglectũ erat tempore, abũdè resarciuit diligẽtia, assiduo indefessóque labore, ita, *1.Cor.15.*
vt verè dicere potuerit, Ego sum minimus Apostolorũ, qui nõ sum dignꝰ vocari Apostolus, quoniã persecutus sum Ecclesiã Dei: Gratia autẽ Dei sum, id qđ sum, & gratia eius in

me vacua nō fuit, ſed abūdātiùs illis omnibus laboraui. Nō ego autē, ſed gratia Dei mecū. Sanè nō aliū Apoſtolorū tot vrbes, regiones, inſulas atque regna, Euāgelica tuba pertonuiſſe, atque Paulū cōſtat: nimirū ab Hieruſalē per Iudęam vſque Romā peruenit, vbique Euāgelium annuntians. Imò verò par illud Apoſtolorū audebat & ſe extremis periculis cōmittere, vbi & mare profundiſsimū, & Satā fortiſsimus, & mundi poteſtas validiſsima atque terribiliſsima erat: & ſummum magiſtratū, cui totus hic mūdus incuruabatur, & maxima deferebat, Romā cunctis mortalibus inuictā, adoriri: & ipſos quidē rerū dominos, qui oēs ditiones, omnia regna ceperant, inque ſuā poteſtatē ſubegerant, capere, & ſub Chriſti regis iugū domare poterāt. Quare minimè cuiquā mirū videatur, de ipſis nos canere, qđ ipſi Principes Eccleſię, ſuæ fidei virtute, ſpei certitudine, dilectioniſq; Chriſti plenitudine principē terræ deuicerint. Et iterū, *Iamtor cœli, doctor orbis pariter. Iudices ſecli, vera mundi lumina: per crucem alter, alter enſe triumphans, vitæ ſenatum, laureati poſſident.* Et quid honorificentius de ipſis dici poſſet? Quid nomen præſtātius, quis titulus ipſi dari poſſet celebrior? Et quidē oīm horū titulorū digni ſunt. Principiò enim ſine dubio Eccleſiæ fuēre Principes, vt qui maxima ex parte eam & ædificarint, & ſartam tectámque conſeruarint: deinde & verè triūphantes duces ſpiritualis militiæ fuēre, vt qui etiā adhuc in terra poſiti dicere poterant: Quis nos ſeparabit à charitate Dei? tribulatio, anguſtia, fames, nuditas? Et alibi, Perſecutionem patimur, ſed non deſtituimur. Et iterū, Bonum certamen certaui, curſum cōſummaui. Tertiò & ſeculi ipſi Iudices ſunt, qui in terris adhuc poſiti dixerunt, Noſtra conuerſatio in cœlis eſt: Et, ſcimus quoniā ſi terreſtris hæc domus noſtra diſſoluatur, q̄ ædificationem ex Deo habeamus, domum nō manufactam, ſed æternā in cœlis. Quartò ſunt etiam vera ipſi mundi lumina, vt qui ſua doctrina omnes errorum tenebras fugarunt è mundo, verúmque lumē in quo Deus videtur, & quem ipſe miſit, per quē & omnia impertit Ieſum Chriſtum. Hos igitur vna vice ambos nobis Eccleſia proponit. Nec immeritò, Quemadmodū enim ſe in vita dilexerunt, ita & in morte nō ſunt ſeparati. Et quis non videt quā ſpacioſus hic dicēdi ſe cāpus aperit? Quid laude magis dignū, illa Petri tā cōſtantis voce, Tu es Chriſtus filius Dei viui? Quid honorificētius reſpōſo Chriſti, Tu es Petr⁹? Quid

Rom.8. *2.Cor.4.* *2.Tim.4.* *Phil.3.*

præſtantius

præstantius Petri verbis in hesterna lectione, Argentum & aurum non habeo, quod autem habeo, hoc tibi do, In nomine Iesu Nazareni surge? Quid magis consolatorium iis quæ hodie lecta sunt, quanto Deus Petrum miraculo è carcere liberauerit, quòd catenæ de manibus ipsius sua sponte ceciderint, quòd immunis ipse, imò aliis incõsiderãtibus pervtrãq; custodiam abierit, quòd prima porta vltro illi aperta fuerit: vnde & vox illa ipsius nomine in ipso Sacri introitu cantata est, Nunc scio verò quia misit Dominus angelum suum, & eripuit me de manu Herodis, & de omni expectatione plebis Iudæorum. Et quæ dicendi materia, si Paulum respicias, offertur? Quanta Lucas de eo in Actis à nono cap vsque ad finem perscripsit? Sed quia legentibus hæc sunt obuia, & simplicioribus multa id genus superioribus annis dixisse memini, diutiùs nũc iisdem immorari superfluum arbitror. Cuique vestrum precationem illam Ecclesiæ tantùm commendo, vt ea corde atque ore ad Deum Patrem precemur. Id quod rectè hanc festiuitatem celebrasse erit: *Deus qui hodiernum diem Apostolorum Petri & Pauli martyrio consecrasti, da Ecclesiæ tuæ eorum in omnibus sequi præceptum: per quos religionis sumpsit exordium, per Dominum nostrum Iesum Christum, Amen.* *Matt.16.* *Act.3.* *Act.12.*

SERMO QVARTVS. QVANDO festiuitas hæc in quartam Dominicam Trinitatis incidit.

PErapositè præsens festiuitas, qua duobus illis Petro & Paulo Apostolis nostris parentamus, cum Dominicali Euangelio conuenit. In hoc enim vt misericordes simus, Christus initiò admonens, multis deinde quomodo misericordiæ vocem intelligere debeamus, annectit, nempe ne iudicemus, neque condemnemus, sed ignoscamus atque dimittamus. Tum pleno Ecclesia ore de Apostolis nostris canit. Hi, inquit, sunt viri misericordiæ, quorum pietas non defecit. Cum semine eorum permanent bona, hæreditas sancta nepotes eorum. Quid autem rectiùs coniungitur, quid pulchriùs conuenit, fido præceptore cum non ignauo discipulo? quis vnquam maiore fide docuit Christo? quis auditor diligentior discipulis? Domine, inquiunt, verba vitæ æternę tu habes, & quò abibimus, tui vt similẽ inueniamus? Paulus verò, Imitatores mei estote, inquit, sicut & ego Christi. Vt *Ecclesiast.44.* *Psal.6.* *1.Cor.11.*

ergo

ergo diligenter Christus in Dominicæ huius diei Euangelio misericordiã docet: ita etiã nõ incõuenienter Apostolis tributur fuisse viros misericordiæ, hoc est eiusmodi homines, in quibus omnis generis misericordia cõspiciatur. Misericordiã enim à Deo cõsecuti, ex misericordia Ecclesiæ à Deo dati sunt, misericordes semper fuerũt. Ita enim D. Bernardus exponit, atque hæc tria in Apostolis nostris demõstrat. Vide, inquit, quã misericordiã cõsecuti sunt. Paulũ interroga de seipso, vel magis spõte cõfitẽtẽ auscultа: Qui blasphemus fui & persecutor & iniquus, sed misericordiã cõsecutus sum. Et iterũ, Fidelis sermo & omni acceptione dignus: quoniã Dñs Iesus venit in hũc mũdũ peccatores saluos facere, quorũ primus ego sum. Verùm apud Petrũ aliud habeo quod apponã, abũdãtiore modo in illo se misericordia Dei exhibuit, dũ nõ modò in gratiã, posteaquã tam horrẽdè cecidisset, rediit, sed & pristinũ honoris gradũ recuperauit. Nã peccauit Paulus, sed ignorãs fecit, in incredulitate: Petrus cùm cecidit, apertos habuit oculos, eóque maius delictũ habuit: Nõ enim vt Paulus ex ignorãtia aut incredulitate peccasse se dicere potuit. Vbi verò abũdauit delictũ, superabũdauit & gratia. Conuersus Dñs respexit Petrũ. vtique misericordiæ respexit oculis. Post resurrectionẽ enim hoc primũ dicebat angelus mulieribus: Ite, dicite discipulis eius & Petro: quia præcedet vos in Galileã. Deinde nõ iam primus, sed solus erat, cui Christus dicebat, Pasce oues meas. Ecce hoc modo Apostoli nõstri viri misericordiæ dicũtur: nẽpe, quia tãtã misericordiã suã Deus in illis ostẽdit, ídq; ad cõsolationẽ omniũ peccatorũ. Si enim ex ignorãtia peccasti, Paulũ: si post agnitionẽ veritatis & voluntariè lapsus es, Petrũ respice: Nã vt Paulũ suscipit, sic nec Petrũ excludit, modò quẽadmodũ Petrus per galli cãtũ, hoc est, per Legis prædicationẽ: ita nos quoq; ad cor redierimus, à peccato surrexerimus, ipsũmque defleuerimus, & firma fide gratiã Dei & cõsolationẽ expectauerimus. hi sunt viri misericordiæ. Quòd si quis vel nescit vel nõ credit, Deũ esse misericordẽ, atque peccata hominũ remittere, hos ambos Apostolos respiciat. Sed nõ modò misericordiã eos cõsecutos, verùm etiã ex misericordia nobis datos, & ad nos missos cogitemus. Ita enim legimus Matthæo referente, Videns Iesus turbas, misertus est eis, quia erãt vexati, & iacẽres, sicut oues non habentes pastorẽ. Tunc dicit discipulis suis, Messis quidem multa, operarij verò pauci. Rogate ergò dominũ messis,

1. Cor. 15.

Rom. 6.
Luc. 21.

Mar. 16.
Ioan. 21.

Matth. 9.

sis, vt mittat operarios in messem suam. Mox verò sequitur, quòd misis duodecim Apostolis, præceperit dicens, Euntes prædicate, dicētes, quia appropinquabit regnū cœlorum. Et hæc secūda ratio est, cur dicantur viri misericordiæ: quòd ex misericordia Dei ad nos missi, misericordiam prædicarint. Vnde dixerunt, Posuit in nobis verbum reconciliationis. Et quis nō videt, quàm præstans hoc diuinæ misericordiæ donum sit, & quàm nos ad gratias referendas Deo obligamur? Eramus peccatis obnoxij: sed abluti, sed sanctificati sumus. Eramus tenebræ, & sine Deo, & ecce ciues sanctorum & domestici Dei facti sumus. Et cui id debemus? Deo ipsiusq; gratiæ. Et qua via ad nos isthæc gratia venit? vtique per Apostolicam prædicationem. Hi ergo sunt viri misericordiæ, misericordiam consecuti sunt, misericordiā prædicauerunt, pleni miseratione & dilectione fuerunt, pro eadem sua miseratione & dilectione, serui nostri permanebunt vsq; in finem. Argentum & aurū, inquit Petrus, nō habeo, quod autem habeo hoc tibi do. Et Paulus: Testis, inquit, est mihi Deus, quomodo cupiā vos omnes in visceribus Iesu Christi. Et iterū, Ego autem libentissimè impendam, & superimpendar ipse pro animabus vestris: licet plus vos diligens, minus diligar. Tam pleni enim misericordia erant, vt nulli labori parcerēt, nullum periculum timerēt, tantum à perditione eximerent. Salus hominum atque conuersio, vnicam imò & summum ipsorum gaudium atq; bonum erat, quod quærebant & cuius causa tantopere laborabāt. Nam & Petrus summè lætabatur, intelligens quomodo & Gentibus annuntiandum esset Euangelij verbum. In veritate, inquit, comperi, quia non est personarum acceptor Deus, sed in omni gente, qui timet eum, & operatur iustitiam, acceptus est illi. Et in Paulo quidem multa id genus voces legimus. Gaudium meum & corona mea, ad Philippenses scribit. Et ad eosdem, Implete gaudium meum. Et ad Thessalonicenses, Quæ est, inquit, nostra spes aut gaudium, aut corona gloriæ? nonne vos? Et ad Corinthios, Multa mihi fiducia est apud vos, multa mihi gloria pro vobis: repletus sum consolatione, superabundo gaudio. Quæ omnia satis declarant, plena eos misericordia atque dilectione affectos fuisse. Non igitur immeritò viri misericordiæ dicuntur? ideo etiam iustitiæ eorum obliuionem non accipient. Corpora eorum in pace sepulta sunt, nomina autem eorum viuunt in seculum seculi. Sapientiam eorum

Matt.10.

1.Corinth.6.

Act.3.

2.Cor.12.

Act.10.

Phil.4.

Ibid.2.

1.Thessal.2.

2.Cor.7.

Eccles.44.

prædi

prædicent populi, & laudem eorum omnis Ecclesia narret. Quæ verba si vspiam impleta sunt, certè in his duobus impleta sunt Apostolis. Si igitur & nos sempiternam memoriam volumus, si obliuione refugimus, si nominis gloriam apud Deum atque homines appetimus, ad misericordiã Dei festinemus, gratias Deo agamus, quòd misericordiam nobis suam exhibuit, atque quotidiè offert. Exhibeamus verò & ipsi erga proximum nostrum misericordiam: idque Apostolorum nostrorũ exemplo. Estote misericordes, inquit Christus. Atque hoc modo præsens festiuitas cum Dominicali Euangelio conuenit. Quæ omnia prè Christianus penitus secum examinet. Quotidiè enim par illud Apostolorum nobis loquitur, ita vt integrum sermonem inde contexere necessarium non sit. Deus Opt. Max. qui per ipsos religionis dedit exordium ipsorum, nos sequi doctrinam largiatur, Amen.

IN DIE VISITATIONIS MARIAE EVANGELIVM LVCAE I.

EXurgens autem Maria in diebus illis, abiit in montana cum festinatione in ciuitatem Iuda, & intrauit in domum Zachariæ, & salutauit Elisabeth. Et factum est, vt audiuit salutationem Mariæ Elisabeth, exultauit infans in vtero eius, & repleta est Spiritu sancto Elisabeth, & exclamauit voce magna, & dixit: Benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui. Et vnde hoc mihi, vt veniat mater Domini mei ad me? Ecce enim, vt facta est vox salutationis tuæ in auribꝰ meis, exultauit in gaudio infans in vtero meo: & beata quæ credidisti, quoniã perficientur ea quæ dicta sunt tibi à Domino. Et ait Maria, Magnificat anima mea Dominum. Et exultauit spiritus meus in Deo salutari meo. Quia respexit humilitatem ancillæ suæ, ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. Quia fecit mihi magna,

magna, qui potẽs est, & sanctum nomen eius. Et misericordia eius à progenie in progenies timentibus eum. Fecit potentiam in brachio suo, dispersit superbos mente cordis sui. Deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles. Esurientes impleuit bonis, & diuites dimisit inanes. Suscepit Israël puerum suum recordatus misericordiæ suæ. Sicut locutus est ad patres nostros, Abraham & semini eius in secula. Mansit autem Maria cum illa, quasi mensibus tribus, & reuersa est in domum suam.

EODEM FESTO EPISTOLAE LOCO LECTIO CANT. II.

Ecce, iste venit saliens in montibus, transiliens colles. Similis est dilectus meus capreæ, hinnulóque cerworum. En ipse stat post parietem nostrum respiciens per fenestras, prospiciens per cancellos. Et dilectus meus loquitur mihi, Surge, propera amica mea, colũba mea, formosa mea, & veni. Iam enim hyems transit, imber abijt, & recessit: flores apparuerunt in terra nostra, tempus putationis aduenit; Vox turturis audita est in terra nostra, ficus protulit grossos suos, vineæ florentes odorem dederunt suum. Surge, propera amica mea: speciosa mea & veni, columba mea in foraminibus petræ, in cauerna maceriæ. Ostende mihi faciem tuam, sonet vox tua in auribus meis. Vox enim tua dulcis, & facies tua decora.

SERMO PRIMVS.

TANTA diligentia à Luca Euangelista conscriptum hoc Euangelium, tam grauidum exemplis pulcherrimis est, vt nemo tam sit simplex, qui quàm piè iustéque factum sit, dum peculiarem illi festam diem Ecclesia instituit, nõ videat. Neque enim tam lapideus quisquam est, qui ad huius Euangelij auditũ nõ molleſcat. Nemo tã incõsideratę mẽtis est, qui hoc Euãgelio, cùm in Deũ ipsum, tũ erga eos, in quibus Deus miraculosè operatus est, nõ incitetur. Totum enim Euãgeliũ nihil prẽter gratiã atq; opera Dei sonat. Vnde hos ipsos quorũ Euãgeliũ meminit, in Deo exultare, suúmq; gaudiũ tũ corde, tũ etiã verbis atq; opere ostẽdere, nemo mirabitur.

tur. Præ exultatione enim psallit Maria, præ nimio gaudio clamat Elisabeth. Et ipse etiã Ioãnes adhuc in materna claustrus aluo, in gaudio exultat, cùm psallere atq; clamare nõ potuit. Hæc festa dies, hoc gaudiũ cũ iubilatione tũc tẽporis in Zachariæ celebrabatur ædibus. Omnia autẽ in Deo atq; ex eodẽ pro cuiusq; & pietatis ardore ac zeli feruore. Mũdanũ enim gaudiũ, & quicquid hic mũdus egregiũ habet & æstimat, illic locũ nõ habuit: sed Deus ipse omnia erat in omnibus, Propterea nõ absurdè Ecclesia, nec immeritò, huic solẽnitati, Arcæ Dei in Obed Edõ domũ inuectæ historiã, cuius gratia Deus ita ipsius viri domũ omnẽ benedicebat, vt ipse deinde Dauid in sua palatia arcam introducere moueretur, cõparat. Annõ simile in hoc Euãgelio videmus hodie? annõ Arca atq; thalamus, in quo vnigenitus Dei filius requieuit, Maria fuit? Huic enim rei plurimũ seruit, quòd quẽadmodũ tribus mensibus Arca Dei in ædibus Obed Edom requieuit, ac totam eius familiam omnis benedictionis genere cumulauit: ita virgo Maria Zachariam & Elisabeth feliciter inuisit, atque in domo eorum tribus mensibus habitauit. Qua ex re Zacharias omnísque domus eius parem Dei benedictionem susceperit. Nam & ipse, & Elisabeth, & Ioannes, ac sui, spiritu sancto repleti sunt: nec quicquam tam exile támque abiectũ in tota illa familia, quod hãc Dei benedictionẽ non senserit; atque hæc omnia propter Arcam, imò per & propter eum qui in arca latebat, vt non immeritò Elisabeth exclamauerit: Vnde mihi hoc, vt veniat mater Domini mei ad me? Rectiùs verò deinde dixisset, Venerunt mihi omnia pariter cũ illa. Iam verò si nobis Dauid spiritus adesset, vtiq; quemadmodũ Dauid, ita nos quoque loqueremur atq; faceremus. His ergo postquã audiuisset Arcã Dei intrasse in domum Obed Edom, dixit, Ibo, & reducam Arcam cum benedictione in domum meam. Et quidem fecit, quod dixerat. Hic ergo Zachariæ felicitatem quam ab illa die habuit, qua Maria domũ suam intrauit, cogitemus. Atq; hęc nos deceret diligẽtia, vt & ipsi participare diuina gratia studeremus. Id quod facili opera possemus efficere. Neq; enim quicquã vel in Deo, vel in Dei deest donis. Diues enim est in misericordia. Et quod illo tẽpore fecit in Zacharię ędibus, nõ quatuor illarũ personarum causa tantùm factum est, quẽadmodũ nec paucorũ hominũ causa in mundũ venit: sed vt omnibus vbique populis quantum quidem in se est, eiusmodi gaudia

2. Cor. 10.

2. Reg. 6.

Ephe. 2.

propo

proponeret, parémq; gratiam conferret. Id quod omnes sem per pij, nósque etiánũ experiremur, nisi ipsi diuinæ gratiæ obicẽ opponeremus. Ego, inquit, sto ante ostium, & pulso. si quis audierit vocem meam, & aperuerit mihi ianuam, intrabo ad illum: & cœnabo cũ illo, & ipse mecum. Si quis ergo ea quæ Zacharias in cordis sui domo, non inuenit, sibi imputet. Stat enim sententia firma, dicente Deo, Quicunque honorificauerit me, glorificabo eum: qui autẽ contẽnunt me, erunt ignobiles. Propterea dignius atque honestius nobis agendũ esset, vt quã vult Deus gratiã suam nobis exhibere, posit. In nobis enim & maxima ex parte situm est, vt à Deo glorificemur. Nec multa inquisitione hîc opus est, an ad eã prædestinatus sis. Lata est hæc sententia, Si honorificaueris Deum, glorificaberis ab eo. Verùm illud quoque diligenter atque solicitè cogitandum erit, non sufficere si Deum labiis externóque quouis cultu honorificaueris: sed queadmodum Sapiens, seniores docet honorandos, verbo, opere, & omni obedientia: ita etiã Deus honorari vult, corde, lingua, atque manu, hoc est, fide, confessione, mandatorúmque ipsius perfectione. Deum enim honoramus, quando ipsum bonũ, potentẽ, veracẽ, pium, iustúmque credimus. Sic enim Abraham honorificauit eum. Propterea etiã scriptum legimus, Credidit Abrahã Deo, & reputatũ est illi ad iustitiã. Sic & Maria: vnde audit, Beata quæ credidisti. Hæc enim, nẽpe fides, ante omnia Deo placet: vnde & iustitia illi tribuitur. Cõtra verò vehementer Deo displicet, si minus crediderimus, speraueri mus, timuerimus, dilexerimus. Post fidẽ Deus etiam lingua prædicandus est. Sacrificium laudis, inquit ipse, honorificabit me. Hinc Petrus nos vocatos esse ait, vt annuntiemus virtutes eius, qui vocauit nos de tenebris in admirabile lumẽ. Et huius quidẽ laudis pulcherrimũ sanè exemplum suo cantico Maria edidit. Deniq; etiã opere, hoc est, vita, atq; mãdatorũ Dei perfectione honorificatur. In quẽ sensum Christus loquitur, quousq; dicitis mihi, Dñe Dñe, & nõ facitis ea, quę dico? Et ipse quidẽ suo exẽplo Deũ non solùm verbis, verùm etiã, ac multò magis mãdatorũ ipsius obedientia, honorificari docuit. Pater, inquit, ego te clarificaui super terrã. Quæris quomodo? Manifestaui nomẽ tuũ hominibus, quos dedisti mihi. Sed nũquid præterea effecit? Opus, inquit, cõsummaui. Ecce quod & opera Deo placeant. Huc etiã pertinet quod in Isaia scriptũ est, ℣ qui honorificat Deũ, nõ pro suę volũtatis

Apoc. 3.

1. Reg. 3.

Gen. 15.

Luc. 1.

Psal. 49.

1. Pet. 2.

Luc. 6.

Ioan. 17.

Isa. 58.

arbitrio viuat, sed esurienti panē suum frangat, nudóq; vestiat, &c. Propterea toties Christus testatur Patris se voluntatē impleuisse: Meus cibus est, inquit, vt faciā voluntatem Patris mei. Et, descēdi de cœlo, nō vt faciā volūtatē meā, sed eius qui misit me Patris. Et, Sicut mādatū dedit mihi Pater, sic facio. Ecce breuissimè ostensum est, quomodo Deus honorificetur fide, nēpe cōfessione atq; vita. Cauendū ergo nobis est sedulò, ne quid horū negligamus. Contrà verò & illud memoria tenendū est, quomodo Deus contēnatur, nimirum incredulitate, abnegatione, ipsiúsq; volūtatis contēptu. Et quid Scriptura dicit? Qui me honorificauerit, glorificabo eū. Iā verò internè Deus eos qui honorāt se, glorificat, quādo eos sanctificat, iustos, veracésq; efficit. Et huius rei exemplis Scriptura plena est. Tū eriā honoratos conspicuósq; facit, & tandē in regno suo æterna beatitudine honorificat. Contrà verò contemptores suos contemnit, internis bonis eos spoliat: externè obscuros linquit, atq; in ęternum arguit. Agitè ergo, hæc consideremus atq; cogitemus. In Mariæ virginis matris respiciamus exēplū, quæ summè Deū honorificauit, & vicissim ab ipso summè glorificata est: ita vt omnes dicere oporteat, Benedicta tu inter mulieres, nec sub sole habes similem. Hoc sequamur. Gratia Dei nobiscum, Amen.

Ioan. 4.
Ioan. 6.
Ioan. 14.

SERMO SECVNDVS SVPER Canticum, *Aue præclara.*

EVangeliū quod hac festiuitate in Ecclesia legimus pulcherrimum, eorū me verborum admonet, quæ olim de honestissima Iudith dicebantur, quando in mediū Assyriorū sese ingerebat, dolo circūuentura Holofernē, eóq; mundo suo omniū pretiosissimo ornata esset, vt verba corā ipso Rege faceret. Non est, aiebant, talis mulier super terrā in aspectu, in pulchritudine, & in sensu verborū. Adeò pulchritudinē eius, decus, atq; facundiā admirabātur: sed quæ suo ipsorū damno erant, per eadē enim ipsa decepti, cōfundebātur. Multò verò rectiùs nobis hæc de Virgine nostra dicere licet. Id quod non modò damnum nullum, verùm etiam ingens nobis adferet cōmodum. Monet quidem & rectè Scriptura, ne quis alienam speciem respiciat, quòd *multi in illa* perierint: vt videre est ante diluuium, in Sichem: *postea verò* in Dauid, in Amon, ac duobus presbyteris in Babylone.

Eccl. 9. & 15.

Verùm

Verùm nullum hîc periculum timendum est: tuto atq; cum magna securitate Virginis huius dicendi suauitatem admirari licebit, sine metu illius faciē intueri poteris. Nō enim in carnalem te solicitabit amorem, sed in Dei inflāmabit charitatem, nisi forte omnino lapis fueris. Imò verò ideò hoc Euangelium perscriptum est, ideò hæc festiuitas instituta est, ideò etiam ipsa virgo proponitur, vt ornamenta illius ac decorem, atq; verba, cum omni diligentia cōsideremus, admiremur, atq; in iis oblectemur. Neque verò decus illius, à momentanea faciei aut corporis est gratia: ipsius ornamenta non mūdus mulierc̄larum fastuosarum est. Tum nec verba illius fruſtranea, inanis, dolosa dicacitas est, sed decus ipsius, decus Deo placens est: ornamenta illius ornamenta animæ sunt: verba illius, verba veræ pietatis sunt. Quæ omnia in hoc Euangelio considerantur, & ita, vt quicunq; tandem legerit attentiùs, huic Virgini similē in toto orbe esse, vel forma, vel decore, vel verborum prudentia, facilè sit negaturus. Idq; nō multa demōstratione eget. Principiò enim si mores modestiámue aspexeris Virginis, videbis decorem, ipsius non in extraneo ornatu, aut capillatura aut circunda tione auri, aut inanibus, aut indumento superfluo situ fuisse. Minimè. Verùm hoc ipsius fuit, non sublime sapere, nec superbire pro acceptis Dei donis: sed mox audita gratia, quā Deus Elisabeth cognatę suæ exhibuisset, quomodo & ipsam visitasset, prolisq; fœcunditate donasset, sui oblitam planè alterius congratulatum abire felicitati: deinde mox surgere, non, nec labore nec difficultate deterreri, & qua ratione aliis, dilectionis sanctæ obsequia exhibeat cogitare. Tertiò in mōtana festinare, vt cuius mēs sensúsq; nō ad infima, sed magis sursum ad cœlestia erecti sint. Quartò, non morā in vicis, in hominū frequentia trahere, nō omnia scrutari, non circumspicere: sed properare. Quintò, non ad leues, suspectósue: sed ad pios, ad iustos, sanctósq; diuerti. Sextò, Elisabeth, longè sanè apud Deum inferiori seruire: idq; nō vno aliquo die, sed tribus integris mensibus. Postremò Deo soli omnia ascribere. Hoc ergo decus Virginis nostræ est. Nec aliā facilè inuenias, in qua omnia hæc tāta perfectione cōspicere liceat. O beatā te, quæ credidisti, clamat Elisabeth. Hęc formæ species & pulchritudo est, de qua & Dauid loquitur, Audi filia, & vide, & inclina aurē tuā, & obliuiscere populū tuū & domum patris tui, hoc est, si Deo placere cupis, audi, *Psal. 44.*

crede, ipſiq; adhæreſce: & ſic concupiſcet Rex ſpeciem tuam, quoniam ipſe eſt Deus tuus, & adorabis eũ. ipſius enim fides longè præſtantior eſt fide Abrahamica, & ea credidit quæ cunctis ſeculis inaudita erant, imò quæ ſecundum naturæ curſum impoſsibilia erant. Vis tertiò quoq; videre, quia in terra omni, talis mulier in ſenſu verborum non ſit? quid in Cantico ſuo canat, vide. Fuerunt quidẽ & aliæ fœminæ, quæ compoſitis canticis Dei laudes cantauerunt: vt Moſi ſoror Maria, Delbora, Anna mater Samuelis, Iudith, & aliæ. Sed hæc cæteris ſua cantione longè præſtat. Illa enim principiò quid ſit Deus, nempe Dominus, indicat, dominus omniũ hominum, ſalutare eorundem, Deus potens, cuius nomen ſanctum eſt. Deinde quodnam illud diuinæ pietatis factum ſit, quod in ſe Deo autore peractum eſt, cõfitetur. Reſpexit, inquit, humilitatẽ ancillæ ſuæ: fecit mihi magna. Duo facta, vtrunq; egregium, quorum illud ſpiritus bona, quibus eam Deus dotauerat: hoc incarnationem Chriſti, ad quam eã ipſe Deus præ cunctis ſelegerat, reſpicit. Tertiò & illa enumerat facta, quæ in vniuerſum Deus in mundo operari conſueuit, vt ſunt timẽtibus miſericordiam præſtare, ſuperbos diſperdere, potentes deponere, humiles exaltare, eſurientes bonis implere, diuites inanes relinquere. Hæc opera cõſueta ſunt. Quartò etiam in ſpecie Virgo noſtra, quid priuatim Deus in Iſraële operatus fuerit, nimirùm & miſericordiã ſuã atq; veritatem in illis oſtenderit, recenſet. Pro ſua enim miſericordia Chriſtum illis promiſit, pro veritate ſua eundem ad ipſos miſit. Ecce hæc omnia Virgo noſtra hoc in Cantico perſtrinxit. Annõ igitur mihi licebit dicere, eiuſcemodi fœminam in terram non eſſe? Vides ergo quàm multa & quàm varia nobis hîc cogitanda proponantur? Et ſanè hæc hodiernæ meditationi abundè ſufficerent, nec quicquam meditabimur vtiliùs. Sed tamen præterea ac præſtantius quid audiendum nobis eſt. Canticum ergo, cuius exordium eſt ſalutatio, *Aue præclara* conſiderare libet. idque breuiſsimè, tantùm vt quod vobiſcum cõſideretis, habeatis vel aliquid. Tria autem in illo Cantico facit Eccleſia. Principiò oculos, mentem cogitationéſque omnes ad hanc virgunculam conuertit, tãtùm præ admiratione eorum, quæ in ipſa Deus omnium noſtrum bono operatus eſt. Atque huc prima illa verba reſpiciunt, *Aue præclara*. Mox ipſa opera, quæ per eam Deus fecit recenſet, atque veteris Teſtamenti figuras horum

Exod. 15. *1. Reg. 1.*

horum operum inserit: atq; hîc multi respiciunt versus à primo vsque ad duodecimum. Postea precationem subdit, quêadmodum in omnibus quicquid boni de Deo intelligimus, precibus concludendũ est, atq; hîc quiescimus. Est autẽ illa Ecclesiæ perpulchra oratio. Principiò Mariã, vt quã proximã gratissimámq; esse Deo non diffidat, alloquitur. Sed nec hoc contenta, sed considerato, & nec ipsi sancti omnésq; angeli cœlestes ex se quicquã possint, mox ad Christum sermonem cõuertit: vt qui nõ homo modò, sed & ipse Deus sit, & cui omnia Pater in manus dederit, quæ in cœlo quæ'q; in terris sunt. *Audi nos* (Mariã alloquitur) *nã te filius nihil negãs, honorat. Salua nos*, (ad Christũ conuerso sermone ait,) *Iesu pro quibus Virgo mater te orat.* Et hîc videre est illã, quã etiã in Litaniis suis obseruat differentiã. Ab hominibus quidẽ & angelis tantũ intercessionẽ petit, verùm à Christo auxiliũ atq; salutẽ. Et qua meliore via posset confieri? Nulla siue angelica, siue humana creatura tã per se præstans est, vt auxilium ex se præbere, aut saluare possit. Domini est salus, & super populũ tuũ benedictio tua. Aptè igitur positæ sunt orationes Ecclesiæ: Audi nos, Salua nos. Magna differentia distãt, audire & saluare. Omnes quidem audire preces: sed non omnes exaudire & opitulari potest. Vnus est Iesus, hic potest: ideóq; in hoc auxiliũ salúsq; quærenda est: & alios quidẽ vt preces miseriásq; nostras respiciant, vt voà precentur nobiscũ, orare possumus. Et hanc qui animaduertit differentiam, nõ vspiã aberrabit. Interea ramen neminẽ moueat, aliquas precatiũculas, ab ipsa etiã Maria auxiliũ opémq; videri petere: cũ dicimus, *Tu fontẽ boni.* Nã illa voce, Salua nos Iesu, illi opinioni præuẽtũ est. Verũ quã ratione pro nobis Sancti orẽt, In Ioanne satis abundè docui, atq; ea præteriens, quid in hoc Cantico precari doceamur, indicabo: idq; maximè nostra refert. Omne bonũ à Deo nobis manat, & ab ipso petẽdũ illud est, nihilominus tamẽ illi, suæ voluntatis beneplacitũ relinquẽtes, velit per se ipsum an per alios, quasi media quẽ rogatur præstare. Iã verò hoc Cãtico multa & præstantia à Deo petere docemur. omnia Scripturarũ testimoniis fundata: primò vt nudis sine calceatu pedibus, puris labiis mũdóq; corde liceat appropinquare ad ignẽ sanctũ, quem Maria virgo mater portauit, quêadmodũ olim rubus in igne flãmáq; Mosi videbatur, sed nõ comburebatur. Et hoc primùm precari docemur, quo etiã ad veteris Testamenti historiã, quæ *Psal. 3.*

Moſes tyrannidem Pharaonis fugiſſe commemorat, reſpi-
Exod.3. cere monemur. Moſes enim fugiēs Pharaonē, Iethro ſoceri ſui oues paſcēs in deſerto, videbat quòd rubus arderet & nō combureretur, dicebat ergo, Vadā & videbo viſionem hanc magnam: vbi autem propius acceſsiſſet, videbat nō eſſe naturalem ignem, ſed Deum loquētem ſibi in rubo audiebat: Moſes Moſes, non approperes huc. Hanc igitur hiſtoriam, precatio illa reſpicit. Et Benè. Nā & nobis tyrannus eſt, qui vitæ noſtræ inſidiatur ipſe nimirū Satan. Et ipſum ſanè tutò fugere nō licet, niſi ſacrum ignem acceſſerimus, ad eſſentiale Dei verbū, ipſum filium, quē Maria virgo mater portauit, & virginitate integra genuit. Hūc enim ignē quicunque viderit atque acceſſerit, ſine dubio vocem illam plenam cōſolationis audiet: Ego Dominus Deus tuus, vidi afflictionem tuā, deſcendi vt liberem te. Et quid magis conſolatorij in hoc deſerto, in hac inquā lacrymarum valle audire poſſemus? Ecce hac ratione precari monemur, vt cōſecuti gratiā, hunc ignē videre, ad ipſum accedere, hoc eſt, Chriſtum Dei filium agnōſcere, & ad ipſum venire poſsimus. Non enim cuiuis hoc datum eſt. Nemo venit ad eum niſi Patre trahēte. Vt ergo trahamur à Patre, precari docemur: ſed & quid noſtra parte faciendum eſt admonemur. Deus quod ſuum eſt, facit: omnes trahit. Calciamenta pedum ſoluenda ſunt, mortua peccati opera deponenda ſunt, mundis labiis puróque corde accedendum eſt. Alioqui enim plus incommodabit hic ignis, quàm ſperaſſemus. Deus noſter, inquit Moſes,
Leuit.10. ignis conſumens eſt. Et Dominus ipſe, Sanctificabor in iis qui appropinquant mihi. Non ergo quid precandum nobis ſit tantùm, verùm etiā quid orantibus præſtandum ſit hoc cantico docemur. quòd ſi exaudiri volumus per Chriſtū, vt Moſes ita nobis etiā accedendū eſt: accedēdū inquam, ſalutis calciamētis, mūdo corde puríſq; labiis. eo planè modo quo Paulus viros in omni loco, & puras manus leuare præcipit. Et hac primùm ratione precari hîc docemur. Deinde etiam vt fontem ſuauē per petram deſerti figuratum plena ac pura fide guſtemus, hoc ipſo Cantico docemur. Quare iterum
Exod.17. in veteris Teſtamenti hiſtoriam reſpicere monemur: quæ
Num.20. Deū ſitibundo populo è petra duriſsima in deſerto aquam præbuiſſe cōmemorat. Petram illam Moſen accedere Deus iuſsit. Hac ratione vt & ipſi ſuauem de petra aquam guſtemus, docemur orare. Eſt autem hæc aqua nihil niſi Spiritus ſanctus,

ſanctus, imò omnis generis gratia & conſolatio. Petra autem, Paulo docente, Chriſtus eſt. Petra, percutiente Moſe, aperta eſt: Iudaico populo Chriſtum occidente, varia dona gratiarum veluti è fonte ſuauiſsimo fluxerunt, nec fluere deſinent. Sed hæc aqua nõ omnibus datur, niſi pura fide accedẽtibus. Qui credit in me, inquit Chriſtus, flumina de vẽtre eius fluent aquæ viuæ. Vt igitur hunc fontem pura fide guſtemus, Dei gratiam expetimus. Semel verò deguſtatus, ſine dubio ſui deſiderium excitat, Domine, inquit Petrus, quò ibimus? verba vitæ æternæ habes. Et, Bonũ eſt nos hîc eſſe. Tertiò & hoc precamur, vt loti in mari, renibus conſtrictis, anguem æneũ in cruce ſpeculemur. Et hoc rurſus, veteris Teſtamenti libros reuoluere monemur. Moſi enim præceperat Deus, vt liberandis populis à ſerpentum morſibus, ſerpentem æneum in ſignum erigeret, quo viſo viuerẽt. Recte igitur hîc orare docemur, vt à Diabolo per peccatũ læſi, exaltatum ſerpentem, ipſum crucifixum Chriſtum liceat aſpicere. Habebat enim æneus ſerpẽs, figuram Chriſti, ipſo dicente, Et ſicut Moſes exaltauit ſerpentem in deſerto, ità exaltari oportet Filium hominis, vt omnis qui credit in eũ, non pereat, ſed habeat vitam æternã. Et quid in hoc deſerto rectius precari poſſumus? Percuſsi ſumus omnes, omnes præcipitati in peccata, nec vllum contra hanc peſtem remedium, præter crucifixum Ieſum, nec licet hunc niſi baptiſmate lotis, & poſt baptiſma ſuccinctis lumbis ambulãtibus, hoc eſt, in puritate ac pietate vitæ, & non in carnis deſideriis incedentibus, aſpicere. Et hæc tertia oratio. Hæc quarta eſt, *Da fontem boni viſere, da puræ mẽtis oculos in te defigere. Da non modo fontem deſerti deguſtare, verùm etiam omnis boni fontem videre.* Et qua ratione id fiet? *Da puræ mentis oculos, in te defigere.* Soli enim mundi corde Deum videbunt. In hũc verò finem, boni fontem viſere cupimus. Chriſtum agnoſcere petimus: non iam vt ſcientes credentéſque de ipſo multa loquamur, verùm etiam vt ſapientiæ hauſto, ſaporem vitæ valeat mens intelligere. Et quid ſapientia vera, niſi Euangelium gloriæ Dei, per Chriſtum manifeſtatum? in ipſo & ex ipſo ſaporem vitæ intelligimus, Chriſto dicente, Qui ſermonem meum ſeruauerit, mortem non guſtabit in æternum. Ideo Chriſti agnitionẽ petimus, vt ipſius ſermonem audientes, hoc ipſo ad vitam animæ pertingamus: deinde etiam Chriſtianiſmi fidem operibus redimamus. His rebus

1. Cor. 10.
Ioan. 6.
Matt. 17.
Num. 21.
Ioan. 21.
Matt. 5.
Ioan. 14.

Luc.6. Christi agnitio commodat. Quousque, inquit Christus, dicitis mihi, Domine domine, & non facitis quæ ego dico vo-
Matt.7. bis? Nõ omnis qui dicit mihi, Domine domine, intrabit in regnum cœlorum, sed qui facit voluntatem Patris mei. Et
Phil.4. quibus operibus fides Christianismi redimēda est? Audi Petrum, Vos autē, inquit, curā omnē subinferentes, ministrate in fide vestra virtutē, in virtute autē scientiā, in scientia autē abstinentiā, in abstinētia autē patiētiā, in patientia autē pietatē, in pietate amorē fraternitatis, in amore fraternitatis
1.Pet.1. charitatē. Hæc enim si vobiscū adsint, & superēt, nõ vacuos, nec sine fructu vos constituent, in domini nostri Iesu Christi
Philip.4. cognitione. Idē Paulus facit, cū ait, Fratres, quæcunque sunt vera, quæcunque pudica, quæcunque sancta, quæcūque amabilia, si qua virtus, si qua laus disciplinæ: hæc cogitate, quæ & didicistis, & accepistis, & audistis, & vidistis in me. hæc agite, & Deus pacis erit vobiscū. Hæc vera fidei redimicula sunt, sine quibus omnis fides in semetipsa mortua est. Tertiò denique Christi agnitio huic rei seruiet, vt beato fine ex huius incolatu seculi ad Deū patrem nostrū transeamus. In hunc enim finem creati sumus, huc omnes tendimus, nõ vt hic perpetuò maneamus, sed vt æternū cū Deo viuamus. Et hoc ipsum à Deo petendū est, vt mediāte fide optatū finem consequamur, quando quidē soli beati sunt, qui in Domino moriuntur. Tum demū hoc nobis præstat fides quando in se
Apo.14. perfecta est. Qui enim credit in Christū, in iudicium nõ venit, sed transit à morte in vitam. Annō igitur Ecclesia Canticum hoc suum, quo cū admiratiõe Virginem matrem sibi proponens, Deique in ipsa gratiam commemorat tam piis precationibus pulchrè concludit? Omnes enim precationes illæ Deum, & quem ille misit Iesum Christum, respiciunt. ita tamen vt hæc Dei cognitio per bona opera in nobis sit fructifera, vt tandem aliquando ad clarissimum lumen pertingamus. Quam enim hîc habemus Dei Christique agnitionem, perexigua & ex parte est. Modo enim per speculum videmus in ænigmate, illic autem facie ad faciem videbimus. Deus Optimus Maximus faxit, vt his precationibus rectè ac piè vtamur, inque his exaudiamur. Id'que vt faciat, gratiam suam omnibus nobis præstet, Amen.

In de dica

SERMO I.
IN DEDICATIONE ECCLESIAE EVAN. LVC. IX.

ET ingressus *Iesus* perambulabat Iericho. Et ecce vir nomine Zachæus,& hic princeps erat publicanorum,& ipse diues. Et quærebat videre Iesum quis esset,& nō poterat præ turba,quia statura pusillus erat. Et præcurrens ascendit in arborē sycomorum,vt videret eum,quia inde erat trāsiturus. Et cùm venisset ad locum, suspiciens Iesus, vidit illum,& dixit ad eum: Zachæe festinans descende, quia hodie in domo tua oportet me manere. Et festinans descendit:& excepit illum gaudens. Et cùm viderent omnes,murmurabāt,dicentes,quòd ad hominem peccatorem diuertisset. Stans autē Zachæus dixit ad Iesum,Ecce dimidium bonorum meorum Domine do pauperibus,& si quid aliquem defraudaui,reddo quadruplum. Ait Iesus ad eū, Quia hodie salus huic domui facta est,eò quòd & ipse sit filius Abrahæ. Venit enim filius hominis quærere & saluum facere quod perierat.

EODEM DIE EPISTOLA
APOC. IOAN. XXI.

ET ego Ioannes vidi sanctam ciuitatem Ierusalem nouam descendentem de cœlo,à Deo paratam,sicut sponsam ornatā viro suo. Et audiui vocem magnam de throno dicentem: Ecce tabernaculum Dei cum hominibus:& habitabit cum eis. Et ipsi populus eius erunt,& ipse Deus cum eis,erit eorum Deus. Et absterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum:& mors vltra non erit, neque luctus,neque clamor,neque dolor erit vltra,quæ prima abierunt. Et dixit qui sedebat in throno,Ecce noua facio omnia. Et dixit mihi,Scribe,quia hæc verba fidelissima sunt & vera.

SERMO PRIMVS.

OTIES hoc Euangelium quotannis, maximè in hac ciuitate, quę vt multa templa habet, ita plurimas dedicatiões frequentat, prædicatur, vt verisimile sit (vt nunc sumus ad pietatẽ omnẽ negligẽtes ad nugas leuitatémque prõpti) nõ fieri modò, quin multi fronte corrugant, imò ridiculè hoc Euangeliũ excipiãt: cũ tamen ea ipsius dignitas est, vt satis deprædicari possit minimè, & pro merito rectiùs quotidiè in Ecclesia sanaret, quo nemo in Christianis disceret atque agnosceret, quæ spei copia nobis in Domino Iesu sit reposita. An enim nõ est plenũ cõsolationis ac spei, Christum tam citò Zacchæi affectum respicere, tantum peccatorem affari, amicitiam promptè offerre, ad peccatorẽ diuertere, & mox ex publicano filium formare Abraham? An non illud gratissimum est quod ait, Venisse filiũ hominis quęrere, & saluũ facere quod perierat? Et quod in omnibus Euangeliis magis consolatorũ inueniri possit? Quis hoc audito vel in peccatis desperat, vel non ad gratiæ sedem accelerat? Quis nõ & ex intimo affectu Deo gratias agere, hoc Euangelio ob oculos proposito, velit? Tanta ergo consolatione confertum nemo sanus contẽpserit ideo, quod sæpius quotannis in Ecclesia sonet. Quòd si adhuc quisquam est, quod ipsum Euangelium contẽnendum ducat, seipsum prodit: nec Deum, nec Dei vel amet, vel magnificet gratiã. Et sanè eiusmodi quicunque tandẽ ille est, vt probè secũ examinet qualis sit Christianus, necesse habet. Quẽ enim tantũ gratię diuinæ factum nec trahit nec mouet, quo alio medio trahi moueríque possit nõ video. Dauid enim eiusmodi hominibus quàm ipsi periculosè habitent, indicat dicens, Omnem escam abominata est anima eorũ. Et quid sequitur? Et appropinquarunt vsque ad portas mortis. Et quidẽ necessariò id sequitur. non enim minus periculi est, si stomachus omnem cibum nauseat atque reiiciat, quàm si esuriẽs quod edat non habeat. Vtrobique mors proxima est. Hæc igitur præfari libuit exordij loco, ad cohortãdos nasutos quosdã, qui præter nouum quodcunque, nihil curant, hoc frustrati, cætera contemnunt omnia. Verùm quod de Euangelio dictum est, idem & de hodierno festo intelligi volo. Nihil communius huius festiuitatis concionibus: sed nihil etiam contemptibi

Psal. 106.

temptibilius est. Neque tamen ideo tacendum est: Paulum discipulum suum admonentem audi: Testificor, inquit, coram Deo, & Iesu Christo, qui iudicaturus est viuos & mortuos, & per aduentum ipsius & regnum: prædica verbum, insta opportunè, importunè, argue, obsecra, increpa, in omni patientia & doctrina. Erit enim tempus, cùm sanam doctrinam non sustinebunt, sed ad sua desideria coaceruabunt sibi magistros prurientes auribus, & à veritate quidem auditum auertent, ad fabulas autem conuertentur. Hanc prædicandi normam Paulus discipulo suo præscripsit. Præuidebat enim mundum ad Euangelij prædicationem languidum fore. Neque tamen ita aperte & clarè isthæc prædicere potuit, vt nos ante oculos nostros, & veluti in foribus videmus omnia. Vt ergo superioribus annis, semper proprio sermone huius festi memini, quidque nobis necessarium atque conueniens in medium proposui, ita etiamnum faciam. veruntamen & nouum quid inferam. Quemadmodum enim duobus proximè elapsis annis quomodo non Salomon tantùm, verùm etiam Christus ipse dedicationem templorum celebrauerint, indicaui: ita hoc sermone quæ patrum Ecclesiæ in hac festiuitate fuerit pietas deuotióque, libet proponere: si fortè ipsorum verba plus quàm mea effecerint. Tamen hoc sequuturum spero, vt non tam miserè despiciantur Patres, quasi nihil de Christo nouerint: quemadmodum nunc vulgò traducuntur. Si enim eo modo ipsorum scripta legerentur, quo modernorum longè alia, de ipsis nostra essent iudicia. Vnicum igitur hodie diui Bernardi de dedicatione sermonem in medium proferam. Illinc enim poterimus discere, num quid de Christo sciuerint Patres, num ipsum prædicauerint. Vtinam eiuscemodi & nunc haberet Ecclesia prædicatores: profectò ipsa & quicquid eius est, rectiùs starent, atque modó. Agitè igitur Bernardum audiamus. Sed sensum ipsius tantùm indicabo: longum enim fieret, si omnia verba recitare voluero. At principiò quidem nemo scandalizetur, veteres non magnis & superbis elatæ mentis se verbis titulisque prodidisse, sed purè & apertis verbis Christianam veritatem docuisse. Propterea enim tutiùs illis possumus fidem habere. Non enim veritas vllo prætextu indiget, vt quæ perclara & lucida est. Mendacio verùm vmbraculo opus est, quo sub veri specie diuēdi possit. Et hîc quidē egregiis titulis nominibúsq; autoritatis, opinionē venari

1. Thessal. 2.

opor

oportet simpliciúmque oculos Prophetę, Euangelistæ, Apostoli, Prædicantísque appellationibus perstringere. Deinde etiam nouorum spirituum, visionúmque priuatas consuetudines iactitare: blandiloquentia indoctos persuadere: cõminationibus calumniísque prudentiores terrere: tandẽ etiam ne mendacium prorepat ac manifestum fiat, diligentissimè cauere. Hæc Arrianorum, Montanorum, Donatistarum, cæterorúmque omnium hæreticorum consuetudo fuit. Quanquam nihil tandem potuerunt, quemadmodũ & hodie eiusce modi artes nihil cõmodant. Potest quidem ad tempus abscondi sub leoninam pellem Cumanus asinus, potest & conterritare homines, perinde ac si verè Leo esset: tãdem tamen lõgioribus auribus, quas nequit obtegere, proditur: & quòd sit asinus, declaratur. His præstigiis non indiget veritas: ipsa in lucem procedit, veretur neminem. Id quod in antiquioribus Ecclesiæ videmus Patribus. Atque huius rei hîc nobis Bernardus exemplum exhibebit. Etiã hodie fratres, inquit, solennitatem agimus & præclaram. Atque id quidẽ facilè dixerim. Videmus enim id omnes: sed pergitis quærere, cuius sancti, illud fortè iam nõ ita. Iam verò indignũ Ecclesiasticis est, ignorare cui honorẽ deferant: nec prudentes decet, venerari incognitum. Quærendum ergo primũ est, in cuius sancti, aut quorũ honorẽ hunc diẽ solennẽ agimus. Et in aliorũ quidẽ Martyrũ atque Apostolorũ festis, cuius memoriã frequentemus sancti dicere, difficile nõ est. Verùm hîc nõ ita facilis est responsio. Et omnes quidẽ externam hanc domum, vnde festiuitas nomẽ habet, videmus. Sed quòd honoremus, aut etiã honorare cogitemus nostris festis ligna, lapides, & alia, Christiana professio nõ patitur. Licebit quidẽ & externam hanc domum sanctam vocare, quòd sanctis Episcoporum manibus in honorem cultúmque diuinum dedicata est, quòd in ea sancta Scripturarum volumina leguntur, sancta sacramenta administrantur, sancta Christiani populi Ecclesia in ea cõgregatur, sanctæ preces Deo offeruntur, sancti hîc nos visitãt, & nobis adstãt, sanctorũ hîc corpora requiescũt. Et denique sanctus sanctorũ præsentem se hîc exhibet, cùm preces ipse nostras exaudit, largitur suã gratiam, suúmque in nos effundit Spiritum. His rationibus hæc domus non immeritò sancta dicitur. Sed quòd ipsorum sanctitas, ipsorum causa honoretur, tam nõ est credendum, quàm certum est, ipsorum causa non esse sanctificatã. At multò magis domus

Bernar. ser. 5.

mus hæc ſancta eſt, propter corpora, corpora verò propter animas, animę verò propter inhabitantem Spiritum. Quam ergo externam videmus domum, in dedicatione eſt minimũ: nos iſthæc reſpicit feſtiuitas: nos domus, & familia Dei: nos templum Dei, ciuitas Dei, nos ſponſa Dei. Hi ſancti illi, quorum hodie feſtiuitatem celebramus. Sãcta enim domus Dei eſt, & templum ſanctum eſt, ciuitas ſancta eſt, ſancta eſt & ſponſa Dei, quam filij ſui ſibi ſanctificauit ſanguine. Videntur quidem hæc quatuor eſſe, ſed vnum re vera ſunt. In externis quidem diuerſa ſunt, domus, templum: & longè aliud quid eſt ciuitas, quàm domus & templum. at longè diuerſiſsimum eſt ſponſa à ciuitate, domo, aut Dei templo. At hîc omnia idem ſunt. quiſquis enim domus Dei eſt, ipſius eriam templum eſt: & quiſquis domus, templúmque Dei eſt, idem & ciuitas eius eſt: & deniq; quiſquis domus, templum & ciuitas Dei eſt, etiam ſponſa ipſius eſt; ſed omnia hæc ſumus nos, Circunſpicere igitur hîc opus eſt, vt verè intelligamus & cogitemus, quæ domus patriſfamiliàs huius, quod templum Dei, quæ ciuitas Regis, quæ denique ſponſi ſit, atq; dicatur ſponſi. Optimè enim hoc modo videbimus quid per nos ſimus, & quid in Deo cognoſcamus. Videbimus, inquã, ad quam dignitatem quóſue honores à Chriſto cõſeruati ſimus. At ego ſuper hoc nõ parum vereor loqui, quid ſentiam, ne quis forſitan ab hoc auditorio diſcedat, aut elatus præ magnitudine gloriæ, aut incredulus præ puſillanimitate ſpiritus ſui. vtrobique enim periculũ eſt, ſi aut elati, aut increduli hiș effecti fuerimus. Vbi enim gratiæ fit mentio, humilibus atque credentibus opus eſt. Vtrunque enim requiritur. Deus ſuperbis reſiſtit, inquit Petrus: humilibus autem dat gratiã. *1. Pet. 5.*
De alio verò Paulus loquitur, Sine fide, impoſsibile eſt placere Deo. *Hebr. 11.* Opto igitur & omnibus modis cupio, vt & paruulos vos & magnos, imò vt plus miremini, nihil aliud quàm gran de aliquid ei vos exhiberi curetis. Neque enim ſine magno animo bona illa tam magna capere, aut vim facere poteritis regno cœlorum, non plus quàm idem regnum cœlorum intrare, niſi conuerſi fueritis & efficiamini ſicut paruuli. Non *Matt. 18.* ſum homo profundi ſenſus: non poſſum vobis quod non guſtauerim eructare: dicam tamen quod interdum in me ſentiam actitari, vt ſi quis fortè vtile ſibi iudicauerit, imitetur. Quia enim olim perſuaſum eſt mihi, vt miſerear animæ *Eccleſiaſt. 30.* meæ, placiturus exinde Deo meo, frequenter de eo recogi-

to,

to, vtinam autem magis semper liceret. Erat, quando *id* actitari minimè libebat, nempe quòd minus, si tamẽ minus, & non magis, minimè diligerem eam. Quomodo enim quis
Psal.14. amat, cuius mortem amat? Quod si vt verum est, & indubitabile, mors animę iniquitas est: absolutam proinde liquet esse sententiam, quòd iniquitatem qui diligit, odit animam suam. Oderam ergo eam, & odissem adhuc: nisi hoc mihi quodcunque amoris initium eius, is qui prior eam dilexerat, contulisset. Ipsius proinde beneficio subinde de ea cogitans, videor mihi in ea (fateor) velut duo quædam contraria inuenire. Si ipsam prout in se est, ex se, iuxta rei veritatem intueor: nihil de ea verius sentire possum, quàm ad nihilum esse redactam. Quid modo necesse est, singulas eius miserias numerare? quàm sit onerata peccatis, effusa tenebris, irretita illecebris, pruriens cõcupiscentiis, obnoxia passionibus, impleta illusionibus, prona semper ad malum, in vitium omne procliuis, postremò totius ignominiæ & confusionis
Esa.64. impleta. Nimirùm si ipsæ quoque iustitiæ nostræ omnes ad lumen veritatis inspectæ, velut pannus menstruatæ inueniuntur, iniustitiæ deinceps quales reputabuntur? Si lumen
Matt.6. quod in nobis est, tenebræ sunt, tenebræ quantæ erunt? Facile est cuique nostrum si sua vniuersa melius, & sine dissimulatione vestiget, & iudicet sine acceptione personæ, atte-
Gal.6. stari per omnia Apostolicæ veritati, liberè proclamare, Qui
Iob 7. se putat aliquem esse, cùm nihil sit, ipse se seducit. Quid est homo, quia magnificas eum (ait fidelis & deuota confessio) aut apponit erga eum cor tuum? Quid? sine dubio vanitati similis factus est homo, ad nihilum redactus est homo, nihil est homo. Quomodo tamen penitus nihil est homo, quem magnificat Deus? Quomodo nihil, erga quem appositum est cor diuinum? Respiremus, fratres: & si nihil sumus in cordibus nostris, fortè in corde Dei potest aliud latere de nobis. O Pater misericordiarum, O Pater miserorum: quid
Matth.6. apponis erga eos cor tuum? Scio, scio, vbi est thesaurus tuus,
Isa.40. ibi est & cor tuum. Quomodo ergo nihil sumus, si thesaurus tuus sumus? Omnes gentes quasi non sint, sic sunt apud te, & tanquam nihilum & inane reputabuntur. Siquidem apud te, & sed non in affectu pietatis tuæ. Nimirum vocas ea quæ non sunt, tanquam ea quæ sunt. Sic nimirùm sic consolaris in tua pietate, quem in veritate tua humiliasti, vt magnificè dilatetur in tuis qui meritò angustiatur in viscer-

ribus

ribus suis. Siquidem vniuersæ viæ tuæ misericordia & veritas, requirentibus testamentum tuum, & testimonia tua. Testamentum vtique pietatis, & testimonia veritatis, lege homo in corde tuo, lege intra temetipsum, de teipso testimonia veritatis, etiam hac communi luce iudicabis te indignum. Lege in corde Dei Testamentum, quod firmatum est in sanguine Mediatoris: & inuenies quàm longè aliud spe possidere, quàm re tenere videris. Quid est, inquit, homo quia magnificas eum? Magnus vtique: sed in illo: si quidem magnificatus est ab illo. Aut quomodo non magnus apud illum, cui tam magna cura est de illo? Ipsi enim cura est de nobis, ait Apostolus Petrus. Et Propheta, Ego autem mendicus sum & pauper homo: Dominus solicitus est mei. Planè artificiosa connexio vtriusque considerationis: qua velut vno momento descendens, pariter & ascendens, se & pauperem & mendicum, & Deum pro se solicitum vidit. Quod autem de se Dauid testatur, idem nobis contingit. Annon solicitum se Deus nostri ostendit, quòd immeritos in domum suam in domesticos suos susceperit? In templum suum, quod inhabitet, nos sanctificauit? in ciuitatis suæ ciues, in quibus in perpetuum regnare vult, incorporauit? denique in sponsam suam, cum qua omnia communia habere velit, elegit? Vtique hæc tanta bona humanus animus concipere non potest. Vnde non absurdè cum Nicodemo dixerim, Quomodo possunt hæc fieri? Et cum Apostolis, Si ea hominum conditio est, quis poterit saluus fieri? Et quis hæc de Deo sibi polliceri possit? Sed quid Christus ait? Apud homines quidem hoc impossibile est, sed non apud Deum. Hæc tota fiducia nostra, hæc vnica consolatio nostra, hæc tota ratio spei nostræ. Sed de possibilitate iam certi, de voluntate quid agimus? Quis scit si est dignus amore an odio? quis cognouit sensum Domini? aut quis consiliarius eius fuit? Hîc iam planè nobis fidem subuenire necesse est: hîc oportet succurrere veritatem, vt quod de nobis latet in corde Patris, nobis per ipsius Spiritum declaretur, & Spiritus eius testificans, spiritui nostro persuadeat quòd filij Dei sumus. Proinde Scripturas, hoc est, testimonia Spiritus sancti in his rebus audi, Omnem curam vestram proiicientes in eum, inquit Petrus, quoniã ipsi cura est de vobis. Et, Nolite soliciti esse, scit enim Pater vester cœlestis quia

Iob 7.

1. Pet. 5.

Psal. 39.

Ioan. 3.

Matt. 19.

Eccles. 9.

Rom. 11.

1. Pet. 5.

Matth. 6.

his om

Ioan.16. his omnibus indigetis. Et ipse Pater amat vos, quia vos me
Luc.12. amastis. Et alibi, Noli timere pusillus grex, quoniam complacuit Patri vestro, dare vobis regnũ. Annon hæc certa testimonia sunt, quia domestici Dei sumus? An nescitis, Paulus
1.Cor.3. ait, quòd templum Dei estis vos, & Spiritus sanctus habitat
2.Cor.6. in vobis? Et iterũ, Vos enim estis tẽplum Dei viui: sicut Deus dicit, Quoniã inhabitabo in illis, & inambulabo inter eos,
Leuit.26. & ero illorum Deus, & ipsi erunt mihi populus. & Ioannes, Ecce tabernaculum Dei cum hominibus, & habitabit cũ eis.
Apoc.21. Et ipsi populus eius erunt, & ipse Deus cum eis erit eorum Deus. Annon & hæc certa testimonia sunt, quia tẽplum Dei
Hebr.12. sumus nos? Sed & de reliquo accipiamus, Accessistis ad Sion montem & ciuitatem Dei viuentis, Ierusalem cœlestem, & multorum millium angelorum frequentiam. Annon & hęc verba, quia nos ciuitas Dei sumus satis demonstrant? Et in
Osee.2. Osee Dominus ait, Desponsaui te mihi in fide, desponsaui te, in iudicio, & iustitia eius non tuam intellige, desponsaui te misericordia & miserationibus. Et hæc quidem testantur, etiam sponsam nos esse. Hoc modo hodierna celebritas duo nobis meditanda docet: quid in & ex nobis simus, & quid in Deo. Si in nos ipsos respicimus, nihil sumus: si verò secundum fidem nos iudicauerimus, magni sumus, nimirùm domus, templum, ciuitas & sponsa Dei. Hæc omnia sumus, sed non in nobis: sed in corde Dei, inquam, sumus, sed gratia Dei, & non ex dignitate nostra. Non ergo abutamur illo quod Dei est, nec præsumamus nosmet magnificare. Alioqui enim & Deus quod suum est, faciet: efferos superbósque humiliabit, & sublimia deiiciet. Quandoquidem ergo isthæc demonstrauimus, nunc porrò ad ea quæ restant, transcendamus. Nimirum vt dignè ambulemus in ea vocatione & dignitate, qua vocauit nos, & in quam prædestinauit nos Deus. Si ergo domus Dei sumus, & domestici eius, Deum patremfamiliàs agnoscamus, & ab
Matth.6. ipso omnia petamus, & expectemus. Cùm oraueritis, inquit, dicite, Pater noster qui es in cœlis, Panem nostrum quotidianum da nobis hodie. Et Dauid ait, Venite adore-
Psal.94. mus & procidamus ante Deum, quia ipse est Dominus Deus noster: nos autem populus eius. Et hæc donum Dei
Leuit.20 docent. Deinde, si templum nos Dei sumus, sanctitati studeamus. Domum enim Dei decet sanctitudo. Estote sancti, ait Omnipotens, sicut & ego sanctus sum, Dominus

D eus

Deus vester. Vnde Paulus ait, Si quis templum Dei violauerit, disperdet illum Deus. Præterea, si ciuitas nos Dei sumus, pacem vnitatémque sectemur. Deus enim non est Deus dissentionis, sed pacis. Hinc & Paulus monet dicens, Pacem sectamini cum omnibus, cum sanctimonia, sine qua nemo Deum videbit. Hæc enim est, quę facit habitare vnius moris in domo. Vbicunque enim sine vinculo pacis, sine legis obedientia, sine disciplina & regimine, sine capite populus congregatur & confluit, non iam populus, sed turba: non ciuitas, sed promiscua inquies est, Babyloni non Ieruſalem similis. Postremò, si nos sponsa Dei, quæ sponsæ sunt, hoc est, dilectionem fidémque illi præstemus (eadem enim & ipse nobis primùm præstitit) si ergo per abundantem refectionem magni patrisfamiliàs domus esse probamur: si templum Dei per sanctificationem, si ciuitas summi Regis per ſocialis vitæ cõmunionẽ, sponsa immortalis sponsi per dilectionem: puto iam non esse, quod dicere vereor, nostram solennitatem. Collætemur ergo angelis Dei, & in Domino gaudeamus, ínque gratiarum actione præsens solennitas transigatur. Ecce hoc modo Veteres de dedicatione prædicauerunt. Et quis non videt etiam Christi Dei gratia ipsos prædicauisse? Sanè si hos assiduò reuoluerimus, præstaret quàm alios, nescio quos legere atque audire. Quòd si his prædicandi in Ecclesia locum daremus, vtique multorum, qui nunc omnium sibi ascribere scientiam non verentur, ora obturarent. Quòd si hos in consilium aduocassemus, certè non in eam leuitatem deuenissemus. Et hæc de prædicatoribus vetustioribus dicere hac vice volui.

1. Cor. 3.

Heb. 12.

Psal. 67.

SERMO SECVNDVS. QVÆ olim patrum in hac festiuitate fuerit deuotio, & quomodo nobis eadem celebranda sit.

SI quis ignorat quanto studio Satan iam inde ab initio rerum vsq; in hæc nostra tempora, quicquid vspiam salubre, quicquid bonum, quicquid pium, sanctum atq; diuinum est, aut omnino tollere ac disperdere, aut saltem labefactari nitatur: vel ex sola hac festiuitate, quæ cum in veteri, tum in nouo Testamento, tam firmum fundamentum atq; principium habet, facilè intelliget. Verùm eiusmodi festa penè

apud omnes aut in abusum, aut omnino in nihilum deuenerunt, atq; redacta sunt. Veteris Testamenti historia tradit qua exultatione, quo gaudio populus ille Israëliticus festam diem celebrauerit, quando Moses tabernaculum fœderis Domini erexisset, nempe per hoc omnia bona sibi à Deo pollicebantur, ducebántq; argumentum esse, & Deus in ipsis habitare elegerit. Longè vero maius gaudium ostendebant, quando ædificatum recens templum Salomon sanctificabat. Idque meritò: quandiu enim tabernaculo pro templo vtebantur, ac sæpe mouebant, vtique adhuc timere poterant nondum certò statuisse Deum, inter ipsos perpetuò habitare. At ædificato templo, tum demum perpetuam Dei præsentiam sibi polliceri poterant. Ea propter magis in Templi, quàm in tabernaculi dedicatione exultauerunt. Cæterùm occupato deinde templo, & profanato ab Antiocho, postea verò à Machabeis recuperaretur purgaretúrq;, denuo populus turmatim aduolat, templum rursus dedicaturus, perinde ac si recens fuisset ædificatum: itaque pristinum innouabant gaudium. Idem patres nostros fecisse, testis est Eusebius, qui multis ostendit Christianos post persecutiones, desolata templa repetiisse, repurgasse, atque dedicasse. Defuncto eo, inquit, qui erga Christianos nunc inaudita crudelitate, nunc simulata venia agebat, aperta indulgentia legitimorum principum, & absque vlla iam suspicione, Ecclesiarum status multò etiã clarior quàm priùs fuerat, reparari cœpit. Verbum verò Dei & doctrina Christi longè glorioſiùs & liberiùs propagabatur. Tum verò inimicis pœnitudo vltima atrocitatis & crudelitatis suæ, ita vt pudefaceret eos aspectus ipse publicus, nec eleuare oculos in hominum faciem auderent. Et mox, Interea festiuitates à nostris frequentissimè gerebantur cũ omni lętitia & exultatione, per vrbes & loca singula Ecclesiarũ dedicationibus celebratis. Congregabantur in vnum sacerdotes: nec pigebat longè positos conuenire, quia nullum longum videbatur spatium charitati. Ecce hoc dedicationum nostrarum initium, atq; eo quidem modo celebratæ sunt. Verùm mox deinde dormitantibus agricolis, venit inimicus ille Diabolus, & malum semen conseminauit: id quod ita excreuit quidem, vt vix quicquam boni seminis supersit, ita planè, vt & nostræ etiam dedicationes, nihil ferè præter comessationes & nondinæ sint. His rebus nostro seculo occupantur homin

Num. 9.

3. Reg. 8.

1. Mach. 4.

Euseb. lib. 9. cap. 10.

homines, & quidem tanto ſtudio, vt ne ſemel quidem quid dedicationum ſit ſolennitas, cogitare libeat. Atq; huius peruerſitatis nobis ipſis exemplum ſumus. Et Moguntina dedicatio non modò longè latéque cognita eſt, verùm etiam ab omnibus honoratur: nec dubito quin multi pij hæc ſecum cogitent, Ecce & nos Moguntinam dedicationem celebramus: quanta igitur huius feſtiuitatis ſolēnitas Moguntiæ erit? quàm illic plena omnia gaudiis, plena deuotione? Ipſe ergo eò me conferam, vt cōmuni gaudio tantæ ſolenni tatisparticipem. Hac ratione, inquam, non dubito plurimos motos, atque huc aduenisſe, ſpirituale gaudium internámq; lætitiam viſuri: & tam frigidè nos quidem, tam etiam negligenter agimus, vt ſi extranei illi in templo circunſpiciant, vix vnum atque alterum in concione videant. Alij enim foris ventri & Baccho inſeruiunt: alij famulantur Māmonæ. itaq; fit vt in templo præter exteros videatur nemo. hi dedicationis noſtræ feſtiuitatem celebrant, nobis interea aliis rebus occupatis. Annon hoc ingens nobis imò ſempiternum dedecus? Quòd ſi toto anno negligentiores fuiſſemus, vel hoc ſaltem die diligentiùs maioréq; pietate tamen omnia agere, quo exteros noſtro exemplo ad pietatem moneremus, oportuit. Sed contrarium agimus: quid ergo exterorū de nobis fama loquetur? & quomodo noſtro exemplo meliores efficientur? fit ergo vt qui huc, pietatem deuotionémq; ſuā aucturi aduenerant, nihil præter pigritiā, in omni pietate frigidiores damnum reportent, ne dicā interea de ſcandalo, quod in vitæ noſtræ impietate haurire poſſunt. Et omnes quidem vicinos noſtros, noſtro exemplo diſcere oportebat, quò diligentiùs verbum Dei audirent, maiori pietate diuinis honoribus inſiſterent, promptiores orationi vacarent, conſtantiùs pias cæremonias ſeruarent, tum etiā ſuas priuatas feſtiuitates maiore deuotione celebrarēt. Sed omnino contrariū in nobis conſiderant. Et quid tādem ſummo iudici reſpōdebimus, & quos ad pietatē noſtro exēplo trahere decebat, à vera pietate atq; deuotione detrahimus? Non hæc via, non hoc conſeruandæ Religionis mediū eſt. Quòd ſi ita perrexerimus, nunquā ſanè ad antiquum reuocabimus, qui ab Eccleſia diſsipati ſunt. Neceſſariū igitur iudicaui, rurſus aliquid de feſtiuitatis huius vero vſu nonnihil dicere, ſi fortè aliqui expergefacti, quod ad rem faciat, cogitare cœperint: idq; vt fiat, ſua gratia Deus præſtet. Princi-

pio igitur nemo miretur festiuitatem hanc nomen suum ab externa hac domo sortiri. Inter ea enim quæ hodie in Ecclesia cantantur, quædã etiã inducuntur ea autoritate, vt ipsa quoq; in hãc festiuitatem pertinere, nemo possit dubitare. Id verò iã per exẽpla docebo: certũ est, Euãgelium hoc in omnibus dedicationibus legi, neque tamen vel Ecclesiæ, vel domus huius minimo vocabulo meminit: tantúmq; de interna Zacchæi domo, cui salus facta est ex Christi præsentia, loquitur. neq; tamen incongruè hîc monemur, hac in festiuitate conscientiam quenq; suam perscrutati: idq; nonnihil diligentiùs, quàm aliàs consueuimus. Quid enim alioqui hoc Euangelio hac die opus fuisset? deinde nec in Epistola templi externi fit mentio, sed tantùm de sancta ciuitate Ierusalem loquitur, Ierusalem, nũquã quę ciuitas Regis magni, Deiq; viui, in qua ipse Deus cum suo populo habitat. Vnde liquet in templorum dedicationibus, etiã catholicè hoc est, vniuersalis Ecclesię, locũ habere meditationẽ. Prętera ea sunt & aliæ cantiones, quæ nos cęlestis Ierusalem cõmonefaciũt, vt quæ in Vesperis in hymno cecinimus: Vrbs beata Ierusalem dicta, pacis visio, quæ construitur in cœlis viuis ex lapidibus, & angelis coornata, vt spõsata comite. Hæc, inquam, nec de externo tẽplo, nec de huius tẽporis Ecclesia, sed de cœlesti patria intelliguntur. Sic ergo præsens festiuitas ab externa domo incipit, simúlq; iis quæ modo recensui, dictis, & conscientiã, & Ecclesiã militantẽ, & futurã patriã cõprehendit. Et sanè non absurdè mirari quis possit, cur tot vna vice mea ditanda proponantur. Sed nihil hîc nouũ fit, iis qui diuina diligenter indagare norunt. Hi sæpe ab vna meditatione in aliam transeunt, planéq; ad maxima transcendunt, nempe ab infimis exordiuntur, & vsq; ad summum pertingunt. Id quod in prophetis videre est, maximè verò in Dauide, qui in omnibus ferè Psalmis, hoc studet, vt à minimis occasione sumpta, summa attingens meditetur. Agè igitur, vnico id vnius dicti exemplo discamus: conueniet autem & huic festiuitati nostræ. Ait ergo Psalmista, Lætatus sum in his quæ dicta sunt mihi, in domum Domini ibimus. Hoc in Psalmo Propheta exorditur à templo, non quidem ædificato, sed promisso. Quando impleti fuerint dies tui, & dormieris cum patribus tuis, suscitabo semen tuum post te, quod egredietur de vtero tuo: & firmabo regnum eius. Ipse ædificabit domum nomini meo, & stabiliam thronum regni

Psal. 122.

2. *Reg.* 7.

regni eius vsq; in sempiternum. Hanc igitur diuinam promissionem tam gratanti animo Dauid suscipit, vt non posset, quin & aliis eam manifestaret. Lætatus sum, inquit, in his quæ dicta sunt mihi. ac si diceret, Quàm ingentis ego verba lætitiæ, audiui fratres. Patres nostri quadringentis annis peragrarunt vagis sedibus, nunc in terra Chanaan, nunc in Aegypto, nunc in deserto nulla consolatione freti, nisi quod fide Dei promissa de futuro apprehenderent. Prorogatis verò promissis, tabernaculũ in medio ipsorum erigi iussit, nẽpe & ipse inter eos habitaret significãs. verũ nũc in promissa terra positis nobis maiora suæ beneficentiæ signa edidit, domũ nomini suo ædificari vult, vel ideò, vt agnoscamus non iam vagam sedem, sed manentẽ locũ in sempiternum inter nos habitare velit. & hanc domum Salomon filius meus extruet. Huius rei grata ad me promissio facta est, Lætatus ergo sum. neq; enim optabilius quicquam mihi posset cõtingere. Quòd si & vestras mentes vlla insedit pietas, simul & ipsi mecum gratantibus psallite vocibus. Ecce hoc Psalmi huius initiũ Dauid fecit. his cogitationibus circa externum templum, quod tamen nondum videbat, occupatur, tantúmque promissione ipsius fretus, exultat. Præterea quæ ad ædificationẽ templi huius necessaria videbantur, parat. Leuitarum qui templi ministerio incũberent, ordinem disponit, haud secus se in omnibus gerens, quàm si iã ædificatũ fuisset tẽplum, instat omni diligentia, vt omnia rectiùs succederẽt. Et quanquã ipse nũquã eiusmodi tẽplum esset visurus, particeps tamẽ eius esse voluit, & omnibus innotescere, quantæ sit beneficentiæ diuinæ, firmã inter ipsos domũ habere. Et hic primi versus sensus est, quo ait, Lætatus sum in his quæ dicta sunt mihi. In secundo versu externæ domus non meminit, de sancta ciuitate Dei tantùm loquens Ierusalem: & hanc exquisitissimis verbis ita describit, vt quam ciuitatem significet, cuiuis sit facile colligere: ac si diceret, Quid de vna solùm domo per Salomonem ædificanda loquor? est quidem & illud gratia, qua pusillanimitatem nostram Deus consolatur: sed maiora ego præuideo. Non de vna aliqua domo dictum mihi est, sed de magna ac celebri ciuitate, quæ vocatur Ierusalem, nec de ea quæ olim extructa est loquor: adhuc ædificanda est, imò iam nunc ædificatur, quã dico. Neq; tamen oculis exposita erit corporeis: sedquẽadmodũ hęc est ciuitas, habitura est similitudinẽ,

imò verò omnes absolutæ ciuitatis conditiones, Illic nemo quod suum est tuebitur, sed partes in commune conferentes totum facient vnũ. Nec vlla illic videbitur leuitas, sed ascendent omnes ad confitendum nomini Domini. Denique nulla etiam illic dominabitur iniquitas, sed omnes sedebũt sedibus iudicij & veritatis. Hęc dicta sunt mihi: propterea lætatus sum. Vt ergo certissimum est, filium meũ Salomonem ædificaturum esse templũ, ita etiã indubitatò filius pariter atque Dominus meus Melsias, hanc nobis ciuitatẽ extruet. Si ergo lætitia nobis est, certa sede inter nos habitare Deũ, quod gaudium, quæúe omniũ exultatio erit, vbi ipse Deus eam ciuitatẽ extruxerit, priúsque fundamẽtis superædificauerit? Quapropter quæ ad huius ciuitatis conseruationẽ faciunt, quæ ad pacẽ sunt Ierusalem, precor & abundantia diligentibus eã. Fiat pax in virtute tua, & licet ipse hãc tuam gloriam videre non potero, propter tamen fratres meos & proximos meos loquor pacem de te, imò propter inhabitatorẽ tuum Deum meum, quæro & precor omnia bona tibi. Ecce hunc vobis hìc libuit proponere psalmũ, vt nemo miretur, non vnum aliquid tantũ considerandum hodie nobis proponi. Nam & Dauid vnico Psalmo à domo Dei incipit, sed postea tam graphicè tantáque de ciuitate Dei loquitur, vt planè eius quod de domo Dei seu tẽplo proposuerat, oblitus videatur. Quòd si hunc ipsum cũ festiuitatis huius cantionibus cõparauero, nõ possum nisi vnũ eundémque vtrobique adfuisse Spiritum iudicare. Qui enim Dauid vno illo psalmo non modò de domo verùm etiã de ciuitate Dei loqui permouit, idẽ quoque patres Ecclesiæ sua inspiratione docuit, vt nos in externi tẽpli considerationẽ, etiam animarum nostrarũ, simúlque cùm militantis tum triumphantis Eccleſiæ recordari, admoneant. Preterea etiam peculiaris quædam, & sæpe repetita fit mẽtio scalæ, quam priùs quondam Iacob in somnis in Haram vidit, cuius summitas cœlos tangebat, in qua angeli Dei ascendebant & descẽdebãt. Et meo quidem iudicio hos firmissimos scalæ gradus arbitror, quibus cœlum cõscenditur. Principiò nihil leuissimorum hominum curare dicta, sed cũ Dauid dicere, Dilexi decorem domus tuæ Domine: non sedi cum concilio vanitatis. Et, Introibo in domum tuam: simúlque quæ Dauid erga externam domum pietas fuerit, quos sumptus eius causã fecerit, quo ordine omnia instituerit, cogitare. Tũ verò quid

Gene.28.

Psal.25.

alij in

alij in hãc rem contulerint, vt Ezechias, Iosias, Esdras, Zorobabel, Iudas Machabæus, postremò etiã quidij qui ante nos fuerũt patres nostri fecerunt, quid etiãnum multi pij in Templum cultúmque Dei cõferant, memoria colligere. Hęc quisquis cogitauerit, modò vel guttulam virtutis in se habuerit nostrã modò non irreligiositatem arguet, qui nõ, vt ita dicam, similia facimus, verùm etiam sacrilegis manibus, quæ alij maximo sumpto instituerunt, demolimur & rapimus. & hîc iam primus gradus scalæ nostræ esset. Tũ verò si quis secum cogitauerit, quã patres & externam templi domum politè custodiuerint, quã exquisitis ornamẽtis instruxerint: impossibile est, quin hæc apud se mussitet. Si ea externi templi, in quo verbum Dei prædicatur & sacramenta administrantur, est mundities, quæ mentium erit puritas, in quibus ipse Deus inhabitat? Si ea erga externa Templa est diligentia, quæ non ita necessaria Deo sunt, qua solicitudine animæ, quas ipse Christus liberauit, curandæ sunt? O fœditatem domus meæ, ò impuritatem conscientiæ meæ, si ad ea quæ in externa domo hac video, comparauero. Ignosce Domine, ignosce negligentiæ meæ, qui tanta ignauia cordis mei domum tibi in habitaculũ præparare negligo. Et hic secũdus gradus est scalæ nostræ. Iam verò si quis hoc etiam cogitauerit, licet multi in vnam domum conueneri-mus, omnes tamen vno tecto obtegi, omnes in vna domo orare, omnes vnum Deum eandémque salutem quærere, vnã denique Euangelij doctrinam audire, iisdem Sacramentis vti, aut, quemadmodum Paulus ait, omnes de vno pane participare, déque vno calice bibere, ideóque vnum panẽ idémque corpus fieri, perinde atq; in externis rebus multæ domús vnam ciuitatem, multi ciues vnam Remplicam constituunt, omnes tamen vnius domini imperio subesse, iisdem legibus, priuilegiis, eodem iure ciuili vti: hæc, inquã, si quis cogitauerit, iam tertium gradum conscendit, eámque ciuitatem, cuius Ioãnes in Epistola, & Dauid in hoc Psalmo meminit, conspicit. Hic, inquam, ex plurimis vnũ fit. licet enim multi simus, qui credimus, vnum tamen in Christo sumus: & quælibet licet ciuitas suam propriam Ecclesiam communionémque habeat omnem, tamen vna est Ecclesia. Et, vt in summa dicam, quemadmodum multi homines domũ, multæ domus vnã rempub. statuunt: ita & omnes multi in vnũ dirigimur, Pater, inquit Christus, rogo vt omnes sint, sicut

& tu pater in me & ego in te, vt & ipſi in nobis vnum ſint, vt credat mũdus, quia tu me miſiſti. Et Eſdras, Dominator domine ex omni ſylua terræ & ex omnib⁹ arboribus eius elegiſti vineam vnicã, & ex omni terra orbis elegiſti tibi foueã vnã, & ex oĩbus florib⁹ elegiſti tibi liliũ vnũ, & ex omnibus abyſsis maris repleſti tibi riuũ vnũ, & ex oĩbus ædificatis ciuitatibus ſanctificaſti tibimetipſi Siõ, ex oĩbus creatis volatilibus nominaſti tibi colũbã vnã, & ex omnibus plaſmatis pecoribus prouidiſti tibi ouẽ vnã, & ex oĩbus multiplicatis populis acquiſiuiſti tibi populũ vnũ, & ab omnibus populis probatã legẽ donaſti huic, quẽ deſideraſti, populo. Ex quibus ſanè facilè videmus quid ſit Eccleſia & qualis. Duo ſunt quæ Ciuitatem faciunt, muri & portæ: tria verò quæ exornant eam atque conſeruant, concordia ciuium, pietas religionis, iuſtitia legum. Et vbi hæc vnquã quã in Eccleſia pleniùs fuerũt? Ego ero ei, ait Dominus, murus ignis in circuitu, Et in Ioanne, Ego ſum, inquit, oſtiũ. Videmus ergo quia in Eccleſia rectus murus eſt, nimirum ipſe Deus, hîc iuſtæ portæ ſunt, nimirum Ieſus Chriſtus, Dei filius, Deus & homo, per quem ſi quis introierit, ſaluabitur, & ingredietur & egredietur, & paſcua inueniet. hic verus amor, verus Dei cultus, iuſtáque iudicia. huic Ciuitati nomen eſt Ieruſalem. hic enim veræ pacis eſt viſio: hîc pax inueniri atque haberi poteſt. At perpetuò hæc ciuitas cõſtruitur tonſionibus & preſſuris, expoliti lapides ſuis coaptantur locis, per manum artificis, diſponuntur permanſuri ſacris ædificiis. Architectus perpetuò incũbit ſtructuræ, nec feriatur, nec ceſſat per crucem afflictionéſque expolire lapides, coaptat, quemque in ſuum locum diſponit per legitimam vocationẽ & munus. Hæc cogita, & haud dubiè niſi planè impiùs, pro huius ciuitatis pace rogabis ipſe, & alios ad precãdum Dauidico exẽplo hortaberis, imò & ingemiſces & eiulabis, hanc ciuitatẽ tam miſerè inteſtinis diſſidiis laceratam, atque dirutã eſſe, tum etiam collapſam erigere, reſtituere, inſtaurare conaberis, quocũque poteris ſtudio: idque propter fratres & proximos tuos, imò propter donum Dei noſtri, quæ in hoc fundata eſt. Et hic tertiꝰ ſcalæ noſtræ gradꝰ eſt. Quòd ſi poſtremò & illud cogitatiõe ſedula ruminauerimus, quod omnia ea, quæ hîc habemus ac facimus ſiue in externo templo, ſiue in Eccleſia, nihil præter imaginem eſſe verorum bonorũ, quæ in cœlis expectamus, iam ſummum gradum conſcendimus.

Zach.12.
Ioan.10.

dimus,& Ieruſalem quæ ſurſum nos eſt, attigimus, vbi omnia pleniùs perfectiúſque videbimus, habebimus atque peragemus. Hic vmbram,illic verum lumen videre dabitur: hic quidem diuinas,ſed ad tempus: illic ſempiternum audituri,laudes audimus,hic Deum in verbo ſuo ac ſacramẽtis præſentem habemus,illic ipſum vti eſt habituri,imò ipſo fruituri: hic requieſcunt corpora,illic vtrumque corpus requieſcet & anima. Et vt breuiſsimè comprehendam quod ſentio,ſi imago tam ſuauis eſt,quæ dulcedo veritatis erit? Hæc conſidera,hæc meditare:& cum Dauid cõpelleris dicere, Quàm dilecta tabernacula tua Domine virtutum,concupiſcit & deficit anima mea in atria Domini. Ecce hi quatuor illi gradus ſunt,per quos cœlum aſcenditur. Vt primùm in externa domo in laude diuina gratiarúmque actione inueniamur: deinde cõſcientiæ noſtræ ſecretiora ingreſſi,illic emundauerimus domum mentis. Tertiò calamitates cladéſque Eccleſiæ conſideremus, próque virili noſtra inſtaurandæ incumbamus: ac quartò denique omnium quæ retro ſunt obliti,ad ſolam ſupernam cœli patriam cupidè anhelamus. Sic ſic angelo propinquos haberemus,imò ipſe ſe nobis Deus & videndum & audiendum offerret: iiſdémque verbis quibus olim Iacob alloquebatur,affabitur, Ego ſum Dominus Deus Abraham patris tui,& Iſaac. terram,in qua requieſcis,dabo tibi. Sanè omnes vicini in hanc vocem erumpentes,dicerent, Terríbilis eſt locus iſte: hîc aliud profectò nihil eſt, niſi domus Dei,& porta cœli. Hinc omnes pij emendarentur,omnes inimici noſtri confunderentur: imò verò Deum in nobis habitare fateri compellerentur. ſed quis non videt,quantum ab his diſtemus? Vtinam vel infimum gradum daretur cõſcendere,tantúmque in externis aliquanto honeſtiùs exhiberemus nos. Verùm,quia nec hunc attingimus. nihil cæterorum in nobis certum eſt. & quales tandem ſumus,qui Chriſtianum nomen nobis vindicamus? Quo tandem modo cæteros exuſcitabimus? qua ratione hoſtium noſtrorum ora obturabimus? Agitè ergo, in hoc incumbamus,vt iam non modò profeſsione nuda,verũ etiam ac multò magis facto Chriſtiani ſimus,vt hoc in externa domo tempus ita impendamus,quo in ſupernam recipiamur Eccleſiam,in cœleſtem Ieruſalem,vbi perpetuum gaudiũ,ſempiternáque exultatio eſt. In hoc noſtros pios conatus miſericors adiuuet Dominus,Amen. *Pſal.83.* *Gen.28.*

SERMO TERTIVS.

VT hic, quem instituí, plus aliquando ponderis habeat sermo, exordio illius quædã D. Augustini verba, quibus olim in hac festiuitate ad suos credentes vsus est, propo-

Augusti. ser-mo. 5. de dedi-catione.

nam. Celebritas, inquit, huius congregationis dedicatio est domus orationis. Domus ergo nostrarum orationum ista, domus autem Dei nosipsi. Si domus Dei nosipsi, nos in hoc seculo ædificamur, vt in fine seculi dedicemur. Aedificium, imò ędificatio habet laborem, dedicatio exultationẽ. Quod hic fiebat, quando ista surgebant, hoc fit modò cùm congregantur credentes in Christũ. Credẽdo enim quasi de syluis & mõtibus ligna & lapides præcidũtur: cũ verò catechizãtur, baptizãtur, formantur, tanquam inter manus fabrorum & opificũ dolãtur, colliniũtur, cõplanantur. Verũtamen domũ Domini non faciunt, nisi quando charitate cõpaginantur. Lingua ista & lapides si non sibi certo ordine cohærerent, si non se pacificè innecterent, si non se inuicẽ cohærendo sibi quodammodo amarent, nemo huc intraret. Denique quãdo vides in aliqua fabrica lapides & ligna benè sibi cohærere, securus intras, ruinam non times. Volens ergo Dominus, nõ dissentionis, sed vnitatis Deus & Dominus Iesus intrare, &

Ioan. 13.

in nobis habitare, tanquã ædificando dicebat, Mandatum nouum do vobis, vt diligatis vos inuicem. His D. Augustini verbis hũc exordiri libuit sermonẽ, duabus potissimũ rationibus. Primò, vt videamus nihil nos nouũ facere, cũ dedicationẽ annuã celebramus: nempe, cuius ipsius etiã Augustini tẽporib⁹ magna fuerit celebritas. Deinde, vt quã multa hoc nobis festo cogitanda proponãtur, cogitemus. Et quidẽ ab externa illa orationis domo Augustinus orditur, mox tamẽ ad eã, quæ nos sumus, domũ transit, nimirũ magnã differentiam inter domũ orationis, & domũ Dei statuens, orationis enim domũ, hominũ ædificarunt manus: quòd autẽ nos Dei domus sumus, diuina operatio fecit. In hoc De⁹ pater creauit nos, in hoc Deus filius redemit nos, in hoc Deus Spiritus sanctus dedicauit atq; sanctificauit nos. Vnde cũ Isaia, q

1. Cor. 3.

nos oẽs opus manuum Dei simus, simul cõfitendũ est omnibus, & pro se quisq; dicere, necesse habet, Manus tuæ, Dñe, fecerũt me. Id quod ipse etiã Paul⁹ vult cũ ait, Nos Dei agricultura sum⁹. Hæc sanè differentia inter domũ orationis & & domũ Dei diligẽter cõsiderãda nobis est, ne, quod Iudæi,

externam

externam hanc domum respicientes, nostrimet ipsorum obliuiscamur. Neque enim quia orationis domum habeamus, satis est, fratres, vt nos quoque Dei & simus, & maneamus domus laborandum est. Hîc rei cardo versatur, huc quoque in hac festiuitate patres respexerunt: id quod in omnibus ipsorum sermonibus videre est, iis nimirum quos de hac celebritate & conscripserunt, & post se posteritati reliquerũt. Et horum ipse quoque exemplum sequar, atque hunc quem modò institui sermonem, cum diuo Augustino ab orationis domo exordiar: tandem verò nobiscum, hoc est, cum domo Dei spirituali cõcludam. Vtrobiq; enim vitium est, vtrobiq; cùm animaduersione, tum emendatione opus est. Quòd si verè Christiani nos sumus, consilio haud dubiè atque labore, tum precibus atque votis, vtrobiq; vt pro voluntate res succedat feliciter, instabimus. Agè igitur, succinctè quod vitij genus, & vbi sit, deinde qua ratione mederi possit indicabo, quo omnibus innotescat piis, quàm nunc cùm in orationis, tùm etiã ipsius in Dei domo periculosè habitemus: tum admoneantur quid cuique facto opus sit, spe futurũ esse, vel ali quis tantum ex omnibus rectiùs afficiantur, vt tantùm ardentiùs precemur Deum, qui ruinosam domũ suã instauret, vt qui vnus optimè, qua id ratione cõfieri possit, nouit, ipsáque tẽporis opportunitas exigit. Ergo principio cum Aggęa Propheta propono, qui ait, Quis in vobis est derelictus, qui vidit domũ istã in gloria sua prima? & quid vos videtis hanc nunc? nunquid nõ ita est, quasi nõ sit in oculis vestris? His verbis Aggæus populum Israëlem in instauratione templi à Chaldæorum Rege desolati atque exusti alloquitur: ideo tamen, vt hinc cõsolandi eos sumeret materiã. Cùm enim nonnulli superstites essent, qui primum illud templum viderãt, ac postea nunc præinopia nõ posse se pristinũ templo decorem induere facilè animaduerebant, pusillanimes facti, eiulabant ac miserè sese excruciabant, quẽadmodum in Esdra videre est. Hinc iam Aggæus occurrit, Scio, inquit, primum illud templum eiúsque decorem in memoriam reuocantibus, nullam huius videri comparationem, eóque abiectis esse animis. Sed quæ Dei sit intentio, intelligite. hæc enim dicit Dominus exercituũ, Pergite ædificantes, nec vlla argenti auríue acquirendi cura afficiemini: meum est argentum & meum est aurum. Nec vos huius templi terreat vilitas: magna enim erit gloria domus istius nouissimę, plusquam primæ, di

Agg. 2.

1. Esd. 3.

Agg. 2.

mæ, dicit Dominus exercituum. Hoc modo Aggæus populum conferentem huius ſecundi templi vilitatem cum prioris illius gloria atque magnificentia, nō vt pudefaceret aut culparet, ſed vt conſolaretur & erigeret. Quanquam ipſorū culpa non erat, qui eādem ſecundo templo, quæ fuerat olim primi, optabant: tamen inopia laborabant, & quod volebāt efficere, facultas nō erat. Propterea Deo poſsibile eſſe, Propheta ait, quod hominibus erat impoſsibile. Secus noſtræ res habent. Si enim apertis oculis diligētiùs voluerimus attendere, facilè videbimus domū Dei, ſiue orationis ædem, ſiue ſpirituale Dei templum reſpicias, priſtinæ magnificentiæ multū eſſe diſsimilē: at noſtra id culpa: poſſēmus enim nos id, ſi modò voluntas adeſſet, emūdare. Proinde nō nunc ego iſta prophetica voce, quemadmodum Aggæus, pro cōſolandis vobis vſurpare poſſum, ſed per ea noſtrā arguere negligentiam cogor, qui longè aliter quàm illi viuimus. Illi quidem libenter templi decorem magnificaſſent, ſi potuiſſent: nos poſſumus, ſed nolumus: ideoque ipſi quidem conſolari merebātur, nos repræhenſione digni ſumus. Ad omnes igitur pios loquor, Quis in vobis eſt derelictus, qui vidit domum iſtam in gloria ſua prima? Quis tam ſimplex, qui, dum hanc domum aſpicit, quomodo extructa, decorata, dotata, quàm pulchrè ſtatutis ordinationibúſque inſtructa ſit, non fateatur, patribus noſtris maiorem in Deum charitatem, in honeſtate deuotionem, in oratione ardorē, in verbo deſiderium, tum etiam omnes in bonum ardentiores alacriorésq; fuiſſe, quàm nos in hac noſtri tēporis domo? Ad hæc ipſi fatemur, ſerò nos eam, ſi non iam & extructa & decorata, dotatáq; eſſet, vel ædificaturos vel dotaturos eſſe. Et quid hoc, niſi apertiſsimum indicium eſt, eam vel dilectionem, vel deuotionem, vel alacritatem, Deique timorem iam non in nobis, quæ olim in patribus, eſſe? imò quid, niſi quòd ipſi palàm, quàm in noſipſos affecti, nec Deū nec diuina curamus, loquimur? Et quid domum, quam illi ædificarunt, nobis ſupereſſe, cùm nulla pietatis adſit ſimilitudo, prodeſt? quid externè hanc domum exornare iuuat, & vera ornamenta nihil curare? Tum verò optimè ornatum eſt templum, quando tur matim in illud cōcurrimus, diuino cultui ſincerè inſiſtimus, ardenter oramus, cupidè verbum auſcultamus, diligenter ſacramentis participamus. Tum, inquam, verè decorata eſt, quando vigilantibus miniſtris, grauibus ſacerdotibus, ſeueris præ

ris prædicatoribus, deuotáque plebe conferta est Ecclesia. Tum ornatè omnia dispositа sunt, quando omnes ingredientes templum, vna domus Dei facti sunt, præter Deum nihil quærunt, amant, cogitant, parati séque suáque omnia Deo offerre. Tales fuêre Patres: idque etiamnum ipsorum ostendunt vestigia, quibus nulla pecuniæ sumptuúmque vel parcitas vel pœnitudo aderat, quando si quid Deo impendendum erat, nemo postremus esse volebat, quisque ne Christianum quidem se putasset, si vel ea in re negligens fuisset, vel quicquam charius in omni sua facultate habuisset: annon hæc vehementer desiderantur ornamenta hac nostra tempestate? Consideremus, quomodo vel in Ecclesia, vel extra eã nos geramus, & quid tandem futurum sit cogitemus. In Ecclesia, exigua omnium deuotio: & si quid tamen facimus, ingenti id fit negligentia: vt taceam quę in ea mala fiunt, ita vt nonnullis, & sanè non paucis, nil nisi nugarum, negotiationum, impietatis domus, & spelunca latronum sit, & quidem extra eam nil præter apertam manifestámque impietatem videre est, vbi planè obliuioni traditum est omne quicquid in Ecclesia sanæ doctrinæ propositũ est, quicquid pium exemplis ostensum est, nempe volucres cœli comedunt illud. Illic quàm vulgus hominum sit fide, dilectione, fructu, omníque pudore vacua colligitur verbis atque factis: illic, inquam, quàm grauia, impiáque vitia, quàm immania peccata, facinora perpetrentur, abundent, regnent: & vt summa dicam, totus hic mundus omnino solutus in omne malum est. Vitia atque dedecus nihil æstimantur, quòd omnes iis submersi sint: contrà beneficentia, fides, simplicitas, sobrietas, pudicitia, cõcordia nunquam perinde atque modò rara inter Christianos fuêre. In Ecclesia locus est Euangelio, scilicet: foris nec locus illi, nec vacat tempus, nec minus absurdum est extra Ecclesiam Euangelij meminisse, quàm si in œnopolio de ieiunio verba facias: aut in taberna de contemptu mundi: in lupanari de pudicitia prædices: ita omnium propè mortalium mores, gestus, vita, consuetudinésque in temporaneam carnalémque concupiscentiam propensę sunt, nimirum Ethnico more. Meritò ergo cum Aggæo dico, Cõsideremus fratres quomodo in hac se domo patres nostri gesserunt, qua ratione in ea commorati sunt, tum quàm nos illis dissimiles simus videamus. Quàm non hæc dissimilitudo nos deceat, quis propterea finis expectandus sit, cogitemus: Agg. 1.

omni qua possumus diligẽtia, hoc agamus, vt pristinam hæc domus gloriam suam recuperet: ne nosmet confundamus, omnia in ea vt sint decora ordinatáq;, nos contrà deformes & nudi. Propellite famam iniquam, quod præ cæteris plures ad pietatem occasiones habeatis, omnibus tamen pigriores & ficis & maneatis: imò verò in huius domus cõsideratione, quàm omnia in spirituali domo Dei sint deformata, cogitemus. Si quis in vobis, qui vidit domum istam in gloria sua prima, hic proculdubio facilè quàm diuersi nostri mores sint, cum patrum vita intelliget. Sed quis mihi prioris Ecclesiæ decorem enarrabit, in quis? Lege igitur Acta Apostolorũ, lege patrum scripta: Deum immortalem, quàm hæc domus
Thren.4. deformata! quàm est ruinosa Ecclesia! Quomodo obscuratum est aurum, mutatus est color optimus, & nemo afficitur? non est qui consoletur eam: quisque suam domum ædificat: omnes momentaneum hoc tempus in clamoribus, in furiis, adhuc in mortali corpore, mox vermibus esca futuro, positi voluptuosè transigunt: nemo quomodo piè consummet cogitat, tantúmque quæ cõmoda sunt, non quæ honesta inquirimus: cùm tamen apertè videmus, ipsáque experientia do-
Agg.2. cemur, nihil nos proficere. Seminamus multum, inferimus parum, per terras conquisitas mercedes in sacculũ pertusum mittimus, inferimus in domos multa, & dominus exufflat in ea: annon hæc multis iam annis edocti sumus? Et quid causæ est? quia domus Dei deserta est, eius curã omnes in ventum abiiciunt: cùm alius, Quid mea refert, inquit? tãtúmque soluendo vt sit, curat: alius, Hæc mihi minima omniũ cura est, modò panem in domo mea habeam, ait: tertius deinde, Eho sacrificium, atque monachorum res atque contentio est, qui dum alterutrum inuicem satis fuerint conuitiati, sponte cessabunt, clamat. Tum Principes rerũ nihil agunt, omnes quidem vitiatam domum cognoscunt, nemo manum applicat: ac tantùm Christiani fidei cura tangimur: hæc, quę nostra est
Exod.36. pietas, Ecclesiæ impendimus. Olim cùm Moses tabernaculũ erigeret, omnis populus contribuebat, cui aurum non erat, pilos caprarum conferebat: ísque omnis erga Dei honos ac cultum ardor erat, vt abundantibus, quæ ad tabernaculi structuram requirebantur, omnibus, Moses per præconẽ, ne quis
1.Parali.29. præterea quicquã offerret, prohibere cogeretur. Dauid quo-
2.Reg.7. que præparante ea, quæ ædificando templo per Salomonem necessaria erant, tam prõptus erat populus, vt sublatis in altum ma

tum manibus, Dauid ad Dominum precaretur, vt isthæc in populo voluntas conseruaretur æterna. Sic Aggæa populum pro sua negligentia corripiente, Scriptura Zorobabel omnémque populum confortarum fuisse commemorat. Sic & Ezechias Leuitas conuocatos alloquitur, dicens, Audite me Leuitæ, & sanctificamini, mundate domum Domini Dei patrum vestrorum, & auferte omnem immunditiam de Sanctuario. Deinde etiam cohortans eos, addit, Tradite manus Domino, & venite ad Sanctuarium eius, quod sanctificauit in æternum. Sic denique recuperato per Machabæos templo, quod Antiochus diſsiparat, omnis multitudo graranter instaurationi incumbit. Nos soli Ecclesiasticarum nostrarum domos collapsas negligimus: nemo illarũ causam suscipit. Et quidem possemus, si voluntas adesset, omnes auxiliari, quando singuli vel vnum tantùm emendare possemus, omnésque ad Deũ cum Machabæis clamare, vt desolati templi sui causam suscipiat, nec posthac ita illud erui permittat, nósue eo modo in alienæ gentis potestatem deuenire concedat, sed potiùs si quando labi contigerit, clemẽter corripiat, ac rursus in gratiam recipiat. Putáne, eiuscemodi oratio, è corde procedens ac vehemens aliquid efficeret? Hæc, inquã, ipsi etiam pauperes conferre possent, nempe nec aurum nec argentum impendere, sed voluntatẽ bonam, orationem sedulam, vitam innocentem, piúmq; coram liberis suis exemplum exhibere. Sed quanta potentes huic rei commodare possent, seculares pariter atque ecclesiastici? Sed hîc laboratur, quòd nemo manum rei applicat. Adhuc tamen ipsorũ officij est, domus Dei cura tãgi, nec vnquam hæ res tam in abiectis, perditis, atq; desperatis esse possunt, quin, coniunctis duorũ horum Magistratuũ auxiliis, restitui possint. Magnũ quid Moses moliebatur, ac coniuncto fratre benè succesit. Sed qs nos huc suo sermone inducet? Aggæus clamat, Ascendite, & ligna afferte. Ezechias ait, Sãctificamini Leuitę. Paulus Timothæo suo, & per hũc omnibus in Ecclesiastica eminentia constituris, scribit, Prædica verbũ, insta opportunè, importunè, argue, obsecra, increpa in omni patientia & doctrina. Sed frustra hæc omnia. Ecce hoc vult Aggæus, cùm ascẽdere, atq; ligna cædere iubet. At peculiari Iosue atq; Zorobabel admonitione hortat⁹, hoc est, Ecclesiasticũ atq; secularẽ magistrat⁹ affat, horũ id reqrit officiũ, prę cęteris vt sup domũ Dei intẽdãt atq; vigilẽt, horũ etiã cõiũctis auxiliis op⁹

Agg. 1. & 2.

2. Paral. 29.

2. Paral. 30.

2. Timoth. 4.

est, si

est, si modò tandem aliquando effectũ voluerimus. Sic Moses & Aaron, Dauid & Nathan, Ezechias & Leuitæ, Ioas & Ioiada, Iesus siue Iosue, & Zorobabel, auxilia consiliáque cõmunicabant. Ecclesiastici prelati nostri iustũ zelũ, diligẽtẽ curã, verũ ardẽtémque amorẽ, cõstantes & sedulas prædicationes, vitã piam, sua violentia exẽpla, sciẽtiã atq; sapiẽtiã in mediũ adferãt. Seculares Magistratus timorẽ, humilitatẽ auxiliúmq; in regnũ Dei conferãt, quò super omnia exaltetur. Deum immortalem, quàm facilis esset collapsę Ecclesiæ instauratio, sic omnibus opem ferẽtibus. Hæc igitur cogitemus, horum enim præsens nos admonet festiuitas, nẽpe quî se patres nostri in Ecclesia gesserũt, & quæ aliquando totius Ecclesię fuerit gloria. Considerandũ est quàm longè vtrinq; deflexerimus, vt restituãtur omnia, opitulãdum est. Ne nos his postremis tẽporibus derelinquat Deus, rogandus est: verè enim adueſperascit. Ipsum orare decet, *Mane nobiscum*. Id ergo vt faciamus, diuina nos adiuuet gratia, *Amen*.

SERMO QVARTVS HAC festa die in secundam Dominicam, post Trinitatem incidente.

VTrumque Euangelium cùm *Dominicale, tum Dedicationis* festiuale conuiuij mẽtionem habet. Et in Dominicali quidẽ Christus opiparã cœnã, *ad quã multi* sunt vocati, proponit. hîc verò in *festi huius* Euangelio Christus Zacchæi conuiua cõmemoratur. Atque vtinã eo, quo Zacchęus, modo conuiuia institueremus. Ille enim inuitat pauperes. Ecce, inquit, *dimidiũ* bonorũ meorũ do pauperibus. Quibus debebat, inuitabat. Etsi, ait, aliquem defraudaui, reddo quadruplũ. Inuitauit Christũ, & cũ gaudio sucipit. Hoc nemo cogitat: sed hòc solùm cõsideramus, quòd cõuiua fuerit Christus. Sic etiã in alio Euãgelio exẽplum conuiuiorũ venãtur. Id quod fortè cõcededũ esset, si famuli nostri iussi ad exitus viarũ & sepes pauperes vocarẽt, atq; discũbere facerent. Sed rarò id fit: eóq; minus ad defendendas crapulam & cõmessationes nostras, hæc euangelia faciunt. Aliud quiddam Christus requirebat, dum Cœnę parabolam proponebat. non externa conuiuia, quemadmodum hodie dixi. tum etiam *non* commessandi gratia, sed vt quæreret quod perierat, Zacchęi domum ingressus est. Non suis cõmodis illic *inhia*bat, aut

aut corporis voluptatem requirebat: sed spiritualia cõmoda, æternáq; salutẽ intulit. Hodie salus huic domui facta est, inquit. Hoc Christus quæsiuit: ob hoc Zacchæus exultauit. nihil aliorum murmurationes horrescebãt: neq; enim propterea vel Christus quod inceperat, implere desistit, vel Zacchæus à concepto piæ voluntatis proposito relabitur. Huius rei Dedicatio nostra nos admonet: hoc considerandum est, eóq; modo hęc frequentanda est celebritas. Propterea enim hoc Euangelium legimus, vt & ipsi domorũ nostrarum salutem quæramus. Quæris quarum? primùm animę atq; conscientiæ. Et quæ salus illarum? esse filios Abrahæ. Et quomodo id potest fieri? per fidem. Quæ verò fides illa Abrahæ? & in suo semine omnes populi benedicendi essent. Et quid est benedici? nempe ab æterna maledictione absolui. Hæc conscientiarũ animarúmq; nostrarũ salus est: sed vbi hanc quærere necessum est? illic vbi Zacchæus & quæsiuit & inuenit, quęsiuit videre Iesum. Neq; id per nosmet possumus: neq; vlla creatura eã salutẽ cõferre potest. Nisi enim Dominus ædificauerit domũ, in vanum laborant, qui ædificant eam. hũc prima fundamenta locare oportet, qui nisi incipit, omnia nostra recidunt. Quòd si salutẽ nostram apud eum, qui potis est dare, quæsierimus, etiam illa domui nostræ continget, quod quærimus, inueniemus. Vis autẽ adhuc aliam videre domũ, cuius salus quærẽda est, Sãctã, Catholicã, Christianã, atq; Apostolicã Ecclesiã cogita: hæc vera Dei viui domus est. Quæ autẽ huius salus est? nẽpe, quãdo verè de ea dici potest, Ecce tabernaculũ Dei cũ hominibus. Hæc ipsa Ecclesiæ salus est, tũ securè atq; optimè homines in Ecclesia habitant, quando Deus in ea cõmorãs agnoscitur, creditur, laudatur, timetur, amatúrq; vti Deus, quando ipsum solũ Deũ nostrũ esse, nos ipsius populus manere studemus, quando ipsius cõsolationẽ internè, auxiliũ defensionémq; eius externè experimur. hęc, inquam, salus Ecclesiæ est. Et vbi quærenda hæc est? apud Christum. Nisi Dominus custodierit ciuitatem, frustra vigilant qui custodiunt eam. At quomodo illa quæritur. Id Dauid verbis atque exemplo docet, cùm ait, Rogate quæ ad pacẽ sunt Ierusalẽ, & abũdãtia diligẽtibus te. Nihil enim ita atq; pax Ecclesiæ necessariũ, maximè verò in turribus eius. Si enim illic discordia, dissidiúmq; fuerit, nempe in doctrina fidei, consistere ciuitas illa non potest. Rogate ergo quæ ad pacem sunt, maximè ad pacem turrium. Atque hæc illa

Luc. 19.

Psal. 116.

Psal. 121.

Dauid doctrinæ vox est, Fiat pax in virtute tua, & abundantia in turribus tuis. propter fratres meos & proximos meos loquebar pacem de te. propter domum Dei nostri quæsiui bona tibi. Ecce hoc esset salutem quærere totius Ecclesiæ domus nostræ. Sed hæc externa domus silentio prætereunda non est, quia & ipsa, licet alio modo, salute indiget. Est autē illius domus salus hæc. quando verè ac grauiter in ea verbum Dei prædicatur, Sacramenta rectè administrātur, Deus toto mentis affectu in ea benedicitur, illius gratia atq; mirabilia cogitantur, ignitæ ardentésque in ea preces afferuntur. Hæc enim & nubes penetrant, quādo in ea meditamur & incipimus, quæ in cœlis in æternum facturi sumus: breuiter, quando domus illa orationis est, nemo eam speluncam latronum faciat: quando Dei domus est, nemo negotiationis tabernam faciat: si imago cælestis est Ierusalem, hoc est, si in ea meditanda, auspicanda quę tandem in æterna patria consequi speramus, pia sanctáq; conuersatione ornanda est. Hæc huius domus salus. verùm vbi hęc quęrenda est? id modo atq; forma Salomon docet, qui perfecto tēplo, quod Hierosolymis extruxerat, pretiosissimo coram altari, in populi totius frequentia expansis in cœlum manibus, dixit, Domine Deus Israël, non est similis tui Deus in cœlo desuper & super terram deorsum, qui custodis pactū & misericordiam seruis tuis, qui ambulant coram te in toto corde suo, qui custodiui seruo tuo Dauid patri meo, quæ locutus es ei. Ore locutus es, & manibus perfeciſti, vt hæc dies probat. Nunc igitur Domine Deus Israël, conserua famulo tuo Dauid patri meo, quæ locutus es ei, dicens, Nō auferetur de te vir coram me, qui sedeat super thronum Israël. ita tamen, si custodierint filij tui viam suam vt ambulent coram me, sicut tu ambulasti in conspectu meo. Et nunc Domine Deus Israël, firmētur verba tua quæ locutus es seruo tuo Dauid patri meo. Ergóne putandum est, ꝙ verè Deus habitet super terram? Si enim cœlum & cœli cœlorum capere te non possunt, quomodo domus hęc, quam ædificaui tibi? Sed respice ad adorationem serui tui, & ad preces eius, Domine Deus meus. Audi hymnum & orationem quam seruus tuus orat coram te hodie, vt sint oculi tui aperti, & aures tuæ intentæ super domum istam nocte ac die, super domum de qua dixisti, Erit nomen meum ibi, vt exaudias orationem quam orat in loco isto seruus tuus: vt exaudias deprecationem serui

2. Par. 6.

ſerui tui & populi tui Iſrael, quodcunque orauerit in loco
iſto, & exaudies in loco habitaculi tui in cœlo, & cùm exau-
dieris, propitius eris. Si peccauerit homo in proximum
ſuum, & habuerit aliquod iuramentum, quo teneatur ad- I.
ſtrictus, & venerit propter iuramẽtũ corã altari tuo in domũ
tuam, tu exaudies in cœlo, & facies, & iudicabis ſeruos tuos,
condemnans impium, & reddens viam ſuam ſuper caput
eius, iuſtificánſq; iuſtum, & retribuens ei ſecundum iuſti-
tiam ſuã. Si fugerit populus tuus Iſraël inimicos ſuos (quia II.
peccaturus eſt tibi) & agentes pœnitentiam, & confitentes
nomini tuo venerint & adorauerint, & deprecati te fuerint
in domo hac: exaudi in cœlo, & dimitte peccata populi tui
Iſraël, & reduces eos in terram, quam dediſti patribus eo-
rum. Si clauſum fuerit cœlum, & non pluerit propter pec-
cata eorum, & orantes in loco iſto, pœnitentiam egerint, III.
nomini tuo, & peccatis ſuis conuerſi fuerint, propter affli-
ctionem ſuam: exaudi eos in cœlo, & dimitte peccata ſer-
uorum tuorum, & populi tui Iſraël, & oſtende eis viam
bonam per quam ambulent, & da pluuiam ſuper terram,
quam dediſti populo tuo in poſſeſsionem. Fames ſi oborta
fuerit in terra, aut peſtilentia, aut corruptus aër, aut æru- IIII.
go, aut locuſta, vel rubigo, & afflixerit eum inimicus eius,
portas obſidens, omniſque plaga & infirmitas preſſerit,
cuncta deuotio & imprecatio quæ acciderit omni homini
de populo tuo Iſraël, ſi quis cognouerit plagam cordis ſui,
& expanderit manus ſuas in domo hac, tu exaudies in cœlo
in loco habitationis tuæ, & repropitiaberis, & facies vt des
vnicuiq; ſecundũ omnes vias ſuas, ſicut videris cor eius: quia
tu noſti ſolus cor omniũ filiorũ hominũ, vt timeant te cun-
ctis diebus quibus viuunt ſuper faciẽ terræ quam dediſti pa-
tribus noſtris. Inſuper & alienigena, qui non eſt de populo V.
tuo Iſraël, cùm venerit de terra longinqua propter nomen
tuum (audietur enim nomen tuum magnum, & manus tua
fortis, & brachium tuum extenſum vbiq;) cùm venerit ergo,
& orauerit in hoc loco, tu exaudies in cœlo, in firmamen-
to habitaculi tui, & facies omnia pro quibus inuocauerit
te alienigena: vt diſcant vniuerſi populi terrarum nomen
tuum timere, ſicut populus tuus Iſraël: & probent quia
nomen tuum inuocatum eſt, ſuper domum hanc, quam
ædificaui. Si egreſſus fuerit populus tuus ad bellum contra VI.
inimicos ſuos, per viam, quocunque miſeris eos, orabunt

te contra viam ciuitatis, quam elegisti, & contra domum quam ædificaui nomini tuo, & exaudies in cœlo orationes eorũ, & preces eorum, & facies iudicium eorum. Quòd si peccauerint tibi (non est enim homo, qui non peccet) & iratus tradideris eos inimicis suis, & captiui ducti fuerint in terrã inimicorum, longè & propè & egerint pœnitentiã in corde suo in loco captiuitatis, & conuersi deprecati te fuerint in captiuitate sua dicentes, Peccauimus, iniquè egimus, impiè gessimus, & reuersi fuerint ad te, in vniuerso corde suo, & tota anima sua, in terra inimicorum suorum, ad quã captiui ducti fuerint & orauerint te, contra viã terræ suæ, quam dedisti patribus eorum, ciuitatis quam elegisti, & templi quod ædificaui nomini tuo: exaudies in cœlo in firmamento solij tui orationes eorum, & preces eorum, & facies iudicium eorum, & propitiaberis populo tuo qui peccauit tibi: & omnibus iniquitatibus eorũ, quibus præuaricati sunt in te, & dabis misericordiam coram eis qui eos captiuos habuerint, vt misereantur eis. Populus enim tuus est, & hæreditas tua, quos eduxisti de terra Aegypti, de medio fornacis ferreæ, vt sint oculi tui aperti ad deprecationem serui tui, & populi tui Israël, & exaudies eos in vniuersis, pro quibus inuocauerint te. Tu enim separasti eos tibi in hæreditatem de vniuersis populis terræ, sicut locutus es per Mosen seruum tuum, quando eduxisti patres nostros de Aegypto, Domine Deus. Factum est autem cùm complesset Salomon orans Dominum omnem orationem & deprecationem hanc, surrexit de conspectu altaris Domini. Vtrunque enim genu in terram fixerat, & manus expanderat in cœlum. Stetit ergo & benedixit omni Ecclesiæ Israël voce magna, dicens, Benedictus Dominus, qui dedit requiem populo suo Israël, iuxta omnia quæ locutus est. Non cecidit, ne vnus quidem sermo, ex omnibus bonis, quæ locutus est per Mosen seruum suum. Sit Dominus Deus noster nobiscum, sicut fuit cum patribus nostris, non derelinquẽs nos, neque proiiciens, sed inclinet corda nostra ad se, vt ambulemus in vniuersis viis eius, & custodiamus mandata eius, & cæremonias & iudicia quæcunque mandauit patribus nostris: & sint sermones mei isti, quibus deprecatus sum coram Domino, appropinquantes coram Domino Deo nostro die ac nocte: vt faciat iudicium seruo suo & populo suo Israël per singulos dies, & sciant omnes populi terræ,

2. Par. 6. Eccl. 8. 1. Iaan. 1. Dan. 10.

tæ, quia Dominus ipse est Deus, & non est vltra absq; eo, sit quoq; cor nostrũ perfectũ cũ Domino Deo nostro, vt ambulemus in decretis eius, & custodiamus mãdata eius, sicut & hodie. Igitur Rex & omnis Israël cũ eo immolabant victimas corã Domino. Mactauítque Salomon hostias pacificas, quas immolauit Domino, boum viginti duo millia, & ouiũ centum viginti millia, Et dedicauerunt templum Domini Rex & filij Israël. In die illa sanctificauit Rex medium atrij, quod erat ante domum Domini. Fecit quippe holocaustum ibi, & sacrificium, & adipem pacificorum: quoniam altare æreum quod erat coram Domino, minus erat, & capere non poterat holocaustum & sacrificium, adipem pacificorum. Fecit ergo Salomon in illo tempore festiuitatem celebrem, & omnis Israël cum eo, multitudo magna, ab introitu Hemath vsque ad riuum Aegypti, coram Domino Deo nostro septem diebus, & septem diebus, id est, quatuordecim diebus, & in die octauo dimisit populos, qui benedicentes Regi, profecti sunt in tabernacula sua, lætantes, & alacri corde, super omnibus bonis, quæ fecerat Dominus Dauid seruo suo, & Israël populo suo. Ecce hoc est planè & vbique domui nostræ salutem quæsiuisse. Et hîc quidem facile est cuiuis videre quæ piis cogitanda hodie proposita sint. Atque vtinam eiuscemodi cogitationibus occuparemur. Quid enim vtilius, quid magis necessarium, maximè his temporibus, quando admodum inualidè domus nostra perstat, intus exteriúsq;, tẽporaneè spiritualiter priuatim atq; in genere? Et quid multis? Securis ad radicem arboris posita est. Propterea quæcunque arbor non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur. Salutem, fratres, domus nostræ quæramus, dum Christus adhuc in via est, inuocemus eum dum propè est. Sanè eiusmodi materia dicendi digna est prẽsens celebritas: tum multa satis mihi illa Salomonis historia occasio dicẽdi offertur, quãdo omnino eum locum attigimus, vbi diligentia, qua templum ædificarit, commemoratur: non inconueniens nostræ dedicationi materia. Sed periculosæ hæ motiones bellorúmq; rumores in causa sunt, vt nihil præter lamẽtari ac queri possim. Propterea & hunc ipsum sermonem cum Dauidis querela concludam. Et fortè eiusmodi querela faciet, vt proprię inopiæ agnitionem, commissa scelera cognoscamus. Hinc pro vitæ emendatione ardenter orare discamus. id enim

Matt. 3.

Phil. 4.

maximè necessarium erit. Ionæ enim prædicatio considerari vult. Illi quidem populo quadraginta dies pœnitentiæ cõtulit, an idẽ tempus nobis detur, incerti sumus. Et quæ illa Dauid querela? Domine Deus quousque iraſceris super orationem ſerui tui? Cibabis nos pane lacrymarum, & potum dabis nobis in lacrymis in menſura. Poſuiſti nos in contradictionem vicinis noſtris, & inimici noſtri ſubſannauerunt nos. Deus virtutum conuerte nos, & oſtende faciem tuam & ſalui erimus. Hæc illa Dauid querela eſt, in qua neceſsitatẽ, qua ipſe, atque populus ſuus illo tempore premebatur, enumerat. Tres verſus ſunt, quibus quicquid in hac terra pios premere poteſt, comprehenditur. ſed nos cadẽ iam dudum experimur: Propterea non indigna nobis illa erit querela. Vbiq; enim & in omnibus iratũ nobis Dominũ offendimus. Si enim Germaniæ iam per mille annos certa atq; præſens incubuit exterminiũ, iam certè incũbit. Proinde cuiq; veſtrũ hanc Dauid querelã breuitatis ſtudio cõſiderandã relinquo, quo quiſq; ſecũ quã periculoſè habitet cogitans, cũ Dauid precari moueatur: Domine Deus virtutum conuerte nos, & oſtende nobis faciem tuam & ſalui erimus. Gratia dei nobiſcum, Amen.

Pſal. 79.

IN DIE S. MARGARETAE
EVANG. MATTH. XIII.

SImile eſt regnum cœlorum theſauro abſcondito in agro, quem qui inuenit homo abſcondit, & præ gaudio illius vadit, & vendit vniuerſa quæ habet, & emit agrum illum. Iterũ ſimile eſt regnum homini negotiatori quærenti bonas margaritas. Inuenta autem vna pretioſa margarita, abiit & vendidit vniuerſa quæ habuit, & emit eã. Iterũ ſimile eſt regnum cœlorum ſagenæ miſſæ in mare, & ex omni genere piſcium congreganti. Quam, cùm impleta eſſet, educentes, & ſecus littus ſedẽtes, elegerũt bonos in vaſa ſua, malos autẽ foras miſerunt. Sic erit in conſummatione ſeculi. Exibunt angeli, & ſeparabunt malos de medio iuſtorũ, & mittent eos in caminum

minum ignis. Ibi erit fletus & stridor dentium. Intellexistis hæc omnia? Dicũt ei, Etiam. Ait illis, ideo omnis Scriba doctus in regno cœlorum, similis est homini patrifamiliâs, qui profert de thesauro suo noua & vetera.

EODEM FESTO EPISTOLA II. COR. V. & XI.

Fratres, Qui gloriatur, in Domino glorietur. Non enim qui seipsum commendat, ille probatus est: sed quem Deus cõmendat.

CAP. XI.

Vtinam sustineretis modicum quid insipientiæ meæ: sed & supportate me. Aemulor enim vos Dei æmulatione; despondi vos vni viro, virginem castam exhibere Christo.

PRIMVS SERMO ET VNICVS.

Diligite dominum omnes sancti eius, quoniam requirens est Dominus veritatem, & abundanter retribuet facientibus superbiam. PSAL. XXX.

EXTERNARVM rerum experiẽtia atq; vsu videmus, munitas vrbes etiã pacis tẽpore excubias habere suas, ne insperato damnũ accipiãt: bello verò exorto, cõsueras excubias roborare, omnia diligẽtiùs explorare: sed & quisque pro se quod potest in cõmune cõfert & cõsulit, alius alium hortatur & incitat: nec ciuis habetur bonus, qui illic domi desidet. Quod si & nobis cordi esset, nomini atq; vocationi nostræ respõdere, proculdubio eandẽ in spiritus negotio exhiberem⁹ solertiã, parẽque ostẽderemus diligẽtiã. Sanè, quod Christi ducis nostri est, prudẽter vt vigilemus; & parati stemus, qui, qua hora Filiꝰ hominis vẽturus sit nesciam⁹, admonet. Tũ verò & antesignanus ille noster Petrus Apostolus adhortatur, dicens, Sobrij estote & vigilate: quia aduersarius vester Diabolus tanquã leo rugiẽs circuit, quærẽs quẽ deuoret. Cui fortes in fide resistite. Idẽ & Paulus fa-

Luc. 12.

1. Pet. 5.

cit, dicēs, State ergo succincti, lumbos vestros in veritate, &
Ephe. 6. induti loricam iustitiæ, & calceati pedes in præparationem
Euāgelij pacis. In omnibus sumētes scutū fidei, in quo pos-
sitis omnia tela nequissimi ignea extinguere: & galeā salu-
tis assumite, & gladiū Spiritus, quod est verbū Dei, Induite
armaturam Dei, vt possitis stare aduersus insidias Diaboli,
quoniā nō est nobis colluctatio aduersus carnē & sanguinē:
sed aduersus principes & potestates, aduersus mundi rec-
tores tenebrarū harū, cōtra spiritalia nequitiæ, in cœlestibus.
Si igitur secundū doctrinā Christi, parati: secundū admoni-
tionē Petri, sobrij: secundū Pauli acclamationē, armati eri-
mus semper, quid nunc faciendū est, quando vndique Satan
tanta violentia Ecclesiā impugnat? Sanè ipsa experiētia do-
Apo. 21. cet, adesse nunc tēpora, quæ olim Ioannes prædixit: Væ, in-
quit, habitatoribus terræ & maris: quia descendit Diabolus
ad vos, habēs iram magnā, sciens ꝙ modicum tēpus habet.
Quisquis ergo ingenuus Christian⁹ esse cupit, amplius hoc
nequam seculo vigilet, ne vel vrbs nostra euertatur, vel ci-
ues affligantur, vel bona per Christum parta diripiātur, vel
deniq; nos ad Diaboli tyrannidē, qua Christi sanguine re-
dēpti sumus, cōpellamur. Si igitur vnquā cū aliqua pietate
Martyrū festa celebrauimus, si vnquā ipsorū exēpla conside-
rauimus, nūc id studiosiùs maioriq; cū zelo faciamus, æquū
est. Neque enim quisquā ad multa nobis Martyrum exēpla
prodesse posse negauerit, maximè verò in iis reb⁹, in quibus
nostra ætate, Ecclesia vehemēter laborat. Quorū exēpli cau-
sa nōnulla in mediū proferā. Principiò inuenias, & quidē nō
paucos, qui in apertissimis criminibus iaceant, atque perse-
uerent, contenti quòd baptizati sint, & credant. Alij quidem
nō ita publicis criminibus impij: nimiū tamen, quā æquum
est, temporaneis dediti, præter modū hunc mūdum diligūt.
Alij neutro horum reprehensibiles sunt quidem, tamē pigri
ac negligentes in omni bono, in nouū nostri seculi Euāge-
lium sperāt, ꝙ omnia bona opera, non necessaria, nec vtilia
ad salutem esse, tantúmque fidē saluare docet. Alij quidē bo-
no intendunt, sed pusillanimes sunt & modicæ fidei: vnde
Apoc. 3. etiam sæpe deficiunt. Alij verò ita in suis operibus inanibus
superbiunt: vt nō modò quicquā sibi præterea necessariū iu-
Luc. 18. dicent, verū etiā coram Deo stare audeant, & dicere, Gratias
ago tibi, ꝙ non sumus sicut cæteri hominū. Vt ergo hęc ma-
la, hisque alia similia tollantur, diligenti sanctorū, qui Deo

ante nos placuerunt, cõsideratiõe opus est. cõsideratis enim diuorũ exẽplis, facilè, qui publica impietate criminosi sunt, intelligẽt, nõ esse vitã suã Christianis dignã, ℣ omnes pij ac sancti summo semper studio peccata deuitarint, iustitiãq; apprehẽderint. Et licet nõnulli eorũ grauissimè hallucinati sint. & Dauid, Petrus, & alij, iterũ tamen resipuerunt, & cõmissa magna & seuera pœnitẽtia diluerũt. Quòd si rursum Diuorũ exẽpla cõspexerimus, mox etiã seculi huius filij pudefierent, ℣ tanto sudore ea quærant, quæ pij semper veluti stercora æstimauerunt. Quòd si adhuc in Diuorũ exempla oculos intenderimus, inuenient pigri ac negligentes, Christiani quomodo nõ ad otiũ, sed ad laborẽ & pietatis opera vocati sint, sicut & vineæ & operariorũ docet parabola. Inuenient & pusillanimes modicæ'que fidei homines, quomodo magnæ fidei magnæ'que spei magnum robur consequi valeant. Sed & Pharisæus superbiẽs fastu, illic mox intelliget, quã nihil sint omnia sua opera, collatiõe eorũ quæ sancti nostri fecerunt & passi sunt, desinétque facilè deinceps efferri animo. Vides ergo quid crebra diuorũ veluti perfectorũ exẽplorũ cõsideratio posit: nimirum vt nulla publica crimina maneãt, nullus tẽporaneorũ amor subsideat: nõ pigritia aut negligẽtia, nõ pusillanimitas: nõ superbia aut iactãtia foueatur. sed cõtrà innocẽtiæ studiũ, cœlestiũ amor, terrenorũ contẽptus, bonorũ operũ studium, fidei perfectio, humilitatis denique profunditas. Et qua via, si hæc in Ecclesia salua starent, aduersum nos insurgere posset Diabolus? Sed quorsum, inqs, isthæc tã lõgè repetito exordio ingeminas? nẽpe vt festũ hoc maiori attẽtione ac studio cõsiderem°, atq; ingẽs nobis exẽplũ D. virginis huius martyriũ statuamus. Paucis igitur historiã ei° libet perstringere: deinde qd hinc eruditionis capere possimus, enucleare. Et sanè apparebit ℣ nõ sine causa thema ex Psalmista proposuerim. Diligite, inquit ille, Dñm oẽs sancti eius: quoniam Dñs requirit veritatẽ, & retribuet abundanter facientibus superbiã. Iam verò sic habet historia. Fuit Margareta, cui hanc festã diem celebramus, Theodosij Antiocheni Idoli sacerdotis præcipui filia, tempore Marcelli Romanæ Ecclesiæ pontificis, ac duorum sæuissimorum tyrãnorum, Diocletiani quidem in Oriente, & Maximiniani in Occidentè: qui sæuissimam sanè persecutionem exercebãt in Christianos, à quo tempore plus mille ducenti anni fluxerunt. Cũ verò puella hæc ado-

Philip. 3.

Matt. 20.

Psal. 30.

leuisset, Spiritu sancto illustratur, cœpitque præter parentum volũtatem Christiana esse. Mortua matre, à nutrice suscipitur, & huic ipsi Christiana fides nõ magnopere displicuit. concesit aliquando rus cũ coæuis suis, & inter agnos ludens, ab Olibrio Asiæ præside Antiochiã proficiscẽte fortè conspecta, per nuntiũ colloquendi gratia adducitur. Tum illa trepida licèt, Dei tamẽ inuocato nomine, accedit. Laudare eã ille, & genus nomẽque inquirere incipit. Verũ cũcta ex ordine recensens, ita sermonẽ instituit, vt nomine licèt vocaretur patrio, Christianam tamen esse se innueret, ac baptizatã soli Deo Domino suo Iesu Christo seruire ostenderet. Olibrius turbatus virginis cõstantia, vinctam abduci atque inedia torqueri iubet, si fortè mutata sententia, ab inuisa Christianorũ religione deficeret. Verùm ita in proposito cõstans perseuerat, vt in publicum producta, si fortè rubore confusa à Iesu seruatoris confessione recedere velit, egregiè ac grauissimè nomẽ, fidémque Iesu profiteatur. Olibrius ad hæc pœnas, tormentáque ac mortis infamiam minatur. Cui illa confidenter & liberè respõdit, Agè viriliter, vre, assa, tantũ in Christo maneam. Ergo mox suspensa crinibus fustibúsque miserè cæsa, omnium oculis miserandũ prodibat spectaculum. Vtut autem sæuissimos cruciatus sufferret, testimoniũ tamen cõstantis animi prodidit historia, quæ pœnas eã pro nihili duxisse commemorat. Hac cõstantia tot immania sæuissimi tyranni tormẽta suscipiens, tandem à Malcho gladio truncata in Christo obdormiit. Reliqua eius historiæ, vt quæ draconis mentionẽ faciũt, & alia, in doctissimi præstantísque viri Domini Georgij Vicelij Choro sanctorum licet inquirere. Ea historiæ series est, vt quisquis vel per se eam legerit, vel ab aliis cognouerit, mox cum sponso in Canticis sit dicturus, Quã pulchri sunt gressus tui, filia principis, in calciamentis tuis? Incessit enim hęc virgo nostra ornatè calceata. Rectè piorum sequuta vestigia, & tempestiuè sequuta nunquam ab iis deflexit. Verè enim Paulum dixisse, hìc intelligimus: Infirma mũdi elegit Deus, inquit ille, vt confundat fortia. Sed & hoc videmus, quomodo Deus adsit suis, & quomodo confirmet, atque in requiem suã introducat. Quapropter Dauid non incongruè monet, dicens, Diligite Dominum, omnes sancti eius. Neque verò ad vita hac defunctos sanctos, vt qui in gratia cõfirmati sunt, nullísque admonitionibus egent;

Can. 1.

1. Cor. 1.

hæc

hæc Psalmistæ verba torquēda sunt: sed nobis dicta sunt, qui sanctificati per baptisma, à sancto sanctorū Christo nomen sortiti sumus, & ad sancta operavocati, Petro monitore, cùm ait annuntiandam esse per nos virtutē eius, qui nos vocarit. *1. Pet. 2.* Sumus deniq; ad vitæ sanctimoniā vocati, & hos sanctos, nimirùm nos, Psalmista hic vult intelligi. Iam verò nihil molestum aut graue manet nos: tantùm vt diligamus Dominum, hortatur. Quantum & quid hoc sit, Margaretæ exemplo licet cognoscere. Adhæsit illa tota anima totóque corde Deo, maiorem illum præstātiorémque omnibus rebus æstimauit, Deúmque apertè confiteri nō puduit: omnia illius causa contempsit: voluntati illius obediuit: tormentis propter illum non cessit. Hoc est Deum verè diligere. Non illud Deum diligere est, ore sine mente Deo velle appropinquare, aut vnà cum ipso facultates diuitiásque appetere, diligere. non enim Deo potestis seruire & Mammonæ. *Isa. 29.* Neque verò ille Deū diligit, qui ipsum cōfiteri timet, aut illius iussa temnit, aut crucem refugit. Qui enim vult venire post me, inquit Christus, abneget semetipsum, & tollat crucē suā, & sequatur me. Rectè igitur nos Dauid hortatur, vt sancti diligamus Dominū. Ipse enim vnus & rectè diligēdus est. Principiò enim ipse veritatē requirit, hoc est, eos qui immaculatæ, puræ iustæque vię sunt, aspicit, hos & ipse diligit. Hinc Psalmista ait, Quàm magna Deus multitudo dulcedinis tuæ, quàm abscōdisti timentibus te? Et sequitur, Abscondes eos in abscōdito faciei tuæ, à cōturbatione hominū. Amplius adhuc Deus requirit veritatē: hoc est, in promissionibus nō fallit. Id quod in hac virgine cōsideramus, Christus credētibus dixit: Dabo vobis os, & sapientiā, cui nō poterūt resistere omnes aduersarij vestri. Dabitur vobis in illa hora quid loquamini. Et, Nō relinquam vos orphanos: talium Paracletū dabo vobis. Et, Quicquid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis. Et, Qui mihi ministrauerit vbi ego sum, illic & ipse erit, & honorificabit eum Pater meus. Omnia hæc in hac virgine nostra impleta sunt. Veritatē igitur Deus requirit. Tertiò & hoc modo veritatē requirit Deus, vt suo tēpore rursus manifestetur. Licet enim nonnunquā primas iniustitia teneat, tandem tamen aliquādo veritas iustitiáque victrix erit, atque triūphabit. Idem quoque in hac virgine videmus. Agite ergo: diligite Dominum, quoniam ipse requirit veritatem, sed & retribuet abundanter faciētibus superbiam. Id quod exēpla innumera *Matth. 6. Psal. 3. Luc. 22. Ioan. 12. Ioan. 12.*

mera teſtantur, In Pharaone, Saul, Sennacherib, Nabuchodonoſor, Antiocho, Iudæis, & aliis: tum hîc in Diocletiano, & Olibrio. Nos igitur hæc duo ad amandum Deum virginis exemplo, meritò mouent. Non enim ſine ratione Dauid concludens ait, Viriliter agite, & confortetur cor veſtrũ, omnes, qui ſperatis in Domino. *Gal.6.* Idem ferè Paulus monet: Bonũ, inquit, facientes, non deficiamus, tempore enim ſuo metemus non deficientes. *2.Cor.6.* Et rurſum, Nõ deficimus. Licet, enim is, qui foris eſt homo noſter corrũpitur: is tamen qui interior eſt, renouatur de die in diem. *2.Cor.5.* Et, Scimus, quoniam ſi terreſtris hæc domus noſtra diſſoluatur huius habitationis, quòd ædificationem ex Deo habeamus, domum non manufactam, ſed æternam in cœlis. Ecce, hæc ex iſthac addiſci poſſent hiſtoria. Quòd ſi nos his rebus meditandis occupauerimus, ſanè non ſine fructu hunc diem tranſigemus, nec indignam Deo per Margaretam martyrem ſuam laudem impendemus, & ipſe quidem non abſimilem gratiam exhiberet nobis. Id vt fiat, gratia nos Ieſu Chriſti adiuuet, Amen.

IN DIE MARIÆ MAGDALENAE EVANGELIVM, LVCAE VII.

ROgabat Ieſum quidam de Phariſæis, vt manducaret cum illo. Et ingreſſus domum Phariſæi, diſcubuit. Et ecce mulier, quæ erat in ciuitate peccatrix, vt cognouit, quòd Ieſus accubuit in domo Phariſæi, attulit alabaſtrum vnguenti, & ſtans retro ſecus pedes eius, lacrymis cœpit rigare pedes eius, & vnguento vngebat. Videns autem Phariſæus, qui vocauerat eum, ait intra ſe, dicens, Si hic eſſet Propheta, ſciret vtique quæ & qualis eſſet mulier quæ tangit eum, quia peccatrix eſt. Et reſpondens Ieſus, dixit ad illum, Simon, habeo tibi aliquid dicere. At ille ait, Magiſter dic. Duo debitores erant cuidam fœneratori: vnus debebat denarios quingentos, & alius quinquaginta. Non habẽtibus illis vnde redderent, dona

donauit vtrisq;, quis ergo eum plus diligit? Respondens Simon, dixit, Aestimo quia is, cui plus donauit. At ille dixit ei, Rectè iudicasti. Et conuersus ad mulierem, dixit Simoni, Vides hanc mulierem? intraui in domum tuam, aquam pedibus meis non dedisti: hæc autem lacrymis rigauit pedes meos, & capillis suis tersit. Osculum mihi non dedisti: hæc autem ex quo intraui, non cessauit osculari pedes meos. Propter quod dico tibi, Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Cui autem minus dimittitur, minus diligit. Dixit autem ad illam, Remittuntur tibi peccata. Et cœperunt qui simul accũbebant, dicere intra se, Quis est hic, qui etiam peccata dimittit? Dixit autem ad mulierem, Fides tua te saluam fecit. vade in pace.

EODEM FESTO EPISTOLA
I. TIMOTH. I.

Fidelis sermo & omni acceptione dignus: quia Christus Iesus venit in hunc mundum peccatores saluos facere, quorum primus ego sum: sed ideo misericordiam consecutus sum, vt in me primò ostenderet Christus Iesus omnem patientiam, ad informationem eorum qui credituri sunt illi in vitam æternam. Regi autem seculorum immortali, inuisibili, soli Deo honor & gloria in secula seculorũ, Amen.

SERMO PRIMVS.

HISTORIA Euangelij huius tam grauis támque consolatoria est, vt nõ immeritò eam omnes, quando omnes peccatores sumus, quisque in suæ mentis secretiora infigat, quotidiè ob oculos habeat, & Deo eleuatis sursum manibus, gratias agat, qui, vt præsens hæc lectio testis est, tam omnibus numeris absolutam doctrinam, tam certam consolationem nobis tradidit. Ecce enim doctrinam pariter atq; exemplũ hic pro cuiusq; peccatoris volũtate, pœnitentiúmq; cõsolatione proponũtur. Nã quod felix illa peccatrix egit, exemplo nobis factum atque relictum est. quod Christus loquutus est, nostra consolatio est. De peccatrice quid loquutus sit non

sit non legimus: quæ autē fecerit magna, hæc legimus auersionem à peccatis, perfectā ad Deū conuersionē, humilitatem profundam, cordis contritionem verā, strenuam castigationem, pœnitentiam præteritorum commissorū, & denique in bono perseuerantiam. Et quidem super hæc omnia, fidē ingentem, dilectionem admirabilem. Hæc sunt exempla, quæ in peccatrice illa consideranda Euangeliū proponit. Et quis tam ligneus, qui his auditis, quid sibi facto opus sit non intelligat? Hæc ipsissima consequendæ misericordiæ Dei sunt media. Quomodo enim Deus, cuius natura bonitas est, hominem tam afflictę mētis, tam grauiter peccata sua castigantem, nō potest respicere, aut qua ratione potest nō suscipere? Atque hac ipsa causa tam facilem piúmq; se Christus hic exhibuit, nihil Pharisæi moratus calūnias: *Tibi, inquit* mulieri, remittuntur peccata. & mox, Fides tua te *saluam fecit*. &, Vade in pace. Et quid illi magis consolatorium *respondere* potuisset? quis vnquam hac lætior muliere, domum *repetiit*? quis aliquando præstantiora ad suos reportauit? Anxia mœrorisque plena conscientia ad Christum venit (id quod & lacrymę & gemitus ostendunt) exultāti animo discessit ab eo. Et quis est, qui hoc exēplo consequendæ misericordiæ spem non cōcipit? quis eadem sibi obtingi nō & quidem *vehementissimè* velit? Quis piè Christianus gratāter nō *canit*, quemadmodum ab Ecclesia præscriptum videt? *Laus tibi Christe, qui es creator & redemptor, idē & saluator, cœli, terræ, maris, Angelorum, & hominum, quem solum Deum confitemur & hominem. Qui peccatores venisti vt saluos faceres, Sine peccato peccati assumens formulam. Quorum de grege vt Chananæam Mariam visita sti Magdalenam. Eadem mensa verbi diuini, illam micis, hanc refouens poculis. In domo Simonis leprosi cōuiuijs ac cubans typicis. Murmurat Pharisæus, vbi plorat fœmina criminis conscia. Peccator contemnit compeccantem, peccati nescius, pœnitentem exaudis, emundas, fœdam adamans vt pulchrā statuas. Pedes amplectitur dominicos, lacrymis lauat, tergit crinibus, lauando, tergendo, vnguento vnxit, osculis circuit. Hæc sunt conuiuia quæ tibi placent, ô Patris sapientia. Natus de virgine qui non dedignaris tangi à peccatrice, à Pharisæo es inuitatus, Mariæ ferculis saturatus. Multum dimittis multum amanti, nec crimen postea repetenti. Dæmonijs eam septem mundans septiformis Spiritus. Ex mortuis resurgentē das cunctis videre priorē, hanc Christe proselytā signans Ecclesiam, quam ad filiorum mensam vocas alienigenam, quam inter conuiuia legis & gratię,*

spernit

spernit Pharisaicus fastus, lepra vexat hæretica. Qualis sit tu scis, tangit te, quia peccatrix, quia veniæ optatrix. Quid nam haberet ægra, si non accepisset, si non medicus adesset? Rex regum diues in omnes, nos salua, peccatorum tergens cuncta crimina, sanctorum spes & gloria. Hanc nobis cantandi formam Ecclesia præscripsit, simúlque occasionem dedit diuinam misericordiam nõ modò laudandi, verùm etiam impetrãdi eam spem auget. Fidelis enim sermo & omni acceptione dignus, quia Christus Iesus venit in hunc mundũ peccatores saluos facere. Peccatores, inquam, nõ in peccatis veterascentibus, sed huius exemplo fœminæ peccata corrigentes, deflentes, & inde desistentes. Hæc ergo docemur. Sanè si hoc Euangeliũ in eum finem susceperimus, multorum bonorum causa erit. Id ergo vt faciamus, Christi Iesu gratia faciat, Amen.

SERMO SECVNDVS, COMPARATIO huius festi & octauæ Dominicæ post Trinitatẽ.

QVia hodierna festiuitas in hanc Dominicam hoc anno incidit, nihil me vel vtilius vel decentius facturum esse existimaui, quàm si vtrunque Euangelium comparauero. Idque eo, vt maiorem piæ mentes ad consequẽdam pietatis virtutem habeant occasionem, & collatione duorũ quomodo appositè coincidant festum & Dominica dies, meliùs possit intelligi. Vtrobique sanè nostra culpatur negligentia, vt qui aut nũquã aut seriùs vitę emẽdationẽ ꝓponimus, cùm tamẽ vtrũq; Euãgeliũ grauẽ eius rei exhortationẽ, alterũ verò etiã præstãtissimũ exẽplũ habet, itavt seuerius quàm hoc modo ad pœnitẽtiã hortari nõ posimus. Omnis arbor, quæ nõ facit fructũ bonũ excidet, inqt Christ⁹ in Dñicali Euãgelio, & in ignẽ mittet. Et mox, Nõ omnis q dicit mihi, Dñe Dñe, intrabit in regnũ cœlorũ, sed qui facit voluntatẽ Patris mei qui in cœlis est. Eodẽ planè modo etiã in festæ diei Euãgelio clamat ad Pharisæũ otiosum atq; inertẽ: Vides, inquit, hanc mulierẽ? Enumerat quoque opera ipsius ex ordine, quorum nullũ Pharisęus fecerat. Veni in domũ tuã, aquã pedib⁹ meis nõ dedisti: hæc autẽ lacrymis suis lauit pedes meos, & capillis capitis sui tersit. Sanè si quis hæc verba dextrè examinaue rit, facilè videbit, quorsum spectẽt quæ in Dñicali Euãgelio Christus loquitur: Ex operibus eorũ cognoscetis eos. Magna cõtrouersia hodie, q sint boni isti fructus, ex qbus arbor homines credẽtes cognosci possint, disceptat. Et quidẽ eiuscemodi *Matt. 7.*

modi

modi negotium in cõtrouerſiam vocari neceſſe non eſt, tantum beatæ huius fœminę exemplum ſtatuamus ob oculos. Nulla præſumptionis iactantia, hîc paucula magnarum rerum verba audiuntur, imò in ipſa quidem nullum verbum conſideratur, verè tamen præſtantia conſpiciuntur opera. Quęris, quæ? Perfecta conuerſio à peccatis ad Deum, ingens humilitas, vehemens cruciatus mentis, ſeuera pœnitentia, & commiſſorũ pœna, conſtans perſeuerantia, & ſuper hæc omnia inſignis fides, vehemẽs dilectio. Hi veri fructus ſunt, ex quibus arbor poteſt cognoſci, & ipſi quidẽ omnes in hac vna muliere leguntur. Licet ergo à Phariſæo reiiciatur, & tanta gratia indigna iudicetur, Chriſtus tamen eam, qui rectè inter fructus nouit diſcernere, inter bonas arbores annumerat, cùm ait primò: Remittũtur tibi peccata: ſecundò, fides tua te ſaluam fecit: tertiò, Vade in pace. Et quis lætior domum rediit vnquã hac muliere, quæ tam pretioſum theſaurum domum refert? cui nõ vel ſumma voluptas eſſet, eo modo iuſtis annumerari? cui verò hoc exemplum ſpem conſequendæ miſericordiæ non porrigit? Et quis non auidiſsimẽ Pauli hodie nos acclamantis verba concipit? fidelis, inquit, ſermo & omni acceptione dignus, quia Chriſtus Ieſus venit in hunc mundũ peccatores ſaluos facere. His, inquam, Paulus nobis hodie loquitur, nũ ideo vt ſolùm in ſeipſo, aut Magdalena, quam vterque habet miſericordiã prędicemus, verùm etiam ac multò magis, vt eandem ipſi conſequi ſtudeamus, qua bonæ arbores efficiamur, & non vt ſteriles in ignem coniiciamur. Cui rei & illud ſeruit quod idem Apoſtolus in dominicali Epiſtola monet. Debitores ſumus, inquit, non carni vt ſecundum carnem viuamus. ſi enim ſecundum carnem vixeritis, moriemini. Si verò Spiritu facta carnis mortificaueritis, viuetis. Qui enim Spiritu Dei aguntur, hi ſunt filij Dei. Ecce quomodo hęc Epiſtolæ verba vtrique Euãgelio ſeruiãt. Vult Chriſtus doctrinæ ſuæ verbũ bonũ in nobis germinare fructũ. Quo ſenſu Paulus debitores noſeſſe dicit, qui Spiritũ Dei accipimus, & in filiorũ Dei ſortem adoptati hæredes ſumus. Verùm aliud Euangeliũ oſtendit, mulierem ingenti dolore peccata ſua deflentem, iuſtitiámque quærentem. At Paulus quid nos vt idem faciamus mouere debeat, exponit. Si, inquit, ſecundum carnem vixeritis, moriemini. Hoc ſupereſt, vt tam inſignem, grauémque exhortationem auidis animis complexi, operi inſiſtamus,

1. Tim. 2.

Rom. 7.

aromatizans odorem dedi, & quasi myrrha electa dedi suauitatem odoris.

SERMO PRIMVS. QVANDO hoc festum, in secundam feriam post nonam Dominicam à Trinit. incidit.

HODIERNA festiuitas pulchrè per omnia hesterno succedit Euangelio. Nam quod illic postremum erat, hîc primo loco ponitur, & quod hesterni sermonis erat epilogus, hîc exordij loco sumitur. Heri, inquâ, æternorum tabernaculorum, vt piarum animarum huius vitæ peracta fabula, receptaculorũ postremò meminimus. Qui hac festiuitate requiritur finis, est, vt sublatis mentibus cum mentis exultatione cælestia sursum meditemur tabernacula, in quę & Maria Iesu mater assumpta hodie est, nósq; assumendos aliquando iuxta promissiones Christi, indubitatò credimus. Pater, inquit Christus, volo vt vbi ego sum, illic & hi sint, quos dedisti mihi. Hæc primò omniũ presens à nobis exigit festiuitas, nec immeritò, neq; sine causa. Neq; enim nos, qui hîc manentẽ locũ non habemus, sed futurã ciuitatẽ inquirimus, rectiùs, aut maiori cum fructu facturi sumus: nihil, inquam, fructuosius nos, qui cõscripti ciues & domestici illius ciuitatis sumus, quam Maria hodie ingressa est, faciemus ali quando, quàm si semper, etiam super flumina Babylonis sedentes, cœlũ, in salicibus in medio eius, beatã Ierusalem cogitemus. Idq; eò magis hodie, quo maior illius offertur occasio. hodie enim terra nostra pretiosum donum ad cœlos præmisit, cùm tamen è cœlo omne nobis perfectum donum defluat. Vide ergo an nõ sit ingẽs causa, cur lętemur, nẽpe ꝙ per Christũ longè diuersissima, Deus & homo, cœlũ & terra, sublime, infimũ, tam arcto necessitudinis vinculo coniuncta sunt, vt mutuò dent accipiántq;. E cœlo gratiæ abundãtiam recipimus, rursus iidẽ cœli nos recipiunt, quẽadmodum hodie Virginẽ matrẽ assumpserunt: & alibi Lazarũ in sinu Abrahæ ab angelis deportatũ legimus. An non hæc nobis magnæ sint causa lætitiæ? An nõ sequi hos ęquũ est, póstq; ipsos clamare, Trahe nos post te? Quis hoc in nobis improbaret? Laudatur Daniel, ꝙ adhuc in Babylone positus, ter quotidiè versus Ierusalẽ conuersa facie orauerit. Tum Dauid noster diris se deuouet, si Ierusalẽ oblitus fuerit, si nõ & principio

Ioan. 17.
Heb. 13.
Ephe. 2.
Psal. 136.
Luc. 16.
Cant. 1.
Dan. 6.
Psal. 136.

Tob.13. lætitiæ illius recordatus fuerit. Sed & Tobias iustus, *beatos* plane prænuntiat instauratores Ierusalem. Eia igitur & nobis laudi ducetur, ũ sæpius cœlestis Ierusalẽ recordati fuerimus, inque eius lætitia atque pace gloriati. Tum neque, *Iudith.13. Hest.8.* hodie etiã Virgini matri cõgratulamur, vitio nobis venietur. Si enim Iudæorũ gens olim truncato Holoferne cũ Iudith, & suspenso Aman cũ Hester triumphabant, tum etiam *Iudith.1.* cũ Delbora ac Iaël deiecto Sisara lætabantur, nec id illis vi- *Iudic.4.* tio datũ est: quid obstat, quo minus & nos cũ Virgine matre hodie lætamur, maximè verò cũ eam Deus illis mulieribus longè antepoſuerit? Licet enim illæ Iudaici populi laus & corona fuerint, Maria tamen longè præstantior est, quæ non vnius gentis, sed totius Ecclesiæ Christianique populi decus & gloria est. Per illos quidẽ Deus magna in vni⁹ populi salutem operatus est, at per hãc lõgè maiora effecit. Hoc tantum agamus, vt rectã viã aggrediamur. Id quod minimè frustra moneo. magna enim ex parte minus quã oporteat facimus, tum etiã sæpe iam in hãc, iam in illã partẽ deflectimus: estque hoc nõ difficile videre. Vt enim permultũ olim honoris sanctis perhibitum fuit, ita nunc plus illis detrahitur. Olim minus videbatur, quicquid eorum cultui impendebatur: nunc minus est quocũque modo detrahas. Olim hæc beata Virgo & mater præferebatur filio, nunc propè communibus mulierculis vix anteferenda ducitur: omnia quæ humanorum defectuum sunt, illi imputantes, incredulitatem, ignorantiam, diffidentiam, ad peccata propensionem: & id genus alia. Quæ quia peccata sunt, quid aliud faciunt, nisi quod ipsam peccatricem statuunt? itaque vtrinque delinquitur. Idololatria & abusus minimè laudari possunt, neque verò debent: sed neque tamen illud aspernandum est, quod Scripturæ sacræ non repugnat, multò minus quod cũ *Iere.6.* ea conuenit, imò ipsa tueri atque defendi potest. Vnde rectè Ieremias propheta, vt verã rectámque viã inquiramus, monet. Erit autem media via, quæ neque idololatriã superstitionémque neque cõtemptum habet. Media, inquam, *via* est, & Deo dare quod Dei est, & sanctis tribuere quod sanctorum est. Deinde nihil ab his, quod dent, sed vt simul nobiscum rogent, postulare. Quã etiam Ecclesia in supplicatione solẽni differentiam obseruat. Tertiò, discrimen, *quod* *1.Cor.3.* Paulus posuit, cõsiderare. Omnia vestra sunt, inquit, *vos* autem Christi: Christus verò Dei, Deus autẽ omnia *in* omnibus.

bus. Quartò, sanctos quidē vti Dei amicos venerari & prædicare, ita tamen, vt omnis laus in vnum Deum coincidat, ipseque solus in omnibus honorificetur & magnificetur, vbicūque ipsius gratiam cōsideramus ac intelligimus. Hæc regia tutissimáque via est, de qua alibi copiosiùs cùm sit dictum, hic supersedeo pluribus loqui: méque ad ipsum festū recipio. Principiò igitur neminē moueat, Scripturā sacram de Virginis matris assumptiōe nihil expresse loqui. Sufficere enim debet nobis, & sanctorum mors sacris literis attestātibus sancta dicitur, ipsorúmque sanctitas deuicta morte nobis cōmendatur. Atque hinc occasione sumpta, Ecclesia hodie canit: Maria assumpta est in cœlū, gaudēt Angeli, laudantes benedicant Dominum. Hæc vnica antiphona dextrè examinata, quid pia mente voluendū hodie, præstādúmque sit satis indicat. Cōplectitur enim in se, & personā, & opus, & fructū. Persona quidem, cui hæc dies festa est, ipsa Virgo mater est, quam cū nomino, summam atque caput omnium virtutū in ipsa comprehendo, ipsa verò Eua mater omnium viuentium est, quę nō mortis inuectrix, sed vitæ in mundum est genitrix. Illa illa verè prophetissa est, quæ suo cantico nō semel, vt olim Mosi soror, nec vnā gentem, sed semper & omnes populos ad diuinas laudes incitat. Ipsa est vna, in quā non Moses, sed Deus ipse, nō vetus manna, sed verū de cœlo panem conseruauit. Ipsa est virga Aaron, quę, repugnāte natura, florens germinauit. Ipsa est Iesse radicis sanctæ virgula, ex qua salutis nostræ flos Christus pullulauit. ipsa vera mater Saluatoris. ipsa vas electū, vas honoris, vas gratiæ, vas ab æterno præparatum & ornatum, ab ipsius manu Sapientię. ipsa est flos de spina, sine spina, imò totius spineti gloria. Ipsa est clausa porta Ezechielis. ipsa est thymiama odorifera. ipsa est turris Salomonis, in qua diuini amoris aurū fulget, & ebur virgineæ castitatis irradiat. Sed quid illius conditioni enarrāde immoror? Omniū horū nos Virginis commonefacit appellatio. Et quis hoc ipsius nomine audito ad laudes Dei non accenditur? quis nō exultat, cùm tanta Deus naturæ nostræ dona cōtulerit. quis nō felicissimā iudicat, in qua illa tam grandia impleta videt? quis pro eius gratiæ vel minima parte impetrāda Deo non supplicat? Ecce, quę commodè ex Virginis matris huius persona cogitare possit. Et quid sequitur? Assumpta est in cœlum. Hæc propriè hanc festiuitatem respiciunt, & quæ sit differentia inter iustorum

Genes. 3.

Exod. 15.

Exo. 16.
Num. 17.
Isa. 11.

Exec. 44.
3. Reg. 10.

impiorúmque mortes, oſtẽdunt. Omnes morimur, iuſti cœlos aſcendunt, impij ad tartara deſcẽdũt. Ait enim Prophe-
Pſal.36. ta, Noli æmulari in malignantibus, neque zelaueris facientes iniquitatem. Quia tanquam fœnum velociter areſcẽt, & quẽadmodum olera herbarũ citò decidẽt. Et mox, Inimici Domini, mox vt honorificati fuerint & exaltati, deficiẽtes quemadmodũ fumus deficient. Et rurſum, Vidi impium ſuperexaltatum & eleuatũ ſicut cedros Libani, & tranſiui, & ecce non erat: queſiui eum, & non eſt inuentus locus eius. Et
Ezec.8. in Ezechiele, Finis venit, venit finis, ſuper quatuor plagas terræ. Nunc finis ſuper te, & immittam furorem meũ in te, & iudicabo te iuxta vias tuas, & ponam contra te, abominationes tuæ in medio tui erunt, & ſcietis quia ego Dñs. Ecce quá graphicè Scriptura impiorũ mortes perditionémq; deſcripſerit. Principio non ſemel, ſed quater repetit, Venit finis: idque eò vt penitus mentibus impiis futuri iudicij horrorem inculcet. Secundò addit, Nunc finis ſuper te: ne ſcilicet longiorem vitam ſperent. Tertiò, Et immittã furorem meum in te. Et quid his cõminationibus grauius? Ergo Da-
Pſal.6. uid orans ait, Domine ne in furore tuo arguas me. Quartò Iudicabo te ſuper vias tuas, minatur hîc non ſolũ inſperatam mortem, ſed & iudicium. Quintò, Ponam cõtra te abominationes tuas: id verò, ne quis Deum latere poſſe peccata hominum exiſtimet. Sextò, id quod omniũ grauiſsimũ eſt: Non parcet tibi oculus meus, inquit, nec miſerabor. Poſtremò, Et ſcietis quia ego Dominus, qui percuſsi vos. Et hæc
Pſal.33. quidẽ de impiis dicta ſunt. Vnde rectè à Propheta dicitur, Mors peccatorum peſsima: & qui oderũt iuſtũ, delinquent. Sed longè ſecus hodie canimus, Maria aſſumpta eſt in cœlũ. Hæc propriè iuſtorũ: & Dei amicorũ mortibus conueniunt. De quibus etiã Dauid loquens ait, pretioſa in cõſpectu Do-
Pſal.115. mini mors ſanctorũ eius. &, Recipiam vos in æterna tabernacula, ad me. & Paulus, Siue viuimus ſiue morimur, Domi-
Ioan.2. ni ſumus. & rurſum, Scimus quoniã ſi terreſtris domus noſtra diſſoluatur huius habitationis, quòd ædificationem ex
Num.14. Deo habeamus, domũ non manufactam, ſed æternam in cœlis. Et quid amplius optare poſſumus, quã quod Mariæ obtigit? Præterea in hac Virginis matris aſſumptiõe, Deus quoque verax probatur in ſuis promiſsionibus eſſe, qui etiam abundanter ſuos remunerat. Maria aſſumpta eſt in cœlum, quibus ſanè verbis ineffabilem ſanctorum gloriam includit. quid
1.Cor.5.

dit. quid tutius cœlo? quid remotius ab omni incursu hostium? quid iucundius, quàm inter angelos viuere? quid locupletius, quid amplius, quid glorioſius quàm cœlum habitare regnúmque Dei incolere? quid beatius quàm Deum videre? Hæc omnia vno illo verbo cõplectitur, Aſſumpta eſt. Et ipſum quidem eſt, quod olim Abraham Deus promiſerat, dicens, Noli timere, ego protector tuus ſum, & merces tua magna nimis. & Ieremias, Quieſcat vox tua à ploratu. & oculi tui à lacrymis, quia eſt merces operi. Et Chriſtus, merces, inquit, veſtra, copioſa eſt in cœlis. & iterum, Nolite timere puſillus grex, quia placuit patri veſtro dare vobis regnum. Et alibi, Ego diſpono vobis, ſicut diſpoſuit mihi Pater regnum. Et Paulus, Exiſtimo quòd non ſint condigne paſsiones huius temporis ad futurã gloriam, quæ reuelabitur in nobis. &, Quos iuſtificauit, hos & glorificauit. Et qd, fratres dicemus ad hæc. Vtique videmus quam nobis huius feſtiuitatis conſolationem adferat. omnia enim completa atque peracta eſſe compertum habemus. Cur igitur Deo, qui tanta liberalitate ſuos remunerat, ſeruire grauamur? tum etiam qua fiducia hæc virgo mater nobis accinat, Deposuit potentes, & exaltauit humiles. Ad hunc modum, cùm perſonam, tum opus, ſeu factum, in quibus feſtiuitatis huius cardo verſatur, cõſiderare licebit. Nunc porrò & fructus cõſiderandus eſt. Gaudẽt angeli, (canit Eccleſia) & laudantes benedicunt Dominũ. Id verò ita eſſe multa probatione non eget. Lucas enim Angelos ſuper vno peccatore pœnitentiã agẽte lætari docet: tum etiã Angelorũ propriũ officium eſt, Laudare Deũ. Id quod in ſexto Iſaiæ capite legimus, vt & apud Dauid 102. Pſalmo. Plurimum noſtra intererit, vt Angelos imitemur, Deũ in Virgine matre laudemus. ſitque hoc finis principiúmque feſti huius. Id verò vt poſſumus, audi quid optima quondam Iudith ad ſuos illæſa rediens, dixerit monuerítque, Laudate, inquit, dominũ Deũ noſtrũ, qui non deſeruit ſperãtes in ſe, & in me ancillã ſuã adimpleuit miſericordiã ſuam, quã promiſit domui Iſraël. Hæc enim verba, cur in hac Virgine laudandus ſit Deus, innuũt. Primõ, quod ipſam, cùm in hunc mundum naſceretur, à peccato conſeruauit originis: deinde etiam in mundo poſitam, ab iis cuſtodiuit peccatis, quæ ſunt ad mortem: tertiò, morientem & ab hac vita emigrantem à mortis horrore, communi omnium maledictione, & tabe corporis conſeruauit: quartò, quòd

Gen.15. *Iere.31.* *Matt.5.* *Luc.12.* *Luc.22.* *Ram.8.* *Luc.1.* *Iſa.6.* *Iudith 13.*

eam ad se vocauit. quintò quòd misericordiam suam, quam hîc in terris incepit, hodie consummauerit in cœlis. His ergo piis animis hodie occupari debemus. & sic quidem fides, deuotio, dilectio oratio, Deique desiderium in nobis exuscitari possint. Sophismata, argutiæque nihil proderunt vnquam. Id quod cuique secum cogitandũ permitto. Gratia Dei nobiscum. Amen.

SERMO SECVNDVS.

CVm diligentius mecum recogito, quam Ecclesia Catholica lætitiam deuotionémque huic festiuitati impendit antiquitus, eámque nostra hac tempestate, heù nimium infelici, ita deperijsse, vt in quibusdã nullũ omnino, in aliis verò vix aliquod eius vestigium inueniam: iusta de causa hunc sermonem querelis exordirer, partim id in audaces quorundam conatus, qua quæ minus suo palato sapiunt reiicere & aspernari propria tumulentia nituntur, partim etiam in multimodum abusum, in quem festi nostri dies miserè deuenerunt, maximè verò in Ecclesiasticorũ ac prælatorum, qui iam omnia ferè, quæ ab illa Patrum primæua Ecclesia ad nos fluxerunt, interire patienter nimium aspiciunt, negligentiam. Et huic rei conuenientem materiam Scripturarum mihi suppeditarent eloquia: sed quia accepto damno, querelarum locus non est: & reprehensio, quæ non auditur, frustratur omnis, Deo ipsi hęc committo atque Magistratui, & hunc meum sermonem lætis cum Augustino vocibus, si quo modo vel aliquorum mentes Deus exuscitauerit, exordiar. Hos igitur quondam Augustinus de hac solennitate prædicauit. Adest nobis, dilectissimi fratres, dies valde venerabilis, dies omnium Sanctorum solẽnitates præcellens. Adest, inquam, dies inclyta, dies præclara, dies in qua è mundo migrasse creditur virgo Maria. Et ideo laudes intonat vniuersa terra cum summa exultatione tantæ Virginis illustrata excessu, quia indignum valde est, vt illius recordationis solennitas sit apud nos sine maximo honore, per quam meruimus autorem vitæ suscipere. Satisque præposterum iudicãdum est, vt cùm sanctorum celebramus victorias Martyrum, illius solennitatem illis non præferamus, quæ huic mundo edidit Principem martyrum. In hac siquidem die competenter sponso illi cœlesti proclamat beata Virgo, Tenuisti manu dexteram meam, & in voluntate

Psal. 72.

tua

tua deduxisti me, & cum gloria assumpsisti me. Hodie, inquam, & ipsa à sponso filio & Domino congruè audiuit, Iam hyems transiit, imber abiit & recessit: Surge proxima mea, sponsa mea, columba mea, & veni. Cant. 2. Hæc ideo dicimus, fratres, quia, sicut iam in consuetudinem suscepit Ecclesia, hodierna die ad cœlos assumpta fuisse creditur virgo Maria. Sed quo ordine hinc ad superna transierit regna, nulla catholica narrat historia. Non solùm autem respuere apocrypha, verùm etiam ignorare dicitur hæc eadem Ecclesia. Siquidem sunt nonnulla sine autoris nomine de eius assumptione conscripta, quæ vt dixi, ita cauentur, vt ad confirmandam rei veritatem legi minimè permittantur. Hinc sanè pulsantur nonnulli, quia nec corpus eius in terra inuenitur, nec assumptio eius in carne, vt in apocrypha legitur, in catholica reperitur historia. Quibus dicendum est, quia si Mosi corpus non inuenitur ab homine in terris, cum quo locutus est Deus facie ad faciem, illius quærere dementiæ est, per quam idem maiestatis Deus incarnatus effulsit in terris. Sunt quidem qui per passionem assumptam arbitrentur. Sed nec inuenitur apud Latinos aliquis tractatorum de eius morte quippiam dixisse aperté. Et quid de aliis loquor, cùm nec ipse, qui hanc accepit ante crucem Domini in suam, id est, Ioannes Euangelista, de hoc posteris aliquid retinendum scriptis mandauerit? Nullus enim hoc fidelius narrare potuit, si illud Deus manifestare voluisset, quàm ille vtique, qui hanc nutriendam suscepit, nec contra morem filius matrem reliquit. Restat ergo, vt homo mendaciter non fingat apertum, quod Deus voluit manere occultum. Vera autem de assumptione sententia hæc esse probatur, vt secundum Apostolum, siue in corpore, siue extra corpus ignorantes, assumptam super angelos eam esse credamus. Hæc ille. Atq; hoc modo de hac festiuitate prædicās, quid nobis hodie cogitandū, dicendū, faciendúmq; sit abunde docuit. Proinde ipsa hæc verba penitius aliquantò indagare operepretiū arbitror: imò iis immorari libet. Neq; enim oberit quicquam videre qua ratione veteres hac celebritate vsi sint. Atq; vtinā veterū vestigiis insistere possemus. Nō enim sine causa subin de cū Hieremia moneo antiquā vt quęramus semitā. Nūquā enim cōueniemus, nisi sepositis mūdi huius desideriis, veteres, nobis quid discēdum, credendum, quáque ratione viuendum sit, loqui permittamus. Agite ergo, vt æquum iudico. 2. Cor. 12. Hier. 6.

Augu

Augustinum loquentem audiamus. Primò enim ipsius verbis, non nouum huius festiuitatis figmentum esse intelligimus, vt quæ ipsius etiam temporibus frequẽtata est, ipséque apertè testatur, nõ in vna aliqua ditione aut ciuitate, sed per totam Ecclesiam vsu receptam fuisse. Iam verò & illud non ignoramus, Augustinum vbicunque Ecclesiæ mentionem facit, non de priuatis aut clandestinis conciliabulis, sed de catholica, per totum orbem diffusa loqui Ecclesia. Præterea plures huic rei dies requiruntur, vt in cõsuetudinem abeat, fit enim vno aliquo in loco sine mora, vsu recipiatur, tamen hũc vsum in omnes mũdi partes peruulgari, atque ab omnibus recipi, plus morę postulatur. Si ergo ipsis Augustini temporibus hęc festiuitas in vsu fuit, si in vniuersa Ecclesia celebrata tum fuit, vtique & ante Augustini tempora fuit. Sed ab Augustino vsque ad Christum supra quadringentos annos reciproco gradu non numeramus. vnde hanc festiuitatem aut ipsis Apostolorum temporibus, aut non multo tempore postea, natã fuisse manifestè colligitur. Atque hîc quisque secum cogitet, quomodo excusetur, quosdam priuatos propria peruicacia ac vi hanc tot seculis receptam, atque huc ad nos deductam festiuitatem ridere, calumniari, abrogare, atque nihil pendere: quàm nos deceat, istis, quàm catholicæ Ecclesiæ, in qua nati sumus atque educati, magis obedire. Et hoc primum. Deinde & illud videmus, quanta antiquitus in Ecclesia de mortibus atque emigratione credentium credita, dicta atque conscripta sint. Augustinus, vti audiuistis, Mariam in cœlis esse, nihil dubitat. non autem hic solus: nam si veteres cùm historias tum Ecclesiæ doctores perlegere libet, hanc fidem ab ipso statim Ecclesiæ exordio viguisse inueniemus: nempe, credentes non mori sed transire à morte in vitam. Id quod exemplis ostendam. Cyprianus martyr ad Cornelium, qui & ipse martyr fuit, inter alia, in hæc verba scribit. Memores, inquit, nostri inuicem simus concordes atque vnanimes, vtrobique pro nobis semper oremus, pressuras & angustias mutua charitate releuemus. Et si quis nostrûm prior diuinæ dignationis celebritate præcesserit, perseueret apud Deum nostra dilectio, pro fratribus & sororibus nostris apud misericordiam Patris non cesset oratio. Ecce martyris constantiam, consolatur sese, atque vt viuus, sic mortuus diligere vult credentes, próque ipsis orare, idémque dilectionis fraternæ officium à Cornelio suo postulat.

Cyprianus Epist. 1. lib. 1.

Sed &

Sed & Eusebius aliud huius rei exemplum adferens, Potamienam, cùm ad supplicium innocens raperetur, Basilidi carnifici pro sua sibi exhibita humanitate, apud Dominum suum remunerationem promittentem describit. Sunt id genus innumera, quæ quàm honorificæ diuorum mortes siue emigrationes fuerint veteribus, aperte satis ostendunt: qui indubitatò & crediderunt & docuerunt esse eos atque viuere apud Deum, próque nobis orare. Id quod inde etiam liquet, quòd in diuorum exitu nulla mœroris, at multa lætitiæ signa præbuêre, eorúmque mortes nisi Natales aut Natalitia non appellarunt, nimirum quod tùm demum per mortem ad veram vitam nati essent. Huic ergo conferamus, quomodo plurimi nostro hoc seculo, tam ridiculè, tam contumeliosè, nonnunquam cum quadam etiam blasphemia de Sanctis ganniant, tùm verò & nomen Sanctorum ipsis inuideant: scilicet dormire & mortuos esse, nihil rescire, nihil posse coguntur: cùm tamen videant, nec ignorent Scripturam sacram vbique de eorum obitu quàm honorificentissimè loqui. Dauid enim testatur, Quia pretiosa in conspectu Domini sit mors Sanctorum eius. Et Sapiens, Iustorum animæ in manu Dei sunt, inquit. Christus ipse Abraham, Isaac, Iacob in mortuorum librum non ascribit. Et Paulus habere nos in cœlis domum ædificationis commemorat. Tùm etiam vbicunque Scriptura Diuorum mentionem facit, mortis vocabulum euitare solet, pro quo aliud quiddam ponit: vt, Appositus est ad patres suos, Obdormiuit in Domino, & id genus alia. sic vbique honorificè de Diuis Scriptura loquitur. Et cui in hac controuersia adhibenda est fides? Communine vniuersalis Ecclesiæ consensui, an verò aliquorum erroneorum opinioni? Superioribus diebus docui quid causæ diuum Augustinum mouerit, vt catholicæ Ecclesiæ, quàm Donatistis magis assentiret. Si quis verè Christianus est, haud dubiè in hoc diuum Augustinum, imò ipsam catholicam Ecclesiam sequetur, sitque hoc secundum. Iam tertiò & illud in Augustini verbis consideramus, quî se patres nostri in Diuorum celebritatibus gesserint. Et in hoc quidem loco ad laudes Deo dicendas hortatur: alibi etiam eum in Spiritus feruorem rapitur, vt ipsis colloquatur, necessitatémque suam aperiat, haud secus atque coràm astantes videret: alibi, vt cùm Psalmos explicat, Diuorum memorias veneratur: alibi etiam ad pietatê inflammat. Hoc quon-

Eusebius.

2. Cor. 5.

dam

dam piorum in Diuorum solenniis exercitium erat: atque etiamnum genuinus eiusmodi vsus esset. Hinc emendatio sperari, hinc collapsæ Ecclesiæ instauratio atque conseruatio sperari posset. Sed quis omnium hæc cogitat? quis imitando sequitur? De nobis, qui hîc præsentes sumus, loquor: quid enim mihi de iis qui foris sunt, nec audiunt? At qui perbellè festa nostra celebrare nobis videmur: & quid nostrum celebrare, nisi externa quædam superstitio est? non dico in foro, œnopolio: sed illic vbi rectiùs decuit. In Ecclesia, inquam, vbi hi festi dies peraguntur, pauci illic, qui ex Diuorum memoriis fidem suam confirment, pauciores verò, qui vitam suam Diuorum ad exempla instituant, tantùm necessitate compulsi, eorum aliquando recordamur, cúmque ipsis
Num. 23. esse desideramus: nempe, quemadmodum Balaan olim summè quidem Israëlem deprædicabat: ipse tamen in impietate sua perseuerabat, mori sanctorum more desiderabat, sed viuere eorum exemplo nolebat. Longè secus patres nostri fecêre: vt hîc in Augustino videre est. Etenim Diuorum exemplis memoriáque ad laudes Dei, ad confirmationem fidei ad orationem, & vt ad maiorem vitæ pietatem impellerentur, vsi sunt. Ea consuetudo vbi non obseruatur, sanè Christianè non agitur. Atque hoc tertium est. Quartò denique hîc mihi Augustini in dicendo vide prudentiam. Quę Deus occulta esse voluit, rimari non vult. Verùm omnes, ne id tentet quis, præmonet. Idem diuus Hieronymus in huius celebritatis sermone facit. Et quid sanctos hos viros mouit, tanto timore tantóque iudicio diuina tractarent? quia scriptum legerant, Altiora te ne quæsieris, & fortiora te ne scrutatus fueris: quoniam qui scrutator est maiestatis, opprimetur à gloria. Sed, quàm diuersè agimus nos? nihil tam absconsum, quod non conemur indagare: nihil tam summum, quod nõ scrutemur: quóque sublimior res est, eò magis iudicamus friuolé. Et quam ex hoc labore mercedem reportamus? nempe vt sæpe media in luce Andabatarum more palpitemus manibus, nec consideramus: considerant alij, rectiúsque intelligent & iudicabunt posteri. Cum timore & reuerenter in diuinis agere, Christianorum est, & quidem Augustinus is fuit, cuius similem Ecclesia non habuit: neque tamen sibi fidit, quin & antequam ex hac vita excederet, quæcunque scripserat, rursus perlustrat: ac sicubi plus minúsue posuisset, corrigit: atque hi veri Ecclesiæ fuêre doctores.

ctores. Et hoc quartum. Quintò & illud maximè considerandum est, quòd Augustinus certam assumptionis Virginis matris nullam conscriptam historiam esse ait. attamen constantem omnibúsque probatam sententiam esse refert, quòd super omnes Angelos assumpta sit, eiúsque rationem tradit alibi, vbi etiam illos tangit, qui palàm condemnant quicquid in Scripturis clarè non legimus. Duo ergo Augustinus hodie nobis cogitanda tradit, vtrunque ex Scripturis: alterum quidem Virginis, alterum verò est Christi personæ. Tenuisti manum dexteram meam, & in voluntate tua deduxisti me, & cum gloria assumpsisti me. his verbis Virgini loqui licuit. Tum verò si vlli vnquam hominum diuina pietas loquuta est, Surge proxima mea, &c. certè huic loquuta est. Verùm hic quisque secum reputet, quæ sit gratiæ magnitudo, vbi Deus ipse manum tenet, suscipit, atque deducit. Quæ sit lætitia cogitate, vbi Deus in morte hominis animæ loquitur, Veni amica mea, veni dilecta mea. Hæc meditare hodie, & erit quo tota hac die & occupari & recreari possis. Quòd si quis Ecclesiæ cantiones inspicere velit, inueniet potissimùm in hæc duo contemplationes suas direxisse Patres. Ecce autem num paucis his verbis Augustinus quæ dignè hìc meditari possint, non ostenderit. Atque olim quoque, fratres, prædicatores fuerunt: quòd si minus sua, vt nunc sit, iactitarunt, eò sanè fideliores æstimandi sunt. Atque hæc de Augustino, déque hoc festo sint dicta: cum Euangelio concludendum est, Illud enim quibus modis vtendum sit omnibus illis, docet. Læta quidem atque magnifica sunt, quæ cùm Augustinus, tum Ecclesia de Mariæ assumptione personant: sed quid hæc sonare solùm prodest, Assumpta est Maria in cœlum: cùm tamen ipsi mentibus defixi in terris maneamus? quid est, Angelos illius causa gaudere, cùm nostrorum peccatorum causa adhuc tristentur? quid est, omnes pios laudare Dominum, nisi ipsi quoque idem præstiterimus, atque ita, vt per nos nomen Dei blasphematur, viuimus? Perappositè ergo in hanc festiuitatem hæc Euangelica lectio ordinata est, in qua principium, medium, atque finis salutis proponitur. Suscipere Dominum, ipsi ministrare, tandémque in ipso quiescere, hæc via, hi nostræ salutis gradus sunt. Sic Maria ascendit. Suscepit Christum, ministrauit Christo, ideóque nunc requiescit in

Psal. 72.

Chri

Christo. Si postremum cupis, à primo incipe. *Id vt possimus*, gratia Dei præstet, Amen.

SERMO TERTIVS TEMPORE BELLI, ANNO 1546.

SOlennis isthæc festiuitas, vt nunc sunt tempora, prouerbij quo non modò Philosophi, sed ipsa etiam Scriptura vtitur, me admonet: Musica in luctu, importuna narratio. *Eccles.22.* Neq; enim solēnis festiuitas, ac mœsta tēpora bene conueniunt. Non conueniunt in templis Gaudeamus, & foris in plateis classicū canere simul, difficilimè sanè simul eodémq; tempore canimus atque ploramus. Tum etiam longè diuersissimos affectus generat, beatorum gaudij, & perditorum damnationis consideratio. At nobis hac ipsa die contraria hæc simul obueniunt. In templis enim hodie merū vbiq; gaudium, foris autem calamitosa & periculosa sunt omnia. Si quis enim quid sibi præsens festiuitas velit, non obiter, sed diligenter inspexerit, haud dubiè Gaudeamus in mente secum cantabit, hoc est, mentis ac conscientiæ suæ gaudium atque consolationem persentiet. Atque hæc instituti huius causa est. Hîc enim non modò Christum, anquam, præpo- *Ioan.3.* tentem Deum, & qui de cœlo descendit, *antè ad cœlos* ascendisse videmus, verùm etiam *nobis, qui in Christum credimus*, ipsos cœos apertos esse, & impletum esse, *Luc.12.* atque etiamnū impleri intelligimus *quod dixit* atque pro- *Luc.22.* misit, Noli timere pusillus grex: placuit enim patri vestro, *Ioan.12.* dare vobis regnū, &, Ego dispoñ vobis regnū, sicut disposuit mihi pater. &, Accipiã vos ab meipsum. &, Pater volo vt *Ioan.17.* vbi ego sum, & ipsi sint, quos dedisti mihi. Et Paulus, Sci- *2.Cor.5.* mus, quoniam si terrestris domus nostra huius habitationis dissoluatur, quòd ædificationem ex Deo habeamus, domum non manufactã, sed æternã in cœlis. &, Nostra autē conuer- *Philip.3.* satio est in cœlis, vnde etiam Saluatorē expectamus Domi- *Ephe.2.* num nostrum Iesum Christum. &, Iam non estis hospites & aduenæ, sed estis ciues Sanctorū, & domestici Dei. An nō hęc pio magna lætitiæ causa sunt, maximè si quàm post *Adæ* lapsum, longo tempore cœlum clausum, cōtrà infernus latissimè hominibus patuerit, secū cogitauerit? Si quòd non mo- *Isai.5.* dò Deus Cherubim flammeúmque gladium ante *Paradisum* ordinauerit, verùm etiam quòd ipse Diabolus, *quapo-*

tuit

tuit vi, manibus pedibúsq; obstiterit, ne quis cœlum, ex quo ipse ceciderat, ascenderet: quemadmodum Amalec olim obsepandis viis incumbebat, ne in promissam intraret Israël terram, secum perpenderit? Hæc, inquam, quisquis secum cogitauerit, multa lætitia, Gaudeamus hodie canet. Deo gratia, inquit Apostolus qui dedit nobis victoriam, per Dominũ Iesum Christũ. Quam victoriã? quòd liberè liceat dicere, Vbi est mors stimulus tuus. Et Moses quidem fugauit Amalec, ne Israëlem ab introitu Palæstinæ impediret. Christus verò sua passione effecit, vt nobis cœlum apertum sit. Serò quidem, nisi Moses orasset, Iosue Amalec fugasset. ait enim Scriptura, cùm Moses eleuaret manus ad orationem vincebat Israël. Quo ostendit, Mosen oratione sua plus effecisse, quàm Iosue cum omnis populi multitudine. Quòd si non Christus è cœlo descẽdisset, próq; nobis passus fuisset, nemo nostrũm vel hodie cœlos ascendere posset. Christi ascensio causa est assumptionis Mariæ. Illud nisi præcessisset, hæc festiuitas nunquam sequuta fuisset. Nunc autem, quemadmodum indubitata fide cõfitemur Christum in humana forma ascendisse, ita quoque certò dicere possumus, Scimus quoniam si terrestris hæc domus nostra huius habitationis dissoluatur, & ædificationẽ ex Deo habeamus, domum non manufactam, sed æternam in cœlis. Ecce tibi hodiernum nostrum Gaudeamus. Hac ratione solennem Diuæ virginis matris assumptionis diem peraginus. Ideo considerandum nobis proponitur, quòd summa cum exultatione beata virgo Christi mater hunc mundum linquens in cœlos assumpta sit, vt & ipsi eò perueniendi spem concipiamus, atque in illius vnguenti odore viam mandatorum Dei curramus. Hæc causa hodiernæ festiuitatis est, atq; lætitiæ Atque hîc latissimus isthæc ornandi campus patet, vt fiat omnium commune gaudium, ex communi consolatione, vtq; hac tota die nihil nisi merum gaudium, in omnibus audiatur atque consideretur. Sed (dolor) hoc anno id non licet, tantúmque intra templi parietes restat Gaudeamus: foris, vbique antè atque à tergo, imò & intra nos, nil nisi classicum audimus: ita vt non iniquè liceat dicere quod olim Israël in Babylone, Quomodo cantabimus canticum Domini in terra aliena? Et cum Ieremia, Venit finis gaudij nostri: Væ nobis, quia peccauimus. Et quid ergo prædicandum mihi hodie est? Si de festo loquar, Musica in

1. Cor. 15.

2. Cor. 5.

Psal. 136. Thren.

luctu. at taceam? sed nec hoc licet. Debuit quidem Euangelium nostra esse prædicatio: sed & ipsum in lamentationem versum est, & Væ. Quemadmodum etiam Ezechieli quondam liber, in quo nihil præter lamentationem & Væ scriptum erat, non modò videndus legendúsque offertur, verùm etiam comedendus traditur, vt ea de re postea maiore cum seueritate posset prædicare. Quod ad me, sanè dicere libet, Tædet animam meam vitæ, ac sine spiritu vitæ esse me velim. Eiusmodi enim in me deuolutum est tempus, quo non licet euangelizare. Væ omnibus, quorum causa festorum nostrorum lætitia, in luctum atque mœrorem versa est. Væ, qui vtrinque ad tanti belli immanitatem concitarunt. Væ, qui suæ auaritiæ causa pacis concordiæque media impediuerunt. Miserear super turbam. Neque enim hoc verbū sensus meos, quos totos occupauit, vult relinquere. Miseret me ab vtraq; parte populi. In eos enim summa calamitatis recidit. Neq; verò dubiū est, quin vtrinq; multi pij sint, quorū nemo miseretur. Sanè olim in Romanis erāt, qui sese deuouere, inq; mortē tradere, pro populi patriæq; salute non dubitarint. sic ambo Decij, sic Curtius. sic aliquādo Moses, nostérq; Paulus. Imò sic Christus fecit, vt nos ab æterna morte eriperet, seseq; spōte in mortem tradidit. Sed quis nunc isthæc exempla cogitat? vbi Euāgelium pacis? vbi charitas nostra, quā tantopere Christus suadet? sed quis locus querelæ accepto damno? Vtinam prudentiores fuissemus, & consequentia præuidissemus. Atque hæc ideo dico, quod nec ipse satis sciam, in quem scopum hic mihi instituendus sit sermo. Decet quidem festiuitatem hanc suus peculiaris sermo, isque iucundus, sed temporum horum isthoc non permittit calamitas. Quod igitur eligam nescio. at vtrunque simul coniungam, vtrunque enim nostris commodis seruiet, cùm alterum huius vitæ pariet nauseam, alterum futuræ incendet desiderium. Tum sanè perappositè Euangelium, qua a b hac in alteram transeundum est vitam, ostendit viam. Agè igitur, de hac re pauca audiamus. Principiò igitur, quando demeritam peccatorum nostrorum pœnam iusto Dei iudicio nobis imminere videmus, nec fieri potest, vt non expectemus, ex bellis calamitatibúsque, quas ob oculos positas vndique cernimus, famem atque inediam: necessarium omnino est, vt qua via hanc cladem in spirituale animæ lucrum conuertam

Iob.10.2.

Marc.8.

uertamus, solicitè consideremus, ne simul & corpus, & res, atque anima perdantur. Si corporis facultatisque nostræ direptioni obsistere non possumus: animam tamen vt conseruemus, danda est opera. & hanc sanè qui seruat, cæteris amissis, exiguum damnum sustinuit. Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere. Etenim præsens tribulatio spirituali animæ vtilitati commodabit: nimirùm quum hac ratione huius vitæ nauseam concipimus', vt tædeat vitæ, aut certè nullo illius tangamur desiderio. Hoc initium est, in quo si acquieueri-mus, facilè ad altiora inducemur. Sed hîc maximè remoramur. hoc in cœno hæremus, vnde difficillimè nos explicamus, scilicet mundi ac vitæ huius, & quicquid eius est, desiderium atq; amor limus sunt mordicus seruans. Quandiu autem terrenarum & præsentium amore intricati sumus, nullo cœlestium desiderio tangimur, nec quicquam iis quæ vel audimus, vel ipsi legimus, afficimur. Contrà verò, quid sub sole, huius nos vitæ maiorem nauseam parit, atque tribulatio? Quæ nisi ita præsto sit, vt cùm videri, tum sentiri possit, nemo mortem appetit. neminem huius vitæ tædet: cùm tamen & aliis quibusdam veluti mediis, vt tædium atque nauseam hanc nobis ingerat, Deus vtitur, Offert nobis Euangelium vitæ æternæ, vbi plena securitas, omnium bonorum abundantia, non dolor, non lacrymæ, non vlla tristitia est. hanc nobis paratam esse, regnique cœlorum nostram esse possessionem affirmat. Quæ omnino eiusmodi sunt, vt meritò nobis huius vitæ tædium pariant. Verùm, cui isthæc cordi sunt? nemini. At bello, pestillentia, fame, pressura ingraueſcentibus, cùm vndequaque impetimur, aliis deuorantibus, quæ nos in sudore vultus nostri collegimus, semel vnóq; impetu eliminantibus, quæ nos multis annis congessimus, deniq; nos, vxorem atq; liberos nostros calumniantibus, corpus trucidantibus: tum demum his vocibus prorumpimus. Vtinam mors nos absorberet. O felices mortuos, qui his exempti sunt malis. hæccine spes nostra huius vitæ est? Mirum sanè in modum miserabilis lamentatio, vbi eiuscemodi voces audiuntur, adhuc miserabilius quid est, cùm has voces audire in aliis, tum causam eiulatus huius experiri in seipso. Verùm hæc ipsa tamen magnum æternæ momentum adferunt vitæ, æquum si adhibueris iudicium. Nan-

Matth.10.

que hac vna causa sæpe Deus immittit plagas, sine quibus alioqui, vt dictum est, perpetuò adhærescemus his momentaneis. Et huius quidem non pauca exempla Scriptura tradit. Clamauerunt ad Dominum, cùm tribularentur, inquit Dauid, & de necessitatibus eorum eripuit eos.
Psal.106. & , In tempore tribulationis suæ clamauerunt ad te, & tu
Nehem.9. de cœlo audisti. Ecce hoc modo periculosa hæc tempora nobis ad aspernandam hanc vitam adminiculantur: sed non hoc plenè sufficit. Nam & eum, qui desperans sibiipsi cruentas manus infert, huius vitæ tædet: & quæ hic geruntur, non sine nausea videt. sed non hæc illi ad felicitatem quicquam prodest nausea. Propterea mox vbi huius vitæ tædium nos inuadit, ad futuræ & immortalis vitæ considerationem mens erigenda est. Sic Paulus faciebat, cùm diceret, Cupio dissolui & esse cum Christo. Ni-
Phil.1. mirum nullo se huius vitæ desiderio teneri ostendit: attamen mox addit, Et esse cum Christo, quo alterius vitæ desiderium suum manifestat. Sic Elias animæ suæ petiuit, vt moreretur. sed addit, Domine, tolle animam meam,
3.Reg.19. Atque hic iustus ordo est, quando beatitudinis futuræ in nobis desiderium eò plus augetur ac crescit, quò magis huius vitæ amor decrescit. Huc ergo hæc festiuitas vehementer commodat. Et ipsa quidem natura docet, eos qui paupertate premuntur, aliorum copiis visis, eandem sperare & appetere fortunam. An non autem pauperiem patimur nos? Rursus, An non in Maria, quæ cœlos habitantium beatitudo sit, consideramus? nunquid non ergo eius in nobis desiderium crescceret, scientes, quia vnius tantùm alicuius hominis causa cœlum factum est? Venite ad me om-
Mat.11. nes, Christus ait, qui laboratis & onerati estis: ego reficiam vos. Et qua ratione conuentiore in nostram vtilitatem conuertere possemus festiuitatem hanc, nisi vt Mariæ exemplo in boni vnguenti odore curramus: & vana falsáque esse omnia, in quibus in mundo speramus, agnoscentes, alacriùs & attentiùs æternùm permansuram patriam consideremus? Huc ergo Iosue vocem, qua Iordanem trãsiturum populum alloquitur, adducere possem. Quadraginta annis per deserti inuia huc, illuc, incertis sedibus circũacti fuerant: semper tamen consolabantur promissione terræ, quã daturus esset Deus, terræ, in quã, omnium bonorum copiis abundantis, lacte & melle fluentis: vnde summo eos terrę huius promissæ

desi

desiderio tentos fuisse, nemo rectè dubitat. at vbique impedimenta remorabantur eos, imò ipsi impedimenta struebant. Tandem etiam iam proximi facti, Iordane obstante, ab eius introitu prohibebantur. nullum remigij genus, non pontes aderant, nec quisquam sese flumini audebat cõmittere, tum nec circumire per ambitum poterant. Et quid hic Iosue? Dei mandato sacerdotibus arcam tollere, & per Iordanem præcedere populum iubet. Tũ per præcones edicit, Quando videritis arcam fœderis Domini Dei vestri, & sacerdotes stirpis Leuiticæ portantes eam, vos quoque consurgite, & sequimini præcedentes. Hac via populus per Iordanem terram illam introiit, videtes nimirum aquam ante arcam diuidi, & sacerdotes siccis pedibus transire, confidentioribus animis sequebantur, nec frustrabantur: stetit vnda, quousq; omnes trãsiissent. Idem nobis obtingit, qui cœlestis patriæ viam incedimus. diu multúmq; pauperiem huius viæ perpessis, summè cœlestem patriam desiderantibus, Iordanis, id est, mors, profundus ac torrens fluuius, qui multos suffocat, viam obstipat. hunc propria virtute nemo pertrãsire potest. Verùm arcam Domini, quæ Dei filium portauit atq; genuit, hodie sine mora præcedentem, videntes confidentius sequi audebimus, eóque, quo illa præcesit nos, pertingere, sperare possumus, atq; cũ Dauid dicere, Virga tua & baculus tuus, ipsa me consolata sunt. Igitur si ambulauero in medio vmbræ mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es. Ecce hic salutis nostræ secundus gradus est, & huius nos ipsa festiuitas admonet. Quòd si quem, nec temporum horum periculis consideratis, huius vitæ tæduerit, nec festiuitatis huius meditatione immortalitatis futuræ desiderium affecerit: hîc quà via duci possit, nõ video. Sed inquis, Nunquid satis est huius vitæ tædere, & futuram desiderare? minimè. Via quæ nos eò ducat, quærenda est. & quo indice hanc certiùs cognoscemus, quàm duarum in hoc Euangelio sororum? quarum altera Christo externè seruiit, altera verbo Dei occupatur. Hà, si hæc via, inquis, salua res est. Neque enim, quod ad externa officia attinet, quicquam Marthæ concedimus, nec minus atque illa impensè cantando, legendo, orando, ieiunando, pulsando, & si quid præterea ad eum cultum pertinet, obsequia præstamus. Tum nec minus quàm Maria verbo Dei afficimur: non enim satis nobis est audire, legere, canere & prædicare illud, sed

Iosue. 3.

Psal. 22.

& in parietes depingimus, in manicas tela textas circumferimus, & gladio ipsum propugnare parati sumus. Rectè quidem, mi frater, cum Martha Christo inseruis, cum Maria verbo Christi delectaris: sed caue hypocrisis sit isthæc tua pietas, fieri enim potest, vt qui Marthæ imitationem fingis, sustertitione, hypocrisi nõ vaces. Sic verisimile est, multam pietatem cum Maria circa Euangelium externè ostendere, intus tamen ab omni pietate longissimũ esse. Et quid Christus externum apparatum curaret, qui non ex intimo affectu procedit? Quid me, inquit ille, vocatis Domine Domine, & non facitis quæ dico? Et in Ioannis Apocalypsi, Scio opera tua, quia neque frigidus es neque calidus. vtinam frigidus esses, aut calidus: sed quia tepidus es & nec frigidus, nec calidus, incipiam te euomere ex ore meo. Sic & per isaiam quondam dixit, Populus iste ore suo appropinquat, & labiis suis glorificat me, cor autem eius longe est à me. Sine causa autem colunt me, docentes doctrinas & mandata hominum. Si steterit Moses & Samuel coram me, non erit anima mea cum populo, ad populum istum. Et qui sic scire vias meas volunt quasi gens, quæ iustitiam fecerit, filij mei dici gaudent, & in omnibus tamen mihi contrarij viuunt: cùm iurant, Viuit dominus, falsò iurant. Propterea non est mihi voluntas ad populum istum. Vbi nulla voluntas Deo est, ibi nec habitat: vbi, non habitat, quid' boni sperari potest? imò verò quod mali genus expectari nõ potest? Et quid, fratres, cogitare vel possumus vel debemus, tot mala præsentia videntes, plura etiam atque magis horrida expectantes, nisi quòd nulla Deo voluntas in nobis sit, imò nauseat ipsum super nos: nec id immeritò. Vide enim qua ratione cultũ Dei peragamus, de quo tamen nostra parte vehementer gloriamur, & sanè præter externũ fucum nihil videbis. Externos quidẽ ritus Deo peragimus, intus Diabolo mẽte, ore, atque manu seruimus. Verbum & Euãgelium ore pleno sonamus, contrarium factis exprimimus. Et quid Christo in ea domo negotij est, vbi nec Maria, nec Martha suum satis faciunt officium: quæ ipsi voluntas erit in populo, in quo nec verum cultum, nec genuinum sui amorem inuenit, Sed hic cardo rei versatur: Si pacem atque requiam volumus. Christum domus nostræ inhabitatorem habeamus necesse est, sine illo enim, nec pax nec optata expectatur requies. Si Christus nobiscum manebit, quod Euangelium loquitur,

Apoc.3.

Isa.29.

Iere.16.

Luc.10.

fieri

fieri necessum est, Martha solicita es & turbaris erga plurima: hoc est, sic tranctandus est Euangelij verbi Dei sermo, vt non in forma, sed verè & ex animo cuncta procedant. Id si fieri debet, quicquid verbo ac cultui Dei aduersatur, deponendum est. Id verò vna præstat Pœnitentia, hoc est Lazarus, qui & ipse in hanc domum accersendus est, ipse, inquã, ad trium sororum sortem pertinet. Atque hæc demum pulchra domus dispositio est, vbi Lazarus, hoc est, pœnitentia mundat. Martha, hoc est, cultus Dei, ornat domum: Maria verò sese in Christo eiúsq; verbo recreat. Quia verò (vt nũc nostri mores sunt) hac parte vehemẽter deficimus, vt Martha nostra atque Maria, hoc est, cultus verbique Dei iactãtia, plus externæ apparentiæ, quàm internæ veritatis habuerit, in Lazaro rursus incipiendum est. Conuertatur impius ab via sua, & miserebitur nostri Deus. Diuertat à malo, & faciat bonum, & veniat, & arguat ipsum. Bonas & rectas facite semitas vestras, & inhabitabo in vobis. Hęc Deus illis loquitur, qui quidem discipuli esse eius volunt, quæ tamen discipulorum sunt, facere nolunt. Agitè ergo diligentius, in posterum nobis caueamus. adhuc enim nobis isthæc dicuntur. adhuc vt emendati sequamur tempus est. Id vt faciamus, Dei in nobis gratia præstet, Amen. *Ezech. 3.*

SERMO QVARTVS, QVANDO hæc solennitas in secundam feriam post Dominicam Trini. decimam incidit.

COnuenientius huius sermonis exordium video nullum, præter hesterni sermonis repetitionem. Neque enim dubito, quin hanc festiuitatem non modò minus contemptui habituri aut aspernaturi, verùm etiam rectiùs in nostram vtilitatem conuersuri, Tum etiã melius cum Maria in eius assumptione lætantes gratulaturi, sed & maiore desiderio post ipsam mente atque prece ascensuri simus. Certè tum demum quæuis res rectiùs cognoscitur atque æstimatur, laudatur aut vituperatur, suscipitur aut refutatur, quãdo oppositum ipsius è regione iuxtà ponitur. Quid autem dissimilius huius temporis via atque illa, quam electi apud Deum consequuti sunt, vita? Perscrutare, ac labora nosse, quæ huius viæ sit conditio, & proculdubio futura illa vita magis arridebit, huius sæpius recordaberis, ipsam

vehementiùs appetes, felices omnes quicunque eam consequuti sint, prædicatis. Iam verò hesterno sermone non vnum aliquem, sed plures locos audiuimus, qui omnes maximè huius viæ miserias indicant. In ipso enim Euangelio Iudæis Christus futuram ipsorum cladem denuntiat, simúlque cum ipsius illacrymatur, ipsóque deflet: in Epistola verò Paulus, quæ nostra fuerit cæcitas, in æternum ingenti nostro malo duraturam, nisi Deus pater, nostri esset miser-
Psal. 66. tus. Sed & in Psalmo quem manè pro concione explico, Dauid ardentissimis votis precatur, vt Deus nostri misereatur, atque benedicat nobis. Denique in Regum nostra historia, pius ille Iosaphat hostium vi ita vrgetur, vt omnis Israël, iuuenes & senes, vtriusque sexus, ieiuniis atque obsecrationibus Dei auxilia postulare cogantur. Atque de his quidem omnibus heri dictum est. Quis autem tam simplex, qui ex his scriptis, historiis, atque orationibus miseriam vitę huius non videat? & quid in nobis aliud experimur, nisi hæc ipsa, quorum illa scripta meminerunt? Nunc in tenebris reptamus, nunc in peccata labimur, nũc hîc agrauamur, illic angustamur, hîc damno afficimur, illic planè perimus. Et quid multis? nihil in hac vita, præter laborem, exilium, angustias, miserias, pauperiem & inopiam, infirmitates atque pericula, peccatum, onus grauissimum, tandémque etiam in fine mortem videmus atque experimur. Hæc vitæ huius nostra conditio. Hæc meditare, & haud dubiè lætitia afficieris, vbi Mariam hinc in cœlum assumptam esse intellexeris hodie, lętitia plenus dices cum Ecclesia, Beata quæ credidisti: exclamabis deinde, Trahe me post te, O maria, illic nos attrahe, vbi tu cum filio tuo habitas. Sed & tempestiuiùs viam cœli inies, sempérque te alacriorem in ea conspicuum offeres. Et hæc sunt quæ præsens à nobis exigit solennitas. Hîc in terris atque exilio, patriæ nostræ præconia audire, ingentis nobis causa lætitiæ esse debuit. Peculiaris cuiusdam consolationis energiam habere in mentibus nostris decet, quòd non modò Christus cœlos ascendit, verùm etiam quòd Maria assumpta est. & quòd non solùm caput nostrum cœlos habitat, sed & membra ipsius quotidiè sequantur illuc, freti promissione dicentis, Vbi ego
Ioan. 17. sum, illic & minister meus erit. Hæc, inquam, peculiaris quædam consolatio atque spes nostra esse debuit. Sed & admonere nos debuit, vt eò ardentiùs preces nostras sursum

sum dirigamus: denique etiam calcaria nobis addere, cautiùs & alacriùs viam cœlestis regionis currere. Ecce horum omnium datur occasio, hesternis Euangelio atque Epistola, Psalmo nostro, Regúmque historia, cum hac festiuitate collatis. quæ sanè prudentibus sufficerent, de hac festa die dixisse, sed imprudentium causa porrò nonnihil de vero eius vsu dicere placet. Hoc enim omnium maximè refert. De gloria enim atque beatitudine virginis, multa dicere nequimus, vt quæ sensus nostri angustias transcendunt. neque enim auris audiuit. Hic in inferioribus contenti manebimus, & in paruis per Scripturas apertis, quid nobis commodet, indagabimus. Ac principiò quidem nemo miretur, peculiari quadam præ cæteris solennitate hãc festam diem celebrari, & quidem magis esse plorandũ videri potest, quòd eiusce modi personam amiserimus ex hoc incolatu. Verè enim cunctis credẽtibus magna fiducia illa fuit, dum in his terris vixit. Nam etiamnum quoque Ecclesia de ipsius exultaret atque consolaretur præsentia, si modò nobiscum hìc viueret. fletu igitur quàm festi celebritate magis dignum, hanc non habere corámue audire atque videre, iudicari possit. Sed longè diuersa Ecclesiæ consuetudo est, à mundi huius opinione. mundus illo tempore festos dies agit, quo homines primùm in hunc mundum nati, hanc vitam viuere incipiunt: Ecclesia contrà, missis in cœlum liberis suis, lætatur. Illic enim omnibus malis exuti, in perfecta securitate viuunt: illic Deus omnem lacrymam ab oculis ipsorum abstergit, & mors non erit vltrà, néque luctus neque clamor, sed nec vllus dolor, quoniam priora transierũt, & noua facta sunt omnia. Hæc propter, Ecclesia lætatur, quando filij eius hanc vitæ fabulam in Domino concludũt, quando quod pro ipsis timeat nihil restat, sciens corpora ipsorum requiescere, animas verò in manu Dei esse, & non tangere illos tormentum malitiæ. & vt vno verbo concludam, tum demum cum filiis suis Ecclesia gaudet & lætatur, quando eos hinc ex hac calamitate ad cœlestem præmittit patriam. Atque hoc fundamẽtum huius festiuitatis est. iam verò Mariam ex hoc seculo morte solutam esse credimus, secundum naturæ statutum, quo quicquid natum est, mori oportet: ita tamen vt tam nõ senserit mortis horrorem, quàm in filij sui conceptione Virginitatis non amisit florem. Nec id cuiquam mirandum videatur: qui enim illud *Apoc. 12.*

potuit, huius quoque potestatem habuit. & qui ita eam in vita honorificauit, vt mater fieret, ac virgo maneret, in morte nulla contumelia affecit vt vel amaritudinem, vel horrorem mortis experiretur, quemadmodum nec in partu cõmunionem mulierculari dolorem sustinuit. Et hoc secũdum.

Ioan.12. *Luc.23.* *2.Cor.5.* Tertiò, Vt certò Christus Apostolis eorúmque successoribus promisit, fore vt vno in loco cum ipso sint, vt etiam latroni in cruce paradisum pollicetur, & Paulus omnes in genere consolatur, quod si terrena hæc domus nostra huius habitationis dissoluatur, ædificationem ex Deo habeamus, domum non manufactam, sed æternam in cœlis esse dubitare non possumus. Quod enim latroni tam subitò promisit, atque præstitit, sanè matri non denegauit. Et hoc tertiũ. Iam quartò, cùm constat eam ante omnes singularis priuilegio gratiæ dotatam esse, nemo etiam in cœlo apud Christum peculiaribus donis, præ angelis atque hominibus ornatam esse dubitat: imò verò nemo summis honoribus ab cœli ciuibus susceptam esse, quæ tanto affectu cœli terræque Dominum susceperit, primúmque hospitio dignata sui est corporis, ambigit. Nemo lucere hanc maris stellam, super omnia cœli sydera, quæ nobis omnium syderum hominum atque angelorum lumen genuit, hæsitat. Et hoc quartum. Quintò, quando hanc solam Deus à generali omnium

Gene.3. fœminarum maledictione hoc verbo Dei lata, Multiplicabo ærumnas tuas, & conceptus tuos, &c. liberam siue illæsam præseruauit: credimus nec sine causa, eandem custoditam esse à communi omnium maledicto, quod hac sententia decreuit Deus, in sudore vultus tui vescéris pane tuo, donec reuertaris in terram de qua sumptus es: quia puluis es, & in puluerem reuerteris. Certè totũ filij honoribus seruit, quicquid honorificentiæ matri detulit, tum diuinæ etiam maiestati conuenientissimum erat, hoc ipsum corpus à corruptione seruaretur liberum, quod filius in peculiare tẽplum sibi elegerat, atq; sanctificauerat. Ecce, hæc omnia Christianis in hac celebritate meditanda veniũt, præter eã consolationẽ quã in filiorũ suorũ ex hoc mũdo recessu habet Ecclesia. Id quia ita est, certè hodiernũ omniũ nostrum gaudium dignũ iudicamus, maximè quod & nostra cum vtilitate fiat. Sanè omnis Israël redeunti è castris Iudith illæsæ gratulabatur, nẽpe q̃ communẽ omniũ hostẽ truncasset: sed hîc plus

Iudith.13. quàm Iudith illic Iudæi clamitant, Benedicta es tu filia à Domino

Domino Deo excelso præ omnibus mulieribus super terram: & quanto rectiùs nos dicimus, Benedicta es tu filia, quia per te fructum Dei Iesum Christum, Deum hominémque suscepimus? Illic dicunt, Tu gloria Ierusalem, tu lætitia Israël, tu honorificentia populi nostri, quia feciſti viriliter: quantò meliùs nos, ipsum de Maria prædicamus? Illic etiam hosti obiiciunt, Iudith filia Merari dissoluit hostem nostrum: & quantò rectiùs id ipsum diceremus nos? Vbi enim minus effecit, quàm in hac virgine? quis vnquam maiora illi damna intulit? Vtique ipsa est mulier, ex qua semen ortum est, quod caput serpentinum conteriturum erat, atque contriuit. Historia Esther refert, Iudæos peculiari atque annua festiuitate diē, qua à perditione, quam impius Aman parauerat, per Esther liberati fuerant, celebrauisse. & ecce plus quàm Esther. Illa quidem fontis, qui postea flumen factus est, similitudinem habuit, vnde etiam generationi iustorum gaudium atque exultatio ebuliit. Esther enim primùm paupercula, postea Regina facta, suo studio totum populum à clade exemit: & quantò iustius hæc nostra Virgo eiusmodi fonti comparatur? Nunquid enim paruula illa, cùm diceret, Respexit humilitatem ancillæ suæ? nunquid ingens flumen, cùm ait, Fecit mihi magna, qui potens est, ecce, ex hoc beatam me dicent, omnes generationes? Si ergo illi, quando ex omnibus liberati essent, festos dies egerunt, cur non & nostris, nos publica festorum lætitia gratularemur, ab omni anxietate exemptis, maximè cùm sciamus ipsorum liberationem, futuræ nostræ suo tempore libertatis esse argumentum? Hîc vtrinque conferendum est, & quid iusti hîc perferant mali, & quid lætitiæ futura libertate expectent. Quæ duo quis Dauid rectiùs ostendere potest? quid ergo de seipso hic dicat, audi, Sicut ceruus desiderat ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus. Sitiuit anima mea ad Deum fontem viuum, quando veniam, & apparebo ante faciem Dei. Ecce quæ piorum huius seculi exiguitas. & quis hæc ipsa rectiùs Maria dicere potuit? annon statim rerum exordio ipsi oraculo Simeonis vaticinatum erat, animam ipsius gladium penetraturum esse? annon hoc ipsum postea experta fuit sub cruce, cùm pateretur Filius? quis dubitat, sæpè ipsi obiectum fuisse, Vbi Deus tuus? & qui illi panes diurni nocti nocturnique esse potuerunt, nisi lacrymæ? Tum

Iud.15.

Iudith 16.

Zach.1.

Psal.14.

etiam

etiam qua ratione consolata est rectiùs, nisi quòd dicere potuit, maximè verò assumpta, Introibo in locum tabernaculi domus admirabilis: & quare tristis es anima mea? Breuiter, quis dubitat ipsam toto illo post ascensionem Christi tempore, sic per omnia affectam fuisse, vt verè dicere potuerit, Sicut cervus desiderat ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus. Ecce hæc conditio piorum in hoc mundo omnium assidua tribulatio, multæ lacrymæ, incessabilis gemitus in Deum atque beatitudinem. Hæc si quis hominum expertus creditur, Maria certè experta est. Neque enim non penetrans Simeonis fuit gladius. Quanquam & Dauid
Psal. 39. expertus est satis, aliique pij cum illo plures. Vis iam & hoc scire, quod filiorum Dei piorúmque ex his miseriis liberatorum supersit gaudium, quid idem Dauid alibi dicat, audi: in persona Christi ipsiúsque membrorum sic loquitur, Expectans expectaui Dominum, & intendit mihi. Et exaudiuit preces meas, & eduxit me de lacu miseriæ, & de luto fæcis. & statuit supra petram pedes meos, & direxit gressus meos. Iucundiora hæc verba sunt multò quàm alterius illius Psalmi, idque non immeritò: illa enim querela siue lamentatio est hominis ad huc in huius vitæ miseriis agentis: hæc verò gratiarum actio canticum atque hymnus, sunt hominis liberati, sed illa præcedere oportuit, hæc vt sequi possint: priùs cum sanctis flendum, sufferendum, gemendúmque est, quàm triumphale illud carmen canamus. Si compatimur,
2. Tim. 2. inquit Paulus, & conregnabimus: si socij passionum, erimus & consolationis. Et quæ consolatio ex hac vita emigrantium? audere omnia ea verba loqui, quibus per totum hunc Psalmum Dauid vsus est. Primò, Expectans expectaui Dominum. Et hoc piorum omnium commune est. Expectandum omnino est, qui credit, non festinet. Adhuc in fide atque spe ambulamus, nondum comprehendimus quod speramus: sed in patientia expectamus. Agricola expectat pretiosum
Iacobi 5. fructum terræ: patienter ferens donec accipiat pluuiam temporiuam & serotinam, Iacob monet, Igitur & vos patientes estote, & confirmate corda vestra: quoniam aduentus Domini appropinquat. Et hoc ipsum est quod Paulus ait, quomodo Deus tentauerit Patres expectatione. Primus Abraham, secundus Isaac, tertius Iacob, quartus Moses, quibus omnibus Deus terram Chanaan promisit. Et quid Pau-
Hebr. 11. lus, Hi, inquit, omnes testimonio fidei probati, non acceperunt

runt repromissionem, Deo pro nobis meliùs aliquid prouidente, vt non sine nobis consummarentur. O desiderium sacratæ huius Virginis matris, non modò cum Christo cœlos ascendendi, verùm etiam cum ipso in cruce moriendi! sed, Expectans expectaui Dominum, scriptum est. Veruntamen subditur, Et intendit mihi, & exaudiuit preces meas. Et hoc ipsum nos quoque sperare possumus, modò in tribulatione expectauerimus. Quando ergo tempus exauditionis venit, quando Deus vult dare quod dudum rogatus est, atque exaudiit (citò & statim enim preces piorum exaudit, sed non ita citò præstat: ipse enim nouit tempus opportunum) tùm omnia succedunt, teste Dauid, Eduxit de lacu miseriæ. Et quod huic vitæ conuenientius nomen dari potest? verè enim lacus miseriæ est, propter externa: lutum fæcis, propter peccata. In hoc lacu atque luto, omnes immersi sumus, dum hîc reptamus: nemo tam cautus, nemo tam vigilans, qui non aut lacum miseriæ, aut in lutum fæcis, id est, peccati labatur. Sed hinc demum discedens pius verè dicere habet, Eduxit me de lacu miseriæ, & de luto fæcis: & quid præterea? Statuit supra petram pedes meos, & direxit gressus meos. Vt olim immersus in profundo iacebam, sic modò erectus sto altiùs: vt nuper inualidus, ita nunc consisto firmiùs: illic sine fundamento vacillantes tentabam ponere gressus, nunc immobilis pedùm meorum fundamentum, petra est. Et quid nisi dicere restat, Immisit in os meum canticum nouum, carmen Deo nostro? quid Israël liberatus potuit, nisi cantare? quid aliud pius faciet, à mortis huius corpore, regnóque Satanæ liberatus? Sed longè tamen aliud canticum, quod hîc pij ex vna aliqua tribulatione liberati modulantur, quàm quod illic Sancti ab omnibus securi canunt. Illud enim vetus canticum est, commune in terris, quod & impij sæpe pleno ore personant: hoc verò nouum est, quod nemo, nisi pij norunt, & quomodo piorum hinc emigrantium gaudium aptiùs atque propriùs describi posset, nisi his tribus vocibus, Exaudiuit me, eduxit me, immisit in os meum? Horum nos Virginis nostræ admonet assumptio. & quid hinc colligendum est? quoties Christus in Euangelio regnum cœlorum promisit? quem verò mox facta promissione, in illud locauit? neminem certé. Expectandum est necessariò. Et Petrus quidem citò desiderio illius tangebatur. Domine, inquit, bonum est nos hîc esse: si vis, faciamus hîc tria tabernacula. sed *Matt. 17.*

ipse

ipse de monte descendere cogitur. Multi videbunt, & timebunt, & sperabunt. hoc discamus, timere atque sperare. Atque his Dauid pulcherrimam sanè vocem subdit, quæ nostrum etiam hunc meritò sermonem concludit, Beatus vir cuius est nomen Domini spes eius, & non respexit in vanitates & insanias falsas. Ecce & hoc ipsum eodem in Psalmo, mox consequenter Dauid docet. & quid mortalium studia, nisi vanitates & insaniæ falsæ? Si ergo commodè hanc festiuitatem tuis vsibus impendere vis, si eò venire, quò hæc Virgo præcessit, delectat: vide, in Deo vt spem tuam ponas, ne in vanitates respicias. Qui enim vanitates sequitur, peribit, qui autem in Domino confidit confirmabitur. In hoc nos gratia Dei adiuuet, Amen.

IN DIE DIVI BARTHOLOMAEI APOSTOLI EVANGELIVM, LVCAE XXII.

FActa est contentio inter eos, quis eorum videretur esse maior. Dixit autem eis: Reges gentium dominantur eorum, & qui potestatem habent super eos, benefici vocantur. Vos autem non sic: sed qui maior est in vobis, sit ministrator. Nam quis maior est, qui recumbit, an qui ministrat? nónne qui recumbit? Ego autem in medio vestrum sum, sicut qui ministrat. Vos autem estis, qui permansistis mecum in tentationibus meis. Et ego dispono vobis sicut disposuit mihi Pater regnum, vt edatis & bibatis super mensam meam in regno meo, & sedeatis super thronos iudicantes duodecim tribus Israël.

SERMO I.
EODEM FESTO EPISTOLA,
EPHES. II.

ERgo iam non estis hospites & aduenæ, sed estis ciues sanctorum & domestici Dei: superædificati super fundamentum Apostolorum, & Prophetarum, ipso summo angulari lapide Christo Iesu, in quo omnis ædificatio constructa crescit in templum sanctum in Domino. In quo & vos coædificamini in habitaculum Dei in Spiritu sancto.

SERMO PRIMVS.

APOSTOLO hæc dies sacra est, & omnino eiuscemodi, qui, vt nostis, annumeratus est duodecim. Sanè variis modis hæc nobis festiuitas commodare potest: idque vt fiat, meritò damus operam, quando tanta vbique de Apostolis Scriptura commemorat, multáque secus eorum quàm quorumcunque aliorum sanctorum meminit. quanquam & aliorum non huius conditionis diuorum honorificam satis mentionem facit: sed peculiare quid Apostolis Scriptura tribuit. Non nũc dico, quòd viros eos vocitet Ecclesia: Isti sunt sancti qui pro testimonio Dei sua corpora tradiderunt, & in sanguine agni lauerũt stolas suas. Huius, inquam, nunc mentionem facere malo. Dauid enim adhuc magnificentiùs eos prædicat. Principiò enim cœlos appellat. Cœli, inquit, enarrant gloriam Dei, & opera manuum eius annuntiat firmamentum. & quid honorificentiùs posset iis tribuere? neque tamen hoc facit immeritò. vtique enim Deus in ipsis habitat, in ipsorum verbis auditur, in ipsis per signa lucet, irrorat eos gratia. Deinde etiam Principes eos dicit. Pro Patribus tuis nati sunt tibi filij, constitues eos principes, super omnem terram. Vtique & hæc appellatio plane iucunda. an non autem rectè Principes dicuntur? sanè quod ad nobilitatẽ attinet, à Deo generati sunt: quod ad diuitias, amplis virtutibus fuêre dotati: tum quòd ad potentiã, clauiũ regni cœlorum custodes sunt. Et hæc quidẽ omnia amplos merentur honores. Tertiò quoq; deos appellat: Dij terræ vehementer eleuati sunt. Præterea & ipse Christus lumina mundi dicit, atque sal terræ, Apostolos, atque amicos. Paulus quoque Dei ministros, & dispensatores mysteriorum Dei nominat.

Psal. 18.
Psal. 44.
Psal. 46.
Matt. 5. & 10.
Ioan. 15.
1. Cor. 4.

Ex his

Ex his quidem facile est videre quàm reuerenter de ipsis Scriptura sentiat ac loquatur, quę eiusmodi sunt, vt ad Apostolorum memoriam non solùm lætati, sed & præ lætitia exultare debeamus. Ipsi enim duodecim Patriarchę sunt, ex quibus populus Dei natus est. Ipsi duodecim fontes, ex quibus potauimus omnes. Ipsi duodecim nomina sculpta in lapidibus insuperhumerali summi Pontificis. Ipsi duodecim panes propositionum sunt. Ipsi duodecim exploratores, duodecim in corona sponsæ stellæ. Ipsi denique duodecim portæ & munitiones nouæ Ierusalem. Tantis igitur priuilegiis honoratos à Deo silentio transire, nullâue festi diei solennitate celebrare, non sine culpa possumus, maximè cùm festi eorum dies vehementer nostræ vtilitati commodant. Mox enim Apostoli audito nomine, ad eũ erigimur, à quo missi sunt. cùm patres nostros eos intelligimus, ad corripiendam prauam naturam nostram conuertimur: cùm doctores nostros eos consideramus, ruditatis nostræ admonemur: cùm denique pastores eos, nobis datos à Deo agnoscimus, perditionis nostræ recordamur, quòd tam fideles pastores sequuti non sumus. Hoc modo si nos in Apostolorum solenniis gesserimus, proculdubio non minimum fructum hauriremus. Si enim per eos Dei recordamur, vtique ad laudandum eum incendimur. Si ipsorum erga nos conuertimur exemplo, nosmet humiliabimus. Si ruditatem nostram commemoramus, diligentiores in posterum efficiemur. Si denique & perditionem nostram intuiti fuerimus, maiore nobis deinceps cura cauebimus. Hæc ergo Apostolorum celebritates à nobis exigunt. Et licet eiusmodi aliæque id genus plures virtutes in Apostolis omnibus consideramus, peculiaribus tamen quisque claret dotibus: quemadmodum & in Bartholomæo singularem quandam in obedientia madatorum Dei voluntatem intelligimus Nec hoc solùm, sed & singulari studio malas Satanæ artes confundendi, & in inauditis tormentis perferendis eximia tolerantia fuit præditus, quorum primum doctrinæ, alterum exhortationis, tertium verò exempli locum supplet, Atque vtinam hæc tria ex festiuitate hac piis animis infixa manerent. At multi nulla huius cura afficiuntur, nihilominus egregiè sibi de Christiano nomine blandientis. Propterea ne aliquando propheticus ille sermo nobis conueniat, timendum est: Anima mea

1. Cor. 4.
Exod. 28. 25.
Num. 33.
Apoc. 12. 11.

mea odit festiuitates vestras. &, Festi dies vestri in mœrorem conuertentur & luctum. Agitè ergo, diligentiùs incumbamus omnes vt bonum faciamus, dum tempus habemus. Idque vt faciamus sua Deus præstet gratia. Amen. *Isa.1.* *Amos 8.*

SERMO SECVNDVS.

APostoli nostri sententia, quæcunque scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt, vt per patientiam & consolationem Scripturarum spem habeamus. Iam verò Scripturæ non solùm Diuorum virtutes prædicant, verùm etiam impiorum vitia, piorúmque imperfectionem describunt. Omnia ad doctrinam seruiunt, vt quàm nihil ex nobis ipsis posimus, quàm inconstantes, nisi eius, qui nos creauit, potenti *manu* confirmamur, consideremus. Constat enim sibi hic sermo. Non sumus sufficientes aliquid à nobis, *tanquam* ex nobis: sed sufficientia nostra ex Deo est, *qui* & idoneos nos fecit. Sensus enim nostri omnésque cogitationes in malum procliues sunt, & cor hominis inquum & imperscrutabile. Et quis nisi malus fructus ea ex radice nasci potest? vtique mala arbor fructus bonos ferre non potest. sed hoc quoque iam considerandum est, bonum quo claruerunt Sancti, non à seipsis, sed à Deo habuisse. Ipse enim operatur in nobis & velle atque perficere. Hinc est quòd Paulus omnes, Græcos pariter atque Iudæos peccatores esse conuincit: nimirum omnes egere Christo ostendere voluit. Præterea etiam Apostolorum imperfectionem Euangelium ostendit, nempe quòd orta contentione discesserint inuicem, quis eorum videretur esse maior: & cùm ignem è cœlo deuocare volebant: & cùm in passione Christi fuga salutem quærebant, & hanc imperfectionem ipsi perscribunt, non quasi gloriantes in malo, sed ac si dicerent, Fugite fratres, superbiam, in humilitate perseuerantes. neque enim homo ex seipso quicquam potest, nisi gratia potentis Dei adiutus. Exemplo nostram, qui tanto tempore cum Christo fuimus, verba eius, ex ipsius ore selegimus, signáque vidimus, respicite imperfectionem. Hoc modo Apostolorum imperfectio nobis commodabit. Deinde & huc facit, quòd eandem Christus imperfectionem ipsorum abstulit, vt ipsos simul atque nos in maiorem perfectionem induceret. id quod in Euangelio videre est, vbi Christus mox exorta contentione, docet, quid Euan- *Rom.15.* *2.Cor.3.* *Gen.6.&8.* *Matth.7.* *Phil.2.* *Rom.2.* *Luc.9.* *Luc.22.* *Mat.16.*

gelicum pastorem, imò quemuis Christianum deceat. Ad hæc & Spiritus sancti virtus ex Apostolorum imperfectione probatur, qua imbuti, nihil postea eiusmodi cogitarunt. Antequam enim Spiritus sancti præsentiam contendebant, postea verò omnium vnum cor, vnáque mens erat. ante mortem horrebant, postea dicebant, Obedire Deo
Act. 4. & 5. magis oportet, quàm hominibus. antè primos ambiebant accubitus, postea omnibus se offerebant ministros, cum
2. Cor. 12. Paulo dicentes, Ego libentissimè impendam & superimpendar ipse pro animabus nostris. Et horum in numero Bartholomæus non extremus fuit. Vnde & sua inter credentes non fraudatur memoria. Apertè enim ipsius vitæ historia, qualem se accepto Spiritu sancto gesserit, describitur: nimirum in fide constantem, in spe firmum, in amore ardentem, in patientia vsque ad mortem immobilem. Et hæc omnia eiusmodi sunt, quæ rectè quemlibet pium, maximè Apostolum decent. His, si vitam nostram probè contulerimus, rectè hanc festiuitatem celebrabimus. Hîc enim quod nobis deest, inueniremus: hîc est, vnde vitam nostram emendaremus. Atque hac ratione manifestum esse arbitror, quomodo ex festis Apostolorum vtilitati nostræ consulere possemus, modò voluntas adesset. Et hanc ergo ipsam Dei nobis præstet gratia, Amen.

IN DIE NATIVITATIS MARIAE EVANGELIVM MATTH. I.

LIber generationis Iesu Christi filij Dauid, filij Abraham. Abraham genuit Isaac. Isaac autem genuit Iacob. Iacob autem genuit Iudam & fratres eius. Iudas autem genuit Phares & Zaram de Thamar. Phares autem genuit Esrom. Esrom autem genuit Aram. Arâ autẽ genuit Aminadab. Aminadab autẽ genuit Naason. Naason autem genuit Salmon. Salmon autẽ genuit Booz de Raab. Booz autẽ genuit Obed ex Ruth. Obed autẽ genuit Iesse. Iesse autẽ genuit Dauid Regẽ. Dauid autẽ Rex genuit Salomonẽ, ex

ex ea quæ fuit Vriæ. Salomon autem genuit Roboam. Roboam autem genuit Abiam. Abia autem genuit Asa. Asa autem genuit Iosaphat. Iosaphat autem genuit Ioram. Ioram autem genuit Oziam. Ozias autem genuit Ioatham. Ioatham autem genuit Achaz. Achaz autem genuit Ezechiã. Ezechias autem genuit Manassen. Manasses autem genuit Amon. Amon autem genuit Iosiam. Iosias autem genuit Iechoniam & fratres eius in transmigratione Babylonis. Et post transmigrationem Babylonis, Iechonias genuit Salathiel. Salathiel autẽ genuit Zorobabel. Zorobabel autem genuit Abiud. Abiud autem genuit Eliachim. Eliachim autem genuit Azor. Azor autem genuit Sadoc. Sadoc autẽ genuit Achin. Achin autem genuit Eliud. Eliud autẽ genuit Eleazar. Eleazar autem genuit Mathan. Mathan autem genuit Iacob. Iacob autem genuit Ioseph virũ Mariæ, de qua natus est Iesus, qui vocatur Christus.

EODEM FESTO DIE, EPISTOLA PROVERB. VIII.

Dominus possedit me initiò, in viarum suarum, antequam quicquam faceret à principio, ab æterno ordinata sum, & ex antiquis antequam terra fieret. Nondum erant abyssi, & ego iam concepta eram: necdum fontes aquarum eruperant, necdum montes graui mole constiterant. Ante omnes colles ego parturiebar: Adhuc terram non fecerat, & flumina, & cardines orbis terræ. Quando præparabat cœlos, aderam, quando certa lege & gyro vallabat abyssos. quando æthera firmabat sursum, & liberabat fontes aquarum. Quando circundabat mari terminum suum, & legem ponebat aquis, ne transirent fines suos. Quando appendebat fundamenta terræ, cum eo eram cuncta componens. Et delectabar per singulos dies ludens coram eo in omni tempore, & ludens in orbe terrarum, & deliciæ meæ esse cum filiis hominum. Nunc ergo filij audite me. Beati qui custodiunt vias meas. Audite di-

sciplinam, & estote sapientes, & nolite abiicere eam. Beatus homo qui vigilat ad fores meas quotidiè, & obseruat ad postes ostij mei. Qui me inuenerit, inueniet vitam, & hauriet salutem à Domino.

SERMO PRIMVS.

NOMEN ac originem huius festiuitatis neminem ignorare arbitror, etenim *nativitati* Mariæ hæc dies sacra est: sed qua ratione eadem, rectè piéque celebretur, fortè non ita omnibus manifestum est. Id ipsum ergo paucis mihi indicandum est. Ac principiò cùm Ecclesię consuetudo sit, Sanctorum natales, emigrationis *ab hoc seculo* die cuiusque celebrare, illud hic cogitandum est, *quomodo* non sine causa factum sit, vt hanc ingressus in hunc *mundum* Virginis diem totum lætitiæ solenni consecremus. *Neque enim* alioqui, nasci hominem nouum aliquid est: generatio præterit & generatio redit, terra autem consistit in æternum. Nasci & mori proprium est omnium creaturarum sub cœlo viuentium: sed hæc peculiare aliquid natiuitas habet, cuius causa meritò totus mundus exultat. Id quale sit quæris? Ecce Dauid regi electo promiserat Deus semen, *cuius* regnum perpetuò constaret. *Dixit enim ipse de Deo*, Iurauit Dominus Dauid veritatem, & *non* frustrabitur eum. De *fructu* ventris tui ponam *super* sedem tuam. Et alio in *loco*, *Fidelis* erit domus tua, & regnum tuum, vsq; in æternum ante faciem meam, & thronus tuus erit firmus iugiter. Vnde & Dauid ait, Misericordias Domini in æternum cantabo. Quoniam *dixisti*, *Disposui* testamentum electis meis, iuraui Dauid seruo *meo*, vsque in æternum præparabo semen tuum, & ædificabo semen tuum, & ædificabo in generatione & generationem sedem tuam. In hac promissione non modò Dauid, sed omnium spes credentium acquieuit: nempe ex Dauid processurum esse aliquem, qui regeret atq; liberaret Israël populum Dei. & hæc ipsa promissio pulchrè succedebat aliquo tempore. Sic enim hodiernum Euangelium docet: Dauid Rex genuit Salomonem, Salomon autem genuit Roboam, Roboam genuit Abiam, Abia autem genuit Asa: & sic consequenter vsque ad Iechoniam, *aut* potiùs Sedechiam. Per multas enim generationes *regni* successio in Dauid hæredibus permansit. Sic *Sedechia* in Babyl

Eccl.1.

Psal.131.

2.Reg.7.

Psal.88.

Babylonem abducto,& Ierusalem regiáque sede destructis, finem habere promissionem hanc æternitatis regni Dauid, videri potuit. Et quanquam nonnulli sanguinis Dauid è Babylone domum reuerterentur, regali tamen diademate carebant. Postea etiam Machabæi rerum potiebantur, quousque tandem ad alienigenas, Herodem, & Romanos regnum delaberetur. Finem ergo habere Dauid regnum & hæreditatem videri potuisset. Reliquiæ enim eius sanguinis ad eam paupertatem redigebantur, vt victũ manu quærere cogerentur. Id quod in Ioseph sponso Mariæ fabre lignario videre est. Finem igitur semen regium habebat, sed verbum Dei finem non habebat, imò verò hoc maximè vigebat atque triumphabat. Verbum Dei impleri oportuit, inquam, atque semen Dauidicum suscitari, pristinámque, imò verò maiorem, quàm vnquam habuisset, gloriam recuperare debuit. Atq; horum quidem omnium hæc dies initium est, in qua hæc virgo nostra de Dauid stirpe nata est. Per hanc enim rursus exsuscitatum est semen Dauid, & in huius filio ad amissam regalem dignitatem, imò ad multò ampliorem prouectum est. Quod enim amiserat regnum, temporale erat: quod recuperauit, spirituale atq; æternum, illud super omnes homines. Hoc modo sanguis Dauid regius, qui aliquandiu latuerat, Virginis partu exsurrexit. Verùm id nemo illo quidem tempore opinari aut sperare potuit, alioqui enim omnes turmatim aduolassent, tantámq; natiuitatem celebrassent festiui. Nos ergo vt hæc se ita habere non ignoramus, ita alacriùs hanc diem frequentiori deuotione celebramus, canentes, *Natiuitas tua Dei genitrix virgo gaudium annunciauit vniuerso mundo, ex te enim ortus sol iustitiæ Christus Deus noster, qui soluens maledictionem, dedit benedictionem, & confundens mortem donauit nobis vitam sempiternam.* Hæc ipsa, hoc solenni festiuitate de Maria eiúsque filio Iesu Christo modulamur. Quæ tamen Isaias Propheta iam antè dudum apertè satis prædixerat: nimirùm defectionem regni Dauid, & pullulationem in Virgine atque filio Virginis. Initio enim prophetiæ suæ calamitatem Ierusalem atque Regum per multa capita docet: tandem verò hanc consolationem subnectit, Egredietur virga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet. Et requiescet super eum Spiritus domini, Spiritus sapientiæ & intellectus, Spiritus consilij & fortitudinis, Spi- *Isa. 11.*

ritus sciẽtiæ & pietatis. Et replebit eũ Spiritus timoris Domini: non secũdum visionem oculorum iudicabit, neque secundum auditũ aurium arguet: sed iudicabit in iustitia pauperes, & arguet in æquitate pro mansuetis terræ, & percutiet terram virga oris sui, & Spiritu labiorũ suorum interficiet impium. & erit iustitia cingulum lumborum eius, & fides cinctorium renum eius. Habitabit lupus cum agno, & pardus cum hœdo accubabit. Vitulus & leo, & ouis simul morabuntur, & puer paruulus minabit eos. Vitulus & vrsus pascentur, simul requiescent catuli eorum, & leo quasi bos comedet paleas. Et delectabitur infans ab vbere super foramine aspidis, & in cauerna reguli, qui ablactatus fuerit, manum suam mittet. Non nocebunt & non occidẽt in vniuerso monte sancto meo, quia repletà est terra scientia Domini, sicut aquę maris operientis. In die illa radix Ieſſe, qui stat in signum populorum, ipsum Gentes deprecabuntur, & erit sepulchrum eius gloriosum. Et in die illa, adiiciet Dominus secundò manum suam ad possidẽdum residuum populi sui, quod relinquetur ab Assyriis, & ab Aegypto, & à Phetros, & ab Aethiopia, & ab Elam, & à Sennaar, & ab Emath, & ab insulis maris. Et leuabit signum in nationes, & congregabit profugos Israël, & dispersos Iuda colliget, à quatuor plagis terræ. Et auferetur Zelus Ephraim, & hostes Iuda peribũt. Ephraim non æmulabitur Iudã, & Iudas non pugnabit cõtra Ephraim. Et volabunt in humeros Philistiim per mare, simul prædabuntur filios Orientis. Idumæa & Moab præceptum manus eorum: & filij Ammon obedientes erunt. Et desolabit Dominus linguam maris Aegypti, & leuabit super manum suam super flumen in fortitudine Spiritus sui, & percutiet eum in septem riuis, vt transeant per eum calceati. Et erit via residuo populo meo, qui relinquetur ab Assyriis, sicut fuit Israëli in die illa, quando ascendit de terra Aegyti. Vult ergo Isaias his verbis hoc dicere, Non ita deficiet Dauid progenies, vt planè intereat. Arbor quidem è radice Ieſſe nata cum ramis succidetur: radix tamen ipsa pullulans florebit. Tenerrima enim virga ex ea egredietur, quæ desolatam stirpem renouabit. Et ipsa quidem exigua iudicabitur, suaueolentem tamẽ florem proferet, cuius odore vel vniuersum genus recreari possit humanũ, talem per omnia super quẽ requiescet Spiritus sanctus, cum omni sua plenitudine, quo regnum suũ nouum ac spirituale, verè

æternum

æternũ manſurũ auſpicetur. Ecce, hæc Iſaias prædixit, atque ita ſucceſſu impleta ſunt. Prius illud regnum, prima ſcilicet huius radicis arbor, regnũ, inquã, tẽporaneũ, quod in Dauide filio Ieſſe ſiue Iſai exorſum erat, poſtea in multos diuiſum erat, & propter peccata in Zedechia corruit. Sed vbi diuinæ volũtati placuit iuſtũ illud germẽ exuſcitare, radicem illã veterẽ Ieſſe, hãc pullulare virgulã effecit. Atq; hinc eſtq; Eccleſia ipſi accinit, *Stirpe Maria regia procreata regẽ generans Ieſum.* Iſaias verò non modò natiuitatem eius, verũ etiam reliqua eius propria pulchrè deſcripſit. Primò, quòd virgam eam, deinde, non de ramis, ſed è ſtirpe egreſſum eſſe dicit. Virga enim è terra quidem naſcitur, ſed ſine omni immunditia, omne germen ſupercreſcens, recta aſſurgẽs, perpetuò adoleſcens, ſemper maior ſeipſa efficitur, parua quidẽ collatione cæterarum arborum, nec multum agri occupat, paucis, ſed latè expanſis frondibus ornata, ſine nodis flexibilis, ſed fortis fructúmque ex ſe ſine ſui dãno profert. Talis per omnia Maria fuit, de peccatoribus ſine peccato venit: reliquos omnes ſupercreuit, erecta omnino ſurſum ad cœlos adoleuit. Magnificat, inquis, anima mea Dominum, & exultauit Spiritus meus in Deo ſalutari meo. Ita indies de gratia in gratiam de virtute in virtutem aucta, progreſſa eſt, *Luc. 1.* humilis in oculis ſuis, nulla temporanea appetiit, nullos incredulitatis aut diffidentię nodos habuit, obediens atque in fide conſtans: pauca, ſed planè diuina loquuta eſt: filiúmque Dei, ſine virginitatis macula concepit atque peperit. Vide ergo, an non Iſaias eam propriè depinxit? Et qua meliore forma eam rectiùs magiſque propriè depingere potuiſſet, etiam ſi corã vidiſſet? Et huc quoque pertinet, quòd nõ primò aut vereri ramo, ſed ipſa ex radice ortam ſcribit. Vult enim hoc ipſo eam, vti Dauid filiam, radici, quàm ramis, ſimiliorem fuiſſe: hoc eſt, veras genuinæ virtutis formas Dauidis atque Ieſſe, non dedecus ſuccedẽtium Regum expreſſe innuere. Omnes enim ferè Reges in hac Dauidis linea impiè vixerunt, ita vt præter vnum aut alterum, neminem Dauid virtute inueniamus ſimilem. Hæc verò ipſam originis naturam expreſsit, vnde nõ ramis, ſed ipſa radice ortam dicimus. Et huc pertinet quod ipſi Eccleſia accinit: Tu (Maria) *pios patrum mores oſtentas in te, ſed excellis eoſdem. Patris tui Salomonis in te lucet ſophia. Et Exechiæ apud Deum correctum, ſed nunquam in te corrumpendum. Patris Ioſiæ adimpleuit te re-*

ligiositas, summi etiam Patriarchæ te fides totã possedit patris tui. Atque in his quatuor, sapientia, hoc est, Dei cognitione, iustitia cordis, deuotione mentis, & vera fide, radicis huius consistit natura. Et hæc omnia in Virgine nostra consideramus: & quidem cum aliquo etiam perfectionis augmento, quod in quatuor his Patribus non fuit. Salomõ enim sapiens fuit: tandem verò furiis agitatus stultus factus est. hęc autem non sic. Sic Ezechiæ quidem cor apud Deum rectum fuit, sed non sine flexura. Thesauros enim Babyloniæ legatis ostentans suos, in superbiam mentis incidit. hæc verò non ita. cor enim rectum habuit, & rectum custodiuit. Ita & Iosiæ magna fuit in instaurandis iis, quæ ad cultum Dei, diligentia, verùm nec ipse sine peccato erat. hîc verò nil præter meram pietatem consideras. Sic denique Abraham Deo ex sterili Sarai filium promittenti credidit, verùm hæc præstantiorem fidem exhibuit, dum Angelo nuntianti, futuram se virginem sine virili semine matrem credidit. Verã ergo hanc Virginem sanctæ radicis habuisse naturam vides. vnde rectè Propheta noster de ipsa radice exiuisse eã perscripsit. Quæ cùm ita sunt, non est difficile videre, cur hanc diẽ natalem eius virginis festam peragimus. vtique pro infallibili Dei veritate, qua promissionis suæ post tot annos non oblitus, verbum suum adimpleuit, lætamur. Lętamur & pro omnipotente virtute ipsius, qua collapsam Dauid domum tam potenter ac miraculosè erigere potuit. lætamur & pro bonitate ipsius, qua nullius hominis quantumlibet enormi peccato à suo proposito deflecti vult. Letamur denique atque admiramur, quòd hanc virginem mox natam, ad radicis naturam, ordinauit. Atque hinc vota gemitúsque nostri sunt. precamur enim, vt in nobis etiam veritatem, potentiam, bonitatem, gratiam amorémque suum ostendat. Hæc huius festiuitatis causa est, quæ qua ratione celebranda sit, Ecclesia vno verbo docet, cum ait, *Natiuitatem virginis celebremus, Christum eius filium dominum nostrum adoremus.* Vides ergo quàm nihil Ecclesia Christi honoribus hac festiuitate detrahere conetur: id quod falsò quidam ipsi impingunt. Manifestam enim diuersitatem inter hanc virginem matrem, eiúsque filium ponit tãtúmque illius quidem memoriam peragit, hunc verò etiam adorat. Hanc ergo differentiam hîc atque in aliis omnibus festiuitatibus obseruemus: natiuitatem Virginis celebremus, Christum adoremus. Diuersissima

3. Reg. 11.

4. Reg. 2.

4. Reg. 20.

Gen. 15.

Luc. 1.

Isa. 11.

uersissima vtique sunt celebrare atque honorare. Nã etiam aliàs celebrare possumus. Deus autem solus adorandus est. Propter hunc enim pater Deus virgam Iesse florere fecit. Ipse flos est, quem virga Iesse protulit. Ipse benedictus fructus ventris Mariæ Vnde & ipsi, Ecclesia corde atque ore meras atque solidas laudes decantat. Ecce qua ratione Ecclesia Diuorum memorias celebrat, eorúmque suffragia petat, propriè tamen à Christo pendet. Hunc respicit, adorat vti vnicum Dominũ. Sic sequere, nec offendas. Gratia Dei nobiscum. Amen.

SERMO SECVNDVS IN FESTO natiuitatis Mariæ, quo die R. P. Ioan. Ferus huius postillæ autor, animam quam acceperat, Deo, magna fundi nostri calamitate, tradidit, Anno 1554.

CVm veterum Ecclesiæ procerum scripta reuoluo, non possum, nisi peculiari quadam eos deuotione affectos fuisse, quandocunque de Ecclesiæ solennitatibus scriberent dicerémtue, vel considerare vel iudicare: nempe non se solos erga Deum rectè affectos esse sciebant, verùm etiam pietatis deuotionísque autoris ardorem in adiutoribus considerabant. Verùm (dolor) nunc planè videas contrarium. vt enim magnam illi ex plebis pietate alacritatem cõcepe-runt: ita ingens tædium, pertinax vulgi impietas nunc prædicatoribus ingerit. Nuper cùm assumptionem huius Virginis matris celebraremus, dicebam, nunquam plures querelarũ obiurgationũque causas Ecclesiastis obtrudi, quàm festis diebus: imò necessarium video, semper atque de integro in contentionum palæstram descendere, noua nouis insidiis arma opponere, nunc contra hæreticos, nunc aduersus personatos Christianos: nunc contra temerarios, nunc contra hypocritas: nunc contra negligentes, nunc denique contra superstitiosos. Hos enim nunc omnes permistos videas, & sanè plures malos paucioribus bonis: Et quæ Ecclesiastæ voluptas erit in tanta auditorum varietate? Alij festos dies planè respuunt, alij manere quidẽ illos, sed nõ vti decet obseruare volunt, cũ plus Iudaismi inducũt, quã quod Chri-

ſtianũ eſt, ſeruant. aliis etiã plus externa pompa, quã interna pietas ſunt. aliis etiam nõ tam pium exercitiũ quàm reprehenſibile otium ſunt. Atque ita in feſtiuitatibus videas quæ multum tędij pariant. ſed nõ ideò omninò ſilendũ eſt. Cur peruerſorum abuſus piis fraudi erit? an fortè ideò vineę coli non debeãt, ꝙ multi vino inebrientur, multáque mala moliantur? An ideo bonus ager deſertus relinqui debet, ꝙ nonnunquam in bono fructu ſuboriatur zizania? hoc nemo prudens approbauerit. Cur igitur in Eccleſia omnia peſſum ibunt, quia quibuſdã pertinacibus quędã diſplicent, quibuſdã abutantur? nemo Chriſtianus hoc dixerit. Agè igitur minus cauſæ eſt, vt hanc feſtiuitatem reiicias. Suis enim patres commodis illa vti potuerũt, multa pié meditati ſunt in ea, deuotionem pietatémque hauſerunt ex ea: ꝙ ſi in nobis nõ itidem fructifera eſt, non feſtiuitas, ſed noſtra negligẽtia in culpa eſt. Neque enim alia, in quibus ampliùs multò ſitum eſt, noſtris vſibus vtile impendere poſſumus. Quot enim ſunt, quibus nec Sacramenta, nec Euangeliũ, nec ipſe etiam Chriſtus quicquam prodeſt, dum nullam inde nec pietatem nec ſpem concipiunt? Et quid miramur talibus hãc quoque feſtiuitatem parũ adferre cõmodi? ſatis eſt multorum eam olim deſeruiiſſe commodis, atque piis mentibus etiamnum commodare. Atque horum tantũ cauſa fuſiùs aliquanto hac de re libet diſſerere. Et quidam nemo miretur, nos huius Virginis in Eccleſia toties, & cum quadam etiam piarum mentium iucunditate, cum laude, cum gratiarum actione, cúmque honorificentia memoriam celebrare. Dauid enim Dei opera cum laude atque admiratione meditari in omnibus etiam creaturis, in quibus nec vita nec intellectus eſt, mandat: & quid in hac creatura, in qua ipſe Deus maxima omnium magnalia ſua irrefragabiliter operatus eſt? Et quidem verè Chriſtianus quiſque Chriſtum ſummam ſpem fiduciámque ſummúmque bonum ſemper ducit, & qua ratione hîc matrem Chriſti, niſi omni dignã honorificentia ducet? Qui me diligit (prouerbium eſt) etiam canem meum diliget. Si quis Chriſti amator eſt, ſanè quæ Chriſti ſunt diliget: qui Chriſtum amat, non poteſt eius matrem odiſſe.

Gene. 49. Et in veteri Teſtamento Iuda domus honorifica erat omnibus, eò quod ex ea Chriſtus naſciturus erat. Iuda, inquit Iacob, te laudabunt fratres tui: & qua reuerentia dignam iudicabimus eam, quæ ſuæ ex naturæ ſubſtantia hunc nobis

Chriſtum

Christum hominem genuit? Quòd si cui ager est vberior bonorum fructuum, vtique eum maiori in pretio, & cariorem habet: & nobis Maria præter alias mulierculas gratior non erit? nempe qui hanc nobis solam cœlestem illum panem protulisse nouimus, qui mundo vitam præstat: & veram vitem, quæ fructuum suorum dulcedine omnem lætificat. Agè ergo minùs diffidam fore, vt si quis piè sentiat Christianus, his rationibus motus hanc festiuitatem nihil arbitretur superfluum esse, etiam si sæpiùs in Ecclesia Mariæ celebremus memorias. Et hæc quidem in genere, hac de celebritate dicta sint: nunc verò ad alia quædam eiusdem generis accingar. Ac principiò quidem, vt rudiores aliquanto rectiùs huius festi causam intelligant, quid vtiliùs faciam, nisi vt rem ipsam exemplo siue similitudine proponam, nescio. Si cui arbor est ingenua, vnde pretiosos fructus sperat: vtique exultat, cùm eam iam assurgere, robúrque sumere, gemmas protrudere videt, fructus expectatos sibi pollicetur: si verò per accidens inexpectatum læsa non augetur, si rami eius arescunt, iam totius arboris interitum timet, déque spe atque expectatione omni labitur, nimirùm si diuturnior fuerit calamitas: quòd si postea longo temporis interuallo rursus virgulam prodeuntem, florémque germinantem viderit è radice arboris, certum omnem spem ipsius renouari. & quò antè desperauerit magis, eò amplius exultare, & pro subnascentis virgulæ amœnitate omnis spei recuperationem sibi promittere. Vt enim certum est, perituram esse arborem, cuius rami arescunt: ita spes est vires resumere virescentem. Quòd si oculos attollere libet, similia hîc videbimus hodie. Quid enim hoc Euangelium præter arborem, ex qua Christus nasciturus erat, indicat? Et quis hanc arborem nouissimè aridam factam propè periisse ignorat Scripturarum lector? Hæc præcipua hodierni gaudij causa est. Hodie enim nobilis atque veneranda Dauid Abrahamíque stirps, ex qua quidem exoriri Christus saluator debuit, quæ propè interierat, in Mariæ natiuitate refloruit, florémque nobis exhibuit, ex qua postea fructus salutifer ortus est. Hæc credentibus nobis huius festiuitatis causa est & gaudij. & hîc facilè videre est, quàm multa hinc consideranda veniant. Nemo autem miretur, quòd Abrahami stirpem,

arbori:

arbori: Mariam, flori: Christum fructui comparauerim. Ipse
Rom. 11. enim Paulus huius rei mihi occasio est, dicens, Et si radix sancta, & rami. Quòd si aliqui ex ramis fracti sunt, tu autem cùm oleaster esses, insertus es in illis, & socius radicis & pinguedinis oliuæ factus, noli gloriari aduersus ramos. Quòd si gloriaris, non tu rádicem portas, sed radix te. Dicis ergo, fracti sunt rami, vt ego inserar. Benè: propter incredulitatem fracti sunt, tu autem fide stas: noli altum sapere, sed time. Si enim Deus naturalibus ramis non pepercit: ne fortè nec tibi parcat. Manifestum est Paulum his verbis Abraham stirpem arbori comparare, indicans, Iudæos veluti natiuos ramos, propter incredulitatem ipsorum exciſos esse: nos verò ex Gentibus, quasi degeneres oleastros, ipsorum loco, in bonam arborem insitas esse per gratiam: ita vt non minus ipsi nunc pinguedinis & promissionis, quàm radix ipsa tenet, capaces simus atque participes, quàm si ex ipso Abraham iusta propagine orti essemus. Hac ratione eo in loco Paulus ista collatione vtitur, sed ad institutum nostrum nihil: tantùm enim quòd Paulus Abrahæ stirpem arbori comparet, indicare volui. Sed & aliàs non infrequens Scripturis loquendi mos est, vt hominem arborem dicat. sic Dauid vi-
Psal. 1. rum iustum collatione arboris, fructum suum in tempore
Hiere. 17. proferentis, describit. Hieremias hominem in Deum confidentem arbori confert, quæ iuxta aquas plantata, ad humorem mittit radices suas, & non timebit cùm venerit æstas, cuius folium viride, & in tempore siccitatis non sit solicitum, nec aliquando desinit facere fructum. Qui autem confidit in homine, & ponit carnem brachium suum, & à Domino recedit cor eius, erit quasi myrica in deserto, & non videbit cùm venerit bonum, sed habitabit in siccitate, in de-
Matt. 37. 21. serto, in terra salsuginis & inhabitabili. Et Euangelio fre-
Luc. 13. quens id genus dicendi est, de bona malàue arbore. Tum etiam Philosophi hominem arbori comparant, cùm inuersam eum arborem dicunt. Quemadmodum enim in arbore radix inferior pars est, & ex ea humor sursum surgit, ita conuerso modo in hominis capite veluti radix est, ex qua humores in reliqua membra omnia defluunt deorsum. Atque hæc omnia ideo dico, ne quis miretur Paulum Abrahæ genus arbori comparasse. Hanc verò si quis verè intueri, eiusque radicem, truncum, ramos, flores, fructúsque cognoscere velit, hoc Euangelium respiciat, in quo omnia pro voluptate

piorum

piorum veluti ſpectaculum quoddam oſtenſa ſunt. Vidit quidem & Nabuchodonoſor arborem magnam & fortem nimis, & proceritas eius pertingens cœlos, cuius aſpectus vſque ad terminos vniuerſæ terræ, folia eius pulcherrima, & fructus eius nimius, & eſca vniuerſorum in ea. Subter eam habitabant animalia & beſtiæ, & in ramis eius conuerſabantur volucres cœli, & ex ea veſcebatur omnis caro. Sed hanc vbi in ſomnis Nabuchodonoſor videret arborem, vox de cœlo veniens, dicit: Succidite arborem & præcidite ramos eius, excutite folia eius, & diſpergite fructus eius. Et quæ illic iucunditas eſſe potuit, vbi tam ſubitus finis ſequutus eſt? Illa quidem mundi pompam, in qua Rex conſedebat, ſignificabat. Et huius ſanè gloria magna videtur, ſed coram iudicio non ſubſiſtit: at longè alia res hîc eſt. Hæc ſancta arbor, bona radice, mirabilis in ramis, iucunda flore, gratioſa fructu. Hanc Deus plantauit, ſua benedictione rigauit: vnde tot hyemes rigidæ, tot æſtates ſiccæ, tempeſtates horridæ, venti impetuoſi, tot denique degeneres verminoſique rami hunc naſciturum ex ea arborem impedire non potuerunt. Hic liber (inquit Matthæus) generationis Ieſu Chriſti, filij Dauid, filij Abraham. Abraham genuit Iſaac. Ecce radicem, Iſaac genuit Iacob. Ecce truncum, Iacob genuit Iudam & fratres eius: & ſic conſequenter. Et hi rami arboris ſunt. Poſtremò verò, Iacob genuit Ioſeph virum Mariæ, florem deſcripſit, de quo natus eſt Ieſus, qui vocatur Chriſtus. Et hic fructus ille eſt. Quæ Matthæus breuiſsimè quidem innuit, nobis tamen reliqua indagandi occaſionem præbent. Etenim citò dixeris, de Abraham genitus eſt Dauid, de Dauid Maria, de hac Chriſtus. Sed longum tempus requiſitum fuit, priuſquam eò ſe extenderet hæc arbor. Ter mille enim annos, hiſtoriographi ab Abraham ad Chriſtum numerant. Interea tot calamitatibus quaſſata eſt hæc arbor, vt meritò grates referamus Deo, tam diu ſtetiſſe, dum hunc florem, & de flore Chriſtum genuinum fructum protulerit. Pius hanc arborem conſideret, à radice vſque ad florem omnia perſcrutetur: & mera Dei magnalia inueniet. Principiò enim Deus loquens Abrahæ dicebat, Egredere de terra tua, & de domo tua, & de cognatione tua: & veni in terram quam ego monſtrauero tibi, faciámque te in gentem magnam, & benedicam tibi. &, Benedicentibus tibi

Dan.4.

Gen.12.

bene

benedicam, & maledicentibus tibi maledicam. &, Inte benedicentur omnes gentes terræ. Hæc radix, hinc Matthæus exordium sumit: Lucas verò aliquanto remotiora perueſtigat, ab Adam exorſus, nec id ſine ratione: id quod modò prætereo. nunc enim in Matthæi narratione immorabimur. Hîc Abraham ponit radicem aridam, de qua nemo tantam ſperaſſet arborem, Quî ſic? iam ambo proceſſerant in diebus ſuis, nec apti ampliùs gignendis prolibus. Septuaginta quinque annorum erat Abraham, Sara his decem minus habebat annos: cùm primùm ipſis Deus loquebatur, ſeminiſque promiſsionem dabat. Sed adhuc viginti & quinque annos expectare cogebantur, priuſquam ſterilitate ablata filios gignerent, ita vt & ipſa demum hæſitare inciperet Sara. Vtut autem arida eſſet radix, vireſcit tamen. Et hoc vndè? ex benedictione & promiſsione Dei. Hæc, inquam, benedictio humor & pinguedo erat, qua ita augebatur arbor, vt antè etiam, quàm omnino quartam generationem tranſcenderet, 600000. homines eſſent. Ita augebatur creſcens, ſed pleraque ex parte carie erant putridi. Vnde excidebantur, & in deſerto moriebantur, quoſdam ignis abſumpſit: alios, terra, ſerpentes, gladius abſcidit, nihilominus tamen genuinus truncus perrexit auctus. Ab Abraham per Iſaac ducta genealogia, ad Dauid vſque intaminata propago manſit. In Dauid promiſsio renouabatur. Atque hîc ſpes erat auctioris incrementi, quemadmodum & in Salomone pulchrè inceperat, ſed mox in eodem nodos torturáſque inflectere incipit, ídque virus vires poſtea magis magíſque ſumebat in Roboam, Abia, Achab, Manaſſe, Amon, Ioatham, Iechonia, Sedechia, ita, vt Deum conniuere tæduerit, eóque modo per Nabuchodonoſor hanc arborem mutilari fecerit, vt nemo, niſi omnino actum eſſe de ea cogitaret. id quod Hieremias & alij ſuis lamentationibus oſtendunt. Sed natiuus adhuc radici inſederat humor, vnde cùm minimè ſperaretur, repullulauit. Poſt tranſmigrationem Babylonis, inquit Euangeliſta, Iechonias genuit Salathiel, Salathiel autem genuit Zorobabel. Atque hæc ſpes magna fuit, cùm genuinum germen permanſit, quocunque tandem modo rami cæteri haberent. Quanquam autem & ipſum germen admodum debile & languidum factum fuerat, cùm quotidiè magis magíſque deficeret, nullam potentiam, nullámue autoritatem haberet, cùm

rerum

rerum ſumma ad Machabæos, qui ex tribu Leui erant, deuoluta eſſet. Sed & ab his ablata ad Herodem alienigenam deueniebat. Atque hæc ea rerum facies erat, vt nulla ferè ſpes arboris reſidua eſſet. multi Herodis temporibus deſperantes de Dauid atque Abrahæ generatione, ab Iudaiſmo ad Gentiliſmum deficiebant: Pij verò qui pauci erant numero, aliquam adhuc fouebant ſpem, propterea quòd Iacob per Spiritum ſanctum dixiſſet, Non auferetur ſceptrum de Iuda, neque dux de femore eius, donec veniat: qui mittendus eſt. &, Ipſe erit expectatio Gentium. Quò igitur magis ſceptrum à Iuda & Dauid auferri magis videbant, eò propinquiorem eſſe Meſsiam ſperabant. id quod rei probauit euentus. Omnibus nihil præter extirpationem arboris cogitantibus, ecce flos egreditur: Maria naſcitur: hoc in tempore hæc virgo mater, cunctorum conſolationi proponitur. Atque hîc primùm fuit piis dicere, Quæ eſt iſta, quæ progreditur quaſi aurora conſurgens, ex aromatibus myrrhæ & thuris? Ecce, fratres, hæc cauſa huius feſtiuitatis eſt. lætamur etiamnum hodie, & grates perſoluimus, quòd Deus hanc arborem Abrahæ, ac Dauid progeniem tam diu ſeruarit, in tot aduerſitatibus & peccatis cuſtodierit, quouſque tandem flos hic ex ea pullulauit, qui fructum vitæ Chriſtum Ieſum protulit. Vnde non immeritò dicimus. *Natiuitas tua Dei genitrix virgo, gaudium annuntiauit vniuerſo mundo, ex te enim ortus eſt ſol iuſtitiæ, Chriſtus Deus noſter, qui ſoluens maledictionem, dedit benedictionem: & confundens mortem, donauit nobis vitam ſempiternam.* Hoc modo pij hanc ſibi hodie proponant arborem, diligentérque omnia conſiderent, in flore delectentur, fructum apprehendant: & rectè hanc feſtam diem peregerit. Gratia Dei nobiſcum, Amen. Gen. 49.

IN FESTO DIVI MATTHÆI APOSTOLI ET EVANGELISTAE EVANGELIVM,

MATTH. IX.

ET cùm tranſiret inde Ieſus, vidit hominem ſedentem in telonio Matthæum nomine. & ait illi, Sequere me. Et ſurgẽs ſequutus eſt eũ. & factũ eſt diſcum

discumbente eo in domo, ecce multi publicani & peccatores venientes discũbebant cum Iesu & discipulis eius. & videntes Pharisæi, dicebant discipulis eius, Quare cum publicanis & peccatoribus manducat magister vester? Et Iesus audiens, ait, Non est opus valentibus medico, sed malè habentibus. Euntes autem discite quid est, Misericordiã volo, & non sacrificium. non enim veni vocare iustos, sed peccatores ad pœnitentiam.

EODEM FESTO EPISTOLA
EPHES. IIII.

VNicuique nostrum data est gratia, secundum mensuram donationis Christi. Propter quod dicit, Ascendens in altum, captiuam duxit captiuitatem, dedit dona hominibus. Quod autem ascendit, quid est, nisi quia et descendit primùm ad inferiores partes terræ? Qui descendit, ipse est, qui et ascendit, super omnes cœlos, vt adimpleret omnia. Et ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios verò Euangelistas, alios autem pastores et doctores, ad consummationem sanctorum in opus ministerij, in ædificationem corporis Christi: donec occurramus omnes in vnitatem fidei, & agnitionis filij Dei, in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi: vt iam non simus paruuli, fluctuantes, et circunferamur omni vento doctrinæ in nequitia hominum, in astutia ad circumuentionem erroris.

SERMO VNICVS AC BREVIS.

DVO in hoc Euangelio audimus, quorum alterum quidem Matthæi, cuius hodie festiuitatem celebrem peragimus, vocationem apostolatus, alterum Pharisæorum murmurationem innuit. Vtrumque tamen ad nostram eruditionem, atque consolationem facit. Quod ad primum, magna nobis consolatio est, quòd Matthæum licet plenum & onustum peccatis, Christus contumeliosè tamen non repulit, sed secũdũ multitudinẽ miserationũ suarum suscepit: nec solùm eius domum ingressus, panẽ fregit, verùm etiam ipsum

ipsum Dominum domus duodecim Apostolorum in numerum asciuit & ordinauit. Et quid hac gratia peccatori maius contingere posset? Et qua ratione suam Deus gratiam euidentius ostendisset? Ergo communicatis affectibus, hanc ipsam gratiam in Matthæo non modò magnificemus, verùm etiam Deo propterea gratias referamus. & hoc ipsum nos, qui Christo nomina dedimus, maximè deceret. Hic enim apertè licet videre, quia vbi abundauit delictum, illic superabundauerit & gratia, vt sicut peccatum regnauit in mortem, ita & gratia regnet per iustitiam in vitam æternam, per Iesum Christum dominum nostrum. Hanc enim vocantis gratiam hæc nobis festa dies meditandam proponit: qui licet necdum finem imposuisset vsuris atque publicanis, Matthæum tamen hunc è medio iniquitatis eduxit. Quemadmodum & postea sæuientem Saulum, qui totus in perditionem Ecclesiæ insaniebat, conuertit. Iam verò Euangelium hoc sedisse in telonio Matthæum refert. & quomodo sedere potuit, cùm lege cautum erat, ne quis ex tribu Israël vectigal solueret? Huic Tertullianus respondet, Matthæum Gentibus oriundum fuisse, cúmque ipsis conuersatum, quousque vocaretur, testificans. Iam verò hinc controuersia quædam oritur: nempe in duodecim numero Apostolorum Christum habuisse Gentes: & tamen initiò maximè hoc laborauit, ne quo modo labefactaret legem: sed & postea discipulis mandauit, in viam Gentium ne abirent, nec in ciuitates Samaritanorum intrarent, sed tantùm ad oues quæ perierant domus Israël. Contrà etiam nullum quidem manifestum extat testimonium, Iudæos ab exteris tributa postulauisse: sed multò magis contrarium, nempe ne quem læderent. Alienigenam non contristabis, inquit Scriptura, nec affliges eum. fuistis enim & vos peregrini in terra Aegypti. idem legimus in Leuitico atque Deuteronomio. idem etiam Zacharias ait, Viduam, inquit, & pupillum, & aduenam, & pauperem nolite calumniari. Et quid de Matthæo sentiendum est, Iudæus an Ethnicus fuit? Age igitur, sic se res habet: nullum Iudæa vectigal exigebatur ante Babylonicam captiuitatem: verùm postea vbi è captiuitate domum reuersi desertam viderent terram, multáq; ad instaurationem & structuram requirerentur, maximè ad viarum munitiones, exigi atque dari cœpit. Idq; ad Christum durauit, qui & ipse pro se atque Petro tributum

Rom.5.

Act.9.

Mat.10.

Exod.22. Leuit.19. Deut.26. Zach.7.

Mat.17.

dari iussit: non quia debebat, sed ne quē scandalizaret. Hoc initium vectigalis in Israël fuit: & huic rei Matthæus hicno ster præfectus erat. Verū ea omniū eius generis hominum, apud omnes reputatio erat Iudęos, vt indignos, quibus cum cōuersarentur, iudicarent. id quod vbiq; Euangelia testantur: Christus verò qui neminem spernit, nec personas accipit, multam huic beneficentiam exhibuit, ex publicano Euangelistam fecit, eáque gratia dotauit, vt postea Euangelij regni Dei in Iudæa prædicator, in toto mundo esset scriptor. Quo sanè Christus hoc maximè docuit, quia non sit personarum acceptor, sed quod abiectum est in mundo, eligat. Et hoc primùm ex hac vocatione Matthæi discendum est. Iam verò & ipsius vocati exemplum respiciendum est, qualem se post vocationem gesserit: hoc enim quid accepta fide præstandum sit, docet. Illud verò in vita Matthæi vel præcipuum fuit, quòd perpetuus ac strenuus Christi testis in mortem vsque esse perseuerauit: nec id in Iudæa tantùm, verùm etiam in Gentibus. Est enim eorum in numero hic, qui non modò illo tempore viuentibus prædicando, sed & nunc credentibus scribendo regnum Dei annuntiauerunt. vnde & ipse cū aliis quatuor illis animalibus connumeratur
Apoc. 5. quotidie clamantibus, Sanctus, sanctus, sanctus Dominus Deus omnipotens qui erat, qui est, & qui venit. Et hæc quidem alij etiam Apostoli clamauerunt, sed tantùm in die, hoc est, vitæ suæ tempore. Hic verò cum aliis quibusdam etiam in nocte, hoc est, post mortem clamat. Quid enim aliud in Euangelio suo, nisi de incarnatione Christi, de diuina ipsius maiestate, atque natura, de magnis atque ingentibus miraculis, per ipsum in carne factis, clamat? Sit ergo hoc ad nostram doctrinam dictum. nam & nos vocati sumus, Deus gratiam suam in nobis magnificauit. hoc agamus, vt firmi in ea qua vocati sumus vocatione perstemus, nec indignos nos ea gratia, propria culpa reddamus: verùm semper cum Matthęo ipsi acclamamus, Sanctus, sanctus, sanctus omnipotens, qui erat, qui est, & qui venit. Hoc præstare, hanc esset festiuitatem piè celebrare, eóque modo Phariseorum murmura, & aliorum, quibus hæ festiuitates minus placent, risus non modò nihil obessent, sed & prodessent plurimum. Gratia Dei nobiscum.

IN

habeat: sitq; hoc indubitatum tibi, non te ipsum hominem sed eius Angelum, imò ipsum Deum contemnere, si hominem ignominia afficeris: Angeli eorum, inquit, semper vident faciem Patris mei, qui in cœlis est, vbiq; Deum præsentem habent. Quæ sanè verba manifestissimè indicant non dormitare neq; dormire, qui suam nobis promisit tutelam. Ipse enim curam nostri gerit. Quod quantum sit, Dauid alibi ostendit cùm ait: Quid est homo, inquit, quòd memor es eius, aut filius hominis, quia visitas eum? Minuisti eum paulominus ab Angelis, gloria & honore coronasti eum, & cõstituisti eum super opera manuum tuarum. Omnia subiecisti sub pedibus eius oues & boues vniuersos, insuper & pecora campi. Et cui alteri creaturæ tanta Deus, vt homini, exhibuit? imò verò quam creaturam hominis vsibus Deus formauit atque ordinauit, in cœlo & in terra? Et hæc licet sciamus, ipsi tamen non adhæremus, ab ipso deflectimus. Et quid præterea facere nobis debuit? Cùm nihil essemus, ipse creauit nos: simúlque nobiscum, ante nos, quæ necessaria nobis sunt, fecit: postea verò propria voluntate deperditos & desperatos, redemit nos & reparauit. Insuper ea securitate muniuit, vt si voluerimus, liceat esse tutis, & quidem sine difficultate. Contra hominum enim impiorum incursus, secularis Magistratus gladij auxilium dedit: contra peccati insultus, spiritualem Potestatem contulit: contra inuisibiles hostes, nempe diabolos, inuisibilem Angelorum tutelam proposuit. Vnde rectè ad Deum piis licebit exclamare, Ad te Domine leuaui oculos meos, qui habitas in cœlis. Auxilium meum à Domino, qui fecit cœlum & terram. Tum & confidenter in tribulatione positum fratrem consolabitur: Non dormitabit neque dormiet qui custodit Israël. Dominus custodiat te, Dominus protectio tua, super manum dexteram tuam. Per diem sol non vret te, neque luna per noctem. Dominus custodiat te, ab omni malo custodiat animam tuam Dominus: Dominus custodiat introitum tuum & exitum tuum, & hoc nunc & vsque in seculum. Ecce hanc consolationem hodierna festiuitas confert. Hęc nostra erit meditatio, vt Deo pro magna sua dilectione atq; cura gratias agamus, ipsum pro gratia sua prædicemus: Angelos eius deniq; pro indefesso ac fido ministerio veneremur. Nunc ergo quisque suum angelum appellet, ipsúmque colat, nec aliquem diē, qua ipsum non precetur, aut gra-

Psal. 8.

tias agat. Iacob patriarcham sequatur, qui tota nocte cum angelo luctabatur. quæ sanè colluctatio nil aliud præter lectum. & orationem erat, Osee teste. Non te dimittã nisi benedixeris mihi. Ante omnia autẽ, ne hæc Dei auxilia amittamus, caueamus. qui enim piis bonos angelos deputat, idẽ impiis malos præponere potest: sicut scriptum est, Misit in eos iram indignationis suæ indignationem, & iram, & tribulationem, immissionem per angelos malos. Sic etiam de Saul dicitur: Spiritus Domini recessit à Saul, & exagitabat eum Spiritus nequã à Domino. Caueamus ergo ne sanctos angelos à nobis expellamus: expellimus autẽ, quando contrario modo aduersus ipsos viuimus: manent autem, cũ quæ ipsi diligunt, amamus. similitudo enim affectum causa dilectionis est. Sunt ergo in sua natura angeli puri atque casti, humiles obedientésque erga Deum, benigni in homines. & tu puritatem castitatémque vitæ apprehende, humilitatem atque obedientiam sectare, maximè proximi benignitatẽ amorémque indue, nõ modò vt ei beneficia præstes, verùm etiam vt eum à scandalo & ira conserues. sic bonis Angelis tecum esse voluptas erit. Hæc sunt, quæ hodiernũ exigit Euangelium, in quo Christus paruulorum exemplo ad puritatem vitæque innocentiam: tum humilitatem simplicitatémque vocat: deinde etiam ad dilectionem incitat, tandem verò minis à scandalo deterret. Hæc hodie & cogitanda & facienda sunt. Ideo enim hoc Euangelium de Angelis legitur. Quòd si contrarium fecerimus, nõ iam angelici, sed dæmoniaci sumus & mali. Id quod ipse angelorum Deus à nobis auertat. Amen.

Gen. 32.

Psal. 77.

1. Reg. 16.

IN DIE APOSTOLORVM SIMONIS ET IVDAE EVAN. IOAN. XV.

HÆc mando vobis, vt diligatis inuicẽ. Si mundus vos odit, scitote quia me priorem vobis odio habuit. Si de mũdo fuissetis, mundus quod suũ erat diligeret. Quia verò de mũdo non estis, sed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mũdus. Mementote sermonis mei, quẽ ego dixi vobis, Non est

seruus

seruus maior Domino suo. Si me persecuti sunt, & vos persequentur: si sermonem meũ seruauerunt, & vestrũ seruabunt. Sed hæc omnia facient vobis, propter nomen meum, quia nesciunt eum qui misit me. Si non venissem, & locutus fuissem eis, peccatũ non haberent. Nũc autem excusationem non habẽt de peccato suo. Qui me odit, & patrem meũ odit. si opera non feciſſem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatũ non haberent. Nunc autem & viderunt, & oderunt, & me & Patrem meũ. Sed vt adimpleatur sermo qui in lege eorũ scriptus est: Quia odio habuerunt me gratis. Psal. 108.

EODEM FESTO DIE EPIST.

ROMAN. VIII.

SCimus quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, iis qui secundum propositum vocati sunt sancti. Nã quos præscivit & prædestinauit conformes fieri imaginis filij sui, vt sit ipse primogenitus in multis fratribus. Quos autem prædestinauit, hos & vocauit: & quos vocauit, hos & iustificauit, quos autem iustificauit, illos & glorificauit. Quid ergo dicemus ad hæc? Si Deus pro nobis, quis contra nos? Qui etiam proprio Filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum. Quomodo non etiam cum illo omnia nobis donauit? Quis accusauit aduersus electos Dei? Deus qui iustificat? Quis est qui condemnet? Christus Iesus qui mortuus est, imò qui & resurrexit, qui est ad dextram Dei, qui etiam interpellat pro nobis? Quis ergo nos separabit à charitate Christi? tribulatio? an angustia? an fames? an nuditas? an periculum? an persecutio? an gladius? sicut scriptum est, Quia propter te mortificamur, totà die æstimati sumus sicut oues occisionis. Sed in his omnibus superamus propter eũ qui dilexit nos. Certus sum enim, quia neque mors, neque vita, neque angeli, neque principatus, neque virtutes, neque instantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos separare à charitate Dei, quæ est in Christo Iesu domino nostro. Psal. 43.

SERMO VNICVS. QVANdo hæc festiuitas in vicesimam secundam Dominicam Trinitatis incidit.

NO N incongruè Simonis & Iudæ Apostolorum festiuitas dominicali Euangelio atque Epistolæ conuenit. Vtrunque enim Euãgeliũ præter & iuxta fidem proximi quoque dilectionem, non sine singulari seueritate à nobis exiguunt. Tum quod Paulus in Epistola docet verbis, manifestè in amborũ Simonis & Iudæ considerauimus exemplis. Hoc mando vobis, vt diligatis inuicem, Christus ait. Seuerissimè dictũ: neque enim facilè id genus voces multas inuenias, Mando, præcipio. imò nusquã, nisi vbi de proximi dilectione loquitur. Hanc non simpliciter proposuisse, sed mandasse vult. Mandatum, inquit, nouum do vobis, vt diligatis inuicem, Hoc est præceptum meum, vt diligatis inuicem, sicut dilexi vos. & hic, Hoc mando vobis. Atque hic, consilium an præceptum sit vide: an in tuo arbitrio stet facere, an necessitate astringaris. Vtique proximi dilectio necessariò fidei additur, si modò Christiani dici, corámque Christo perstare voluerimus. Hoc mando vobis, inquit Christus, Atque hæc sanè piis dicta sufficerent: sed adhuc seuerius in Dominicali Euãgelio isthæc proposita dilectio est. Illic enim proximi dilectio nõ modò præcipitur, verùm etiam sub grauissima Dei iræ pœna, æternáque dãnatione cuique nostrum imponitur, quòd que hoc suum mandatum seuerissima intentione exacturus sit Deus, indicatur. Est enim totum illud nihil aliud, quàm si diceret, Videte & considerate, discipuli mei, qui erga vos ipse fuerim, qualem me fore promiserim. Peccatores fuistis, recepi vos in gratiam: multa debitorum onera vobis incumbebant, remisi omnia: potuissem ego pro iustitiæ seueritate in vos animaduertere, misericordiam præstiti: idem facio quotidiè, nec quicquam non facturum me spopondi, quandocunque gratiam petitum ad me ieueritis. Sed idem inuicem faciatis, operam date: sin verò, & ipse cõtraham manum meã, oculos mentémque à vobis auertam: non vos meos cognoscam, sed veluti seuerissimus Iudex inexorabilisque erga

Ioan. 15.

Matt. 18.

Licet benignus antè fuerim, talisq; porrò esse erga vos magis

gis elegerim. Atque hæc Euangelij dominicalis intētio est. Sic & pater meus cœlestis faciet vobis, si non remiseritis vnusquisque fratri suo de cordibus vestris. Et hæc sanè satis strictè dicuntur, & demonstrant, quare alibi Christus dicat, Hæc mando vobis, vt diligatis inuicem. Ecce quomodo pulchrè hæc duo Euangelia consentiant. quæ ideo aliquantò plus roboris in nobis haberent, quòd non vno aliquo Christus in loco, sed vbique tanta grauitate de dilectione loquitur, vt quàm maximè in suis requirat, sine qua ne credentes quidem suos agnoscat. Sint ergo hæc de vtroque Euāgelio dicta: iam etiam Epistola dominicalis cum ipsa festiuitate conferenda est. Sic Paulus ait, Cōfido in vobis, quia qui cœpit in vobis opus bonum, perficiet vsque in diem Christi Iesu. Sicut est mihi iustum hoc sentire pro omnibus vobis: eò quod habeam vos in corde, & in vinculis meis, & in defensione, & confirmatione Euangelij socios gaudij mei omnes vos esse. Testis enim mihi est Deus, quomodo cupiam vos omnes in visceribus Iesu Christi. Et hoc oro, vt charitas vestra magis magísque abundet in omni scientia & in omni sensu: vt probetis potiora, vt sitis synceri & sine offensa in diem Christi repleti fructu iustitiæ per Iesum Christum in laudem & gloriam Dei. Ecce, quæ Pauli erga alios dilectio, cura, condolentia fuerit. Testis est mihi Deus, inquit, quomodo cupiam vos omnes in visceribus meis. Eiusmodi si quam mentem occupat dilectio, atque regnat, facit vt nihil tam cogitemus, quàm qua ratione proximus iuuari queat, quomodo acceptæ gratiæ dona illi communicemus. Hanc non vnus Paulus, sed cæteri quoque Apostoli omnes habuerunt genuinam dilectionem. Exiuerunt, atque Euangelium vbique prædicauerunt ea grauitate eáque seueritate, vt citiùs famem, sitim, contumelias, persecutionésque, imò ipsam etiam mortem fuissent passi, quàm neglexissent quæ aliis prodesse ad salutem potuissent. Quotquot enim erant, omnium tamen, Luca teste, cor vnum & mens vna erat. Nēpe illud ipsum est, quo se veros Dei filios, discipulos, atque imitatores Christi ostenderunt. Tales enim filios Deus requirit, tales & ipse Christus discipulos exigit. Atque ex his, arbitror, facile erit quomodo non solū ambo Euangelia, verū etiā Epistola atque hæc festiuitas pulchrè sibi cōsentiant: & ꝙ non simplex, sed quadruplex credētibus ad dilectionē incitamentū hodiè detur colligere. Euāgelium enim domi-

Philip. 1.

Act. 4.

nicale dilectionem respicit, festiuale eandē præcipit. In Epistola suā quoque Paulus ostēdit, & hāc ipsam ambobus Apostolis conferamus. Tot ergo dilectionis incitamenta ne; fratres, ventis cōmittamus, sed in charitate ambulemus magis vt simus filij Patris nostri qui in cœlis est. Gratia Dei nobiscum Amen.

IN DIE OMNIVM SANCTORVM DEI, EVANGELIVM MATTH. VI.

VIdens Iesus turbas ascendit in montem: & cū sedisset, accesserunt ad eum discipuli eius; & aperiens os suum docebat eos, dicens, Beati pauperes spiritu: quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Beati mites: quoniam ipsi possidebunt terram. Beati qui lugent: quoniam ipsi consolabuntur. Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam: quoniam ipsi saturabūtur. Beati misericordes: quoniam ipsi misericordiam consequentur. Beati mundo corde: quoniā ipsi Deū videbunt. Beati pacifici: quoniam filij Dei vocabūtur. Beati qui persequutionem patiūtur propter iustitiam: quoniā ipsorum est regnum cœlorū. Beati estis, cùm maledixerint vobis homines, & persecuti vos fuerint, & dixerint omne malū aduersum vos, mentientes propter me. Gaudete & exultate: quoniam merces vestra copiosa est in cœlis.

EODEM FESTO DIE, EPISTOLA APOCAL. VII.

ET vidi alterū angelū ascendentē ab ortu solis, habentē signum Dei viui: & clamauit voce magna quatuor angelis, quibus datum est nocere terræ & mari, dicens, Nolite nocere terræ & mari, neque arboribus quoadusque signemus seruos Dei nostri in frontibus eorum. Et audiui numerum signatorum, centum quadraginta quatuor millia signati ex omni tribu filiorum Israël. Ex tribu Iuda,

Iuda, duodecim millia signati. Ex tribu Ruben, duodecim millia signati. Ex tribu Gad, duodecim millia signati. Ex tribu Aser, duodecim millia signati. Ex tribu Nephthalim, duodecim millia signati. Ex tribu Manasse, duodecim millia signati. Ex tribu Simeon, duodecim millia signati. Ex tribu Leui, duodecim millia signati. Ex tribu Ioseph, duodecim millia signati. Ex tribu Beniamin, duodecim millia signati. Post hæc vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat, ex omnibus gentibus, & tribubus, & populis, & linguis, stantes ante thronum, & in conspectu Agni, amicti stolis albis, & palmæ in manibus eorum. Et clamabant voce magna dicentes, Salus Deo nostro, qui sedet super thronum, & Agno. Et omnes angeli stabant in circuitu throni & seniorum, & quatuor animalium: & ceciderunt in conspectu throni in facies suas, & adorauerunt Deum, dicentes, Amen: benedictio, & claritas, & sapientia, & gratiarum actio, honor & virtus, & fortitudo Deo nostro in secula seculorum, Amen.

SERMO PRIMVS. SIC HONORABITVR, SIVE, HOC HONORE DIGNVS EST, QVEMCVNQVE REX VOLVERIT HONORARE. Esther 6.

CONVENIENTIVS huic sermoni exordium nescio, quàm verborum, quibus olim diuus Augustinus vsus est, recitationem. Hodie dilectissimi, inquit, omnium sanctorum, sub vna solennitatis lætitia celebramus festiuitatem, quorum societate cœlum exultat, quorum patrociniis terra lætatur, quorum triumphis Ecclesia sancta coronatur, quorum confessio quantò in passione fortior, tantò est charior in honore: quia dum creuit pugna, creuit & certantium gloria, & martyrij triumphis, multiplici passionum genere adornatur, per quæ grauiora tormenta gratiora fuere & præmia. Beati estis, inquit Christus, cùm maledixerint *Matt. 5.* vobis homines, & persecuti vos fuerint, & dixerint omne malum aduersum vos, mentientes propter me. Gaudete & exultate: quoniam merces vestra copiosa est in cœlis. Dei enim ineffabilis & immensa bonitas etiam hoc prouidit, vt laborum quidem tempus & agonis non extenderet, nec longum faceret aut æternum, sed breue: & vt ita dicam,

cam, momentaneum. Vt in hac breui & exigua vita agones essent & labores, in illa verò quæ æterna est corona & præmia meritorum: vt labores quidem citò finirentur: meritorum verò præmia sine fide durarent: vt post huius mundi tenebras visuri essent candidissimam lucem, & accepturi maiorem passionum cunctarum acerbientibus beatitudinem, *Rom.8.* testante hoc Apostolo, qui ait, Non sunt condignæ passiones huius temporis ad superuenturam gloriam, quæ reuelabitur *1.Corinth.2.* in nobis. Et iterum, Non oculus vidit, nec auris audiuit, nec *Isa.64.* in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus diligentibus se. Quàm lætò igitur sinu de prælio reuertentes ciuitas cœlestis excipit, de hoste prostrato trophæa ferentibus occurrit. O magnitudinem honores atq; gaudij, quando Christus ipse oues suas in æternum ouile suum annumerauerit, vnicuique mercedē promissam dederit, pro momēraneis æterna, pro terrenis cœlestia: vbi ad paternę eos claritatis faciem adduxerit, in cœlestia bona collocans, regnum cœlorum aperuerit, æternitatémque amatoribúsque suis & immortalitatem largitus fuerit, atque eos quos sanguinis sui viuificatione reparauerit, denuo in Paradisum reduxerit: idq; fide & veritate suæ pollicitationis. Hæc hæreant firmiter sensibus nostris, hæc intelligantur plena fide, hæc toto corde diligantur, hæc indesinentium operū magnanimitate acquirantur. Via salutis strata est, multa millia nos præcesserunt, tantùm ne tardantes, nobisipsis impedimento simus, Curra- *Ephe.2.* mus iter vitæ, reuertamur ad ciuitatē cœlestem, in qua scripti sumus & ciues decreti: non sumus hospites, sed ciues sanctorum & domestici Dei, etiá illius hæredes, cohæredes autem Christi. Consideremus inclytam vrbis huius, huius felicitatem, in quantum considerare possibile est. Vt enim verè est, comprehendere nullus sermo sufficit. Et quid Scriptura dicit? Ciuitas illa non egebit lumine solis, sed Dominus omnipotēs illuminabit eam. Et lucerna eius est agnus. Et portæ eius non claudentur per diem. nox enim nō erit illic, nec intrabit in eam aliquid coinquinatum, aut abominationem faciens, & mendacium: dolor tristitia & gemitus aufugient. *Isa.35.* Et quid hac vita beatius, vbi nec egestas, nec morbus timetur? nemo lęditur, irascitur nemo, nemo inuidet. Non est senectus, non miseria, cupiditas nulla exardescit, nullum sibi desiderium, nulla honoris pulsatio, aut potestatis ambitio. Nullus diaboli metus, insidiæ dæmonum nullæ, terror gehennæ

hennæ procul: mors vbi nulla, nec corporis, nec animæ. Verùm super hæc omnia est consociari angelorum & archangelorum cœtibus, thronis etiam & dominationibus, principatibus, & potestatibus. Ad hæc omniũ felicissimum est Deum videre, cuius decus, pulchritudo, virtus, gloria, magnificentia, atque maiestas omnem sermonem aufugit. His verbis diuus Augustinus in hac olim solennitate ad populum vsus est. Et sanè cui rei hęc solennitas seruiat, ex his facile erit intelligere, quando tantam nobis spem cõsolationémque adferant: nempe quod Deus non iam temporanea atque spiritualia, verùm etiam æterna daturus sit. In lege quidem terrena promisit, in Euangelio spiritualia: hæc verò solennitas æterna pollicetur. hæc veram felicitatem conferunt sola: verùm iustis tantùm reposita. Hæc sunt quasi funiculus triplicatus, quo Deus nos trahit, & sanè his qui non trahitur, spem nullam de se pollicetur. Et Publicani quidem atque Ephori nec Deum nec felicitatem curabant: attamen vbi Christus spiritualia promittebat, accurrebant. De Iudæis nihil dico, qui animales, tantùm carnalibus acquiescebat. An verò pios non traheret, his tribus simul propositis omnibus: quemadmodum hodie nõ in vno aliquo, sed in multis fratrum millibus completa videmus? Hac nos parte laboramus maximè, quòd hanc festiuitatem non respicimus: alioqui satis impelleret atque incitaret. Copiosiùs igitur aliquantò de hac solenni celebritate mihi dicendum est. Neque enim toties admonere, tantáque grauitate impellere possumus, vt non vel maxima pars delides torpescant. Sed ne longiùs vos suspendam, vnicam tantùm historiam libet proponere, imò verò cogitandam vobis permittere. Et ea quidem eiusmodi erit, quæ ad docendum ea quæ hodie meditanda sint, quæ sanctorum Dei vita fuerit, quæ modò beatitudo ipsorum, quæque futura sit in æternum, quid in illis mundus, quid Deus operatus sit atque fecit, sufficiat. Est autem ipsa Mardochæi historia, quæ meo quidem iudicio, non iniquè huic conuenit festo, hæc inquam, ad incedendum in sanctorum vestigiis non incitabit, faciétque nos minus dubitare, imò quicquid ad hanc festiuitatem attinet, ostendet. Accipe ergo quid illa historia referat. Refert liber Esther, Assuero Monarcha Persiæ, duos fuisse viros in regno ipsius longè diuersissimos, alterum Aman potentem quidem illum in aula, sed impium: alterum Mardochæum Iudæum, non quidem *Esther 6.*

dem mundo celebrem, ſed Dei timentem, fidúmque Regi illum quidem opulentia, honoribus, fortunis, maximè verò Regis fauore eò adactum fuiſſe arrogantiæ, vt ſuiipſius oblitus, ſibi immeritos honores appeteret, omnium geniculationem atque adorationem exigeret: verùm contra Mardochæum, qui id ſolus facere nollet, ira deſæuiiſſe, mortis in illum pœna, nec ſolùm in illum, verùm etiam in omnes reliquos Iudaicæ gentis animaduertere ſtatuiſſe, atque eò rem deduxiſſe, vt edicto quodam, omnium Iudæorum interitioni indicta eſſet dies. Ad hęc patibulum in ſuis ædibus erexiſſe, ſcilicet necis Mardochæi inſtrumentum, huiuſque poteſtatem à Rege poſtera luce ſibi promiſiſſe, nec quicquam ad totam hanc rem perficiendam præter tempus, quo Regem adire liceret poſtulauiſſe. At Regem noctem illã duxiſſe inſomnem (Deo ita prouidente) iuſſiſſéque hiſtorias atq; annales priorum temporum adferri, ventúmque fuiſſe ad illũ locum, vbi ſcriptum erat, quomodo nuntiaſſet Mardochæus inſidias Eunuchorum, Regem iugulare cupientium. Hæc tum audienti, & quid pro hac fide præmij conſecutus fuiſſet Mardochæus, quærenti Regi, reſponſum eſſe, nihil. Tum accerſito Aman, necémque Mardochæi illa ipſa hora paranti, dixiſſe, Quid debeat fieri viro, quem Rex honorare vellet, illum verò, nihil minus quàm Mardochæo tantos honores parari cogitantem, ſéque ipſum ſolum iis dignum ſomniantem, reſpondiſſe: Hominem, quem Rex honorare cupiat, indui debere veſtibus Regiis, imponíque ſuper equum, qui de ſella Regis eſt, & accipere regium diadema ſuper caput ſuũ, huius equum tenere primum de principibus ac tyrannis regiis, pérque plateas præire, clamare ac dicere, Sic honorabitur quemcunque Rex voluerit honorare. Paulò poſt autem Aman ipſum indignationem Regis promeritam incidiſſe, ínque non his vſibus ſuæ domus patibulum paratum, fuiſſe ſuſpenſum: contrà Mardocheum ſummis honoribus exaltatum horrendæ comminationis edictum reuocauiſſe, aliúdq; illi contrarium, quo decretum erat, hoſtes perſequutoréſq; Iudæorum vna die iugulari, erigi procurauiſſe: atque ita factum fuiſſe piorum omnium exultatione & tripudio, impiorum verò extrema perditione. Hanc hiſtoriam hic libet intueri. & quidẽ ſecularis quædam hiſtoria, nihil ad hanc feſtiuitatem faciens. Sed ſi penitius introſpicere voluerimus eadem Dei opera iudiciáq; in ea annotata cõperiemus, quæ hodie

hodie in electis prædicamus atque extollimus omnibus. Nil refert Assuerum tanquam hominem Ethnicum huc non respexisse. imò verò verisimile est ipsum & cùm in Iudæos, & cùm in Aman decerneret, nec Deum nec Dei cogitauisse iudicia: nihilominus tamen hæc mera sunt Dei iudicia. Et huius plus quàm Assueri iudicia considerandа sunt. nam & malorum sæpè consilia atque opera ad sua magnalia conuertit. Si quæris exemplum, Deus per Christi mortem humanum genus liberare statuerat: Iudęorum tamen ad hanc rem vtitur malitia. Et hi quidem parum admodum humanâ redemptionem cogitabant, tantùm vt suam in Christo inuidiam explerent. Et longè aliter Euangelistæ indicant. Sic de Pilato, Voluit Deus filium suum per vniuersum mundum designari Regem. *Ad hanc rem* Pilati crucis titulum scribentis manum *Deus vsus* est. Id quod Pilatus minimè cogitabat, tantúmque Christum seditiosum euulgare, quo à nomine *iniqui facinoris* culparetur, volebat. Ita hic quoque ostendere volui impiorum interitum, piorum verò salutem. Et hãc rem idoneis, Aman & Assuero vsus est. Propterea non hi, nec etiam Mardochæus tantùm, sed in primis Deus intuendus est. Huius in hac historia, iudicia operáq; considerandа sunt, Aman quidem pios perdere studuit, Mardochęus damnationis sententiam sustinebat. Vtrobique Deus operabatur, tandem etiam suo iusto decernit iudicio, quo pij liberati, impij trucidati sunt. Annon etiam hodie eiusmodi iudicia Dei inueniri putas? quod Aman contra Iudæos, hoc etiam num Satan cum mundo machinatur verè credentibus. quod Mardochæus cum suis sustinuit, idem nunc etiam pij à mundo perferre coguntur. vtrobique Deus permissio est, quæ impiorũ in pios sæuientiũ malitiã ad tẽpus sustinet, sed non in æternum silet: piorum verò ad modicũ tribulationes aspicit, non tamen in finem misericordiam suã abscondit. Quia non relinquet Dominus virgã peccatorum super sortem iustorũ. *Psal.* 124. sed nouit suos de tentationibus eripere, nouit & perdere impios. Hæc præsens festiuitas ostendit. Et hac ratione Assueri regnũ, nil nisi præsens vita est, quę semper bonos mistos malis habet. Aman malorũ speculũ est, qui nec ipse Deũ reuerebatur, nec pios ferre voluit. Mardochęus piorum exemplum est, qui Dei timens, omnia tamen aduersa expectare habuit. Vt igitur Aman Mardochęum, sic mundus impius istos non sustinet. id quod omnes testantur historiæ. Superioribus an

bus annis multis Ecclesiastica historia exẽplis ostendi, qua peruicacia Aman ab ipso exordio mundi contra fratres nostros in Ecclesia desæuierit, quidq; hi passi sint. Christus ea
Ioan. 15. 16. prædixerat, Si me persecuti sunt, & vos persequentur. Et, Venit hora, vt omnis qui interficit vos, arbitretur obsequiũ se præstare Deo. Neq; enim Aman secus facit quandiu hoc ipsi à Deo permissum fuerit. hoc festũ intueamur, & videbimus Deum non minùs mirabilẽ in mutatione fratrũ nostrorum, quàm in Mardochęi variatiõe, Quibus ipsi persequuti sunt, interierũt: ipsi verò qui persequtionẽ passi sunt, ad summos honores euecti sunt, & huc Satanã atq; ipsum mundũ suos labores conferre præter voluntatẽ, oportuit, quẽadmodum & Aman mortẽ quidem Mardochæi machinabatur, sed præire eũ, corámq; omnibus honorẽ deferre, eiusmodi planè, quẽ ipse nunquã cõsequutus fuisset: in equum regium collocare eum, regiã vestẽ induere, diadema capiti eius imponere, anteire atq; acclamare, Hoc honore dignũ esse quẽcumq; Rex honorare voluerit. Hæc Aman in Mardochæo obtinuit. Et quid præterea mundus lucratus est in fratribus nostris, nisi & ad summos honores perduxit? Tyrannos omnes recense, quid obfuerunt? nihil. quin hoc magis effecerunt sæuientes, quò nunc totus mundus ipsorũ prædicet fidẽ cõstantiámq;.
Sap. 3. Quòd si Tyranni non sæuiissent, dimidia Martyrum pars ne quidem conuersa fuisset. Visi sunt oculis insipientiũ mori, & exitus ipsorum ęstimabatur insania. Quòd si non dum hoc videt Aman, suo tamẽ experietur tẽpore, quod Salomon
Sap. 5. dixit impleri: Stabũt iusti in magna cõstantia aduersus eos, qui se angustiauerũt, & abstulerũt labores eorũ. Et nos quidẽ ist hæc experientia didicimus: nihil contemptibilius in
Hebr. 11. terris fuit sanctis, nihil nunc iisdem prestantius. nomen eorum in vniuerso mundo claret. Saulus initiò ipsos præsequebatur: post ea ipsis coniunctus defendebat atque laudabat. Sancti per fidem vicerunt regna, operati sunt iustitiam, adempti repromissiones, obturauerunt ora leonum, & vim ignis extinxerunt, conualuerunt in infirmitate, effugerunt aciem gladij, fortes facti sunt in bello, castra verterunt exterorum. Annon & hic tibi Amã quidam fuisse videtur, qui quem priùs perdere voluit, huic postea equum ducit & clamat, Hoc honore dignus est, quemcunq; Rex honorare voluerit? Ecce hæc præsens festiuitas indicat, quæ meritò nos conformãt aduersus omnia mũdi aduersa, omnnéque tyrannidem

nidem impiorum, quãdo hodie tot nobis proponuntur mil
lia fratrum noſtrorum, quibus iſta non modò non abſuerũt,
verùm etiam vehementer profuerunt. Primò in iudiciorum
Dei admirationem nos inducere debent, in quibus Deum
omnia quæcũq; aduerſum nos moliuntur impij, in noſtram
vtilitatem poſſe conuertere videmus. Tum iucunditate qua-
dam nos erga fratres perfundere, in quibus iam dudũ Deus
magnalia ſua operatus eſt. Sed & in omnem pietatem inci-
tare nos, & tanto ſanctos honore dignari Deũ ipſorum exẽ-
plo diſcimus. Regis eos veſtibus ornat, imponit in equum
regium ſuum, regio diademate decorat, tum hoſtes ipſorum
præire, ipſorúmq; laudes perſonare facit. Et quæ veſtis illa
regia? quòd liberati non ſolùm à peccato, ſed & à peccati for *Apoc. 3.*
midine, quã à nobiſipſis non habentes, iubemur emere. Re-
gius equus eſt, ab omni malo ſecuritas, vnde confidentius
agere poſſunt. Aureum diadema, plena animæ corporiſque
beatitudo eſt, qua ipſos circundat vndequaq; ne quid defi-
ciat. & hoc digni ſunt honore. id quod ipſe etiam mundus
nolit velit conſiteri cogitur. Atq; ab initio quidem hunc ho
norem impedire ſtuduit, ſed non potuit, imò promouere
coactus fuit. Atq; hæc nobis ad pietatẽ incitario erunt. Non
enim omnibus, ſed iis tantùm quos Rex honorare vult, cõ-
tingunt. Iam verò hos honorare vult, à quibus ipſe prius ho
noratus eſt, ipſi ſeruiunt. Mardochæus ſis oportet; non per-
ſona, ſed imitatione, ſi tamẽ honoris huius particeps eſſe vo
lueris. Vita imitanda eſt ſanctorum, ſi honorem conſequi *Matth. 11.*
voluerimus ſanctorum. Regnum cælorum in noſtra pote-
ſtate conſiſtit: vim patitur, & violenti rapiunt illud. Aliud
non quærit pretium, quàm teipſum. tantũ valet, quantũ tu
es. te da, & habebis illud. Nemo turbetur de pretio; Chriſtus
ſemetipſum tradidit, vt acquireret te in regnũ Dei patris, ita
& tu teipſum da, vt ſis regnũ eius, ac nõ regnet peccatum in
mortali tuo corpore, ſed Spiritus in acquiſitionẽ vitæ. Vt igi
tur cũ Auguſtino exorſus ſum, ita cũ eodẽ cõcludã. Ad hãc,
inquit, operũ ſalutariũ dilectiſsimi palmã libẽter ac prõptè
certemus oẽs in agone iuſtitiæ, Deo & Chriſto ſpectãte cur-
ramus. Et qui ſeculo & mũdo maiores eſſe cœpimus, à curſu
noſtro nulla ſeculi cupiditate tardemur. Si expeditos, ſi cele
res in hoc operis agone, ſi currẽtes dies vltimus inuenerit,
nuſquã Dñs meritis noſtris ad præmiũ deerit remunerator.
Quòd coronã purpureã in perſecutione pro paſsione dona-

uit, ipse in pace viuentibus pro iustitiæ meritis dabit candidam. Nam nec Abraham, nec Isaac, nec Iacob occisi sunt, & tamen fidei & iustitiæ meritis honorati inter Patriarchas primi esse meruerunt. Memores esse debemus voluntatem non nostram, sed Dei facere debere. atq; hęc hodie prodesse nonnihil possent. Gratia Dei nobiscum, Amen.

SERMO SECVNDVS.

QVò cõueniẽtiore modo hũc sermonẽ exordiar, quàm si ea quæ heri ex Regum libris audiuimus, rursus in memoriã reuocauero, nescio. Quanquã perinde est, ac si nigrum albo cõpares. Illic enim quid Adam soboles cogitet, loquatur, moliatur, efficiat: hic verò quid Dei filij sint atque cogitent, videmus. Illi pro terreno regno sudant: hi pro ęterna patria certant. atq; hæc perinde atq; nigrũ ab albo dissident: nihilominus ad rẽ faciunt, nẽpe vt cõparatione duorũ rectiùs qd Dei, qd mũdi huius spiritus sit atq; faciat, cognoscamus. Adde q; & responsionẽ faciliorẽ facit cõtra eos, qui eiusmodi festos dies, hanc maximè celebritatẽ rident, superfluúmq;, omniũ Sanctorũ memoriã tanta honorificẽtia peragere, iudicant. Non enim Spiritui sancto vanũ quid, aut inutile visum est: sed & Scripturis ostẽditur, quomodo Deus antiquitus sua iustitia atq; ira in impiorũ animaduersione vsus sit, qui nihil aliud sunt, quàm vasa iræ, pręparata in interitũ, & in vindictã iræ Dei. Tũ verò nec hoc vanũ erit, qua ratione Deus misericordiam suã gratiámq; in vasis misericordiæ atq; gratiæ ostẽderit: cogitandũ proponere. Illud quidem vt timere, ita hoc sperare docemur. Illud timorẽ, hoc Dei dilectionẽ atq; amorẽ suadet. Iã verò omnino pręstat, omnia nos ex animo atq; vltrò facere, quàm ad id faciendũ impelli. Si ergo impij Roboã eiúsq; populi malitiam, imò impietatem & incredulitatẽ, tum sequentẽ pœnam sancta Scriptura tam apertè describit, ad deterrendos monendósq; posteros: sanè, q; in Ecclesia fidẽ, dilectionẽ, patientiã Dei electorum cõmemoramus atq; prædicamus, nemo mirari debet. nẽpe nobis cæterísq; Christianis omnibus exemplo atq; incitamẽto est quicquid in Sanctis cognoscimus pulchrũ. Has duas ob causas hodierna festiuitas, hesternáq; Roboã historia pulchrè conueniunt: nẽpe vt Spiritũ Dei eiúsq; effectus ex oppositis rectiùs cognoscamus, nostrãq; hãc festiuã solẽnitatẽ melius defendamus. Et certè nõ parui momenti, cui fundamẽto Ecclesiæ festiuitates innitãtur, & quid in piis Spiritus sanctus

effic

efficiat, cognoscere. Facilè enim in abusum abeunt Ecclesiæ festiuitates, quantūlibet rectè institutæ, quarū causæ ignorātur: tum citò ad prauā impiámq; vitā dilabimur; vbi non & iuxta Euangelij sermonē, exēplū eorū in quibus Spiritus sanctus ab initio operatus est, proponitur. quod qui credere nolit, seculi respiciat huius mores. an non Ecclesiæ festiuitates apud plurimos, in pernicioſum abusum abierunt? Non hîc de plurima parte illorū, qui his festiuitatibus in otium, imò peccandi occasionem abutuntur loquor: sed de his mihi sermo est, qui seueriſsimè iis intendunt. Hîc quanta superſtitio, hypocriſis: quàm nihil veræ pietatis, cultúsq; Dei genuini est? Vnde id verò, nisi q̄ nulla, cur in ſtitutæ ſint, cogitatio? Ea verò & aliarum rerū cōditio est: an nō totus Christianus orbis etiā illi, qui incōsultis, imò immeditatis prædicationibus suis non minima huius mali causa sunt, de vitę impietate, nempe inuentutis conqueruntur? vnde id verò, nisi ſublatis è medio sanctorū exēplis: contrà, Ethnicarū, Turcicarū, bellicarum, inhoneſtarum, impiarúmq; rerum imagines ipſorum præfigimus oculis? Et quid hinc ſperandū tandem est? quam posteris nostris relicturi sumus Ecclesiā, qui Dei cultu superſtitioſi, moribus Mahumetici sumus? Agè ergo, eò charior nobis hęc festiuitas erit, eò diligentiùs atq; alacriùs circumſpiciemus ad eorū exēpla, qui in vita ſua non modò in via Domini ambulauerunt: verùm etiam modò patriam conſecuti ſunt. Et horū hodie nō vnus aliquis, ſed multa millia ante oculos nostros ponūntur. Audiui numerū ſignatorum, inquit Ioannes, cētum quadraginta quatuor millia ex omni tribu filiorū Iſraël. & iterū, Vidi turbam magnā, quā dinumerare nemo poterat ex omnibus gentibus, & tribubus, & populis, & linguis. Quòd ſi & nobis eiuſmodi eſſent oculi atq; aures, quibus iucundum hoc ſpectaculū videre atq; audire poſſemus, impoſsibile eſſet, quin & intimis affectibus exultaremus, & ad omnē pietatē redderemur promptiores. Quandoquidē ergo tantùm nostra refert, non poſſum non de hac festiuitate aliquantò tractare fuſiùs. verùm Roboam impiū, ſeditioſāmq; eius cohortem hac vice miſſum faciam. Tamen ne vos æquo diutiore mora detineam, néue etiā ad ea quæ ſuperioribus annis à me dicta ſunt recidā, placuit ex Paulo aliquid, quod & hodie in Eccleſia perſonuit, proponere. est autem prima laudū antiphona, quam ſi hodie rectè meditati fuerimus, ſanè nō ſine fructu hæc no-

Rom.8. bis ſolennitas peribit. Agè ergo Paulus ſic ait, Scimus quia diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, his qui ſecundum propoſitum vocati ſunt. Ecce Paulum non leuem ſcriptorem, grauiſsimè teſtificantem. Quòd ſi & ea, quæ in Paulo his appoſita ſunt cogitare voluerimus, periucundam huius feſtæ diei conferent memoriam. Et licet hæc tantùm verba initiò legantur, occaſio tamen per hæc præcedentia & quæ ſequuntur cogitandi offertur. Da ſapienti occaſionem, Prou.9. inquit Salomon, & addetur ei Sapientia. Iam verò hæc modò recitata Pauli verba, tam ſunt conſolationis plena, vt eius farinæ plura, & præcedere & ſequi dubitare poſsit nemo. Neq; enim tantæ conſolationis alia in toto Paulo facilè inuenies, maximè quæ, vt hæc, ita commodè huic ſolennitate conueniant. Proinde rectè totã illam verborum ſeriem, vnde hæc deſumpta ſunt, recitauero. Audiuiſtis ergo dixiſſe Paulum, Scimus quia diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, vocati ſunt. Et hæc ſanè intelligentibus ſufficerent, tantiſq; magna diuturnæ meditationis cauſa eſſent. Tam magnificè enim Paulus de piorum felicitate loquitur, vt ad Chriſtianiſmum poſſet pellicere eum, qui nunquam ea religione delectatus eſſet: deinde tanta prudentia ſenſus vtrobiq; format, vt nemo ſibi quicquam his verbis poſsit tribuere aut polliceri, niſi ingenuè ſit Chriſtianus. Principiò enim non ſimpliciter de credentibus, ſed de diligentibus. Id quod minimè illi incogitanti excidit: nempe verè credentes, in quibus per dilectionem fides operatur, intelligi voluit: aliàs paſsim de fide atq; eam habentibus nudè loquens, de ea fide intelligi fortè à quibuſdam poteſt, quam ſe habere multi perſuadent. hîc verò aliquãtò expreſsiùs perſpicuè, vt de viua fide loqui neceſſariò intelligatur. Primò ait, Scimus quia diligentibus Deũ omnia cooperantur in bonum. Deindè & aliã cautelã addit: His, inquit, qui ſecundum propoſitũ vocati ſunt ſancti. Id quod ipſum quoq; immeditatus non dixit. ſunt enim qui ad tẽpus credãt, fidẽq; ſuã dilectionis operibus oſtendãt, ſed nulla his ineſt conſtantia: vocati quidẽ ſunt, ſed non ſecundũ propoſitũ, verùm ſecundũ præſentẽ iuſtitiã. Propterea nec hi ſunt, quibus omnia cooperãtur in bonũ. Ecce tã prudenter hîc Paulus loquitur: ac ſi diceret, Ingentia vobis de beatorũ felicitate dicã, nõ autẽ de credentibus ſimpliciter loquor, ſed de diligentibus: nec rurſus de his, qui ad tẽpus credunt, ſed qui ſecundũ propoſitũ vocati ſunt ſancti. Et quid de his, Paule, dicis? Omnia iis coope-

rantur in bonum. Primũ omnes creaturæ: ex his enim Deum agnoscunt. Secũdò, quicquid à Dei manu suscipiunt bonorũ: ex his enim ad gratiarum actionem incitantur. Tertiò beneficia Dei in proximis visa: ex his enim similia à Deo sperat. Quartò, impiorũ peccata: ex his enim cautior fit. Quòd si & pœnam horum considerat: hinc timet. Si & ipse Dei animaduersionem per aduersa sustinet: se ipsum agnoscere, Deúmque precari discit. Si inimicis vel hostibus molestatur, ardentiùs orat: imò verò si & in peccata lapsus fuerit, Dauid exemplo fit ad pietatem feruentior, ad humilitatem propensior. Breuiter, omnia cooperantur illi ad bonum. Et hoc inquit Apostolus, Scimus. Vnde id verò? ex Scripturis, ex promissione Dei, ex patrum historiis, experientia, & hoc ipso festo. Scimus quia diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum. Et quid tali Christiano beatius, cui omnia cooperantur in bonum? Quod si ita est, vt verè est, haud dubiè contraria impiorum ratio est. Atque ita quidem omnino est. Sani sunt, & leues: diuites, superbi, in eminentia constituti, elati: si prosperè omnia succedunt, Dei obliuiscuntur: si aduersis impetuntur, contra Deum murmurant: si aliorum fortunas vident, inuident: Si mala considerant, exemplum impietatis sumunt: si labi contigerit, desperant. Ecce quanta hæc meditatione digna sunt? Neque tamen hîc Paulus quiescit, plura enim eiusmodi addit. Quos præsciuit, & prædestinauit conformes fieri imagini filij sui, vt sit ipse primogenitus in multis fratribus. *Rom.8.* Quos autem prædestinauit, hos & vocauit: & quos vocauit hos iustificauit. Quos autem iustificauit, illos & glorificauit. Ecce hæc consequẽter in Paulo superioribus addita sunt: omnia verò huic omnium sanctorum festiuitati conueniunt. Principiò, quis eos sanctificauerit audis, & quibus mediis, quidq; hic considerandum nobis sit, omnẽ Paulus iustitiam, sanctitatẽ, glorificationem, non nobis, sed Deo ascribit. Deus illos præsciuit & prædestinauit, inquit Paulus. & Christus ad discipulos loquens ait, Non vos me elegistis, sed ego elegi vos. *Ioan.15.* & Dauid, Non nobis Domine non nobis, sed nomini tuo da gloriã. &, Cũ essemus inimici Dei reconciliati sumus per mortem filij eius. &, Non ex operibus iustitiæ, quæ fecimus nos, sed secundũ misericordiam suam saluos nos fecit. Huc & illud pertinet quod Ioannes scribit, sanctos omnes Deo & agno honorem salutémq; tribuisse. Deinde & media Pau- *Psal.113.* *Rom.5.* *Tit.3.* *Apoc.7.*

lus enumerat, per quæ Deus suos ad se attrahit, à peccato ad iustitiam, à iustitia in gloriã, quorum multa recenset: primò præsciuit, deinde prædestinauit. Et hoc aliquantò amplius est. nam & malos quidẽ præsciuit: sed hos, puta sanctos, etiá prædestinauit conformes fieri imagini filij sui, hîc atque in futuro. Vnde omnes persequutionẽ passos sequitur. Et quid prætereà? quos autem prædestinauit, hos & vocauit, quos autem vocauit, hos & iustificauit. quos autem iustificauit, hos & glorificauit. Ecce media, per quæ Sancti ad gloriam perrexerunt. Et per hæc ipsa nobis quoque eò perueniendũ est. Atque hîc optima omnia considerandi causa datur, qua ratione Deus in suis efficiat. Verè enim hîc locũ habet: Mirabilis Deus in Sanctis suis, mirabilis in prædestinatione, mirabilis in vocatione. An non admiratione dignum est, quod de prædestinatione loquitur? Elegit nos in Christo, ante constitutionem mundi. Ad huc magis mirandum est quod Christus ait, Confiteor tibi pater domine cœli & terræ, quia obscondisti hæc à Sapiẽtibus & prudentibus, & reuelasti ea paruulis. Et in Malachia, Nónne frater erat Esau Iacob, dicit Dominus? &, dilexi Iacob, Esau autem odio habui. Hæc sanè Paulus admirari satis non potuit, cùm exclamat, O altitudo sapientiæ & scientiæ Dei, quàm incomprehensibilia sunt iudicia, inuestigabiles viæ eius: vtique fateri oportuit, neminem huius causam indicare posse. Eadem & vocationis ratio est, Annõ admirandum quid est, quod Paulus ait, Non multi potentes, nõ multi nobiles, sed quæ stulta sunt mundi elegit Deus? Annon plenum miraculo est, Christum in Euangelio eum vocare, qui moram trahebat, alium vltro se offerentem ablegat? annon admiratione dignum est, Neronem persequi Christianos, Senecam verò Pauli familiaritate vti: Diocletianum, tot Martyres facere, Ipsius vxorem ad fidem vocari? ita consequenter de Decio & aliis. annon miraculi locum habet, Deum Iudæos pulsare, Gentes ad se vocare? Vide quanta hîc in Sanctorum vocatione considerandа sint. eadem & in iustificatione ratio est. annon admirandum quid est, Deum ex peccatore iustum, ex filio Adam, Dei filiũ facere? & hoc in omnibus Sanctis effecit. Eratis aliquando tenebræ, inquit Paulus, nũc autem lux in Domino. & alibi, Sed hæc fuistis, sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed iustificati estis per nomen domini Iesu, & per Spiritũ Dei nostri. Verùm quomodo electos suos Deus in futuro

Eph.1. *Matt.11.* *Malach.1.* *Rom.9.* *1.Cor.1.* *Matt.8.* *Ephes.5.* *1.Cor.6.*

in futuro sit glorificaturus, nulla lingua enarrare sufficit. Nō oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascēdit, quæ præparauit Deus diligentibus se. & Ioan. Nunc filij Dei sumus, inquit: & nondum apparuit quid erimus. Scimus quoniam cùm apparuerit, similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est. Vita nostra abscōdita est cum Christo in Deo: cùm autē Christus apparuerit vita nostra, tūc & nos apparebimus cū ipso in gloria. Ecce quanta hic considerāda occurrunt, si quis excutere velit, quomodo singulos Deus, & ad quid vocauerit, quomodo iustificauerit. Sed ais, Nunquid hæc de Sanctis cogitare sufficit? minimè. neque enim nostri obliuisci nos decet. Quid ergo ad hæc dicemus? qua ratione Dei in electis operibus vtemur? Quid inde discendū est? Paulus hoc docebit: hoc nimirum, ℣ Deus pro nobis est. Certa omnino iudicia Dei sunt, ℣ diligit nos, quòd propitiatur nobis, ℣ pro nobis solicitus est, nobisque benè velit: qui enim aliquādo fuit, idē & hodie est: quod promisit, nō negat: quod aliis præstitit, nobis exhibere paratus est. Deus pro nobis est, charissimi: idque hac festiuitate docetur in tam multis millibus, quos oēs præscius, prædestinauit, vocauit, atque iustificauit. idē in nobis experimur. Nulla ergo tanta est potētia, quę nobis in Christo manentibus incōmodare potest. Quid ergo aduersus Deū hic cū suo Principe mundus audebit? Si Deus pro nobis quis cōtra nos? & illa quā præsens festiuitas docet, spes est, & hāc quidē Paulus quā maximè inculcare cupit difficilis enim creditu est. Duo sunt, quæ nos pusillanimes reddunt, peccatū, deinde aduersitas. Quando enim peccatores esse nos, ℣ peccauerimus, & ℣ peccemus, recolligimus, difficillimè Deū tam vilem creaturam quicquam æstimare, multóque minus diligere, credimus. Tum aduersitatibus ingeminatis nouísque præteritis sequentibus rursus an Deo curæ simus, an nos tueri velit, dubitamus. Semper enim si nos diligeret, tāta mala in nos nō missurum esse cogitamus. Hic contra Paulus validissimè pugnat, vult ne quid nos vel peccatū, vel aduersitas deiiciat. Sed magis semper fiduciā habeamus Deū pro nobis esse. Certus sum, inquit, quia neque mors, neque vita, neque angeli, neque principatus, neque virtutes, neque instātia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundū, neque creatura alia poterit nos separare à charitate Dei, quæ est in Christo Iesu domino nostro. Hæc quicūque ingenuè Chri-

1. Cor. 2.

1. Ioan. 3.

Coloss.

Rom. 8.

stianus de Deo credat. si te peccatum terret, cogita quia Deus est, qui peccatores iustificat. Quæris, hoc vnde sciam? quòd filium suũ misit vnigenitum, nec illi pepercit. Et quod eius rei euidentius testimonium erit? Si enim proprium filiũ dedit, vtique vanam & inanem hanc largitionẽ esse non sinet, si, inquam, filium dedit nobis, vtique per eum & iustitiam & salutem & omnia dedit. Quòd si adhuc maiora huius rei testimonia quæris, audi quàm graphicè Paulus hunc mediatorem depingat: Mortuus est, & resurrexit, & interpellat pro nobis. Ad quod ista enumeratio? ideo, vt eò melius firmiúsque credamus, q; Deus nobiscum, siue pro nobis, nos iustificet. in morte enim Christi oblationis admonemur: in resurrectione & ascensione, potentiæ: in interpellatione, sempiterni ipsius sacerdotij. Iam verò Christus nec
Heb. 4. frustra oblatus est, nec sine causa hanc potẽtiam accepit, nec inanis eius erit interpellatio. Quid ergo de Dei dilectione hæsitas? Quid tua indignitate deiiceris? Habẽtes ergo Pontificem magnum, qui penetrauit cœlos, Iesum filium Dei, cũ fiducia adeamus ad thronũ gratiæ eius, vt misericordiã consequamur, & gratiam inueniamus in auxilio oportuno. Ecce tibi gratia proposita facta est. & quæ maior, oblationi, officio, interpellationique Christi contumelia fieri potest, quã tantum esse peccatum arbitrari, vt nec oblatione, nec officio, nec interuentu Christi possit expiari? Nulla ergo pusillanimitatis causa est, si quis, vt decet, Christi oblationẽ, officium, dilectionémque consideratè perpenderit. Huc ergo Pauli ad Hebræos verba respiciunt. Si enim angustiati fuerimus, Spiritus sanctus internè testimonium dat: si tribulationibus molestati, internè: (si modò cor nostrum mundũ fuerit) si denique persecutionem sustinemus, promissionem
Matt. 8. habemus, quia regnum cœlorum obtinebimus. Qui confitebitur me corã hominibus, cõfitebor & ego eũ corã patre meo. Si esurimus, cœlestẽ panẽ habemus paratũ. Si nudi su-
Psal. 22. mus, vestem habemus, in qua corã Deo persistere possumus. Si in periculis positi, dicere possumus, si ambulauerimus in vmbra mortis, non timebimus mala, quoniam tu Deus nobiscum es. Et hoc est quod Paulus ait, Superabũdamus, propter eũ, qui dilexit nos, in omnibus. An fortè hîc nos aliqua aduersitas territabit, quasi à Deo nõ diligeremur? An mors
Psal. 43. nos separabit à charitate Dei? nullo modo, Scriptũ quidem est, Quia propter te mortificamur tota Die. Idq; nos experimur

rimur quotidie. sed non ideo non diligimur à Deo, sed & in his omnibus superamus propter eum, qui dilexit nos. Hac intentione hæc festiuitas cõsideranda est: primò quid in sanctis operatus est Deus: deinde quid nos ab ipso sperare debeamus. Etenim nõ modo alios, sed nos ipsos respicere necesse est. Illi quidem præcesserunt nos, sed expectant nos, vt qui sine nobis perfectã gloriã nõ obtinẽt. festinemus ergo, vt huius vitæ peracta fabula, in æternã lætitiã introeamus. Gratia Dei nobiscum. Amen.

IN DIE OMNIVM ANIMARVM, EVANGELIVM IOAN. VI.

OMne quod dat mihi Pater, ad me veniet: & eum qui venit ad me, nõ eiiciam foras: quia descendi de cœlo, non vt faciam voluntatem meã, sed voluntatem eius qui me misit. Hæc est voluntas eius qui me misit Patris, vt omne quod dedit mihi, nõ perdã ex eo, sed resuscitẽ illud in nouissimo die.

EODEM DIE EPISTOLA, II. MACHAB. XII.

FOrtissimus Iudas hortabatur populũ conseruare se sine peccato sub oculis videntes, quæ facta sunt pro peccatis eorum, qui prostrati sunt. Et facta collatione, duodecim millia drachmas argenti misit Hierosolymam, offerri pro peccatis mortuorũ sacrificiũ, benè & religiosè de resurrectione cogitans. Nisi enim eos, qui ceciderant, resurrecturos speraret, superfluum & vanũ videretur orare pro mortuis. Et quia considerabat, quòd hi, qui cum pietate dormitionem acceperant, optimam repositam haberent gratiam. Sancta ergo & salubris cogitatio, pro defunctis exorare, vt à peccatis soluantur.

SERMO VNICVS, ANNO 1545. habitus. Respondet autem priori de omnibus Sanctis habitus.

HESTERNVM sermonem cũ Augustino oxorsus sum, hodiernum verò cum Salomone auspicabor. Da, inquit ille, sapienti occasionem, & addetur Prou. 9.

ei sapientia: doce iustum, & festinabit accipere. Vtique verum dictum hoc est. nam & prouerbiũ vulgò fertur, Doctis bonum esse prædicare. Neque verò multa hortatione eget sapiens, qui ex minima quãtumlibet voce profundæ meditationis occasionẽ sumit. stultus verò etiamsi multa audiat atque loquatur, nihil tamẽ proderit ei. Id verò multa demõstratione non eget, vt quod plus æquo omnibus manifestũ est, & multorũ etiã è nostris exemplis probatur: si enim saperemus omnes, nõ esset opus multis, quæ nunc fiunt necessariò. Quia verò (dolor) nõ vti debemus, sapimus, quia stultorum semper maior est numerus, calcaribus opus est. Sic Paulus Romanis scribẽs ait, Sapientibus & insipiẽtibus debitor sum. Idem Ecclesiæ vsus docet. quoties enim cõgregamur, populúsque fidelis in sua deuotione persistit, semper Euãgeliũ & epistola, aliæque Scripturæ proponũtur. Et hęc prudẽtibus sufficerẽt: sed quia maior pars, imprudẽtior est, externis quibusdã cæremoniis, festiuitatibúsque opus est. Hac ratiõe heri omniũ Sanctorũ festiuitas, hodie omnium animarũ memoria instituta est. at prudentibus neutro horũ opus est. Lex iusto non est posita, inquit Paulus: nec est necesse, prudentibus facienda, omittendáue præscribas: per se enim quod bonum est facit, quod malũ refugit. Idem & hîc ego dico, prudenti nulla festiuitate priuata opus est. Et cur sic? sibi enim cùm sit lex, quæ iusta sunt facit, gaudet cum gaudentibus, flet cum flentibus: cogitationibus suis nũc sursum cœlos penetrat, nunc deorsum ad inferna descendit: nec solùm pro gratia à Deo accepta exultare, verùm etiam miserias, quæ nobis ex nobis sunt cogitare nouit. Et hoc sapientis est: sed horum pauci sunt. Quot verò sunt, qui nec acceptæ à Deo gratiæ meminerunt, nec propriæ indigentiæ recordantur? Ecce hi non modò omnium Sanctorum festiuitate, verùm etiam omnium animarũ memoria egent, vt altero Dei gratiam, altero propriam egestatem agnoscere discant, atque vtinam vel sic sapere inciperẽt. nemo pius propterea has duas diuersissimas meditationes ita continuas meretur. Si enim sapimus, multa nobis rectè cogitãdi occasio data est, quòd si nec sic intelligere quis voluerit, videat ne eorum ex numero sit, de quibus dicitur, Noluerunt intelligere, vt bene agerent. Nescire enim, peccatum non est: sed nil velle discere, nemo excusauerit. Suæ quisque saluti intendat, satis magna enim occasio suppeditatur:

Rom. 1.

Psal. 35.

quam

Munera [illegible] cecant prudentes, et sub
uertunt [illegible] Exod. 23.

Regina filia 1640 Margareta
Conquassare robic mes Dec 1641 mensis Iulii
Comminuere Skruszyc.
Insidiator podchwytacz

Andreas filius natus Vltima die Decem
bris in Anno 1607 W Tarnowie
Regina nata e Feria 2 post albis in Anno
Dni 1610 Catharina uixit ne Do:
Hanna Prima die septembris in Anno:
1615 W modrzu
Paulus et Blasius in Anno 1619 die uero
24 Januarij Blasius uixit 20 Domini:
obiit morte Mater 8 Aprilis
Anno dni 1630
obiit mortem pater 9 Augustus
Anno domini 1630 Soror ~~et alte~~
regina et alter soror anna similite
huius Anno 1630
Uxore dux 1 anno domini 1630
Agnes filia nata 1630
Laurentius filius natus die 9 Augustus Anno dni
302

BIBLIOTEKA KÓRNICKA
14079

1076